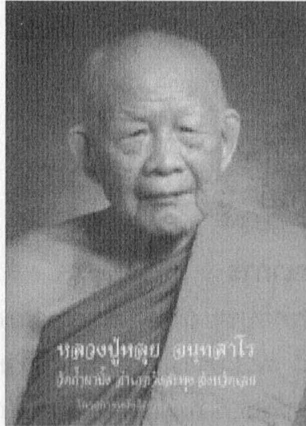

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร

วัดถ้ำผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม ๘

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร วัดถ้ำผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย
โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม ๘

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร

วัดถ้ำผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม ๘

(พิมพ์ครั้งที่ ๕)

จัดพิมพ์เป็นธรรมบรรณาการ

สำหรับผู้ร่วมบริจาค

กองทุนพระมหาธาตุมณฑปอนุสรณ์บูรพาจารย์

และ

โครงการหนังสือบูรพาจารย์

วัดป่าอาจารย์มั่น (ภูริทตฺโต)

บ้านแม่กอย ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

สิงหาคม ๒๕๕๙

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร

วัดถ้ำผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

โครงการหนังสือบูรพาจารย์ **เล่ม ๘**

จัดพิมพ์เป็นธรรมบรรณาการ

กราบขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา

ระลึกด้วยพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ได้ปกปักรักษา

แด่ผู้รักษาธรรม ท่านผู้ศรัทธาร่วมพิมพ์ ท่านผู้เรียบเรียง

ศิษยานุศิษย์ทุกท่าน ได้ถึงแก่มรรค ผล แก่นธรรม ด้วยเทอญ

เลขมาตรฐานสากลหนังสือ : ISBN : 974 - 92712 - 2 - X

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : เดือนธันวาคม ๒๕๕๐ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๓ : เดือนมิถุนายน ๒๕๕๕ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๔ : เดือนสิงหาคม ๒๕๕๙ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๕ : เดือนสิงหาคม ๒๕๕๙ จำนวน ๑,๕๐๐ เล่ม

ผู้เรียบเรียง

รศ.ดร.ปฐม - รศ.ภัทรา นิคมานนท์

๔/๔๔๙ ซอย ๑๙ หมู่บ้านสหกรณ์ ถนนเสรีไทย

เขตบึงกุ่ม กทม. ๑๐๒๔๐

โทร ๐ ๒๓๗๙ ๗๑๓๙, ๐ ๑๕๕๗ ๖๕๒๓

พิมพ์ที่ บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด

๔ ซอยสิรินธร ๗ แขวงบางบำหรุ

เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. ๐ ๒๘๘๑ ๙๘๙๐ โทรสาร ๐ ๒๘๘๑ ๙๘๙๔

สารบัญ

ภาค ๑ : ชีวิตวัยต้น

ภาค ๒ : เริ่มค้นหาธรรม

ภาค ๔ : ภาวนาที่บ้านเกิด

ภาค ๕ : สุดเลิศแห่งครูอาจารย์

ภาค ๖ : อาจหาญออกโบยบิน

ภาค ๗ : เสร็จสิ้นภาระกิจ

ภาค ๘ : เมตตาจิตแผ่กำจาย

ภาค ๙ : ช่วงสุดท้ายแห่งขันธ์

[illegible]

[illegible]

อ อิ อุ

[illegible]

[illegible]

พระอาจารย์หลุย จนฺทสาโร
ถ้ำผาบิ้ง จ.เลย

នមោពុទ្ធាយ
នមោវមុត្តានំ នមោវមុត្តិយា

ธรรมานุสรณ์

ท่านพระอาจารย์หลุย จนฺทสาโร หรือที่มีผู้เคารพนับถือเรียกกันว่า หลวงปู่หลุย ซึ่งเป็นพระอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ประกอบด้วยเมตตากรุณา อบรมสั่งสอนศิษยานุศิษย์ผู้เคารพนับถือทั้งหลาย ชักนำให้ปฏิบัติดีชอบ

เมื่อท่านล่วงลับไปตามธรรมดาของชีวิตสังขาร จึงเป็นที่ระลึกถึง ด้วยรู้สึกว่าขาดพระอาจารย์ผู้ใหญ่ไปรูปหนึ่ง แต่คำสั่งสอนของท่านที่บันทึกไว้ และที่จัดพิมพ์ขึ้นไว้ ก็ยังมีอยู่ ผู้ประสงค์ธัมมะ ก็อาจฟังหรืออ่านได้

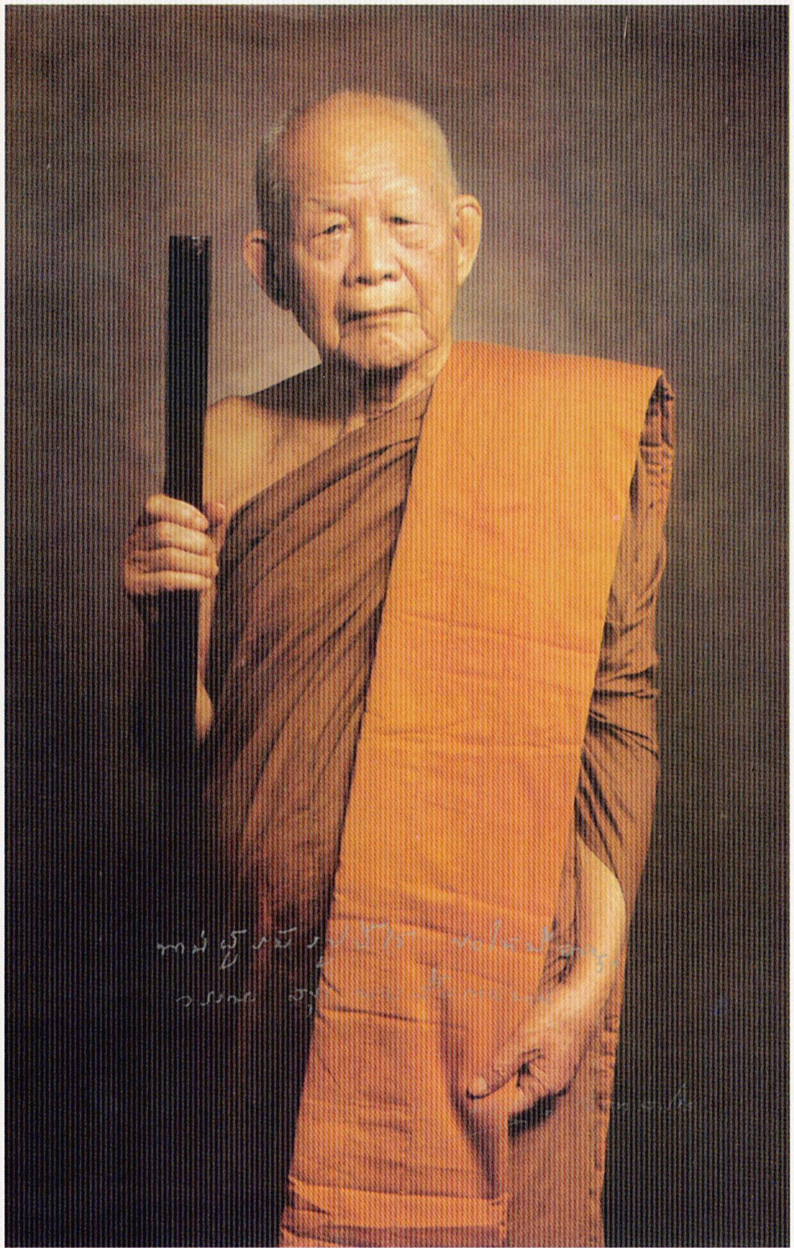
จึงขอให้ทุกๆท่าน ตั้งจิตถวายความเคารพท่าน และเคารพรับธัมมะที่ท่านสอนไว้ดี น้อมนำปฏิบัติโดยเคารพทั่วกัน.

สจ. พระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร

พ.ศ.๒๔๔๔ - ๒๕๓๒ อายุ ๘๘ ปี

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร

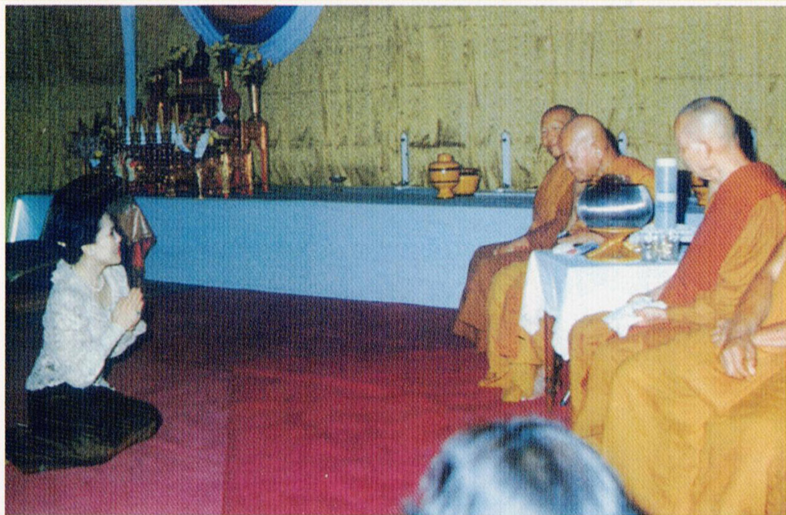
ภาพนี้เรียกกันว่า **"ภาพมีรัศมี"** ถ่ายโดย น.อ.ผ่อง สีตะปะดล
ณ บ้านเรือนไทย ลาดพร้าว ของคุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต
เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๒๐ เวลาประมาณบ่ายโมง

รูปหล่อเหมือนหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ประดิษฐาน ณ ที่พักสงฆ์ มูลนิธิพระอาจารย์มั่นฯ ถนนจรัญสนิทวงศ์ ๓๗ ซึ่งหลวงปู่หลุย จนฺทสาโร เป็นประธานในการหล่อ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก เสด็จมาเป็นประธานพิธีบรรจุพระธาตุหลวงปู่มั่น ในเดือนมิถุนายน ๒๕๒๖ และเสด็จมาในพิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ในเศียรพระประธาน เมื่อ ๑๕ มกราคม ๒๕๓๒

ทรงถวายเครื่องจตุปัจจัยไทยธรรม แด่หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร
ระหว่างพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. ๒๕๒๒
ณ พระราชวังบางปะอิน

เสด็จนมัสการหลวงปู่ ณ วัดเจติยาคิรีวิหาร (ภูทอก)
อ.ศรีวิไล จ.หนองคาย เมื่อ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๖

เจดีย์พิพิธภัณฑ์หลวงปู่หลุย ณ วัดถ้ำผาบิ้ง อ.วังสะพุง จ.เลย

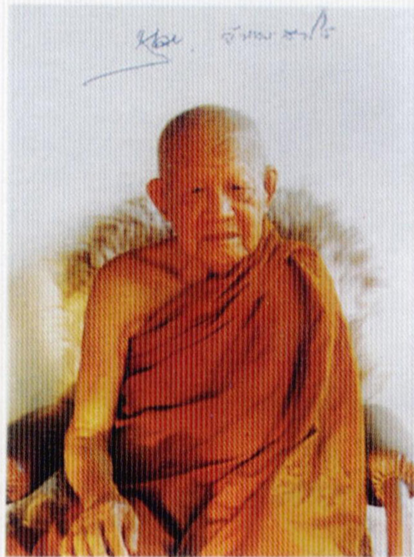

พระธาตุหลวงปู่

เจดีย์หลวงปู่หลุย ที่วัดถ้ำผาบิ้ง

ภาค ๑ : ชีวิตวัยต้น

หลวงปู่ผู้อ่อนน้อมถ่อมองค์

พระคุณเจ้า **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** เป็นศิษย์ต้นและศิษย์สำคัญองค์หนึ่งของ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** และ **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ผู้ที่ได้รับการถวายสมัญญาว่า **สองพระปรมาจารย์แห่งวงศ์พระกรรมฐานในยุคปัจจุบัน**

หากนับลำดับรุ่นศิษย์อาวุโสของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** กับ **หลวงปู่มั่น** แล้ว ที่นับว่าเป็นศิษย์รุ่นแรกก็คือ **หลวงปู่สิงห์ ขนฺตยาคโม** กับ **หลวงปู่ดูลย์ อตุโล** รุ่นรองถัดมาก็จะเป็น **หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ** กับ **หลวงปู่ตื้อ อจลธมฺโม** และ**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ก็เป็นศิษย์อาวุโสในลำดับถัดมาอีก

ศิษย์ของ**พระอาจารย์ใหญ่ทั้งสอง** ที่อยู่ในรุ่นใกล้เคียงกับ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ได้แก่ **หลวงปู่เทสก์ เทสรํสี, หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ, หลวงปู่ชอบ ฐานสโม, หลวงปู่ขาว อนาลโย** และ**หลวงปู่ฝั้น อาจาโร** เป็นต้น

ถ้านับอายุตามปีปฏิทิน **หลวงปู่ขาว** มีอายุมากที่สุด คือท่านเกิดเดือนอ้าย ปีชวด ตรงกับวันอาทิตย์ที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๓๑ เกิดก่อนหลวงปู่ที่เอ่ยนามมา ๑๓-๑๔ ปี

หลวงปู่ฝั้น เกิดวันอาทิตย์ที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ ตรงกับวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ ปีกุน

หลวงปู่หลุย เกิดปีเดียวกันกับ **หลวงปู่ชอบ** คือ **ปีฉลู** พ.ศ. ๒๔๔๔ เกิดห่างกันแค่ ๑ วัน คือ **หลวงปู่หลุย** เกิดวันที่ ๑๑ และ**หลวงปู่ชอบ** เกิดวันที่ ๑๒ เดือนกุมภาพันธ์

ส่วน**หลวงปู่เทสก์** กับ **หลวงปู่อ่อน** เกิดหลัง**หลวงปู่หลุย** ๑ ปี คือเกิดปีขาล พ.ศ. ๒๔๔๕ โดย**หลวงปู่เทสก์** เกิดวันที่ ๒๖ เมษายน และ**หลวงปู่อ่อน** เกิดวันที่ ๓ มิถุนายน

ถ้านับอาวุโสโดยถือวันอุปสมบท หรือ ญัตติเป็นพระธรรมยุต เรียงลำดับได้ดังนี้ : -

หลวงปู่เทสก์	อุปสมบท	๑๖ พฤษภาคม	๒๔๖๖
หลวงปู่อ่อน	ญัตติกรรม	๒๕ มกราคม	๒๔๖๗
หลวงปู่ชอบ	อุปสมบท	๒๑ มีนาคม	๒๔๖๗
หลวงปู่หลุย	ญัตติกรรม	๑๔ พฤษภาคม	๒๔๖๘
หลวงปู่ขาว	ญัตติกรรม	๑๔ พฤษภาคม	๒๔๖๘
หลวงปู่ฝั้น	ญัตติกรรม	๒๑ พฤษภาคม	๒๔๖๘

ตามอาวุโสพรรษา **หลวงปู่เทสก์** มีอาวุโสพรรษากว่า**หลวงปู่หลุย** ๒ พรรษา ส่วน**หลวงปู่อ่อน** **หลวงปู่ชอบ** **หลวงปู่ขาว** และ **หลวงปู่ฝั้น** มีอายุพรรษาเท่ากันกับ**หลวงปู่หลุย** แม้จะบวชคนละปี พ.ศ. แต่เริ่มนับพรรษา ๑ พร้อมกัน ต่างกันที่บวชก่อน-บวชหลังเท่านั้น

สำหรับ**หลวงปู่ขาว อนาลโย** ได้ญัตติเป็นพระธรรมยุตวันเดียวกันกับ **หลวงปู่หลุย** โดยเป็นคู่นาคซ้าย-ขวา ซึ่ง**หลวงปู่หลุย** เริ่มทำพิธีเวลา ๑๓.๐๘ น. และ **หลวงปู่ขาว** ทำพิธีหลังจากนั้นประมาณ ๑๐ - ๑๕ นาที

หลวงปู่หลุย ท่านอุปสมบทครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ ที่จังหวัดร้อยเอ็ด ต่อมาได้ถวายตัวเป็นศิษย์**พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** ได้ขอญัตติกรรมเป็นธรรมยุต ที่**วัดศรีสะอาด** อำเภอเมือง จังหวัดเลย ต่อมาได้พบกับ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** และจำพรรษาอยู่กับท่านที่**วัดพระพุทธบาทบัวบก** อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ปรากฏว่าเวลาภาวนาเมื่อจิตรวมแล้วเกิดอาการสะดุ้ง **พระอาจารย์บุญ** จึงให้**หลวงปู่หลุย**ญัตติกรรมใหม่ เพราะสงสัยว่า การญัตติครั้งที่แล้วคงจะไม่ถูกต้องดีนัก ญัตติกรรมครั้งหลังก็เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๔๖๘ พร้อมกับ**หลวงปู่ขาว** ดังกล่าวมาแล้ว

ปกติพระกรรมฐานสาย**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ**หลวงปู่มั่น** จะเคร่งครัดพระธรรมวินัยมาก สำหรับเรื่องการบวชก่อนบวชหลังนั้นถือเป็นประเพณีว่า **แม้บวชหลังเพียงนาทีเดียวก็ต้องเคารพผู้บวชก่อน**

ดังนั้น "จึงเป็นภาพธรรมดาที่เห็น**หลวงปู่** (หลุย) ผู้มีความมักน้อยถ่อมองค์เป็นนิสัย เมื่อพบเพื่อนสหธรรมิกของท่านผู้บวชก่อน แม้จะมีอายุน้อยกว่า แต่**หลวงปู่** ก็จะคุกเข่าก้มลงกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์อย่างนอบน้อม อ่อนโยน ถึงเวลาจะพูดด้วย ก็ใช้คำแทนชื่อองค์ท่านเองว่า **กระผม** หรือ **เกล้ากระผม** เสมอ

เช่น เมื่อท่านพบ**หลวงปู่เทสก์** ซึ่งเป็นที่ทราบและเป็นที่ยกย่องกันในหมู่วงศ์ศิษย์ของ**ท่านพระอาจารย์มั่น** ว่า **ท่านพระอาจารย์มั่น ท่านถือหลวงปู่เทสก์เป็นธรรมทายาทของท่าน เป็นคล้าย "พี่ชายใหญ่ของวงศ์ตระกูล" ที่จะต้องดูแล พวกน้องๆ .... หลวงปู่หลุย** ท่านก็จะปฏิบัติต่อ**หลวงปู่เทสก์** ด้วยความนอบน้อมถ่อมองค์ดังที่กล่าวมา"

หลวงปู่เทสก์

หลวงปู่อ่อน

หลวงปู่ชอบ

หลวงปู่หลุย

หลวงปู่ขาว

หลวงปู่ฝั้น

ข้างต้นเป็นคำบรรยายของ **คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต** ผู้รจนาประวัติของ **หลวงปู่** และ**คุณหญิงฯ** ได้บรรยายต่อไปว่า

*"แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพบเพื่อนผู้บวชทีหลังอย่าง**หลวงปู่ขาว**และ**หลวงปู่ฝั้น** ท่านจะยกมือขึ้นเตรียมไหว้ก่อนเป็นประจำ และในเวลาที่ได้รับนิมนต์ไปฉันจังหัน ท่านจะถอยไปนั่งที่ลำดับถัดไปจากหมู่พวกเสมอ ดังนี้"*

และ....

"ความเรื่องที่ท่านมีอาวุโสทางบวชก่อนนี้ หากมิได้แพร่งพรายมาจากหลวงปู่ขาว ซึ่งกล่าวยกย่องท่านแล้ว ก็แทบจะไม่มีศิษย์รุ่นหลังผู้ใดทราบเลย"

๒.

ว่าด้วยชาติตระกูล

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร เป็นคน**จังหวัดเลย**โดยกำเนิด ท่านเกิดในตระกูลที่ร่ำรวยมั่งคั่งและมีชื่อเสียงมากที่สุดของจังหวัดเลย

คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต ได้เขียนถึง **"ชาติตระกูล"** ของ**หลวงปู่**ไว้อย่างละเอียด

ผมขออนุญาตนำเสนอโดยย่นย่อ ดังนี้ : -

เริ่มต้นทางฝ่ายโยมมารดาของหลวงปู่ ชื่อว่า **"กวย"** เป็นธิดาของผู้มีอันจะกินซึ่งอยู่ในละแวกบ้านที่เรียกว่า **"บ้านเมืองใหม่"** ตั้งอยู่ในเขตใจกลางของตัวเมืองเลยในปัจจุบัน

นางสาวกวย เป็นผู้หญิงคนเดียวในย่านนั้นที่อ่านหนังสือออกเขียนหนังสือได้ นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติทุกอย่างเพียบพร้อม คือพร้อมทั้งรูปสมบัติ คุณสมบัติ ทรัพย์สมบัติ และมีปัญญา มีวิชาความรู้ จึงเป็นที่หมายปองของชายหนุ่มเมืองเลยในสมัยนั้น

สุดท้าย **นางสาวกวย** ได้แต่งงานกับข้าราชการหนุ่มที่มีความก้าวหน้า ต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็นที่ **ขุนวาณิชนิกร** เป็น**เจ้าเมืองเลย** ส่วนภรรยาของท่านนั้นชาวเมืองยกย่องเรียกกันว่า **เจ้าแม่นางกวย**

ถ้าดูตามประวัติ น่าจะกล่าวได้ว่า **เจ้าแม่นางกวย** เป็นสตรีที่มีใจเด็ด และเชื่อมั่นในตัวเองสูง

"ในสมัยนั้น กฎหมายและประเพณีไทยยังเอื้ออำนวยอยู่มากที่จะให้ชายหนึ่งมีภรรยาเกินกว่าหนึ่ง โดยมี**เอกภรรยา**เพียงคนเดียว และสามารถมีอนุภรรยาได้อย่างไม่จำกัดจำนวนตามแต่ผู้สามีจะสามารถเลี้ยงดูได้"

(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว เพิ่งจะประกาศใช้กำหนดให้สามีมีภรรยาได้ถูกต้องตามกฎหมายเพียงคนเดียว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ นี้เอง)

"ฉะนั้น ในระยะนั้น **ท่านขุนวาณิชนิกร** ซึ่งบริบูรณ์ด้วยยศศักดิ์ศฤงคาร จึงมีผู้ชิงกันเสนอหญิงให้เป็นภรรยารองอย่างไม่คำนึงถึงจิตใจของผู้เป็นเอกภรรยา..." คุณหญิงสุรีพันธุ์ ท่านบรรยายไว้อย่างนี้

ทางฝ่าย **เจ้าแม่นางกวย** ท่านไม่ยอมรับการที่สามีมีภรรยาหลายคน จึงได้แยกทางเดินกันอย่างไม่ใยดีกับฐานะภรรยาเจ้าเมืองอันมีหน้ามีตานั้นเลย

เจ้าแม่นางกวย ได้พาธิดาน้อยชื่อ **"บวย"** ออกจากจวนเจ้าเมืองกลับมาปกครองข้าทาสหญิงชายและสมบัติเดิมอยู่ตามลำพัง

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เขียนเรื่องทรัพย์สินของ**เจ้าแม่นางกวย** ดังนี้

"หลานเหลนในระยะหลัง เล่าให้ฟังว่า ทรัพย์สมบัติของ**เจ้าแม่นางกวย** นั้น เรียกว่า**เป็นเอกอยู่ในบ้าน** สมัยนั้นจังหวัดเลยยังมิได้มีการแบ่งเป็นถนน เป็นซอย เช่นในทุกวันนี้ คงเป็นหมู่บ้าน เรียกกันว่า **บ้านเมืองใหม่ บ้านแฮ่ บ้านติ้ว** เป็นต้น

ตำบลที่เรียกว่า **บ้านติ้ว** คือบริเวณแถบที่ตั้งศาลากลางจังหวัดในปัจจุบัน

บ้านเมืองใหม่ ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านที่เจ้าแม่นางกวยครอบครองนั้น ในเวลานี้ก็อยู่กลางใจเมืองเลยพอดี”

สำหรับสภาพของ **บ้านเมืองใหม่** ของ **เจ้าแม่นางกวย** นั้น “บริเวณเขตบ้านกว้างขวาง ด้านหนึ่งติด**แม่น้ำเลย** ซึ่งขณะนั้นยังกว้างใหญ่ น้ำลึกใสสะอาด ไม่ตื้นเขินสกปรกรกรุงรัง ชายฝั่งถูกรุกล้ำเข้ามาจนแคบเล็กเช่นในเวลานี้

(แม่น้ำเลย) ระยะนั้น เด็กๆ จะสามารถกระโจนลงไปดำผุดดำว่าย พุ่งหลาวเล่นได้อย่างสำราญ

เมื่อกล่าวถึง **บริเวณเขตบ้านกว้างขวาง** ก็หมายความตามนั้นว่ากว้างขวางจริงๆ กล่าวคือ ด้านที่ติดแม่น้ำนั้นยาวเหยียดเลียบไปตามชายฝั่ง

ด้านหนึ่งปลูกต้นไม้ผล ทั้งใหญ่และเล็ก หมากม่วง หมากพร้าว หมากหุ่ง (มะละกอ) หมากมี่ (ขนุน) กล้วย อ้อย มะนาว พริก หอม กระเทียม ไม่เคยต้องซื้อ เก็บจากสวนภายในเขตบ้าน โดยเฉพาะหอมกระเทียมนั้น ทำเป็นมัดกระจุกแขวนไว้เป็นราวๆ เลย

ต่อไปเป็นบริเวณทุ่งนา ซึ่งหลานของท่าน (หลวงปู่) กล่าวว่า **ไม่ทราบว่ากี่ร้อยกี่พันไร่** ด้วยไม่ทราบจะนับอย่างไร เพราะมองไปสุดลูกหูลูกตา จากหมู่บ้านนี้ไปจรดอีกหมู่บ้านหนึ่งก็แล้วกัน

ถึงหน้านา จะมีลูกนาออกดำนา ปลูกข้าว **ถึงเวลาเก็บเกี่ยว** ก็จะมีการลงแขกเกี่ยวข้าว นวดข้าว ฝัดข้าว เอาข้าวขึ้นยุ้งขึ้นฉาง

ทุกบ้านจะทอผ้าใช้เอง ไม่มีการซื้อหา ในขณะที่บ้านอื่นโดยทั่วไปจะทอผ้าฝ้าย เป็นผ้าถุง ผ้าขาวม้า เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

๑.

๒.

๑. *เจ้าแม่นางกวย (สุวรรณภา) วรบุตร โยมมารดาของหลวงปู่*
๒. *นายสุข วรบุตร น้องชายคนเดียวของหลวงปู่*

๓.

๔.

๓. *ครอบครัวของ* ***เจ้าแม่นางกวย***
พี่สาวของหลวงปู่ (ขวา) ***นายอ้วน ปัญญาประชุม*** *พี่เขย และ*
เอื้ออารี *เป็นบุตรคนเดียวของครอบครัว*
๔. ***เอื้ออารี*** *(ปัญญาประชุม)* ***อุดมสิทธิ*** *หลานสาวของหลวงปู่*
ต่อมาได้เป็นผู้แทนราษฎรหญิงคนแรกของจังหวัดเลย

แต่**บ้านเจ้าแม่นางกวย** จะทอผ้ายก ผ้าไหม มีการเลี้ยงไหม ปลูกหม่อนภายในบ้าน ลูกหลานยังจำวันเวลาได้ ที่จะเอาตัวไหมมาใส่กระด้ง ให้ใบหม่อนเป็นอาหาร

หลานน้อยจะใช้นิ้วจี้เล่นกับตัวหนอน (ตัวไหม) พวกข้าทาสหญิงชายจะเอาไหมมาสาวเป็นใจ บางทีจะใช้เชือกผูกมัดเป็นปมก่อนจะย้อมสี เสร็จแล้วก็จะทอออกมาเป็นผ้ามัดหมี่ลวดลายต่างๆ กัน วิธีการผูกปมมัดแตกต่างกันจะได้ลายผ้าที่สวยงามผิดแผกกัน

สำหรับผ้ายก ผ้าลายดอก ลายขิด ก็ต้องมีวิธีการไปอีกแบบหนึ่ง

เมื่อถึงเทศกาลตรุษสงกรานต์หรืองานบุญ ก็จะแต่งตัวประกวดประขันกันภายในละแวกบ้านว่าลายผ้าของบ้านใดจะงดงามแปลกตากว่ากัน

และก็เป็นที่ทราบกันว่า ผ้าทอบ้านเจ้าแม่นางนั้นแหละจะต้องเป็นผ้าทอที่มีสีสัน ลาย งดงามกว่าของบ้านอื่นๆ เสมอ...”

ผมคัดลอกข้อความมายืดยาว ก็เพื่อจะให้ผู้อ่านที่สูงอายุจะได้ย้อนถึงอดีตที่ช่างสุขสงบ พอสดชื่นในหัวใจได้บ้างนะครับ

ทางฝ่ายเจ้าแม่นางกวย ก็ปกครองทรัพย์สมบัติและหมู่บริวารได้โดยราบรื่น และอยู่มาเป็นปกติสุข

กระทั่งลุมาเวลาหนึ่ง ได้มีชายหนุ่มหน้าตาคมคายนิสัยดี เป็นบุตรชายของ**เจ้าเมืองแก่นท้าว** ข้ามฟากมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงเข้ามาเป็นแขกในละแวกบ้าน เป็นผู้ที่เจ้าแม่นางไม่อาจปฏิเสธการต้อนรับได้ ด้วยมีศักดิ์ตระกูลใกล้เคียงกัน และเป็นชายหนุ่มที่มีนิสัยร่าเริง ช่างเล่น ช่างเจรจา

(ก่อนหน้านั้นไม่นาน **เมืองแก่นท้าว** ยังรวมอยู่ในประเทศไทย เพิ่งถูกแยกไปถือเป็นเขตดินแดนประเทศลาวเมื่อเกิดกรณี ร.ศ.๑๑๒ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๓๖ นี้เอง-ความจริงต้องว่า **นู้นเอง**)

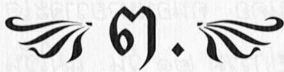
อัน**เมืองแก่นท้าว** ในปัจจุบัน อยู่บนฝั่ง**แม่น้ำเหือง** ตรงข้ามอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลยของเรานี้เอง ถ้าใครเคยไปเที่ยวแถวอำเภอนาแห้ว อำเภอท่าลี่ ก็จะรู้จัก**แม่น้ำเหือง**ได้ดี เป็นแม่น้ำเล็กๆ กั้นเขตแดนไทย-ลาว ประชาชนสองฟากฝั่งสามารถพูดคุยกันได้ยินชัดเจนเหมือนอยู่คนละฟากถนน ผู้เขียนยังเคยได้ยินคนฝั่งไทยแถวอำเภอนาแห้วตะโกนไปสั่งเหล้าเถื่อนจากทางฝั่งลาวเหมือนกับเราสั่งโอเลี้ยงมากินได้เลย

บุตรชายของเจ้าเมืองแก่นท้าว ท่านนั้น มีนามว่า คำผ่อย วรบุตร ซึ่งต่อมาก็ได้เข้าพิธีแต่งงานกับเจ้าแม่นางกวย อย่างถูกต้องตามประเพณี

ท่านคำผ่อย วรบุตร และ เจ้าแม่นางกวย ก็คือโยมพ่อ และโยมแม่ของหลวงปู่ของเรานี้เอง ซึ่งท่านมีน้องชายร่วมบิดา-มารดาอีก ๑ ท่าน ชื่อ นายสุข วรบุตร

มีข้อมูลเพิ่มเติมว่า นามสกุลทางฝ่ายโยมบิดาของหลวงปู่ คือ **“วรบุตร”** ส่วนนามสกุลทางฝ่ายโยมมารดา คือ **“สุวรรณภา”** อันเป็นสกุลเก่าแก่ของจังหวัดเลย

๓.

กำเนิดเด็กชายวอ

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร เมื่อตอนเป็นเด็กเล็ก น่าจะชื่อ **"วอ"** แล้วมีการเปลี่ยนชื่ออีกอย่างน้อยสองครั้งจึงมาเป็นชื่อ **"หลุย"** คือชื่อเรียกของ**หลวงปู่** ดังที่เราเรียกขานกัน

คุณหญิงสุรีพันธุ์ฯ ได้บันทึกการถือกำเนิดของ**หลวงปู่** ดังนี้ : -

"เมื่อถึงวันอังคาร ขึ้นสี่ค่ำ เดือนสาม ปีฉลู ตรีศก อันตรงกับวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๔ ... ในสถานภาพเช่นนั้น ในชาติตระกูลดังนั้น ทารกชายผู้หนึ่งก็ได้ถือกำเนิดขึ้นมาในสกุล **วรบุตร** ในเวลาเช้าตรู่ เวลาพระออกบิณฑบาต... เป็นผู้ซึ่งต่อมาภายหลังได้เป็นที่รู้จัก เป็นที่เคารพรัก เลื่อมใสศรัทธาของปวงพุทธศาสนิกชนไทยทั่วประเทศ ในนามว่า **พระคุณเจ้าหลวงปู่หลุย จนฺทสาโร**"

องค์**หลวงปู่**เองได้บันทึกเกี่ยวกับการเกิดของท่านไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐ หลังจากท่านบวชเป็นพระและออกท่องธุดงค์ไปนานกว่าสิบปี แล้วกลับมาเยี่ยมบ้านเกิด มาปักกลดพักที่ **ป่าช้าวัดหนองหมากผาง** ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย ได้มาโปรดมารดา คือ **เจ้าแม่นางกวย** ได้สอบถามเรื่องราวของท่านตั้งแต่เกิด แล้วบันทึกไว้ดังนี้ : -

*"พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้ถาม**แม่กวย**...กำเนิดในท้อง ๑๐ เดือน อยู่กรรมสบาย ไม่ป่วย เราอยู่ในท้องแม่ แม่สมาทานอุโบสถหลวง แรกเกิด*

*คนชอบมาก **บิดาฝันได้แก้ว** เกิดทีแรกรกพันคอ คนอื่นทายว่าจะได้บวช เจ็บท้อง ๑ คืน รุ่งจวนสว่างคลอด อยู่กรรม ๒๑ วัน แม่โช้นเลี้ยง นอนไว้ที่ไหนก็นอนง่าย ร้องไห้แต่อยู่กรรม นอกนั้นไม่ร้องไห้ ตกต้นไม้ ไม่ใช่ตายคืน ครู่เดียวก็รู้สึกตัว อยู่กรรมหนาวจัด เกิดทีแรกรูปงาม ใครๆก็ชอบอุ้ม อยู่ในท้องนั้นใหญ่จนแม่ตำแย แม่โช้นพันทักท้วงว่า ใหญ่นักจะออกไม่ได้ แม่เลยตกใจ นี้แหละพระคุณของแม่เช่นนี้ เราไม่กล้าสึก เพราะฉลองคุณบิดามารดา ให้เต็มเปี่ยมในชาตินี้..."*

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้อธิบายบันทึกของ**หลวงปู่**ดังนี้ : -

"หมายความว่า การเกิดของท่านมีลักษณะพิเศษ คือ โยมมารดามีครรภ์ถึง ๑๐ เดือน จึงคลอดบุตรชายผู้นี้

ระหว่างอยู่ไฟ สุขภาพของมารดาและบุตรดีมากไม่ป่วยเลย

ระหว่างที่อยู่ในครรภ์ มารดาสมาทานศีลอุโบสถใหญ่ตลอด **แรกเกิด** เป็นที่รักใคร่เอ็นดูของผู้พบเห็นมาก

โยมบิดาฝันเป็นมงคลว่า ได้แก้ว เป็นนิมิตหมายที่ดีมาก เมื่อเกิดรกพันคอ จึงมีคนทำนายว่าต่อไปทารกนี้จะได้บวช

มารดาท่านเจ็บท้องตลอดคืน จนจะรุ่งสว่างจึงได้คลอด อยู่ไฟนานถึง ๒๑ วัน เป็นเด็กเลี้ยงง่าย ยายเลี้ยงให้นอนที่ไหนก็นอนง่ายมาก ไม่ขี้อ้อนโยเย มีการร้องไห้บ้างตอนแม่อยู่ไฟเท่านั้น หลังจากนั้นก็แทบไม่ร้องไห้เลย

(ตอนเด็ก **หลวงปู่**คงซนพอดู) ตกต้นไม้ก็ไม่เจ็บหรือสลบ เพียงครู่เดียวก็รู้สึกตัว ระหว่างอยู่ไฟอากาศหนาวจัด เป็นเด็กสวย รูปงามใครๆ ก็ชอบอุ้ม

เวลาอยู่ในครรภ์มารดานั้น ครรภ์ใหญ่มาก ใหญ่จนทุกคนขู่แม่...(ผมว่ากังวล เป็นห่วงมากกว่า)... ไม่ว่าจะเป็นหมอตำแย หรือคุณยาย ต่างพากันว่า ถ้าท้องใหญ่นักเช่นนี้ (ลูก) จะออกไม่ได้ ทำให้โยมมารดาของท่านตกใจมาก

เพราะในชนบทไกลๆ นั้น ถ้าท้องใหญ่มากจนทารกออกไม่ได้ ก็มักจะเป็นอันตรายทั้งแม่และเด็ก !

เมื่อหลวงปู่รำพึงถึงพระคุณของแม่ ที่ยอมเสี่ยงภัยอันตรายอย่างใหญ่หลวงเพื่อลูก ดังนั้น ความตั้งใจที่จะคงอยู่ในเพศพรหมจรรย์ต่อไปจะยิ่งแน่นแฟ้นขึ้น ไม่กล้าสึก เพื่อให้บุญกุศลจากการบวชอุทิศตนให้แก่พระบวรพุทธศาสนานี้มีผลเต็มเปี่ยม บูชาฉลองพระคุณบิดามารดา"

ผมเขียนต้นฉบับตอนนี้ ในคืนวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๖ อีก ๒ วันก็จะถึงวันแม่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๖ **ขอระลึกถึงพระคุณของผู้เป็นแม่ทุกคนครับ**

เจ้าแม่นางกวย
โยมมารดาของหลวงปู่

๔. ความสุขเป็นอนิจจัง

ในวัยเด็กของ**หลวงปู่** คงจะเป็นชีวิตที่สมบูรณ์พูนสุขมากอยู่ นอกจากท่านจะเกิดในครอบครัวที่มั่งคั่งแล้ว ท่านคงได้รับการประคบประหงมเลี้ยงดูเป็นอย่างดี

จากการบันทึกของ**หลวงปู่** ตามคำบอกเล่าของโยมมารดาว่า *"เกิดทีแรกรูปงาม ใครๆ ก็ชอบอุ้ม"* แถมเป็นเด็กเลี้ยงง่าย ไม่ใคร่ร้องไห้ ญาติทุกคนจึงเอ็นดู แย่งกันอุ้มและเอาใจ

หลัง**หลวงปู่** เกิดได้ ๔ ปี คือในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ โยมมารดาก็ให้กำเนิดบุตรชายอีกคนชื่อ **"สุข วรบุตร"**

หลวงปู่ จึงดำรงความเป็นลูกชายหัวแก้วหัวแหวนของตระกูลอยู่หลายปี กว่าน้องชายผู้เกิดใหม่จะมาแทนที่เป็นจุดรวมแห่งความสนใจของบิดามารดาและญาติพี่น้อง

หลวงปู่ เล่าว่า ท่านก็มิได้อิจฉาริษยาอะไรน้อง คงเห็นน้องเหมือนของเล่นที่มีชีวิตที่จะเล่นด้วย แต่ก็จะเล่นกับน้องชายแค่ประเดี๋ยวประด๋าว แล้วก็ลงจากเรือน เป็นหัวหน้าพากลุ่มเด็กลูกข้าทาสบริวาร ออกลงเล่นน้ำบ้าง ออกไปเที่ยวซุกซนตามประสาเด็กไปตามทุ่งนาและบริเวณใกล้ๆ สนุกสนานไปวันๆ

กับพี่สาว **"บวย"** ซึ่งเป็นพี่สาวคนเดียวของท่าน แม้จะต่างบิดากัน แต่ก็รักใคร่กันสนิท เหมือนเกิดจากพ่อแม่เดียวกัน

หลวงปู่ ได้บันทึกเกี่ยวกับ**โยมบิดา** ของท่านว่า : -

"หนาวจัด ในสมัยนั้นเราเป็นเด็ก บิดาอุ้มเราไปเยี่ยมบ้านแก่นท้าว แม่กับพ่ออุ้มเราไป แต่เราไม่รู้เดียงสา นั้นครั้งหนึ่ง"

ชีวิตที่พร้อมหน้าพร้อมตาด้วยพ่อ แม่ พี่สาว และน้องชาย ในครอบครัว **"วรบุตร"** ของหลวงปู่ ต้องสะดุดหยุดลง เมื่อบิดา คือ **นายคำผ่อย วรบุตร** มาถึงแก่กรรมลงเมื่อ**หลวงปู่** อายุได้เพียง ๗ ขวบ และน้องชายอายุ ๓ ขวบเท่านั้น

"ความสุขแจ่มใสที่เคยมีในบ้าน ก็คล้ายกับมีหมอกบางๆ มาปกคลุมอยู่"

คุณหญิงสุรีพันธุ์ฯ บรรยายตอนนี้ว่า : -

"ไม่ต้องสงสัย **เจ้าแม่นางกวย** จะต้องรู้สึกถึงการ**จาก** เป็นอย่างมาก ชีวิตการแต่งงานของท่าน มีแต่การพลัดพรากจากกัน **จากเป็น** แล้วก็**จากตาย**

ความเป็นหญิงคนเก่ง ขี่ม้าไปตรวจสวน ตรวจที่นา อย่างที่เคยปฏิบัติก็เนือยๆ ไป มีแต่ความเหงาเฉื่อยชามากขึ้น

ท่านไม่กลัวการจากเป็น ซึ่งอาจอยู่ในลิขิตของมนุษย์ การจากตายนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีใครจะยื้อยุดฉุดกระชากชีวิตที่จะจากไปไว้ได้"

๕. โยมมารดาเริ่มเห็นทุกข์

คุณหญิงสุรีพันธุ์ฯ เขียนบรรยายถึงบรรยากาศในครอบครัวตามคำบอกเล่าของ **หลวงปู่** ดังต่อไปนี้ : -

"มารดาท่านเริ่มเห็นทุกข์...ประจักษ์ถึงการพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่ชอบใจไป เป็นความทุกข์

การงานบ้าน การดูแลทรัพย์สมบัติ ก็เริ่มปล่อยให้อยู่ในภาระของบุตรสาว ตัวท่านสนใจเข้าวัด ฟังธรรมมากกว่า

ระหว่างนั้น พี่สาวของหลวงปู่เพิ่งจะรุ่นสาว แต่พวกคนในบ้านและเพื่อนบ้านก็ยกย่องเกรงใจ เรียกกันเป็น **เจ้าแม่นาง** เช่นมารดาในบ้านจึงมีทั้ง **เจ้าแม่นางกวย** และ **เจ้าแม่นางบวย"**

หลวงปู่ ได้เล่าถึงเหตุการณ์ในบ้านช่วงนั้นว่า การนา การสวน การทอผ้า มารดามิค่อยสนใจนัก แต่ที่ท่านยังจำได้ว่า **มารดายังทำเป็นประจำ คือ การทำบุญ ตักบาตร ทำด้วยตนเองตลอด รวมทั้งการโอบเอื้ออารีกับหมู่เพื่อนบ้าน**

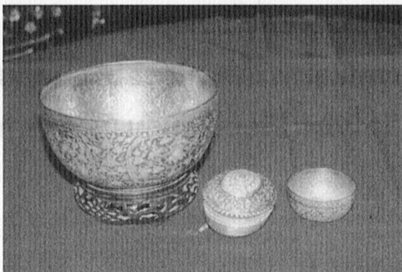
"เวลาตรุษสงกรานต์ ซึ่งมารดาเคยให้นำเครื่องโถเคลือบน้อยใหญ่ออกมาขัดล้าง โถใบใหญ่เป็นที่จัดทำน้ำปรุง ประกอบด้วยเครื่องหอมเครื่องเทศ อบร่ำ เป็น **หัวน้ำอบไทย**

ขันถมทองใบใหญ่ ใช้เป็นที่ผสมหัวน้ำอบเจือจางกับน้ำอบร่ำของหอม ให้เป็นน้ำอบไทย แจกจ่ายให้ข้าทาสบริวารในบ้าน รวมทั้งให้นำไปมอบเป็น**ของขวัญสงกรานต์ปีใหม่**

ระยะนั้น วันปีใหม่ของไทยเรายังตั้งต้นวันที่ ๑ เมษายน วันสงกรานต์ ๑๓ เมษายน จึงมีความสำคัญต่อความรู้สึกของคนไทยมาก เพราะเป็นวันเถลิงศกปีใหม่ตามโบราณประเพณี และใกล้กับวันขึ้นปีใหม่ของทางการ ทุกบ้านเรือนจะรู้สึกถึงความพิเศษอันนี้ **จัดนำของขวัญให้กัน**

ผู้น้อยก็นำผ้านุ่ง ผ้าห่ม น้ำอบไทย ไปกราบคารวะผู้ใหญ่ด้วยความเคารพและขอพรผู้เกิดก่อน ผู้ใหญ่ก็ให้พรประพรมน้ำหอมให้ ถ้าเป็นผู้มีฐานะดีก็จะมีของขวัญตอบแทน ในกรณีของท่าน (เจ้าแม่นาง) นั้น ไม่แต่ประพรมน้ำหอมให้ ยังแจกน้ำอบไทยให้ด้วยซ้ำ งานนี้**เจ้าแม่นางกวย**ไม่ได้มอบให้ใครทำแทน **ท่านทำเป็นประจำตลอดมา** จนสมัยเหลนเกิดแล้ว ก็ยังจำภาพคุณทวดเจ้าแม่นาง ทำน้ำอบไทย เก็บน้ำอบไทยไว้ในโถใหญ่ แล้วแบ่งออกมาปรุงในขันถมทองใบใหญ่ มีจอกถมทองอันน้อยลอยอยู่ในขัน สำหรับเป็นที่ตักแจกน้ำอบไทย

เจ้าแม่นางกวยว่า เป็นการทำบุญ และรักษาประเพณีอันดีงามของไทยไว้"

๖.

นิมิตเมื่ออายุ ๙ ขวบ

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ได้เล่าย้อนถึงความหลังสมัยเป็นเด็กหลังจากสูญเสียพ่อบังเกิดเกล้า ว่าบรรยากาศแห่งความร่าเริงในบ้านแปรเปลี่ยนไป ความรู้สึกรื่นเริงสนุกสนาน ที่เคยเป็น "หัวโจก" พาเด็กในบ้านกระโดดน้ำ ปีนป่ายต้นไม้ และซุกซนต่างๆ นานา ก็ดูไม่สนุกเหมือนแต่ก่อน

ฝ่ายพี่สาวก็คร่ำเคร่งกับการดูแลว่ากล่าวคนในบ้าน รับภาระแทนโยมแม่ ส่วนน้องชายก็ยังเล็กนักดูไม่เข้าใจอะไรเลย

ช่วงนั้น**หลวงปู่** อายุประมาณ ๙ ขวบ ท่านมักปลีกตัวไปนั่งคนเดียวริมน้ำ มองดูสายน้ำที่ไหลระเรื่อยผ่านไป พวกเศษขยะเศษใบไม้ที่ปลิวตกลงไป ก็ถูกกระแสน้ำพัดพาลอยไปตามความแรงของน้ำ

หลวงปู่เฝ้าดูสายน้ำ ครุ่นคิดอยู่ในใจ *"น้ำมาจากไหน? จะไปไหน? มีแต่ไหลไปทางเดียว ไม่มีไหลกลับ ดูแต่เศษใบไม้ที่ปลิวตกลงในน้ำ ไม่ช้าก็ถูกกระแสน้ำพัดพาลอยละลิ่วไปจนสุดสายตา..."*

ครูที่โรงเรียนสอนว่า เวลาและกระแสน้ำไม่รอใคร แต่หลวงปู่ไม่ได้คิดในแง่ "เวลา" กลับไปคิดในแง่เปรียบเทียบกับ "ชีวิต" มากกว่า

"ชีวิตมนุษย์ก็เหมือนกระแสน้ำ เกิดมาแล้วก็ล่วงวันไป ผ่านไป ชีวิตมีแต่ล่วงไปทุกวัน ทุกคืน ไม่เคยหยุดอยู่กับที่ เกิดแล้วทำไมไม่หยุดอยู่ ที่เคยพบเห็นกันก็จากกัน เหมือนใบไม้ที่ลอยลิ่วไปกับสายน้ำ ดูแต่บิดา ท่านเมตตา อุ้มเรา จูงเรา หัวเราะกับเรา รักเรา อาทรเรา อยู่ไม่นานก็ไม่มีบิดาอีกแล้ว

ชีวิตนี้ช่างน้อยนิดนี่กระไร!

ชีวิตนี้ช่างไม่เที่ยงแท้จริงๆ!"

ดู**หลวงปู่** จะเป็นเด็กที่เฝ้าครุ่นคิด แตกต่างจากเด็กอื่นๆ ในวัยเดียวกัน ท่านบอกว่า ท่านครุ่นคิด *"...คิดๆ อยู่ ไม่ทราบว่าเป็นการคิดเพ้อเจ้อหรือไร้สาระหรือไม่ เคยปรารภกับพี่สาว พี่สาวก็ทำท่าเหมือนน้องชายจะเป็นคนเสียสติไป"*

หลวงปู่ เลยไม่กล้าพูด หรือเล่าความคิดนี้ให้ใครฟัง ท่านได้แต่คิด...คิด แล้วเพ่งดูไปที่กระแสน้ำ ราวกับน้ำในแม่น้ำจะเป็นเพื่อนรับฟัง รับรู้ ความคิดของท่าน

ท่านบอกว่า เมื่อได้เพ่งดูน้ำแล้ว มันสงบ มันเย็น มันปลอดโปร่งใจดี

ในตอนนั้น **หลวงปู่**ก็ไม่ทราบว่า *"นั่นเป็นการหันเหจิตเข้าสู่ความสงัดวิเวก นั่นเป็นการเริ่มของความคิดทางธรรม การเพ่งน้ำ ดูน้ำ ที่สงบที่เย็นนั้น* ***ที่จริงก็เป็นการภาวนาโดยอาศัยน้ำเป็นอารมณ์*** *อันอาจเป็น* ***อาโปกสิณ*** *กสิณน้ำของผู้รู้ต่อไปได้"*

ระยะนั้น หลวงปู่ซึ่งอยู่ในวัยเด็ก ท่านไม่ทราบอะไรทั้งสิ้น

"วันหนึ่ง ขณะที่นั่งอยู่ที่ริมสะพานน้ำ นั่งมองน้ำเพลิน คิดเรื่องชีวิตต่างๆ อย่างหมกมุ่นเกินวัย จิตตกภวังค์วูบลง เกิดนิมิตเห็นเป็น

แสงสว่างสีสวยคล้ายรุ้ง แต่ต่างกับรุ้งที่ไม่เป็นวงโค้งครอบลงกับขอบฟ้าเป็นวงกลม ลำแสงนี้เป็นลำพุ่งขึ้นไปกลางฟ้าแล้วก็สว่างอยู่บนนั้นไม่ทอดลำแสงลงแต่อย่างใด

ลำแสงระยะต้นดูเป็นสีเทาดำ ไม่สว่าง ส่วนที่สว่างจ้านั้นเริ่มแต่ตอนกลางเป็นต้นไป ยิ่งถึงปลายลำแสงก็ยิ่งสว่างจ้ายิ่งขึ้น”

หลวงปู่ ตั้งคำถามในใจว่า “แสงอะไร?”

ในใจตอบว่า *“แสงนี้แสดงนิมิตของชีวิตเรา ตอนต้นไม่สว่าง เพราะเราอาภัพ บิดาตายแต่เล็ก ชีวิตจะลำบาก* ***ช่วงเที่ยงวัน*** *(ท่านบอกว่าทำไมจึงเรียกเช่นนั้นก็ไม่ทราบ) ระยะนั้นแสงพุ่งขึ้นสูง...สูงสุดยอดเป็นช่วงตอนกลางของลำแสง ถือเป็น****เที่ยงวัน*** *หรือ****ช่วงวัยกลางของชีวิต*** *จะเริ่มเป็นคนมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป*

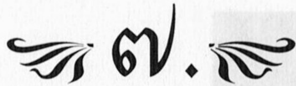
แสงนั้นไม่ตกลงเลย ความที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ก็จะไม่ลดละลงเลยเช่นกัน”

หลวงปู่ เล่าว่า *“แล้วในใจก็รู้ขึ้นมาอีกว่า* ***ต่อไปจะต้องบวชและบวชแบบกรรมฐาน...*** *ขณะนั้นยังเป็นเด็ก ไม่รู้จักคำว่า* ***กรรมฐาน*** *มาก่อนเลย แต่ในใจคิดขึ้นมาเช่นนั้นได้อย่างไรก็ไม่ทราบ”*

แล้ว**หลวงปู่**ได้ให้ความเห็นเรื่องนี้ว่า ***“คงเป็นนิสัยวาสนาที่เคยสั่งสมอบรมมาแต่ชาติก่อนๆ มาบอกมาเตือน”***

หลวงปู่ บอกว่า ครั้งนั้นเป็นนิมิตประหลาดมาก ท่านเองก็ไม่ได้ใส่ใจและลืมไปนาน จนกระทั่งภายหลัง ***“เวลาอนุสรณ์ถึงความหลังระหว่างเจริญภาวนาสงบวิเวกอยู่ นิมิตนี้ก็ผุดขึ้นมาอีก เป็นการบอกอนาคตในภายภาคหน้า มีตัว...ผู้รู้....อยู่กับตัวนานแล้ว แต่ไม่รู้จัก”***

เรียนชั้นประถมและมีชื่อใหม่ว่า "บา"

ในประวัติไม่ได้บอกว่า **หลวงปู่** เข้าเรียนหนังสืออายุเท่าไร และออกจากโรงเรียนเมื่ออายุเท่าไร

ทราบแต่ว่า**หลวงปู่** เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาที่ **โรงเรียนวัดศรีสะอาด** ซึ่งเป็นโรงเรียนประชาบาล ตั้งอยู่ภายในบริเวณ**วัดศรีสะอาด** วัดประจำหมู่บ้าน

คุณหญิงสุรีพันธุ์ฯ ได้เขียนถึงเรื่องนี้ว่า

"โรงเรียนที่ท่านเรียนนั้น ชื่อ ***โรงเรียนวัดศรีสะอาด*** *ฉะนั้น ไม่น่าประหลาดใจที่สภาพอันสงบร่มเย็นของ* ***วัด*** *จะมีส่วนกล่อมเกลาให้จิตใจเด็กชายน้อยแห่งสกุล* ***วรบุตร*** *หันไปสู่ทางธรรม ด้วยโรงเรียนก็อยู่ในเขตวัด การเรียนการเล่นก็ไม่ห่างเสียงสวดมนต์ไหว้พระ มิหนำซ้ำโรงเรียนขาดแคลนครู บางเวลาต้องอาศัยพระช่วยมาสอนหนังสือด้วย ชีวิตของท่านจึงโน้มน้าวไปหาความสงบของวัด แนบแน่นกับวัดโดยไม่รู้ตัว"*

หลวงปู่เรียนจบชั้นประถมปีที่ ๓ นับเป็นการศึกษาที่สูงมากสำหรับบ้านเมืองที่ห่างไกลนครหลวงไปจนสุดกู่ อย่างจังหวัดเลยในสมัยนั้น

พูดถึงชื่อของ**หลวงปู่** แต่เดิมบิดามารดาตั้งชื่อบุตรชายคนนี้ว่า **"วอ"**

น่าจะเป็นชื่อดี ชื่อมงคล ตัวอย่างเช่น จ้าวลาวสองพี่น้องที่อพยพจากฝั่งประเทศลาว มาสร้างเมืองทางฝั่งไทย จนเป็นจังหวัดอุบลราชธานี ในปัจจุบัน ท่านก็ยังชื่อ **พระวอ** กับ **พระตา** ดังนี้เป็นต้น

การเรียกชื่อลูกหลาน หรือชื่อบุคคลในสมัยก่อน นอกจากจะตั้งให้เป็นมงคล ให้เลี้ยงง่ายแล้ว ยังนิยมเรียกตามลักษณะเด่นของคนนั้นๆ เช่น ขาว เขียว โดยเรียกตามสีผิว หรืออาจเรียกตามลักษณะที่ผิดปกติก็ได้ เช่น อ้วน ผอม เตี้ย สั้น ฯลฯ

สำหรับ **หลวงปู่** ในสมัยเป็นเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเข้าโรงเรียน ท่านมีนิสัยช่างซัก ช่างเจรจา ช่างออกความเห็น แสดงความเฉลียวฉลาด เหมือน **พระ** หรือ **ครูบา**

ทางครูและเพื่อนๆ จึงเรียกท่านว่า **"บา"** และก็เรียกชื่อนี้จนติดมาตั้งแต่นั้น

๘.

ใฝ่ฝันที่จะไปเรียนในกรุงเทพฯ

หลวงปู่ เคยคิดฝันที่จะได้เรียนต่อในชั้นที่สูงขึ้น ท่านกล่าวว่า ที่คิดอยากไปเรียนต่อนั้น เป็นเพราะเมื่อบิดาข้ามมาจาก**เมืองแก่นท้าว** ก็มากับเพื่อนคนหนึ่ง ต่อมาเพื่อนของบิดาคนนี้ได้เข้ารับราชการ มีความเจริญก้าวหน้าได้รับบรรดาศักดิ์เป็นถึง **คุณหลวง**

สำหรับบิดาของท่านนั้นบุญน้อย เสียชีวิตก่อนจึงไม่มีบรรดาศักดิ์

หลวงปู่ เห็นว่า มีพวกข้าราชการหลายคน ล้วนมีบรรดาศักดิ์เป็น ขุน หลวง พระ พระยา ซึ่งจะต้องมีพื้นความรู้ดี จึงจะก้าวหน้าทางราชการได้

หลวงปู่ ในวัยเด็ก จึงคิดอยากจะเรียนให้สูง ต้องการหาความรู้ใส่ตัว เพื่อเป็นฐานทางราชการ

ในสมัยที่**หลวงปู่**เป็นเด็ก ย้อนหลังไปเมื่อร้อยปีก่อน ระบบการศึกษาของจังหวัดเลย มีสูงสุดแค่ระดับประถมศึกษาเท่านั้น หากต้องการจะเรียนสูงกว่านั้นจะต้องมาต่อที่กรุงเทพฯ เมืองหลวงของประเทศ

การคมนาคมเดินทางจากจังหวัดหัวเมืองเพื่อเข้าเมืองหลวงนั้นแสนลำบาก ไม่มีทางที่คนธรรมดาสามัญจะไปกันเองได้ เพราะต้องเดินทางรอนแรมกันไปกลางป่ากลางดง มีเกวียน มีช้าง มีม้า ต่างไปเป็นขบวน

ถ้าจะมีพวกเดินทาง ส่วนใหญ่ก็จะเป็นพวกข้าราชการ ซึ่งจะต้องเตรียมทั้งตัว ทั้งเสบียง ทั้งยานพาหนะ และการรักษาความปลอดภัยอย่างครบครัน

ถ้าใครจะให้บุตรหลานเข้าไปเรียนในเมืองหลวงในระดับที่สูงกว่าชั้นประถม ก็จะต้องฝากฝังไปกับขบวนข้าราชการที่จะต้องเดินทาง

ถ้าไม่สบจังหวะเวลา ไม่มีการไปราชการที่กรุงเทพฯ ไม่มีการโยกย้ายตำแหน่ง ก็ไม่มีโอกาสเดินทางเข้าเมืองหลวง

นอกจากนั้น เมื่อเข้าถึงเมืองหลวงแล้วก็จะต้องหาบ้านผู้หลักผู้ใหญ่ หรือบ้านญาติมิตร เพื่อฝากฝังให้บุตรหลานได้อยู่พักพิงระหว่างการศึกษาด้วย

การเข้าเมืองหลวงเพื่อไปเรียนจึงเป็นเรื่องที่ไกลเกินฝันสำหรับประชาชนที่อยู่ห่างไกลปืนเที่ยงในขณะนั้น

เมื่อ**หลวงปู่**ใฝ่ฝันที่จะเดินทางไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ แต่โยมมารดาไม่ยอมส่งไป อ้างว่าไม่มีญาติมิตรที่จะคอยดูแลได้ ความจริงคงเป็นความรู้สึกลึกๆ เนื่องจากกลัว **"การจาก"** ยังฝังใจอยู่มากกว่า

โยมมารดาคงกลัวว่า สามีก็ไม่อยู่แล้ว หากลูกชายคนโตพลอยเป็นอะไรไปอีก แล้วท่านจะทำอย่างไร เพราะมีบ่อยครั้งที่ได้ข่าวว่าเด็กชายที่เดินทางไกลต้องเป็นไข้ป่า ล้มหายตายจากไปก็มี

ดังนั้น มารดาจึงไม่ยอมให้บุตรชายสุดที่รักต้องจากไป ความหวังที่จะได้เรียนในชั้นสูงขึ้นของหลวงปู่จึงเป็นอันต้องพับไป

ทำฤทธิ์กับโยมมารดา

หลวงปู่เล่าว่า การที่โยมมารดาไม่ยอมให้ท่านมาเรียนต่อที่กรุงเทพฯ หลังจากจบชั้นประถมปีที่ ๓ นั้น ท่านรู้สึกเสียใจมาก คิดว่ามารดาไม่รัก ทรัพย์สมบัติก็มีมากมาย เพียงแค่นี้ก็ไม่ยอมเสียเงินให้ลูกได้เรียน

หลวงปู่บอกว่า ในระยะนั้นท่านไม่เข้าใจถึงความรู้สึกของมารดาที่จะต้องห่วงหาอาทรต่อบุตร ท่านแสดงกิริยาในลักษณะ "ทำฤทธิ์" กับมารดาหลายประการ มาคิดได้ในภายหลังก็ออกอายใจเหลือประมาณ เมื่อท่านบวชเป็นพระแล้ว ท่านจึงพยายามทำทุกอย่างเพื่อเป็นการทดแทนพระคุณ ถ้ามีโอกาสไหนที่ทำได้ ท่านจะต้องรีบทำ รวมทั้งการบวชตลอดชีวิต และการทำกลดธุดงค์ถวายพระเป็นประจำก็เพื่อบูชาคุณมารดาทั้งนั้น

เนื่องจาก**หลวงปู่** สนใจที่จะเอาดีทางราชการ ประกอบกับมารดาเห็นว่าท่านเป็นคนมีวาทะโวหารดี จึงหาทางสนับสนุนให้ได้ทำราชการตามประสงค์

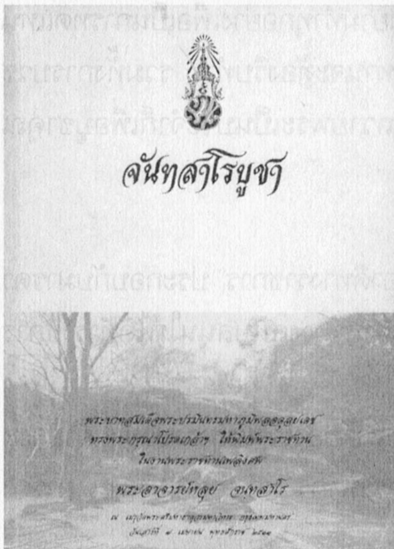
เผอิญพี่เขยของหลวงปู่ คือสามีของ**เจ้าแม่นางบวย** ย้ายจากจังหวัดเลย ไปเป็นสมุห์บัญชีแผนกสรรพากร ที่อำเภอเชียงคาน มารดาจึงฝากฝังให้ท่านไปอยู่กับพี่เขย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๐ เมื่อไปอยู่อำเภอเชียงคาน **หลวงปู่** ได้เริ่มทำงานเป็นเสมียนฝึกหัดก่อน เพราะอายุยังไม่ครบ ๑๘ ปี ยังไม่สามารถรับราชการได้

รอจนอายุเต็ม ๑๘ ปี **หลวงปู่**จึงได้งานเป็นเสมียนจริงๆ ท่านทำอยู่จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ท่านอัยการภาคซึ่งมีความคุ้นเคยกับครอบครัวของหลวงปู่ ได้ฝากให้ท่านไปทำงานที่ห้องอัยการจังหวัดร้อยเอ็ด หลวงปู่จึงได้ย้ายจากเชียงคานไปอยู่ร้อยเอ็ด โดยไปทำงาน**อำเภอแซงบาดาล**บ้างทำที่ห้องอัยการบ้าง

(อำเภอ**แซงบาดาล** ในปัจจุบันคือ**อำเภอธวัชบุรี** จังหวัดร้อยเอ็ด ครับผม)

"จันทสาโรบูชา" *ประวัติและปฏิปทาของหลวงปู่หลุย จนฺทสาโร เขียนโดยคุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต แหล่งอ้างอิงหลักซึ่งผู้เขียนได้คัดลอกมาเสนอในหนังสือเล่มนี้ไม่น้อยกว่า ๘๐%*

๑๐.

เซนต์หลุย - นักบุญหลุย

เมื่อตอนที่ **หลวงปู่** ไปอยู่กับ**พี่เขย** ที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อฝึกทำงานเสมียนนั้น **หลวงปู่** เป็นเด็กหนุ่มวัยคะนองอายุยังไม่ครบ ๑๘ ปี

ด้วยเหตุที่**หลวงปู่** มีนิสัยชอบในการสวดมนต์ ท่านจึงได้เข้าโบสถ์และหันไปนับถือศาสนาคริสต์

หลวงปู่ บอกว่า ลึกๆ ลงไปในใจนั้น ท่านอยากจะแกล้ง อยากจะประชดมารดา ที่ไม่ยอมส่งให้ท่านไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ

ด้วยเหตุที่มารดาท่านมีศรัทธาทางพระพุทธศาสนาอย่างมาก ถ้าลูกชายหันไปถือศาสนาอื่น มารดาคงจะรู้สึกผิดหวังมาก

ถือว่าเป็นการแกล้งมารดาที่สะใจมาก (อันนี้ผมว่าเอง)

เป็นความคิดของ**หลวงปู่** ในสมัยที่เป็นวัยรุ่น

พูดถึงอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำโขง ในขณะนั้นฝรั่งเศสเข้ายึดครองประเทศลาว ประชาชนอำเภอเชียงคานมีการติดต่อกับฝรั่งทางฝั่งลาวมาก ศาสนาคริสต์จึงได้เข้ามาเผยแพร่ทางฝั่งไทย ซึ่งก็ได้รับการต้อนรับจากประชาชนส่วนหนึ่ง

เมื่อเข้าไปถือคริสต์ **หลวงปู่** ได้รับการฝึกหัดให้รู้จักการเสิร์ฟอาหารแบบตั้งโต๊ะดินเนอร์ รู้จักการตั้งแก้วเหล้าขาว เหล้าแดง รู้จัก

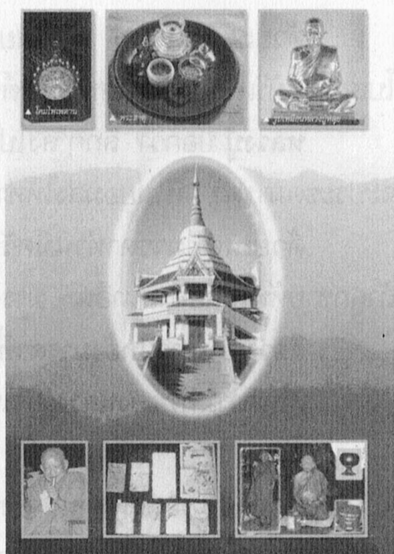
ชนิดของอาหารที่ควรรับประทานกับเหล้าขาว เหล้าแดง รู้จักธรรมเนียมการรับประทานอาหารแบบตะวันตกเป็นอย่างดี

หลวงปู่ สามารถเสิร์ฟอาหารแบบฝรั่งเศสได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว ดูจะน่าภาคภูมิใจที่เป็นเด็กหนุ่มที่ทันสมัย

หลวงปู่ เข้านับถือศาสนาคริสต์อยู่นาน ๕ ปี จน **คุณพระเชียงคาน** ลุงของท่านให้ชื่อท่านว่า **"เซนต์หลุย"** หรือ **"นักบุญหลุย"**

ท่านจึงมีชื่อหลุย ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

หนังสือที่ระลึกงานสมโภชเจดีย์พิพิธภัณฑ์หลวงปู่หลุย เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญอีกแหล่งหนึ่งที่ผู้เขียนนำมาใช้อ้างอิงและคัดลอกมาเสนอ

๑๑.

สลดสังเวช เพราะเห็นสัตว์ถูกฆ่า

การที่**หลวงปู่** สมัยที่เป็น **นักบุญหลุย ต้องคลุกคลีอยู่กับการจัดอาหารเลี้ยงบ่อยๆ นี้ ทำให้ท่านได้เห็นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตมากมาย บังเกิดความสังเวชสลดใจเป็นอย่างมาก**

หลวงปู่ ได้อธิบายถึงบาปจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต โดยยกตัวอย่างที่ท่านพบเห็นที่จังหวัดเลย สมัยที่ท่านเป็นเด็กว่า

สมัยนั้นทางจังหวัดเลยไม่มีการขายเนื้อสัตว์ที่ฆ่าสำเร็จแล้วเหมือนเช่นทุกวันนี้ ใครจะใช้เนื้อสัตว์อะไรทำอาหารต้องลงมือฆ่าเองหรือหามาเอง

เป็นต้นว่า บ้านใดต้องการปรุงอาหารไก่ ก็จะซื้อไก่เป็นๆ ไปจากตลาด แล้วจัดการฆ่าเอง ถอนขนเอง ทำเองทุกอย่าง ส่วนสัตว์ใหญ่เช่น เนื้อหมู เนื้อวัว ก็จะลงมือเชือดเมื่อมีหลายๆ บ้านเข้าหุ้นรวมกันซื้อรวมกันให้ได้ราคาครบ ๑ ตัว จึงจะลงมือฆ่า

ในครอบครัวคนไทยที่ถือศาสนาพุทธนั้น การฆ่าสัตว์เป็นๆ เพื่อนำมาทำอาหาร ความจริงแล้วก็ไม่ทำกันบ่อยนัก เพราะอาหารไทยจะมีเนื้อสัตว์เป็นส่วนประกอบเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่จะหนักไปทางข้าวและผักมากกว่า

นอกจากนี้ ในสภาพบ้านเมืองไทย โดยทั่วไปก็มีความอุดมสมบูรณ์ สมกับคำกล่าวที่ว่า **“ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว”**

ทุกครัวเรือนสามารถหากุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด ตามแหล่งน้ำหรือตามท้องไร่ท้องนาได้ ยิ่งในสมัยก่อนยิ่งหาง่าย ถึงขนาดที่ว่าเพียงแต่ตั้งหม้อแกงไว้บนเตาไฟก่อน แล้วจึงไปเก็บผักในไร่ในสวน หรือบ้านที่อยู่ใกล้ลำห้วย ใกล้แม่น้ำ ก็เพียงถือแห ถือสวิง หรือใช้ตาข่ายดักปลา (ทางอิสานเรียกว่า **มอง**) ลงน้ำประเดี๋ยวเดียว ก็ได้กุ้งได้ปลามาทำอาหาร โดยที่หม้อแกงที่ตั้งไว้ยังไม่เดือดด้วยซ้ำ

ส่วนผัก และพืชที่นำมาปรุงอาหาร ก็หาง่าย ไม่ว่าจะเป็นเห็ด หน่อไม้ ดอกกระเจียว และผักป่า ผักพื้นบ้านนานาชนิด ในท้องถิ่นบางแห่งมีความอุดมสมบูรณ์มากถึงขนาดที่ว่า เพียงแต่เข้าป่าแล้วเอาผ้าขาวม้าหนุนหัวนอนหลับสักตื่นหนึ่ง แค่นั้นก็ได้เนื้อสัตว์มาปรุงอาหารสำหรับวันนั้นได้แล้ว คือใต้ผ้าขาวม้าที่ใช้เป็นหมอนอาจมีเต่าตัวเขื่องอยู่ก็ได้

จากสภาพความอุดมสมบูรณ์ และวิถีชีวิตของคนไทยเป็นแบบนี้ การฆ่าสัตว์ตัดชีวิตอย่างจริงจังเป็นล่ำเป็นสันให้เกิดความสลดสังเวชอย่างแท้จริงจึงไม่ค่อยมีให้เห็นมากนัก

จริงอยู่ สัตว์ทุกชนิด ไม่ว่าปลา ไม่ว่ากุ้ง ไม่ว่าไก่ ต่างก็มีชีวิตเหมือนกัน ตัวหนึ่งก็หนึ่งชีวิต แต่สัตว์ที่โตกว่า ย่อมทำให้เรารู้สึกสลดสังเวชได้มากกว่า นอกจากนี้ สัตว์บางชนิด เวลาจะลงมือฆ่าคล้ายกับมันก็รู้ชะตากรรมนั้น นัยน์ตาของมันจะแสดงออกถึงความวิงวอนอย่างน่าสงสาร แถมบางครั้งยังแสดงอาการดิ้นรนเพื่อหนีตายอย่างสุดชีวิต รวมทั้งส่งเสียงกรีดร้องอุทธรณ์ขอชีวิต สั่นสะเทือนโสตประสาทของผู้มีใจสงสาร

หลวงปู่ บอกว่า ดูแต่ไก่ ถ้ามันไม่พยายามดิ้นรน และส่งเสียงร้องด้วยความกลัวตายจนสุดฤทธิ์แล้ว คงไม่มีคำเปรียบเทียบที่ว่า **"ร้องราวกับไก่ถูกเชือดคอ"** หรอก

ท่านบอกว่า เวลาที่ท่านอยู่กับบ้านที่เป็นพุทธก็มิได้รู้สึกความน่าสงสารของไก่ที่ถูกฆ่านี้มากนัก ด้วยการฆ่านั้นพวกคนใช้ทำกันเงียบๆ ทางในครัว ไม่เห็นตำตาจึงไม่ค่อยรู้สึกอะไร

นอกจากนี้ ทางบ้านเรือนคนไทย ไม่ได้ต้องปรุงอาหารที่เป็นไก่เป็นเนื้อสัตว์มากนัก จะใช้ก็ในโอกาสพิเศษ เช่นในเทศกาลสำคัญ อีกทั้งส่วนประกอบของอาหารไทยใช้ข้าว และผักมากๆ เป็นหลัก

สำหรับ**อาหารแบบชาวคริสต์** ที่จัดให้ฝรั่งนั้น ถ้าเป็นอาหารมื้อเย็นที่เรียกว่า **ดินเนอร์** มื้อหนึ่งๆ นั้น นอกจากซุปที่เป็นอาหารจานแรกแล้วจะประกอบด้วยอาหารเนื้ออีก ๒ จาน จานแรกเป็นเนื้อปลาหรือสัตว์ปีกที่มี ๒ เท้า จานที่สองเป็นอาหารเนื้อสัตว์พวกสัตว์ ๔ เท้า

ถ้าอาหารเนื้อจานแรกเป็นไก่ ก็ต้องใช้ไก่ครึ่งตัวสำหรับแขก ๑ คน ถ้าเลี้ยงดินเนอร์ ๔๐ คน จะต้องฆ่าไก่สำหรับมื้อนั้นอย่างน้อย ๒๐ ตัว

นอกจากไก่แล้ว ยังมีอาหารจานเนื้อหมูอบ เสต็กเนื้อ (วัว) อีกก็จะต้องฆ่าหมู ฆ่าวัว เพื่อประกอบอาหารนั้น

หลวงปู่บอกว่า บางวันเห็นการฆ่าไก่เกินกว่าร้อยตัว เสียงมันร้องลั่นด้วยความเจ็บปวดและกลัวตาย ดิ้นทุรนทุรายน่าสงสารเป็นที่สุด

หลวงปู่ท่านรู้ตัวว่าหลงไปถือศาสนาคริสต์อยู่ ๕ ปี ในที่สุดท่านก็ออกจากศาสนาคริสต์ หันมาค้นหาสัจจธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาต่อไป

ภาค ๒ : เริ่มค้นหาธรรม

๑๒.

อุปสมบทในพระพุทธศาสนา

แม้**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ในวัยหนุ่มแน่นจะได้ออกจากศาสนาคริสต์แล้วก็ตาม แต่ภาพไก่ที่ถูกเชือดทุกๆ วัน ก็ยังตามมารบกวนความรู้สึกอยู่ในมโนภาพของท่าน ยากที่จะลบเลือนให้จางหายไปได้

หลวงปู่ บอกว่า ในตอนนั้น ท่านเคยได้ยินว่า**การบวชจะสามารถแผ่บุญกุศลไปให้ผู้ที่ตายไปแล้วได้ ดังนั้น ไก่ที่ตายไปแล้วนั้น บางทีการบวชอาจจะอุทิศบุญกุศลไปให้ได้กระมัง?**

ประจวบกับช่วงเวลานั้น การทำราชการของท่านไม่สู้จะปลอดโปร่งใจ ด้วยเหตุที่ผู้บังคับบัญชาเกิดกินแหนงแคลงใจในตัวท่านบางเรื่องบางประการ ทำให้ท่านรู้สึกอึดอัดใจในการใช้ชีวิตฆราวาสอย่างยิ่ง

ผู้บังคับบัญชาที่เคยให้ความรักใคร่เอ็นดู ก็กลับเปลี่ยนแปลง

หลวงปู่ ได้บันทึกวิจารณ์ในภายหลังว่า เป็น**อนิจจัง**

ด้วยความต้องการที่จะอุทิศบุญกุศลให้กับไก่ที่ตายและความขัดข้องในการรับราชการ จึงทำให้หลวงปู่ตัดสินใจบวชพระได้ง่ายขึ้น

หลวงปู่ ได้ขอลาออกจากราชการ แล้วเข้าสู่พิธีอุปสมบท เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖ โดยมี**ท่านอัยการภาค** เป็นเจ้าภาพบวชให้

หลวงปู่บวชเป็นพระในสังกัดมหานิกายจำพรรษาอยู่ที่อำเภอแซงบาดาล (ปัจจุบันคือ **อำเภอธวัชบุรี**) **จังหวัดร้อยเอ็ด**

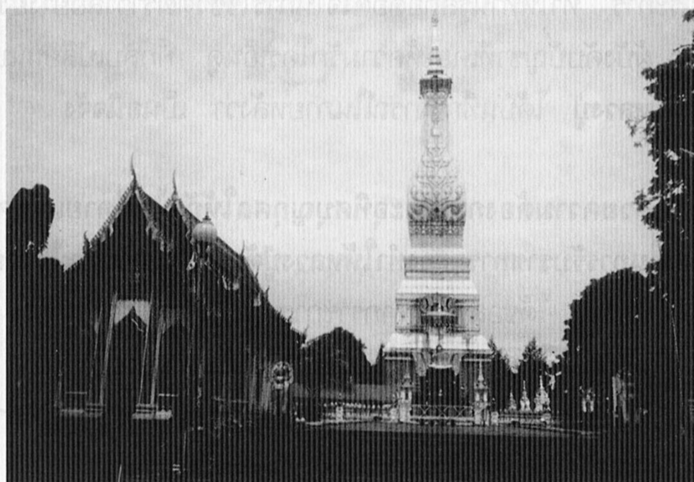
๑๓.

ไปนมัสการพระธาตุพนม

ในระหว่างบวชพรรษาแรกที่**อำเภอแซงบาดาล** (อำเภอธวัชบุรี) จังหวัดร้อยเอ็ด นั้น **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ได้พยายามศึกษาพระธรรมวินัยตามขนบธรรมเนียมของสมณะ ซึ่งมีทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ

หลวงปู่ บอกว่า **ในเรื่องปฏิบัตินั้น ท่านรู้สึกดื่มด่ำมาก ราวกับว่าได้ไปพบเพื่อนเก่าที่จากกันมาช้านานแล้ว**

เมื่อออกพรรษาแล้ว **หลวงปู่** ได้ขอลาพระอาจารย์กลับบ้านเดิมที่จังหวัดเลย **เพื่อกลับไปคัดเลือกเกณฑ์ทหาร**

หลวงปู่ ออกเดินทางจากร้อยเอ็ดไป**จังหวัดนครพนม** เพราะคิดว่า **ก่อนจะกลับบ้านควรหาโอกาสไปนมัสการพระธาตุพนม** พระธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพสูงสุดของชาวอิสานและของชาวไทยทั้งประเทศ เพื่อความเป็นสิริมงคลและขอพร

ระหว่างทาง**หลวงปู่** ได้พบกับพระธุดงคกรรมฐานรูปหนึ่ง มาจากอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้สนทนาปราศรัยกันด้วยความชอบอัธยาศัยซึ่งกันและกัน

หลวงปู่เป็นพระหนุ่ม เพิ่งบวชพรรษาแรก ยังไม่มีประสบการณ์ในการออกธุดงค์ ส่วนพระกรรมฐานที่มาจากอำเภอโพนทอง รูปนั้นแก่พรรษากว่า ท่านผ่านการเดินธุดงค์มาอย่างโชกโชนแล้ว เมื่อท่านทราบความมุ่งมั่นปรารถนาของ**หลวงปู่**ที่ตั้งปณิธานที่จะเป็นพระธุดงค์ที่ดีประพฤติปฏิบัติเพื่อความหมดไป สิ้นไป แล้วท่านก็อนุโมทนาสาธุด้วย

ภาพนี้หลวงปู่เขียนไว้ที่หลังภาพว่า
*"**อาจารย์หลุย ท่านอาจารย์บัวพา ท่านอาจารย์เหรียญ ท่านอาจารย์ชอบ** รวม ๔ องค์*
*เป็นพระเถระฝ่ายวิปัสสนากรรมฐาน เป็นอันเตวาสิกของ**ท่านพระอาจารย์เสาร์***
***กันตะสีโล ท่านอาจารย์มั่น ท่านอาจารย์สิงห์ ท่านอาจารย์มหาปิ่น**"*

๑๔. ประเดิมนอนกลดธุดงค์ครั้งแรก

ก่อนที่พระธุดงคกรรมฐานจากอำเภอโพนทอง ร้อยเอ็ด จะแยกทางไป ท่านเห็นว่า **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ยังไม่มีบริขารธุดงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **กลดและมุ้งกลด** ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

พระธุดงค์องค์นั้นจึงมอบกลดและมุ้งของท่านเองให้หลวงปู่ไว้ใช้

ตอนแรก**หลวงปู่**ตอบปฏิเสธด้วยความเกรงใจ แต่พระธุดงค์องค์นั้นได้คะยั้นคะยอขอให้**หลวงปู่**รับไว้ พร้อมทั้งบอกกับ**หลวงปู่**ว่า **"หากต่อไปภายหน้า เมื่อท่านได้ภาวนาดี บังเกิดผลดี ผมก็จะได้มีส่วนแห่งผลดีนั้นด้วย และผมขออนุโมทนาล่วงหน้าไว้ เชื่อว่าท่านคงจะได้เป็นพระปฏิบัติดี เป็นที่เชิดชูของพระพุทธศาสนาสืบต่อไป"**

กลดดังกล่าวจึงเป็นกลดธุดงค์คันแรกของ**หลวงปู่** ท่านบอกว่า ท่านรู้สึกขอบพระคุณพระธุดงคกรรมฐานรูปนั้นอย่างที่สุด ท่านได้ใช้อาศัยเป็นที่พักพิงในการปฏิบัติภาวนาต่อมาจนกลดและมุ้งขาด ซ่อมแซมปะชุนไม่ได้อีกต่อไป จึงได้มีกลดคันใหม่

หลวงปู่บอกว่า ท่านไม่เคยลืมพระคุณของพระธุดงค์ผู้มีน้ำใจประเสริฐองค์นั้นเลย จากการได้รับกลดและเห็นคุณค่าของกลดธุดงค์

ในครั้งนั้น ท่านจึงได้ตั้งปณิธานที่จะทำกลดแจกจ่ายให้พระ เณร แม่ชีมาตลอด

ส่วนหนึ่งเพื่ออุทิศบุญกุศลให้แก่พระธุดงค์จากอำเภอโพนทององค์นั้น ด้วยความสำนึกในพระคุณอย่างที่สุด

ลูกศิษย์ลูกหาต่างก็ประจักษ์ในฝีมือการทำกลดธุดงค์ของหลวงปู่ได้เป็นอย่างดี และใครที่ได้รับมอบกลดจากหลวงปู่ถือว่าเป็นผู้มีบุญยิ่ง เกิดความมั่นใจและความก้าวหน้าในการปฏิบัติภาวนาอย่างวิเศษ

เมื่อไปถึง**พระธาตุพนม** หลวงปู่ได้มีโอกาสใช้ประโยชน์จากกลดธุดงค์คันแรกนั้นเต็มที่ พร้อมทั้งได้ทดลองความรู้เรื่องการปฏิบัติภาวนาที่พระธุดงค์องค์นั้นได้แนะนำท่านด้วย

อาจเป็นเพราะที่**พระธาตุพนม** เป็นสถานที่เป็นมงคลยิ่ง เพราะเป็นพระธาตุเจดีย์ที่บรรจุพระอุรังคธาตุของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า อันศักดิ์สิทธิ์ยิ่ง **หลวงปู่** ได้ประเดิมใช้กลดธุดงค์เป็นแห่งแรกที่ลานพระธาตุเจดีย์แห่งนี้ **ได้ถวายการภาวนาเป็นพุทธบูชาไม่นอนตลอดคืน** บังเกิดความอัศจรรย์ในจิต คือ เกิด **กายลหุตา จิตลหุตา** กายเบา จิตเบา ทำให้ท่านรู้สึกปีติดื่มด่ำในการภาวนามาก

หลวงปู่ได้ตั้งจิตอธิษฐานว่า **"กลับไปจังหวัดเลยบ้านเกิดคราวนี้หากไม่ได้รับเกณฑ์เป็นทหาร จะขอบวชออกกรรมฐานตลอดชีวิต"**

หลวงปู่ เล่าว่า จากการนั่งภาวนาในครั้งนั้น ไม่ทราบว่าเหตุใดคำว่า **"กรรมฐาน"** ในนิมิตที่ได้รับครั้งเป็นเด็กชายอายุ ๙ ขวบ ได้กลับคืนมาสู่**อนุสติ** คือสามารถย้อนระลึกได้อีกครั้งหนึ่ง ทั้งๆ ที่ไม่ได้ใส่ใจมานานแล้ว

๑๕.

พระอาจารย์บุญ
อาจารย์กรรมฐานองค์แรก

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร พักภาวนาอยู่ที่**พระธาตุพนม** นานพอสมควร จึงได้ออกเดินทางมุ่งสู่จังหวัดเลยตามที่ตั้งใจไว้

หลวงปู่ ออกเดินด้วยเท้า ผ่านอำเภอนาแก เข้าจังหวัดสกลนคร ผ่านอำเภอพรรณานิคม วาริชภูมิ สว่างแดนดิน เข้าอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผ่านตัวจังหวัด มาถึงบ้านปากดง อำเภอหนองวัวซอ ถ้าดูระยะทางตามแผนที่ปัจจุบันก็ร่วม ๓๐๐ กิโลเมตร

ที่**อำเภอหนองวัวซอ หลวงปู่** ได้กิตติศัพท์เกี่ยวกับ**พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** (บางแห่งเขียน ปญฺญาวุฑฺโฒ) ว่าเป็นพระอาจารย์ที่มีชื่อทางธุดงคกรรมฐาน ซึ่งพาชาวบ้านอพยพมาจากจังหวัดอุบลราชธานี มาตั้งบ้านเรือนและสร้างวัดอยู่ที่**หนองวัวซอ** มีผู้คนพากันไปฟังธรรมจากท่านอย่างล้นหลาม

เมื่อได้ยินคำว่า **"กรรมฐาน" หลวงปู่** ก็สนใจ จึงได้**แวะไปดูลาดเลากับเขาบ้าง**

ปรากฏว่า **การแวะไปดูลาดเลากับเขาบ้าง** ในครั้งนั้น ทำให้**หลวงปู่**อยู่ปฏิบัติกรรมฐานกับ **พระอาจารย์บุญ** เป็นเวลาหลายเดือน

รูปปั้นของพระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ
พระอาจารย์องค์แรกของหลวงปู่
ประดิษฐานที่วัดป่าหนองวัวซอ
ปัจจุบันคือ วัดบุญญานุสรณ์
อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

จนใกล้จะถึงเวลาเกณฑ์ทหารในเดือนเมษายน **หลวงปู่** จึงได้กราบลา **พระอาจารย์บุญ** ออกเดินทางต่อไป

พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ จึงเป็นพระอาจารย์กรรมฐานองค์แรกของหลวงปู่ ต่อมาภายหลังก็ได้เป็นพระกรรมวาจารย์ของหลวงปู่อีกด้วย

หลวงปู่ เล่าว่า ได้เห็นศีลาจารวัตร และข้อปฏิบัติรวมทั้งได้ฟังเทศน์จาก**พระอาจารย์บุญ** แล้ว ก็เกิดความเลื่อมใส ขอถวายตัวเป็นศิษย์ ตามแต่ท่านจะเมตตาสั่งสอน

หลวงปู่ รู้สึกว่า การปฏิบัติอยู่กับ**พระอาจารย์บุญ**มีปัญหาติดขัดอยู่บ้าง ตรงที่การบวชของหลวงปู่ยังเป็นมหานิกายอยู่ การทำสังฆกรรมบางอย่างไม่อาจทำร่วมกับหมู่คณะได้

พระอาจารย์บุญ ได้แนะนำว่า **หากไม่ได้รับการเกณฑ์ทหารแล้วก็ให้ขอญัตติเป็นธรรมยุตเสียที่จังหวัดเลย**

๑๖.

พบหลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ไม่ได้รับการเกณฑ์ทหารจึงได้ขอญัตติกรรมเป็นพระธรรมยุตที่ **วัดศรีสะอาด** อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยมี **พระครูอดิสัยคุณาธาร** (อ่ำ อรโก) เป็นพระอุปัชฌาย์

หลวงปู่ ได้อยู่กับพระอุปัชฌาย์พอสมควร แล้วก็เดินทางจากจังหวัดเลยกลับไปอยู่ปฏิบัติภาวนากับ **พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** ที่อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี อีก

หลวงปู่ ได้ออกธุดงค์ไปกับ **พระอาจารย์บุญ** ไปยัง**วัดพระบาทบัวบก** อำเภอบ้านผือ อุดรธานี และ ณ ที่นี้เองท่านได้พบกับ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ได้อยู่ปฏิบัติรับฟังโอวาทจาก**หลวงปู่ใหญ่** โดยมี **พระอาจารย์บุญ** เป็นอาจารย์คอยช่วยชี้แนะอีกชั้นหนึ่งด้วย

ต่อจากนั้น **พระอาจารย์บุญ** ก็ได้พาหมู่ศิษย์รวมทั้ง**หลวงปู่หลุย** ไปกราบ**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ที่**อำเภอท่าบ่อ** จังหวัดหนองคาย

คณะของ**พระอาจารย์บุญ** ได้อยู่รับการอบรมธรรมปฏิบัติ และฟังโอวาทจาก**หลวงปู่มั่น** จนกระทั่งจวนจะเข้าพรรษา จึงได้พากันย้อนกลับมาจำพรรษาที่**วัดพระบาทบัวบก** อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

๑๗.

นับหนึ่งถึงสามครั้ง

ในช่วงที่จำพรรษาที่ **วัดพระบาทบัวบก** อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ในครั้งนั้น **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** เล่าว่า การภาวนาของท่านไม่สู้จะได้ผลนัก กล่าวคือ ***"เมื่อภาวนาจิตรวมลงแล้ว เกิดอาการสะดุ้ง จิตถอนขึ้นมาเองโดยไม่ได้กำหนด บางครั้งก็ไม่มีการเป็นไป เกิดการขัดข้องอยู่ในจิตเสมอ"***

หลวงปู่ ได้นำข้อขัดข้องในการภาวนานี้ ไปกราบเรียนขอคำปรึกษากับ **ท่านพระอาจารย์บุญ** ซึ่งท่านพระอาจารย์ **"สงสัยว่าการญัตติครั้งที่แล้ว** (ที่**วัดศรีสะอาด** ในตัวเมืองเลย) **คงจะไม่ถูกต้องนัก"** จึงแนะนำให้ทำญัตติกรรมใหม่

เมื่อออกพรรษาในปีนั้นแล้ว **หลวงปู่** ได้ไปทำพิธีญัตติกรรมใหม่ (บวชใหม่) ที่**วัดโพธิสมภรณ์** ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ เวลา ๑๓.๐๘ น. โดยมีท่านเจ้าคุณ**พระธรรมเจดีย์** (จูม พนฺธุโล) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่ **พระครูสังฆวุฒิกร** เป็นพระอุปัชฌาย์ และ **พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** เป็นพระกรรมวาจาจารย์

ในการทำญัตติกรรมของ**หลวงปู่** ในครั้งนี้ ได้ทำพร้อมกันกับ **หลวงปู่ขาว อนาลโย** เมื่อครั้งเปลี่ยนจากพระมหานิกายมาเป็นพระธรรมยุต

ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พนธุโล)
พระอุปัชฌาย์ของหลวงปู่หลุย และหลวงปู่ขาว

เป็นคู่นาคกัน โดยที่ **หลวงปู่หลุย** เป็นนาคขวา ทำพิธีก่อน ๑๐ นาที (บางแห่งว่า ๑๕ นาที) และ **หลวงปู่ขาว** เป็นนาคซ้าย

ตามธรรมเนียมพระกรรมฐาน แม้บวชก่อนเพียงนาทีเดียวก็ถือว่ามีลำดับอาวุโสมากกว่า ซึ่งพระป่าสาย**หลวงปู่มั่น** จะยึดถือเป็นประเพณีโดยเคร่งครัด

เมื่อพูดถึงการบวชของ**หลวงปู่** ท่านจะเล่าขันๆ ว่า ท่านต้องนับพรรษาหนึ่ง อยู่ถึง ๓ ครั้ง คือ **"หนึ่ง" ครั้งแรก** ตอนอุปสมบทเป็นพระมหานิกายที่จังหวัดร้อยเอ็ด ในปี พ.ศ. ๒๔๖๖

"หนึ่ง" ครั้งที่สอง เมื่อทำญัตติกรรมเป็นพระธรรมยุตครั้งแรก **ที่วัดศรีสะอาด** อำเภอเมือง จังหวัดเลย ในปี พ.ศ. ๒๔๖๗

"หนึ่ง" ครั้งที่สาม เมื่อทำญัตติกรรมเป็นพระธรรมยุตครั้งที่สอง **ที่วัดโพธิสมภรณ์** ในเมืองอุดรธานี ในปี พ.ศ. ๒๔๖๘

หลวงปู่ท่านจึงนับ "หนึ่ง" ถึง ๓ ครั้ง ด้วยประการฉะนี้...แล

๑๘.

อยู่วัดป่าหนองวัวซอ
๕ พรรษา

เสร็จจากพิธีญัตติกรรมใหม่แล้ว **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ก็กลับไปจำพรรษาร่วมกับ**พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** พระอาจารย์ของท่านที่ **วัดพระบาทบัวบก** อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี อยู่ ๑ พรรษา ในปี พ.ศ. ๒๔๖๘

นับเป็นพรรษาที่ ๑ ของหลวงปู่

ต่อจากนั้นอีก ๕ ปี คือ พ.ศ. ๒๔๖๙-๒๔๗๓ **หลวงปู่** ได้ไปจำพรรษาที่ **วัดป่าหนองวัวซอ** อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

สภาพของ**วัดป่าหนองวัวซอ** ในสมัยนั้น **คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต** ได้ถ่ายทอดจากคำบอกเล่าของ**หลวงปู่** ดังนี้ : -

"สำหรับ**วัดป่าหนองวัวซอ** นั้น **หลวงปู่** เล่าว่า เป็นวัดที่ท่าน**พระอาจารย์บุญ** ได้พาชาวบ้านมาจากจังหวัดอุบลราชธานี อพยพโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่อำเภอหนองวัวซอ แล้วก็จัดตั้งวัดขึ้นที่**บ้านนาเหล่า** ปัจจุบันมีชื่อว่า **วัดบุญญานุสรณ์ เป็นชื่อที่ตั้งเป็นอนุสรณ์สำหรับท่านพระอาจารย์บุญ**

ในสมัยนั้น บริเวณ**วัดป่าหนองวัวซอ** อุดมด้วยสัตว์ป่านานาชนิด ทั้งสัตว์เล็กอย่างกระต่าย ไก่ป่า นก ลิง ค่าง บ่าง ชะนี และทั้งสัตว์ใหญ่อย่างเสือ กระทิง เม่น หมี และหมูป่า โดยเฉพาะ **จ้าวป่าใหญ่อย่างช้างป่าจะผ่านมาในเขตวัดเป็นประจำ**

สำหรับเสือนั้นมีมากมาย ได้ยินเสียงมันร้อง ***"อ่าว..อือ! อ่า...วว อือ!"*** *แต่ไกลแทบทุกคืนสงัดวิเวกมาก*

บริเวณวัดก็มีสภาพเป็นป่าจริงๆ บริบูรณ์ด้วยต้นไม้ใหญ่สูงเสียดฟ้ามืดครึ้ม มีเถาวัลย์รกเลี้ยวคลุมหนาแน่น หนามไผ่หนามหวายปกคลุมแน่นไปหมด **เป็นที่เหมาะแก่การเจริญสมณธรรมบำเพ็ญเพียรภาวนาอย่างยิ่ง"**

หลวงปู่ เล่าต่อไปอีกว่า **หนองวัวซอ** สมัยนั้นบริบูรณ์ด้วยช้างป่ามากมายเหลือเกิน

ใกล้วัดมี**ต้นมะขามป้อมป่า**มาก พระเณรได้ฉันเป็น **ยาปรมัตถ์** แต่ขณะเดียวกัน พวกสัตว์ป่าก็เยี่ยมกรายเข้ามาเพื่อจะอาศัยลูกมะขามป้อมเป็นอาหารมากเหมือนกัน

จึงมีหลายครั้ง ที่ขณะบรรดาเณรกำลังเก็บมะขามป้อมร่วงตามโคนต้น มักจะมีพวกเก้ง กวาง โผล่หน้าเยียมเข้ามาหาอาหารบ้าง **ต่างฝ่ายต่างก็จะผงะถอยหลัง ฝ่ายเณรก็ตกใจ ฝ่ายกวางก็ตกใจกระโดดหนีไป**

"..มีแม้กระทั่ง กระทิง หมูป่า เม่น **ทั้งมนุษย์ และสัตว์ต่างก็อาศัยผืนแผ่นดินในโลกเป็นที่อยู่อาศัยเช่นเดียวกัน ไม่มีการปักป้ายกั้นเขตแดนไปเลยว่านั่นเป็นเขตของมนุษย์. นี่คือเขตของสัตว์**

บริเวณแถบนั้นยังเป็นป่า ไม่มีที่จะสำแดงว่าเป็นเมือง มีแต่พระธุดงคกรรมฐานที่ไปพำนักอยู่ตามแคร่ ตามกุฏิเล็กๆ หรือใต้รุกขมูลร่มไม้เท่านั้น

กลางคืนจะได้ยินเสียงนกหรือลิงร้องกรีดในเวลากลางคืน”

หลวงปู่ย้ำว่า... “**พระป่าก็อยู่ในป่า สัตว์ป่าก็เป็นของป่า กลมกลืนกันไป**”

พระอุโบสถ วัดป่าหนองวัวซอ
ปัจจุบันคือ วัดบุญญานุสรณ์ อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี
ตั้งชื่อเป็นอนุสรณ์แก่พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ

๑๙.

พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ

ข้อเขียนของ **คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต** ที่เกี่ยวกับ**พระอาจารย์บุญ** ตามคำบอกเล่าของ **หลวงปู่** มีดังนี้ : -

ท่านพระอาจารย์บุญ ของท่านนั้น เป็น**สัทธิวิหาริก**ของ **ท่านเทวธัมมี** (ม้าว)

(**สัทธิวิหาริก** แปลง่ายๆ คือ ลูกศิษย์ ท่านเจ้าคุณ**พระธรรมปิฎก - ประยุทธ์ ปยุตฺโต** อธิบายคำนี้เป็นภาษาอังกฤษว่า a co-resident; pupil ถอดความได้ว่า ผู้ร่วมอาศัย; ลูกศิษย์

มีอีกคำหนึ่งคือ **อันเตวาสิก** ซึ่งท่านเจ้าคุณ**พระธรรมปิฎก** อธิบายว่า one who lives in; a monk who lives under his teacher; a pupil; apprentice. ถอดเป็นไทยว่า ผู้ที่อยู่อาศัยด้วย; พระสงฆ์ที่อยู่ในสำนักของครูอาจารย์; ลูกศิษย์; ผู้อยู่รับการอบรมด้วย รายละเอียดนอกจากนี้ โปรดถามจากผู้รู้นะครับ_ปฐม)

ท่าน (หลวงปู่หลุย) อธิบายว่า **ท่านเทวธัมมี (ม้าว) พระอุปัชฌาย์ของท่านพระอาจารย์บุญ นั้น เป็นสัทธิวิหาริกของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะยังทรงผนวชอยู่**

ท่านเทวธัมมี (ม้าว) พระอุปัชฌาย์ของพระอาจารย์บุญ

ท่านเทวธัมมี (ม้าว) เป็นพระเถราจารย์องค์หนึ่งที่เป็นผู้นำข้อวัตรปฏิบัติ ระเบียบวินัย และจารีตประเพณีดีงามของสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตให้เจริญรุ่งเรืองในภาคอิสาน

(ผมได้อัญเชิญประวัติย่อของ **ท่านเทวธัมมี** (ม้าว) นำเสนอในหนังสือ **โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม ๕ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ท่านที่อ่านแล้วคงจะนึกออกนะครับ_ปฐม)

(สำหรับ) **ท่านพระอาจารย์บุญ** เป็นพระเถราจารย์ฝ่ายวิปัสสนาธุระที่มีชื่อมากองค์หนึ่ง ท่าน(หลวงปู่หลุย) เล่าว่า สมัยนั้น ครูบาอาจารย์ฝ่ายกรรมฐาน ซึ่งเป็นที่เคารพยกย่องมีอยู่ไม่กี่องค์ อาทิเช่น **ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ท่านพระอาจารย์สุวรรณ สุจิณฺโณ ท่านพระอาจารย์พา** และ **ท่านพระอาจารย์บุญ** พระอาจารย์องค์แรกของ**หลวงปู่**

คุณหญิงฯ ได้เขียนไว้ว่า "ความจริงระหว่างที่**หลวงปู่เทสก์ เทสฺรํสี** ได้เรียบเรียงประวัติ **วัดพระบาทคอแก้ง** ที่อำเภอศรีเชียงใหม่

จังหวัดหนองคาย **หลวงปู่เทสก์** ท่านได้เล่าตอนหนึ่งว่า สมัยที่ท่านอายุ ๑๒ ปี ยังเป็นเด็ก พระอาจารย์ของท่านเคยพาไปเที่ยวที่พระบาทคอแก้ง ก็ได้พบ**ท่านพระอาจารย์บุญ** พาลูกศิษย์คณะใหญ่ ๘-๙ องค์ มาบำเพ็ญเพียรที่ **พระบาทคอแก้ง**

แสดงว่า ท่านพระอาจารย์บุญ เป็นคณาจารย์ที่มีชื่อทางด้านวิปัสสนาธุระ มีลูกศิษย์ลูกหามากมายมาแต่ครั้งหลวงปู่เทสก์ยังเป็นเด็กอายุ ๑๒ ปีแล้ว”

ในหนังสือ **หลวงปู่ขาว อนาลโย** (ก็เล่มที่ผมเขียนนั่นแหละครับ) อยู่ในหน้า ๓๔๓-๓๔๔ เรื่องที่ ๑๘๕ **อานิสงส์ของการเดินจงกรม หลวงปู่ขาว** ท่านเล่าว่า : -

....การเดินจงกรมจึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้หลวงปู (ขาว) มีอายุยืนยาวมาก

หลวงปู่ (ขาว) เล่าว่า **พระอาจารย์ใหญ่มั่น ภูริทตฺโต** เคยบอกว่า **พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุฑฺโฒ** (ในเล่มนั้นเขียนอย่างนี้จริงๆ) **ท่านไม่ค่อยเดินจงกรม อายุจะไม่ยืนดอก** ก็เป็นจริงอย่างท่านว่า **คือ พระอาจารย์บุญท่านมีอายุเพียง ๔๔ ปี ท่านก็มรณภาพแล้ว** น่าเสียดายยิ่งเลยทีเดียว

หลวงปู่ (ขาว) ว่า **พระอาจารย์บุญท่านจะนอนเอานิพพาน แล้วท่านได้จริงๆ เพราะท่านมีความสุขุมคัมภีรภาพมากเวลาท่านมรณภาพ**

(ก็ลองย้อนกลับไปอ่านหนังสือ **หลวงปู่ขาว** ดูนะครับ รับรองยิ่งอ่านหลายครั้งก็ยิ่งสนุก รวมทั้งหนังสือเล่มอื่นๆ ใน **โครงการหนังสือบูรพาจารย์** ด้วยครับ ถ้าไม่เชื่อก็ไปลองดูได้_ปฐม)

๒๐.

บันทึกเกี่ยวกับพระอาจารย์บุญ

คุณหญิงสุรีพันธุ์ฯ ท่านเขียนว่า **"หลวงปู่เป็นผู้ที่ละเอียดลออมาก ท่านพบใคร ท่านก็จะจดบันทึกถึงประวัติและโวหารธรรมที่ได้ฟังมาอย่างมาก..."**

สำหรับบันทึกของ**หลวงปู่** ที่เกี่ยวกับประวัติและเรื่องราวของ**พระอาจารย์บุญ** พระอาจารย์ของท่าน มีดังนี้

"**ท่านอาจารย์บุญ** เกิดเมื่อปี ๒๔๒๙ ที่บ้านกอก ตำบลหนองไข่นก อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มารดาของท่านชื่อ **แม่อุ่น** ท่านบวชปี พ.ศ. ๒๔๔๙ โดยมีท่านเจ้าคุณ **พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ สิริจันโท (จันทร์)** เป็นพระอุปัชฌาย์

ได้ศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรมอยู่กับ**ท่านเจ้าคุณอุบาลีฯ** เป็นเวลา ๕ พรรษา จึงได้ออกปฏิบัติธรรมตามอัธยาศัย

ท่านชอบศึกษาเล่าเรียน และชอบปฏิบัติ แต่ไม่ค่อยชอบสอนเท่าไรนัก"

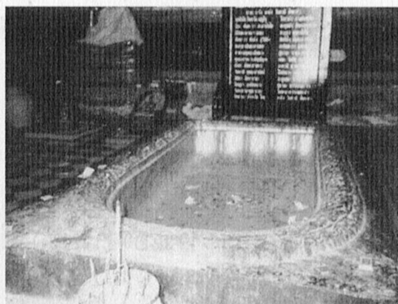
"เมื่อสมัยท่านพระอาจารย์บุญอยู่ถ้ำบัวบก ท่านนั่งอยู่ภายในถ้ำมืดๆ ก็มีแสงสว่างเกิดขึ้น แลเห็นสว่างไปทั้งถ้ำ ความมืดนั่นหายไปหมด

ท่านเคยมีประสบการณ์**งูอยู่ในถ้ำข้างบน** ก็ต่างออกเข้าหากินตามภาษาของมันมิได้สนใจพระ บางครั้งท่านกางกลดอยู่ก็มี**ตัวเหม็น**เข้าไปอยู่ในมุ้ง คอยหยอกท่านเรื่อยๆ”

“ตัวเหม็น” ในบันทึกของ**หลวงปู่** ผู้เขียน (ปฐม นิคมานนท์) เข้าใจว่า น่าจะเป็น **ชะมด** หรือ **อีเห็น** ผิดถูกประการใด กราบท่านผู้รู้ช่วยชี้แนะด้วยครับ

เจดีย์พระบาทบัวบก
อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี

รอยพระพุทธบาท
ภายในเจดีย์พระบาทบัวบก

หอนางอุษา
ที่พระบาทบัวบก

พลาญหิน และเงื้อมหิน
บริเวณพระบาทบัวบก

๒๑.

เปรียบนิสัยหลวงปู่มั่น กับพระอาจารย์บุญ

บันทึกของ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** เกี่ยวกับ **พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** มีต่อไปดังนี้ :-

"**ท่าน** (พระอาจารย์บุญ) พูดเรื่องเสือที่ไปภาวนาอยู่บนเขากับ**ท่านอาจารย์สีทา** (พระอาจารย์สีทา ชยเสโน พระกรรมวาจาจารย์ของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ และของหลวงปู่มั่น)

ท่านอาจารย์มั่น ได้พิจารณา (พระอาจารย์บุญ) **แล้วว่านิสัยพระอนุรุทธะ ท่านอาจารย์บุญก็ว่าท่านอาจารย์มั่นเป็นนิสัยพระกัสสปะ"**

(ถึงตรงนี้ ผมก็ต้องไปค้นเรื่องราวของ**พระอนุรุทธะ** และ**พระกัสสปะ** มาเสนอเพื่อเอาใจท่านผู้อ่านแล้วซีครับ ขอนำเสนอในตอนต่อไปก็แล้วกัน)

บันทึกของหลวงปู่ มีต่อไปว่า :-

"นิสัย**ท่านอาจารย์บุญ** ชอบสงบเสงี่ยม ไม่โลดโผน พูดช้าๆ ลึกๆ เสียงน้อย รักษาสันโดษยิ่ง รักษากิริยามารยาท รูปสวยมาก มหาชนติดท่าน เป็นผู้แตกฉานในทางปริยัติพอสมควร เป็นนายช่างแก้นาฬิกา เครื่องกลทุกอย่าง

เคยเป็นนักเรียนโรงเรียนมหาดเล็กหลวง จบเพียงแค่ชั้นปีที่ ๒ ก็ออกไป แล้วไปบวช ท่านสั่งสอนศิษย์ตามวาสนา

ท่านอาจารย์มั่น ว่า ท่านบุญเอาตัวรอดไปได้ แต่ลูกศิษย์ไม่ได้นิสัย ท่านหลุยอย่าเอาอย่าง ท่านบุญเป็นวัณโรค ต้องเดินจงกรมให้เก่ง ไม่งั้นชีวิตจะสั้น

เราชอบมารยาทท่าน แตจิตนั้นเราชอบท่านอาจารย์มั่น

ท่านอาจารย์บุญบอกว่า ที่ถ้ำบัวบกนี้รุกขเทพมากใครทำผิดแล้วมักเกิดวิบัติ"

หลวงปู่หลุย ได้เล่าเรื่อง**พระอาจารย์บุญ** เพิ่มเติม จากบันทึกของท่าน ดังนี้ : -

"ท่านพระอาจารย์บุญ นั้น หมดสิ้นอาสวกิเลส ณ ถ้ำแห่งหนึ่งในจังหวัดอุดรธานี

ท่านรูปร่างงาม ขาว สูงใหญ่ และกิริยานิ่มนวลเดินตามฟากไม่ดังเลย เหมือนกิริยาของแมว"

(**ฟาก** คือไม้ไผ่ที่เอามาทุบ แล้วทำให้แบน เป็นคล้ายไม้ซี่เล็กๆ แผ่ติดกัน ใช้ปูพื้นเรือน หรือกระท่อมแทนไม้กระดาน เวลาเดินจะได้ยินเสียงดังกรอบแกรบๆ คนแก่รุ่นผมคงรู้จักดี แต่คนหนุ่มสาวรุ่นท่านผู้อ่านนั้นไม่แน่)

"(ท่านอาจารย์บุญ) ได้พา**หลวงปู่** เที่ยววิเวกไปตามภูเขาต่างๆ ในเขตภูพาน ซึ่งอุดมด้วยน้ำ เงื้อมหินมากมาย รวมทั้งที่**พระบาทคอแก้ง** อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคายด้วย

ระหว่างที่อยู่ที่**วัดป่าหนองวัวซอ** ก็พากลับไปวิเวกที่**วัดพระบาทบัวบก** อำเภอบ้านผือ ซึ่งท่าน(หลวงปู่หลุย) ได้พบ**ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล** เป็นคำรบแรก ณ ที่นั้น"

๒๒.

เรื่องของพระอนุรุทธะ

จากตอนก่อน ที่**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** บอกว่า **หลวงปู่มั่นได้พิจารณาแล้วว่า พระอาจารย์บุญ เป็นนิสัย พระอนุรุทธะ** นั้น

พระอนุรุทธะ เป็น ๑ ใน **อสีติมหาสาวก** คือพระสาวกที่ยิ่งใหญ่ ๘๐ พระองค์ ในสมัยพุทธกาล

ผมขอคัดลอกเรื่องราวของ **พระอรหันต์อนุรุทธะ** ที่ปรากฏในหนังสือ **อสีติมหาสาวก** ของ**อาจารย์บรรจบ บรรณรุจิ** มาเสนอดังต่อไปนี้ : -

พระอนุรุทธะ รวมอยู่ในกลุ่มพระชาวแคว้นสักกะ คือ นอกจากกลุ่ม**พระปัญจวัคคีย์** และ**พระนาลกะ** แล้ว ก็ยังมีพระสาวกที่เป็นชาวแคว้นสักกะอื่นๆ อีก ๑๔ รูป คือ **พระนันทะ พระราหุล** (พระโอรสของเจ้าชายสิทธัตถะ) **พระภัททิยะ พระอนุรุทธะ พระอานนท์** (พุทธอุปัฏฐาก) **พระภคุ พระกิมพิละ พระอุบาลี พระเมฆิยะ พระนาคิตะ พระสีวลี พระปุณณมันตานีบุตร พระมหาอุทายี** และ**พระกาฬุทายี**

แต่ละรูปล้วนมีประวัติที่น่าศึกษา ท่านผู้อ่านคงจะคุ้นกับนามของพระอรหันต์ท่านดังกล่าว พอสมควรนะครับ

พระอนุรุทธะ เกิดในวรรณะกษัตริย์ เป็นโอรสของ**เจ้าชายอมิโตทนะ** พระอนุชา (น้องชาย) ของ**พระเจ้าสุทโธทนะ**

พระอนุรุทธะ จึงเป็นลูกของอาของพระพุทธเจ้านั่นเอง ท่านจึงเป็น**เชื้อสายศากยะ** พระองค์หนึ่ง

ในชีวิตฆราวาส **พระอนุรุทธะ** มีพระสหายสนิท คือ **เจ้าชายภัททิยะ** **เจ้าชายอานนท์** **เจ้าชายภคุ** และ**เจ้าชายกิมพิละ** รวมทั้ง**เจ้าชายเทวทัต** แห่งเมืองเทวทหะด้วย โดยเฉพาะกับเจ้าชายภัททิยะนั้นสนิทกันมาก

โดยฐานะที่เป็นเจ้าชาย **พระอนุรุทธะ** ได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี ปรารถนาสิ่งใดจะได้สมปรารถนา ท่านไม่เคยไม่ได้อะไรที่ปรารถนา แม้กระทั่งคำว่า "ไม่มี" ก็ไม่เคยได้ยิน

ชีวิตฆราวาสของท่านเต็มไปด้วยความอบอุ่น เนื่องจากพระมารดาทรงดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี คราวหนึ่งท่านเคยทูลถามพระมารดาว่ารักท่านหรือไม่ พระมารดาตรัสตอบว่า **รักมากดังแก้วตาแก้วใจ**

นอกจากนั้นท่านกับ**พระเชษฐา** (พี่ชาย) ก็สนิทสนมกันเป็นพิเศษถึงขั้นสามารถปรับทุกข์กันได้ (ซึ่งน่าจะไม่ใช่เรื่องธรรมดาสำหรับเจ้าชายผู้สูงศักดิ์_อันนี้ผมนึกเอาเพราะไม่เคยเป็น อย่างมากแค่เคยดูลิเกเท่านั้นเอง)

เกี่ยวกับการออกบวช ก็มี **พระภัททิยะ พระอนุรุทธะ พระอานนท์ พระภคุ พระกิมพิละ** และ**พระอุบาลี** ออกบวชในคราวเดียวกัน

กล่าวคือ หลังจากที่**พระพุทธเจ้าเสด็จโปรดพระประยูรญาติ**แล้ว ทรงพาพระสาวกเสด็จไปประทับที่ **อนุปิยอัมพวัน** ซึ่งเป็นนิคมของพวกเจ้ามัลละ

ครั้งนั้นเจ้าชายศากยะ (วงศ์ของพระพุทธองค์) ซึ่งนำโดย**พระภัททิยะ** ได้ชวนกันเดินทางไปเฝ้าเพื่อทูลขอบวช โดยมีช่างกัลบก (ช่างตัดผม) ประจำพระองค์ติดตามไปด้วย คือ **พระอุบาลี**

มูลเหตุที่เจ้าชายที่มีพระนามดังกล่าวออกบวชก็เพราะพระประยูรญาติผู้ใหญ่ท่านหนึ่งได้เอ่ยปากถามกลุ่มเจ้าชายดังกล่าวว่า ทำไมจึงไม่บวชเหมือนเจ้าชายพระองค์อื่นๆ (ตอนที่พระพุทธองค์เสด็จโปรดพระประยูรญาติ ได้มีพระประยูรญาติออกบวชตามเสด็จกันเป็นจำนวนมาก)

เมื่อถูกถามว่า ทำไมจึงไม่บวช เจ้าชายกลุ่มนั้นเกิดอึกอัก ตอบไม่ได้ จึงรู้สึกละอายพระทัย แล้วจึงได้ปรึกษากันเรื่องที่จะออกบวช

เดิมทีเดียวในกลุ่มพระสหายที่จะออกบวชด้วยกันนั้นไม่ใช่**เจ้าชายอนุรุทธะ** แต่มี**เจ้าชายมหานามะ** (พระเชษฐา คือ พี่ของเจ้าชายอนุรุทธะ) รวมอยู่ด้วย

เจ้าชายมหานามะ กับเจ้าชายอนุรุทธะ สองพี่น้อง จึงปรึกษากันว่าใครควรจะออกบวช

เจ้าชายอนุรุทธะไม่สามารถตัดสินพระทัยได้ ด้วยไม่ทราบว่าการบวชคืออะไร

เจ้าชายมหานามะ จึงตรัสอธิบายให้ทราบว่า **การออกบวช** คือการสละบ้านเรือน สละยศตำแหน่ง และโลกิยสุขทั้งมวล ผู้ออกบวชจะต้องอยู่คนเดียว กินอาหารมื้อเดียว และนอนคนเดียว ต้องโกนผมและหนวดให้เกลี้ยง นุ่งห่มผ้าย้อมน้ำฝาด เลี้ยงชีวิตด้วยอาหารที่ตามแต่จะได้

คำอธิบายของเจ้าชายมหานามะ ชัดเจนจนเจ้าชายอนุรุทธะตัดสินพระทัยได้ทันที

"เสด็จพี่ หม่อมฉันเป็นคนอ่อนแอ ถ้าเป็นอย่างนี้ก็บวชไม่ได้หรอก"

เจ้าชายมหานามะ จึงรับสั่งต่อไปว่า

"ถ้าอย่างนั้นก็ต้องเรียนรู้การงานซึ่งคนอยู่ครองเรือนจำต้องทำ"

จากนั้น**เจ้าชายมหานามะ** ก็ตรัสอธิบายถึงวิธีทำนา ซึ่งเป็นอาชีพหลักที่กษัตริย์**ศากยวงศ์** และ **โกลิยวงศ์** ยึดประกอบมาแต่บรรพบุรุษ โดยทรงอธิบายว่าคนครองเรือนต้องทำนาทุกปี เพื่อจะได้มีข้าวไว้บริโภค

การทำนาต้องเริ่มด้วยการไถ ไถแล้วจึงคราด คราดแล้วจึงหว่านหรือปลูกข้าวกล้า ครั้นข้าวสุกแล้วก็ต้องเก็บเกี่ยวและหอบเข้าลานเพื่อนวด

วิธีการทำนาทั้งหมดที่**เจ้าชายมหานามะ** ตรัสบอกมานี้ **เจ้าชายอนุรุทธะ** ไม่เคยทราบมาก่อน เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมา พระองค์ไม่เคยทอดพระเนตรเห็นคนตำข้าว ไม่เคยทอดพระเนตรเห็นคนหุงข้าว และไม่เคยทอดพระเนตรแม้แต่คนคดข้าว เคยเห็นแต่ข้าวสุกที่คนคดใส่จานแล้ว ฉะนั้น จึงรู้จักข้าวว่าเป็นสิ่งที่เกิดในถาดทองคำเท่านั้น หารู้จักว่าข้าวเกิดในนาไม่

เช่นเดียวกับเจ้าชายอีก ๒ พระองค์ คือ **เจ้าชายกิมพิละ** และ **เจ้าชายภัททิยะ** ที่ไม่ทรงทราบว่าข้าวเกิดในนา **เจ้าชายกิมพิละ** ทรงทราบแต่ว่าข้าวเกิดในฉาง เพราะทรงเห็นคนขนข้าวเข้าฉาง ส่วน**เจ้าชายภัททิยะ**ทรงทราบแต่ว่าข้าวเกิดในหม้อ เพราะเคยเห็นคนหุงข้าว

เจ้าชายอนุรุทธะ ทรงพิจารณาตามที่พระเชษฐาตรัสบอก ทรงเห็นว่า **ถ้าอยู่ครองเรือนจะต้องทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีวิตไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งดูแล้วจำเจและซ้ำซาก** จึงตัดสินพระทัยใหม่

"เสด็จพี่ ถ้าเป็นฆราวาสต้องทำงานหนักอย่างเสด็จพี่ว่ามา หม่อมฉันก็ขอบวชดีกว่า เนื่องจากหม่อมฉันเบื่อหน่ายกับความซ้ำซากจำเจ"

เจ้าชายมหานามะ ไม่ทรงขัดข้อง **เจ้าชายอนุรุทธะ** จึงเข้าเฝ้าพระมารดา เพื่อทูลขออนุญาต พระมารดาไม่ประสงค์ให้พระโอรสออกบวช จึงทรงบ่ายเบี่ยงให้ลองไปถาม**เจ้าชายภัททิยะ** (หัวหน้ากลุ่ม) ดู

หมายความว่า **หากเจ้าชายภัททิยะยินดีออกบวช เจ้าชายอนุรุทธะก็ออกบวชได้ด้วย**

แต่แรกนั้น **เจ้าชายภัททิยะ** ไม่ประสงค์จะออกบวช ด้วยอยู่ในฐานะจะได้รับราชาภิเษกให้เป็นกษัตริย์ของเจ้าชายศากยะ **แต่เป็นด้วยบุญบารมีที่จะได้บรรลุมรรคผล จึงทำให้ทนการชักชวนหว่านล้อมของเจ้าชายอนุรุทธะไม่ได้ จึงได้ตรัสตอบตกลง**

หลังจากนั้นอีก ๗ วัน กลุ่มเจ้าชายศากยะทั้ง ๕ พระองค์ มี **พระภัททิยะ พระอนุรุทธะ พระอานนท์ พระภคุ พระกิมพิละ** ก็ได้เสด็จออกบวช โดยมี**เจ้าชายภัททิยะ** เป็นผู้นำ ณ **อนุปิยอัมพวัน** (ป่ามะม่วง) พระพุทธเจ้าทรงบวชให้ทุกพระองค์ด้วยวิธีบวชแบบ**เอหิภิกขุอุปสัมปทา** คือ ทรงเปล่งวาจาอนุญาตให้เป็นพระภิกษุได้

เขียนเล่าเรื่องนี้แล้วรู้สึกมันเขี้ยวขึ้นมา คงจะต้องเขียนถึง**พระอุบาลี**ด้วย ไม่งั้นจะขาดรสชาติไป แม้ตอนนี้จะยาวหน่อย ผู้อ่านคงให้อภัยนะครับ

สำหรับ**พระอุบาลี** ในฐานะเป็น**ช่างกัลบก** คือช่างตัดผมประจำพระองค์ของเจ้าชายทั้ง ๕ ได้ตามเสด็จด้วย ในตอนแรกไม่มีใครคาดคิดว่า **พระอุบาลี** ต้องการออกบวชด้วย พอเจ้าชายทั้ง ๕ เสด็จเลยเขตแดน**แคว้นสักกะ**แล้ว ก็ทรงเปลื้องเครื่องประดับออก แล้วห่อมอบให้ พร้อมทั้งกำชับว่า

"กลับได้แล้วอุบาลี เครื่องประดับที่มอบให้นี้พอเลี้ยงตัวไปได้ตลอดชีวิตเทียวนะ"

แต่แล้วเจ้าชายทั้ง ๕ ต้องตกตลึง เพราะ**อุบาลี**ไม่ยอมรับสิ่งของที่มอบให้ ยืนยันขอบวชด้วย แต่พวกเจ้าชายไม่ยอม จึงออกคำสั่งให้นำห่อของกลับ**เมืองกบิลพัสดุ์**

อุบาลี ไม่อาจขัดขืนคำสั่งได้ จำต้องยอมไป ในระหว่างทางได้ครุ่นคิดว่าจะเพ็ดทูลอย่างไรเมื่อต้องไปเผชิญหน้ากับพวกกษัตริย์ศากยะในกรุงกบิลพัสดุ์ ในที่สุดก็สรุปความคิดของตนเองว่า

"พวกเจ้าศากยะถึงคราวดุร้ายก็ร้ายนักเหลือ เห็นเราถือเครื่องประดับของเจ้าชายศากยะกลับไป จะมีใครบ้างเชื่อว่าเจ้าชายศากยะได้ออกบวชหมดแล้ว ดีไม่ดีจะเข้าใจว่าเราฆ่าเจ้าชายศากยะทิ้ง แล้วชิงเอาเครื่องประดับมา แล้วอาจจะฆ่าเราเสียก็ได้

เมื่อเจ้าชายศากยะเหล่านี้ยังทิ้งสมบัติ ทิ้งเครื่องประดับ เหมือนบ้วนน้ำลายทิ้ง ออกบวชได้ แล้วไฉนเราจะทิ้งบ้างไม่ได้เล่า"

ครั้นคิดได้อย่างนั้น **อุบาลี**ก็แก้ห่อเครื่องประดับออก แล้วเอาแขวนไว้ที่ต้นไม้ โดยตั้งใจให้เป็นทานแก่ผู้พบเห็น (เสียดายเนาะ ถ้าเราเกิดทันคงเอาไปขายได้หลายสตางค์?)

จากนั้น**อุบาลี** รีบเดินย้อนกลับไปหาเจ้าชายศากยะเหล่านั้น เล่าเรื่องทั้งหมดให้ทราบ และบอกความประสงค์หนักแน่นว่า **ขอออกบวช**

เจ้าชายทั้ง ๕ เห็นว่าไม่สามารถทัดทานได้ จึงอนุญาตให้**อุบาลี**ตามเสด็จไปเฝ้าพระพุทธเจ้า และพร้อมใจกราบทูลพระพุทธเจ้า**ให้บวชให้อุบาลีก่อน** โดยให้เหตุผลว่า

"พวกข้าพระองค์เป็นเจ้าชายเชื้อสายศากยะ ถือตัวจัด **อุบาลี**นี้ก็รับใช้พวกข้าพระองค์มานาน **ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าได้โปรดบวชให้เขาก่อนเถิด พวกข้าพระองค์จักได้ไหว้เขาได้ ด้วยวิธีการอย่างนี้จะช่วยให้พวกข้าพระองค์ลดความถือตัวลง พระเจ้าข้า**"

โอ! สาธุ!

พระพุทธเจ้าทรงทำตามที่เจ้าชายศากยะเหล่านั้นทูลขอ พระองค์ทรงบวชให้อุบาลีก่อนด้วยวิธีบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา จากนั้นจึงทรงบวชให้เจ้าชายศากยะทีหลัง

เริ่มสนุกใช่ไหมครับ?

ขออนุญาตทบทวนประเด็นเดิม ว่าเรากำลังพูดถึง**พระอนุรุทธะ** ตามที่**หลวงปู่มั่น** บอกว่า **"พระอาจารย์บุญเป็นนิสัยพระอนุรุทธะ"** คงจำประเด็นได้นะครับ

หลังจากบวชเรียบร้อยแล้ว **พระอนุรุทธะ**ได้ทิพจักขุญาณ คือ ความรู้ที่เกิดจากตาทิพย์ ในพรรษาที่บวชนั้นเอง

จากนั้น ท่านก็ได้เรียนกรรมฐานจาก**พระสารีบุตร** แล้วลาไปบำเพ็ญสมณธรรมที่ **ป่าปาจีนวังสทายวัน** ใน **แคว้นเจดี** (หรือ เจติยะ)

ขณะที่บำเพ็ญอยู่ในป่า **ท่านพระอนุรุทธะ** ได้ตรึก**มหาปุริสวิตก** คือพิจารณาลักษณะของบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ได้ ๗ ข้อ ดังนี้ : -

๑. ธรรมนี้ (ศาสนานี้) เป็นของ**ผู้มักน้อย** ไม่ใช่ของผู้มักมาก
๒. ธรรมนี้เป็นของ**ผู้สันโดษ** ไม่ใช่ของผู้ไม่สันโดษ
๓. ธรรมนี้เป็นของ**ผู้สงัด** ไม่ใช่ของผู้ชอบคลุกคลีด้วยหมู่คณะ
๔. ธรรมนี้เป็นของ**ผู้ปรารภความเพียร** ไม่ใช่ของผู้เกียจคร้าน
๕. ธรรมนี้เป็นของ**ผู้มีสติมั่นคง** ไม่ใช่ของผู้หลงลืมสติ
๖. ธรรมนี้เป็นของ**ผู้มีจิตมั่นคง** ไม่ใช่ของผู้มีจิตไม่มั่นคง
๗. ธรรมนี้เป็นของ**ผู้มีปัญญา** ไม่ใช่ของผู้ทรามปัญญา

ขณะที่**ท่านพระอนุรุทธะ** กำลังตรึก**มหาปุริสวิตก ๗ ข้อ** อยู่นั้น พระพุทธเจ้าทรงตรวจดูวาระจิตของท่านเห็นว่ามีคุณธรรมแก่กล้า สามารถบรรลุอรหัตผลได้ หากได้ฟังข้อแนะนำเพิ่มเติม **จึงเสด็จมาตรัสบอกให้ท่านตรึกมหาปุริสวิตกต่อไปเป็นข้อที่ ๘ ว่า**

๘. ธรรมนี้เป็นของ**ผู้ยินดีในธรรมไม่เนิ่นช้า** ไม่ใช่ของผู้ยินดีในธรรมที่เนิ่นช้า

พระอนุรุทธะพิจารณาตามแนวเทศนาที่พระพุทธเจ้าตรัสแนะนำ จนเกิดความรู้แจ้งและบรรลุอรหัตผล

สาธุ! สาธุ! สาธุ!

๒๓.

เรื่องของพระมหากัสสปะ

สำหรับเรื่องของ**ท่านพระมหากัสสปะ ที่ท่านพระอาจารย์บุญปญฺญาวุโธ บอกว่า เป็นนิสัยของหลวงปู่มั่น** นั้น มีเรื่องโดยย่อดังนี้ : -

พระมหากัสสปะ เป็นกลุ่มพระอรหันตสาวกที่**เป็นชาวแคว้นมคธ** ในบรรดา **พระอสีติมหาสาวก** นอกจากพระอัครสาวก ๒ พระองค์ คือ **พระสารีบุตร** และ**พระโมคคัลลานะ**แล้ว ยังมีอีก ๘ พระองค์ที่เป็นชาวมคธ ได้แก่ **พระมหากัสสปะ พระอุปเสนะ พระมหาจุนทะ พระขทิรวนิยเรวตะ พระมหาปันถก พระจูฬปันถก** และ**พระสภิยะ** ประวัติของแต่ละพระองค์ล้วนน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

พระมหากัสสปะ ท่านมีชื่อเดิมว่า **ปิปผลิ** เกิดในวรรณะพราหมณ์ ตระกูลพราหมณ์มหาศาล เชื้อสาย**กัสสปโคตร** ณ หมู่บ้านพราหมณ์ ชื่อ **มหาติฏฐะ** อยู่ในเมือง**ราชคฤห์** บิดาชื่อ **กปิละ** ส่วนมารดาไม่ปรากฏชื่อ

เพราะเหตุที่ท่าน**ปิปผลิ** เป็นลูกพราหมณ์มหาศาล มารดาจึงจัดการให้ท่านได้แต่งงานกับลูกสาวพราหมณ์มหาศาลเหมือนกัน ชื่อ **ภัททกาปิลานี** ขณะนั้นท่านอายุ ๒๐ ปี

คัมภีร์บันทึกไว้ว่า **ปิปผลิ** และ **ภัททกาปิลานี** เป็นคู่ภรรยาสามีที่แปลก กล่าวคือ เมื่อแต่งงานกันแล้วมิได้ถูกเนื้อต้องตัวกัน แม้จะนอนเตียงเดียวกัน แต่ก็วางพวงดอกไม้กั้นกลางเป็นเขตแดนกันไม่ให้ร่างกายถูกต้องกัน และตกลงกันว่า **หากพวงดอกไม้ของใครเหี่ยวแสดงว่าคนนั้นเกิดกามราคะขึ้นแล้ว**

ทั้งสองคนอยู่ด้วยกันจนบิดามารดาทั้งสองฝ่ายถึงแก่กรรม และทิ้งกิจการรวมทั้งสมบัติมหาศาลให้ดูแลกิจการของตระกูลเกี่ยวข้องกับการทำไร่ไถนามีเนื้อที่ถึง ๑๒ โยชน์ (๑๙๒ ตารางกิโลเมตร) มีเหมืองสูบน้ำถึง ๖๐ เหมือง

ปิปผลิ พาบริวารขี่ม้าออกไปตรวจดูกิจการทุกวัน วันหนึ่ง**สังเกตดูฝูงนกจับกลุ่มกันหากินไส้เดือนตามรอยไถ** จึงถามบริวารว่า

"นกเหล่านั้นหากินสัตว์อื่นอยู่ในไร่นาของเรา แล้วใครเล่าจะเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น"

ได้รับคำตอบว่า *"ท่านนั่นแหละขอรับ จะเป็นผู้ได้รับ"*

ปิปผลิ ฟังแล้วรู้สึกสลดใจ จึงถามตัวเองว่า **ถ้าเราต้องมารับผลกรรมที่สัตว์เหล่านี้ทำแล้ว กิจการและทรัพย์สมบัติจำนวนมหาศาลจะมีความหมายอะไร ทาสกรรมกรจำนวนมากจะช่วยอะไรเราได้**

จากนั้นจึงเริ่มคิดถึงการออกบวชโดยตั้งใจว่าจะยกกิจการและทรัพย์สมบัติทั้งหมดให้ **ภัททกาปิลานี** ดูแล

ในขณะเดียวกันนั้น **ภัททกาปิลานี** ก็พบเหตุการณ์ทำนองเดียวกัน คือ นางใช้บริวารให้นำเมล็ดงาไปตากในลานหน้าบ้าน สังเกตเห็นฝูงนกลงจิกกินสัตว์เล็กๆ ที่อยู่ปนกับเมล็ดงา **แล้วเกิดความสลดใจที่เห็นสัตว์ต้องมาเอาชีวิตสัตว์ด้วยกัน** จึงคิดที่จะออกบวช

ทั้งสองจึงตกลงใจสละบ้านเรือนพากันออกบวช โดยแบ่งทรัพย์สมบัติให้บริวารทั้งหมด

ท่าน**ปิปผลิ** กับ **ภัททกาปิลานี** ให้คนไปซื้อผ้ากาสาวพัสตร์ (ผ้าเนื้อดีที่สุดที่ทำในแคว้นกาสี) และบาตรดินมาจากตลาด ต่างฝ่ายต่างปลงผมให้กัน อาบน้ำแล้วครองผ้ากาสาวพัสตร์ สะพายบาตร และเดินลงจากปราสาทไปด้วยกันอย่างไม่อาลัยอาวรณ์อะไรทั้งสิ้น ใครผู้ใดทัดทานอ้อนวอนอย่างไรก็ไม่เป็นผล

ทั้งสองเดินไปถึงทาง ๒ แพร่ง (น่าจะเป็น ๓ แยก) ซึ่งแยกไปทางซ้ายกับทางขวา ภรรยาท่านเอ่ยปากขึ้นว่า

"ข้าแต่ท่าน ท่านเป็นชาย ควรแก่ทางข้างขวา ส่วนดิฉันเป็นหญิง ควรแก่ทางข้างซ้าย"

ว่าแล้ว นางก็เดินประทักษิณ (เดินเวียนขวา) เพื่อแสดงความเคารพสามี ๓ รอบ แล้วก้มกราบตรงเบื้องหน้า เบื้องหลัง เบื้องซ้าย และเบื้องขวา ก่อนที่ทั้งสองจะจากกันไป

คัมภีร์ว่าไว้อย่างนั้น และก็กล่าวต่อไปอีกว่า

"ขณะที่ทั้งสองแยกทางกันเดินนั้น เกิดมีเหตุการณ์อัศจรรย์ คือ แผ่นดินไหว ยอดเขาพระสุเมรุเอนเอียง ในอากาศมีแสงฟ้าแลบแปลบปลาบฉวัดเฉวียนอยู่ไปมา

บางท่านอาจคิดว่าเหตุการณ์เช่นนี้ **ผิดธรรมดาไป ?**

อ้าว! ก็เป็นเหตุการณ์ที่ผิดธรรมดาจริงๆ นี่ครับ หรือใครจะเถียงว่า "เป็นเรื่องธรรมด๊า...ธรรมดา" บ้าง ?

ขณะนั้น พระพุทธองค์ประทับอยู่ในพระคันธกุฎีใน**วัดเวฬุวัน** (วัดที่พระพุทธองค์ทรงแสดง **พระโอวาทปาฏิโมกข์** ซึ่งถือเป็น**วันมาฆบูชา** นั่นไงครับ)

พระองค์ทราบถึงสาเหตุให้เกิดความอัศจรรย์ว่าเป็นเพราะ**ปิปผลิกับภัททกาปิลานีแยกทางกันออกบวช** จึงเสด็จไปประทับนั่งรอรับ ณ โคนต้น **พหุปุตตกนิโครธ** (นิโครธ ในพจนานุกรมแปลว่า ต้นไทร ครับ) ซึ่งอยู่ระหว่าง**เมืองราชคฤห์** กับ **เมืองนาลันทา**

นักบวชปิปผลิ เห็นพระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ด้วยพระอาการสงบแต่สง่างามด้วย**พระฉัพพรรณรังสี** (รังสีของผู้มีบุญมี ๖ สี) ที่แผ่ซ่านออกไปจากพระวรกาย จึงสำคัญว่านี่คือพระอรหันต์ แล้วเข้าไปหมอบกราบประกาศถวายตัวเป็นสาวกถึง ๓ ครั้ง

พระพุทธองค์ตรัสเรียกตามชื่อโคตรว่า *"กัสสปะ นั่งเถอะ ตถาคตจะมอบความเป็นทายาทให้เธอ"*

ครูอาจารย์ท่านว่า พระพุทธดำรัสประโยคนี้มีผลให้**พระมหากัสสปะ** ได้มารับเป็นประธานในการทำ **ปฐมสังคายนา** (ทำสังคายนา คือ รวบรวม ทบทวน ชำระ สะสางคำสอน จนกลายเป็น**พระไตรปิฎก**ให้เราได้ศึกษาจนทุกวันนี้ แต่การทำสังคายนาในครั้งแรกนั้นยังไม่ได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพียงแต่ทบทวน ท่องบ่นกันปากต่อปาก)

พระพุทธเจ้าทรงบวชให้ **นักบวชปิปผลิ** ด้วยวิธีบวชแบบ**โอวาทปฏิคคหณูปสัมปทา** คือประทานโอวาทให้ ๓ ข้อ ดังนี้ :-

๑. **ทรงสอนให้มีหิริโอตตัปปะในภิกษุทั้งหลาย ทั้งที่เป็นเถระ ทั้งบวชใหม่ และทั้งที่มีพรรษาปานกลาง** (**หิริโอตตัปปะ** คือ ความละอายและความเกรงกลัวต่อการทำบาป)

๒. **ทรงสอนให้ฟังธรรมทั้งหมดที่ประกอบไปด้วยกุศล ด้วยความเคารพและให้จำไว้ให้ได้** (ข้อนี้สำคัญมากในการทำปฐมสังคายนา)

๓. **ทรงสอนให้เจริญกายคตาสติอย่างสม่ำเสมอ** (คือพิจารณากาย)

หลังจากบวชแล้ว **ท่านพระกัสสปะ** ได้สมาทานถือธุดงค์ ๓ ข้อ คือ **อยู่ป่าเป็นวัตร เที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร นุ่มห่มผ้าบังสุกุลเป็นวัตร**

ต่อมาเพื่อนพระต่างเรียกท่านว่า **"พระมหากัสสปะ"** เพื่อให้ต่างไปจากพระกัสสปะองค์อื่นๆ คือ พระอุรุเวลกัสสปะ พระนทีกัสสปะ พระคยากัสสปะ และพระกุมารกัสสปะ

ครั้นบวชให้แล้ว พระพุทธเจ้าทรงพา**พระมหากัสสปะ**ออกจากโคนต้นไม้นั้นไป เสด็จพุทธดำเนินไปได้หน่อยหนึ่ง พระองค์ทรงพาศิษย์แวะพักที่โคนต้นไม้อีกแห่งหนึ่ง

ณ โคนต้นไม้นั้น **พระมหากัสสปะ** ได้เอา**ผ้าสังฆาฏิ** (ผ้าที่พระใช้พาดบนบ่า) ของท่านพับเป็น ๔ ชั้น ทำเป็นอาสนะปูให้พระพุทธเจ้าประทับนั่ง

"กัสสปะ ผ้าสังฆาฏิของเธอเนื้อนุ่มดี" พระพุทธองค์ตรัสขณะประทับนั่ง พร้อมใช้พระหัตถ์ลูบคลำ

"ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ขอพระองค์ทรงใช้เถิด"

"กัสสปะ แล้วเธอละ จะเอาอะไรใช้"

"ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อข้าพระองค์ได้ผ้าจากพระองค์ก็จักใช้เป็นผ้าสังฆาฏิ"

ครั้นแล้วพระพุทธเจ้าจึงทรงประทานผ้าสังฆาฏิของพระองค์ซึ่งเก่ามากให้ท่านพระมหากัสสปะ

พระมหากัสสปะ เป็นพระสาวกองค์เดียวที่ได้แลกเปลี่ยนผ้าสังฆาฏิกับพระพุทธองค์

บางท่านอาจคิดว่า ธรรมด๊า...ธรรมดา ใช่ไหมครับ?

แต่...**การที่พระพุทธเจ้าทรงประทานผ้าสังฆาฏิให้นี้นับเป็นเหตุการณ์สำคัญเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้พระมหากัสสปะได้ตระหนักถึงความเป็นทายาท ท่านได้เพิ่มอุตสาหะสมาทานธุดงค์เพิ่มอีก ๑๐ ข้อ รวมเป็น ๑๓ ข้อ** (ต้องให้ไปค้นหาอ่านเอาเองแล้วครับ) **นับแต่วันบวชมาทีเดียว ท่านบำเพ็ญสมถะและวิปัสสนาอย่างหนัก และได้บรรลุอรหัตผลในวันที่ ๘ หลังจากบวช**

สาธุ! สาธุ! สาธุ!

หลังจากบรรลุพระอรหันต์แล้ว **พระมหากัสสปะ**ได้เป็นกำลังสำคัญที่ช่วยพระพุทธองค์ประกาศพระศาสนา ท่านมีพระที่เป็นศิษย์ถึง ๕๐๐ รูป เรื่องราวของท่านมีมากมายน่าศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง เสียดายว่าชีวิตของคนเราไม่ได้ยาวนานพอที่จะศึกษาค้นคว้าเรื่องดีๆ อย่างนี้ได้หมด

สำหรับท่านที่เคยไป**อินเดีย**แล้ว คงพอจะนึกออกตอนไปกราบสถานที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพใกล้ๆ **เมืองกุสินารา** คงจำเรื่องราวได้ ตอนที่จุดไฟเผาพระสรีระของพระพุทธองค์นั้น ไม่สามารถจุดไฟให้ติดได้ เพราะ**พระมหากัสสปะ** ยังมาไม่ถึง

พอท่านมาถึง ก้มกราบถวายบังคมพระบรมศพ พอเงยหน้าขึ้นเท่านั้น ก็เกิดเป็นเปลวไฟลุกไหม้พระบรมศพขึ้นมาเอง อย่างน่าอัศจรรย์ยิ่ง

แล้วใครจะเถียงว่าเป็นเรื่องธรรมดา ก็เถียงมา! ส่วนใครไม่เชื่อก็ช่างหัวใคร (เปล่าครับ! ผมหมายความว่าก็ตามใจของท่าน ต่างหาก_ขอโทษครับ)

เหตุการณ์สำคัญต่อมา ภายหลังพระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพานได้ ๒๑ วัน ท่านได้ปรารภเหตุที่**พระสุภัททวุฑฒิบรรพชิต** กล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย

คือ **พระสุภัททะ** บวชเป็นพระภิกษุเมื่อแก่เฒ่าอายุเลย ๖๐ แล้ว พูดจาด้วยความคะนองปาก ว่า ตอนนี้พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ไม่มีใครจะว่ากล่าวพวกเรา ดังนั้น พวกเราจึงมีอิสระสามารถทำอะไรได้ตามใจแล้ว

ท่านพูดทำนองนี้แหละ แต่ข้อความอาจผิดเพี้ยนไปบ้าง ท่านอาจพูดแบบไม่ตั้งใจก็ได้ (มองแง่ดีไว้ก่อนครับ)

แต่บรรดาพระอรหันต์ที่ไปร่วมงานถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้าเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ ปล่อยไว้ไม่ได้ เดี๋ยวพระจะเพี้ยนกันไปใหญ่ (อันนี้ผมพูดเองครับ)

จึงมีการชักชวนสาวกที่ไปในงานจำนวนประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ รูป **จัดทำสังคายนาพระธรรมวินัย** โดยพร้อมใจกันอาราธนา **พระมหากัสสปะ** เป็นประธานการทำสังคายนา

พระมหากัสสปะ ได้คัดเลือกพระอรหันต์ที่มีคุณลักษณะเหมาะสม คือได้**บรรลุอภิญญา ๖ และแตกฉานในปฏิสัมภิทา ๔** ได้จำนวน ๕๐๐ องค์ รวมทั้งองค์ท่านเองด้วย

จากนั้นพระอรหันต์ ๕๐๐ พระองค์ จึงได้ร่วมกันทำการสังคายนาพระธรรมวินัยเป็นครั้งแรก ที่เรียกว่าปฐมสังคายนา ณ

ถ้ำสัตตบรรณคูหา ข้างภูเขาเวภาระ ในพระราชูปถัมภ์ของพระเจ้าอชาตศัตรู แห่งแคว้นมคธ

ท่านที่เคยไป**อินเดีย** แล้วคงนึกสถานที่ออก ก็ตรงเขาบริเวณ**ตโปทาราม** ที่พวกแขกเขาพากันไปอาบน้ำร้อน ที่แบ่งเป็นวรรณะๆ นั่นแหละครับ ตอนนี้พวกศาสนาฮินดูไปครอบครองสถานที่แถบนั้นไว้หมด

การทำปฐมสังคายนาครั้งนั้นสำคัญมาก เพราะช่วยรักษาคำสอนพระพุทธเจ้าให้คงอยู่ โดยจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ แล้วแยกออกเป็น ๒ หมวดหมู่ใหญ่ คือ พระธรรม กับพระวินัย เพื่อสะดวกต่อการศึกษาทรงจำ และกลายมาเป็นพระไตรปิฎก เป็นการรักษาคำสอนของพระพุทธเจ้าให้คงอยู่มาตราบเท่าทุกวันนี้

ถ้าชาวพุทธเราไม่หาโอกาสอ่านพระไตรปิฎกก็น่าเสียดายใช่ไหมครับ?

สุดท้าย **บั้นปลายชีวิต** พระมหากัสสปะมีชีวิตอยู่ถึง ๑๒๐ ปี แล้วจึงนิพพาน ณ เชิงเขากุกกุฏสัมปาตะ ในแคว้นมคธ

ก่อนที่จะนิพพาน ๑ วัน ท่านได้สั่งให้ประชุมศิษย์แล้วกล่าวให้โอวาทและบอกพระที่เป็นปุถุชนไม่ให้เสียใจ วันรุ่งขึ้นก่อนนิพพานท่านได้เข้าวังไปถวายพระพรลาพระเจ้าอชาตศัตรู แล้วกลับมาที่**เชิงเขากุกกุฏสัมปาตะ** ณ ที่นั้นได้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ และให้โอวาทพุทธบริษัทที่มาประชุมกันอยู่ **ให้ยึดมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้า** แล้วจึงนิพพาน

ท่านผู้อ่านครับ เรื่องของ**พระมหากัสสปะ** เช่นเดียวกับ**พระอสีติมหาสาวก** องค์อื่นๆ มีเรื่องราวย้อนหลังไปเป็น ๑๐๐,๐๐๐ กัป ว่าท่านเคยเกิดเป็นอะไร ตั้งความปรารถนาอะไรไว้ ประกอบกรรมดีอะไรบ้าง กรรมไม่ดีอะไรบ้าง น่าสนใจทั้งนั้น แต่ละองค์นำมาเขียนเป็นเรื่องยาวๆ ได้

เสียดายเวลาในชีวิตมีไม่พอ ฝากไว้ให้ท่านที่ทำปริญญาเอก ปริญญาโท ทางพระพุทธศาสนา ได้ค้นคว้านำมาเขียนเป็นปริญญานิพนธ์ เพื่อให้พวกเราได้อ่านได้ศึกษาก็แล้วกันนะครับ

ประเด็นสำคัญอีกข้อ **พระพุทธเจ้าทรงตั้งพระมหากัสสปะไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะด้านสมาทานธุดงค์ คือท่านถือธุดงควัตรทั้ง ๑๓ ข้ออย่างเคร่งครัดตลอดการบวชของท่าน**

ถ้าโยงมาถึงพระสงฆ์ของเรา ก็เห็นมีแต่ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** และ **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** นี่แหละที่ริเริ่มการถือธุดงควัตรอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะท่านถือเคร่งครัด ๗ ข้อตลอดชีวิต ที่เหลืออีก ๖ ข้อ ถือบ้างเป็นบางกาล

ธุดงค์ ๑๓ ข้อ มีอะไรบ้าง ไปหาอ่านได้ไม่ยากใช่ไหมครับ?

แม้ธุดงควัตร ๑๓ ไม่ใช่ข้อบังคับให้พระทุกรูปต้องยึดถือ แต่ถ้าองค์ไหนถือได้ก็เป็นความสง่างามของพระภิกษุ ป้องกันไม่ให้พระท่านอับเฉาเศร้าหมอง เพราะทำตามอำนาจของกิเลส

๒๔.
การปฏิบัติอุปัฏฐากครูอาจารย์

ขอเชิญกลับมาติดตามเรื่อง**พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** กันต่อนะครับ

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร บอกว่า การที่ได้อยู่กับพระอาจารย์บุญ พระกรรมวาจาจารย์ของท่าน ทำให้หลวงปู่ได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติอุปัฏฐากครูอาจารย์ผู้ใหญ่ได้อย่างคล่องแคล่ววองไวไม่ขัดเขิน

สิ่งที่**หลวงปู่** จำได้ไม่ลืม ได้แก่ หลักการที่**พระอาจารย์บุญ**ได้สอนไว้ว่า "เป็นพระเล็กเณรน้อย ได้โอกาสมาอยู่ด้วยเพื่อจะเรียนรู้จากพระผู้ใหญ่ ก็ต้องหัดจำข้อวัตรปฏิบัติให้ได้ หลักง่ายๆ ๔ อย่าง ควรจำให้ขึ้นใจ คือ **หนึ่ง** ต้องฉันหลังอาจารย์ **สอง** ต้องฉันให้เสร็จก่อนอาจารย์ **สาม** ต้องนอนหลังอาจารย์ **สี่** ต้องตื่นก่อนอาจารย์"

หลวงปู่ บอกว่า **หลัก ๔ อย่าง** นี้ ฟังดูสั้นและง่าย แต่การปฏิบัติจริงๆ จะต้องมี**ข้อวัตร**ที่จะต้องปฏิบัติมากมาย

ผู้ที่จะเรียกได้ว่าเป็น **พระปฏิบัติอุปัฏฐาก** ครูอาจารย์นั้นจะต้องเป็นผู้ที่คล่องแคล่ว ว่องไว

กล่าวคือ **ต้องหัดนอนดึก ลุกเช้า** พอสว่างได้อรุณแล้ว ต้องรีบนำบาตรและบริขารของตนไปโรงฉัน **จัดแจงโรงฉันให้เรียบร้อย**

เมื่อจัดโรงฉันเรียบร้อยแล้ว ก็ต้องรีบไปเพื่อ**ทำกิจวัตรต่อท่านอาจารย์ใหญ่** ในที่พักของท่าน รอเวลาท่านจะออกจากห้อง โดยคอยอยู่ตามบริเวณใกล้เคียงนั้น

ระหว่างที่รอคอย ต้องทำความเพียรรอเวลาท่านออกมา ไม่ควรจะนั่งจับกลุ่มคุยกันกับหมู่พวก

พอได้ยินเสียงท่านกระแอมหรือไอ หรือเกิดเสียงกระเทือนจากการไหวตัวของท่าน เนื่องจากท่านมักจะพักอยู่ตามแคร่ซึ่งทำด้วยฟากไม้ไผ่ เพียงท่านขยับตัวนิดเดียว เสียงสะเทือนก็จะดัง

ต้องรีบเอาบริขารท่านลงไปโรงฉัน โดยก่อนหน้านั้นจะต้องจัดกระโถนและหม้อมูตรไปชำระเสียก่อน

เมื่อนำบริขารของท่านไปถึงโรงฉันแล้ว ก็รอเวลาบิณฑบาต หากท่านยังไม่ลงมา **โอกาสมีก็ไปเดินจงกรมเสียก่อน หรือนั่งกำหนดจิตไปพลางๆ**

พอได้เวลาไปบิณฑบาต ท่านก็ให้เดินไปที่โรงฉันหรือแห่งใดแห่งหนึ่ง ตามความสะดวกของท่าน **คอยรับเก็บรองเท้าท่าน** (ถ้ามี) หรือ**ผลัดเปลี่ยนผ้า ห่มผ้า ติดลูกดุมถวายท่านก่อน**

ครองผ้าถวายท่านเสร็จแล้ว **ต้องครองผ้าของตนให้เสร็จก่อนท่านอีก** แล้ว**เอาบาตรของตนและของท่านเดินล่วงหน้าไปก่อน** รอคอยท่านอยู่ที่ใกล้ทางเข้าหมู่บ้านที่จะบิณฑบาต

เมื่อท่านไปถึง ให้**เอาบาตรถวายท่าน แล้วเข้าแถวเดินไปตามลำดับพรรษา** เดินไปตามหลังท่าน

เสร็จการรับบิณฑบาตแล้ว **ต้องรีบเดินออกล่วงหน้าท่านกลับก่อน เพื่อจะได้รีบกลับไปจัดทำกิจทุกอย่างให้เสร็จก่อน** จะได้เพียงแต่คอยนั่งฉันอยู่เท่านั้นก็หาไม่

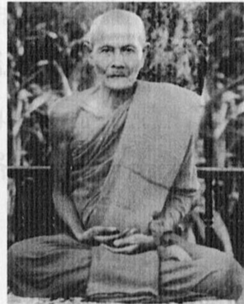
ก่อนท่านฉันอาหารจะต้องคอยดูแลปฏิบัติถวายท่าน เช่น รับประเคนบาตรและอาหาร จัดอาหารใส่บาตรถวายอาจารย์ให้เรียบร้อย แล้วจึงกลับมานั่ง ณ ที่อาสนะของตน

ความจริง **ระหว่างการจัดอาหารถวายท่านนั้น ต้องคอยดูแลด้วยความฉลาด ว่าควรจะเป็นอาหารที่เหมาะกับธาตุขันธ์ของท่าน เป็นที่สบายต่อสุขภาพของท่าน หากเป็นอาหารที่ไม่สมควร ท่านอาจจะไม่รับเลยก็ได้**

๑.

๒.

๓.

๔.

พระอาจารย์ของหลวงปู่
๑. หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล
๒. หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต
๓. หลวงปู่สิงห์ ขนฺตยาคโม
๔. หลวงปู่พระมหาปิ่น ปญฺญาพโล

๒๕.

หลังเสร็จภัตกิจ

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร เล่าถึงการปฏิบัติอุปัฏฐากครูอาจารย์ตามที่ท่านได้รับการฝึกอบรมจาก**พระอาจารย์บุญ** ต่อไปดังนี้ : -

ในด้านการฉัน ศิษย์ผู้ปฏิบัติอุปัฏฐากต้องรีบฉันให้อิ่มก่อนครูอาจารย์เสมอ **สังเกตว่าครูอาจารย์ฉันอาหารคาวเสร็จแล้ว ลงมือฉันอาหารหวาน ต้องให้อิ่มทันตอนนั้นพอดี** ถ้าเลยไปกว่านี้แล้วจะไม่ทันต่อการทำกิจวัตรอย่างอื่น คือ การเตรียมถวายน้ำล้างมือ ถวายไม้สีฟัน ซึ่งมี ๓ ขนาด คือ ทั้งเล็ก กลาง ใหญ่ น้ำสำหรับบ้วนปาก

เสร็จก็นำบาตรอาจารย์ไปล้าง เช็ดให้แห้ง นำไปเก็บไว้ให้เรียบร้อย กลับมาดูแลเก็บบริขาร นำบริขารไปส่งยังที่พักของอาจารย์

ต่อจากนั้นจึงจะกลับไปปฏิบัติภาวนาได้ จนได้เวลาที่ต้องทำกิจวัตรร่วมกับหมู่คณะ ต้องมาร่วมทำกิจวัตรนั้นจนเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงถวายน้ำปานะ ตลอดจนการเตรียมน้ำร้อนสำหรับใช้ให้อาจารย์สรงให้เรียบร้อย แล้วจึงกลับไปทำธุรกิจส่วนตน

การปฏิบัติภาวนาก็จะต้องทำไปด้วยควบคู่กัน

จนได้เวลาก่อนทำวัตรเย็น และต้องรีบกลับมาตระเตรียมดูแลสถานที่สำหรับอาจารย์ให้เรียบร้อยก่อนที่ท่านจะลงมาทำวัตรเย็นในเวลาประมาณทุ่มครึ่ง

ในการทำวัตรเย็น **ท่านพระอาจารย์บุญ** จะกล่าวนำบูชาพระรัตนตรัย แล้วพาสวดตามตำรับ **"ยมหํ"** ที่**หลวงปู่** ได้ยึดถือนำมาปฏิบัติจนตลอดชีวิตของท่าน

ต่อจากนั้นก็รับฟังเทศน์ ถาม-ตอบปัญหาในภาคปฏิบัติ **แล้วนั่งสมาธิภาวนา** จนท่านอาจารย์เห็นสมควรแก่เวลาจึงได้สั่งเลิก

เมื่อการประชุมเสร็จสิ้นลง ก็ต้องดูแลเก็บบริขารและไปส่งท่านอาจารย์ถึงที่พัก ตลอดทั้งถวายการนวดเฟ้น ซึ่งหลวงปู่ใช้คำว่า **"คั้นเอ็น"** แก่ครูอาจารย์ จนกระทั่งสั่งหยุด แล้วจึงกลับมาดูแลความเรียบร้อยที่ศาลาต่อ จึงจะกลับไปที่พัก

กลับที่พักแล้วก็ปฏิบัติภาวนา พิจารณาคำสั่งสอนที่ได้รับมาจากท่านอาจารย์

หลวงปู่บอกว่า ได้นำเอาอุบายและวิธีต่างๆ มาเป็นแนวทางชี้แนะในทางปฏิบัติ อันเป็นงานสำคัญยิ่งสำหรับพระ

เรื่องการปฏิบัติภาวนา **หลวงปู่** บอกว่า จะใช้เวลามากน้อยขึ้นอยู่กับความสงบของจิต ที่จะตามเข้าไปรู้เห็นธรรมนั้นตามสภาพความเป็นจริง จนเป็นที่เข้าใจอย่างหมดสงสัยแล้วจึงพักผ่อนได้

แต่ถ้ายังไม่เป็นที่เข้าใจ ยังมีความสงสัยอยู่ บางครั้งอาจจะไม่ได้พักผ่อนกันเลย ซึ่งในข้อนี้อยู่ในเรื่องที่ว่า **ต้องนอนหลังอาจารย์**

ก่อนที่จะเข้าที่พักผ่อน ก็ต้องกำหนดจิตก่อน คือตั้งเจตนาให้จิตรู้สึกและตื่นก่อนท่านอาจารย์ เพื่อจะได้ไปเตรียมน้ำล้างหน้า ไม้สีฟัน น้ำบ้วนปากถวายท่าน

ถ้าอยู่กันหลายองค์ก็จะได้แข่งกันขึ้นปฏิบัติอาจารย์ **เพื่อเป็นการฝึกหัดและตั้งสติรอบรู้ของตนให้พร้อมอยู่เสมอ**

เมื่อถวายการปฏิบัติต่ออาจารย์เรียบร้อยแล้ว ก็กลับมาทำ **ภัตวัตร** (การปฏิบัติเรื่องการฉัน) ปัดกวาด ปูลาดเสนาสนะ จัดเตรียมที่ฉัน แล้วดูแลอุปกรณ์ของใช้ในการฉันให้เรียบร้อย จึงลงไปเดินจงกรมภาวนาจนถึงเวลาออกบิณฑบาต วนเวียนกันไปเช่นนั้น

๒๖.
หลวงปู่บุญมรณภาพ

ท่านผู้อ่านคงยังจำได้ว่า **พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** เป็น**พระกรรมวาจาจารย์** ของ**หลวงปู่หลุย หลวงปู่ขาว** และ**หลวงปู่ชอบ**

พระอาจารย์บุญ เป็นพระอาจารย์กรรมฐานองค์แรกของ**หลวงปู่หลุย** ซึ่งท่านมีความเลื่อมใสในปฏิปทาของ**พระอาจารย์บุญ**มาก

พระอาจารย์บุญ ท่านมรณภาพในกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๓ เมื่ออายุเพียง ๔๔ ปี อายุพรรษา ๒๔ ในขณะที่ท่านพักจำพรรษาที่**วัดป่ามหาชัย**

พระอาจารย์บุญ ท่านมรณภาพตั้งแต่อายุยังน้อย ซึ่งเป็นไปตามคำทำนายของ**หลวงปู่มั่น** ที่เคยบอกไว้ว่า **"พระอาจารย์บุญจะอายุไม่ยืนเพราะท่านไม่ชอบเดินจงกรม"**

หลวงปู่หลุย ได้อยู่อุปัฏฐากรับใช้จน**พระอาจารย์บุญ** ท่านมรณภาพ ตามที่กล่าวแล้ว

เมื่อเสร็จงานถวายเพลิงแล้ว **หลวงปู่** ได้นำอัฐิธาตุพระอาจารย์ของท่านไปไว้ที่**วัดพระบาทบัวบก** อันเป็นสถานที่ที่ท่าน**พระอาจารย์บุญ**อยู่จำพรรษานานที่สุด

ท่านพระอาจารย์ขัน อาภสฺสโร ได้เป็นประธานนำพระเณรและญาติโยม ช่วยกันสร้างเจดีย์บรรจุอัฐิธาตุของ**ท่านพระอาจารย์บุญ** ไว้ที่**วัดพระบาทบัวบก** อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

ที่ฐานเจดีย์ท่านพระอาจารย์บุญ มีคำจารึก ดังนี้ :-

ธาตุสาวก

สร้าง พ.ศ. ๒๔๗๓

คำไหว้

ยมหํ อาจาริยํ ปุญฺณนามกํ อฏฺฐิธาตุํ สิรสา นมามิ ฯ

พระปัญญาวุโธ (บุญ) อายุ ๔๔ ปี พรรษา ๒๔ ถึงแก่มรณภาพ

พระอาภัสสโร (ขัน) พร้อมภิกษุสามเณร และอุบาสก อุบาสิกา ทั้งหลาย ได้พากันสร้างธาตุบรรจุอัฐิของท่านไว้ ณ ที่นี้

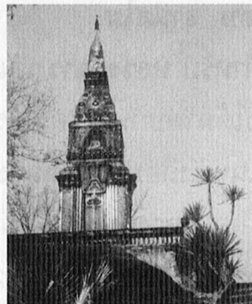
ฝ่ายอุบาสก อุบาสิกา ได้ออกทรัพย์รวมเป็นเงิน ๓๒๕ บาท ๒๑ สตางค์

ขอวุฒิธรรมทั้ง ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ จงมีแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญ ฯ

สูง ๖ วา ๓ ศอก

รูปปั้นพระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ

เจดีย์บรรจุอัฐิธาตุพระอาจารย์บุญ อยู่ที่วัดพระบาทบัวบก

๒๗.

พบและจำพรรษากับกัลยาณมิตร

เมื่อ**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** หมดสิ้นภาระหน้าที่อันควรถวายครูอาจารย์แล้ว ท่านก็ออกวิเวกต่อไป โดยออกธุดงค์ไปทาง**หล่มสัก** จังหวัดเพชรบูรณ์บ้าง และไปทางจังหวัดเลยบ้าง

หลวงปู่ เล่าว่า ที่**วัดป่าหนองวัวซอ** จังหวัดอุดรธานี ท่านได้พบและจำพรรษากับกัลยาณมิตร ๒ องค์ คือ **หลวงปู่ขาว อนาลโย** และ**หลวงปู่ชอบ ฐานสโม**

สำหรับ **หลวงปู่ขาว** นั้น นับตั้งแต่ครั้งที่บวชเป็นคู่นาคกันแล้ว ท่านก็เพิ่งได้มาพบกันเป็นครั้งแรกที่**วัดป่าหนองวัวซอ** แห่งนี้เอง

ในหนังสือประวัติ**หลวงปู่ขาว** ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ตอนนี้ว่า ตัวท่าน และ**หลวงปู่หลุย** ได้ร่วมกันเฝ้ารักษาพยาบาล**พระอาจารย์บุญ** ซึ่งกำลังอาพาธ ต่อจากนั้น **หลวงปู่หลุย** ก็เดินทางไปจังหวัดเลย เพื่อไปกราบ **หลวงปู่สิงห์ ขนฺตยาคโม** ซึ่งกำลังเผยแพร่ธรรมะอยู่ทางแถบนั้น

สำหรับองค์**หลวงปู่ชอบ** นั้น **หลวงปู่หลุย**เล่าว่าท่านเคยพบกันมาก่อนแล้ว ระหว่างธุดงค์อยู่ตามป่าเขาแถบจังหวัดเลย อันเป็นภูมิลำเนาถิ่นเกิดของท่านทั้งสอง แต่ครั้งยังเป็นพระน้อยเพิ่งเริ่มบวช

ในพรรษาที่ ๖ ของ**หลวงปู่หลุย** คือในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ หลวงปู่ทั้ง ๓ องค์ คือ **หลวงปู่หลุย หลวงปู่ขาว และหลวงปู่ชอบ ได้มาพักจำพรรษาอยู่ด้วยกันที่วัดป่าหนองวัวซอ หลวงปู่บอกว่า "ทำให้ชอบอัธยาศัยและใกล้ชิดถูกนิสัย แลกเปลี่ยนธรรมสากัจฉา เป็นกัลยาณมิตรเอื้อเฟื้อกันตลอดมา"** จน**หลวงปู่ขาว** มรณภาพจากไปก่อนในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ องค์**หลวงปู่หลุย** เอง มรณภาพในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ ยังคงเหลือ**หลวงปู่ชอบ** "ที่เป็นเสมือนเพชรบนยอดมงกุฎแห่งจังหวัดเลยเพียงองค์เดียว" ซึ่งมรณภาพในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๓๘

โบสถ์วัดป่าหนองวัวซอ หรือ วัดบุญญานุสรณ์ ในปัจจุบัน
อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

๒๘. บุญบารมีในกัลยาณมิตร ที่หนองวัวซอ

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ได้เล่าให้ฟังเสมอๆ ถึงเหตุการณ์อัศจรรย์ที่**วัดป่าหนองวัวซอ** ว่าท่านได้**ประจักษ์ในบุญบารมีในกัลยาณมิตรของท่าน**

กล่าวคือ ในระหว่างอยู่จำพรรษาด้วยกัน คืนหนึ่งได้เกิดฝนตกหนัก ลมพายุพัดรุนแรง ฝนตกหนักตลอดทั้งวันทั้งคืน

ครั้นถึงเวลากลางวัน ขณะที่**หลวงปู่ชอบ** กำลังจำวัดอยู่ในกุฏิก็ต้องสะดุ้งตื่น ด้วยได้ยินเสียง**โยมมารดามาร้องเรียกให้ออกไปรับเสด็จพระนางมัทรี**

พอท่านออกมานอกกุฏิตามเสียงเรียกของโยมมารดา ต้นไม้ใหญ่ก็หักโค่นลงทับกุฏิของท่านพังพินาศลงไปทันที หลวงปู่ชอบพ้นอันตรายได้อย่างน่าอัศจรรย์

ในบันทึกของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์** เขียนไว้ว่า : -

"ความจริงเรื่องที่ว่า โยมมารดาเห็น**พระนางมัทรี**นั้น เมื่อหลังจากที่เกิดเหตุแล้ว ก็พา**หลวงปู่**ไปที่ศาลาที่ว่านางมัทรีรออยู่ โดยมารดาเล่าว่า **ได้เห็นพระนางมัทรีลงมาหา เป็นหญิงสวยงามที่สุด** ครั้งแรกไม่รู้จักชื่อ พอถาม นางก็บอกว่า นางเองคือ**พระนางมัทรี**

โยมมารดาเห็นหญิงนั้นงามเหลือที่จะประมาณ งามยิ่งกว่านางฟ้าที่เคยเห็นในรูป รู้สึกตื่นเต้น จึงวิ่งไปตามพระลูกชาย ดังกล่าว

แต่เมื่อมาถึงศาลา **ไม่มีใครเห็นหญิงที่โยมมารดากล่าวอ้างเลย คงเห็นแต่รูปพระนางมัทรีติดอยู่บนผนังศาลาเท่านั้น**

น่าคิดว่านางฟ้าหรือเทพยดาอารักษ์ เทพธิดาองค์ใดไปช่วยปรากฏกายให้โยมมารดาไปเรียก**หลวงปู่ชอบ**ออกมาได้ เพราะถ้าท่านยังคงจำวัดอยู่ ท่านต้องมรณภาพแน่"

สำหรับกรณีของ**หลวงปู่ขาว**นั้น **หลวงปู่หลุย** ท่านเล่าว่า ต้นไม้หักโค่นลงมาเหมือนกัน แต่ต้นที่ล้มลงระเนระนาดนั้นมีจำนวนมาก **แต่ละต้นต่างล้อมกุฏิหลวงปู่ขาวไว้โดยรอบเป็นวงกลม ไม่มีแม้แต่ต้นเดียว กิ่งเดียว ที่จะหักมาทับกุฏิของหลวงปู่ขาวเลย เป็นประหนึ่งเทวดาช่วยจับเวียนต้นไม้ล้อมรอบกุฏิหลวงปู่ขาวเอาไว้ฉะนั้น**

เหตุการณ์อัศจรรย์ที่เกิดขึ้นนี้ เป็นเรื่องที่**หลวงปู่**ได้เล่าให้ศิษย์ฟังเสมอ ท่านบอกว่า : -

"บุญบารมีที่แต่ละคนสร้างสมอบรมมานั้น โดยเฉพาะท่านผู้จะเดินไปสู่มรรคผลนิพพานนั้น จะต้องมีเทพยดาอารักษ์มาบำรุงรักษาปกป้องคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายเสมอ"

๒๙.

พระบาทบัวบก

พระบาทบัวบก เป็นสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งที่ครูอาจารย์สายกรรมฐานในอดีตต่างมุ่งไปบำเพ็ญเพียรแสวงวิเวกกัน ในอดีตเคยมีชื่อเสียงด้านเจ้าที่แรง เรื่องราวเกี่ยวกับผี เปรต และฤทธิ์เดชของอำนาจลึกลับต่างๆ เกิดขึ้นที่นี่มากมาย

เกี่ยวกับสภาพของ**พระบาทบัวบก** ผมขอยกเอาข้อเขียนของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต** มาเสนอเต็มๆ ดังนี้ครับ

พระบาทบัวบก ตั้งอยู่ในเขตตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เป็นสถานที่สวยสดงดงาม สงบเยือกเย็น อยู่ในระหว่างไหล่เขาภูพาน เป็นเนื้อที่อันกว้างใหญ่

สถานที่เป็น**พระพุทธบาท**นั้น ตั้งอยู่บนเขา ประกอบด้วยศิลปวัฒนธรรม วรรณคดีต่างๆ ตลอดทั้งภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ติดอยู่ที่เพิงหินเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่งของชาวจังหวัดอุดรธานี

เชื่อกันว่าเป็นที่ประดิษฐานรอยพระบาทของพระพุทธเจ้าเมื่อพระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ ได้เสด็จมาด้วยบุญฤทธิ์มาประทานรอยพระบาทไว้ เพื่อให้สาธุชนผู้มีความเลื่อมใสในพระองค์ได้กราบไหว้บูชา

บริเวณวัดเป็นที่ที่งดงามมาก มีพลาญหินกว้างใหญ่และมีถ้ำมากมายหลายถ้ำ ชะง่อนหินหลายแห่งเป็นเงื้อมหินยื่นแผ่ออกมา ประดุจพญานาคแผ่เศียรพังพานให้ร่มเงาเหมาะแก่การเป็นที่พักบำเพ็ญเพียรทั้งนั้น

ท่านพระอาจารย์บุญ ชอบใจที่นี่มาก ท่านได้มาจำพรรษาอยู่ ณ ที่นี้หลายครั้งหลายหนแล้ว เพราะฉะนั้นเมื่อมีศิษย์หน้าใหม่มารับการอบรม ท่านก็จะพามาให้พักจำพรรษาบ้าง หรือกลับมาแสวงหาความวิเวกบ้าง

ระยะนั้นบ้านเมืองยังอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ **น้ำประปาธรรมชาติ**ก็มีสะดวกทั้งปี มีน้ำไหลตามร่องของหินของภูเขา แล้วก็กระโจนลงมาเหมือนน้ำตก

ผู้ที่มาพักก็สามารถดัดแปลงน้ำตกนั้นให้กลายเป็นน้ำประปาได้ โดยหาไม้ไผ่มาผ่าครึ่งตลอดลำ แล้วเซาะเอาปล้องกลางออก เพื่อให้น้ำไหลไปตามรางได้สะดวก แล้วเอาลำไม้ไผ่ที่แต่งดีแล้วนั้น ไปรองรับน้ำที่พุ่งออกมาตามร่องหินนั้นให้มันไหลไปเป็นประปาธรรมชาติตามรางไม้ไผ่ แล้วแต่จะต้องการให้หันเหไปทางใด

น้ำใสมาก เย็นเฉียบ มีน้ำไหลได้ตลอดปี ซึ่ง**เดี๋ยวนี้น่าเสียดายที่ไม่มีน้ำไหลอีกแล้ว เพราะแม้แต่บนเขาภูพานเองก็หาต้นไม้ใหญ่แทบไม่พบ แทบจะไม่มีป่าอยู่บนภูเขา กลายเป็นภูเขาหัวโล้นไปเกือบหมด ทำให้น้ำแห้งไปตลอดด้วย**

รอยพระบาทนั้นอยู่ท่ามกลางพลาญหิน ยาวประมาณ ๒ เมตร กว้าง ๗๐ เซนติเมตร ลึกประมาณ ๖๐ เซนติเมตร

เป็นที่พวกพรานป่าได้มาพบ เนื่องจากเขาเหล่านั้นได้พยายามจะยิงสัตว์ แต่เมื่อสัตว์วิ่งมาที่ตรงกลางพุ่มไม้นี้ พรานตามมายิงเท่าไรก็ไม่สามารถทำอันตรายแก่พวกกวาง เก้ง นั้นได้

เมื่อตามกวาง เก้ง ที่ถูกยิงมาถึงที่นี่ ก็เห็นว่า เมื่อมันมากินน้ำนี้แล้ว แผลทั้งหมดก็หายไปด้วย

พวกพรานป่าเห็นเป็นอัศจรรย์ จึงแหวกพงหญ้าเข้ามาจนพบรอยพระบาทนี้

ได้มีการสร้างเจดีย์ครอบพระพุทธบาทหลายครั้ง ครั้งสุดท้าย **ท่านอาจารย์สีทัด** ชาวนครพนม ได้เดินธุดงค์มาเห็น ท่านได้เคยบูรณะสร้างเจดีย์ที่นครพนมมาแล้ว มาเห็นพระบาทบัวบกรู้สึกเลื่อมใสมาก ท่านเลยพาญาติโยมมาสร้างเจดีย์ครอบพระบาทบัวบก

ลักษณะเหมือนเจดีย์พระธาตุพนม สูงประมาณ ๑ เส้น ยอดเจดีย์เป็นฉัตรทองเหลือง จึงแลดูงดงามยิ่งนัก

เจดีย์ธาตุท่านพระอาจารย์บุญ ก็ได้สร้างห่างออกมาจาก **เจดีย์พระบาทบัวบก** เพียงเล็กน้อย อยู่ในลักษณะรูปพรรณสันฐานคล้ายกัน

บริเวณพระบาทบัวบกยังมีรูปหินธรรมชาติอันงดงาม มีเรื่องราวเล่ากันถึง**เรื่องนางอุษา** เป็นตำนานที่เล่าสู่กันมา

แต่ทางพระธุดงคกรรมฐานได้พอใจพากันมาแสวงหาความวิเวก ณ ที่นี้ ตลอดมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ถึงแม้จะมีความแห้งแล้งอย่างไร แต่**พลาญหิน เงื้อมถ้ำ** ยังคงอยู่ พอจะแสวงหาความสงัดวิเวกได้

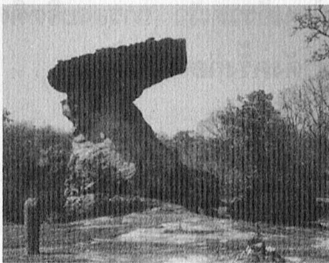
สำหรับคำว่า **“บัวบก”** นั้น เป็นคำบอกชื่อพันธุ์ไม้ดอกชนิดหนึ่ง ซึ่งแต่ก่อนนั้นเคยเกิดอยู่ตามพื้นดิน แต่ไม่ชอบน้ำ กล่าวกันว่ามีดอกสีขาว และลักษณะของกลีบคล้ายกลีบบัว แต่พันธุ์ไม้ชนิดนี้ถูกคนทำลาย ได้สูญพันธุ์ไปเกือบหมดแล้ว ปัจจุบันนี้จึงหาดูได้ยาก

เป็นพันธุ์ไม้ที่คนอิสานเรียกว่า **ต้นบัวบก** หรือ **หัวบัวบก** นั่นเอง

สมัยก่อนที่ **หลวงปู่** ได้ธุดงค์ไป ยังพบพันธุ์ไม้บัวบกนี้มากอยู่ โดยเฉพาะรอบองค์เจดีย์ องค์ซึ่งหักโค่นลงแล้ว เหลือให้เห็นซากอิฐเป็นกอง ประมาณได้เมื่อตอนนั้นสูงประมาณ ๘ เมตร มียอดทิ้งไว้มีสามยอดติดกัน

ต้นบัวบกเต็มไปหมด ขึ้นอยู่ตามซากเจดีย์ พอถึงฤดูแล้งใบและดอกก็จะตาย พอถึงฤดูฝนต้นบัวบกก็จะผลิดอกขาวเต็มไปหมด ตามลักษณะของไม้ป่าที่มักจะมีอุดมสมบูรณ์อยู่ตามพลาญหินในหุบเขาและป่าทางอิสาน

สำหรับบัวบกนี้ เมื่อมีคนไปบูรณะเจดีย์ ส่วนมากก็จะถางทิ้งเพื่อความสะดวกในการก่อสร้างบ้าง ในการไปมาบ้าง ภายหลังจึงแทบจะสูญพันธุ์ไป

หอนางอุษา และสภาพพลาญหิน บริเวณพระบาทบัวบก

๓๐.

ร่วมงานศพที่หล่มสัก

ได้กล่าวมาครั้งหนึ่งแล้วว่า หลังจากเสร็จงานพิธีบรรจุอัฐิธาตุ **ท่านพระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** แล้ว **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ก็ออกธุดงค์วิเวกไปทางจังหวัดเลย และจังหวัดเพชรบูรณ์

ในแถบถิ่นที่**หลวงปู่** ธุดงค์ไปนั้น ในขณะนั้นยังเป็นป่าเขาที่สมบูรณ์มากที่สุด มีภูเขาใหญ่น้อยเรียงรายกันเป็นดุจทะเลภูเขา เวลาเย็นเห็นแสงพระอาทิตย์ส่องผ่านไปให้สีสันต่างๆ กัน เหมือนคลื่นภูเขาเหล่านั้นกำลังตีฟองคะนองอยู่ในอากาศ บรรยากาศวิเวกชวนให้ภาวนา

คำบรรยายข้างต้นนี้เป็นข้อเขียนของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์** อีกนั่นแหละ ท่านบรรยายจนทำให้เกิดภาพพจน์ได้ชัดเจนยิ่ง

หลวงปู่ ได้เปรียบเทียบกับบรรยากาศยุคของเราๆ ว่า ในยุคหลังนี้แทบจะหาความสงบสงัดวิเวกทำนองนั้นไม่ได้อีกแล้ว เพราะได้มีรถยนต์เป็นยานพาหนะ จะไปไหนมาไหนก็รวดเร็ว **การสงบจิตติดตามไปมิได้วังเวงวิเวกเช่นการเดินด้วยเท้าดังครั้งก่อน**

หลวงปู่ ได้เดินทางมาที่**หล่มสัก** (จังหวัดเพชรบูรณ์) ด้วยโยมมารดาของท่านมีพื้นเพภูมิลำเนาอยู่ที่นั่น จึงยังมีบ้านญาติ บ้านพี่บ้านน้อง คนคุ้นเคยอยู่มาก

เมื่อหลวงปู่มาถึงได้ทราบว่า บ้านญาติคนหนึ่งมีงานศพ นิมนต์พระไปสวดมนต์ **หลวงปู่** ก็ได้รับนิมนต์ไปในงานสวดมนต์นั้นด้วย

หลวงปู่เล่าให้ฟังว่า ท่านไม่คาดคิดเลยว่าการแวะไปเยี่ยมญาติและสวดมนต์ในครั้งนั้น จะทำให้ท่านถึงกับซวนเซลงแทบจะล้มลงทั้งยืน

หลวงปู่ล้ม...ล้มอย่างไม่มีสติสตังเลยทีเดียว!

ขอยกเรื่องราวไปไว้ตอนต่อไปก็แล้วกันนะครับ ซึ่งเป็นข้อเขียนของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต** ผมคัดลอกมาให้อ่านอย่างเต็มๆ เลยครับ

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร กับ หลวงปู่ชอบ ฐานสโม

๓๑.

อำนาจของบุพเพสันนิวาส

เรื่องราวมีดังนี้ : -

...ท่านเล่าให้เฉพาะผู้ใกล้ชิดฟังว่า วันนั้นท่านกำลังสวดมนต์เพลินอยู่ ระหว่างหยุดพักการสวด เจ้าบ้านก็นำน้ำปานะมาถวายพระแก้คอแห้ง บังเอิญตาท่านชำเลืองมองไปในหมู่แขกที่กำลังนั่งฟังสวดมนต์อยู่

เพียงตาสบตาเท่านั้นท่านก็รู้สึกแปล๊บเข้าไปในหัวใจ!

เหมือนสายฟ้าฟาด แทบจะไม่สมประดี!

หลวงปู่ กล่าวว่า เพียงตาพบแว้บเดียว ไม่เข้าใจว่าทำไมถึงเป็นเช่นนั้น ท่านก็เซแทบจะล้ม

เผอิญขณะนั้น **ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** ได้รับนิมนต์ไปด้วย ท่านคงสังเกตถึงอาการ หรือว่า**ท่านอาจกำหนดจิตทราบการณ์ก็ได้** ท่านจึงเข้ามาประคองไว้ เพราะมิฉะนั้น**หลวงปู่**คงจะล้มลงจริงๆ

ทางฝ่ายหญิงที่นั่งอยู่ทางด้านโน้นก็เป็นลมไปเช่นกัน!

คงจะเป็นอำนาจความเกี่ยวข้องแต่บุพชาติ ที่มาบังคับให้เกิดความรู้สึกเช่นนั้น ท่านบอกว่า **ในหัวอกเหมือนจะมีอะไรที่เกิดจากหนหลังแล้วหวนกลับมาเกิดอีก**

หลวงปู่สิงห์ ได้อธิบายให้ท่านทราบในภายหลังว่า **การครั้งนี้เป็นนิมิตเนื่องจากบุพเพสันนิวาส** ซึ่งตัวท่านและสุภาพสตรีผู้นั้นเคยเป็นเนื้อคู่เกี่ยวข้องกันมาช้านาน เคยบำเพ็ญบารมีคู่กันมาโดยเฉพาะ

มาภายหลัง**หลวงปู่** ได้สารภาพถึงความในใจที่ตั้งปรารถนาพุทธภูมิ

ท่านพระอาจารย์สิงห์ อธิบายว่า เธอผู้นั้นก็คงได้ปรารถนาบำเพ็ญบารมีคู่กันมาเช่นกัน

หลวงปู่สิงห์ ขนฺตยาคโม

๓๒.

เป็นรอยแห่งอดีต ที่มนุษย์พบพานกัน

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ได้เล่าถึงเหตุการณ์ในท่านองเดียวกันนี้ที่เกิดกับ**หลวงปู่อีกองค์หนึ่ง** (ไม่ระบุชื่อ) ในระหว่างที่มากรุงเทพฯ เดินบิณฑบาตอยู่แถว**วัดสระประทุม** (วัดปทุมวนาราม เขตปทุมวัน)

หลวงปู่องค์นั้นได้พบสตรีคนหนึ่ง นั่งรถสามล้อผ่านหน้าท่านไป (สมัยนั้นในกรุงเทพฯ ยังมีรถสามล้อถีบอยู่) ท่านบอกว่า เพียงตาพบตาเท่านั้น ความรู้สึกมันปล๊าบไปทั้งตัว แทบจะวิ่งตามเขาไป

คราวนั้นพระเถระผู้ใหญ่ต้องให้สติและขังท่านไว้ในโบสถ์ พิจารณาดับความรู้สึกอยู่นาน ด้วยการเจริญอสุภะจึงสำเร็จ

คราวนั้น หลวงปู่องค์นั้นท่านก็เล่าว่า ไม่รู้จักผู้หญิงคนนั้นมาก่อน แล้วก็ไม่รู้ว่าเขาอยู่ที่ไหนด้วยซ้ำ เขาจะไปที่ไหนอย่างไรก็ไม่ทราบ แต่ใจมันวิ่งตามเขาไป!

“พิจารณาแล้วก็ได้ความเช่นกัน ว่าเป็นคู่ที่เคยมีบุพเพสันนิวาสกันมาแต่ชาติก่อน อำนาจกรรมนั้นจึงมาประจักษ์ แต่หากว่าบุญบารมียังมีในเพศพรหมจรรย์ ท่านจึงปลอดภัยไปจากกรรมนี้ได้”

นี่เป็นเรื่องของหลวงปู่องค์นั้น (ความจริงผู้เขียนก็พอจะทราบชื่อหลวงปู่องค์นั้น แต่ไม่อยากบอก ต้องขอโทษด้วย ฝากการบ้านให้ท่านผู้อ่านไปค้นหาเอาเองก็แล้วกันครับ_ปฐม)

สำหรับกรณีของ**หลวงปู่หลุย**นั้น เกิดขึ้นรุนแรงกว่าหลวงปู่องค์ที่กล่าวถึงนั้นหลายเท่า

ที่รุนแรงมาก เพราะ **หนึ่ง** เนื่องจากเป็นการปรารถนาพุทธภูมิเคียงคู่กันมา คือสร้างบารมีคู่กันมา จึงมีอำนาจรุนแรงมาก อันนี้เป็นผลกรรมดีมาจากอดีตชาติ

สอง ผลจากกรรมปัจจุบัน เนื่องจากว่า ฝ่ายหญิงมิได้พบกันแล้วก็ห่างกันไปแบบในกรณีของหลวงปู่องค์แรก แต่กรณีของ**หลวงปู่หลุย**ท่านต้องพบและประจันหน้ากันอีกหลายครั้งหลังจากพบ (ถูกไฟช็อต) ครั้งแรกแล้วด้วย

หนำซ้ำ ผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายก็เป็นผู้คุ้นเคยกันประหนึ่งญาติ และมีความเกี่ยวข้องกันมาหลายชั้น ตั้งแต่ครั้งบิดามารดาเกี่ยวโยงมาถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

สาม เป็นเรื่องของรอยอดีตที่หวนกลับ เป็นความหลังที่เกิดในชาติปัจจุบัน คือ ท่าน**คง**เคยเห็นกันในสมัยวัยเด็ก ฝ่ายหญิงได้ถูกส่งตัวเข้ามารับการศึกษาในพระนครเสียตั้งแต่ยังเด็ก ได้รับการศึกษาชั้นสูงจึงแทบมิได้พบเห็นกันอีก

เมื่อต่างก็เป็นหนุ่มสาว เมื่อกลับมาพบกันอีกครั้งท่านอยู่ในเพศบรรพชิตแล้ว อีกฝ่ายหนึ่งเป็นกุลสตรีแสนสวย

"เป็นรอยแห่งอดีตที่มาพานพบกัน"

(คำพูดที่สุดสวยซึ่งนี้ ไม่ต้องบอกก็รู้ว่าเป็นถ้อยคำของคุณหญิงสุรีพันธุ์ อย่างแน่นอน ท่านใช้คำได้เพราะพริ้งจริงๆ)

๓๓.
อยากรู้ไหมว่าหญิงนั้นเป็นใคร?

ดูชื่อเรื่องแล้ว **“ต่อมอยากรู้”** คงจะทำงานอย่างกระตือรือร้นใช่ไหมครับ?

ยกให้**คุณหญิงสุรีพันธุ์** ท่านเป็นผู้เฉลยก็แล้วกัน คุณหญิงฯ ท่านเขียนเรื่องนี้ว่า : -

ความจริง **ท่าน** (หลวงปู่) ไม่เคยเล่าถึงรูปลักษณะของ **“รอยอดีต”** ของท่าน แต่บังเอิญผู้เขียน (คุณหญิงฯ) เกิดทราบขึ้นมาเอง

วันนั้นเป็นเวลาที่มีการสนทนาธรรมกัน และหลวงปู่กำลังเทศนาอธิบายถึง**แรงกรรม** โดยเฉพาะเกี่ยวกับ **บุพเพสันนิวาส ที่พระเณรจะต้องประสบ และจะต้องมีกำลังใจอย่างมากที่จะเอาชนะให้ได้ในที่สุด**

สุดท้าย วันนั้น**ท่านได้ยกกรณีของท่านขึ้นมาว่าองค์ท่านเองยังแทบเป็นลม ฝ่ายท่านนั้นพระเถระต้องเข้าประคอง ฝ่ายหญิงเป็นลม ญาติผู้ใหญ่และมารดาต้องเข้าประคอง**

ขณะฟังไม่ทราบว่าเพราะอะไร ผู้เขียน (คุณหญิงฯ) รู้สึกสว่างวาบขึ้นในใจ เข้าใจนึกถึงชื่อเธอขึ้นมา กราบเรียนท่านโดยเอ่ยชื่อเธอ... ว่าใช่ไหมสุภาพสตรีท่านนั้น

หลวงปู่ ค่อนข้างจะตกใจที่ทำไมศิษย์เกิดรู้จักขึ้นมาได้ แต่ท่านก็อึ้ง และยอมรับว่าเข้าใจถูกแล้ว

(ลุ้นระทึกต่อไปครับ! เกือบได้รู้จักแล้ว...)

คุณหญิงฯ ท่านเขียนต่อไปว่า : -

ฉะนั้น การพรรณนารูปร่างลักษณะของเธอ ซึ่งผู้เขียน (คุณหญิงฯ) เผอิญรู้จัก และมีความเคารพนับถือ...นับถือในอัจฉริยะของเธอ จึงเป็นการบรรยายจากผู้เขียนฝ่ายเดียว **หลวงปู่** ท่านมิได้เล่ารายละเอียดเหล่านั้น

ผู้เขียน (คุณหญิงฯ) เพียงแต่ช่วยวาดภาพให้ท่านผู้อ่านได้นึกถึงเรื่องและเข้าใจตามไปด้วยเท่านั้นว่าเป็นการยากลำบากและต้องการพลังใจอันเด็ดเดี่ยวเพียงใดที่**หลวงปู่** ท่านจะสามารถตัดกระแสความผูกพันจากรอยอดีต โดยเฉพาะผู้ที่เป็นคู่บารมีมาสำหรับการปรารถนาพุทธภูมิ

"รอยอดีต" ของท่านเป็นกุลสตรีที่ได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี จบการศึกษาชั้นมัธยมบริบูรณ์จากโรงเรียนสตรีที่มีชื่อทางภาษาต่างประเทศ นานๆ เมื่อกลับไปเยี่ยมบ้าน ก็กลับไปป็นแบบหญิงสาวสมัยใหม่ รูปสวย นัยน์ตาโตงาม

มีหลายคนที่เล่าว่า เวลาที่เห็นเธอกลับไปเยี่ยมบ้านนั้น **เสมือนหนึ่งเห็นเทพธิดาล่องลอยอยู่ในฟ้า** ขี่ม้าเก่ง แต่งตัวสวย แบบสาวชาวกรุงแท้ ผมสวย หน้าสวย

หลวงปู่หลุย กับ หลวงปู่ชอบ
ที่กรุงเทพฯ ปี พ.ศ.๒๕๓๒

แล้ว**คุณหญิงฯ** ก็เฉลยเรื่องหญิงที่พวกเราอยากทราบ ว่า :-

"กุลสตรีท่านนี้ เป็นแบบสาวสมัยใหม่ ผมงามแบบหญิงสาวชนบท สวมกางเกงขี่ม้าใส่รองเท้าท็อปบู๊ต

ต่อมาภายหลัง หลังจากที่ต้องจากกันแล้ว เมื่อเธอกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพมหานคร เธอก็ได้มามีชื่อเสียงอย่างมาก และ**เป็นที่รู้จักกันดีสำหรับผู้ที่รักหนังสือทั้งหลาย**

เข้าใจว่า ผู้ที่มีอายุประมาณ ๕๐ ปีขึ้นไปนี้ จะต้องเคยได้ยินชื่อเธอมามาก"

คุณหญิงฯ ท่านเขียนเรื่องนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ มาถึงปีนี้ คือ พ.ศ. ๒๕๔๗ ดังนั้นข้อความที่ว่า "ผู้ที่มีอายุประมาณ ๕๐ ปีขึ้นไป" ก็น่าจะเป็น "๖๕ ปีขึ้นไป" และท่านที่เป็น**นักอ่าน** คงจะรู้จักสุภาพสตรีท่านนั้น

เผอิญ ผมเองยังเยาว์ อายุยังไม่ถึง ๖๕ จึงไม่อยู่ในเกณฑ์นั้น

ท่านผู้อ่านอย่าได้ถามผมเชียวนะว่า หญิงท่านนั้นเป็นใคร จะจ้างเท่าไรก็ไม่ขอบอก...แฮะ แฮะ! เพราะผมเองก็ไม่รู้ครับ

และอย่าได้ไปถามคุณหญิงฯ ท่านนะ เดี๋ยวจะหลบไม้เรียวไม่ทัน!

๓๔.

ต้องถูกควบคุมดุจนักโทษ (ทางใจ)

จากเหตุการณ์ที่ถูก **"รอยอดีต"** ทำร้ายในตอนนั้น **หลวงปู่หลุย จุนฺทสาโร** ท่านเล่าย้อนให้ฟังในภายหลังว่า ท่านรู้สึกเหมือนกับว่า **หัวอกแทบจะระเบิด** อกกลัดเป็นหนอง แต่ใจหนึ่งก็คิดมุ่งมั่นว่า จะต้องบำเพ็ญเพศพรหมจรรย์ต่อไป

พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม เข้าใจในความรู้สึกของ**หลวงปู่หลุย** ผู้เป็นศิษย์ใหม่ได้ดี ท่านจึงจัดการพาตัว**หลวงปู่หลุย** รีบออกจากหล่มสักไปโดยเร็วที่สุด

หลวงปู่หลุย ท่านกล่าวถึงเหตุการณ์ในครั้งนั้นว่า **"ไม่ใช่เป็นการพาตัวมาอย่างธรรมดา แต่เป็นการควบคุมนักโทษ ผู้หนีออกมาจากมารที่รบกวนหัวใจแต่โดยเร็ว"**

หลวงปู่ กล่าวว่า เป็นการเคราะห์ดีอย่างยิ่งที่บังเอิญเจ้าภาพที่หล่มสักนั้น ได้นิมนต์**ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** ไปร่วมในงานศพในครั้งนั้นด้วย หากไม่มีพระเถระช่วยให้สติปรับปรุง แถมยังควบคุมตัว ท่านว่า **ไม่ทราบว่าจะรอดพ้นปากเหยี่ยวปากกามาได้หรือไม่**

หลวงปู่ ได้เห็นประจักษ์ในตอนนั้นว่า **มาตุคามเป็นภัยแก่ตนอย่างยิ่ง**

หลวงปู่ ระลึกถึงครั้งที่ **พระอานนท์** ได้ทูลถามสมเด็จพระพุทธองค์ว่า **ควรปฏิบัติต่อมาตุคามเช่นใด?**

พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า **“ไม่ควรมอง ถ้าจำเป็นจะต้องมอง ก็ไม่ควรพูดด้วย ถ้าจำเป็นจะต้องพูดด้วยก็ให้ตั้งสติ”**

พระพุทธองค์ตรัสบอกขั้นตอนปฏิบัติต่อมาตุคามเป็นลำดับๆ ไป แต่นี่**หลวงปู่** ของเราเพียงโดนขั้นแรก คือเพียง **มอง** แค่นั้น ก็ถูกเปรี้ยงเสียแล้ว ท่านว่า ถ้าเป็นนักมวย เพียงขึ้นเวทียังไม่ทันต่อยก็ถูกน็อคแบบไม่เป็นท่า

ท่านผู้อ่านคงรู้จัก**ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** มาอย่างดีแล้ว ท่านเป็นศิษย์รุ่นใหญ่ที่**หลวงปู่มั่น** ไว้วางใจมากที่สุด โดยมอบภาระในการปกครองพระเณรสายกรรมฐานให้ **ท่านพระอาจารย์สิงห์** ดูแล ขณะที่**หลวงปู่มั่น** ปลีกตัวออกไปแสวงวิเวกอยู่ที่เชียงใหม่นานถึง ๑๒ ปี

ท่านพระอาจารย์สิงห์ ได้เห็นศิษย์คนใหม่แสดงกิริยาดูน่ากลัวว่าจะพ่ายแพ้อำนาจของกิเลส ถ้าเป็นนักสู้ก็ยินยอมจะให้เขายกกรีธาพาเข้าสู่ที่ประหารชีวิตแต่โดยดี ไม่พยายามฝืนต่อสู้แต่อย่างใด ท่านจึงได้ควบคุม **“นักโทษหัวใจ”** ผู้นั้น ให้รีบหนีออกจากหล่มสักโดยเร็ว เรียกว่า **ตัดไฟแต่ต้นลม**

ท่านพระอาจารย์สิงห์ ได้พาศิษย์ คือ **หลวงปู่หลุย** ออกมาจากสถานที่เกิดเหตุ คือ เมืองหล่มสัก โดยเร็วที่สุด เที่ยววิเวกลงมาตามป่าตามเขา และเร่งทำตบะความเพียรอย่างหนัก

ท่านพระอาจารย์สิงห์ สนับสนุนให้**หลวงปู่** อดนอน อดอาหาร เพื่อผ่อนคลายความนึกคิดถึงมาตุคาม ให้เร่งภาวนา**พุทโธ...พุทโธ** อย่าง

ถี่ยิบ และนั่งข่มขันธ์เพื่อตัดกระแสความคิดนั้นออกจากใจให้ได้

เคราะห์ดีที่**หลวงปู่**ไม่ปล่อยใจให้เตลิดออกไปตามนิมิต ซึ่งแทนที่จะยอมสิโรราบตามเคราะห์กรรมที่มีอยู่เช่นนั้น เพราะเคยมีกรรมต่อกันมาเช่นนั้น เพียงแค่มองเห็นก็มืออ่อนเท้าอ่อน ยอมตายง่ายๆ

แต่**หลวงปู่** กลับเข้าหาครู เชื่อครู เล่านิมิตถวาย **ท่านพระอาจารย์สิงห์** ได้ใช้โอกาสนั้นอบรม เฆี่ยนตีอย่างทันควัน

หลวงปู่ กล่าวในภายหลังว่า เมื่อตัวท่านได้ผ่านเหตุการณ์อันน่าสยดสยองมาได้แล้ว พอมองย้อนกลับไปจึงได้คิดว่า ผู้ที่มีญาณซึ่งสามารถหยั่งรู้เหตุการณ์ในอดีตก็ดี หรือเห็นภาพในอนาคตก็ดี หากผู้ล่วงรู้อดีต อนาคตนั้น ไม่มีคุณธรรมมั่นคงแข็งแรงก็อาจจะเกิดเป็นผลเสียขึ้นได้ เมื่ออยู่ดีๆ ก็เกิดไปรู้ว่า เคยชอบเคยรักกับใคร ก็จะลำเอียงไปตามนั้น

ถ้าไปพบว่า มีเรื่องผูกพันกัน โกรธกัน ไปรู้เข้าก็จะยุ่งแน่

ดังเช่นเกิดญาณรู้อยู่ คนนั้นเคยมาข่มเหงเรา ฆ่าเรา พอรู้เข้าในชาตินี้ กลับอยากจะอาฆาตเตรียมตัวที่จะไปข่มเหงเขา ฆ่าเขาตอบแทนอยู่เรื่อยๆ

นี่แหละท่านจึงไม่ให้ปุถุชนคนกิเลสหนาปัญญาหยาบได้ล่วงรู้ถึงอดีต รู้ถึงอนาคต ด้วยจิตยังมีริษยาอาฆาตโกรธแค้นต่อกันอยู่

๓๕.

เข้าร่วมในกองทัพธรรม

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นพรรษาที่ ๗ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ได้ติดตาม **พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** ไปจำพรรษาที่ **วัดป่าบ้านเหล่างา** (แต่เดิมเป็น**ป่าช้าบ้านเหล่างา** ปัจจุบันคือ **วัดป่าวิเวกธรรมวิทยาราม** มี**หลวงปู่บุญเพ็ง กปฺปโก** เป็นเจ้าอาวาส) ในเมืองขอนแก่น

ในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๘๑ รวม ๑๒ ปี **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ได้ปลีกจากบรรดาลูกศิษย์ลูกหาไปแสวงวิเวกที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยมอบหมายให้**พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** เป็นผู้นำพระเณรสายกรรมฐานในภาคอิสาน

พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม ได้จัดตั้งกองทัพธรรม แล้วแบ่งพระออกเป็นสายแยกย้ายกันออกสั่งสอนประชาชนให้รู้จักหลักพระพุทธศาสนาที่แท้จริง คือให้ประชาชนเลิกถือผีไท้ ผีฟ้า ผีปู่ตา หันมารับพระไตรสรณาคมน์ ให้รู้จักสวดมนต์ไหว้พระ รักษาศีล รู้จักการภาวนา ซึ่งการเผยแพร่ธรรมในครั้งนั้นได้ผลดี ก่อให้เกิดวัดป่าหรือวัดกรรมฐานขึ้นมากมาย

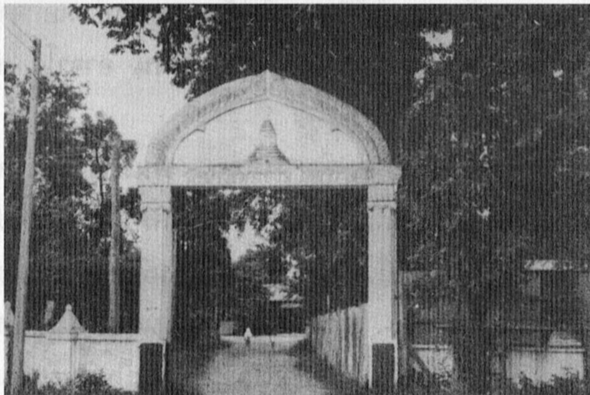
ในช่วงนั้น **พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** กับพระน้องชายคือ **พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล** พักประจำอยู่ที่**วัดป่าบ้านเหล่างา** ซึ่งอยู่ในตัวเมืองจังหวัดขอนแก่น **วัดป่าบ้านเหล่างา** ในสมัยนั้นจึงเป็นศูนย์รวมของบรรดาพระกรรมฐาน มีพระกรรมฐานมาชุมนุมกันเป็นจำนวนมาก

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ได้เข้าร่วมกับ **กองทัพธรรม** ได้มาพักจำพรรษากับ**พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** ที่วัดป่าบ้านเหล่างาในตัวเมืองขอนแก่นดังกล่าว

หลวงปู่องค์อื่นๆ ที่ร่วมจำพรรษาอยู่ด้วย ได้แก่**หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ หลวงปู่ชอบ ฐานสโม** และ **หลวงปู่ฝั้น อาจาโร** เป็นต้น

วัดป่าบ้านเหล่างา *หรือ* ***วัดป่าวิเวกธรรมวิทยาราม*** *ในปัจจุบัน*
อยู่ในตัวเมืองจังหวัดขอนแก่น

๑๖.

เดินทางเข้าโคราช

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ **สมเด็จพระมหาวีรวงศ์** (ติสฺโส อ้วน) ครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่ **พระเทพเวที เจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา** ได้บัญชาเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ให้พระกรรมฐานที่ชุมนุมอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น ซึ่งนำโดย **พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** และ **พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล** เดินทางไปที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อร่วมกับข้าราชการให้การอบรมสั่งสอนประชาชนให้เข้าใจในพระพุทธศาสนา

ดังนั้น **ท่านพระอาจารย์สิงห์ ท่านพระอาจารย์มหาปิ่น** และคณะกองทัพธรรมได้ติดตามไปด้วยหลายรูป นอกจาก**หลวงปู่หลุย** แล้วก็มี **หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร** ร่วมเดินทางไปด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้นเอง **พันตำรวจตรี หลวงชาญูนิยมเขต** กองเมือง ๒ ได้ถวายที่ดินยกกรรมสิทธิ์ให้พระกรรมฐานสร้างวัด มีเนื้อที่ ๘๐ ไร่ จึงได้ลงมือสร้างวัดขึ้นในที่แปลงนี้ ตั้งชื่อว่า **วัดป่าสาลวัน** จนถึงทุกวันนี้ และ **พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** เป็นเจ้าอาวาสองค์แรก

ในสมัยนั้น **วัดป่าสาลวัน** จึงเป็นศูนย์รวมพระกรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต

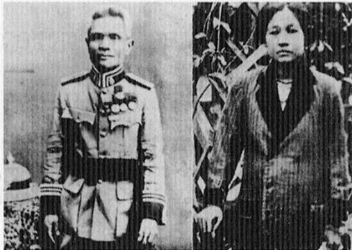
พระอาจารย์สิงห์ ได้จัดพระสงฆ์แยกออกเป็นสายๆ ไปให้การอบรมสั่งสอนประชาชน ได้ผลดีมาก ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและตั้งตนอยู่ในพระไตรสรณาคมน์

เมื่อจวนจะเข้าพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ **ท่านพระอาจารย์สิงห์** ได้ให้พระแยกย้ายกันออกไปจำพรรษาพร้อมทั้งสร้างวัดขึ้นใหม่ในที่ต่างๆ โดยองค์**ท่านพระอาจารย์สิงห์** จำพรรษาอยู่ที่ศูนย์กลาง คือที่**วัดป่าสาลวัน**

พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล ได้รับมอบหมายให้ไปตั้งวัดกรรมฐานอีกวัดหนึ่ง ที่ข้างกรมทหาร ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ให้ชื่อว่า**วัดป่าศรัทธารวม**

หลวงปู่หลุย ได้มาร่วมสร้างวัดแห่งใหม่นี้ ในพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ท่านจึงได้จำพรรษาอยู่กับ**ท่านอาจารย์พระมหาปิ่น ปญฺญาพโล** ที่**วัดป่าศรัทธารวม**

หลวงปู่องค์อื่นๆ ที่จำพรรษาอยู่ด้วย มี **หลวงปู่เทสก์ เทสฺรํสี หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร หลวงปู่ภูมี จิตธมฺโม หลวงปู่กงมา จิรปุญฺโญ** เป็นต้น

นายพันตำรวจตรี หลวงชาญนิยมเขต (ทอง จันทศร) และนางเกสร จันทศร ผู้ถวายที่ดินเพื่อสร้างวัดป่าสาลวัน

ท่านพระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล เป็นหัวหน้าที่จะเทศน์อบรม โดยมีพระอาจารย์องค์อื่นๆ เป็นผู้ช่วยเหลือในการเทศน์อบรมประชาชนด้วย

ทางด้านขององค์**หลวงปู่หลุย**นั้น ท่านไม่ค่อยพูดกับหมู่พระเณร ท่านชอบอยู่องค์เดียว โดยหากระต๊อบเล็กๆ ทำแคร่พักอยู่ที่ชายป่าห่างจากหมู่เพื่อน

แต่เวลา**หลวงปู่** ท่านพูดคุยกับญาติโยม ญาติโยมมักจะชอบใจสำนวนโวหารของท่านมาก ด้วยท่านให้ความเป็นกันเอง ดังจะเห็นในบันทึกของท่านหลายแห่ง ที่แสดงถึงกุสโลบายของท่านในการเอาใจประชาชนว่า เพื่อจะให้ญาติโยมเข้าใจ หรือมีน้ำใจที่จะยอมฟังธรรมโดยง่าย จะทำพูดคุยธรรมดาให้เขารู้สึกคุ้นเคยเป็นกันเองก่อนแล้วจึงเทศน์ เมื่อคุ้นเคยเป็นกันเองแล้ว เขาก็จะตั้งอกตั้งใจฟังเทศน์การอบรมเป็นอย่างดี

วิธีการของท่านนี้ ทำให้ท่านเป็นกำลังสำคัญองค์หนึ่ง ที่ช่วยในการเทศนาอบรมประชาชน

สำหรับครูอาจารย์องค์อื่นๆ แต่ละองค์ได้แยกย้ายกันออกไปสร้างวัดกรรมฐานโดยรอบในจังหวัดนครราชสีมา เช่น :-

หลวงปู่คำดี ปภาโส ไปสร้าง **วัดป่าสะแกราช** ที่อำเภอปักธงชัย

หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร หลวงปู่กงมา จิรปุญฺโญ ไปสร้าง**วัดป่าบ้านใหม่สำโรง** ที่อำเภอสีคิ้ว ตั้งชื่อว่า **วัดป่าสว่างอารมณ์**

หลวงปู่ฝั้น อาจาโร ไปสร้าง **วัดป่าบ้านมะรุม** อำเภอโนนสูง

วัดกรรมฐานสาย**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** จึงเกิดขึ้นหลายแห่งเรียงรายกันอยู่โดยรอบจังหวัดนครราชสีมา

๓๗.

บันทึกเกี่ยวกับ
พระอาจารย์สิงห์

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ท่านเป็นคนละเอียดลออ เวลาอยู่กับครูอาจารย์องค์ใด ท่านจะมีบันทึกกล่าวถึงครูอาจารย์องค์นั้นๆ อยู่เสมอ

ในบันทึกปี พ.ศ. ๒๔๗๕ **หลวงปู่** ได้บันทึกเกี่ยวกับ**ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** ไว้ ดังต่อไปนี้ :-

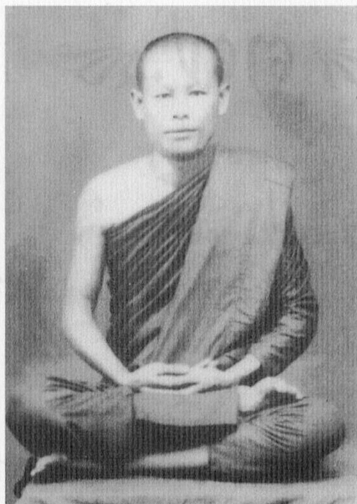
*"**ท่านพระอาจารย์สิงห์** เกิดปีฉลู วันจันทร์ เดือน ๓ อายุ ๔๔ ปี พรรษา ๒๓ ออกบวชอายุ ๒๑ นับในครรภ์ ๑๐ เดือน"*

*"**อาจารย์มหาปิ่น** เกิดปีมะโรง เดือน ๔ วันพฤหัสบดี อายุ ๔๑ พรรษา ๑๘ ป.ธ. ๕"*

เกี่ยวกับนิสัยของครูอาจารย์ **หลวงปู่**บันทึกไว้ดังนี้ :-

*"**ท่านสิงห์** นิสัยเทศน์อธิบายธรรมดี ใจคอกว้างขวางดี เป็นคนสุขุม รักษาความสงบ เยือกเย็นดี เป็นคนหวังดีในศาสนาดี ชอบสันโดษ จิตอุทิศดีในศาสนา จิตอุทิศเฉพาะข้อปฏิบัติ น้ำใจเด็ดเดี่ยว ยกธรรมาธิษฐานล้วน"*

พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม　　　พระอาจารย์พระมหาปิ่น ปญฺญาพโล

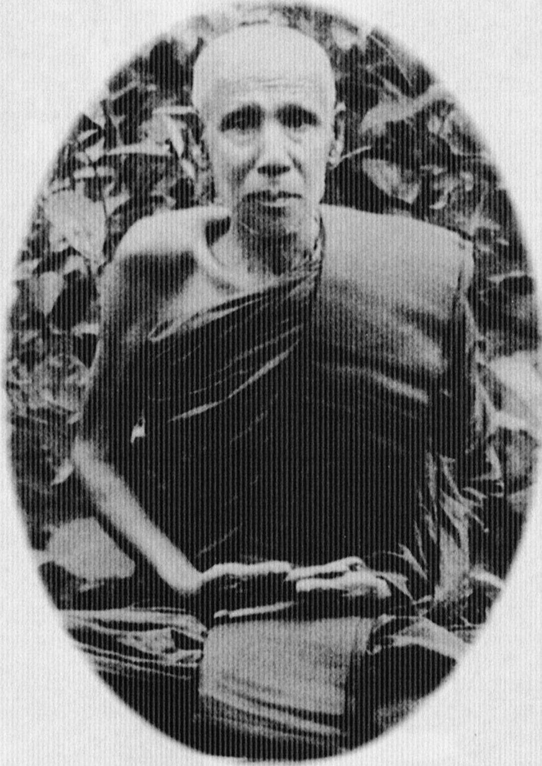
อีกแห่งหนึ่ง ท่านได้บันทึกเป็นเชิงวิจารณ์ว่า :-

"ท่านอาจารย์สิงห์ กาย วาจา ใจ เป็นอาชาไนย ลักษณะเป็นคนที่ว่องไว ไหวพริบดี น้ำใจเด็ดเดี่ยว ทรมานคนได้ทุกๆ ชั้น ทั้งอุบายละเอียด เป็นคนราคจริต เป็นนักพูด ชอบคิดอุบายธรรมต่างๆ ชอบมีหมู่เพื่อนมาก **นิสัยพระโมคคัลลาน์** มีความรู้ทั้งสมถะและวิปัสสนา

ข้อวัตรดีทั้งภายในและภายนอก ชอบโอ่โถง อดิเรกลาภมาก ไม่เอาแง่เอางอนแก่พุทธบริษัท ปัญญาเป็นคนทรมานคน เพ่งประโยชน์ใหญ่ในศาสนา กาย วาจา ใจ ปลาบปลื้มมาก มักพูดตามความรู้ความเห็นของตน มักทรมานคนหนุ่มๆ น้อยๆ บริษัทของท่าน

เป็นคนแก่นสารในท่ามกลางบริษัท รู้จักชาติของคนที่จะดีหรือชั่ว ไม่กลัวต่อความตาย รู้จักเหตุผล อดีต อนาคต ปัจจุบัน

เป็นคนมั่นในสัมมาปฏิบัติ ฉลาดพูด ฉลาดพลิกจิตสมถวิปัสสนา"

ภาค ๓ : บำเพ็ญบารมี

ที่วัดนิเวศธรรมประวัติ
บางปะอิน

๓๘.

ถวายตัวเป็นศิษย์ หลวงปู่ใหญ่เสาร์

เมื่อออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** อยู่ในพรรษาที่ ๘ เห็นว่า**กองทัพธรรม** มีกำลังแน่นหนาเพียงพอแล้ว

หมู่เพื่อนสหธรรมิกที่อยู่ช่วย**ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** และ **ท่านพระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล** ก็มีอย่างอุ่นหนาฝาคั่ง แต่ละท่านแต่ละองค์ต่างมีอุบายธรรมช่วยตนเอง และอบรมญาติโยมได้อย่างมั่นคง

หลวงปู่ ได้พิจารณาถึงตัวท่านเอง เห็นว่าแม้บรรดาญาติโยมจะพอใจในการมาฟังธรรม หรือปรับทุกข์ปรับร้อนในปัญหาการครองตนกับท่าน แต่ก็เป็นไปแบบทางโลกอยู่มาก

หลวงปู่เล่าว่า เมื่อหวนระลึกถึงตนแล้ว ก็คิดว่า **"ยังไม่มีภูมิธรรมที่จะทันหน้าทันตาหมู่เพื่อนได้ ด้วยความเพียรและอุบายยังอ่อนอยู่มาก"**

หลวงปู่ จึงดำริที่จะออกธุดงค์ไปปรารภความเพียรให้ยิ่งขึ้นไป

ท่านได้กราบลาครูอาจารย์ และเพื่อนสหธรรมิก ตลอดจนศรัทธาญาติโยม ออกธุดงค์ต่อไป

พระครูวิเวกพุทธกิจ
หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล
พระปรมาจารย์ใหญ่สายพระกรรมฐาน

ออกจาก**นครราชสีมา หลวงปู่** ธุดงค์ไปทาง**อำเภอท่าอุเทน** แล้วลงใต้เรื่อยมาตามแนวลำแม่น้ำโขง มายัง**นครพนม ธาตุพนม มุกดาหาร** แล้วไป**อุบลราชธานี** เพื่อกราบ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล**

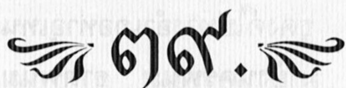
ในช่วงนั้น**หลวงปู่**อยู่ในขั้น "แสวงหา" ท่านรู้สึกว่าตัวท่านเอง ยังขาดที่พึ่งอยู่มาก ตั้งแต่**พระอาจารย์บุญ** พระอาจารย์องค์แรกของท่านมรณภาพไป ท่านก็คิดที่จะเสาะหาครูบาอาจารย์องค์ใหม่ ที่พอจะอาศัยอ้างอิงเป็นหลักยึดได้

หวังจะไปยึดอิงกับ **พระอาจารย์ใหญ่มั่น ภูริทตฺโต** กราบขอเป็นศิษย์ให้ท่านเมตตาสั่งสอนอบรม ช่วยกระหน่ำฟาดฟันกิเลสให้ แต่พ่อแม่ครูอาจารย์ท่านก็ธุดงค์หลบหลีกเร้นหมู่ศิษย์ไปทางภาคเหนือโน้นแล้ว

ได้อยู่ใกล้ชิด รับการอบรมจาก**ท่านพระอาจารย์สิงห์** แต่ก็ยังไม่จุใจ เพราะ**พระอาจารย์สิงห์** ท่านรับภาระอบรมสั่งสอนพระเณรหมู่ใหญ่ รวมทั้งให้การอบรมประชาชนจำนวนมาก เวลาที่จะเคี่ยวเข็ญศิษย์แต่ละองค์จึงมีไม่มาก

จำเป็นต้องฝึกหัดทำความเพียรด้วยตนเองให้ยิ่งยวดมากขึ้น พร้อมทั้งมีครูบาอาจารย์ที่คอยช่วยแนะอุบายและชี้แนวทางให้

เมื่อมาถึง**อุบลฯ หลวงปู่** ได้เข้ากราบ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** เห็นเป็นโอกาสที่จะได้อยู่ศึกษาอุบายธรรมจากท่าน จึงได้อยู่ปรนนิบัติรับใช้ และถวายตัวเป็นศิษย์ตั้งแต่นั้นมา

๓๙. สอบไล่ใหญ่ครั้งแรก

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ได้พาคณะศิษย์เดินธุดงค์รอนแรมมาจากอุบลราชธานี มาพักอยู่ในเขตจังหวัด**สกลนคร**

หลวงปู่ใหญ่ ได้แนะนำให้ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** แยกไปทำความเพียรอยู่องค์เดียวที่ถ้ำแห่งหนึ่งในเขตอำเภอ**กุดบาก**

หลวงปู่ เล่าถึงถ้ำนั้นว่า ชาวบ้านเรียกว่า **ถ้ำโพนงาม** อยู่บนภูเขาซึ่งตั้งอยู่ระหว่างหมู่บ้าน ๓-๔ หมู่บ้าน คือ **บ้านโพนงาม บ้านหนองสะไน** และ**บ้านโพนสว่าง** อยู่ในเขต**ตำบลผักคำภู**

(ถ้าเราเดินทางบนทางหลวง ๒๑๓ จากกาฬสินธุ์ ข้ามเทือกเขาภูพาน ก่อนถึงตัวเมืองสกลนคร จะมีทางแยกซ้ายมือไปอำเภอกุดบาก และก่อนถึงสกลนครราว ๒๐ กิโลเมตร มีทางแยกซ้ายหมายเลข ๒๑๐๖ ไป**บ้านผักคำภู** ผ่าน**บ้านโพนงาม** และ**วัดป่าบ้านหนองผือ** หรือ **วัดภูริทัตตถิราวาส** ที่พำนักครั้งสุดท้ายของ**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต)**

ถ้ำโพนงาม อยู่ห่างจากหมู่บ้านไม่กี่กิโลเมตร แต่ในสมัยนั้นยังเป็นป่าเป็นดงพงทึบอยู่ ระยะทางเพียงไม่กี่กิโลเมตรก็ดูไกลแสนไกล

เมื่อหลวงปู่ใหญ่เสาร์บอกว่า "ให้ไปภาวนาในถ้ำบนเขาโน้น" ท่านก็แบกกลดขึ้นภูเขาไปโดยไม่ต้องถามถึงเหตุผลใดๆ เลย

หลวงปู่ เล่าว่า ท่านผ่านเข้ามา ๘ พรรษาแล้ว ถ้าจะนับรวมกับที่บวชในคณะมหานิกาย ๑ พรรษา กับบวชในคณะธรรมยุตคราวแรกอีก ๑ พรรษา ก็เท่ากับใช้ชีวิตบรรพชิตติดต่อกันถึง ๑๐ พรรษา ซึ่งท่านก็ได้ออกธุดงค์ทุกปี แต่เป็นการไปอย่างที่เรียกว่า **อยู่ในรัศมีบุญของครูอาจารย์** ทั้งสิ้น

โดยเฉพาะในช่วง ๖ พรรษาแรกในคณะธรรมยุต **ท่านพระอาจารย์บุญ** จะนำไปเกือบตลอด ต่อมาได้ติดตาม**ท่านพระอาจารย์สิงห์** และการธุดงค์ทางไกลครั้งนี้ก็ได้**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ให้การดูแลเช่นกัน

ที่ได้ธุดงค์องค์เดียวไปที่ต่างๆ ก็เป็นป่าเขาใกล้ๆ กับรัศมีครูบาอาจารย์ หรือไปในที่ที่เป็นป่าโปร่ง ไม่ลึกลับซับซ้อนน่ากลัวเท่าใดนัก

การที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ส่งให้ไปภาวนาที่ถ้ำโพนงามในครั้งนี้จึงเท่ากับเป็นการสอบไล่ใหญ่ครั้งแรกในชีวิตเลยทีเดียว

*บริเวณ**ถ้ำโพนงาม** อ.กุดบาก จ.สกลนคร*
ซึ่งเป็นถ้ำยาวเหยียดลัดเลาะไปตามหลืบเขา ทะลุไปออกหลายหมู่บ้าน

๔๐.

ที่ภาวนาทรมานกาย

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร เล่าถึงการเดินทางไป**ถ้ำโพนงาม** ตามคำแนะนำของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ว่า :-

หลวงปู่ มองเห็นยอดเขา แล้วก็หมายตาไว้ว่าจะต้องขึ้นไปบนโน้น ชาวบ้านชี้ให้ดูว่าถ้ำอยู่ตรงนั้น หมู่ไม้นั้น...ลิบๆ โน้น...ยอดยาวนั้น

หลวงปู่ บอกว่า เห็นแต่ยอดไม้สูง แผ่กิ่งก้านต่อเนื่องกันราวกับทะเลสีเขียว ดูไม่ไกลเท่าไร

แต่พอเดินไป...เดินไป...พบภูเขาเป็นแท่งหินใหญ่ขวางหน้าอยู่ ไม่มีทางไป ก็ต้องย้อนกลับมาตั้งหลักใหม่

สมัยนั้น **ป่ายังเป็นป่ารกชัฏ** ต้นไม้สูงใหญ่ มืดครึ้ม ทางเดินในป่าก็แทบไม่มี เพราะฝนเพิ่งตกใหม่ๆ ไม้อ่อนระบัดกลบทางเดินของพรานป่าหมด

เคราะห์ดีที่ยังพอมีชาวบ้านเดินทางไปส่ง เขาถือมีดพร้าไปด้วยจึงพอตัดฟันกิ่งไม้แหวกเป็นช่องทางให้เดินขึ้นไปได้

หลวงปู่ เล่าถึงการเดินทางว่า ท่านออกเดินทางตั้งแต่ฉันจังหันเสร็จในตอนเช้า กว่าจะขึ้นไปได้ถึงบนถ้ำก็ตกบ่าย สภาพภูเขาส่วนใหญ่เป็นหินผาแห่งทึบ บางแห่งก็ดูราวกับเป็นหินเนื้อเดียวกัน แต่เมื่อสังเกต

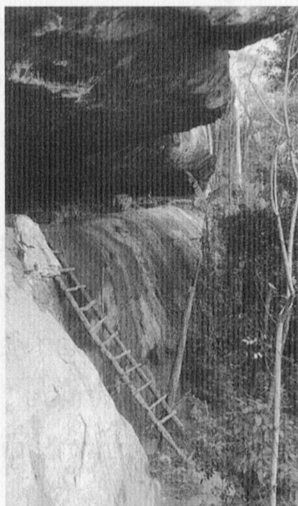

ให้ดี จะเห็นว่าเบื้องหลังต้นไม้ใหญ่ที่ขึ้นเบียดเสียดกันนั้น มีชะเงื้อมหินเป็นแผ่นผาวางซ้อนกันอยู่

ระหว่างรอยต่อพลาญหินด้านล่างและเงื้อมผาที่เป็นแผ่นเรียบแผ่ชะโงกอยู่ด้านบนนั้น มีจอมปลวกและเถาวัลย์ต้นไม้เล็กๆ ขึ้นอยู่เต็ม **แต่ถ้าหากรื้อเถาวัลย์และต้นไม้เล็กพร้อมจอมปลวกออก ตกแต่งพื้นให้สะอาดแล้ว ก็คงพออาศัยเป็นที่ภาวนาทรมานกายได้เป็นอย่างดี**

ที่**หลวงปู่** ท่านเรียกว่า **"ที่ภาวนาทรมานกาย"** ก็เพราะท่านเล็งเห็นว่า ความสูงของเพดานถ้ำ ซึ่งถ้าจะรื้อต้นไม้เปิดออกเป็นถ้ำแล้ว คงเพียงแค่สามารถนอนและนั่งเท่านั้น เวลานั่งศีรษะคงจะพอครือๆ กับเพดานถ้ำพอดี **เป็นการบังคับให้สติอยู่กับจิต ขืนเผลอขยับตัวแรงไป ศีรษะจะต้องกระแทกกับเพดานหินแน่นอน**

ถ้ำโพนงาม *อ.กุดบาก จ.สกลนคร*

๔๑.

รู้สึกหวั่นๆ กับเจ้าป่า

ชาวบ้านผู้นำทางบอกกับ**หลวงปู่หลุย** ว่า ที่ชาวบ้านรู้จักกันทั่วไปว่า **ถ้ำโพนงาม** ตามที่ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** บอกให้ศิษย์ของท่านไปอยู่ภาวนานั้น เป็นถ้ำใหญ่ยาวต่อเนื่องกันไปไกล แต่พื้นถ้ำซึ่งอาจราบเรียบเมื่อครั้งพระธุดงค์รุ่นก่อนๆ เคยมาทำความเพียรนั้น บัดนี้เมื่อเวลาผ่านมาเพียงฤดูหนึ่งหรือสองฤดู ใบไม้แห้งที่ร่วงทับถมลงมาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ก็กลายเป็นปุ๋ยให้เกิดใบไม้สีเขียวขจี เกาะกอดอยู่บนพลาญหิน

หลวงปู่ ได้ให้ชาวบ้านรื้อพืชสีเขียวออก ส่วนใบไม้แห้งเหล่านั้นก็ได้อาศัยกิ่งไผ่แขนงไม้บริเวณนั้นที่ชาวบ้านช่วยกันหักมาให้ รวบเป็นกำแทนไม้กวาดปัดกวาดออก ไม่นานก็พอเห็นเป็นรูปเป็นร่างว่าพอใช้อาศัยเป็นที่สำหรับอยู่ทำความเพียรได้

ชาวบ้านช่วยตัดไม้ไผ่มาทุบแผ่ออกเป็นฟาก และหาเถาวัลย์บริเวณนั้นมาผูกมัดไม้ฟากให้ติดกัน แล้วจัดทำเป็นแคร่เล็กๆ ขนาดพอเป็นที่พักของร่างกายที่กว้างศอก ยาววา หนาคืบ ได้

ยกสูงขึ้นจากพื้นเล็กน้อย ให้พ้นจากมดตัวแดง แมงตัวน้อยที่มักจะอาศัยพลาญหินเป็นทางสัญจร

ชาวบ้านช่วยจัดทำที่พักถวายท่านเสร็จแล้ว ก็รีบลากลับบอกว่า "เกรงจะไปมืดกลางทางเดี๋ยวจะลำบาก"

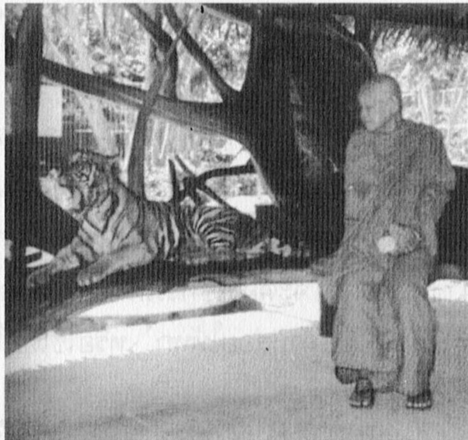
หลวงปู่ ถามว่า "ลำบากเรื่องอะไร?"

เขาตอบว่า "ลำบากเพราะแถวนี้**เจ้าป่า**ชุมมาก การเดินทางในเวลากลางคืนอันตรายมาก"

ชาวบ้านเลี่ยงไปใช้คำว่า **"เจ้าป่า"** เพราะคงไม่อยากใช้คำว่า "เสือ" ตรงๆ เขาบอกว่า พวกมันเคยคาบเอาชาวบ้านป่าที่ออกมาหาหน่อไม้หน่อหวาย บนเขา เอาไปกินสองสามรายแล้ว

เจ้าป่า พวกนี้ชะล่าใจมาก บางทีถึงกับออกไปล่าเหยื่อถึงที่ชายป่าทีเดียว เคยมาเอาวัวเอาควายจากในบ้านไปกินหลายครั้ง

หลวงปู่บอกว่า ฟังคนนำทางแล้วก็ออกเสียวๆ อยู่มาก แต่ก็ยังทำใจดีสู้

หลวงปู่เจอเสือเมืองกรุง ในระยะประชิดตัว !

๔๒.

มืดเหมือนเข้าถ้ำ

เมื่อชาวบ้านผู้นำทางลากลับไปแล้ว **หลวงปู่หลุย** ก็รีบจัดบริขารเข้าที่เพื่อเตรียมภาวนา ความจริงแล้วบริขารของพระธุดงค์ก็มิได้มีมากมายอะไร

บริขารของพระธุดงค์ทั่วไปมักจะมีเพียงบาตร กลด และมุ้ง กาน้ำ ธรรมกรก-เครื่องกรองน้ำ มีดโกน ผ้าสังฆาฏิ และผ้าอาบ เท่านั้น

โดยเฉพาะ **ผ้าอาบ** นั้น พระท่านใช้ได้สารพัดประโยชน์ นอกจากใช้นุ่งอาบน้ำตามชื่อแล้ว (พระเปลือยกายอาบน้ำไม่ได้ ต้องอาบัติ) ยังใช้ประโยชน์อื่นด้วย ทั้งเช็ดตัว เช็ดบาตร เช็ดฝาบาตร ปัดกวาด แคร่ ปูแคร่ ใช้ห่อสังฆาฏิเพื่อหนุนแทนหมอน รวมทั้งใช้คลุมศีรษะเวลาแดดร้อนหรือเวลาอากาศหนาวเย็นด้วย

ชาวบ้านที่นำทางบอกกับท่านว่า พรุ่งนี้เช้าจะช่วยกันหาบน้ำขึ้นมาถวายท่านสัก ๒-๓ ครุ แต่ก็ยังไม่ใช่คำสัญญาที่แน่นอนอะไร

ฉะนั้น **หลวงปู่** จึงต้องระวัง **กาน้ำ** เป็นพิเศษ เพราะเป็นภาชนะอย่างเดียวที่ใส่น้ำขึ้นเขามา จะต้องใช้ทั้งฉัน ทั้งล้างหน้า ล้างตัว รวมทั้งจำเป็นต้องใช้ล้างเท้า ถ้าปล่อยให้หก หรือใช้โดยไม่ระมัดระวังก็จะลำบาก

หลวงปู่ ยังไม่มีโอกาสได้ออกเดินสำรวจหาแหล่งน้ำบนเขา ซึ่งอาจจะมีน้ำฝนหลงเหลือขังอยู่ในแอ่งหินแอ่งใดแอ่งหนึ่งก็ได้

สมัยนั้น พระธุดงคกรรมฐานแทบจะไม่รู้จักไฟฉาย ถ่านไฟฉาย แม้แต่ไม้ขีด เทียนไข ก็แสนจะหายาก

หลวงปู่ บอกว่า พระธุดงคกรรมฐานสมัยนั้นต้องพึ่งพาแต่แสงไฟธรรมชาติ กลางวันก็อาศัยแสงอาทิตย์ กลางคืนก็แล้วแต่เดือนดาวจะให้ความเมตตาให้แสงสว่างเพียงใด

ถ้าเดือนหงาย ก็ยังพอเห็นอะไรได้บ้าง แต่ถ้าเป็นเดือนข้างแรม ก็เรียกว่า **มืดสนิท** มองไม่เห็นอะไรเลยทีเดียว

ในคืนแรกนั้น หลวงปู่บอกว่า ตอนแรกก็ยังดีอยู่ มองธรรมชาติรอบตัวดูมีความสงบสงัด งามอยู่ ต้นไม้ก็สวย ฟ้าก็งาม

แต่ไปๆ ก็ชักสลัวลง...มืดลง

คำบอกของชาวบ้านที่ว่า **"เสือชุม"** ก็ดูจะมากระซิบซ้ำซากอยู่ที่ข้างหู ทำให้รู้สึกกลัวๆ เสียวๆ ชอบกล

มองดูต้นไม้ดูทะมึนตะคุ่มๆ ฟ้าก็มืด ดูสงัดวังเวงอย่างบอกไม่ถูก

ได้ยินเสียงเสือคำรามอยู่ไกลๆ

หลวงปู่ เคยได้ยินเสียงเสือครั้งอยู่**วัดป่าหนองวัวซอ** แต่เสียงนั้นก็ห่างอยู่ และกุฏิก็อยู่ในเขตวัด ดูไม่วังเวงหวาดเสียวเหมือนครั้งนี้

คืนแรกของหลวงปู่ ที่ถ้ำโพนงาม เป็นคืนข้างแรมแก่ ตะวันลับขอบฟ้าเพียงไม่นาน ก็มืดจนมองไม่เห็นอะไร เพียงยื่นมือออกไปข้างหน้า ก็มองไม่เห็นแม้แต่แขนหรือปลายมือของเราเอง

หลวงปู่บอกว่า เข้าใจในครั้งนั้นเลย กับคำพูดที่บอกว่า **"มืดเหมือนเข้าถ้ำ"**

๔๓.

เคราะห์ร้ายที่ไม่เจอเสือ

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร บันทึกไว้ว่า **"ภาวนาที่ถ้ำโพนงามนั้นดีเหลือที่สุด"**

"...ภาวนา...กายเปลี่ยว จิตเปลี่ยว กายวิเวก จิตวิเวก เป็นอย่างไร แทบจะไม่ต้องมีใครมาอธิบายให้ฟัง

กายเปลี่ยว จิตเปลี่ยว...จริงๆ

กายวิเวก จิตวิเวก...จริงๆ"

หลวงปู่ บอกว่า เสียงสัตว์ป่าร้องในเวลาค่ำคืน ดังแหวกความสงัดขึ้นมาเป็นระยะๆ ยิ่งนึกถึงคำของชาวบ้านที่ว่า **เสือชุม งูชุม** ทำให้ยิ่งรู้สึกถึงความสงัดวังเวงมากยิ่งขึ้น

หลวงปู่เล่าว่า เวลาอยู่ในถ้ำ บนเขา ในป่า อย่าว่าแต่เสียงเสือ เสียงช้างเลย...แม้แต่เสียงเก้งที่ร้อง เป๊บ เป๊บ ลั่นขึ้นในความสงัดของราวป่า ก็ทำให้สะดุ้งตกใจได้โดยง่าย

จิตสะดุ้ง...หดเข้า...แนบแน่นอยู่กับ พุทโธ ที่อาศัยเป็นสรณที่พึ่ง...รวมลงสู่สมาธิ

หลวงปู่บอกว่า **เคราะห์ดี**ที่ท่านอยู่**ถ้ำโพนงาม**ในรอบแรกในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๗๗ ที่ไม่เคยพบเสืออย่างจังๆ สักที ทั้งๆ ที่**หลวงปู่ใหญ่เสาร์**ส่งท่านมาอยู่ที่นี่ก็เพื่อ**ให้พบเสือ**

อาจเป็นเพราะระยะนั้น **หลวงปู่**ยังนึก "กลัวๆ" อยู่ จึงภาวนาไม่อยากให้พบเสือ...ถึงแม้จะมาอยู่ในแดนเสือ ก็ไม่ได้พบเสือเลย กระทั่งหลายปีต่อมา ท่านจึงได้พบเสืออย่างจังหน้า ก็แถวถ้ำบริเวณใกล้ๆ กับ **ถ้ำโพนงาม** นี้เอง หลังจากที่ท่านได้ธุดงค์วิเวกไปไหนต่อไหนเสีย ๕-๖ ปี **ทำให้ได้ธรรมอันน่าอัศจรรย์ใจ**

หลวงปู่ *กล่าวภายหลังว่า "ความจริงที่กล่าวว่า**เคราะห์ดี** ที่ไม่ได้เจอเสือในครั้งแรกที่ถ้ำโพนงามนั้น ควรจะเรียก **เคราะห์ร้าย** มากกว่า*

*เพราะถ้าหากเจอเสือแล้ว จะได้รู้ว่าเป็นเช่นไร **ความกลัวจนถึงที่สุด ทำให้จิตกล้าขึ้นจนถึงที่สุดเช่นกัน***

*ใครๆ ก็ต้องอยากพบเสือกันทั้งนั้น **การไม่ได้พบเสือ จึงกลายเป็น เคราะห์ร้ายของพระกรรมฐาน** ด้วยเหตุนี้"*

การมาอยู่**ถ้ำโพนงาม**ในช่วงแรกๆ ท่านว่า ออกไปเดินเล่น เห็นรอยเท้าเสือหมาดๆ เต็มไปหมด จะว่ากลัวหรือจะว่าไม่กลัว ก็บอกไม่ถูก แต่ก็ต้องเอาเท้าไปเกลี่ยรอยเท้าเสือทิ้งเสีย **ไม่อยากเห็น...แม้แต่รอยเท้าของมัน!**

*นอกจากนี้ "มี**งูตัวโตๆ** แต่ก็ต่างคนต่างอยู่ แผ่เมตตาไปโดยรอบ แผ่เมตตาไปโดยไม่มีประมาณให้ทั้งเทพยดา อารักษ์ อมนุษย์ สำสัตว์ทั้งหลายโดยรอบ*

ความสงัดวิเวกบริบูรณ์ จิตรวมง่าย บางวันถึง ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง"

พบแม่ชีอภิญญาสูง

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร บำเพ็ญเพียรอยู่ที่**ถ้ำโพนงาม** อยู่ระยะหนึ่ง เมื่อลงจากเขามา ได้ข่าวว่า **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ท่านเดินทางไปทางนครพนมแล้ว

ขณะเดียวกัน **หลวงปู่หลุย** ท่านพอใจความวิเวกที่นั่น จึงกลับขึ้นไปอธิษฐานจำพรรษาอยู่ ณ **ถ้ำโพนงาม** นั่นเอง

ปีนั้นเป็นปี พ.ศ. ๒๔๗๖ หลวงปู่มีอายุพรรษา ๙

วันหนึ่ง **หลวงปู่** ไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน ได้ยินข่าวจากชาวบ้านว่า **มีแม่ชีอภิญญาสูง อยู่ที่วัดป่าบ้านสองคอน** ภาวนาเก่งมาก รู้วาระจิตคนอื่น มีหูทิพย์ ตาทิพย์

อย่างเช่น เวลาไปฟังพระเทศน์ องค์ไหนไปติดที่ธรรมขั้นไหนๆ แม่ชีจะรู้หมด บอกได้ถูกหมด

ได้ยินว่าชื่อ **แม่ชีจันทร์** กับ **แม่ชียอ**

โดยเฉพาะ**แม่ชียอ**นั้น ตาบอด แต่ทางธรรมะนั้นเลิศมาก ไม่ต้องอาศัยตาก็รู้เห็นทุกอย่างหมด เมื่อ**ตาเนื้อ**เสีย ก็ไม่ต้องใช้ ใช้แต่**ตาใน**

แม่ชีทั้งสองเป็นคน**บ้านโพนสว่าง** ใกล้บ้านหนองบัว อยู่ในเขตอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

หลวงปู่ สนใจเรื่องราวของแม่ชีทั้งสองนั้น

พอดีกับช่วงออกพรรษา มีการทำบุญงานศพที่**วัดป่าบ้านสองคอน** วัดที่แม่ชีอยู่ **หลวงปู่**ได้รับนิมนต์ไปในงานนั้นด้วย

หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ และ **หลวงปู่ฝั้น อาจาโร** ก็ไปด้วย เมื่อทั้งสององค์ผลัดกันขึ้นเทศน์ แม่ชีก็ไปฟังเทศน์ด้วย

เมื่อ**หลวงปู่** ถามว่า "ท่านที่ขึ้นเทศน์นี้เป็นอย่างไร?" แม่ชีก็บอกให้ฟังว่าเป็นอย่างนั้นๆ ซึ่งชัดเจน ถูกต้องอย่างน่าประหลาดใจ

หลวงปู่ แปลกใจว่าแม่ชีทำอย่างไร และรู้ได้อย่างไร?

แม่ชีได้กราบเรียนวิธีการภาวนาของตนให้ท่านทราบโดยละเอียด **ทำให้หลวงปู่ ได้อุบายในทางปฏิบัติจากแม่ชีทั้งสอง เป็นหนทางดำเนินในการปฏิบัติธรรมของท่าน**

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณา **กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน** แบบที่หลวงปู่เทศนาอบรมศิษย์ในภายหลัง โดยเรียกวิธีการ **"ม้างกาย"** นี้เอง

"ม้าง" เป็นคำอิสาน แปลว่า แยกออกเป็นส่วนๆ หรือ รื้อออก แยกออก

เช่น **ม้างบ้าน** ก็คือ รื้อบ้าน แยกชิ้นส่วนของบ้าน **ม้างกาย** ก็คือ รื้อกาย แยกออกเป็นชิ้นส่วน

ต้องฝึกทำให้มาก ทำให้ยิ่ง จนเป็นอุคคหนิมิต เป็นปฏิภาคนิมิต แล้วดำเนินวิปัสสนาใช้ปัญญาทางธรรมพิจารณากายให้เห็นเป็นไตรลักษณ์ ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา

๔๕.

ม้างกาย

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร เล่าว่า พอท่านได้ฟังอุบายวิธี จากแม่ชีทั้งสอง **ท่านก็แบกกลดขึ้นเขาไปทันที** ไม่ได้รอแม้แต่จะอยู่ต่อไปจนให้งานที่ได้รับนิมนต์นั้นเสร็จเรียบร้อยเสียก่อน

หลวงปู่ ได้บันทึกถึงเหตุการณ์ครั้งฝึกวิธี **"ม้างกาย"** ของท่านในเวลาอีกเกือบ ๕๐ ปีต่อมา คือใน พ.ศ. ๒๕๒๕ ขณะที่ท่านจำพรรษาอยู่ที่ **ถ้ำเจ้าผู้ข้า** อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

หลวงปู่ บันทึกเหตุการณ์ย้อนหลังในครั้งนั้นว่า : -

*"เราเข้าป่า หัด**ม้างกาย** อย่างเต็มที่ จนร่างกายเกิดวิบัติ จนกระดูกคล้ายๆ ออกจากกัน แม้เราเดินเสียงกรอบแกรบ แต่นานไปหาย **มีกำลังทางจิต**"*

หลวงปู่ เล่าถึงการทำความเพียรของท่านในช่วงนั้นว่า ท่านปฏิบัติไปอย่าง **ลืมมืดลืมแจ้ง ลืมวันลืมคืน** เลยทีเดียว โดยคิดว่า **"ผู้หญิงเขาทำได้ ทำไมเราจึงจะทำไม่ได้ จะแพ้ผู้หญิงเขาหรือไร"**

ยิ่งคิดก็ยิ่งเกิดมุมานะ เจริญอิทธิบาท ๔ หัดม้างกายอย่างเต็มสติปัญญาความสามารถ

บันทึกของ**หลวงปู่** เขียนว่า : -

“คล้ายกับกระดูกจะแยกออกจากกัน จะหลุดออกจากกันจริงๆ เวลาเดินได้ยินเสียงกระดูกภายในกายลั่นดังกรอบแกรบตลอดเวลา

บางโอกาสนึกสนุก ม้างต้นไม้...แยกออกเป็นส่วนๆ จนต้นไม้แตก ลั่นดังเปรี๊ยะ เปรี๊ยะ ทีเดียว ม้างก้อนหิน ภูเขา...

ดูจะสนุกที่สุด ***ม้าง*** *สิ่งใด สิ่งนั้นก็แทบจะแตกแยกละเอียดลงเป็นภัสม์ธุลี*

กำหนดใหม่ ให้กายนั้น สิ่งนั้น กลับรวมรูปขึ้นมาใหม่...กำหนดให้ทำลายลงเป็นผุยผง รวมพรึบลง ขยายให้ใหญ่ปานภูเขา ย่อให้เล็กลงเหลือแทบเท่าหัวไม้ขีด

สิ่งของ...! บุคคล...! ทำได้คล่องแคล่ว ว่องไว มันช่างสนุกจริงๆ”

หลวงปู่ เล่าให้ศิษย์ใกล้ชิดที่มาฝึกเรียน **ม้างกาย** ว่า เมื่อ**ม้างกาย**ได้ใหม่ๆ ก็เกิดอาการ **ร้อนวิชา** ลองม้างกายคนที่พบเห็น พบใครก็ลองม้างกายคนผู้นั้นดู

“...ผลพลอยได้ คือ หลังจากม้างกายบุคคลใดแล้ว ก็จะรู้วาระจิตบุคคลนั้นด้วย...! คิดในใจอย่างไร เคยทำอะไรมา และจะทำอะไรต่อไป...

จะมีของแถมเป็น ***ปรจิตวิชชา*** *(รู้ใจคนอื่น)...* ***อตีตังสญาณ*** *(รู้เหตุการณ์ในอดีต)...* ***อนาคตังสญาณ*** *(รู้เหตุการณ์ในอนาคต)... เหล่านี้ตามมาด้วย”*

เห็นพญานาคเป็นครั้งแรก

ระหว่างที่**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** มาอยู่ที่**ถ้ำโพนงาม** นั้น ท่านว่า **ท่านได้ยินเสียงเทวดา และเสียงพระอรหันต์สวดมนต์**

ต่อมามีพระและเณรตามมาอยู่ภาวนาด้วยอีก ๒ องค์ **หลวงปู่**บอกว่า ทั้ง ๓ องค์ต่างก็ได้ยินเสียงสวดมนต์นี้เช่นกัน

มาภายหลังหลวงปู่ได้กราบเรียนถามท่านหลวงปู่มั่น และเล่าเรื่องเสียงสวดมนต์ที่ได้ยินให้ท่านฟัง ซึ่งหลวงปู่มั่นก็ได้รับรองว่าเป็นจริงตามที่หลวงปู่ได้ประสบ

(กราบขออภัยท่านผู้อ่าน ที่จะบอกว่าผู้เขียนและอาจารย์ภัทราก็เคยได้ยินเสียงเทวดาสวดมนต์ ที่**ถ้ำอินทร์เนรมิต** อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง ประมาณปี พ.ศ.๒๕๓๐ ก็เพียงแต่จะบอก จะเชื่อหรือไม่ก็ตาม_ปฐม)

หลวงปู่เล่าว่า การมาอยู่ที่ถ้ำโพนงามนี้ ทำให้ท่านได้เห็นพญานาคเป็นครั้งแรกในชีวิตด้วย

หลวงปู่เล่าว่า เป็นเวลาระหว่างที่ท่านกำลังพักผ่อนหลังจากทำความเพียรมาอย่างหนัก จึงออกมาเดินเล่นตามป่าเขา และ**เล่น**พิจารณาการม้างกายไปด้วย

ขณะที่ท่านเล่น**ม้าง** ต้นไม้ให้แตกเปรี๊ยะ ปร๊ะ **ก็เห็นพญานาคมาเล่นกัน เอาดินตม ดินโคลน มาปาใส่กัน ดินบางก้อนขึ้นไปติดบนยอดยางทีเดียว**

ท่านว่า **รูปร่างพญานาคก็คล้ายกับที่เห็นที่หน้ากลักไม้ขีดไฟ หรือที่เขาปั้นไว้ตามหน้าโบสถ์ บันไดนาค อะไรเหล่านั้น ในเวลาที่เขาไม่ได้เนรมิตกายให้เป็นอย่างอื่น**

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ฯ เขียนสรุปเรื่องนี้ว่า "เสียดายไม่ได้เรียนถามรายละเอียดอื่นอีก มัวแต่ตื่นเต้นเรียนซักถามเรื่องอื่น จึงไม่ได้เรียนถามให้แน่ใจว่า ระหว่างนั้น... **ที่ท่านมองเห็นพญานาคนั้น จิตท่านคงจะละเอียดมาก ควรแก่การเห็นผู้ที่อยู่ในภพภูมิอันละเอียดระดับเดียวกับจิตในขณะนั้นของท่าน**"

หลวงปู่ชอบ ฐานสโม, หลวงปู่ฝั้น อาจาโร และ หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร

๔๗.

ยาน้ำมูตรเน่า ยาปรมัตถ์ของพระพุทธเจ้า

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๗๘ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** เที่ยววิเวกอยู่แถวอำเภอกุดบาก และอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ปรากฏว่า ชาวบ้านแถวนั้นเกิดเป็นโรคเหน็บชา เป็นโรคอัมพฤกษ์กันมาก อาการที่แสดงออกก็ไม่เชิงว่าเป็นไข้หรือเจ็บป่วย แต่ต่างก็ไม่มีแรงจะทำอะไร ก็อ่อนเปลี้ยไปทั้งหมู่บ้าน

"พวกผู้หญิงก็ปานนั้น พวกผู้ชายก็ปานนั้น ไม่สามารถจะทำไร่ทำนากันได้"

ด้วยความเมตตาที่จะช่วยเหลือชาวบ้านที่ป่วยไข้ ทั้งขาดแคลนไม่มีเงินจะซื้อหายามารักษาพยาบาล หรือบำรุงตนให้หายจากโรคได้ **หลวงปู่**จึงพยายามคิดพิจารณาหาทาง

เผอิญท่านระลึกได้ถึงยาตำรับที่เคยมีกล่าวอยู่ในบุพพสิกขา เป็นยาที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดไว้ให้ภิกษุอาพาธใช้

หลวงปู่ได้ลองจัดทำยาขึ้นมา ตามตำรับที่ท่าน เห็นกล่าวไว้ในหนังสือ บุพพสิกขาฯ นั้น เรียกว่า "ยาตำรามูตรเน่า"

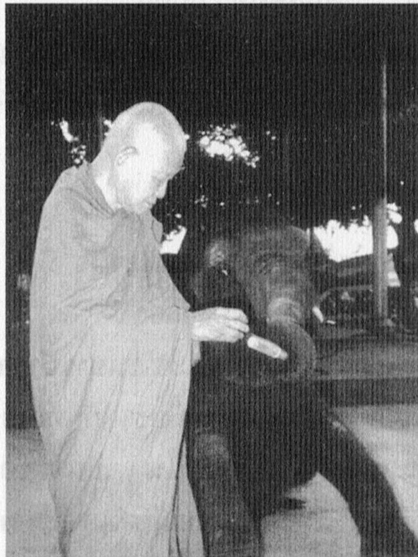

หลังจาก**หลวงปู่** ทำยาขึ้นมาแล้ว ปรากฏว่าโด่งดังไปทั่วทั้งอำเภอกุดบาก อำเภอพรรณานิคม และอำเภอเมืองสกลนคร เล่าลือต่อๆ กันไปว่า

"มีพระกรรมฐานมาปักกลดโปรดสัตว์อยู่ ท่านมียารักษาโรคเหน็บชา โรคอัมพฤกษ์ได้"

ในระหว่างนั้น ใครมาขอท่านก็แจกปันให้ไปครอบครัวละ ๑ ขวดใหญ่ **ใครกินแล้วก็หายกันทั้งนั้น ต่างมีแรงได้ทำไร่ทำนากันเป็นปกติ แถมยังขยันขันแข็งมีเรี่ยวแรงดีกว่าเดิมด้วยซ้ำ**

ยาน้ำมูตรเน่า ของหลวงปู่เป็นที่นิยมของชาวบ้านแถวอำเภอใกล้เคียง คือ อำเภอกุดบาก อำเภอพรรณานิคม และอำเภอเมืองสกลนคร

หลวงปู่ผจญช้าง !

๔๘.

สร้างวัดป่าบ้านหนองผือ

เมื่อเอ่ยถึง **วัดป่าบ้านหนองผือ** หรือ **วัดภูริทัตตถิราวาส** ในปัจจุบัน ศิษย์สายกรรมฐานทุกคนจะต้องรู้จักดี เพราะเป็นสถานที่มงคลยิ่งแห่งหนึ่ง ที่ องค์**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** พระอาจารย์ใหญ่ พักจำพรรษาอยู่นานถึง ๕ ปี ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๔๙๒ ในช่วงปลายชีวิตของท่าน

บูรพาจารย์สายกรรมฐานองค์สำคัญๆ ก็ได้รับการอบรมสั่งสอนเคี่ยวเข็ญ ขัดเกลา และ**เจียรนัย** กันที่นี่

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร เป็นผู้สร้าง**วัดป่าบ้านหนองผือ**แห่งนี้ รวมทั้งออกอุบายแนะนำชาวบ้านให้ไปนิมนต์ **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ให้มาพักจำพรรษาอยู่ที่นี่จนเป็นผลสำเร็จ

สาเหตุของการสร้าง**วัดป่าบ้านหนองผือ** นี้ สืบเนื่องมาจาก**ยาน้ำมูตรเน่า** อันลือชื่อของ**หลวงปู่** นี้เอง

กล่าวคือ ในระยะนั้น ประชาชน**ชาวบ้านหนองผือ** และ**บ้านนาใน** ก็มีคนเป็นโรคอัมพาต เหน็บชา กันหลายคน

เพราะ**บ้านหนองผือ บ้านนาใน** เป็นหมู่บ้านใหญ่ มีผู้คนหนาแน่น เมื่อได้ยินข่าวเรื่องพระธุดงค์มียาวิเศษ ก็พากันดั้นด้นไปขอยามา ได้มาทีละน้อย มาถึงมากินแล้วก็หาย ครั้นจะไปเอามาแจกกัน

บ่อยๆ ก็ไม่สะดวก เพราะหนทางไกล และต้องปีนเขา บุกป่าไป ได้ยามาไม่ทันใจ

ชาวบ้านเลยตกลงกันว่า ไปนิมนต์พระมาจะดีกว่า แทนที่พวกเขาจะต้องไปบ่อยๆ สถานที่ซึ่ง**หลวงปู่**พักก็อยู่คนละฟากเขา ทางอำเภอกุดบากโน้น ซึ่งหนทางไปก็ลำบาก มีอันตรายมาก สมัยนั้นเสือสางค่างแดงก็มีมาก ทั้งมีข่าวเรื่องเสือมากินวัวควายชาวบ้านอยู่ตลอดเวลา

เล่ากันว่า เมื่อตอนที่ชาวบ้านยกขบวนไปรับหลวงปู่มานั้น ต่างพากันป่ายปีนเขากันกลับมาจนถึง**บ้านหนองผือ** รับ**หลวงปู่**มาพร้อมกับ**หาบหม้อยา**มาด้วยเลย

หลวงปู่ มาพักอยู่ตรงข้างๆ ที่สร้าง**วัดป่าบ้านหนองผือ**ทุกวันนี้

ชาวบ้านคิดกันว่า แทนที่จะไปขอยาหลวงปู่ มาครั้งละขวดสองขวด ก็ไปรับองค์ท่านมาด้วยเลย แล้วก็มาทำยาที่บ้านหนองผือนี่เลย

การณ์ปรากฏว่า พวกชาวบ้านที่เป็นโรคเหน็บชาทั้งหลาย พากันหายจากโรคกันหมด ทำให้พวกชาวบ้านเริ่มมีศรัทธานับถือท่าน เคารพท่านมากขึ้น โดยถือว่า **องค์ท่านมาโปรดพวกเขาโดยแท้**

ยาหม้อใหญ่ นี่เป็นต้นเหตุให้**หลวงปู่** ได้อุบาย**ฝึกทรมานคน** กล่าวคือ เมื่อศรัทธาความเชื่อของคนได้บังเกิดขึ้นแล้ว ท่านก็เริ่มให้การอบรมสั่งสอนชาวบ้าน

ในเบื้องต้นเริ่มจากการให้ทาน การรักษาศีล การภาวนา ตามลำดับไป

หลวงปู่ ได้ทุ่มเทช่วยในการรักษาเยียวยาชาวบ้านจนหายจากโรคภัยไข้เจ็บ แล้วก็ยังมาทุ่มเทรักษาชาวบ้านด้วยวิธีการทางด้านจิตใจอีก ชาวบ้านหนองผือจึงเกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในองค์ท่านอย่างมาก

๔๙.

ชาวบ้านหนองผือ พูดถึงหลวงปู่

คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต ผู้รจนาประวัติของ**หลวงปู่** นั้น ท่านเป็นคนที่ละเอียด และพิถีพิถันในเรื่องข้อมูลมาก นอกจากการเรียบเรียงเรื่องราว จากบันทึกของ**หลวงปู่** ที่ปรากฏในหลายที่หลายแห่งแล้ว ท่านยังต้องเดินทางไปสัมภาษณ์พูดคุยกับชาวบ้านที่เคยร่วมรู้เหตุการณ์ด้วย

ที่**บ้านหนองผือ คุณหญิงฯ** ท่านก็อุตส่าห์เดินทางไปพูดคุยกับชาวบ้าน อย่างชนิดที่ไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากในการเดินทาง ทำให้ได้เรื่องราวของครูบาอาจารย์ตกทอดมาเป็นวิทยาทานให้พวกเราได้รู้เรื่องต่างๆ ได้ เรื่องนี้ถือเป็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่แก่รุ่นน้อง รุ่นลูก รุ่นหลาน อย่างพวกเรา

เรื่องการพูดคุยกับ**ชาวบ้านหนองผือ คุณหญิงฯ** ท่านเขียนไว้ดังนี้ : -

"เมื่อถึงเวลาที่เรากำลังจะจัดทำชีวประวัติของท่านในครั้งนี้ ได้กลับไปสัมภาษณ์พูดคุยกับพวกชาวบ้านหนองผือ ซึ่งเคยเป็นคนหนุ่มคนสาวสมัยที่**หลวงปู่** ยังไปบ้านหนองผือใหม่ๆ เคยช่วยท่าน **เฮ็ดแคร่**

เฮ็ดกุฏิ และ**หัดทอผ้า**จากท่าน เคย**ฝึกหัดสวดมนต์ไหว้พระ หัดภาวนา**จากท่าน **เคยกราบไหว้หลวงปู่ใหญ่มั่นมาแต่ครั้งกระโน้น** ปัจจุบันนี้ล้วนเป็นพ่อเฒ่าแม่แก่ ต่างมีอายุมากไปตามๆ กัน

พวกเขาคุยให้ฟังว่า

ชาวบ้านหนองผือนี้ ตั้งแต่ตัวเล็กเด็กแดง คนทุกรุ่นทุกวัยท่านได้สอนหมด ต่างก็เชื่อฟังท่าน โดยครั้งแรก**ท่านสอนให้ทานก่อน ให้รู้จักการทำบุญสุนทานตามโอกาส ตามเวลาที่มี**

โอกาสที่มี นั่นคือ ถ้านึ่งข้าวสุกทัน...ก็ใส่บาตร ตำพริกทันก็ใส่พริก ถ้าไม่มีก็ตำกับเกลือ ถ้าตำบ่ทันก็ให้เอาลูกมันใส่ เพิ่นสอนไปหมด... คำให้สัมภาษณ์นี้ก็มาจาก **หลวงตาบู่** ซึ่งสมัยนั้นยังเป็นคนหนุ่มยังไม่ได้บวชเรียนแต่อย่างใด แต่จากการที่ได้ใกล้ชิดรับใช้ท่าน ก็เกิดเลื่อมใสศรัทธา บัดนี้ได้บวชแล้วอยู่ที่**วัดป่าบ้านหนองผือ**นี่เอง

หลวงตาบู่ ท่านเล่าว่า **หลวงปู่หลุยท่านสอนตั้งแต่ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย จนถึง หลาน เหลน ถึงโหลน**

ข้อนี้คงจะจริง เพราะท่านจะ**นึกถึง**ประชาชนทุกเพศทุกวัย ในคำที่ท่านเทศนาสำหรับวัดต่างๆ ในโอกาสงานบุญต่างๆ ท่านจะพูดถึง **บุตรหลาน บุตรเหลน บุตรโหลน** อยู่ตลอด

หลวงตาบู่ บอกว่า เพิ่นมีวิธีสอน เมื่อเพิ่นทุ่มเทให้ชาวบ้านหนองผือนี่อย่างมาก ชาวบ้านก็มีความเคารพท่าน เชื่อฟังท่านด้วยแทบทุกคนก็ได้หายจากโรคแล้ว ท่านจะให้ทำอะไร ปฏิบัติตัวเช่นไร ก็เชื่อฟังเป็นอันดี **ถือเสมือนว่าท่านเป็นพระมาลัยมาโปรดให้หายเจ็บหายไข้**

การงานใดในวัดที่อยากทำ จะสร้างกุฏิ ศาลา ชาวบ้านก็มาช่วย

เมื่อเราพูดถึงคำว่า **กุฏิ** กับ **ศาลา** นั้น ไม่ได้หมายถึงถาวรวัตถุมากมายอะไร ก็เพียงแต่การที่เอาไม้ไผ่มาตัด ทุบเป็นฟาก แล้วก็ยกแคร่ขึ้น เอาใบไม้ใหญ่ๆ มาใส่ **ประกับ** เข้า โดยใช้ไม้ไผ่มาผ่าเป็นซีกเล็กๆ ยาวๆ แล้วก็เอาใบไม้ไว้ตรงกลาง ประกับหน้า ประกับหลัง ก็สามารถใช้เป็นฝาได้ ส่วนหลังคาก็เกี่ยวหญ้ามามุง อยู่กันเพียงแบบนั้น แต่ก็สามารถเป็นที่เจริญภาวนาได้เป็นอย่างดี”

หลวงปู่ ท่านพักอยู่ที่**บ้านหนองผือ นาใน** นี้ในปี ๒๔๗๘ และปี ๒๔๗๙ แต่เฉพาะที่จำพรรษานั้นอยู่เพียงปีเดียว คือปี ๒๔๗๘

ออกจาก**ถ้ำโพนงาม** ท่านวิเวกไปแถว **อำเภอกุดบาก พรรณานิคม** เรื่อยมาจนได้กลับมาอยู่ที่**บ้านหนองผือ**ดังกล่าว

กล่าวได้ว่าการจัดทำ**ยาหม้อใหญ่**นั้น เป็นอุบายนำครั้งแรก ที่ทำให้ท่านสามารถอบรมสั่งสอนชาวบ้านหนองผือได้

ท่านใช้คำว่า สามารถทรมานเขาได้

ชาวบ้านรักท่านมาก เมื่อท่านพูดบอกว่าท่านจะออกจากที่นี่ไปเพื่อจะธุดงค์วิเวกไปตามวิสัยพระธุดงคกรรมฐาน ต่างก็ไม่ยอม ร้องห่มร้องไห้อ้อนวอน

ท่านไม่ทราบจะทำประการใด สงสารชาวบ้านก็สงสาร **สุดท้ายจึงต้องใช้วิธีหนีออกไป** จนกระทั่งได้กลับมาอีกครั้งหนึ่งในปี ๒๔๘๗ **เป็นการมาจำพรรษา และเตรียมจัดเสนาสนะรับพระอาจารย์ใหญ่มั่น โดยหลวงปู่ได้ออกอุบายแนะให้ชาวบ้านหนองผือ อาราธนานิมนต์ท่านพระอาจารย์ใหญ่มั่น มาจำพรรษา ณ ที่นี้ จนเป็นผลสำเร็จ**

กล่าวโดยสรุปว่า การที่หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ได้มาพำนักจำพรรษาที่วัดป่าบ้านหนองผือ นั้น เป็นอุบายและการเตรียมการต้อนรับของหลวงปู่หลุย จนฺทสาโร นี้เอง

▲ ศาลาหลวงปู่มั่น

ปี พ.ศ. ๒๔๗๘ : วัดป่าบ้านหนองผือ ต. นาใน อ. พรรณานิคม จ. สกลนคร เป็นที่ซึ่งหลวงปู่หลุยได้นำจัดสร้างขึ้น

▲ ศาลาโรงฉันหลวงปู่มั่น

▲ บริเวณวัดป่าหนองผือ

▲ กุฏิท่าน อ. มั่น จำพรรษาตั้งแต่ ๒๔๘๘-๒๔๙๒ ณ วัดป่าบ้านหนองผือ หลวงปู่นำสร้าง

▲ ทางเดินจงกรม

๕๐.

ตำรับยาหม้อใหญ่ของหลวงปู่

ในตอนที่แล้วได้เขียนถึง **ยาน้ำมูตรเน่า** ของ**หลวงปู่หลุย จนฺสาโร** ที่ช่วยรักษาโรคอัมพฤกษ์ โรคเหน็บชา ของชาวบ้านได้อย่างชะงัดในสมัยนั้น

ผมเชื่อว่า ทั้งท่านผู้อ่าน และทั้งตัวผู้เขียนเองคงจะสนใจและตั้งคำถามตรงกันว่า จะหาตำรับยานั้นได้จากที่ไหน? ไม่มีใครจดไว้บ้างหรือ?

มีครับ! ก็ด้วยความรอบคอบของ **คุณหญิงสุรีพันธุ์** คุณพี่ใหญ่ของพวกเรานี่เอง ท่านคงรู้ว่าพวกเราก็อยากรู้ ท่านจึงจดบันทึกไว้เป็นอย่างดี

คุณหญิงฯ ท่านเขียนไว้ ดังนี้ : -

พูดถึง**ตำรายาหม้อใหญ่ ของหลวงปู่** นั้น คงจะมีผู้สงสัยว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง ความจริงในภายหลัง ในปีหลังๆ ท่านก็ได้บันทึกไว้เหมือนกัน จึงจะขอนำมาลงพิมพ์เป็นประวัติไว้ โดยรักษาถ้อยคำสำนวนของท่านโดยตลอด ดังนี้

ท่านบันทึกไว้เมื่อ วันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ ที่หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

"ยาดองอย่างดี เยี่ยววัวดำ น้ำมูตรเน่า ของพระพุทธเจ้ามีอยู่ใน ***บุพพสิกขา*** *เป็น* ***อนุศาสน์*** *พระอุปัชฌาย์ให้แก่กุลบุตรที่บวชใหม่ เป็นยาที่สำคัญมีชื่อเสียงอย่างดี โดยไม่แพ้กับยารัฐบาลตามร้านต่างๆ*

หมากขามป้อม ๑

สมอ ๑

กระชาย ๑

ข่า ๑

ขิง ๑

กระเทียม ๑

เขาฮอ ๑ (บอระเบ็ด)

พริกไทย ๑

ตะไคร้ ๑

เกลือ ๑

น้ำผึ้ง ๑

ว่านไพร ๑

ใบมะกรูด ๑

ใบมะนาว ๑

ผักอีเลิศ ๑

ดีปลี ๑

ใบมะขาม ๑

เยี่ยววัวดำต้มเสียก่อน

ใบสะเดา ใส่บ้างนิดหน่อย

ใบส่องฟ้า ทั้งราก ใบ

ใบแมงลัก

ใบกะเพรา

พริกใหญ่ธรรมดา เอาพริกไทยล้วนยิ่งดี"

"**เยี่ยววัวดำ** เป็นอันขาดไม่ได้ เป็นโอสถสำคัญมากทีเดียว แก้โรคเบาหวาน ทำที่จังหวัดจันทบุรีผ่านมาครั้งหนึ่ง บ้านหนองผือ ตำบลนาใน ถ้ำโพนงาม ทำคราวนั้นมีชื่อเสียงดังมาก **วัดป่าจังหวัดปทุมธานี** ก็ทำเหมือนกัน กินข้าวเอร็ดอร่อยมาก เมื่อกินแล้วใครๆ ก็ติดใจ อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายได้ดำเนินมาแล้ว ได้ผ่านมาแล้วตั้งหลายปี ดังนี้ **เห็นอานิสงส์ทุกครั้ง เป็นยาปรมัตถ์ของพระพุทธเจ้าโดยแท้ เป็นยาในพระพุทธองค์ศาสดาโดยตรง จนได้สั่งสอนสืบๆ มาจนทุกวันนี้**"

นี่คือ **ตำรับยาหม้อใหญ่** หรือที่ถูกคือ **ยาปรมัตถ์** ของพระพุทธเจ้า ตอนหลังมาอยู่ที่หัวหิน ท่านก็ได้จัดทำขึ้นเหมือนกัน แจกจ่ายกันไป

*หลวงปู่พาศิษย์
ออกบิณฑบาตคราวมาพัก
ที่สำนักสงฆ์ กม.๒๗
ดอนเมือง พ.ศ. ๒๕๑๗
เมื่ออายุ ๗๒ ปี*

๕๑.

ลาจากชาวบ้านหนองผือ

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร พักจำพรรษาที่**บ้านหนองผือ** เพียง ๑ พรรษา (ในปี ๒๔๗๘) **หลวงปู่** เห็นว่าได้ให้การสั่งสอนอบรมชาวบ้านพอสมควรแล้ว ก็ได้เวลาที่จะออกธุดงคกรรมฐานต่อไป

หลวงปู่ ได้บอกกับคณะศิษย์ในภายหลังว่า การลาจากพวกชาวบ้านหนองผือ ทำให้ท่านบังเกิดความอาลัยอาวรณ์คล้ายกับจะต้องจากญาติมิตรไปแดนไกลเช่นนั้น เป็นความรู้สึกที่ท่านไม่เคยเกิดกับศรัทธาในหมู่ใด ในถิ่นใดมาก่อน

ทั้งๆ ที่ครูบาอาจารย์เคยสั่งสอนอบรมมาว่า **พระธุดงคกรรมฐานไม่ควรจะติดตระกูล ติดที่อยู่ ควรทำตนให้เหมือนนก ที่เมื่อเกาะกิ่งไม้ใด ถึงคราวจะต้องบินจากไป ก็จะโผไปจากกิ่งไม้นั้นได้โดยพลันไม่มีห่วงหาอาลัย หรือมีร่องรอยที่จะแสดงให้เห็นได้ว่าเท้าของเจ้านกน้อยนั้นเคยเกาะพำนักอยู่กับไม้ต้นนั้นกิ่งนั้น**

สำหรับชาวบ้านหนองผือนั้น **หลวงปู่** มีความสนิทใจด้วยอย่างมาก ด้วยเป็นคนว่านอนสอนง่าย อบรมเช่นไรก็เชื่อฟัง พยายามปฏิบัติตาม

ส่วนฝ่ายชาวบ้านก็เคารพ**หลวงปู่** รักบูชาท่านอย่างเทิดทูน เห็นท่านดุจเทวดามาโปรด ตั้งแต่ได้ “ยาวิเศษ” ของท่านมารักษาโรคกัน

ทั้งหมู่บ้าน ดังกล่าวมาแล้ว **และยังช่วยเมตตาสั่งสอนให้รู้จักทางสวรรค์นิพพานอีก**

ดังนั้น พอชาวบ้านทราบข่าวว่า **หลวงปู่** จะลาจากไป จึงพากันร้องไห้อาลัย อันทำให้ท่านกล่าวถึงในภายหลังว่า ทำให้ท่านใจคอไม่ค่อยปกติไปเหมือนกัน

หลวงปู่กล่าวถึงชาวบ้านหนองผือว่า คงจะเป็นกุศลวาสนาที่เคยเกี่ยวข้อง อบรมทรมานกันมาในชาติก่อนๆ ก็เป็นได้ ที่ทำให้เกิดความคุ้นเคยกันเช่นนี้

หลังจาก**หลวงปู่** จากชาวบ้านหนองผือใน พ.ศ. ๒๔๗๙ ในคราวนั้นแล้ว ต่อมาภายหลังอีกร่วม ๑๐ ปี **หลวงปู่**ก็ได้กลับมาที่ละแวกบ้านหนองผือนี้อีก

หลวงปู่ หวนกลับมาจำพรรษาที่บ้านหนองผืออีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ และแนะนำสั่งสอนให้อุบายชาวบ้านคณะนี้ให้ได้มีโอกาสอันเป็นมงคลยิ่งใหญ่ ที่สามารถอาราธนานิมนต์หลวงปู่มั่น พระอาจารย์ใหญ่สายพระธุดงคกรรมฐานให้มาอยู่จำพรรษาที่บ้านหนองผือ ติดต่อกันนานถึง ๕ พรรษา

นับเป็นสถานที่ที่พระอาจารย์ใหญ่พักอยู่นานที่สุด และเป็นเวลาช่วงสุดท้ายแห่งปัจฉิมสมัยของท่านด้วย

ทำให้ "บ้านหนองผือ" เป็นนามที่โลกทางธรรมต้องรู้จักและจารึกในประวัติศาสตร์สายกรรมฐานตลอดไป

๕๒.

อธิษฐานจำพรรษากับ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล

เมื่อ**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ออกจาก**บ้านหนองผือ** ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ครั้งแรกท่านคิดจะเดินทางกลับไปยัง**จังหวัดเลย** บ้านเกิด เพราะท่านมีนิมิตถึงโยมมารดา และองค์ท่านเองก็ธุดงค์จากบ้านมานานหลายปีแล้ว สมควรจะกลับไปให้ญาติพี่น้องได้เห็นหน้าบ้าง

แล้ว**หลวงปู่**ก็ต้องเปลี่ยนความตั้งใจ เมื่อได้ทราบว่า**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** มาพำนักอยู่ที่**วัดป่าสุทธาวาส** ในตัวเมืองสกลนคร

หลวงปู่ จึงรีบเดินทางไปกราบ**หลวงปู่ใหญ่**ด้วยความเคารพ ทั้งนี้เพื่อจะกราบเรียนรายงานเรื่องที่**หลวงปู่ใหญ่** ส่งให้ท่านไปภาวนาที่**ถ้ำโพนงาม** เมื่อปีก่อนโน้นให้ทราบด้วย

การได้มาอยู่ปรนนิบัติรับใช้ครูอาจารย์ผู้ใหญ่อีกวาระหนึ่งนั้น **หลวงปู่**เห็นว่าเป็นโอกาสอันประเสริฐ เหมือนจู่ๆ ได้เห็นแก้ววิเศษลอยมาใกล้ตัว จะไม่เชิญแก้วดวงวิเศษไว้บูชาหรือ จะปล่อยให้ผ่านพ้นไปได้อย่างไร โอกาสเช่นนี้ไม่ใช่มีได้ง่ายๆ

ส่วนการกลับไปเยี่ยมบ้านเกิดนั้น น่าจะผัดผ่อนรอต่อไปได้ บ้านโยมมารดาก็คงยังตั้งอยู่ที่เก่า ไม่ได้ถอนเสาเรือนหนีหายไปไหน

"อีกทั้งเราได้แผ่เมตตาให้มารดา ทำร่มมุ้งกลดแจกจ่ายพระเณร แม่ชี อุทิศกุศลให้มารดาตลอดมาอยู่แล้ว"

ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ **หลวงปู่** จึงได้อธิษฐานพรรษาอยู่ด้วย**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ณ **วัดป่าสุทธาวาส** ในเมืองสกลนครนั้นเอง

เนื่องจาก**หลวงปู่ใหญ่** ท่านไม่มีนิสัยชอบเทศนาอบรมด้วยองค์ท่านเอง **หลวงปู่หลุย** จึงรับหน้าที่เป็นผู้คอยดูแลอบรมพระเณรที่มาอยู่อบรมกับ**หลวงปู่ใหญ่** ให้อยู่ในธรรมวินัย และอาจาริยวัตรข้อปฏิบัติอันดีงาม

อาจาริยวัตรที่**หลวงปู่**ท่านได้ฝึกปรือมาแต่สมัยอยู่กับ**พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** มาเป็นเวลา ๖-๗ ปีนั้น มาในครั้งนี้ **หลวงปู่**ได้นำมาใช้อย่างเต็มที่

แม้หลวงปู่ จะมีอายุพรรษากว่าสิบ และเป็นพระเถระแล้วก็ตาม หลวงปู่ก็คงนอบน้อมถ่อมองค์ ให้พระเณรรุ่นหลังได้เห็นเป็นตัวอย่าง ได้ตระหนักในวัตรเหล่านั้นได้แก่ : -

- **ต้องฉันทีหลังอาจารย์**
- **ฉันให้เสร็จก่อนอาจารย์**
- **นอนหลังอาจารย์** และ
- **ตื่นก่อนอาจารย์** เป็นอาทิ

๕๓.

อุบายการนวดหลวงปู่ใหญ่

การอุปัฏฐากพิเศษที่พระเณรพยายามปฏิบัติต่อ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** เป็นกิจวัตร แต่ทำได้ไม่ค่อยคล่อง ก็คือ **การกดเอ็นท้องให้ท่านในเวลานวดเส้นตอนกลางคืน**

ด้วย**หลวงปู่ใหญ่** ท่านมีรูปร่างสูงใหญ่ หนังท้องค่อนข้างหนา ด้วยท่านมีอายุมากแล้ว อีกประการหนึ่งท่านก็เคยชินต่อการนวดแรงๆ มาแล้ว การกดคั้นเอ็นท้องของท่านจึงต้องใช้พละกำลังแข็งแรงมากเป็นพิเศษ

พระเณรผู้ปฏิบัติไม่ค่อยมีกำลังนิ้วมือแข็งแรงพอ จึงได้ยกเรื่องนี้มาปรารภกัน

หลวงปู่หลุย จึงได้เข้าไปขอโอกาสถวายนวดแก่ **หลวงปู่ใหญ่** และได้กดเอ็นท้องของท่าน สุดท้าย**หลวงปู่** ก็ได้อุบายมาสอนพระเณรรุ่นน้องกัน คือ

*“ให้พยายามกำหนดภาวนาไปด้วย เมื่อจิตเป็นสมาธิ กำลังมือก็จะหนักหน่วง แข็งแรง... **ใจสู้ใจ... ผู้รับนวดก็จะสบายกาย ผู้นวดก็จะไม่เปลืองแรง** ดีด้วยกันทั้งสองฝ่าย”*

๕๔.

บันทึกเกี่ยวกับหลวงปู่ใหญ่

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร คงจะมีความประทับใจต่อองค์**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** อย่างมาก ที่ได้เคยเดินธุดงค์และจำพรรษาอยู่ด้วยท่านจึงได้บันทึกเรื่องราวของ**หลวงปู่ใหญ่**ไว้หลายแห่งด้วยกัน

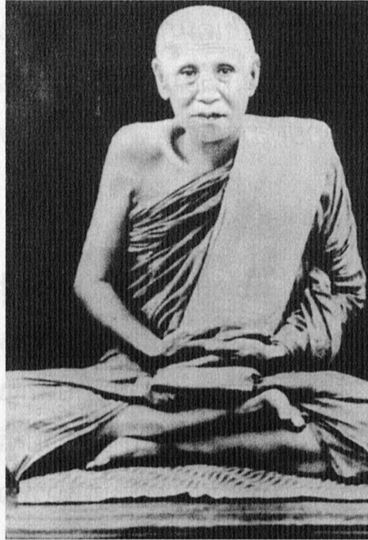
เกี่ยวกับประวัติของ**หลวงปู่ใหญ่** หลวงปู่ได้บันทึกดังนี้

*"ท่านเกิดที่**บ้านข่าโคม** อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๐๒* ***ท่านเป็นคณาจารย์ใหญ่ของพระกัมมัฏฐานทั้งหมด***

ได้มรณภาพในท่านั่งสมาธิ ในอุโบสถวัดอำมาตย์ จำปาศักดิ์ ลาว เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕ ตรงกับ ๒ ๗ฯ ๓ (วันจันทร์ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๓_ผู้เขียน) ปีมะโรง เชิญศพมาจุดศพ ณ วัดบูรพาราม อำเภอเมืองอุบล จังหวัดอุบลราชธานี ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๖"

หลวงปู่ ได้บันทึกเกี่ยวกับนิสัยและปฏิปทาของ**หลวงปู่ใหญ่** ดังนี้ : -

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล
(พ.ศ. ๒๔๐๒ - ๒๔๘๕)

*"**นิสัยท่านอาจารย์เสาร์** นิสัยชอบก่อสร้าง ชอบปลูกพริกหมากไม้ (ไม้ผล_ผู้เขียน) ลักษณะจิตเยือกเย็น มีพรหมวิหาร ทำจิตดุจแผ่นดิน มีเมตตาเป็นสาธารณะ เป็นคนพูดน้อย ยกจิตขึ้นสู่องค์เมตตาสุกใสรุ่งเรือง เป็นคนเอื้อเฟื้อในพระวินัย ทำความเพียรเป็นกลางไม่ยิ่งไม่หย่อน พิจารณาถึงขั้นภูมิธรรมละเอียดมาก ท่านบอกให้เราภาวนาเปลี่ยนอารมณ์แก้อาพาธได้ อยู่ข้างนอกวุ่นวาย เข้าไปหาท่านจิตสงบดีฯ เป็นอัศจรรย์ปาฏิหาริย์หลายอย่าง จิตของท่านชอบสันโดษไม่มักใหญ่ใฝ่สูง หมากไม่กิน บุหรี่ไม่สูบ ท่านแดดังเป็นอุปัชฌายะฯ เดินจงกรมภาวนาเสมอไม่ละกาล น้ำใจดี ไม่เคยโกรธเคยขึ้งให้พระเณร อุบาสก อุบาสิกา มักจะวางสังฆทานอุทิศในสงฆ์สันนิบาต แก้วิปัสสนูแก่สานุศิษย์ได้ อำนาจวางจริตเฉยๆ เรื่อยๆ ชอบดูตำราเรื่องพุทธเจ้า รูปร่างใหญ่ สันทัด **เป็นมหานิกาย ๑๐ พรรษา จึงมาญัตติ***

เป็นธรรมยุตฯ *ชอบรักเด็ก เป็นคนภูมิใหญ่ กว้างขวาง ยินดีทั้งปริยัติ ปฏิบัติ ลักษณะเป็นคนโบราณพร้อม ทั้งกาย วาจา ใจ เป็นโบราณทั้งสิ้น ไม่เห่อตามลาภยศสรรเสริญ อาหารชอบเห็ด ผลไม้ต่างๆ ชอบน้ำผึ้ง"*

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ให้ข้อสังเกตว่า **หลวงปู่**ท่านบันทึกไว้แม้แต่ว่า อาหารนั้น อาจารย์ของท่านจะชอบอะไร ทั้งนี้แสดงว่า สัทธิวิหาริก หรือ อันเตวาสิก ต้องพยายามอุปัฏฐากปฏิบัติครูบาอาจารย์ โดยหาอาหารที่ถูกรสถวายให้ฉันได้ เพราะครูบาอาจารย์ผู้มีอายุนั้น ธาตุขันธ์กำลังทรุดโทรม ควรจะต้องพยายามถวายอาหารที่จะช่วยบำรุงธาตุขันธ์ให้ยืนยาว

ต่อมาอีก ๑๙ ปี เมื่อแยกจาก**หลวงปู่ใหญ่**ไปแล้ว ท่านก็ยังฝันถึง ได้บันทึกไว้ว่า

"พ.ศ. ๒๔๙๘ จำพรรษาสวนพ่อหนูจันทร์ ***ฝันได้นวดขาท่านอาจารย์เสาร์*** *คล้ายอยู่กุฏิ ขอโอกาสท่านนวดขาเข้า* ***จะได้ขึ้นรถและเกวียนไปที่อื่น****"*

อีก ๑๐ ปีต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ **หลวงปู่**ได้บันทึกถึง**หลวงปู่ใหญ่** ไว้อีกว่า : -

*"****ลัทธิท่านอาจารย์เสาร์ พระครูวิเวกพุทธกิจ*** *มีเมตตาแก่สัตว์เป็นมหากรุณาอย่างยิ่ง วางเป็นกลาง เยือกเย็นที่สุด เมตตาของท่านสดใส เห็นปาฏิหาริย์ของท่าน สมัย****ขุนบำรุงฯ*** *บริจาคที่ดินและไม้ทำสำนัก****แม่ขาวสาริกา วัดสุทธาวาส*** *จ.สกลนคร* ***แก้สัญญาวิปลาส ท่าน***

อาจารย์มั่นกับท่านเจ้าคุณหนูวัดสระปทุมในสมัยนั้น จนสำเร็จเป็นอัศจรรย์ *เรียกว่าเป็น**พ่อ**พระกรรมฐานภาคอิสาน นี้**ท่านอาจารย์เสาร์**เล่าให้ฟังสมัยที่เราอยู่กับท่าน เดินธุดงค์ไปด้วยท่าน ปรารถนาเป็นพระปัจเจก กับปรารถนาเป็นสาวกสำเร็จอรหันต์ในศาสนาสมณโคดมพุทธเจ้าของเรา แก้บ้า**ท่านอาจารย์หนู** ไม่สำเร็จ เพราะเธอเชื้อบ้าติดแต่กำเนิด **ท่านอาจารย์มั่นเคารพท่านอาจารย์เสาร์มากที่สุด** เพราะเป็นเณรของท่านมา แต่ก่อนท่านเรียกท่านอาจารย์ว่า เจ้าๆ ข้อยๆ"*

นอกจากนี้ **หลวงปู่** มักจะบันทึกเหตุการณ์ไว้ มีข้อความสั้นๆ ส่วนใหญ่คงเป็นเพียงบันทึกย่อเพียงช่วยความจำ ในเรื่องราวเกี่ยวกับ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ก็เช่นกัน

เช่น บางตอนท่านบันทึกว่า

*"**ท่านอาจารย์เสาร์** หนักอยู่ในสมาธิและพรหมวิหาร...ท่านชอบอนุโลมตามนิสัยของสัตว์..."*

*และ "**ท่านอาจารย์เสาร์** ทำจิตยกก้นพ้นฟากแล้ว ๑ ศอก พลิกจิตอย่างไรไม่รู้ ตกต่าง ไม่อย่างนั้นเหาะไปที่ไหนไม่รู้..."*

(คำว่า **ตกต่าง** ข้างบน อาจจะหมายถึง **ตกตั่ง**ก็ได้ พิจารณาตามเสียง คือ **ตั่ง**ที่นั่ง ผิดถูกประการใดวานท่านผู้รู้ช่วยชี้แนะด้วยครับ_ปฐม)

๕๕.

เคยปรารถนา เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า

ท่านผู้อ่านคงทราบกันดีแล้วว่า **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ท่านเคยปรารถนาเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้ามาก่อน จนกระทั่ง **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ศิษย์ของท่านได้มากราบเรียนให้สติ ท่านจึงได้ละความปรารถนาเดิมนั้น แล้วเร่งบำเพ็ญเพียรจนบรรลุอรหัตผล พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดดังใจปรารถนา

เรื่องการปรารถนาเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์**นี้ **หลวงปู่หลุย**ท่านได้เล่าให้ศิษย์รุ่นหลังๆ ฟังว่า ท่านเองก็เคยปรารถนาเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าเหมือนกัน

ด้วยเหตุนี้ องค์**หลวงปู่หลุย**เอง จึงมีนิสัยไม่อยากนำหมู่นำพวก ชอบอยู่คนเดียวไปคนเดียว ไม่ชอบระคนด้วยหมู่คณะ

หลวงปู่ ได้เล่าถึง**พระปัจเจกพุทธเจ้าที่อยู่เขาคันธมาทน์** นั้น แม้จะอยู่กันถึง ๕๐๐ องค์ แต่ก็ไปบิณฑบาตองค์เดียวมาเลี้ยงกัน

หลวงปู่ท่านเห็นถึงความสบาย ไม่วุ่นวายและไม่ห่วงกังวลเรื่องห่วงหมู่ห่วงพวก ท่านจึงปรารถนาเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า

ต่อมาภายหลัง เมื่อ**หลวงปู่**ได้พบและได้รับการเทศนาอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ครูอาจารย์ ได้เห็นโทษของการเวียนว่ายตายเกิด

หลวงปู่ ได้ยกตัวอย่างว่า แม้แต่องค์**หลวงปู่มั่น** ซึ่งประเสริฐเลิศลอยกว่าท่านเป็นหมื่นเท่า แสนเท่า ยังต้องเวียนวนเกิดเป็นสุนัขถึงอสงไขยชาติ (โปรดดูประวัติหลวงปู่มั่น ตอนบำเพ็ญเพียรที่ถ้ำสาริกา จังหวัดนครนายก)

แม้แต่**องค์หลวงปู่ใหญ่เสาร์** เอง ท่านก็ยังยอมเลิกปรารถนาพุทธภูมิ ส่วนท่าน**พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** พระอาจารย์กรรมฐานองค์แรกของหลวงปู่ ท่านก็ถึงนิพพานไปแล้ว (หมายถึงปรารถนา**สาวกภูมิ**_ผู้เขียน)

หลวงปู่ได้ปรารภถึงองค์ท่านเองว่า **ท่านเองเป็นศิษย์ จะอวดเก่งกล้ากว่าพ่อแม่ครูอาจารย์ได้อย่างไร!**

หลวงปู่ ได้เล่าให้ฟังต่อไปว่า ผู้เคยปรารถนาพุทธภูมินั้น **แม้จะละเลิกความปรารถนาแล้วก็ตาม แต่สายใยแห่งความปรารถนาเดิมจะยังคงแน่นเหนียวอยู่มาก การพิจารณาตัดขาด จึงทำไม่ค่อยได้ง่ายๆ**

ปากว่าละเลิกความปรารถนาแล้ว แต่ในก้นบึ้งของจิต มันยังซุกซ่อนตัวเกาะรากฝังแน่นอยู่

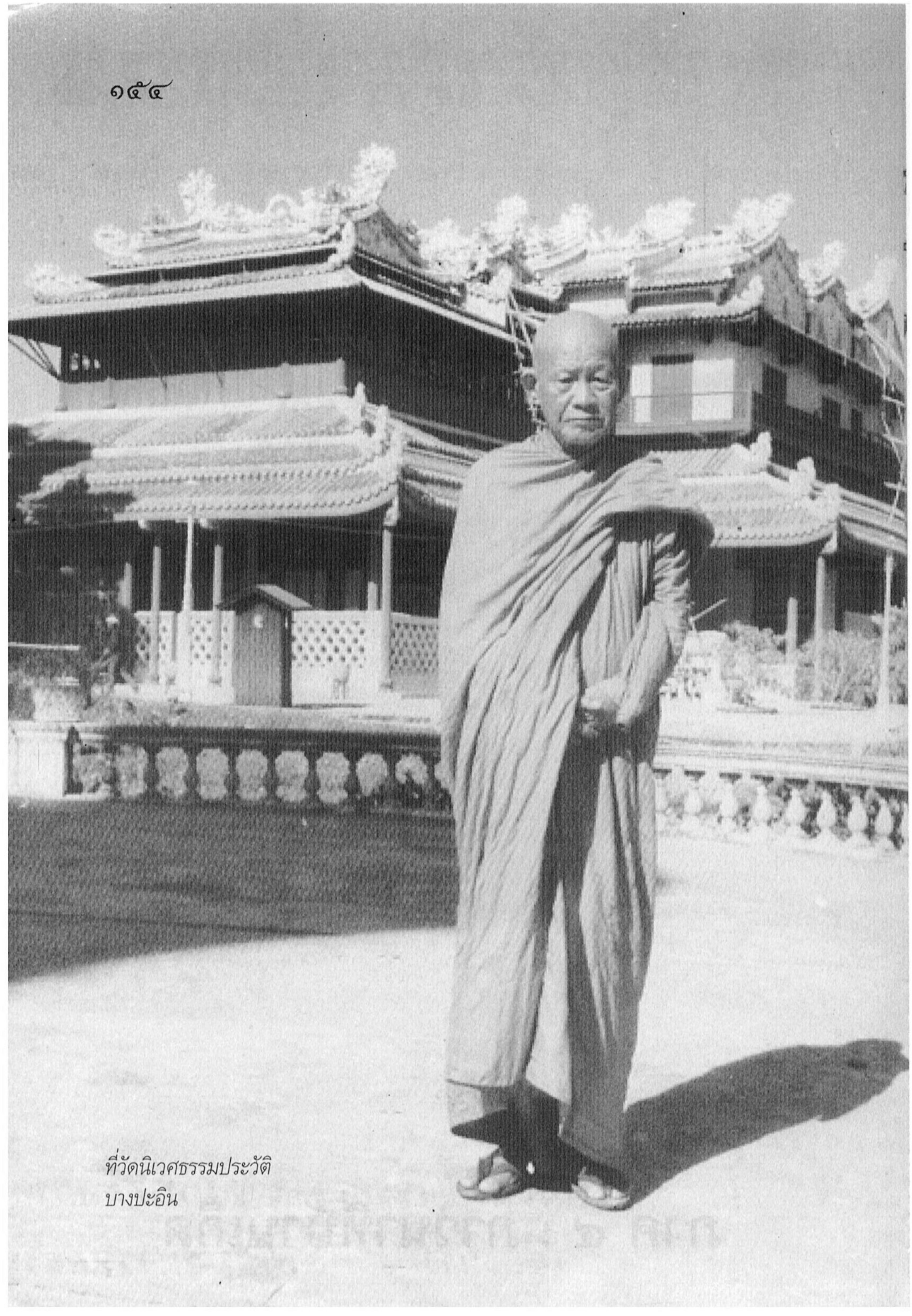
ต้องตัดให้ขาด การทำความเพียรเพื่อให้แจ้งซึ่งพระนิพพานจะรุดหน้า ตัวท่านเองกว่าจะฟันฝ่ามาได้ก็ลำบากพอดู

ภาค ๔ : ภาวนาที่บ้านเกิด

ที่วัดนิเวศธรรมประวัติ
บางปะอิน

ดำริจะกลับไปเยี่ยมบ้าน

พอออกพรรษาปี ๒๔๗๙ แล้ว **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ยังคงอยู่ปรนนิบัติรับใช้**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ณ **วัดป่าสุทธาวาส** ในเมืองสกลนครต่อไปอีกระยะหนึ่ง

พออากาศแห้ง หมดฝน **หลวงปู่ใหญ่เสาร์**ก็เตรียมตัวจะออกวิเวกต่อไป ตามวิสัยพระธุดงคกรรมฐาน

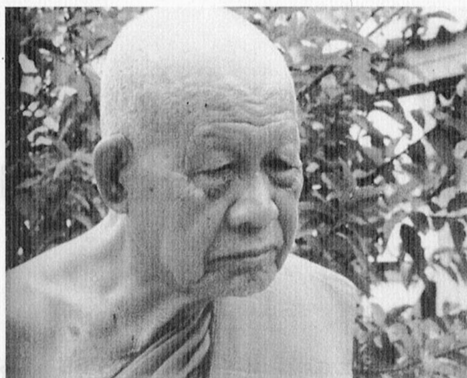
หลวงปู่หลุย ได้ออกติดตาม**หลวงปู่ใหญ่** ไปทาง**ท่าอุเทน มุกดาหาร** และ**นครพนม**ด้วย

ต่อมาได้มีพระเณรมาอาศัยพึ่งบารมี**หลวงปู่ใหญ่** มากขึ้นกลายเป็นกลุ่มคณะใหญ่

ปกติ **หลวงปู่หลุย** ท่านไม่ค่อยชอบอยู่รวมกับหมู่พวก ชอบอยู่คนเดียว ไปคนเดียวอย่างสะดวกใจ คิดจะอยู่ก็อยู่ คิดจะไปก็ไป ท่านจึงคิดจะปลีกตัวออกจากหมู่คณะ

การอยู่จำพรรษากับ**หลวงปู่ใหญ่**นั้น เป็นไปด้วยความเคารพเทิดทูนอย่างสูงสุดต่อครูอาจารย์ คิดช่วยผ่อนคลายรับภาระอบรมพระเณรแทนท่าน

บัดนี้ ในเวลาระหว่างออกธุดงค์ พระเณรแต่ละองค์ต่างก็ทำจิตของท่านไป ภาระในการอบรมเหมือนช่วงในพรรษาก็แทบไม่ต้องมี

หลวงปู่เห็นเป็นโอกาสเหมาะ จึงกราบลา**หลวงปู่ใหญ่**แยกจากหมู่พวกออกธุดงค์เดี่ยว เหมือนกับที่เคยทำมาก่อน

ในระยะนั้นเกิดมีนิมิตถึงโยมมารดา และทางบ้านมาปรากฏในสมาธิหลายครั้ง **หลวงปู่** จึงคิดที่จะธุดงค์มุ่งหน้ากลับไปทางจังหวัดเลย บ้านเกิด ด้วยได้จากมาช้านานแล้ว

แทบจะกล่าวได้ว่า พอบวชแล้ว **หลวงปู่** ก็ไม่ได้กลับไปให้มารดาและญาติพี่น้องได้เห็นหน้าเลย ที่ผ่านมา ท่านออกธุดงค์เที่ยวไปโดยตลอด ทั้งอุบลฯ อุดร ขอนแก่น นครราชสีมา สกลนคร นครพนม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ไม่ได้กล้ำกรายมาแถวบ้านเกิดเมืองนอนเลย

มีเพียงครั้งเดียว ที่**หลวงปู่**กรายไปใกล้ญาติพี่น้อง คือการไปร่วมงานศพญาติทางโยมมารดาที่อำเภอ**หล่มสัก** ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ทำให้ได้รับ **"แผลชีวิต"** กระหน่ำเอาอย่างหนัก แทบจะต้องสึกหาลาเพศเตลิดเปิดเปิงไปทีเดียว เคราะห์ยังดีที่ได้อุบายวิธีจาก **หลวงปู่สิงห์ ขนฺตยาคโม** ช่วยสงเคราะห์ไว้ทัน ท่านจึงสามารถครองเพศพรหมจรรย์ต่อไปได้อย่างเต็มภาคภูมิ

๕๗.

เหตุผลที่ไม่อยาก และ อยากกลับบ้านเกิด

เหตุผลสำคัญที่ทำให้ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ไม่ต้องการจะกลับมาจำพรรษา หรือมาบำเพ็ญเพียรอยู่แถวใกล้ๆ บ้านเกิด เพราะตระกูลของท่านเป็นตระกูลใหญ่ มีคนรู้จักมากหน้าหลายตา

ถ้าการบวชของหลวงปู่ เป็นการบวชตามประเพณีนิยมเพียงชั่วระยะ ๑ เดือน ๓ เดือน หรือบวชระยะสั้น ทุกคนก็พอจะเข้าใจได้ด้วยเชื่อถือกันว่า จะเป็นบุญเป็นกุศลแก่บิดามารดาปู่ย่าตายาย ทำให้ญาติผู้ใหญ่ได้อาศัยเกาะผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ได้

แต่นี่ การบวชของ**หลวงปู่** เป็นการบวชตลอดชีวิต บวชแบบพระธุดงคกรรมฐาน แบกกลด สะพายบาตร ออกบำเพ็ญเพียรตามป่าเขา ในที่เสี่ยงภัยอันตราย และทุรกันดารไม่มีที่อยู่ประจำแน่นอน

แล้วท่านจะอยู่อย่างไร...จะกินอย่างไร...เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยใครจะคอยให้หยูกให้ยาและคอยเฝ้ารักษาพยาบาล...ฯลฯ

ยากที่จะอธิบายให้ญาติพี่น้อง และคนทั่วไปเข้าใจได้

ญาติพี่น้องก็จะพร่ำรำพันขอให้สึกเถิด ทรัพย์สมบัติก็มีมากมาย โยมมารดาก็เป็นถึง**เจ้าแม่นาง** มีคนรู้จักนับหน้าถือตากันทั้งเมือง

พระเองท่านก็เป็นลูกชายคนเดียว จะไม่อยู่สืบต่อหน่อแนวแถวตระกูลเลยหรือ? ตระกูลนี้จะจบสิ้นแล้วหรือ?

ล้วนแต่มีผู้ห่วงหาอาทร อ้อนวอนให้ท่านสึกทั้งนั้น

บ้างก็แสดงอาการสงสาร นึกสมเพชเวทนาที่เห็นพระท่านครองจีวรเก่าคร่ำคร่า รูปร่างผอมจนเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก ต้องใช้ชีวิตอย่างอดอยากปากแห้ง...

พวกเขาไม่เข้าใจเรื่องการถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ไม่เข้าใจเรื่องการทรมานกายเพื่อเผาผลาญกิเลส ไม่เข้าใจเรื่องการฉันมื้อเดียว อันเป็นวัตรของพระธุดงค์ ฯลฯ

พวกเขาจะต้องรุมล้อมกัน ชักชวนให้ท่านสึก

หลวงปู่จึงคิดว่า ควรจะไปอยู่ห่างไกลจากญาติพี่น้อง ยิ่งไกลที่สุดได้เท่าใด ก็จะยิ่งดีที่สุดได้เท่านั้น

แต่มาบัดนี้ **หลวงปู่** ได้ครองเพศบรรพชิตมาได้นานพอควร ได้อบรมบ่มใจจนมีความหนักแน่น มั่นคงในสมณเพศถึงขั้นถือเพศพรหมจรรย์ไปตลอดชีวิตได้อย่างแน่นอน

ทางฝ่ายญาติโยมทางบ้านก็คงทำใจได้แล้ว และคงเข้าใจได้แล้วว่า การใช้ชีวิตแบบพระธุดงค์ของหลวงปู่ ท่านจะต้องพบความสุขสันโดษในชีวิตสมณเพศของท่านอย่างมากพอ ท่านจึงอยู่ได้ถึงป่านนี้

คงจะไม่มีใครมารบเร้าอ้อนวอนให้ท่านสึกให้รำคาญใจอีก

หลวงปู่ท่านคิดว่า ถึงเวลาแล้วที่ท่านควรจะกลับไปหาที่พักจำพรรษาอยู่ในเขตจังหวัดเลย เพื่อโปรดสงเคราะห์ญาติพี่น้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อสงเคราะห์โยมมารดาของท่าน

หลวงปู่ ท่านเกิดในสกุล **"วรบุตร"** อันแปลว่า**สกุลแห่งบุตรอันประเสริฐ**

บัดนี้**หลวงปู่**ท่านได้ทำหน้าที่บุตรอันประเสริฐให้แก่บิดามารดาแล้ว คือ ท่านได้บวชในเพศอันอุตตมะ เป็น **"พระ"**

ซึ่งคำว่า **"พระ"** ก็มาจากคำว่า **"พร"** หรือ **"วร"** (อ่านว่า วอ-ระ) แปลว่า **ดี เลิศ ประเสริฐ**

ดังนั้น การบวชเรียนอุทิศส่วนกุศลให้บุพการี ได้อบรมสั่งสอนให้โยมได้มีความรู้ความเข้าใจในการทำทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา ให้มีอริยทรัพย์ติดตัวต่อไปทุกภพทุกชาติ ก็เป็นการทำหน้าที่บุตรที่ดี สมนามสกุล **"วรบุตร"** อย่างเปี่ยมล้นแล้ว

หลวงปู่อุ้มเด็กชาวศรีลังกา

๕๘.

นึกว่าท่านตายไปแล้ว

สถานที่ในจังหวัดเลยที่**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ไปพักจำพรรษาเพื่อโปรดสงเคราะห์โยมมารดา และญาติ ได้แก่ที่ **ป่าช้าวัดหนองหมากผาง** และที่ **ถ้ำผาปู่** ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง

หลวงปู่ ได้พักจำพรรษาในระหว่างสถานที่ ๒ แห่งนี้ รวม ๓ พรรษา คือพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๘๐, ๒๔๘๑ และ ๒๔๘๒

เล่ากันว่า ครั้งแรกเมื่อ**หลวงปู่** ปรากฏกายขึ้นที่บ้าน แทบจะไม่มีใครจำท่านได้ แม้แต่**เจ้าแม่นางกวย** โยมมารดาของท่าน เพราะท่านทั้งผอม ทั้งดำ ภาพชายหนุ่มร่างโปร่ง ผิวขาว หน้าตาสะสวย ยิ้มเก๋ สีหน้าร่าเริง ไม่มีเค้าเหลืออยู่เลย แถมจีวรที่ครองก็ดูขมุกขมอมเก่าคราคร่ำ มีรอยปะชุน

โยมมารดา **เจ้าแม่นางกวย** ซึ่งมีชื่อในทางแต่งกายงาม สะอาดเอี่ยมอยู่เสมอ **จึงตกใจเมื่อเห็นพระลูกชายอยู่ในสภาพเช่นนั้น**

ที่สำคัญที่สุด ทุกคนเข้าใจว่าท่านตายไปแล้วด้วย เพราะเห็นท่านหายสาบสูญไปนาน ไม่เห็นท่านเยี่ยมกรายกลับมาบ้าน แถมไม่เคยได้ยินข่าวคราวจากท่านอีกด้วย

บ้านเมืองในสมัยนั้นยังเป็นป่าดงพงทึบ การเดินทางจากเมืองหนึ่ง

ไปอีกเมืองหนึ่ง จะต้องใช้ช้าง ใช้เกวียน เป็นพาหนะ เดินทางตัดผ่านเข้าไปในป่าเปลี่ยว เต็มไปด้วยสิงสาราสัตว์อันตราย ไข้ป่าชุกชุม รวมทั้งโจรป่าร้ายกาจด้วย ลำพังพระองค์เดียวจะเดินผ่านไปได้อย่างไร!

เมื่อเห็นหน้าท่านครั้งแรก ทุกคนในบ้านก็ร้องไห้ ทั้งรู้สึกสงสารท่าน ทั้งปีติที่ได้พบท่าน ไม่แต่**เจ้าแม่นางกวย** โยมมารดา และ**เจ้าแม่นางบวย** โยมพี่สาวคนเดียวของท่าน แม้แต่คนใช้บริวารในบ้านที่เป็นคนเก่าแก่ต่างก็ร่ำไห้เสียน้ำตากันไปด้วย

๕๙.

เรียกชื่อท่านว่าหลุย ก็เลยหลุยไปหลุยมา

ข้อเขียนของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์** มีดังนี้ : -

ในการบันทึกทำประวัติครั้งนี้ ได้พบลูกของคนใช้เก่าของท่าน เกิดทันและอยู่ในเวลาที่**หลวงปู่**กลับเข้าบ้านเป็นวาระแรกด้วย ได้เล่าภาพการร้องห่มร้องไห้ให้ฟัง และเสริมว่า

*"เขาคิดกันว่า ท่านตายแล้ว...! **เจ้าแม่นาง** ร้องไห้ใหญ่ ก็นี่แหละ...ไปเรียกชื่อท่านว่า **หลุย** ท่านก็เลยหลุยไปหลุยมา...!*

ได้ความว่า ชื่อของท่าน ซึ่ง**คุณพระเชียงคาน** ให้ชื่อว่า**หลุย** อันมีที่มาจากการที่ท่านไปถือศาสนาคริสต์ ก็เลยให้ชื่อตาม **นักบุญหลุย** นั้น ในภาษาอิสานก็มีคำว่า **"หลุย"** เหมือนกัน แปลว่า **หลุดไปหลุดมา** คือ **นึกจะมาก็มา นึกจะไปก็ไป**

ซึ่งกลายเป็นการตรงต่อบุคลิกลักษณะของท่านในภายหลังอย่างถูกต้องที่สุด...!

๖๐.

นิสัยติดหนังสือ ได้จากโยมมารดา

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ได้ถามโยมแม่เกี่ยวกับเรื่องราวตัวของท่านตั้งแต่เกิด ซึ่งท่านได้บันทึกเรื่องราวไว้ ดังนี้ :-

*"พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้ถาม**แม่กวย**...กำเนิดในท้อง ๑๐ เดือน อยู่กรรมสบายไม่ป่วย เราอยู่ในท้องแม่ แม่สมาทานอุโบสถหลวง แรกเกิดคนชอบมาก บิดาฝันได้แก้ว เกิดทีแรกรกพันคอ คนอื่นทายว่าจะได้บวช เจ็บท้อง ๑ คืน รุ่งจวนสว่างคลอด อยู่กรรม ๒๑ วัน แม่โช้นเลี้ยงนอนไว้ที่ไหนก็นอนง่าย ร้องไห้แต่อยู่กรรม นอกนั้นไม่ร้องไห้ ตกต้นไม้ไม่ใช่ตายคืน ครู่เดียวก็รู้สึกตัว อยู่กรรมหนาวจัด เกิดทีแรกรูปงามใครๆ ก็ชอบอุ้ม อยู่ในท้องนั้นใหญ่จนแม่ตำแย แม่โช้นพันทักท้วงว่าใหญ่นักจะออกไม่ได้ แม่เลยตกใจ **นี้แหละคุณของแม่เช่นนี้ เราไม่กล้าสึก เพราะฉลองคุณบิดามารดาให้เต็มเปี่ยมในชาตินี้**"*

การเทศน์โปรดโยมมารดาระหว่างพำนักที่ **ป่าช้าหนองหมากผาง** นี้ จะมีผลประการใด **หลวงปู่**มิได้บันทึกไว้

คุณหญิงสุรีพันธุ์ฯ ได้รับทราบจากผู้ที่เป็นหลานทวด ของ**เจ้าแม่นางกวย** และเป็นหลานยายคนเดียวของ**เจ้าแม่นางบวย** เล่า

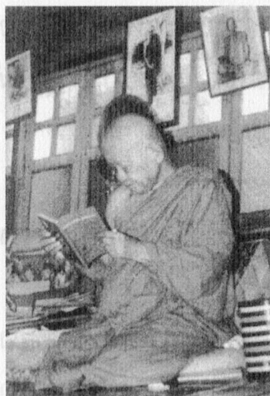
ให้ฟังถึงภาพของ**คุณทวด** คือ **เจ้าแม่นางกวย** ขณะที่ผู้เล่านั้นมีอายุได้ ๖-๗ ขวบ ตามที่ยังจำได้ คือ :-

*"คุณทวดขณะนั้นอายุคงราว ๘๐ ปี อ้วนขาว นุ่งผ้าซิ่นไหมมัดหมี่ซึ่งให้คนใช้ในบ้านทอให้ ใส่เสื้อขาว ซักรีดเรียบ **นั่งอยู่ที่ใด จะมีหนังสือธรรมะติดตัวอยู่ตลอดเวลา คุณทวดจะอ่านหนังสือธรรมะออกเสียงดัง บางทีก็เรียกคนในบ้านหรือหลานมาฟังด้วย"***

"...จำได้ว่า คุณทวดจะออกนอกบ้าน ท่านจะห่มผ้า สะพายแพร แบบคนถือศีลเสมอ... สายตาของท่านดีมาก อ่านหนังสือเองไม่ต้องใช้ให้ใครอ่านให้ฟัง"

คุณหญิงฯ ได้เขียนถึง **หลวงปู่** ว่า :-

"ดูเหมือน**หลวงปู่**จะถ่ายทอดนิสัยจากโยมมารดาไม่น้อยเลย เช่น **เวลาท่านไปไหน หลวงปู่จะต้องมีหนังสือติดองค์ไปตลอดเวลา และสายตาของท่านดีมาก อ่านหนังสือไม่เคยต้องใช้แว่นสายตาช่วยเลยจนตลอดชีวิต** และการที่ผู้มีอายุ ๘๘ ปี จะสามารถอ่านหนังสืออย่างแคล่วคล่องว่องไวไม่ใช้แว่นสายตาเลยนั้น ผู้เขียนเห็นจะต้องขอยืมสำนวนของท่านเองมากล่าวในที่นี้ว่า...**น่าอัศจรรย์นัก**...!"

หลวงปู่ชอบอ่านและจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ อยู่เสมอ

๖๑.

ภาวนาที่ถ้ำผาบิ้ง

ระหว่างที่ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** มาพำนักจำพรรษาที่ **วัดป่าหนองหมากผาง** เพื่ออยู่สงเคราะห์โยมมารดาและพี่สาวนี้ เมื่อถึงเวลาออกพรรษาหมดฝน ท่านก็จะออกเดินธุดงค์แสวงความวิเวกเรื่อยไป

การออกธุดงค์ของ**หลวงปู่** ในระยะนี้ ส่วนใหญ่ท่านจะไปตามป่าเขาในเขตจังหวัดเลย เช่นที่ **ท่าลี่ แก่งคุดคู้ เชียงคาน** บางแห่งท่านจะหยุดพักเจริญสมณธรรมเพียงไม่กี่วันก็ผ่านเลยไป บางแห่งจะพักอยู่นาน ด้วยภาวนาได้ผลดี ถูกจริตนิสัย และต่อไปในปีหลังๆ ท่านก็จะเวียนกลับไปยังที่นั้นอีก

ในระยะนี้เองที่**หลวงปู่**ได้พบสถานที่เป็นมงคล มีนามว่า **ถ้ำผาบิ้ง** อยู่ในเขตอำเภอวังสะพุง เป็นสถานที่ซึ่งต่อมาท่านได้บูรณะจัดตั้งขึ้นเป็นวัด คือ **วัดถ้ำผาบิ้ง** ที่มีชื่อเสียงขจรขจาย เป็นที่รู้จักกันดีของผู้สนใจปฏิบัติธรรมสายพระกรรมฐาน

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ได้พักจำพรรษาที่ถ้ำผาบิ้งเป็นเวลาติดต่อกันนานถึง ๖ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๕

บันทึกธรรมของ**หลวงปู่** ในระหว่างที่ไปพักภาวนาที่**ถ้ำผาบิ้ง**ในครั้งแรกๆ ช่วงปี พ.ศ. ๒๔๘๐ - ๒๔๘๑ มีดังนี้

"อยู่ถ้ำผาบิ้ง ๑๔/๘/๘๑ (คุณหญิงฯ ผู้เขียนอธิบายว่า วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑) *ทำจิตสงัดเงียบมาก วิถีจิตสุขุม กลัวแต่ทีแรกต่อไปไม่กลัว ปฏิภาคเกิดมาก จิตเกิดความรู้แปลกๆ **ถ้ำโพนงาม** ที่ ๑ **ถ้ำผาบิ้ง** ที่ ๒ **ถ้ำผาปู่** ที่ ๓ ไม่ชอบบังคับจิต ไม่ชอบปลอบจิต ให้จิตรู้เห็นไปตามสายกลาง รู้กว้างขวาง เยือกเย็น วิถีจิตชนิดนี้ปรารถนามานาน ความกลัวมีเท่าไร ความกล้ามีเท่านั้น ถ้าจิตไปกลางเป็นจิตเสมอ"*

หลวงปู่ บันทึกเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง ดังนี้ :-

*"**๑๔/๘/๘๑ ณ ถ้ำผาบิ้ง วังสะพุง** ทำจิตสงัดเงียบมาก วิถีจิตวิปัสสนาสุขุม กลัวแต่ทีแรกต่อไปไม่กลัว ปฏิภาคเกิดมาก จิตเกิดความรู้แปลกๆ สถานที่ไม่เป็นมงคลเท่าไร สู้**ถ้ำโพนงาม**มิได้ วิถีจิตเดินไปตามลำดับ ไม่ชอบบังคับจิต ไปตามสายกลาง รู้ตามความเป็นจริง รู้กว้างขวางเยือกเย็น จิตไม่ด่วนไม่ช้า รู้ตามสภาพธรรม จิตไปสายกลาง ไม่ดลอัตตะ ไปหรือติดกามสุข วิถีจิตชนิดนี้ปรารถนามานาน เชื่อความกล้าเท่าไร ความกลัวมีเท่านั้น เชื่อความรักเท่าไร ความชังมีเท่านั้น เชื่อปัญญาเท่าไร ความเขลามีเท่านั้น เพราะจิตเดินผิดไม่เดินตามสายกลางนี้เป็นสำคัญ"*

*"ให้ละอุปาทาน อานิสงส์ให้จิตเบา เพราะจิตไม่หาบปัญจขันธ์ ให้รู้จักความเป็นเองของสังขาร อย่าเปลี่ยนแปลงจิต จิตจะเป็นสังขาร รู้ความเป็นกันเองจึงรู้ธรรมเห็นธรรม วางตามธรรม วางไม่เดือดร้อน **อย่าให้จิตเสวยปีติเพราะจิตจะคลอนแคลน ให้เสวยความรู้ความเห็น***

__ตามสภาพธรรม จิตจึงแน่นอนมีหลักฐาน__ ความอยากความหิวเป็นลักษณะเปรต"

"__ถ้ำผาบิ้ง ต้นเดือนอ้าย พ.ศ. ๘๑__ (คุณหญิงฯ หมายเหตุว่าวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑) *จิตยังบริโภคกามมากและยินดีในอามิสสุข ยินดีในการบำเพ็ญทาน จิตละเอียดบ้างเป็นบางอารมณ์"*

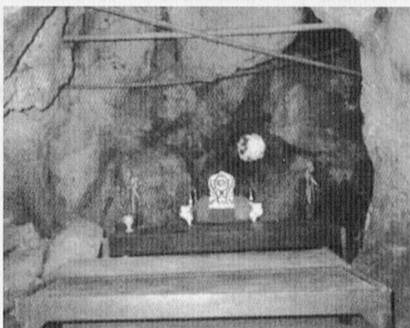
"__๔ ค่ำ ข้างขึ้น เดือนอ้าย พ.ศ. ๘๑__ (ตรงกับวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๘๑...คุณหญิงฯ) *นิสัยถูกกับถ้ำผาบิ้ง เจริญธรรมะเป็นอัศจรรย์ ละเอียดสุขุมเป็นชั้นๆ น้ำใจหนักแน่น น้ำใจมีอำนาจวาสนาโรคค่อยๆ หายเป็นชั้นๆ น้ำใจเบา แลเห็นความบริสุทธิ์ ความกลัวมีก่อน ความกล้ามีที่หลัง แลเห็นนิสัยของตนชัดเจน จิตมีกำลังขยับขึ้นเป็นชั้นๆ ความบางละเอียดมีกำลังเท่ากัน กลางวันไม่สู้ดี กลางคืนดีมาก วางจิตเป็นกลาง สติพิจารณาสังขารธรรม แปลเล่าเรียนรู้ในนั้นพิจารณาธรรมะถึงที่แล้วไม่ต้องแสดงอาบัติก็ได้ แต่ก่อนนั้นไม่แสดงอาบัติก่อนนั้นไม่ได้"*

"อยู่__ถ้ำผาบิ้ง__ จิตกล้าแข็งเป็นคนใจเดียว เวลาเช้าดี เวลาบ่ายไม่สู้ดี โรคกำเริบ กลางคืนดี ดีทุกขณะจิต ประกอบด้วยเหตุผลดีจิตยินดีในมัชฌิมะ ฯ"

และอีกตอนหนึ่ง **หลวงปู่** บันทึกดังนี้ : -

“**๑๓ ค่ำ เดือนอ้าย พ.ศ. ๘๑** (วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑) ถ้ำผาบิ้ง เจริญสมณธรรมดี มักปล่อยจิตไปตามอารมณ์ให้รู้ตามเห็นตาม แล้วทำจิตให้เป็นกลางๆ จิตรู้เท่าส่วนทั้งสองแลเห็นธรรมะแจ่มแจ้งดีมาก”

ถ้ำผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

๖๒.

ไปฝั่งลาว แล้วมาหล่มสัก

ท่านผู้อ่านคงทราบกันดีว่าฤดูหนาวในเขตจังหวัดเลยนั้น อากาศหนาวเย็นกว่าจังหวัดใดๆ ในประเทศ โดยเฉพาะในช่วงเดือนธันวาคม มกราคม เป็นช่วงที่อากาศหนาวเย็นที่สุด บางปีถึงกับมี **น้ำค้างแข็ง** หรือ **"แม่คะนิ้ง"** จับตามใบไม้ให้ได้เห็นกันบ่อยๆ

ในช่วงฤดูหนาวปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๑ **หลวงปู่** ได้หลบอากาศหนาวชื้นของ **ถ้ำผาบิ้ง** ออกวิเวกไปทางแถบพื้นที่ราบของจังหวัดเลย โดยไปแวะพักที่**บ้านม่วง** แล้วเลยไปทาง**อำเภอท่าลี่** ซึ่งอยู่ริมฝั่งโขง ข้ามแม่น้ำโขงไป**เมืองแก่นท้าว** ทางฝั่งประเทศลาว เพื่อโปรดญาติฝ่ายโยมบิดา

หลวงปู่ พักอยู่ที่เมืองแก่นท้าว เป็นเวลาเดือนเศษจึงได้กลับมาทางฝั่งไทย ธุดงค์ไปทาง**เพชรบูรณ์** ไปแสวงวิเวกแถบอำเภอ**หล่มสัก** และแวะโปรดญาติทางฝ่ายโยมมารดาด้วย

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้เขียนบรรยายตอนนี้ว่า : -

*"อันที่จริง การวกมาทาง**เพชรบูรณ์**นั้น ก็มิได้เป็นการหลบความหนาวของอากาศภูเขาเท่าใดนัก เพราะเขาทางเพชรบูรณ์ก็สูงลิ่วและหนาวเช่นกัน หากเป็นตอนปลายฤดูหนาวแล้วจึงค่อยยังชั่วมาก*

ท่านบอกว่า การเที่ยวธุดงค์สมัยนั้น ธรรมชาติจะมีความสงัดวังเวงมาก ต้นไม้สูงใหญ่แหงนคอตั้งบ่า พวกไม้มีค่า เนื้อแข็ง เช่น ตะเคียนทอง มะค่า ไม้แดง ไม้ประดู่ ยังเกลื่อนป่า เวลาอยู่บนยอดภูไม่ว่าจะเป็นที่จังหวัดเลย หรือเพชรบูรณ์ เช่น ภูเรือ ภูหลวง หรือภูหอ มองเห็นภูเขาลูกแล้วลูกเล่า สลับซับซ้อนกันดุจละลอกคลื่นในทะเลลึก

ภูเขาเหล่านั้นยังปกคลุมด้วยต้นไม้ใหญ่ ขึ้นเบียดเสียดกันไม่กลายเป็นภูเขาหัวโล้นไปมากมายแล้วเช่นในทุกวันนี้”

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ก็เช่นเดียวกับบูรพาจารย์สาย**หลวงปู่มั่น** องค์อื่นๆ ที่จะ**สรรเสริญการธุดงค์และเสนาสนะป่าอยู่เสมอ**

ในบันทึกของ**หลวงปู่**เขียนไว้ว่า : -

“เห็นไม้ ภูเขา ป่าใหญ่ จิตใจตื่นเต้นด้วยสติทุกอิริยาบถ ทั้งวิเวกสงัดด้วยไตรทวาร ประกอบด้วยภัยอันตรายต่างๆ สะดวกแก่การภาวนา จิตใจถึงมรรคผลได้เร็ว ไม่มีนิวรณ์ตามรบกวน”

๖๓.

บำเพ็ญเพียรที่ถ้ำผาบิ้ง

จาก**หล่มสัก** จังหวัดเพชรบูรณ์ **หลวงปู่หลุย**ได้เดินธุดงค์กลับมายัง**ถ้ำผาบิ้ง** อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

หลวงปู่ มาถึง **ถ้ำผาบิ้ง** ก่อนวันวิสาขบูชา ๑ วัน คือ วันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือนหก ซึ่งตรงกับวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๒

ท่านพักที่**ถ้ำผาบิ้ง** ในครั้งนี้เพียง ๑ เดือน แล้วได้ไปพักจำพรรษาที่ **ถ้ำผาปู่** ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเลย ดังจะได้กล่าวในตอนต่อไป

บันทึกของ**หลวงปู่** ในช่วงที่บำเพ็ญเพียรที่**ถ้ำผาบิ้ง**ในครั้งนี้ มีดังนี้

*"๑๙-๒-๘๒ (วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๔๘๒_ดูอธิบายในหมายเหตุท้ายเรื่อง) พิจารณาจิตเป็น**อัพยากฤต** รู้เองเห็นเอง พึ่งเห็นอานิสงส์ใหญ่*

*คือจิตหยั่งลงไปรากแก้ว รู้กรรมของนามธรรมและรูปธรรมอาศัยกันเป็นอยู่ แต่ชอบเข้าทางนิมิตของหญิง ธรรมะแสดงเอง ปล่อยรู้ตามเห็นตามความเป็นเองของธรรมชาติ หายสงสัย**จิตฟูสงสัย (จิตรู้มากกว่าเก่า** กว้างขวางกว่าเก่ามาก มีมโนภาพอันแปลกๆ เป็นอัศจรรย์ของธรรมะชั้นละเอียด)*

*จิตยังข้องอยู่ในโลก...ไม่มีวินัยคุม อาศัย มีแต่**ธรรมะคุ้ม** อาศัยพิจารณาความตายเห็นประจักษ์"*

ท่านผู้อ่านต้องค่อยๆ อ่าน ค่อยๆ พิจารณาบันทึกของ**หลวงปู่** ผมเองอ่านหลายครั้งก็ไม่ค่อยเข้าใจครับ

หมายเหตุท้ายเรื่อง

ขอย้ำเกี่ยวกับเรื่อง วัน-เดือน-ปี อีกครั้งนะครับ ตามบันทึกของหลวงปู่ "๑๙-๒-๘๒" นั้น **คุณหญิงสุรีพันธ์** ท่านวงเล็บไว้ว่า "วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๔๘๒"

ที่ว่า **เดือน ๒** คือเดือน**พฤษภาคม** เพราะก่อน พ.ศ. ๒๔๘๕ นั้น วันขึ้นปีใหม่ของไทย คือวันที่ ๑ เดือนเมษายน และวันสิ้นปีคือวันที่ ๓๑ มีนาคม

เดือน ๒ ตามบันทึกของ**หลวงปู่** จึงหมายถึง**เดือนที่ ๒ ของปี** ซึ่งก็คือเดือนพฤษภาคม

และในตอนต่อๆ ไป ก็มีความหมายเช่นเดียวกัน เช่น **หลวงปู่** เขียนว่า ๑๐/๑๑/๘๒ ก็คือวันที่ ๑๐ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๘๒

ทั้งหมดนี้ผมว่าตามคำอธิบายของ **คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต ผู้รจนาประวัติของหลวงปู่** เล่มที่ผมคัดลอกมาให้ท่านได้อ่านนี้แหละครับ

ปฐม นิคมานนท์

๖๔.

จำพรรษาที่ถ้ำผาปู่

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ **หลวงปู่หลุย** ได้ไปพักจำพรรษาเป็น **พรรษาที่ ๑๔** ณ **ถ้ำผาปู่** ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย

ในสมัยนั้นที่ **ถ้ำผาปู่** ยังไม่ได้จัดตั้งขึ้นเป็นวัดอย่างเช่นทุกวันนี้

ขณะจำพรรษาที่**ถ้ำผาปู่** **หลวงปู่**ก็อนุสรณ์ถึงการภาวนาตามสถานที่ต่างๆ ที่ผ่านมา ดังนี้ : -

*"การอยู่**แก่นท้าว** ทำความเพียรไม่สู้ดี **ท่าลี่**ไม่สู้ดี **บ้านม่วง**ก็ไม่สู้ดี ใน**ถ้ำผาปู่**ดีมาก หมู่เพื่อนไม่สู้ดีเพราะเป็นคนใหม่ แต่เขาตั้งใจดี เณร พระ กังวลในกาลหน้ามาก*

*อยู่**แก่นท้าว**และบ้านเมืองเดือนกว่า หมู่เพื่อนเป็นคนบ้านป่าบ้านดอน เป็นคนไร้การศึกษา สอนยาก หยาบทั้งกายและวาจา ทั้งใจ*

*ทาง**ถ้ำผาปู่** ดี แต่อาพาธ มักป่วย แต่ภาวนาดีทั้งกลางวันกลางคืน ภายในจิตละเอียดมาก แต่กังวลด้วยอาหารไม่ช่วยข่มจิต ไม่ชอบปล่อยจิต นี่เป็น**จิตกำเริบ***

แต่เมื่อเวลาผ่อนอารมณ์ ปันส่วน วางอุปาทาน ค่อยปลอบจิต จึงวางอารมณ์ได้ จึงรู้อารมณ์ที่เป็นปกติ

*นี้เป็นกระทู้สำคัญ แล้วมี**นิมิตปฏิภาค**แสดง แล้ววางจิตนอน ทำวิธีนี้รู้สึกว่าโรคหายมาก*

จึงรู้ว่าโรคเกิดขึ้นเพราะกดจิตและข่มจิต ตรึงจิต เส้นประสาทตึง เลือดลมเดินไม่สะดวก ให้ธาตุพิการ จิตก็พิการ

*(ทำให้**จิตฟู** วางตามสภาพนั้นดีมาก)*

พิจารณาให้รู้จักนิสัยของจิตและอารมณ์ กลั่นเอาที่นั้นมาเป็นตัวธรรมบำรุงความรู้ความฉลาด

***อยู่ในถ้ำ ภูมิสถานอุ้มจิต จิตอุ้มภูมิสถาน จิตแจบจมดี** รู้สึกและตื่นจิต รู้สึกว่ามีกำลังมากๆ ฝันก็เป็นมงคลดี ไม่เป็นลามก แต่มักป่วย **จิตชอบแสวงหาปัญญาในทางราคะ ชอบเพ่งนิมิตหญิงเพื่อรู้เท่าอสุภะ** เป็นตัวภาวนาหลักของจิต จะแก้ไขให้ภาวนาทางอื่นนั้นไม่ได้”*

ข้อความที่ผมคัดลอกมาข้างต้นเป็นบันทึกด้วยลายมือของ**หลวงปู่**เอง ท่านผู้อ่านต้องถอดรหัสเอาเองก็แล้วกัน (ทำความเข้าใจเอาเอง)

หลังจากนั้นอีก ๒๔ ปี ในการรับกฐิน ในปี ๒๕๐๖ ณ วัด**ถ้ำผาปู่ หลวงปู่**ได้กล่าวถึงสภาพของ**ถ้ำผาปู่** ดังนี้ :-

*“**ถ้ำผาปู่** เป็นภูเขาเอกเทศลูกหนึ่งต่างหาก มีถ้ำเล็กถ้ำใหญ่โดยรอบภูเขา มีหินผาขึ้นสูงๆ ต่ำๆ มีหินผาเป็นที่เจริญตาเจริญใจ ประกอบต้นไม้แนวป่าน่าทัศนาการนั้นหนักหนา เป็นถิ่นที่ห่างไกลจากบ้าน เป็นที่น่าเจริญสมณธรรมแก่พระโยคาวจรเจ้าทั้งหลาย ที่เดินจรมาจากจตุรทิศทั้ง ๔*

***ถ้ำผาปู่** เป็นสถานที่เป็นมงคล เป็นสถานที่วิเวก เงียบสงัด เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่เอกชนนิยมมาก เป็นสถานที่นับถือกัน*

พระพุทธรูปภายในถ้ำผาปู่

สืบมาแต่โบราณ เป็นมงคลดุจเทพมีมาก เป็นสถานที่ดึงดูดน้ำใจของเอกชนให้มาดูสภาพถ้ำผาปู่นั้นเรื่อยๆ

ถ้ำผาปู่ เป็นสถานที่มีชื่อเด่นไปต่างจังหวัดอื่นในระยะทางใกล้และทางไกลของประเทศไทย

สถานที่ **ถ้ำผาปู่** เป็นสถานที่หย่อนใจของชาวเมือง มีข้าราชการ พ่อค้าพาณิชย์ ตลอดชาวไร่ชาวนา พากันมานมัสการพระพุทธรูป ปฏิมากร เจดีย์สถาน ในฤดูเทศกาลปีใหม่เรื่อยๆ

หากว่าเป็นเช่นนี้ ก็ควรหนักควรหนาที่ชาวจังหวัดเลยของพวกเรา จะได้ช่วยกันปฏิสังขรณ์ขึ้นเป็นอย่างดี เพื่อบุตรลูก บุตรหลาน บุตรเหลน สืบมรดกไปอนาคตข้างหน้า...”

ในคำเทศน์ของ**หลวงปู่** ในการรับกฐินดังกล่าวมีมากกว่านี้ “...เมื่ออ่านไป เห็นความงามในกวีรสที่ท่านรจนาเขียนถึงกฐินทานอย่างไพเราะ...”

ท่านที่สนใจต้องการอ่านในรายละเอียด โปรดหาอ่านประวัติของ**หลวงปู่**ในหนังสือชื่อ **จันทสาโรบูชา** ที่**คุณหญิงสุรีพันธุ์** เป็นผู้รจนานะครับ ผมไม่กล้าคัดลอกมาทั้งหมด เท่าที่คัดลอกมานี้ก็เสียวสันหลังวาบๆ กลัวโดนไม้เรียวของ**คุณหญิงฯ** ครับ!

๖๕.

น้ำซำ
บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของเหล่าเทพ

เมื่อออกพรรษา ปวารณาแล้ว แม้**หลวงปู่** จะป่วยบ่อยๆ แต่การภาวนายังดีมากอยู่ ท่านจึงยังคงพักทำความเพียรอยู่ ณ **ถ้ำผาปู่** ต่อไปอีกระยะหนึ่ง แล้วก็ออกเที่ยวธุดงค์ต่อไปตามวิธีของพระป่าสายวิปัสสนากรรมฐาน

หลวงปู่ ตั้งใจว่าจะออกธุดงค์ในช่วงสั้นๆ ในพื้นที่จังหวัดเลย แล้วจะกลับไป **ถ้ำผาบิ้ง** เพื่อนำชาวบ้านสวดมนต์ไหว้พระในวัน**มาฆบูชา** คือเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๘๒

ออกจาก**ถ้ำผาปู่** **หลวงปู่**มาพักวิเวกที่ **วัดโพนนาอ้อ** ท่านบันทึกไว้ดังนี้ : -

*"มาพักเจริญสมณธรรมที่**วัดโพนนาอ้อ** กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๘๒ **ภาวนาดีกว่าทุกแห่ง** มิได้กังวลอะไรทั้งหมด ได้คติที่สำคัญอีกหลายนัย อาหารเป็นสัปปายะ อากาศเป็นสัปปายะ บุคคลเป็นสัปปายะ เสนาสนะเป็นสัปปายะ ธาตุขันธ์ก็หายให้โอกาส"*

ออกจาก**วัดโพนนาอ้อ** **หลวงปู่**ก็ออกท่องธุดงค์ไปเรื่อยๆ ได้ไปพบสถานที่แห่งหนึ่ง มีชัยภูมิดี เป็นมงคลและเหมาะแก่การบำเพ็ญเพียร ได้แก่ **บริเวณน้ำซ่า** **บ้านหนองบง** อยู่ในเขต**ตำบลหนองงิ้ว** อำเภอวังสะพุง อำเภอเดียวกันกับ**ถ้ำผาบิ้ง**

หลวงปู่ ถูกใจกับสถานที่**บ้านหนองบง** แห่งนี้ จึงหยุดบำเพ็ญเพียรระยะเวลาหนึ่ง ก่อนจะไป**ถ้ำผาบิ้ง** ตามที่ตั้งใจไว้ เพราะท่านมีเวลาพอที่จะแวะพัก ณ สถานที่แห่งนี้

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้เขียนถึงสภาพ**บ้านหนองบง**ตามที่ได้ฟังมาจาก**หลวงปู่** ว่า :-

*"**บ้านหนองบง** มีลักษณะเป็นเนินสูงขึ้นมา มีลำคลองเล็กๆ ผ่านกลาง ต้นไม้ในบริเวณเนินนั้นเขียวขจีตลอดปี*

บนไหล่เนินตอนหนึ่งมี**น้ำซับ** กล่าวคือเป็นบ่อน้ำเล็กๆ จะตักน้ำเท่าไหร่ก็ไม่มีหมด ไม่มีแห้ง คงมีน้ำผุดไหลรินซับขึ้นมาจากพื้นดิน ชาวบ้านเรียกกันว่า **น้ำซ่า**

แต่ **น้ำซ่า** ที่ **หนองบง** นี้ มีลักษณะพิเศษเป็นสีเหลืองอ่อนๆ ซึ่งถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์ เป็น**น้ำคำ** หรือ **น้ำทองคำ**"

ผมจะกล่าวถึงเรื่อง **น้ำซ่า** นี้ภายหลัง ขอให้อ่านบันทึกของ**หลวงปู่** กันก่อนนะครับ

หลวงปู่แวะพักเจริญสมณธรรมที่**บริเวณน้ำซ่า** **บ้านหนองบง** ในต้นเดือนกุมภาพันธ์ ปี ๒๔๘๒ ท่านบันทึกไว้ดังนี้ :-

"๑๐/๑๑/๘๒ (วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๒) ***พักเจริญสมณธรรมที่หนองบง*** *สถานที่วิเวกทั้งกลางวันกลางคืนดีนัก จิตเจตสิกนิ่มนวลสุขุมมาก* ***ปฏิภาคนิมิต*** *แสดงส่อขึ้นในดวงจิตเสมอ* ***ดีกว่าทุกๆ แห่ง*** *อยู่ได้แต่ฤดูแล้ง (ส่วน)ฤดูหนาว ฤดูฝน อยู่ไม่ได้*

ภาวนาดีทั้งกลางวันกลางคืน *ราคะกำเริบเป็นคราวๆ สงบเป็นคราวๆ โรคภัยให้โอกาสดี อาหารเป็นสัปปายะ อากาศเป็นสัปปายะ บุคคลเป็นสัปปายะ* ***ฝันก็เป็นมงคล*** *สถานที่เที่ยววิเวกมีจำนวนมาก อารมณ์ไม่มาก รักษาความสันโดษดี* ***เป็นสถานที่พระโยคาวจรเจ้าแสวงหา*** *โคจรคามไม่ใกล้ไม่ไกล...พอดี* ***รักษามั่นคงอยู่ในการภาวนา จิตไม่กำเริบฟุ้งซ่าน****"*

ตอนนี้ขอเชิญท่านผู้อ่านไปดูเรื่อง **"น้ำซำ"** หรือ **"น้ำคำ"** ตามที่**คุณหญิงสุรีพันธุ์** ท่านเขียนไว้ ดังนี้ :-

"ทางอีสานถือกันว่า ***น้ำซำ*** *ที่ใดเป็น****น้ำคำ*** *เป็นน้ำของพวก****บังบด*** *หรือ* ***ภุมมเทวดา*** *ซึ่งถือศีล ๕ มีชาติภูมิใกล้กับมนุษย์มากที่สุด*

เมื่อจะไปขอ (น้ำ) มากินมาใช้ ก็ต้องทำด้วยความเคารพต่อเจ้าของ

น้ำคำ จะไม่แห้งเลยตลอดปี ไม่ว่าดินฟ้าอากาศจะแห้งแล้งทำให้บ่อน้ำต่างๆ ในภาคอิสานแห้งจนเหลือแต่ทรายเพียงใด แต่**น้ำซำ**ที่เป็น**น้ำคำ**นี้ จะยังคงมีน้ำอยู่ให้เห็นเต็มแอ่งเต็มบ่อตลอด

บริเวณรอบ **น้ำซำ** ถือเป็นที่หวงแหนของเทพยดาอารักษ์โดยรอบ ไม่มีใครกล้าไปตัดฟันต้นไม้ใหญ่ เพราะจะเกิดป่วยเจ็บล้มตายหรือสติเสียไปได้"

๖๖.

กลับถ้ำผาบิ้งทำพิธีมาฆบูชา

เมื่อถึงวันมาฆบูชา **หลวงปู่**ก็จาก**บ้านหนองบง** กลับสู่**ถ้ำผาบิ้ง** เพื่อนำชาวบ้านสวดมนต์ไหว้พระและทำพิธีมาฆบูชาตามที่ได้กำหนดไว้แต่เดิม โดย**หลวงปู่**กำหนดไว้ในใจว่า จะต้องกลับมาบำเพ็ญเพียรที่**บริเวณน้ำซำ บ้านหนองบง**อีก

บันทึกการบำเพ็ญเพียรของ**หลวงปู่** ที่**ถ้ำผาบิ้ง**ในช่วงนี้ มีดังนี้ : -

*"**วันเพ็ญเดือน ๓ พ.ศ. ๘๒ ผาบิ้ง***

*ค้นดู**อนุสัย** สิ่งที่ไม่รู้ก็รู้ สิ่งที่ไม่เห็นก็เห็น ธาตุพิการเหมือนแต่ก่อน **อนุสัย** ฟุ้งขึ้นมาให้เห็นแจ่มแจ้งดี จิตยั่งยืนในการทรมาน จิตไม่ย่อท้อพิจารณาถึงขั้น**อนุสัย***

การเทศนาดีนั้นจิตเสีย การพูดดีนั้นจิตเสีย อารมณ์นอกดูดเอาไปกินหมด

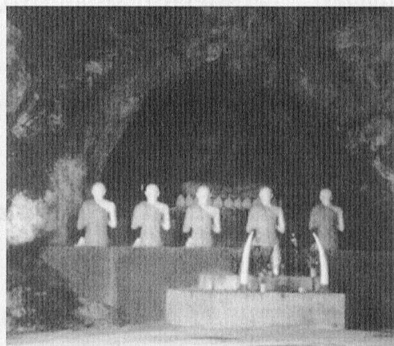
กรรมอาพาธมักติดนิสัยเป็นนิจ ต่างแต่ราคะมักเกิดใกล้อันตรายเสียจริง ผิดแต่ก่อนนั้นมาก

***ข้อสำคัญ** เลือกฟั้นเอาธรรมะที่เกิดเฉพาะในดวงจิต **พิจารณาตามนิสัยของตนไปตามลำดับ ๑ เพ่งไม่ให้จิตเป็นตัณหา ๑** ให้จิตไปอย่างกลางๆ อย่าให้ดลความรักความชัง เห็นความรู้เขยิบขึ้นทุกทีๆ*

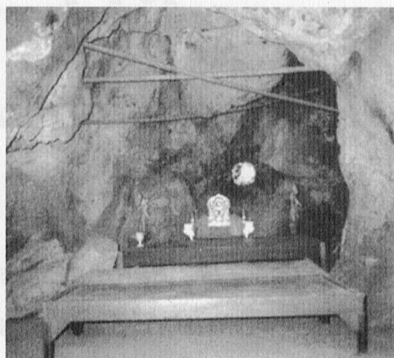
ราคะเบาบาง รับรู้อารมณ์ทุกๆ อย่าง จิตชอบสงัด เพ่งเหตุผลปัจจุบันถูก ไม่ผิด เห็นเหตุผลยืดยาว อาพาธก็ถอยไม่ค่อยกำเริบ ต่างแต่น้ำใจไม่สู้เด็ดเดี่ยว **เห็นความมั่นคงของศาสนา**

เจริญภาวนาดีกว่าเมื่อคราวก่อนนั้นมาก ตรวจดูจิตละเอียดดี รู้ความเสื่อมความเจริญของจิต น้ำใจกล้าหาญต่อความเพียร เพ่งอยู่เป็นนิจ พิจารณาความเป็นเองของจิต นิมิตความฝันก็เป็นมงคล โรคก็ให้โอกาส”

ทางขึ้นลงถ้ำผาบิ้ง

ภายในถ้ำ

ทางเข้าถ้ำ

ภายในถ้ำ

๖๗.

กลับไปที่บ้านหนองบง

หลวงปู่หลุย พักที่**ถ้ำผาบิ้ง** นำชาวบ้านถือศีลภาวนาระยะหนึ่ง พอได้โอกาสเหมาะ ท่านก็ย้อนกลับไปภาวนาที่**บ้านหนองบง** ตามที่เคยตั้งใจไว้

หลวงปู่ เล่าให้ฟังว่า ที่**บ้านหนองบง สถานที่สงัดเงียบ มีรุกขเทพมาก ท่านได้รับความเย็นอกเย็นใจจากการบำเพ็ญเพียรที่นั่น จึงได้ย้อนกลับไปอีก**

บันทึกของ**หลวงปู่**เขียนไว้ดังนี้ : -

*"มาพักเจริญสมณธรรมที่**หนองบง วันขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๔ พ.ศ. ๘๒** ได้รับความเย็นใจมาก **ดีกว่าอยู่ทุกๆ แห่ง** ได้ทำความเพียรทั้งกลางวันกลางคืน ความรู้เกิดสุขุมมาก **ปฏิภาคนิมิต**แสดงมาก ฝันก็เป็นมงคลดี โรคไม่ค่อยกำเริบ ดีกว่า **ถ้ำผาปู่**"*

***"หนองบง วันแรม ๔ ค่ำ เดือน ๔ พ.ศ. ๘๒** ภาวนานั้นจิตสงัดเงียบ พิจารณาความตายแนบเนียนสนิทดี พ้นจาก**วิจิกิจฉา** ความสงสัย ดีตลอดวันตลอดคืน มิได้กังวลในสิ่งทั้งปวง*

*จิตไม่ฟุ้งซ่าน เห็นอานิสงส์ว่า**อยู่คนเดียวจะมีกำลังมาก** สัญญาไม่มาก ไม่ระคนด้วยหมู่*

*เห็นความรู้ที่เกิดใน**ปัจจุบันจิต** แม้จะดูหนังสือมาก ก็ไม่ติดสัญญา ชอบพิจารณา**ความเกิด**ใน**สติปัฏฐาน***

จิตปีนี้มีกำลังกว่าเมื่อปีกลายนี้ จิตไม่ติดทางอาหาร"

ช่วงเวลาในขณะนั้นอยู่ในช่วงของ**สงครามอินโดจีน** คือไทยได้เรียกร้องดินแดนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงคืนจากฝรั่งเศส ได้มีสงครามขึ้น เป็นผลให้ไทยได้ดินแดนบางส่วนคืนมา ได้แก่ พระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณ และนครจำปาศักดิ์ แต่ภายหลัง**สงครามโลกครั้งที่ ๒** ไทยต้องเสียดินแดนเหล่านี้คืนให้ฝรั่งเศสไป

ข่าว**สงครามอินโดจีน**เผยแพร่ไปในหมู่ประชาชน สำหรับ**หลวงปู่**ที่อยู่ในฐานะเพศบรรพชิต **นอกจากการแผ่เมตตาแล้ว หลวงปู่ก็ได้ใช้ข่าวจากการสงครามเป็นบาทของการภาวนา**

ในบันทึกของ**หลวงปู่** มีดังนี้ :-

*"ดูหนังสือพิมพ์เรื่องสงครามเท่าไร **จิตยิ่งมีกำลัง** เพราะเป็น**เทวทูต**ส่งข่าวมาบอก**ความตาย** และปลงกระแสของจิตให้วิ่งไปตามนั้น ยิ่งทำจิตเร่งให้ภาวนาเข้าเนืองๆ **ความกลัวและความประมาทก็ลดน้อยลง นอกจากธรรมะเป็นที่พึ่งแล้ว ไม่มีอะไรเป็นที่พึ่ง**"*

*"ภายในจิตชอบอุ้มบริษัท คือ **พรหมวิหาร** นิสัยชอบเป็นสาธารณะ ไม่เพ่งให้ความสุขเฉพาะตัวและตระกูล ชอบเพ่งทั่วไป เข้าใจแต่ว่า**ชีวิตจะไม่คงทนอยู่เสมอ**"*

"มาระลึกถึงโทษได้ว่า อาพาธเพราะทำจิต ๑ เกิดความสงสัยวินัย ๑ จิตวิบัติ ๑ รวม ๓ อย่างนี้โทษถึงตาย"

๖๘.

ภาวนาที่ไร่ม่วง และหนองผักก้าม

เหตุการณ์นี้อยู่ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นพรรษาที่ ๑๖ ของ**หลวงปู่**

หลวงปู่พักภาวนาอยู่ที่**บ้างหนองบง** อำเภอวังสะพุง ไปจนถึงปีใหม่ คือ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ท่านจึงจากไปสถานที่อื่น โดยยังวนเวียนอยู่ใกล้ๆ อำเภอเมือง จังหวัดเลย เพราะท่านยังมีภาระต้องโปรดโยมมารดา คือเจ้า**แม่นางกวย** และญาติๆ อยู่ จึงยังไม่ไปห่างไกลจากจังหวัดเลย

ออกจาก **หนองบง** **หลวงปู่**ไปพักภาวนาที่**ไร่ม่วง** ซึ่งอยู่ด้านตะวันออกของตัวจังหวัดเลย และอยู่ติดทางด้านเหนือของ **ถ้ำผาปู่**

(วัดครูบาอาจารย์สายกรรมฐานในเขตตำบลไร่ม่วง ที่มีชื่อเสียงในปัจจุบันได้แก่ **วัดป่าอัมพวัน** ของ**หลวงปู่ชามา อจุตฺโต** ตั้งอยู่บนเขาริมถนนสาย ๒๐๓ จังหวัดเลย-อำเภอภูเรือ มีความวิเวกเหมาะแก่การภาวนาและมีเจดีย์อนุสรณ์ของ**หลวงปู่ชามา** ที่ควรหาโอกาสไปกราบไหว้ขอพร เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันคือ **หลวงปู่คำผอง ขนฺติโก**_ปฐม)

หลวงปู่ ได้บันทึกเกี่ยวกับการภาวนาที่ **ไร่ม่วง** ดังนี้ : -

"วันแรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๑ พ.ศ. ๘๓ *(๑๔ เมษายน ๒๔๘๓)* ***นาพ่อสว่าง ไร่ม่วง*** *สถานที่อากาศดี อาหารดี แต่ไม่สงบด้วยคนและสัตว์ ลักษณะจิตกลางคืนดี เพ่งดูนิสัยและนิมิตดีตั้งแต่หัวค่ำไป*

กลางวันจิตไม่อยู่ ทำให้หงุดหงิด ไม่สบาย ใคร่อยากหนีไปอยู่แห่งอื่น แต่กลางคืนจิตอยู่ และธรรมที่เกิดในจิตสุขุมมาก

คณะอุบาสกอุบาสิกาดี เด็กก็ดี บางกลางวันทำจิตก็ดี"

หลวงปู่ พักภาวนาอยู่ที่ **ไร่ม่วง** เดือนหนึ่ง แล้วท่านก็เปลี่ยนไปพักที่ **บ้านหนองผักก้าม** อยู่ในเขตจังหวัดเลยเหมือนกัน

บันทึกของ **หลวงปู่** มีดังนี้ :-

"พักหนองผักก้าม ๑๙/๒/๘๓ *(๑๙ พฤษภาคม ๒๔๘๓) เจริญภาวนาดีทั้งกลางคืน กลางวัน ดีกว่า**บ้านม่วง**มาก เงียบสงัดดี อากาศดี เสนาสนะดี อาหารพอ*

*ภาวนาได้ดีเหมือนกะอยู่**หนองบง** เกิดความรู้อย่างสุขุม เสนาสนะห่างกันดีกว่าทุกแห่ง กุฏิกว้างขวางปรุโปร่งดี น้ำดี มิได้ฝันร้าย ผู้คนไม่พลุกพล่าน สัตว์ก็ไม่พลุกพล่าน **สัญญาไม่มาก ไม่อยากหนีไปที่ไหน แม้แต่จะออกเดินไปเปลี่ยนอิริยาบถ"***

หลวงปู่ พอใจกับการอยู่ภาวนาที่ **หนองผักก้าม** มาก พอๆ กับที่ **หนองบง** ที่ผ่านมา ตอนแรกท่านคิดจะอยู่จำพรรษา แต่ในที่สุดท่านก็ตัดสินใจ **"ออกเดิน"** ต่อไป

หลวงปู่ บันทึกไว้ ดังนี้ :-

"๒๖/๒/๘๓ *(๒๖ พฤษภาคม ๒๔๘๓) ภาวนาดีทั้งกลางวันกลางคืน โรคร้ายก็ให้โอกาสดี จิตไม่ง้อคน จะมีอุปัฏฐากหรือไม่นั้นไม่น้อยใจ ตั้งใจอยู่แต่**ภาวนาอย่างเดียว** ไม่หวังทรมานคน (หมายถึงการสั่งสอนญาติโยม) **พอจำพรรษาก็จำ ถ้าไม่พอต้องออกเดิน"***

ในที่สุด**หลวงปู่**ก็ตัดสินใจ **"ออกเดิน"**

ถ้าอ่านจากบันทึกของ**หลวงปู่** โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจาก วัน-เดือน-ปี ที่ท่านจดบันทึก จะเห็นว่า**หลวงปู่ท่านไปเร็ว-มาเร็ว และเปลี่ยนสถานที่บำเพ็ญภาวนารวดเร็วมาก** เยี่ยงพระป่าสายกรรมฐานทั้งหลาย ซึ่งกล่าวกันว่า ท่าน **"ไปเร็ว-มาเร็ว ประดุจดังนกบิน"**

สภาพกุฏิและสถานที่ที่หลวงปู่เคยไปพักบำเพ็ญเพียร

๖๙.

ย้อนกลับไปถ้ำผาปู่

ออกจาก**บ้านหนองผักก้าม** **หลวงปู่**ก็ย้อนกลับมาพักบำเพ็ญเพียรที่ **ถ้ำผาปู่** อำเภอเมือง จังหวัดเลย อีกครั้งหนึ่ง การมาคราวนี้ **หลวงปู่**บอกว่า ภาวนาไม่ค่อยดี ซึ่งถ้าดูจากบันทึกของ**หลวงปู่** ผู้เขียนคาดว่าคงจะมีการเริ่มต้นก่อสร้าง ปรับปรุงถ้ำ และพัฒนาขึ้นเป็นวัด จึงขาดความสงบสงัด ซึ่งไม่เหมาะกับผู้ที่อยู่ในระยะที่เร่งบำเพ็ญเพียร

ถ้าพูดถึง **วัดถ้ำผาปู่** ในปัจจุบัน ก็อยู่ทางด้านตะวันออกของตัวเมืองเลย บนทางหลวงสาย ๒๑๑๕ เมืองเลย-อำเภอท่าลี่ อยู่ห่างจากตัวเมืองราวๆ ๑๐ กิโลเมตร เป็นวัดของ **หลวงปู่คำดี ปภาโส** เจ้าอาวาสองค์ต่อมาที่มรณภาพแล้วคือ **หลวงพ่อสีทน สีลธโน** และเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันคือ **หลวงพ่อเผย วิริโย**

บันทึกของ**หลวงปู่** มีดังนี้ : -

*"**มาถึงเดือน ๘ ขึ้น ๑ ค่ำ พ.ศ. ๘๓** (๕ กรกฎาคม ๒๔๘๓) **ณ ถ้ำผาปู่** กิเลสเกิดอย่างเต็มที่ การก่อสร้างเกิดเต็มที่ แต่สติตามทันรู้ว่า **นักบวชสมัยนี้มารมาก โดยอยู่ได้จะมีปัญญาใหญ่ ถ้าอยู่ไม่ได้เสียหายใหญ่ เพราะโลกอยู่กับธรรมชนกัน** (สมัย ราคะ โทสะ โมหะจัด) **ใครอยู่ได้เป็นปราชญ์เยี่ยม ฯ***

นักปราชญ์จะอยู่ได้ต้องรักษาความสงบ รีบเร่งทำความดี เพียรให้ยิ่ง พอประทังตัวอยู่ได้ หากไม่ทำความเพียรเสียหายใหญ่โต เพราะนักบวชก็เสื่อม อุบาสิกาอุบาสกก็เสื่อม ต้องปฏิบัติตามมักน้อยจริงๆ จึงปฏิบัติศาสนาได้ จนอภิชนลาภก็เสื่อม คนนับถือก็เสื่อม จึงเห็นได้ว่าเสื่อมพร้อมกัน เจริญพร้อมกัน ดุจสัตว์ตายในสงครามหมด สัตว์อ้อนวอนขอเกิด ต่อไปศาสนาจะเป็นอย่างไรทราบไม่ได้ฯ ราคะแรงกว่าทุกอย่างฯ"

*"**๗/๔/๘๓** (๗ กรกฎาคม ๒๔๘๓) อยู่**ถ้ำผาปู่** ในคราวนี้ กิเลสเกิดมาก โทสะไม่ค่อยเกิด แต่การก่อสร้างนั้นเกิดมาก จิตไม่มี**หิริโอตตัปปะ** เหตุมาก อยู่ที่อื่นไม่ค่อยเกิดร้ายแรงเหมือนอย่างนี้ ถึงเกิดก็ไม่นาน กู่เดียว เห็นแต่จิตแนบเนียนดี สุขุมดี เห็นเหตุเห็นผล จิตติดอันใดย่อมอยู่ ณ ที่นั้นนาน"*

*"**๑๐/๔/๘๓** (๑๐ กรกฎาคม ๒๔๘๓) **ผาปู่ นาอ้อ** กิเลสรบกวนทุกคืน ใคร่จะออกเดินเมืองอื่นทุกคืน วางอารมณ์ยังไม่ได้ เหตุอดีตอนาคต นั้นมาก พิจารณาธรรมในปัจจุบันยังไม่ได้ จิตลงไปไม่ได้ ทำให้อาพาธ ถอนจิตพิจารณาตามอารมณ์พอประทังตัวได้ จิตพุ่งตัดสินธรรมวินัยไม่ได้*

*พิจารณา**กรรม**นั้นมาก โรคภัยเกิดขึ้นตามจิตวิบัติ แต่จิตยังมั่นอยู่ในที่วิเวก ไม่ชอบระคนด้วยหมู่*

สำคัญว่าชีวิตจะไม่ยืน นอนยาก เข้าอานาปานุสติจึงนอนหลับ วิสัยจิตไม่วิ่งไปตามสัญญา จิตสันโดษในสมณบริขาร ชอบเป็นพ่อค้าเพ่งสมบัติบ้าง น้ำจิตยังกลัวตาย

ปาฏิหาริย์ของท่านอาจารย์มั่น** สำคัญมากยิ่งกว่า**ท่านอาจารย์สิงห์ ท่านอาจารย์เสาร์ชอบรักษาจิตยิ่งกว่าเทศน์หรือทรมานคน

พิจารณาศาสนาตกต่ำมาก ดีแต่พิจารณาอวัยวะร่างกายทะลุปรุโปร่ง มิได้เป็นก้อนเหมือนเดิม จิตเชื่อมั่นในตอนนี้มาก เพราะทำให้ละอุปาทาน จิตคฤหัสถ์เกิดขึ้นมากนั้นเป็นคราวๆ สงบเป็นคราวๆ สงสัยในพระวินัยเป็นบางประการ แต่ทำจิตแก้ได้

พิจารณาดุจเรากอดซากผี ลอยใกล้ฝั่งแล้วกระโดดขึ้นฝั่ง อานิสงส์อัพยากฤตนี้ดีมาก พิจารณาธรรมให้เกิดจากนิสัย ละเจตนา ละตั้งใจ พิจารณาความเป็นเอง เพราะธรรมเป็นอัพยากฤต ให้รู้เอง เห็นเองตามจริตและนิสัย

มาอยู่ถ้ำ เหตุผลยิ่งเกิดกว่าที่อื่น ใกล้ต่ออันตรายมาก ไม่ค้นอนุสัยแล้ว แต่อนุสัยจะฟุ้งขึ้นมาให้ปรากฏแล้วก็อ่านดูตามเรื่องนั้น ***อย่าเชื่อจิต ให้เชื่อธรรมะ*** *คือความเป็นเอง คือความเกิด ความดับของสังขาร จึงไม่ร้อนกระสับกระส่าย จึงแลเห็นปกติของจิต ก็ได้ชื่อว่าเห็นธรรม"*

"ถ้ำผาปู่ ขึ้น ๑๐-๑๑ เดือน ๘ พ.ศ.๘๓ *(๑๔-๑๕ กรกฎาคม ๒๔๘๓) จิตยินดีรับพิจารณาอารมณ์ต่างๆ ไม่อยากทวนกระแสเข้าจิตเดิม เพราะมันร้อน พิจารณา**ไตรลักษณ์**ไม่ใคร่ได้ กิเลสกำเริบต่างแต่พิจารณาธรรมะสุขุม ละลงเป็นชั้นๆ เยือกเย็น และพิจารณานิสัยของตนหวังเพื่อความสัปปายะของจริตจิตใจ ไม่ข่มจิตและไม่กดให้พิจารณาความเป็นเองของนิสัยของจิต และพิจารณาบุญวาสนาของตน (ให้จิตเข้าเอง ให้เห็นเอง ให้ออกเอง หนักหรือเบา แข็งหรืออ่อน เมื่อจิตเบื่อในการออกแล้วเข้าเอง)*

รู้สึกว่าใจคอก็กว้างขวาง รู้นอกมากกว่าใน ใกล้ต่ออันตรายมาก รู้สึกว่าโรคไม่ค่อยกำเริบ รู้ช้า ไปช้า พิสดาร ต่างแต่ความรู้สึกน้อย สตินัอย ปัญญาน้อย แต่มีความสบายกาย สบายใจมาก เพราะไม่ขัดกับนิสัย

กิเลสแรงมากกว่าอยู่ที่อื่น จิตไม่รู้เท่าทันเหตุ จิตรู้เท่าทันนิมิตที่แสดงออกมา ไม่เผลอเหมือนเมื่อก่อน ไม่เชื่อนิมิต มีสติระวังเสมอ อานิสงส์ที่ทรมานตัวอยู่ในถ้ำจะขยายไปได้นาน เพราะตั้งใจภาวนาอย่างเต็มที่ ไม่อ้างกาลอ้างเวลา จิตมัธยัสต์แต่การภาวนา"

*"**ถ้ำผาปู่ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๘ พ.ศ. ๘๓** (๑๗ กรกฎาคม ๒๔๘๓) การภาวนา **ถ้ำผาปู่** จิตดูดดื่มมาก ถึงจะวิบัติเท่าไรไม่เสีย เพราะไม่ได้คลุกด้วยอารมณ์ต่างๆ เมื่อวิบัติแล้วก็เห็นความเจริญ เมื่อเห็นความเจริญแล้ว ก็เห็นความวิบัติ*

*อยู่ในถ้ำเดือนหนึ่ง นิสัยเปลี่ยนแปลงมาก จิตไม่เบื่อในถ้ำ จึงเรียกว่า **จิตดื่มธรรมะเสมอ** มีอานิสงส์หลายอย่างหลายประการ สถานที่เที่ยววิเวกมาก จิตเปลี่ยนอารมณ์เสมอ จิตไม่เศร้าหมอง เกิดความรู้ต่างๆ นิมิตฝันเป็นมงคลดีกว่าทุกแห่ง เท่ากับหนองบง"*

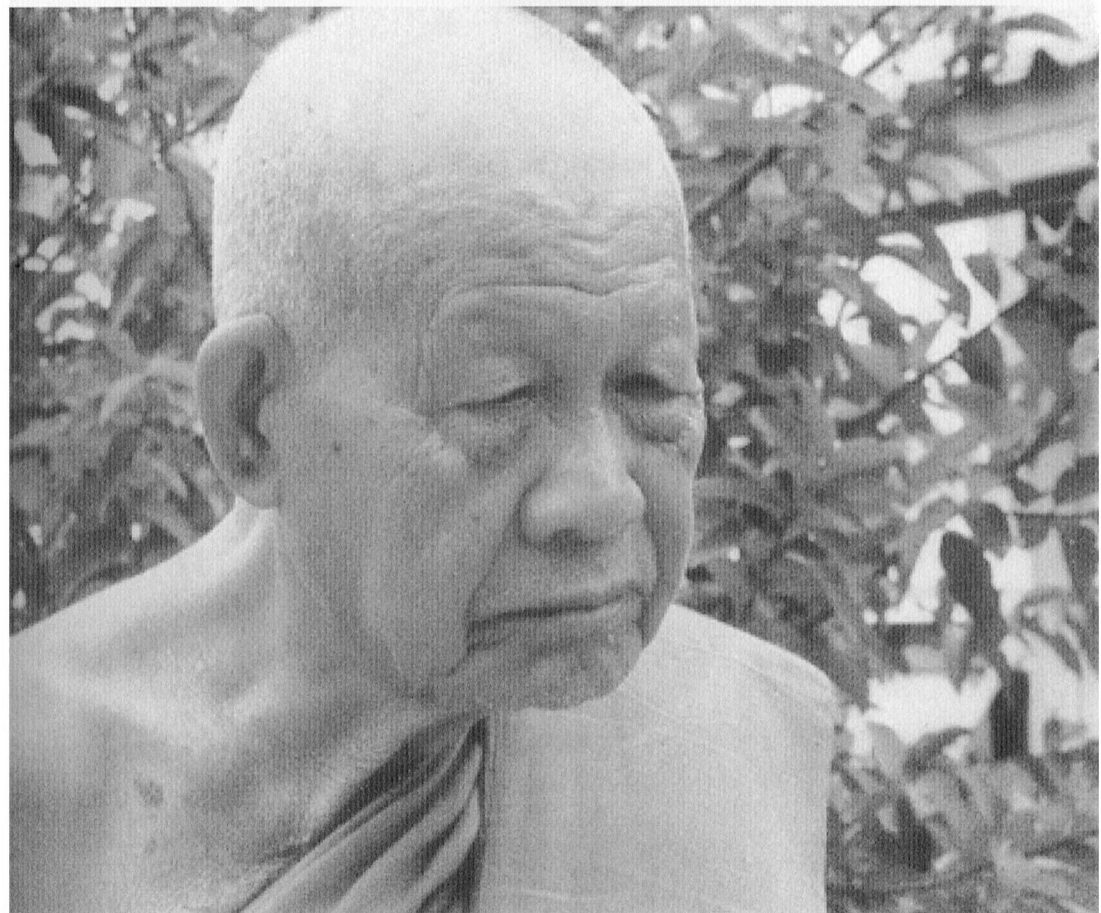
ที่**ถ้ำผาปู่** ในระยะนี้เอง **หลวงปู่** ได้อุทานกับองค์ท่านเองว่า : -

"เราคิดถึงคนใด คนนั้นคิดถึงเรา คนนั้นป่วย หรือคนนั้นมาหาเรา หรือคนนั้นมาใกล้ที่เราอยู่ อย่างคิดถึงท่านอาจารย์ เป็นต้น ท่านก็ป่วยจริง"

กับ**หลวงปู่คำดี ปภาโส** เจ้าสำนัก **วัดถ้ำผาปู่** อ.เมือง จ.เลย

ภาค ๕ : สุดเลิศแห่งครูอาจารย์

๗๐.
ไปดักรอพบหลวงปู่มั่น

ช่วงที่**หลวงปู่**พักภาวนาอยู่ที่**ถ้ำผาปู่** อำเภอเมือง จังหวัดเลย ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ นี้ **หลวงปู่** ก็เริ่มได้ข่าว**หลวงปู่มั่น**ว่า **หลวงปู่มั่น พระอาจารย์ใหญ่ กลับมาจากเชียงใหม่แล้ว กำลังจะเดินทางมาพำนักที่จังหวัดอุดรฯ**

ท่านผู้อ่านคงจำได้ว่า **หลวงปู่มั่น**ได้ปลีกออกจากหมู่คณะทางภาคอิสาน ไปแสวงวิเวกอยู่ทางเชียงใหม่นานถึง ๑๒ ปี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๑-๒๔๘๒ แล้วท่านเจ้าคุณ**พระธรรมเจดีย์** (จูม พนฺธุโล) ได้เดินทางขึ้นไปนิมนต์**หลวงปู่มั่น** ให้มาพำนักที่**วัดโนนนิเวศน์** อำเภอเมือง **จังหวัดอุดรธานี**

หลวงปู่หลุย ได้เขียนเชิงรำพึงไว้ในสมุดบันทึกของท่านว่า

"อยากไปอุดรฯ แต่ก่อนท่านอาจารย์มั่นมา"

หมายความว่า **หลวงปู่** ท่านอยากเดินทางไปรอพบ**หลวงปู่มั่น** ที่อุดรฯ ก่อนที่**หลวงปู่มั่น** จะเดินทางไปถึง

แต่เดิม **หลวงปู่** คิดจะอยู่จำพรรษาที่**ถ้ำผาปู่** ซ้ำอีกหนึ่งพรรษา ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ซึ่งเป็นพรรษาที่๑๖ ของท่าน แต่ต้องเปลี่ยนแผนใหม่ เพราะว่า การจำพรรษาที่ถ้ำผาปู่ จังหวัดเลย ย่อมขาดโอกาสที่

จะไปฟังธรรมจากหลวงปู่มั่นได้ เพราะการคมนาคมระหว่างจังหวัดเลยกับจังหวัดอุดรนั้นยังลำบากอยู่มาก ไม่สามารถเดินทางไป-กลับในวันเดียวได้ หากท่านไปจำพรรษาที่อุดรฯ หรือที่สกลนคร โอกาสฟังธรรมจาก **หลวงปู่มั่น** จะมีมากกว่า

ข่าวที่ **หลวงปู่** ได้รับนั้นยังไม่แน่นอนว่า **หลวงปู่มั่น** ท่านจะพักจำพรรษาที่อุดรฯ หรือสกลนครกันแน่ เนื่องจาก**หลวงปู่** ท่านคุ้นเคยกับจังหวัดสกลนครมาก่อน ท่านจึงตัดสินใจจะไปดักรอ**หลวงปู่มั่น**อยู่ที่สกลนคร

เนื่องจากใกล้จะถึงวันเข้าพรรษาแล้ว มัวคิดช้าไม่ได้ **หลวงปู่** จึงตัดสินใจจะไปจำพรรษาแถบ**ถ้ำโพนงาม** ซึ่งอยู่ในตำบลนาอ้อ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

ท่านผู้อ่านคงพอจะจำได้ว่า **หลวงปู่** เคยไปพักที่**ถ้ำโพนงาม ได้วิชาม้างกาย และทำปฏิภาคนิมิตได้คล่องแคล่ว ณ ที่นั้น ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๖-๒๔๗๗ ก่อนเดินทางกลับจังหวัดเลย**

หลวงปู่ระลึกถึงรสชาติความซาบซึ้งดูดดื่มในธรรมที่ได้รับระหว่างทำความเพียรอยู่ที่นั่น จึงใคร่กลับไปอีกครั้งหนึ่ง หากโชคดี ถ้า**หลวงปู่มั่น**ไปจำพรรษาที่สกลนคร ก็จะกลายเป็นโชค ๒ ชั้นเลยทีเดียว เพราะ**ถ้ำโพนงาม**อยู่ไม่ไกลจากสกลนคร สามารถเดินทางไป-กลับในวันเดียวได้

หลวงปู่ คิดวางแผนที่**ถ้ำผาปู่** ในวันขึ้น ๑๓ ค่ำ พอวันรุ่งขึ้น คือ วันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๘ ตรงกับวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๘๓ **หลวงปู่** ก็ออกเดินทางไป**สกลนคร** และได้จดลงในสมุดบันทึกของท่านว่า : -

*"วันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๘ พ.ศ.๘๓ จำพรรษา**โพนสว่าง นาอ้อ** ภาวนากลางคืนดี กลางวันไม่สู้ดี เพราะกลางคืนสงัด กลางวันไม่สงัด"*

ผมขออนุญาตทำความเข้าใจกับท่านผู้อ่านเกี่ยวกับชื่อ **โพนงาม** กับ **โพนสว่าง** สักหน่อย คือ เป็นสถานที่ที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน โดยเฉพาะ**ถ้ำโพนงาม** อยู่ระหว่าง **บ้านโพนงาม** กับ **บ้านโพนสว่าง** และมีหมู่บ้านใกล้เคียงอื่นได้แก่ **บ้านโพนเชียงหวาง บ้านนาอ้อ** และ **บ้านหนองสะไน** พระที่พำนักที่ถ้ำโพนงาม จะไปบิณฑบาตในหมู่บ้านเหล่านี้ได้เหมือนกัน ระยะทางพอๆ กัน หมู่บ้านและสถานที่เหล่านี้อยู่ในตำบลนาอ้อ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ดังที่เคยเรียนให้ทราบแล้ว

บันทึกของ**หลวงปู่** เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ขณะท่านพำนักที่**ถ้ำผาปู่** จังหวัดเลย กล่าวถึงสถานที่ที่ท่านภาวนา ว่า

*"...จิตเกิดความรู้แปลกๆ **ถ้ำโพนงาม** ที่ ๑ **ถ้ำผาบิ้ง** ที่ ๒ **ถ้ำผาปู่** ที่ ๓"*

อีกประเด็นหนึ่งที่อยากกราบเรียนท่านผู้อ่านก็คือ เมื่อกล่าวถึงว่า **หลวงปู่** จำพรรษาที่ **ถ้ำโพนงาม** หรือ **โพนสว่าง** ไม่ได้หมายความว่าท่านจะอยู่ภาวนาภายใน**ถ้ำโพนงาม** ซึ่งเป็นถ้ำยาวนั้นเพียงแห่งเดียว ท่านอาจจะไปภาวนาในถ้ำเล็กถ้ำน้อยในเขตบริเวณ**เทือกเขาภูพาน** ที่อยู่ใกล้เคียงกันนั้นด้วย และเหตุการณ์ต่างๆ ที่ท่านได้ประสบในช่วงเวลานั้น ถือว่าเกิด ณ **ถ้ำโพนงาม** ทั้งสิ้น

๗๑.

ปลดภาระความกังวล ทางจังหวัดเลยได้หมดสิ้น

ท่านผู้อ่านคงจำได้ว่า การที่**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ท่านเดินทางกลับ**จังหวัดเลย** และจำพรรษาในถิ่นใกล้ๆ นั้น ก็หวังที่จะไปเยี่ยมเยียนและโปรด**เจ้าแม่นางกวย** โยมมารดาของท่าน พร้อมทั้งอบรมสั่งสอนบรรดาญาติของท่านให้มีสรณะที่พึ่งทางใจอย่างมั่นคง ไม่คลอนแคลนในพระรัตนตรัย และการบำเพ็ญทาน รักษาศีล ตลอดจนการบำเพ็ญภาวนา ซึ่ง**หลวงปู่**ก็ได้ปฏิบัติภาระดังกล่าวจนเป็นที่มั่นใจพอสมควรแล้ว

ดังนั้น การออกจากจังหวัดเลยในหนนี้ **หลวงปู่**จึงรู้สึกว่า **ใจเบากายเบา กว่าที่เคยเป็นมา** ความกังวลเกี่ยวกับโยมมารดา และญาติพี่น้อง ก็ถือได้ว่า **หมดห่วง** ท่านสามารถออกบำเพ็ญสมณธรรมได้อย่างเต็มที่ ไม่ต้องห่วงหน้าพะวงหลังอีกต่อไป

แม้การท่องธุดงค์ในช่วงแรก ดูเหมือนว่า **หลวงปู่**จะตัดขาดจากญาติมิตร และตัดขาดจากชีวิตทางโลกสิ้นเชิงแล้วก็ตาม แต่ลึกๆ ลงไปในใจ ท่านก็ยังมีความระลึกถึงโยมมารดาอยู่ ไม่ทราบว่าท่านจะอยู่ดีมีไข้ประการใดหรือไม่ เพราะการส่งข่าวคราวถึงกันในสมัยก่อนไม่ได้สะดวกสบายเหมือนเช่นทุกวันนี้

เมื่อ**หลวงปู่**ได้ธุดงค์จากบ้านไปนาน ทางโยมมารดาและญาติพี่น้องต่างก็คิดว่า**หลวงปู่**คงจะมรณภาพหายสาปสูญไปแล้ว จนไม่มีใครคิดถึงท่าน

แม้**หลวงปู่เอง** ได้ตระหนักดีว่า โยมมารดา คือ**เจ้าแม่นางกวย** จะเป็นคนเข้าวัดรักษาศีล ๕ เป็นประจำ และรักษาศีล ๘ หรือ **ศีลหลวง - ศีลใหญ่** ในวันอุโบสถ และยึดมั่นในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีก็ตาม แต่ด้วยการเป็นคนมีทรัพย์ศฤงคารแลบริวารมาก ด้วยภาระความรับผิดชอบจึงต้องดุด่าว่ากล่าวบรรดาบริวาร และผู้เกี่ยวข้องด้วยความเฉียบขาด โอกาสที่ศีลของโยมมารดาจะด่างพร้อย หรือศีลขาด ศีลทะลุ จึงมีได้เสมอ ยังไม่อาจวางใจได้ ใครจะช่วยตักเตือนให้สติให้โยมมารดาของท่าน ได้มีหลักฐานทางใจอย่างมั่นคงได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **การภาวนา** ซึ่งถือว่ายังล้มลุกคลุกคลานอยู่ ยังไม่มั่นใจ

ความห่วงใยดังกล่าว **หลวงปู่** บอกว่า

"หน้าที่ของเราผู้เป็นบุตร ยังมิได้ตอบแทนบุพการีให้ถึงใจเลย"

ด้วยเหตุนี้ การกลับไปจำพรรษาใกล้บ้านในครั้งนั้น จึงทำให้**หลวงปู่**หายห่วงได้อย่างปลอดโปร่งใจ

นอกจากการอบรมทางจิตใจ ซึ่ง**หลวงปู่**ให้การอบรมตลอดไปถึงญาติพี่น้องและคนในบ้านแล้ว ทางด้านทรัพย์สมบัติของนอกกาย**หลวงปู่**ก็ได้บอกสลัดตัดเปลื้องอย่างเด็ดขาดซ้ำอีกครั้ง

จริงอยู่ เมื่อคราวออกบวช **หลวงปู่**ก็ได้สละสิทธิ์ในทรัพย์มรดกแล้ว แต่**เจ้าแม่นางกวย** ก็ยังมีความหวังอยู่ว่า **พระลูกชายอาจจะสึกมาครองชีวิตฆราวาสอีกก็ได้** ท่านจึงพยายามจะรักษาสมบัติส่วนที่คิดว่าเป็นของบุตรชายคนโตเอาไว้อย่างดี

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บรรดาเครื่องประดับที่เป็นทองคำ อันเป็นสมบัติเก่าของโยมบิดาของท่าน **เป็นมรดกของตระกูลเจ้าเมืองแก่นท้าวตกทอดมา ก็ควรจะเป็นของหลวงปู่และน้องชาย ซึ่งเป็นเชื้อสายโดยตรง**

หลวงปู่ ได้กล่าวปฏิญาณให้โยมมารดาเข้าใจซ้ำอีกว่า ทรัพย์ศฤงคารประเภทเรือกสวนไร่นา ตลาด โรงหนัง ที่ดิน บรรดามีของครอบครัวนั้น ท่านขอสละสิทธิ์ทุกประการ

สำหรับทรัพย์สมบัติที่เป็นสิ่งของมีค่า พวกทองคำ สร้อยตัว สร้อยสังวาลย์ใดๆ นั้น แม้โยมพี่สาว คือ **เจ้าแม่นางบวย** จะมิใช่บุตรสาวของโยมพ่อ (หมายถึงคนละพ่อกัน) แต่โยมพี่ก็ได้ดูแลเลี้ยงน้องมาเสมือนดั่งเป็นพี่น้องบิดามารดาเดียวกัน และ**โยมพี่** ก็มีลูกสาวเพียงคนเดียว **สมบัติส่วนนี้ หากโยมมารดายังยืนยันว่าควรเป็นของท่าน ท่านก็ขอสละยกให้โยมพี่ เพื่อเป็นมรดกให้ทายาทของสกุลผู้เป็นหญิง**

เป็นอันว่า**หลวงปู่**ได้สะสางภาระความห่วงใยทางโลกได้หมดแล้ว ยังเหลือภาระในทางธรรม ซึ่ง**หลวงปู่**จะต้องพยายามค้นหาอย่างมอบกายถวายชีวิตต่อไป

หลวงปู่ เล่าว่า การเป็นผู้ปราศจากบ้าน ปราศจากสมบัติ ทำให้ใจเป็นสุข ไม่ห่วงหาอาลัย หรือกังวลสิ่งใด แม้จะบอกแล้วว่าสละบ้าน สละสมบัติ แต่มารดา พี่น้อง ยังไม่แน่ใจ ห่วงหากังวลถึง จิตของบุคคลเหล่านั้นก็คงมาเกาะเกี่ยวกับท่าน ทำให้ท่านรู้สึกอยู่บ้าง แต่เมื่อทำความเข้าใจให้ชัดเจนได้ สิ่งที่ทำให้ค้างคาจิตก็หลุดผล็วะไป

กายเบา ใจเบา อย่างไม่เคยเป็นมาก่อน

๗๒.

เกิดมหัศจรรย์ในทางจิต

เป็นอันว่า พรรษาที่ ๑๗ พ.ศ. ๒๔๘๓ หลวงปู่ได้พักจำพรรษาที่ โพนสว่าง ตำบลนาอ้อ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

และการมาจังหวัดสกลนครของ**หลวงปู่** ในครั้งนี้ทำให้**หลวงปู่**ได้ตั้ง **สำนักวัดป่าบ้านหนองผือ** เป็นการรอรับ**หลวงปู่มั่น** ซึ่งพวกเราคงทราบกันดีแล้วว่า **วัดป่าบ้านหนองผือ แห่งนี้เป็นวัดที่หลวงปู่มั่นพำนักอยู่ประจำที่เป็นวัดสุดท้ายในชีวิตของท่าน**

ผมว่าหลวงปู่หลุยท่านสามารถคาดเหตุการณ์ล่วงหน้าได้อย่างไม่ผิดพลาดเกี่ยวกับ หลวงปู่มั่น และวัดป่าบ้านหนองผือ แห่งนี้ ดังจะได้นำเสนอในโอกาสต่อไป

ระหว่างจำพรรษาที่**โพนสว่าง นี้ หลวงปู่**ได้เกิดอัศจรรย์ในดวงจิต ทำให้เชื่อในบุญในบาป เชื่อในคำสอนของพระพุทธเจ้า และเชื่อในอำนาจของพุทโธอย่างสุดจิตสุดใจ ไม่มีอะไรเคลือบแคลงสงสัยเลย

หลวงปู่ เล่าถึงเหตุการณ์ว่า วันนั้นท่านย้ายที่ภาวนาไปอยู่ที่ถ้ำเล็กๆ แห่งหนึ่ง ที่อยู่ต่อไปจากถ้ำยาวที่เคยเป็นที่พัก ใกล้กันนั้นเป็นซอกเล็กๆ ซึ่งอาจจะเดินขึ้นทางหลังเขาไปหาถ้ำใหญ่ข้างบนได้

ในบริเวณนี้เป็นเขตใหม่ที่**หลวงปู่**ไม่ได้เดินมาสำรวจก่อน จึงไม่ทราบว่ามีอะไรอยู่แถวนั้นบ้าง

และเมื่อครั้งมาจำพรรษาเมื่อปี ๒๔๗๖ และ ๒๔๗๗ ก็มิได้เดินเลยมาทางถ้ำซีกนี้ แต่อยู่ทางซีก**บ้านโพนงาม**มากกว่า ถ้ำทางด้าน**บ้านโพนสว่าง** จึงเป็นที่ใหม่สำหรับ**หลวงปู่**

เมื่อ**หลวงปู่**ตัดสินใจจะพักภาวนาที่ถ้ำเล็กๆ แห่งนั้น ท่านจึงหารอยแตกบนเพดานถ้ำ ตอกไม้ลิ่มเพื่อให้แขวนกลดได้ แล้วจัดแจงแขวนกลดโดยรวบชายมุ้งแขวนห้อยอยู่กับกลด

เพียงเริ่มลดตัวลงนั่ง ยังไม่ทันวางเท้าวางมือ ก็ได้ยินเสียง อ่าว...อือ อ่าว...อือ แว่วมา

แรกๆ **หลวงปู่** ก็ยังเฉยอยู่ ชั่วอึดใจหนึ่งก็เริ่มรับรู้ว่าเสียงนั้นเป็นเสียงของอะไร เมื่อเสียงนั้นเริ่มดังใกล้เข้ามา

หลวงปู่เคยได้ยินเสียงครางอย่างนี้มามากเมื่อครั้งพักที่**บ้านหนองวัวซอ** และที่**ถ้ำโพนงาม**นี้ แต่ก็เป็นเสียงร้องแต่ไกลๆ

ส่วนครั้งนี้ แน่ใจว่ามันกำลังเดินเข้ามาหาและอยู่ประชิดตัวท่าน

ใช่แล้ว...เสียงเสือแน่นอน!

เมื่อใจบอกว่า**ใช่แน่!** เสียงนั้นก็กลับเพิ่มเป็น**สอง**...ตัวเล็กก็ร้องตัวใหญ่ก็ร้อง...และใกล้เข้ามาทุกที!

เมื่อ**หลวงปู่**ลืมตาดู ก็เห็นมันมาเดินเยื้องย่างอยู่ปากถ้ำ ทั้งตัวใหญ่และตัวเล็ก คงจะเป็นแม่ลูกกัน

ตัวแม่มองมาทาง**หลวงปู่**อย่างสนใจ ส่วนเจ้าตัวลูกดูจะไม่เดียงสาอะไร ได้แต่คลอเคลียอยู่ข้างแม่ของมันเหมือนเด็กน้อยที่คอยจะเกาะแขนเกาะขาแม่อยู่ท่าเดียว

กลิ่นสาบของมันโชยเข้ามาให้รับรู้ได้ชัดเจน นัยน์ตาของตัวแม่มองดู**หลวงปู่**อย่างระแวงปนหยั่งเชิง

หลวงปู่รับว่าท่านขวัญเสียมาก!

จิตของท่านแว่บรู้สึกทันทีว่า ตัวท่านผิดเองที่มาเลือกถ้ำเล็กที่เป็นทางเสือผ่านขึ้นถ้ำของมัน ตรงซอกหินนั้นคงเป็นบันไดให้มันขึ้นไปบนถ้ำชั้นบน

"นับว่าเรานี่แย่จริงๆ ที่มาแขวนกลดอยู่ข้างซอกหินอันเป็นทางเสือผ่านได้!"

"มันเดินตรงมาทางเรา มันจะคาบเราไปกินไหม? เนื้อเราคงจะมีรสโอชะ เป็นอาหารให้มันและลูกเป็นอย่างดี!"

พลัน! **หลวงปู่นึกถึงคุณพระพุทธเจ้า**...เหงื่อออกราวกับน้ำ... รู้ชัดคราวนี้เลยว่า **ความกลัวตายเป็นอย่างไร!**

นึกถึงคำเทศน์สอนของพระพุทธองค์ที่ว่า

"ความกลัวมาถึงแล้ว ขนพองสยองเกล้ามาถึงแล้ว พึงระลึกถึงตถาคต ความกลัวจะปลาศนาการไป"

เสือตรงเข้ามา ตัวแม่นำหน้า ลูกตามมา... นัยน์ตาตัวแม่ใสแจ๋วมองตรงมาราวกับพญางูสะกดเหยื่อ มันใกล้เข้ามาชนิดว่า**ประชิดตัว**

หลวงปู่เล่าว่า *"เหงื่อออก* ***ไคค้าว*** *ก็ออก...เหงื่อกาฬออกด้วยความกลัวอย่างบอกไม่ถูก!"*

หลวงปู่ เร่งบริกรรม **พุทโธ พุทโธ พุทโธ** อย่างถี่ยิบ ภาวนาหนัก และรู้สึกว่าขณะที่เสือสองตัวแม่ลูกจะถึงตัวนั้น **จิตรวมลงสู่สมาธิอย่างรวดเร็ว เป็นอัตโนมัติ**

จิตลงถึงฐานของอัปปนาสมาธิ หายเงียบไป ไม่รับรู้ทั้งคนทั้งเสือ ๒ ตัวนั้น ความรู้สึกหนึ่งเหมือนกับว่ามีทหารมาอารักขาตัวท่านเป็นชั้นๆ ชั้นๆ ทีเดียว

หลวงปู่เล่าว่า คืนนั้น จิตท่านลงรวมแนบสนิทตั้งแต่หัวค่ำติดต่อกันไปจนกระทั่งสายวันรุ่งขึ้น เห็นตะวันขึ้นสูงในท้องฟ้าแล้ว ไม่ทราบว่าเสือแม่ลูกจากไปตั้งแต่เมื่อไร

หลวงปู่มีความอิ่มเอิบใจ เวลาคงผ่านพ้นเวลาบิณฑบาตไปนานแล้ว แต่ไม่รู้สึกหิวโหยแต่อย่างใด มีแต่ความสดชื่นอิ่มเอมอยู่ในใจ เลยไม่ได้ออกบิณฑบาตในวันนั้น

หลวงปู่ออกจากสมาธิ แล้วเดินขึ้นไปตามซอกผา ขึ้นไปสำรวจด้านบน ปรากฏว่าก่อนจะถึงถ้ำใหญ่ชั้นบน มีซอกถ้ำเป็นเพิงผา คงเป็นที่อยู่ของเสือแม่ลูกคู่นั้น ด้วยเห็นรอยหญ้าที่มันคาบมาเป็นที่รองนอนให้ลูกของมันยังคงตกหลงเหลืออยู่อย่างชัดเจน

จากเหตุการณ์ครั้นนั้น **หลวงปู่**บอกว่า ท่านเห็นปาฏิหาริย์ เห็นอัศจรรย์ในดวงจิต เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในทางศาสนาตลอดมา

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้เห็นคุณค่าของพุทโธ เห็นอัศจรรย์ของพุทโธ อย่างซาบซึ้งถึงใจเป็นที่สุด

หลวงปู่ สรุปท้ายว่า ***"ถ้าไม่เห็นอานิสงส์ในคราวนั้น จะบวชตลอดชีวิต อยู่ตลอดมาถึงขณะนี้ได้อย่างไร ต้องเห็นปาฏิหาริย์ ต้องเห็นอัศจรรย์เสียก่อน จึงจะตั้งตัวได้"***

หลวงปู่บอกด้วยว่า ที่ถ้ำโพนงาม ด้านบ้านโพนสว่างนี้ มีพวกรุกขเทพมากเหมือนกัน!

๗๓.
จำต้องจากถ้ำโพนงาม

โดยปกติ เมื่อนักปฏิบัติภาวนาไปพักที่ใด ย่อมจะสังเกตได้ว่า จุดใด ตำแหน่งใด ในสถานที่นั้นเหมาะกับตน เช่นที่ใดภาวนาแล้ว **จิตรวมง่าย** ไม่มี**ถีนะมิทธะ** คือไม่ซึมเซาง่วงเหงา มีสติตื่นอยู่ พิจารณาธรรมเพลิดเพลิน

สถานที่หรือตำแหน่งดังกล่าว อาจจะเป็นแท่นหินแท่นนั้น เงื้อมหิน เพิงผาจุดนั้น ใต้โคนไม้ต้นนั้น เป็นต้น นักปฏิบัติย่อมจะสังเกตได้ และพยายามไปนั่งภาวนาอยู่ ณ สถานที่นั้นบ่อยๆ ถือเป็น **สัปปายะ** แก่การภาวนาสำหรับบุคคลผู้นั้น

ส่วนที่**ถ้ำโพนงาม**นี้ **หลวงปู่หลุย** ท่านบอกว่า *"ทุกแห่ง ทุกจุดเป็นที่**สัปปายะ เข้าจิตง่าย** ทัดเทียมกันเกือบจะทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นเงื้อมหินตรงไหน หินก้อนใด ใต้ร่มรุกขมูลต้นไม้ต้นไหน ถิ่นถ้ำน้อยใหญ่แห่งใด นั่งลงภาวนา **จิตจะรวมแจบจม** ดีอยู่ทุกแห่ง"*

หลวงปู่ บอกว่า องค์ท่านเองมีความอาลัยในสถานที่นั้น อยากจะพักภาวนาอยู่นานๆ แต่ก็ต้องจาก เพราะมีความตั้งใจแต่เดิมว่า การมาพักจำพรรษาที่**ถ้ำโพนงาม** แห่งนี้ จะมาพักเพียงชั่วคราว เพื่อรอโอกาสไปกราบฟังธรรมจาก**หลวงปู่มั่น** และจะไปให้เร็วที่สุดเท่าที่จะไปได้

นอกจากสถานที่ทุกแห่ง ทุกจุด จะเป็น**สัปปายะ**แก่ท่านแล้ว บรรดาศรัทธาชาวบ้านโดยรอบ ไม่ว่า**บ้านโพนงาม บ้านโพนสว่าง บ้านโพนเชียงหวาง บ้านหนองสะไน บ้านนาอ้อ** ล้วนแต่มีศรัทธาเลื่อมใสในองค์ท่าน พากันอุปัฏฐากด้วยความเคารพนอบน้อม เอาใจใส่ต่อการรักษาศีลและปฏิบัติภาวนาเป็นอย่างดี สมควรที่**หลวงปู่**จะเมตตาอยู่โปรดพวกเขาเป็นเวลานานๆ

แต่**หลวงปู่** ตั้งใจจะไปกราบ**หลวงปู่มั่น** ดังนั้น พอถึงวันปวารณาออกพรรษา อันเป็นวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งตรงกับวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๔๘๓ เมื่อ**หลวงปู่**ทราบแน่ชัดแล้วว่า **"ท่านพระอาจารย์มั่นจำพรรษาอยู่ที่วัดโนนนิเวศน์ จังหวัดอุดรธานี" หลวงปู่**ก็รีบแบกกลดลงจากเขาทันที ละอาวาสอันสัปปายะ อากาศอันสัปปายะ บุคคลอันสัปปายะ มาโดยพลันอย่างไม่อาลัยไยดีกับความสะดวกสบายทั้งหลายเหล่านั้น

หลวงปู่ ได้เล่าให้ฟังในภายหลังในเชิงอุปมาอุปมัยว่า

"เปรียบเสมือนบุคคลซึ่งถูกจำกัดอยู่ในท้องที่กันดารน้ำ เพียงได้แต่อาศัยน้ำโคลนน้ำตม น้ำตามแอ่งรอยเท้าเสือ ช้าง กรองดื่มพอแก้กระหายไปเพียงวันๆ

*เมื่อหลุดจากข้อจำกัด (คือออกพรรษาแล้ว) ได้ยินข่าวว่า ณ บ้านนั้น ป่านั้น มี**บ่อน้ำทิพย์** น้ำอมฤตอันใสสะอาดรออยู่ จะไม่โลดแล่นไปสู่ที่นั่นอย่างไรได้ เพื่อดื่มกิน โสรจสรง น้ำทิพย์อมฤตนั้น ให้สมกับที่กระหายรอคอยมาช้านาน..."*

หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต

ท่านผู้อ่าน คงจะตระหนักตรงกันได้ดีว่า การที่**หลวงปู่หลุย** ท่านพยายามมาจำพรรษารออยู่ที่**ถ้ำโพนงาม** ก็ด้วยคิดว่า **หลวงปู่มั่น** พระอาจารย์ใหญ่จะมาจำพรรษาแถบ**สกลนคร** แต่เมื่อ**คาดผิด หลวงปู่** ก็ต้องพักอยู่ ณ ที่นั้นไปจนตลอดฤดูกาลเข้าพรรษา

หลวงปู่ อาจจะผิดหวังในเรื่องจังหวะเวลาบ้าง แต่ท่านก็กลับ **"ได้ธรรมะดีอยู่ตัวเลย"** ตามคำที่ท่านบอก

เมื่อออกพรรษาแล้ว **หลวงปู่**ก็รีบรุดไปกราบ**หลวงปู่มั่น** ที่วัด**โนนนิเวศน์ จังหวัดอุดรธานี** ทันที

ท่านว่า รีบไปชนิดที่ว่า **"ยั้งไม่หยุด ฉุดไม่อยู่ทีเดียวละ!"**

๗๔.

เดินทางสู่จังหวัดอุดรธานี

จาก**หนังสือบูรพาจารย์** เล่มก่อนๆ ท่านผู้อ่านก็ทราบดีแล้วว่า ก่อนหน้านั้น **หลวงปู่มั่น** ได้ออกธุดงค์ไปทางภาคเหนือ ที่**เชียงใหม่**เป็นส่วนใหญ่

คือ **หลวงปู่มั่น** ได้ปลีกตัวออกจากศิษย์ไปตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ออกวิเวกตามป่าตามดอยนอกเมืองเชียงใหม่ ไปตามลำพังองค์เดียว ไม่ให้มีผู้ติดตาม

บรรดาศิษย์ก็พยายามติดตามเสาะหาท่าน จนได้พบและได้อยู่ปฏิบัติธรรมกับท่านบ้าง เช่น **หลวงปู่ตื้อ อจลธมฺโม หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ หลวงปู่เทสก์ เทสฺรํสี หลวงปู่พรหม จิรปุญฺโญ หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ หลวงปู่ชอบ ฐานสโม** เป็นต้น

ลูกศิษย์ซึ่งเป็นบูรพาจารย์รุ่นใหญ่เหล่านั้น แต่ละท่านต่างซอกซอนตามไปด้วยความยากลำบาก และเมื่อได้พบ ได้อยู่ปฏิบัติด้วยต่างองค์ต่างก็ได้รับอุบายธรรมจาก**หลวงปู่มั่น**อย่างคุ้มค่า

หลวงปู่มั่น เที่ยววิเวกอยู่ทางภาคเหนือนานถึง ๑๒ ปี ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๑-๒๔๘๓ นอกจากบูรพาจารย์รุ่นใหญ่ที่ได้ธุดงค์ติดตามไปแล้ว หมู่ศิษย์ที่เหลืออยู่ทางภาคอิสานต่างก็รู้สึกอ้างว้าง รอคอยการ

กลับมาโปรดจากหลวงปู่มั่น ดังที่**คุณหญิงสุรีพันธุ์** ท่านเขียนบรรยายว่า **"...เหมือนข้าวในฤดูแล้งน้ำ รอคอยน้ำฝนจากฟากฟ้าจะโปรยปรายลงมา..."**

ขออนุญาตทบทวนกับท่านผู้อ่านอีกครั้งว่า **หลวงปู่มั่น**ได้เดินทางจากเชียงใหม่ด้วยขบวนรถไฟ ใน**เดือนพฤษภาคม ๒๔๘๓** ไปพักที่**วัดบรมนิวาส** กรุงเทพฯ อยู่ระยะหนึ่ง เพื่ออบรมสมาธิภาวนา และสอนธรรมแก่พระเณรและญาติโยมที่สนใจ

ต่อจากนั้น**หลวงปู่มั่น** และศิษย์ ก็เดินทางโดยรถไฟไปจังหวัด**นครราชสีมา** พักที่**วัดป่าสาลวัน** เพื่อโปรดลูกศิษย์ลูกหาตามคำนิมนต์อยู่ระยะหนึ่ง แล้วจึงเดินทางโดยรถไฟไป จังหวัด**อุดรธานี** พำนักอยู่ที่**วัดโนนนิเวศน์** ตามที่ท่านเจ้าคุณ**พระธรรมเจดีย์** (จูม พนฺธุโล) ได้จัดถวาย

หลวงปู่มั่น ได้จำพรรษาที่ **วัดโนนนิเวศน์** อยู่ ๒ พรรษา ระหว่างนั้นไปแสดงธรรมอบรมลูกศิษย์ลูกหาหลายแห่งในจังหวัดอุดรธานี ต่อจากนั้นลูกศิษย์ลูกหาจังหวัดสกลนครได้พากันมานิมนต์ให้ไปพำนักที่จังหวัดสกลนคร ที่**วัดป่าสุทธาวาส** แล้วท่านก็ตระเวนไปพำนักยังที่ต่างๆ ในจังหวัดสกลนคร ตราบจนวาระสุดท้ายในชีวิตของท่าน คือ **หลวงปู่มั่น** มรณภาพในปลายปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ที่**วัดป่าสุทธาวาส** เมื่อท่านอายุได้ ๘๐ ปี

นี้คือเรื่องย่อๆ เกี่ยวกับ**หลวงปู่มั่น**

ขออภัยที่ต้องนำมากล่าวซ้ำ เพื่อให้เรื่องติดต่อกันเท่านั้น โดยไม่มีเจตนาดูถูกความทรงจำของท่านผู้อ่านแต่อย่างใดเลย

ขออนุญาตกลับมาทาง **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ซึ่งเคยกราบเรียนไว้แล้วว่า **ท่านเป็นพระที่ไปเร็ว-มาเร็ว** หลังออกพรรษาเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๔๘๓ แล้ว ท่านก็ออกจาก**ถ้ำโพนงาม** อ.กุดบาก จ.สกลนคร เดินด้วยเท้า ลงจากเขา ข้ามป่าข้ามห้วย ตัดตรงไปจังหวัดอุดรธานี ใช้เวลาเพียง ๒ วัน ก็ถึง**วัดป่าโนนนิเวศน์** ดังใจหวัง

จะเห็นได้ว่า หลวงปู่หลุย ของพวกเราท่านใจร้อน กระหายต่อการฟังธรรมจากพ่อแม่ครูอาจารย์สักเพียงไร

สมกับที่ท่านว่า ยั้งไม่หยุด ฉุดไม่อยู่ เลยทีเดียว

วัดโนนนิเวศน์ อุดรธานี

๗๕.

ที่วัดป่าโนนนิเวศน์ อุดรธานี

ที่**วัดป่าโนนนิเวศน์** อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีพระเณรเข้ามาฟังธรรมกับ **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** อย่างเนืองแน่น

หลวงปู่หลุย ทราบว่า **หลวงปู่มั่น** จะแสดงธรรมทุก ๕-๖ วัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันพระ หรือวันธรรมสวนะนั้น **ธรรมะที่ท่านแสดงจะละเอียดลออวิจิตรบรรจงมาก**

หลวงปู่ ได้ติดตามฟังเทศน์ของ**หลวงปู่มั่น** หลายครั้งและหลายสถานที่ แล้วได้บันทึกธรรมที่ได้สดับรับฟังไว้มากมาย ตามความนึกคิดที่**หลวงปู่**ระลึกได้หลังจากฟังโอวาทคำสั่งสอนแล้ว

ธรรมที่**หลวงปู่หลุย** บันทึกไว้ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้วงสั้นๆ คั่นไว้ด้วยเครื่องหมาย "..." แต่ละห้วงคล้ายกับหัวข้อธรรมที่ท่านบันทึกไว้ด้วยความประทับใจ ทั้งเพื่อกันลืม และเพื่อเป็นข้ออรรถธรรมที่จะนึกขยายสอนองค์ท่านเองในภายหลัง

ส่วนบันทึกที่จะยืดยาวต่อเนื่องกัน เป็นประหนึ่งพระธรรมเทศนาบ้าง **หลวงปู่**ก็จดไว้เป็นเรื่องสั้นๆ เช่น **เรื่องศีล เรื่องการภาวนาทำจิต** เป็นต้น

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้ใช้ความพากเพียรอ่านบันทึกด้วยลายมือเขียนของ**หลวงปู่** เพื่อจะให้พวกเราศิษย์รุ่นลูก-หลาน-เหลน ได้อ่านได้

ศึกษา นับเป็นคุณูปการอย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงครับ

คุณหญิงฯ ท่านเขียนบรรยายเกี่ยวกับการจดบันทึกข้อธรรมของ**หลวงปู่** ดังนี้ :-

"ท่านบันทึกไว้หลายแห่งหลายตอน บางแห่งได้มีวันที่ หรือสถานที่ กำกับ จากสมุดบันทึกหลายเล่มที่คัดลอก จึงพออนุมานวันเดือนปี และสถานที่ ซึ่งท่านเข้าไปฟังเทศน์ได้

เนื่องจากท่านมิได้บันทึกต่อเนื่องกันในเล่มเดียวกัน ท่านบันทึกลงไปในสมุดตามแต่จะหยิบฉวยได้ ***เพราะธรรมะที่เกิดขึ้น ระลึกขึ้นได้นั้นไม่รอเวลา*** *ถ้ามัวเสียเวลาหาสมุดเล่มที่ต้องการ ธรรมะนั้นก็อาจจะลืมเลือนไปแล้ว...หรือกระแสธารแห่งธรรมสะดุดหยุดลงได้ เป็นเหตุให้พลาดโอกาสที่จะบันทึกธรรมนั้นๆ ไปอย่างน่าเสียดายที่สุด..."*

บันทึกการฟังธรรมที่ **วัดโนนนิเวศน์** วันแรกของ**หลวงปู่** ระบุวันเดือนปี **"๑๙-๗-๘๓"** ซึ่งตรงกับวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ แสดงว่า **หลวงปู่** ใช้เวลาเดินเท้าจาก**ถ้ำโพนงาม** สกลนคร มาอุดรธานีในเวลาเพียง ๒ วัน คือท่านออกจาก**ถ้ำโพนงาม** ในวันที่ ๑๗ ตุลาคม เมื่อมาถึงท่านก็ได้ฟังธรรมจาก**หลวงปู่มั่น**สมกับความกระหายใคร่ในธรรมมาเป็นเวลานาน

หลวงปู่ บันทึกการฟังธรรมที่ **วัดโนนนิเวศน์** ติดต่อกัน ๒ วัน และวันต่อมาท่านก็ระบุสถานที่เป็นที่ใหม่ คือ **หนองน้ำเค็ม** อันเป็นหมู่บ้านที่อยู่ไม่ไกลจาก**วัดโนนนิเวศน์**นัก แสดงว่า **หลวงปู่มั่น** ไปแสดงธรรมที่นั่น แล้ว**หลวงปู่หลุย** ก็ได้ตามไปฟังธรรมด้วย

เรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับบันทึกการฟังธรรมของ**หลวงปู่** ผมจะของดเว้นการนำเสนอ สำหรับท่านที่สนใจโปรดอ่านในหนังสือ **จันทสาโรบูชา** ซึ่งรจนาโดย**คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต** ได้โดยตรงครับ รวมทั้งที่จัดพิมพ์โดยทาง**วัดถ้ำผาบิ้ง** และโดยศิษย์ท่านอื่นๆ ก็มีให้ค้นคว้าได้ไม่ยากนัก

พระธรรมเจดีย์
พระอาจารย์มหาจูม พนฺธุโล
วัดโพธิสมภรณ์ จ.อุดรธานี

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้บรรยายลักษณะการบันทึกธรรมของ**หลวงปู่**ไว้ ดังนี้ :-

"สำหรับธรรมะและโอวาทของ **ท่านพระอาจารย์มั่น** ที่ท่าน (หลวงปู่หลุย) บันทึกไว้นั้น มีมากมาย ซึ่งได้แยกรวบรวมไว้ใน **ภาคอาจาริยธรรม** (ในหนังสือ **จันทสาโรบูชา**) โดยต่างหากแล้ว...

อนึ่ง เนื่องจากระหว่างบันทึกธรรม ซึ่งท่านคงฟังด้วยความซาบซึ้งและอัศจรรย์ใจในรสพระธรรม ซึ่งหลั่งไหลออกมา ความซาบซึ้งอัศจรรย์ใจของท่าน คงจะรู้สึกต่อเนื่องไปถึงองค์ท่านผู้แสดงธรรมะนั้นด้วย**วิสัยของปราชญ์** **หลวงปู่**ก็อดมิได้จะตรึกนึกวิจารณ์วิจัยท่านอาจารย์ของท่านไปด้วย

แต่ แน่ละ...ต้องด้วยความซาบซึ้ง อัศจรรย์ใจเป็นที่ยิ่ง...และต้องด้วยความเคารพ รัก เทิดทูนอย่างสูงสุด

เป็นสำนวนอันบริสุทธิ์ใจ...ตรงไปตรงมา"

๗๖. โวหารธรรมของหลวงปู่มั่น

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างบันทึกของ**หลวงปู่หลุย** ใน ๑ วัน คือวัน **๒๘ - ๗ - ๘๓** ตรงกับวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ซึ่งผมก็ถือโอกาสคัดลอกมาจากหนังสือของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์** อย่างเต็มๆ โดยไม่มีตัดทอนเลย ดังนี้

โวหารของท่านอาจารย์มั่น
พ.ศ. ๘๓ หลุย โนนนิเวศน์

๒๘ - ๗ - ๘๓

- ***ปัญญา**กับ**สติ**ให้รู้เท่าทันกัน*
- *พิจารณากาย จิต ความไม่เที่ยงของสังขาร เป็นธรรมะส่องให้เห็นเรื่อยๆ ทำความรู้ในนั้น เห็นในนั้น*
- *ในโลกนี้เป็นธาตุทั้งนั้น ให้รู้เท่าทันกับธาตุ อย่าหลงตามธาตุ*
- ***มหาสติ** เรียนกาย จิต ให้มากๆ*
- *ให้เห็นจริง ธรรมะจริง สมมติ อย่าหลงรูป เสียง กลิ่น รส ของอันนี้เต็มโลกอยู่เช่นนั้น*
- *ให้เห็น**ปัจจุบันธรรม** อย่าส่งจิตอนาคต และอดีต*
- *ธาตุ ๘๔,๐๐๐ ธาตุ ออกมาจาก**จิต**หมด*

- ***นิโรธ*** *เป็นของดับเพราะรู้เท่าแล้ว จิตไม่เกิดยินดียินร้าย ดับไปเช่นนี้ชื่อว่านิโรธ*
- *แสดง**ฌาน**เป็นที่พักชั่วคราว แล้วเจริญจิตต่อๆ ไป*
- *ให้เอากาย วาจา ใจ นี้ ยกขึ้นพิจารณา อย่าเพิ่มอย่าเอาออก **ให้เห็นเป็นปรกติ***
- ***มรรค*** *๘ นั้น **สมาธิมรรค** เป็นองค์ ๑ นอกนั้นเป็นปริยาย*
- *ให้รู้ธรรมะและอาการของธรรมถึงชั้นละเอียดแล้วก็จะรู้เองเห็นเอง*
- *แสดงตนดูถูกท่าน ว่าท่านเป็นคนโกรธ เพราะผู้ฟังไม่เห็นตามความเป็นจริง เพราะยุ่งแต่จิตของตัวเท่านั้น*
- *เกิด ตาย เกิดแล้วตาย ชมแต่หนังของเก่า ไม่หันไปหาที่จะพ้นทุกข์*
- *ทำจิตให้เสมอ อย่าขึ้นอย่าลง อย่าไปอย่ามา ให้รู้เฉพาะปรกติของจิต*
- *แสดงฐานของธรรมะเป็นบ่อเกิดอริยสัจของจริง*
- *เกิดความรู้อย่างวิเศษแล้วย่อมหาอานิสงส์ประมาณไม่ได้*
- ***อัตตาหิ***...*ฯลฯ เป็นของลึกลับเหลือที่สุด*
- *ถ้าส่งจิตรู้เห็นนอกกาย เป็น**มิจฉาทิฏฐิ** ให้รู้เห็นอยู่ในกายกับจิตนั้นเป็น **สัมมาทิฏฐิ***
- *นักปฏิบัติ ใจต้องเด็ดเดี่ยวกล้าหาญที่สุดจึงจะรู้ธรรมเห็นธรรม*
- *ให้รู้ธาตุ เห็นธาตุ จิตจึงไม่ติดทางราคะ*
- *คนเราจะดีจะชั่วต้องเกิดวิบัติเสียก่อน*
- *ท่านบอกว่าท่านเป็นคนราคะโทสะจริต แรงทางราคะทางโทสะ กัดติดดังปลิงควาย นิสัยใจคอเด็ดเดี่ยวมาก*

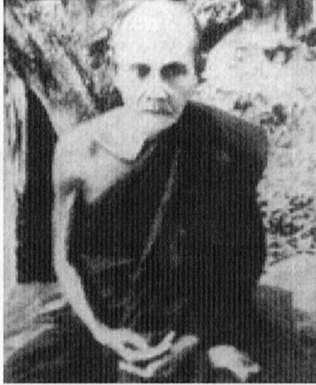
● แสดงแก้ตำราพราหมณ์ดีนัก หนังสือล้วนๆ ไม่มีบาลีอ้าง

● นิสัยของ**ท่านอาจารย์มั่น** เป็นคนใจคอเด็ดเดี่ยวดี มุ่งด้วยมรรคผลจริง โวหารโบราณ ข้อวัตรหมดจดดี เป็นคนไม่มีอคติ พูดธรรมะถึงอริยสัจถึงพริกถึงขิงดี ไม่อนุโลมตามบุคคล เป็นคนที่ใคร่ต่อความสันโดษดี ข้อวัตรเรียบร้อยหมดจดดี เป็นอาชาไนยดี รู้จริตของคนอื่นดี ท่านไม่พูด ไปแล้ว ท่านไม่ถือ ธรรมของท่าน ท่านสงเคราะห์เข้าปัจจุบันดี เป็นคนไม่เห็นแก่หน้าบุคคล โลกไม่เอียงไปทางกาม และทางโทสะ โมหะ ไปตามความรู้ความเห็นที่เกิดจากปฏิปทาของท่าน อ้างอิงของจริงเสมอ เป็นคนที่วางเฉยได้ ไม่ส่งจิตออกนอกกาย ท่านบริบูรณ์ทั้งมหาสติ มหาปัญญา ไม่เพ่งลาภยศสรรเสริญ อาชีพ บริสุทธิ์ด้วยสมาธิ ปัญญา ข้ามศีลไปเสียแล้ว จิตของท่านปรกติดี ไม่ลำเอียงไปด้วยคติ กาย วาจา ใจ เป็นอาชาไนยพระอริยเจ้าเป็นผู้เลิศเป็นผู้วิเศษหาประมาณมิได้ **ท่านอาจารย์มั่น** เป็นผู้ขวนขวายน้อย เป็นผู้ที่เลี้ยงง่าย สันโดษ ชอบสงัด เป็นผู้ทรมานตนเสมอ เป็นผู้ที่ไม่ละกาล จิตของท่านใหม่อยู่ในธรรมเสมอ ไม่เบื่อไม่ติดตระกูล ไม่ติดที่อยู่ ไม่ติดลาภและยศ อ้างธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าว่าเป็นของจริงและของเที่ยง **นิสัยท่านอาจารย์มั่น ถูกกับนิสัยเราเสียโดยมาก**

● ท่านแสดงไม่อ้างสวรรค์ นิพพาน ไม่อ้างทุคติ อ้างความเป็นไปทาง**ปัจจุบัน**อย่างเดียว เพราะชั่วดีก็ปัจจุบันที่ยังเป็นชาติมนุษย์

● ความรู้ของพระพุทธเจ้าเป็น**อนันตนัย** มากมายยิ่งกว่า ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เป็นอุบายที่จะทรมานสัตว์พ้นวิสัยของสาวกที่จะรู้ตามเห็นตามได้ สาวกกำหนดรู้แต่เพียง ๘๔,๐๐๐ เท่านี้ก็เป็นอัศจรรย์

หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต

● *ท่านกำชับว่า อย่าให้จิตเพ่งนอก ให้รู้ในตัวเห็นในตัว เมื่อรู้ในตัวแล้วรู้ทั่วไป เพราะตัวเป็นต้นเหตุ*

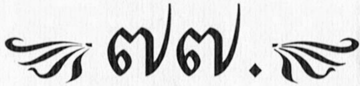
● ***ปฏิภาค**นั้น อาศัยผู้ที่มีวาสนาจึงจะบังเกิดขึ้นได้ **อุคคหนิมิต** นั้น เป็นของที่ไม่ถาวร พิจารณาให้ชำนาญแล้วเป็น**ปฏิภาคนิมิต** ชำนาญทาง**ปฏิภาค** แล้วทวนเข้ามาเป็น**ตน** ปฏิภาคนั้นเป็นส่วน**วิปัสสนา***

● *ให้แก้**ปัจจุบัน** เมื่อแก้ปัจจุบันได้แล้ว **ภพ ๓** นั้นหลุดหมด ไม่ต้องส่งอดีต อนาคต ให้ลบอารมณ์ภายนอกให้หมด จึงจะเข้าอารมณ์ภายในได้ เพ่งนอกเป็นตัว**สมุทัย** เป็น**ทุกข์** และเป็นตัว**มิจฉาทิฏฐิ** เพ่งในเป็นตัว**สัมมาทิฏฐิ** เพ่งในตัวเป็น**สัมมาทิฏฐิ***

● *เล่นนิมิตก็ดี ยินดียินร้ายก็ดี เรียกว่าคุ้มเงาตน (ตะครุบเงาตน_ปฐม) **เชื่อนิมิตเป็นบ้า***

* * *

*"ทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างที่**หลวงปู่**บันทึกข้อธรรมไว้ในหนึ่งวันที่**โนนนิเวศน์** โดยรวมทั้งการวิจารณ์ลักษณะนิสัยของครูบาอาจารย์ของท่านด้วย ซึ่งเป็นการ **ม้างกาย** ของท่านอย่างหนึ่ง"*

บันทึกลักษณะ - อุปนิสัยหลวงปู่มั่น

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ได้ใช้อัจฉริยภาพของท่าน ทำการจดบันทึกเกี่ยวกับ **ลักษณะ-อุปนิสัย** ของ**หลวงปู่มั่น**ไว้หลายแห่งหลายครั้ง **ด้วยความชื่นชมและศรัทธายิ่ง**

เป็นบุญของพวกเรา ที่ **คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต** ได้ใช้ความวิริยะอุตสาหะของท่าน ทำการรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ ง่ายต่อการศึกษาสำหรับพวกเรา

ผมก็ขอโอกาสคัดลอกมาเสนอด้วยความเคารพยิ่ง มั่นใจว่า**ท่านคุณหญิงฯ** คงไม่ว่าอะไร เพราะผมไม่มีเจตนาเพื่อค้าขายหรือเพื่อการทำมาหากินใดๆ เจตนาก็เพื่อการเผยแพร่ให้กระจายในวงกว้างออกไป นะครับ

บันทึกของ**หลวงปู่**เกี่ยวกับลักษณะและอุปนิสัย**หลวงปู่มั่น** ตามการรับรู้จากประสบการณ์ของ**หลวงปู่หลุย** มีดังนี้ : -

"ท่านภาวนาสถานที่เป็นมงคล มีเทวดามานมัสการตั้งหมื่น ท่านรู้ได้ด้วยภาวนาขั้นละเอียดฯ อมนุษย์ท่านก็รู้ได้"

*“**ท่านอาจารย์มั่น** ท่านเป็นคนเด็ดเดี่ยวสละชีวิตถึงตาย สลบไป ๓ คราว และท่านต้องการคนใจเด็ดเป็นสานุศิษย์ฯ”*

“ท่านทำตัวของท่านใหม่อยู่ในตระกูลทั้งหลาย ไม่ทำตัวของท่านให้คุ้นเคยในตระกูลเลย การไปมาของท่าน...ไปโดยสะดวก...มาโดยสะดวก ไม่ขัดข้องในตระกูล”

“เป็นคนมักน้อย ชอบใช้บริขารของเก่าๆ ถึงได้ใหม่บริจาคทานให้คนอื่น ข้อวัตรหมดจดดี สติตั้งอยู่ในสติปัฏฐานเสมอ เป็นผู้ไม่ละกาล วาจาพูดก็ดี เทศน์ก็ดี ไม่อิงอามิสลาภ สรรเสริญวาจาตรงตาม ***อริยสัจ*** *ตามความรู้ความเห็น อ้าง**อริยสัจ**เป็นหลักฐานเสมอ กาย วาจา ใจ เป็นอาชาไนยล้วน”*

“ท่านประพฤติตนเป็นคนขวนขวายน้อยอามิส หมดจดในข้อวัตรและหมดจดในธรรมะ พ้นวิสัยเทวดาและมนุษย์ที่จะติเตียนได้ ไม่เป็นข้อล่อแหลมในศาสนา ท่านได้วัตถุสิ่งใดมา ท่านสละทันที สงเคราะห์หมู่พรหมจรรย์ฯ”

“สิ่งของอันใด ท่านอยู่ที่ไหนเขาถวาย ท่านก็เอาไว้ให้พระเณรใช้ ณ ที่นั้น ท่านไม่ได้เอาไปด้วยฯ”

*“มีคนไปหา**ท่านอาจารย์มั่น** ท่านไม่ดูคน ท่านดูจิตของท่านเสียก่อน จึงแสดงออกไปต้อนรับแขกผู้มาถึงถิ่น อนึ่ง ท่านหันข้างและหันหลังใส่แขก ท่านพิจารณาจิตของท่านก่อน แล้วพิจารณานิสัยผู้อื่น*

นี่เป็นข้อลี้ลับมาก ต่อนั้นถ้าจะเอาจริงจังต้องประชันต่อหน้ากันจึงเห็นความจริงฯ”

“จิตของท่านผ่าอันตรายลงไปถึงฐานของธรรมะ นี้มีราคามาก บ่งความเห็นว่าเป็นอาชาไนยโดยแท้”

“ปฏิบัติธรรม ท่านพูดทรมานใครแล้วย่อมได้ดีทุกๆ คน ถ้าหมิ่นประมาทแล้วย่อมเกิดวิบัติใหญ่โต”

“ท่านมีนิสัยปลอบโยนเพื่อคัดเลือกคนดีหรือไม่ดี ในขณะท่านพูดเช่นนั้น ท่านหันกลับเอาความจริง เพราะกลัวศิษย์จะเพลินฯ”

“นิสัยท่านเป็นคนใจเดียว ไม่เห็นแก่หน้าบุคคล ในเวลาถึงคราวเด็ดเดี่ยวต่อธรรมะวินัยจริงๆ ฯ”

“ท่านเป็นคนไม่อวดรู้ แต่ธรรมะของท่านบอกเหตุผลไปต่างหาก นี้เป็นข้อพึงวินิจฉัย”

“หาบุคคลที่จะดูจริตของท่านรู้ได้ยาก เพราะท่านเป็นคนนิสัยลึกลับ จะรู้นิสัยได้ต่อเมื่อบุคคลที่มีภูมิจิตส่วนเดียวฯ”

“ท่านผู้มีอำนาจในทางธรรมะ ทำอะไรได้ไม่ครั่นคร้าม ชี้เด็ดขาดลงไป ไม่มีใครคัดค้าน นี่เป็นอัศจรรย์มากฯ”

*"ท่านถือข้างใน ปฏิปทาความรู้ความเห็นของท่านเกิดจาก**สันตุฏฐิ**ความสันโดษของท่าน ท่านนิสัยไม่เป็นคนเกียจคร้าน ขยันตามสมณกิจวิสัย หวังประโยชน์ใหญ่ในศาสนาฯ"*

*"**ท่านอาจารย์มั่น** เป็นผู้ที่สะอาด ไตรจีวรและเครื่องอุปโภคของท่านไม่ให้มีกลิ่นเลย ฤย้อมบ่อยๆ"*

"ท่านบวชในสำนักพระอรหันต์ ๓ องค์ แต่เมื่อชาติก่อนๆ โน้น"

*"ท่านไม่ใคร่พยากรณ์ใครๆ เหมือนแต่ก่อน ท่านพูดแต่ปัจจุบันอย่างเดียว นิสัยท่านชอบเก็บเอาเครื่องบริขารของเก่าไว้ใช้ **เพราะมันภาวนาดี** เช่น จีวรเก่าเป็นต้น ฯ"*

*"ท่านไม่ติดอามิส ติดบุคคล ติดลาภ ยศ สรรเสริญ **ท่านถือธรรมะเป็นใหญ่** ไปตามธรรมะ อยู่ตามธรรมะ ฯ"*

*"ท่านพูดธรรมะไม่เกรงใจใคร ท่านกล้าหาญ ท่านรับรองความรู้ของท่าน ฉะนั้น ท่านจึงพูดถึงพริกถึงขิง ตรงอริยสัจ พูดดังด้วย **พูดมีปาฏิหาริย์**ด้วย เป็นวาจาที่บุคคลจะให้สิ้นทุกข์ได้จริงๆ เป็นวาจาที่สมถะวิปัสสนาพอ ไม่บกพร่อง กำหนดรู้ตามในขณะกาย วาจา จิต วิกาลตรงกับไตรทวารสามัคคี เป็นวาจาที่เด็ดเดี่ยว ขลังดี เข้มแข็งดี เป็นอาชาไนยล้วน วาจาไม่มีโลกธรรมติด เป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์ พระเณรอยู่ในอาวาสท่านได้สติมาก เพราะบารมีของท่าน ถ้าขืนประมาทท่าน เกิดวิบัติ ฯ"*

*“**ท่านอาจารย์มั่น** เทวดาและอมนุษย์ไปนมัสการท่านเท่าไรพันหรือหมื่น ท่านกำหนดได้”*

“ท่านรักษาระวังเทวดา มนุษย์ ประมาทท่าน เช่น เยี่ยว ท่านก็มีระเบียบ แม้กิจเล็กๆ น้อยๆ เป็นระเบียบหมด ฯ”

*“จิตของ**ท่านอาจารย์มั่น**ผ่าอันตรายลงไปตั้งอยู่ด้วยอมตธรรม บริบูรณ์ด้วยมหาสติ มหาปัญญา มีไตรทวารรู้รอบ มิได้กระทำความชั่วในที่ลับและที่แจ้ง และมีญาณแจ่มแจ้ง รู้ทั้งเหตุผลพร้อมกัน เพราะฉะนั้นแสดงธรรมมีน้ำหนักมาก พ้นวิสัยคนที่จะรู้ตามเห็นตาม เว้นแต่บุคคลบริบูรณ์ด้วยศีลและสมาธิมาแล้ว อาจที่ฟังเทศน์ท่านเข้าใจแจ่มแจ้งดี และบุคคลนั้นทำปัญญาสืบสมาธิต่อ”*

*“จิต**ท่านอาจารย์มั่น** ตื่นเต้นอยู่ด้วยความรู้ ไม่หยุดนิ่งได้ มีสติรอบเสมอ ไม่เผลอทั้งกายและวาจา เป็นผู้มีอริยธรรมฝังมั่นอยู่ในสันดาน ไม่หวั่นไหว ตอนนี้ไม่มีใครที่จะค้านธรรมเทศนาของท่านได้ เพราะวาจาเป็นอาชาไนย และมีไหวพริบแก้ปฤษณาธรรมกายได้ ฯ”*

*“ธาตุของ**ท่านอาจารย์**เป็นธาตุนักรู้ เป็นธาตุที่ตื่นเต้นในทางธรรมะ เป็นผู้ที่รู้ยิ่งเห็นจริงในอริยสัจธรรม ท่านดัดแปลงนิสัยให้เป็นบรรพชิต ไม่ให้มีนิสัยหินเพศติดสันดาน ท่านประพฤติตนของท่านให้เทวดาและมนุษย์เคารพ และท่านไม่ประมาทในข้อวัตรน้อยใหญ่ ฯ”*

*"ท่านไม่ให้จิตของท่านนอนนิ่งอยู่อารมณ์อันเดียว ท่าน**กระตุกจิต** จิตของท่านค้นคว้าหาเหตุหาผลของธรรมะอยู่เสมอ ท่านหัดสติให้รอบรู้ในอารมณ์และสังขารทั้งปวง ฯ"*

*"ท่านว่า **ท่านอาจารย์เสาร์**หนักอยู่ในสมาธิและพรหมวิหารธรรม และท่านขาดการตรวจกายสังขาร ฯ"*

*"นิสัย**ท่านอาจารย์เสาร์** อนุโลมตามนิสัยบุคคลเสียโดยมาก และท่านรู้ รับว่าดีอยู่เสมอ ดีเฉพาะกิเลสของผู้ศึกษา แต่ไม่มีธรรมะที่จะให้สิ้นทุกข์ เฉพาะตัวของ**ท่านอาจารย์มั่น** หัดฝืนธรรมดา เพื่อดัดแปลงนิสัย ไม่อนุโลมไปตามกิเลส"*

*"**ท่านอาจารย์มั่น** ท่านเก่งทางวิปัสสนา ท่านเทศน์ให้บริษัทฟัง **สัญญา มานะ** เขาลด **เจตสิก** ไม่เกาะ เมื่อไม่เกาะเช่นนั้น ยิ่งทำความรู้เท่าเฉพาะในจิต ตรวจตราในดวงจิตขณะที่นั่งฟัง ต่อนั้นจะเห็นอานิสงส์ทีเดียว ไม่ทำเช่นนั้นอานิสงส์การฟังธรรมมิได้ ถ้าประมาทแล้วจะเกิดวิบัติเพราะคา**มานะทิฏฐิ** ของตน วินิจฉัยธรรมมิได้"*

*"ท่านเทศน์อ้างอิงตำราและแก้ไขตำราดุจของจริงทีเดียว เพราะท่านบริบูรณ์**วิปัสสนา** และ**สมถะ**พอ และท่านยกบาลีเป็นตัวเหตุผลแจ่มแจ้ง"*

*"**ท่านอาจารย์มั่น** อุบายจิตของท่านพอทุกอย่าง ไม่บกพร่อง คือพอทั้ง**สมถะ** พอทั้ง**วิปัสสนา** ทุกอย่าง เพราะฉะนั้น ท่านเทศนา**จิต***

ของผู้ฟังหดและสงบ และกลัวอำนาจ เพราะนิสัยคนอื่นไม่มีปัญญาที่จะชอนเข็มโต้ถามได้ ตรงกับคำว่า พอทั้งปัญญา พอทั้งสติทุกอย่าง เป็นอาชาไนยล้วน รวบรัดจิตเจตสิกของคนอื่นๆ มิอาจจะโต้แย้งได้"

"ท่านว่า แต่ก่อนท่านเป็น**คนโกง คนซน คนมานะกล้า** แต่ท่านมี**ธุดงค์ ข้อวัตร**ทุกอย่างเป็นยอด ทำความรู้เท่าทันกิเลสเหล่านั้น เดี๋ยวนี้ นิสัยก่อนนั้นกลายเป็น**ธรรม**ล้วน เช่น **โกงสติ ซนสติ มานะสติ** เป็นคุณสมบัติสำหรับตัวของท่าน"

"ความรู้ความฉลาดของท่านไปตามธรรม คือ **อริยสัจ** ใช้ไหวพริบทุกอย่างตรงตามอริยสัจ ตรงกับคำว่าใช้ธรรมเป็นอำนาจ คณาจารย์บางองค์ถืออริยสัจก็จริง แต่มีโกงนอกอริยสัจเป็นอำนาจบ้าง แฝง แฝงอริยสัจตรงกับคำที่ว่า ใช้อำนาจเป็นธรรมแฝงกับความจริง"

"**ท่านอาจารย์** เป็นนักปราชญ์แปดเหลี่ยมคม คมยิ่งนัก ธรรมชาติจิตของท่านที่บริสุทธิ์นั้นกลิ้งไปได้ทุกอย่าง และไม่ติดในสิ่งนั้นด้วย ดุจน้ำในใบบัว กลิ้งไปไม่ติดกับสิ่งอื่นๆ เพราะฉะนั้น**จิตของท่านถึงผลที่สุดแล้ว** มิอาจจะกระทำความชั่วในที่ลับและที่แจ้ง เพราะสติกับปัญญารัดจิตบริสุทธิ์ให้มั่นคง ใช้ไหวพริบเป็นอาชาไนยอยู่เนืองนิตย์"

ผมคัดลอกมาอย่างเต็มๆ ให้ท่านผู้อ่านน้อมนำมาพิจารณาเอาเองก็แล้วกันนะครับ!

๗๘.

ในรัศมีบารมีครูอาจารย์

ในช่วงเวลาหลังออกพรรษาปี ๒๔๘๓ จนถึงก่อนเข้าพรรษาปี ๒๔๘๔ **หลวงปู่หลุย** ได้เวียนเข้าออกอยู่ใกล้ชิด**พระอาจารย์ใหญ่มั่น** เพื่อรับฟังการอบรมธรรมอย่างสม่ำเสมอ

หลวงปู่บอกว่า นับตั้งแต่ท่านจาก **หลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล** มาเมื่อปี ๒๔๗๖ ที่จำพรรษาอยู่ด้วยท่านที่**วัดป่าสุทธาวาส** สกลนครแล้ว จิตของ**หลวงปู่**ก็ต้องพึ่งตนเองมาโดยตลอด อยู่คนเดียว

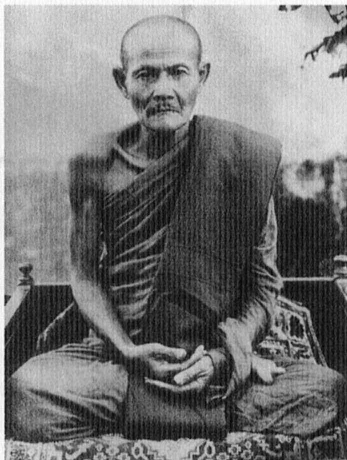
การภาวนาติดขัดอะไร ก็ต้อง "ปล้ำผีลุก ปลุกผีนั่ง" แก้ไขไปเอง ไม่รู้ผิดไม่รู้ถูก ได้แต่คาดเดาเอา

แม้**หลวงปู่** พยายามใช้**ไตรลักษณ์**เข้ากำกับ แต่ก็ยังดูเลือนลาง ไม่หนักแน่นเด่นชัด ต้องเพียรทำ เพียรแก้ ดูคล้ายกับ "ลิงติดตัง" ยุ่งอีนังตังนุง เชือกที่ควรจะผ่อนคลายกลับรัดตัวแน่นเข้า

การได้วิชา**ม้างกาย** ถึงท่านฝึกหัดทำอย่างคล่องแคล่ว ก็หนักไปทางด้าน**สมถะ** เป็นเอกทางสมถะเท่านั้น

หลวงปู่ทราบดีว่า **ท่านควรต้องอยู่ไม่ห่างครูอาจารย์ เพื่อรับอุบายธรรมจากท่าน**

หลวงปู่บอกว่า **จิตของท่านคล้ายกับผู้ที่ตกอยู่กลางทะเลทรายกระหายน้ำมาช้านาน เมื่อได้พบและได้ฟังธรรมจากหลวงปู่มั่น เหมือนได้พบบ่อน้ำวิเศษ ก็เข้าดื่มกินโสรจสรงอมฤตธรรมอย่างเต็มที่**

หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ **หลวงปู่มั่น** จำพรรษาอยู่ที่**วัดโนนนิเวศน์** อุดรธานี ติดต่อกันเป็นพรรษาที่สอง

ทางด้าน**หลวงปู่หลุย** ท่านคิดว่า ท่านได้รับอุบายธรรมจาก**หลวงปู่มั่น**มาระยะหนึ่งแล้ว ควรจะลองมา **"ฝึกเดี่ยว"** เองบ้าง

ประกอบกับ**หลวงปู่** ได้ยินข่าวว่า ในปีพรรษาหน้า (พ.ศ. ๒๔๘๕) ศรัทธาญาติโยมทาง**สกลนคร** หมายมั่นปั้นมือกันมากว่า จะกราบเท้าอ้อนวอน**หลวงปู่มั่น** นิมนต์ให้ท่านไปโปรดทางจังหวัดสกลนคร ถิ่นที่ท่านเคยอยู่มาก่อนบ้าง

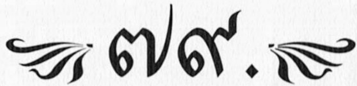
ศรัทธาญาติโยมเหล่านั้น ล้วนเป็นลูกศิษย์เก่าแก่ของ**หลวงปู่มั่น**และท่านเคยเมตตามากด้วย

จึงเชื่อว่า ออกพรรษาปี ๒๔๘๔ นี้ หลวงปู่มั่นคงจะเมตตารับอาราธนานิมนต์ศรัทธาทางสกลนคร อย่างแน่นอน

หลวงปู่หลุยจึงคิดที่จะไปหาที่จำพรรษาดักรอหลวงปู่มั่นเป็นการล่วงหน้าที่จังหวัดสกลนคร

เมื่อคิดดังนั้นแล้ว ท่านก็ออกเดินทางสู่จังหวัดสกลนครทันที

๗๙.

เดินธุดงค์สู่สกลนคร

ปกติ**หลวงปู่หลุย**ท่านเป็น "ผู้อยู่ไปคล่อง" คือท่านคิดเร็ว ทำเร็ว ถ้าท่านคิดว่าจะไป ก็แต่งของใส่บาตร แบกกลด สะพายย่ามไปเลย ไปทันที ไม่มีรีรอ ไม่รอใคร

"อยู่ง่าย ไปเร็ว" เป็นคติของท่าน

หลวงพ่อสาคร ธมฺมาวุโธ แห่ง**วัดเวฬุวัน** อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เคยออกธุดงค์ติดตาม**หลวงปู่หลุย** ไปสองต่อสอง

หลวงพ่อสาคร เล่าว่า ท่านไปพักภาวนาที่สถานที่แห่งหนึ่ง วันนั้นเป็นวันโกน **หลวงพ่อ**จัดการโกนผมให้**หลวงปู่**จนเสร็จเรียบร้อย ปล่อยให้หลวงปู่สรงน้ำเอง แล้ว**หลวงพ่อสาคร** ก็ปลีกออกไปจัดการโกนผมของท่านเอง

จะเป็นการทดสอบ**หลวงพ่อสาคร** หรือไม่ก็ตาม พอท่านโกนผมไปได้ครึ่งศีรษะ ปรากฏว่า**หลวงปู่หลุย**ท่านครองจีวรเสร็จแล้ว และบอก**หลวงพ่อสาคร** ว่า "ไป-ไปได้" แล้วหลวงปู่ก็ออกเดินไปทันที

หลวงพ่อสาคร ต้องรีบจัดบริขาร แล้วออกติดตามหลวงปู่ ทั้งๆ ที่โกนผมได้เพียงครึ่งศีรษะเท่านั้นเอง

นี่แหละครับ **ความคิดเร็ว ทำเร็วของหลวงปู่**

องค์ที่อยู่ซ้ายสุด คือ ***หลวงพ่อสาคร ธมฺมาวุโธ***
วัดเวฬุวัน อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี
ในปี พ.ศ.๒๕๔๗ ท่านมาสร้างวัดใหม่อีกแห่งหนึ่ง
ชื่อ ***วัดป่ามณีกาญจน์*** *อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี*

ท่านผู้อ่านคงจำได้ว่า เมื่อตอนที่**หลวงปู่** ออกจาก **ถ้ำโพนงาม** อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร เพื่อมากราบ**หลวงปู่มั่น** ที่**วัดโนนนิเวศน์** จังหวัดอุดรธานี นั้น ท่านใช้เวลาเดินเท้าลัดป่าลัดเขาตัดตรงโดยใช้เวลาเพียงวันเดียวเท่านั้น ถ้าเอาไม้บรรทัดวัดเป็นเส้นตรงตามแผนที่ปัจจุบัน ระยะทางจาก อำเภอกุดบาก ไปถึงตัวจังหวัดอุดรธานีก็ประมาณ ๑๒๐ กิโลเมตร

คิดดูก็แล้วกันว่า **หลวงปู่หลุย** ท่านไปไวมาไวสักเพียงใด

พอถึงอุดรปั๊บ ท่านก็เข้ากราบและฟังธรรมกับ**หลวงปู่มั่น** ทันทีที่มีโอกาส

สำหรับขากลับ จากอุดร-ไปสกลนคร ครั้งนี้ **หลวงปู่**ออกเดินธุดงค์ไปเรื่อยๆ ตามลำพังองค์เดียว ท่านไปแบบสบายๆ ไม่เร่งรีบ

ในช่วงเวลานั้น อยู่ในช่วงของสงครามโลกครั้งที่สอง เมืองไทยเพิ่งผ่านสงครามอินโดจีนไปหมาดๆ สงครามโลกยังไม่แผ่ขยายมาถึงเมืองไทย แต่ก็ยังอยู่ในระยะคุกรุ่นเต็มที่ เพราะหลังจากเข้าพรรษา

ในปีนั้นไปเพียง ๔-๕ เดือน กองทัพญี่ปุ่นก็บุกเข้ามาประเทศไทย ทำให้บ้านเมืองของเราเข้าสู่สภาวะสงครามติดต่อไปอีกเกือบ ๔ ปีเต็ม

ในช่วงนั้น (พ.ศ. ๒๔๘๔) ทางรถยนต์จากอุดรธานีไปสกลนครมีแล้ว ยังเป็นทางที่ยังไม่ลาดยางและก็ไม่มีรถวิ่งมากมายและสะดวกสบายเหมือนทุกวันนี้

หลวงปู่ ไม่ได้คิดพึ่งรถยนต์ แต่อาศัยยานพาหนะส่วนตัว คือ "มอเตอร์**ขา**" หรือ "รถออส**ตีน**" ของท่านเอง เดินธุดงค์รอนแรมเลี่ยงทางรถมาตามเทือกเขาภูพานอย่างไม่รีบร้อน

ค่ำในนาก็พักในนา ค่ำในสวนก็พักในสวน ค่ำในป่าก็พักในป่า ค่ำบนเขาท่านก็พักบนเขา ปักกลดพักบำเพ็ญภาวนาไปเรื่อย

ระหว่างเดินทางก็กำหนดภาวนาไปในตัว คือทุกย่างก้าวเดินเป็นเสมือนการเดินจงกรม กำหนดสติคือความรู้สึกอยู่ที่จังหวะการก้าวเท้า จะก้าวเดินเร็วหรือจะย่างเท้าช้า ก็เป็นไปตามวิถีของจิตที่กำลังภาวนาเป็นไป

หลวงปู่มักจะเช็ดบาตร และเตรียมบริขารเอง โดยไม่รอให้เป็นภาระแก่พระเณร

๘๐.

หวนระลึกถึงคำสอนของหลวงปู่มั่น

ในระหว่างเดินธุดงค์จากอุดรธานีไปสู่สกลนครนั้น มีหลายต่อหลายครั้งที่**หลวงปู่** ได้หวนคำนึงถึงโอวาทที่ท่านได้รับมาระหว่างไปกราบฟังธรรมกับ**หลวงปู่มั่น** ที่**โนนนิเวศน์** และที่**หนองน้ำเค็ม**

โดยเฉพาะ **ตอนที่เทศนาของหลวงปู่มั่นจะกวาดเอาตัวหลวงปู่ปลิวไปด้วยแรงพายุกล้า**

หลวงปู่เล่าว่า **หลวงปู่มั่น** คงรู้ว่าองค์**หลวงปู่หลุย**นั้น **"มีมานะกล้า ถือดี ติดดี"** เวลาเทศน์**พระอาจารย์**จึงแฉลบมาว่า

"ท่านอาจารย์บุญ เอาตัวรอดได้ แต่ลูกศิษย์ไม่ได้สักคน และไม่ได้นิสัยด้วย"

ท่านผู้อ่านคงจำ**พระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** ได้นะครับ ท่านเป็นพระอาจารย์สอนกรรมฐานองค์แรกของ **หลวงปู่หลุย หลวงปู่ขาว** และ**หลวงปู่ชอบ** ซึ่ง**หลวงปู่มั่นให้การยอมรับและยกย่องพระอาจารย์บุญว่า มีตาในที่เฉียบคมมาก**

หลวงปู่บอกว่า พอ**หลวงปู่มั่น** เทศน์ว่าดังนั้น พลางท่านก็ชำเลืองไปทาง**หลวงปู่** ซึ่งดูเหมือนจะเป็นลูกศิษย์ของ**ท่านพระอาจารย์บุญ**เพียงองค์เดียวที่อยู่ ณ ที่นั่น

หลวงปู่ เล่าว่า ตอนที่**หลวงปู่มั่น** ชำเลืองมาทางท่านนั้น ท่านเห็น **"นัยน์ตาท่านพระอาจารย์คมปลาบราวกับแสงเพชร"**

หลวงปู่เล่าถึงคำสอนของ**หลวงปู่มั่น** ต่อไป ว่า :-

*"แก้**ติดดี**นี้แก้ยาก เพราะความไม่ดีนั้นแก้ง่าย เพราะเห็นว่าไม่ดีอยู่แล้ว ผู้ที่**ติดดี**ต้องพยายามแก้หลายอย่าง **เพราะมันเป็นชั้นปัญญาที่เกิดขึ้นภายใน** มีพร้อมทั้งเหตุผลจนทำให้เชื่อจนได้ **วิปัสสนา**ไปสู่**อริยสัจ**อยู่แล้ว แต่ดำเนินไม่มีความรู้รอบพอ ก็เลยเป็น**วิปัสสนู**ฯ ไป **ท่านอาจารย์มั่น** ห้ามไม่ให้ติด**ฌาน** และ**ญาณ**"*

หลวงปู่บอกว่า ดูราวกับ**หลวงปู่มั่น** จงใจว่า**หลวงปู่** โดยเฉพาะ แล้วก็เล่าถึงคำสอนของ**หลวงปู่มั่น**ต่อไปว่า :-

*"ท่านแนะนำ**อย่าหลงฌาน** ผู้จะพ้นทุกข์จริงแล้วไม่หลง **ญาณ** คือ ความรู้วิเศษที่เกิดขึ้นจากสมาธิสงบ ระลึกชาติหนหลังได้ ๑ ญาณเหตุการณ์อดีต ๑ ญาณรู้จักอนาคต ๑ รู้จักความนึกคิดของคนอื่นเป็นต้น เป็นวิชาที่อัศจรรย์ทั้งนั้น*

*เมื่อติดอยู่สิ่งเหล่านี้ ทำให้ล่าช้า เข้าสู่อริยสัจธรรม **ฌาน**เหล่านี้เป็นอุปกรณ์วิเศษ แต่สมัยนั้น **เทวทัต**ติด กลับเสื่อมได้ เกิดทิฏฐิมานะแข่งขันสู้พระพุทธเจ้า*

***ท่านอาจารย์มั่น**ว่า **ฌาน**เหล่านี้มันน่าติดจริง วิเศษได้ทางโลกีย์ ฉะนั้น ฤาษีทั้งหลายติด**ฌาน**อันนี้ **ท่านอาจารย์หนูใหญ่** ติด**ฌาน**อันนี้เอง เสื่อมแล้วก็สึกกันเท่านั้น"*

หลวงปู่หลุย ท่านเดินไป ครุ่นคำนึงคำสอนของ**หลวงปู่มั่น**ไปด้วย

เมื่อสมัยหกสิบกว่าปีก่อน หมู่บ้านยังอยู่ห่างกัน ไม่แออัดด้วยผู้คนและบ้านเรือนเช่นสมัยปัจจุบัน ป่ายังคงเป็นป่า เขาก็ยังคงเป็นเขา

ป่ายังคงเป็นป่า มีต้นไม้ขึ้นเบียดเสียด สูงชะเงื้อม แผ่กิ่งก้านสาขา กิ่งหนาใบดกเขียวครึ้มระกำยกัน เดินอยู่ตามทางในป่าแทบจะไม่เห็นแสงเดือนแสงตะวัน

ไม้ตะเคียน ไม้มะค่า ไม้ประดู่ ไม้โป่งเปือยหรือตะแบก อินทนิน ยูง ยาง แต่ละต้นมีลำต้นใหญ่ขนาดคนสองสามคนจึงจะโอบรอบ

เขายังคงเป็นเขา ภูเขายังเป็นสีเขียวขจีด้วยคลื่นแมกไม้น้อยใหญ่ ไม่ล้านเลี่ยนเป็นภูเขาหัวโล้นสีน้ำตาลลูกแล้วลูกเล่า อย่างน่าสลดใจในทุกวันนี้

ท่อธารละหานห้วย ยังมีน้ำใสไหลเย็นแทบตลอดปี น้ำห้วยน้ำซับมีให้ได้พบเห็น ได้อาศัยอาบกินเป็นระยะๆ ไม่เคยอด แตกต่างกับสภาพโขดหินที่แตกระแหงแห้งน้ำเช่นปัจจุบัน

สัตว์ป่าก็อุดมสมบูรณ์ เสือ ช้าง กวาง เม่น หมี ลิง บ่าง ค่าง ชะนี นกยูง ก็มีให้ประสบเห็นบ่อยๆ ในราวป่า อย่างน้อยไม่ต้องพานพบประสบตัวให้เกรงกลัวอย่างเสือ อย่างช้าง แต่ก็ได้ยินเสียงกระหึ่มคำรามของเสือ เสียงหักกิ่งไม้ของพญาคชสาร ดังแหวกความวิเวกมาให้ได้ยินไม่เว้นว่าง

หลวงปู่เดินไปตามร่องรอยของพรานป่า แต่บางครั้งก็หลงทิศหลงทาง ต้องหยุดกำหนดจิตตั้งทิศทางที่จะดำเนินต่อไป

หลวงปู่บอกว่า เดินไปๆ แล้วก็อดที่จะระลึกถึงความรู้ความเห็นของครูบาอาจารย์ คือ **หลวงปู่มั่น** ต่อไปมิได้ ด้วยความซาบซึ้งเหลือจะกล่าว

"ความรู้ของครูอาจารย์ที่มั่นคงอยู่นั้น สุดวิสัยของสัตว์ที่จะรู้ตามเห็นตาม เพราะฝ่าอันตรายลงไปหลายชั้นเชิงจึงเห็น ธรรมของท่านลึกลับ สุขุมคัมภีรภาพ จึงเห็น คุณธรรมของท่านเกิดขึ้นในเฉพาะหน้า ถ้า**จิตฟูตามกิเลส** ไม่เห็นคุณธรรมของท่านเลย เพราะอยู่คนละโลกเสียแล้ว จะเห็นหน้าท่านได้อย่างไร

คนอื่นจะฟังเทศน์ท่านเข้าใจนั้น เมื่อ**จิตหด**แล้ว รีบทำความรู้ความเห็นจิตของตัว อย่านอนใจความวุ่นวายในจิตของตัวได้แล้ว **ทวนกระแสจิตเข้าไป** ตั้งใจฟังเรื่อยๆ ก็จะเห็นอานิสงส์ดูดดื่มธรรมรสนั้นทีเดียว เต็มทีอย่างเดียวมันยุ่งนำ (กับ) หัวใจของตน กรรมของตนไม่เปิดออก จะรับธรรมได้อย่างไร

สติของท่านจับจิตอยู่เสมอ ท่านทำการงานอะไรลงไปไม่ผิด

ท่านไม่ส่งจิตออกนอก เกรงจะเป็นมิจฉาทิฏฐิ ท่านพิจารณาแต่**กาย**กับ**จิต** แสงตาตกต่ำ เพราะท่านสำรวม ท่านทำ**ปัญญา**และ**สติ**คล่องแคล่วชำนิชำนาญมาก ความรู้ความเห็นของท่านหนักแน่นมากไม่มีที่จะชอนเข็ม

ฉะนั้น ท่านพูดธรรมไป ไม่มีใครชอนเข็มคัดค้านได้เลย (นี่เป็นอัศจรรย์อันใหญ่หลวง) เรียกว่าท่านมีทัศนญาณภายในแจ่มแจ้ง

ท่านพิจารณาดูโลก ไม่มีผู้หญิงผู้ชาย เพราะธรรมเป็นสภาพธรรมอันเดียว ไม่มีนอกไม่มีใน ไม่มีไปไม่มีมา **โลกเป็นอยู่เช่นนั้น ส่วนรู้เห็นธรรมก็รู้เห็นอยู่เช่นนั้น"**

หลวงปู่เล่าให้ศิษย์ฟังว่า ท่านเพลินคิด เพลินนึก ตรึกถึงธรรมะที่ได้รับถ่ายทอดมาทุกคืนวัน จิตทรงเป็นสมาธิ นับเป็นสังฆานุสติได้เป็นอย่างดี เดินวิเวกเข้าถึงสกลนครได้อย่างไม่ทันรู้ตัว

๘๑.

อยู่ในรัศมีพ่อแม่ครูอาจารย์

ในพรรษาปี ๒๔๘๔ **หลวงปู่หลุย** ได้จำพรรษาที่**บ้านห้วยหีบ** อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร เป็นพรรษาที่ ๑๗ ของ**หลวงปู่**

พอออกพรรษาในปี ๒๔๘๔ นั้นแล้ว คณะศรัทธาทางสกลนครก็พร้อมกันจัดรถไปอาราธนานิมนต์**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ซึ่งพักอยู่ที่ **วัดโนนนิเวศน์** อุดรธานี ให้มาโปรดพวกคณะญาติโยมทางสกลนคร

หลวงปู่มั่นท่านรับนิมนต์ ยังความปลาบปลื้มแก่ชาวสกลนครเป็นอย่างยิ่ง

และเป็นไปตามที่**หลวงปู่หลุย** ท่านคาดการณ์ไว้จริงๆ

ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๔ **หลวงปู่มั่น** ได้มาพำนักที่**วัดป่าสุทธาวาส** ชานเมืองสกลนคร ได้มีพระเณรมากราบนมัสการและฟังโอวาทธรรมมิได้ขาด

หลวงปู่มั่น พักอยู่ที่**วัดป่าสุทธาวาส** ระยะหนึ่ง แล้วท่านก็ออกเดินทางไปพักที่**สำนักป่าบ้านนามน** เป็นสถานที่มีป่าไม้ร่มรื่นดี เหมาะแก่การบำเพ็ญธรรม

ในระหว่างพำนักอยู่**บ้านนามน**นี้ ท่านได้เทศนาอบรมพระเณรและศรัทธาญาติโยมมาฝึกสมาธิภาวนาตามควร

พอถึงฤดูพรรษาปี ๒๔๘๕ **หลวงปู่มั่น** ได้พำนักจำพรรษาที่ **บ้านโคก** ซึ่งอยู่ไกลออกไปจากบ้านนามนไม่กี่กิโลเมตร

เมื่อออกพรรษาปี ๒๔๘๕ **หลวงปู่มั่น** ได้ย้อนกลับมาพักที่ **บ้านนามน**อีก

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ต่อมา **หลวงปู่มั่น** จำพรรษาที่**บ้านนามน** ในระหว่างนี้ท่านได้ออกวิเวกตามสถานที่ใกล้เคียง เช่น **บ้านห้วยหีบ บ้านห้วยแคน** ในป่า**บ้านนาสีนวน** เป็นต้น

ระหว่างที่**หลวงปู่มั่น** ไปพักตามที่ต่างๆ มีพระเณรติดตามไปอยู่กับท่านตามจำนวนพอดีกับเสนาสนะ แล้วก็มีพระเณรอีกจำนวนหนึ่งอาศัยรุกขมูลร่มไม้ในสถานที่ใกล้เคียงเป็นเสนาสนะได้

ทุก**วันธรรมสวนะ** คือ**วันพระ** จะมีพระเณร และศรัทธาประชาชนติดตามเข้าไปฟังโอวาทธรรมของ**หลวงปู่มั่น**เสมอมิได้ขาด

ทางฝ่าย**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ของพวกเรา ท่านก็ไม่ยอมพลาดโอกาสอันวิเศษนี้ ท่านไม่ได้พักจำพรรษาอยู่กับ**หลวงปู่มั่น** แต่ได้หาที่จำพรรษาในบริเวณใกล้เคียง *"อันอยู่ในรัศมีที่แวดวงบารมีของพ่อแม่ครูอาจารย์จะแผ่ไปคุ้มครองเป็นมงคลแก่เศียรเกล้าได้"*

(ข้อความที่งดงามนี้เป็นของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์** ครับ)

การจำพรรษาของ**หลวงปู่หลุย**ในช่วงนี้ มีดังนี้

พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งได้กล่าวมาแล้ว คือ **บ้านห้วยหีบ** อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

พ.ศ. ๒๔๘๕ จำพรรษาที่**บ้านอุ่นโคก** อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

พ.ศ. ๒๔๘๖ จำพรรษาที่**บ้านผักคำภู** อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

เป็นพรรษาที่ ๑๗, ๑๘ และ ๑๙ ซึ่งเป็นช่วงที่ถือว่า **"อยู่ในรัศมีของพ่อแม่ครูอาจารย์"** ดังที่กล่าวมาแล้ว

ในบางเวลาที่**หลวงปู่มั่น** ออกวิเวกไปตามสถานที่ต่างๆ นั้น **หลวงปู่หลุย** ก็ได้โอกาสขอไปพักอาศัยบารมีพักฟังเทศน์ฟังธรรมด้วยเสมอ

บันทึกของ**หลวงปู่หลุย** ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ มีดังนี้ :-

*"๑/๑๑/๘๔ (๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๔) การภาวนาอยู่กับ**ท่าน** เห็นปาฏิหาริย์ของ**ท่าน**หลายอย่างหลายประการ ทำให้ผู้น้อยไม่นอนใจ เร่งทำความเพียรเสมอ จิตไม่ส่งไป ณ ที่อื่น*

จิตดูดดื่มธรรมมาก ความประมาทมีน้อย จะไม่ให้ลูกศิษย์ได้นิสัยและได้ดีอย่างไรได้ ย่อมได้ดีทุกรูป

ผู้ใหญ่มักพูดบ่อยๆ ผู้น้อยมีสติเพราะระวังตัว ท่านปกติทรมานผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติจริงๆ ..."

หลังจากนั้นอีก ๔๐ ปี ระหว่างที่**หลวงปู่หลุย** พักจำพรรษาที่**ถ้ำเจ้าผู้ข้า** ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ท่านได้บันทึกย้อนความหลัง เมื่อครั้งจำพรรษาที่ **บ้านห้วยหีบ** ดังนี้

*"**๔ สิงหาคม พ.ศ.** (๒๕)**๒๕ ถ้ำผู้ข้า***

*เมื่อคราวเราอยู่กะ**ท่านอาจารย์มั่น ห้วยหีบ** จ.สกลนคร นั้น เราทรมานตนอย่างขนาดใหญ่มีประการต่างๆ กำลัง**ม้างกาย** ประกอบจิตเด็ดเดี่ยว กล้าตาย **ส่งเข้าภายใน** มารตัวสำคัญ **คล้ายมันปัดออก แต่เราสละตายเข้าไป เกิดระเบิดใหญ่ภายในนั้น ข้อ ๑ ถือธรรมะนิสัยท่านอาจารย์มั่น จึงชนะได้**"*

๘๒.

บันทึกที่บ้านห้วยหีบ

ช่วงที่**หลวงปู่หลุย** พักจำพรรษาที่**บ้านห้วยหีบ** อ.โคกศรีสุพรรณ จ.สกลนคร ในปี พ.ศ.๒๔๘๔ ท่านได้บันทึกเกี่ยวกับ**หลวงปู่มั่น** และการปฏิบัติธรรมของ**องค์หลวงปู่**เอง ดังต่อไปนี้ : -

หัวข้อของบันทึก คือ **"ลัทธิของท่านอาจารย์มั่น ๑๐ - ๑ - ๘๔"** มีข้อความดังนี้ : -

"เสียงดังเป็นเสียงของบุรุษ เสียงเป็นรัศมีมีอำนาจเลี้ยงจิตมาก ฉลาดใช้ไหวพริบในทางจิต ไม่เชื่อนิมิต ท่านเชื่อธรรมะที่เกิดปัจจุบัน ปัญญาบริบูรณ์ไม่บกพร่อง กาย วาจา จิต เข้มแข็งมาก พิจารณาธรรมะถึงแก่น เป็นผู้บริบูรณ์ทางปริยัติและปฏิบัติ กายวาจาใจเป็นอาชาไนยเสมอ จิตไม่มีการหดหู่ จิตชื่นตื่นเต้นอยู่ด้วยสติ"

"สานุศิษย์ที่อยู่ด้วย มีการปฏิบัติ คือ : -

จิตไม่ออกรับเหตุภายนอก จิตเยือกเย็น ขนหัวลุก จิตกลัวเกรงท่านมาก ดุจท่านเห็นจิตของเราอยู่เสมอ จิตของเราพิจารณาค้นเหตุผลอยู่เสมอไม่นอนใจ

ฉะนั้น สานุศิษย์จึงมีสติเร็ว รู้เร็ว เห็นธรรมะเร็ว

ผู้มีวาสนาน้อยไม่ติดตามท่าน เพราะข้อวัตรของท่านเข้มแข็งน้ำใจเด็ดเดี่ยวกะเพชร

ท่านพูดมีธรรมะภายในภายนอกเป็นที่อ้างอิง สานุศิษย์เข้าหาท่านร้อน ทำให้จิตผู้น้อยค้นคว้าหาเหตุผล

เมื่อออกมาแล้วจิตจึงเห็นอานิสงส์เมื่ออยู่กะท่าน ไปแล้วยิ่งเห็นอัศจรรย์ใหญ่

***ท่าน**เป็นคนเกรงใจคน ท่านเป็นคนใหม่ในตระกูลทั้งหลาย ไม่ติดอามิส และติดตระกูล เป็นคนชอบสันโดษ ไม่ยุ่งกังวลทุกอย่าง อุบายธรรมะแยบคายมาก*

อามิสได้ด้วยการเป็นเอง กินอร่อยดุจแมลงภู่ชมเกสร

มีความรู้เท่าทันเหตุผล มีญาณความรู้ทุกเส้นขน เป็นคนราคะกับโทสะจริต ท่านได้พูด ทำลงไปแล้ว ไม่มีใครคัดค้าน สติปัญญาแน่นหนาหาที่จะชอนเข็มมิได้ (เป็นนักรู้นักปฏิบัติ)

พูดไม่เกรงใจคน พูดถูกธรรมะก็เป็นอันที่แล้วกัน มีจิตน้อมไปเพื่อปฏิบัติให้สิ้นทุกข์ทีเดียว ไม่พูดตลกคะนอง"

"แรงทางสมาธิและปัญญา แรงทางสติหนาแน่นมาก เพราะท่านค้นกายจิตพอ เพราะฉะนั้น สติของท่านจึงไม่เผลอ"

สมุดบันทึกของหลวงปู่

๘๓.

บันทึกที่บ้านอุ่นโคก

ในช่วงที่**หลวงปู่มั่น** และสานุศิษย์ พำนักที่สกลนคร เป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ภัยสงครามได้ลามมาถึงประเทศไทยด้วย ตั้งแต่วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ บ้านเมืองเข้าสู่ภาวะขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค และภายหลังเริ่มมีการถูกทิ้งระเบิดตามที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดหลายแห่ง

ระหว่างที่ **หลวงปู่หลุย** พักจำพรรษาที่**บ้านอุ่นโคก** อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ท่านได้**บันทึกถึงความเป็นห่วงทางบ้าน อาจจะหวาดเกรงภัยสงคราม จิตจะไม่มีที่พึ่ง**

บันทึกของ**หลวงปู่** มีดังนี้ : -

"อยู่บ้านอุ่นโคก เดือน ๕-๖ พ.ศ. ๘๕"

*"จิตได้วิเวก บังเกิดความกลัวต่อสู้ทางอากาศ พิจารณากายปฏิภาคนิมิตแยบคายมาก คิดถึงคุณของ**ท่านอาจารย์ใหญ่**มาก แต่วิตกทางบ้านเรื่อยๆ นิมิตความฝันก็เป็นมงคล พึ่งธรรมไม่พึ่งยาเหมือนแต่ก่อน ท่องปาติโมกข์ก็สะดวก ร่างกายก็ให้โอกาส ไม่เจ็บป่วย สัญญาในอดีตเกิดมาก แต่พิจารณาถึงหลักของธรรมแล้วหาย **อยู่วิเวกคนเดียวมีความสุขมาก จิตพึ่งธรรมะไม่พึ่งคนอื่น**"*

*"เฉพาะตัวของเรา เมื่ออยู่ในสำนักของ**ท่าน**แล้ว **ให้สำคัญว่าเราเป็นสามเณร เพื่อถอนทิฐิมานะแข่งดีกับท่าน** พิจารณาแล้วสะดวกเข้าอุปัฏฐากท่าน แหมลืมอารมณ์บ่วงมานาน พึ่งมาตั้งจิตได้อนิจจาเอยประมาทมามากมายฯ"*

*"พิจารณากายให้มากเป็น**อุคคหนิมิต** พิจารณา**อุคคหนิมิต**ให้มากเป็น**ปฏิภาคนิมิต** พิจารณา**ปฏิภาค**ให้มาก จิตรวมเป็น**อริยสัจ** เห็นแจ้งด้วย**ญาณสัมปยุต** เกิดขึ้นมาเรียกว่า **อุฏฐาคามินีวิปัสสนา** ทำในที่นี้ให้ชำนาญแล้ว เห็นพร้อมด้วยการรวมใหญ่ มี**ญาณสัมปยุต**ทวนกระแส แก้**อนุสัยสมมุติ** เป็น**วิมุติ**ฯ"*

*"อุบายของวิปัสสนาที่จะถ่ายถอนกิเลส ธรรมชาติของสวยของงาม ต้องมาแต่ของที่ไม่ดี ดุจดอกประทุมชาติเกิด ณ ที่เปือกตม, **ธรรมวิเศษ ด้วยพิจารณาออกจากกายอันเปื่อยเน่า**"*

*"การพิจารณากาย ต้องให้ก้าวเข้าไป ถอยออกมา เป็น**อนุโลมปฏิโลม** จะให้ชำนาญต่อไป จิตเป็นเองจิตย่อมจะรวมใหญ่ จึงเห็นความเป็นอันเดียวกันหมดทั้งโลก เป็นธาตุทั้งสิ้น นิมิตจะปรากฏขึ้นพร้อมกันว่า**โลก โลกราบดุจหน้ากลอง เพราะมีสภาพเป็นอันเดียว**"*

"อริยสัจเป็นที่แก้สมมุติในจิต"

๘๕.

วางแผนให้ชาวบ้าน นิมนต์หลวงปู่มั่น

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** จำพรรษาอยู่ที่**บ้านโคก** แต่ไม่ใช่สำนักเดิมที่เคยจำมาแล้ว เป็นสำนักใหม่ที่**หลวงปู่กงมา จิรปุญฺโญ** สร้างถวาย

และในปีเดียวกันนี้เอง **หลวงปู่หลุย** ได้มาจำพรรษาที่**วัดป่าบ้านหนองผือ** ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เป็นการหวนกลับมาจำพรรษาที่นี่เป็นครั้งที่สอง

ท่านผู้อ่านคงพอระลึกได้ว่า **หลวงปู่หลุย** เคยมาสร้าง**วัดป่าบ้านหนองผือ** เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ ชาวบ้านให้ความศรัทธาท่านอย่างมาก และ ณ สถานที่นี้เอง**หลวงปู่**ได้จัดทำ**ยาดองเยี่ยววัวดำ** เพื่อรักษาโรคเหน็บชา โรคอัมพฤกษ์ แจกจ่ายให้ชาวบ้าน ซึ่งได้ผลในการรักษาเป็นอย่างดี

วัดป่าบ้านหนองผือ อยู่ไม่ไกลจาก**บ้านโคก** ที่**หลวงปู่มั่น**พักจำพรรษามากนัก พอเดินทางไปกราบไหว้และฟังธรรมได้ ซึ่ง**หลวงปู่**ก็ปฏิบัติโดยสม่ำเสมอ

ช่วงที่มาพักจำพรรษาเป็นครั้งที่สองนี้เอง **หลวงปู่**ได้มีความคิดว่า **"ควรจะให้ชาวบ้านหนองผือได้มีโอกาสได้บุญกุศลอย่างมหาศาล โดยการอาราธนานิมนต์หลวงปู่มั่นให้มาจำพรรษาโปรดพวกเขาบ้าง"**

ในช่วงเดียวกันนี้เอง ครูบาอาจารย์องค์อื่น และศรัทธาประชาชนในที่ต่างๆ ก็มีความปรารถนาจะกราบนิมนต์ให้**หลวงปู่มั่น**ไปจำพรรษาในสถานที่ของตนๆ เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น**สำนักป่าบ้านโคก บ้านนามน** ต่างก็ต้องการให้**หลวงปู่มั่น** ย้อนกลับไปจำพรรษาซ้ำอีก และ**หลวงปู่มั่น**ก็มีความคุ้นเคยกับศรัทธาญาติโยมในที่นั้นๆ มาแล้วเป็นอย่างดี

ถ้ากล่าวแบบโลกๆ ของเราก็ต้องบอกว่า ทาง**บ้านหนองผือ** มีคู่แข่งหลายแห่ง จำเป็นต้องมีการวางแผนและเตรียมการเป็นอย่างดีที่สุด จึงจะสามารถนิมนต์**หลวงปู่มั่น ให้มาโปรดพวกเขาให้จงได้**

การมาพัก**บ้านหนองผือ**ครั้งที่สอง นอกจาก**หลวงปู่หลุย** จะไปกราบฟังธรรมกับ **พระอาจารย์ใหญ่** โดยสม่ำเสมอแล้ว ท่านก็ยังได้สอนอบรมชาวบ้านหนองผือเกี่ยวกับด้านธรรมะเป็นอย่างดี ให้เขารู้จักการทำทาน การรักษาศีล การปฏิบัติภาวนา การปฏิบัติครูอาจารย์ รู้เรื่องศาสนพิธี ตลอดจนเข้าใจธรรมเนียมของพระป่าสายกรรมฐาน

ความจริงแล้ว**หลวงปู่**เคยให้การอบรมประชาชนชาวบ้านหนองผือมาอย่างดีแล้ว เมื่อตอนจำพรรษาครั้งแรก เมื่อร่วม ๑๐ ปีที่แล้ว มาครั้งนี้จึงเป็นการอบรมในรายละเอียดบางอย่างเพิ่มเติมและทำให้เกิดผลจริงจังยิ่งขึ้น จึงไม่เป็นการยากนัก

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๘๗ นี้ อยู่ในระยะของสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ยุโรปกำลังจะแตกหัก ส่วนทางมหาเอเชียบูรพา ก็กำลังรบรุก

อย่างหนัก สภาพความขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคจึงเป็นไปอย่างหนักหนาสาหัสที่สุด

เสื้อผ้าแพรพรรณต่างๆ ขาดแคลนอย่างหนัก รวมไปถึงพระเณรก็ขาดแคลนสบง จีวร ค่อนข้างมาก

แม้กระทั่ง**วัดบ้านนามน** ที่**หลวงปู่มั่น** จำพรรษาอยู่ก็ขาดแคลนมาก ออกพรรษาแล้ว พระเณรก็ไม่มีผ้าจะเปลี่ยนผ้าสบงจีวร

ทาง**หลวงปู่หลุย** ท่านมีความรู้เรื่องการทอผ้ามาจากครอบครัวที่จังหวัดเลยเป็นอย่างดี ผู้อ่านคงจำได้ว่า**เจ้าแม่นางกวย** โยมมารดาของ**หลวงปู่** จัดเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าแห่งยุคสมัยทีเดียว

หลวงปู่ได้แนะนำชาวบ้านเรื่องการทอผ้ามาตั้งแต่ต้นปี เพื่อเตรียมเป็นผ้าสงบจีวรสำหรับพระเถระ พอออกพรรษา ผ้าสำหรับทำสบงจีวรก็เรียบร้อย

เมื่อออกพรรษาแล้ว **หลวงปู่** ได้แนะนำให้ชาวบ้านหนองผือนำผ้าที่เตรียมไว้เข้าถวาย**หลวงปู่มั่น** ที่**บ้านนามน** **พร้อมกับแนะให้พวกเขาอาราธนานิมนต์พระอาจารย์ให้มาพักที่บ้านหนองผือด้วย**

พวกชาวบ้านหนองผือได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดีแล้ว ได้แสดงกิริยาเคารพนอบน้อมน่าเอ็นดูยิ่ง

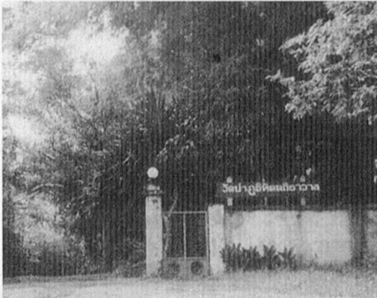
หลวงปู่มั่น เห็นว่าชาวบ้านหนองผือมีความเลื่อมใสศรัทธาในองค์ท่าน และในพระศาสนาอย่างแท้จริง การเข้าใกล้ครูบาอาจารย์ก็มีความนอบน้อม แสดงความคารวะ เจรจาความใดก็แสดงถึงความเข้าใจธรรมเนียมปฏิบัติทางศาสนาดี บ่งบอกถึงความมีศีลธรรม มีความเคารพพระศาสนา และตั้งใจปฏิบัติภาวนาอย่างดี

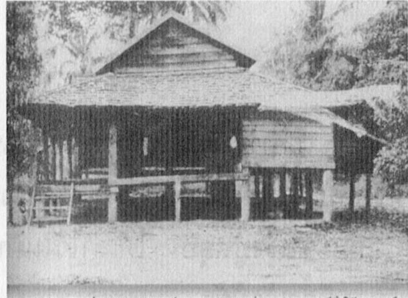
หลวงปู่มั่นบังเกิดความเมตตาต่อชาวบ้านหนองผือเป็นอย่างมาก สุดท้ายท่านก็ยอมรับว่า "จะมาอยู่จำพรรษาหน้าให้"

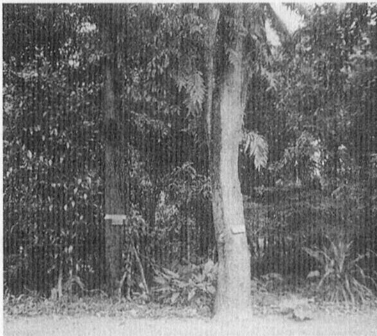
ยังความปลาบปลื้มใจแก่ชาวบ้านหนองผือสุดที่จะพรรณนาได้ เป็นที่น่าภูมิใจแก่หลวงปู่ที่ให้การฝึกอบรมแก่พวกเขาเป็นอย่างดี และได้ผลอย่างมาก

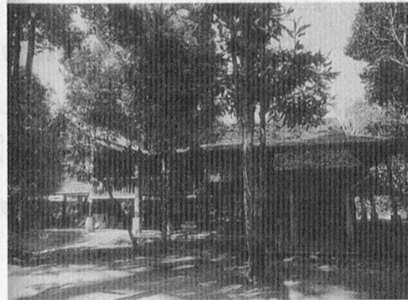
สาธุ! เขียนเรื่องนี้แล้วขนลุก ปีติตลอด!

"ศาลาหลวงปู่มั่น" (หลังเดิม) เป็นศาลาหลังแรกที่ท่านพระอาจารย์มั่นใช้สวดมนต์ และเคยจำวัดที่ศาลาหลังนี้ ก่อนที่จะย้ายมาอยู่กุฏิถาวรที่ชาวบ้านหนองผือสร้างถวาย

วัดป่าบ้านหนองผือ ตำบลนาใน
อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
(ปัจจุบัน คือ วัดภูริทัตตถิราวาส)

๘๕.

เตรียมการรับหลวงปู่มั่น มาบ้านหนองผือ

เมื่อ**หลวงปู่มั่น**ออกจาก**บ้านนามนแล้ว** ท่านก็มาพักอยู่ที่**บ้านห้วยหีบ** ๓ เดือนเศษ ระยะนี้**หลวงปู่หลุย** ตามไปพักอยู่ด้วย

หลวงปู่หลุย ได้เล่าไว้ในบันทึกของท่านในภายหลัง ระหว่างพักอยู่ที่**ถ้ำเจ้าผู้ข้า** อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ คืออีก ๔๐ ปีต่อมา ว่า : -

*"เมื่อคราวเราอยู่กับ**ท่านอาจารย์มั่น ห้วยหีบ** สกลนคร นั้น เราทรมานตนอย่างขนาดใหญ่ มีประการต่างๆ **กำลังม้างกาย** ประกอบจิตเด็ดเดี่ยว กล้าตาย **ส่งเข้าภายใน** มารตัวสำคัญคล้าย**มันดันออก** แต่เราสละตายเข้าไป **เกิดระเบิดใหญ่ภายในนั้น ถือธรรมนิสัยท่านอาจารย์มั่น จึงชนะได้**"*

เมื่อทราบว่า **หลวงปู่มั่นรับนิมนต์ที่จะมาจำพรรษาที่บ้านหนองผือแล้ว** เพียงแต่ว่าท่านออกเที่ยวธุดงค์มาเรื่อยๆ **หลวงปู่**และศรัทธาชาวบ้านหนองผือก็มีเวลาตระเตรียมทุกอย่างให้เป็นที่เรียบร้อย เพื่อรอต้อนรับ**พระอาจารย์ใหญ่**

หลวงปู่ ทราบดีว่า **ปกติหลวงปู่มั่นไม่ชอบเบียดเบียนพระเณรในวัดใด** ท่านจะปล่อยให้พระเณรปกครองกันตามสบาย หากพบว่าเมื่อองค์ท่านเข้าไปอยู่แล้วทำให้พระเณรต้องลำบากจากไปหาที่พักที่อื่นแล้ว องค์ท่านก็จะผ่านเลยไปหาที่วิเวกแห่งใหม่ เพื่อเลี่ยงไม่ให้พระเณรที่อยู่แต่เดิมเดือดร้อน

หลวงปู่หลุย ทราบนิสัยของครูบาอาจารย์ในเรื่องนี้ดี ท่านจึงรีบกลับมาเตรียมจัดเสนาสนะที่**บ้านหนองผือ** ซึ่งชาวบ้านบอกว่าเป็น *"วิทยายุทธของเพิ่น"*

เรื่องนี้ **หลวงตาบู่** พระที่**วัดป่าบ้านหนองผือ** เล่าให้**คุณหญิงสุรีพันธุ์** ฟัง ด้วยภาษาท้องถิ่นว่า

*"เพราะว่า**ท่าน** (หลวงปู่หลุย) รู้ว่า**หลวงปู่มั่น**ซิบ่ไปเบียดเบียนพระเณรในวัดใด๋ ปล่อยให้อยู่ตามสบายๆ **หลวงปู่** (หลุย) เพิ่นจึงขึ้นมาก่อน เพิ่นมาสะสาง*

*ปรากฏว่า ขณะนั้น มีหลวงตาองค์หนึ่งอยู่ที่บ้านหนองผือ อยากอยู่กับ**หลวงปู่มั่น** ถือว่ามาอยู่ก่อน ก็ไม่ยอมไปไหน ถือโอกาสจะครอบครองวัดนั้นอยู่*

หลวงปู่**ขึ้นมา เพิ่นไล่หลวงตานี้หนีไปก่อน เพื่อปล่อยให้เป็นวัดร้าง บ่ให้ไผอยู่ ตัว**เพิ่น**เอง (หลวงปู่หลุยเอง) ก็หนีไปอยู่ที่**บ้านห้วยบุ่น**บ้าง ทาง**บ้านนาเหล่า**บ้าง บ่อยู่ขัดขวางทาง**ท่านอาจารย์ใหญ่"

หลวงตาบู่ ได้เล่าถึง การมา**วัดป่าบ้านหนองผือ** ของ **หลวงปู่มั่น** ว่า

"เพิ่นซิย่าง (เดิน) มาทาง ***อุ่นดง*** *ทาง**อุ่นโคก** ทาง**หนองสะไน** ทางที่เพิ่น (หลวงปู่หลุย) เคยอยู่*

หลวงปู่มั่น *เพิ่นเดินทางมานอนที่* ***บ้านห้วยหีบ บ้านหนองน้ำใส กุดน้ำใส*** *คืนหนึ่ง เสร็จแล้ว**หลวงปู่** (มั่น) ก็มาถึง คืนที่สองก็มาถึง**หนองผือ**แล้ว"*

หลวงตาบู่ ก็เล่าต่อไปว่า เมื่อ**หลวงปู่มั่น** เข้ามาพักอยู่ที่**วัดป่าบ้านหนองผือ**เรียบร้อยแล้ว **หลวงปู่หลุย** ก็ทำท่าทางไม่รู้ไม่ชี้ ค่อยๆ ออกจาก**บ้านห้วยบุ่น** แล้วก็**มากราบนมัสการหลวงปู่มั่น ในตอนบ่ายของวันรุ่งขึ้น ทำเหมือนว่าท่านไม่รู้เรื่องรู้ราวที่พวกชาวบ้านหนองผือไปอาราธนานิมนต์ท่านพระอาจารย์มั่นมา**

หลวงตาบู่ เล่าต่อไปว่า *"ความจริง**หลวงปู่มั่น**ก็พอรู้ๆ อยู่ แต่ท่านก็ทำเฉยเสียเหมือนท่านไม่รู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับการที่**หลวงปู่หลุย** ได้ตระเตรียมสถานที่แบบนี้ ทั้งๆ ที่**หลวงปู่หลุย** ท่านจำพรรษาที่บ้านหนองผือนี้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๗ และอยู่ตลอดมา*

แต่ท่านก็ทำเป็นกลับออกไปหลบอยู่ที่ข้างนอก บ้านหนองผือกลายเป็นสถานที่ร้าง *(ด้วยจงใจ)*

เมื่อ ***ท่านพระอาจารย์มั่น*** *พระอาจารย์ของท่าน (หลวงปู่หลุย) ได้มาเห็น ท่านก็พอใจ* ***เพราะเป็นวัดร้างจริงๆ ไม่มีใครอยู่ ณ ที่นั้น แต่ก็ดูปัดกวาดอย่างเรียบร้อย***

พวกชาวบ้านก็พากันมากราบพร้อมกัน เป็นการแสดงความยินดีที่ได้มีครูบาอาจารย์สำคัญเมตตากรุณาพวกเขาได้เดินทางมาถึง

หลวงปู่หลุย *ทำให้ทุกคนเข้าใจว่าชาวบ้านคิดเอง ทำเอง มีจิตเลื่อมใสเอง การทุกอย่างดูช่างแนบเนียนไม่ให้ใครเข้าใจได้ ทำให้* ***หลวงปู่มั่น*** *และพระเณรที่มาอยู่เมตตาต่อชาวบ้านอย่างยิ่ง*

เมื่อหลวงปู่มั่น และคณะเข้ามาพักอยู่วัดป่าบ้านหนองผือเรียบร้อยแล้ว หลวงปู่หลุยจึงค่อยเข้ามากราบ”

(อ่านแล้วน้ำตาซึมด้วยความปีติ ไหมครับ?)

▲ ศาลาหลวงปู่มั่น

▲ ศาลาโรงฉันหลวงปู่มั่น

▲ บริเวณวัดป่าหนองผือ

ปี พ.ศ. ๒๔๗๘ : วัดป่าบ้านหนองผือ ต. นาใน อ. พรรณานิคม จ. สกลนคร เป็นที่ซึ่งหลวงปู่หลุยได้นำจัดสร้างขึ้น

๒๑. เตรียมทั้งคน ทั้งสถานที่

พูดถึงนิสัยของ**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** แล้วท่านเป็นพระที่มักน้อย สันโดษ ท่านชอบอยู่องค์เดียว ท่านไปช่วยก่อสร้างวัดใดแล้วเมื่อท่านหวนกลับมาในภายหลัง ถ้ามีพระเณรอยู่เป็นหลักฐานมั่นคงแล้ว เช่น ที่ **วัดป่าบ้านหนองผือ** ที่ท่านมาเริ่มต้นก่อสร้างให้เป็นวัด เมื่อท่านจากไปแล้วหวนกลับมาภายหลัง ท่านก็ไม่เข้าไปอยู่ในวัด ท่านกลับออกไปนอนนอกวัด ตามกระต๊อบนาบ้าง ตามโคนไม้รุกขมูลบ้าง หรือไปนอนตามป่า ตามถ้ำ ตามเขา

ท่านไม่เข้าไปอยู่ในวัด อันอาจทำให้พระเณรในวัดนั้นต้องคอยเกรงใจ และคอยดูแลอุปัฏฐากท่าน

อันนี้เป็นนิสัยของหลวงปู่ คือ ถ้ามีผู้อยู่ในวัดแล้วท่านจะไม่เข้าไปในเขตวัดนั้นเลย ทั้งๆ ที่เป็นวัดที่ท่านสร้างขึ้นมาเองแท้ๆ

ตัวอย่าง แม้แต่ **วัดถ้ำผาบิ้ง** อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ซึ่งท่านเริ่มก่อสร้าง และพักอยู่นาน เมื่อมีพระเณรลูกศิษย์ลูกหาสามารถดูแลปกครองวัดได้แล้ว ท่านก็จะจากไปอยู่ที่อื่นอีกต่อไป

ดังนั้น หลวงปู่ได้แสดงออกให้เห็นอย่างประจักษ์ว่า องค์ท่านไม่ยึดติดในสถานที่ ในญาติโยม และในอามิสหรือในลาภสักการะ ท่านเป็นพระมักน้อย สันโดษ ตามแบบอย่างของครูบาอาจารย์สายกรรมฐานอย่างแท้จริง

กล่าวถึงทาง **หลวงตาบู่** ผู้ให้ข้อมูลกับ **คุณหญิงสุรีพันธุ์**นั้น เมื่อสมัยที่ **หลวงปู่หลุย** มาอยู่บ้านหนองผือสมัยแรก เมื่อปี ๒๔๗๘ นั้น ยังเป็นเด็กหนุ่มอยู่

ต่อมาในสมัยหลัง ช่วง พ.ศ. ๒๔๘๗-๒๔๘๘ ก็เป็นกำลังศรัทธาอันเข้มแข็ง และต่อมาก็บวชเป็นพระที่**วัดป่าบ้านหนองผือ** เป็น **หลวงตาบู่** ดังกล่าว

หลวงตาบู่ ได้เล่าเรื่องที่ **หลวงปู่มั่น** มาจำพรรษาที่**บ้านหนองผือ** อีกว่า : -

*"**หลวงปู่หลุย** ท่านได้วางแผนประชุมพวกชาวบ้าน (ซึ่งรวมทั้งหลวงตาบู่ในขณะนั้นด้วย) ให้มีความเข้าใจ*

มีการอบรมชาวบ้านให้เข้าใจเรื่องศีล เรื่องธรรม เรื่องข้อวัตรปฏิบัติของพระ เรื่องการทำบุญสุนทาน รักษาศีล การเจริญภาวนาเป็นอย่างดี

เป็นการเตรียมตัว ไม่เพียงแต่เตรียมสถานที่และเสนาสนะเท่านั้น แต่เตรียมชาวบ้าน เตรียมคน เตรียมผู้ที่จะทำข้อวัตรอุปัฏฐากครูอาจารย์ด้วย

*เป็นการเตรียมพร้อมทุกอย่างด้วยความรอบคอบ ทำให้**หลวงปู่มั่น**พอใจและมีเมตตาชาวบ้านหนองผือเป็นพิเศษ ถึงได้จำพรรษาอยู่ ณ วัดแห่งนี้ติดต่อกันนานถึง ๕ พรรษา ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๘ ๒๔๙๒ และเป็นวัดสุดท้ายที่ท่านพำนักอยู่ จนกระทั่งท่านทิ้งสังขารเข้าสู่นิพพาน ที่วัดป่าสุทธาวาส ในปี พ.ศ. ๒๔๙๒"*

หลวงตาบู่ ยืนยันว่า *"เมื่อก่อนนั้นไม่มีใครรู้ประวัติ**วัดป่าบ้านหนองผือ**นี้เลยว่าเป็นมาอย่างไร ถ้าไม่ใช่เพราะ**หลวงปู่หลุย** เป็นผู้ริเริ่ม*

*จัดสร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๘ และได้มีอุบายวิธีนิมนต์**หลวงปู่มั่น**มาจำพรรษา ก็คงไม่มีชื่อ**วัดป่าบ้านหนองผือ** ที่จะติดอยู่ในประวัติศาสตร์ชีวิตพระกรรมฐานเช่นทุกวันนี้”*

หลวงตาบู่ ได้เล่าถึงการอบรมสั่งสอนของ**หลวงปู่หลุย** ต่อไปอีกว่า : -

*“การสอนของเพิ่น สอนตั้งแต่พ่อถึงลูก ถึงหลาน ถึงเหลน เป็นที่จับใจ สอนก็สอนแบบง่ายๆ รู้สึกว่าเพิ่นซิเป็นที่สนิทสนมที่สุดของชาวบ้าน ชาวบ้านก็ซิคุ้นเคยกับเพิ่นที่สุด เรียกว่าคุ้นเคยแบบพูดได้ทุกประโยค แบบพ่อแม่พูดกับลูก แบบพ่อแม่อบรมสั่งสอนลูกนั่นแหละ**ชาวบ้านหนองผือกับหลวงปู่จึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน**”*

กุฏิหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต
วัดป่าบ้านหนองผือ
ภายหลังการบูรณะในปัจจุบัน

๘๗.

ทำหน้าที่นายทวารบาล แห่งบ้านหนองผือ

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ได้มาจำพรรษาอยู่กับ**หลวงปู่มั่น** ที่**วัดป่าบ้านหนองผือ** ๑ พรรษา

พระเณรที่ร่วมจำพรรษาที่**วัดป่าบ้านหนองผือ**ในปีนั้นมี **หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน พระอาจารย์มนู หลวงปู่อ่อนสา** สุขกาโร **ท่านครูบาเนตร กนฺตสีโล พระอาจารย์วัน อุตฺตโม สามเณรดวง** และ**ผ้าขาวเถิง**

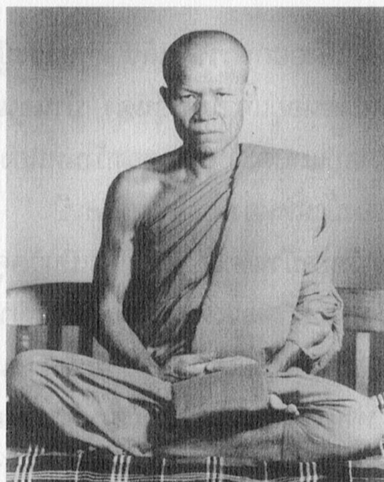
ในระหว่างฤดูแล้งออกพรรษาแล้ว **หลวงปู่หลุย**จะออกไปอยู่**บ้านนาเหล่า**บ้าง วนเวียนอยู่แถว**บ้านอุ่นดง บ้านอุ่นโคก** ซึ่ง **หลวงตาบู่**บอกว่า หลวงปู่มาอยู่แถบตะวันออกของบ้านหนองผือราว ๓ ปี และมาอยู่ทางตะวันตกของบ้านหนองผืออีกราว ๒ ปี

ในระยะนั้น **วัดป่าบ้านหนองผือ** จึงเป็นวัดศูนย์กลาง มีองค์**หลวงปู่มั่น**เป็นประธานสงฆ์ **หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน** เป็นพระเถระอาวุโสที่ทำหน้าที่ปกครองวัด มีพระเณรอยู่จำนวนจำกัด เพราะ**หลวงปู่มั่น** ท่านไม่ชอบให้พระเณรมารวมกันอยู่ในวัดเดียวมากเกินไป นอกจากจะไม่สงบแล้วยังเป็นภาระแก่ชาวบ้านที่จะต้องเลี้ยงดูอีกด้วย

หลวงปู่มั่น มาอยู่ที่บ้านหนองผือเมื่อท่านมีอายุ ๗๕ ปี และท่านมรณภาพในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ เมื่อท่านมีอายุได้ ๘๐ ปีบริบูรณ์

เนื่องจาก**หลวงปู่มั่น** ท่านมีอายุมากแล้ว การที่จะปล่อยให้พระเล็กเณรน้อยที่ไม่ได้ผ่านการอบรมบ่มนิสัยเข้าไปใกล้ชิดก็จะเป็นภาระหนักแก่ท่าน บรรดาพระเถระชั้นรองๆ จึงต้องออกไปตั้งสำนักอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ทำหน้าที่คล้ายนายทวารช่วยดูแลอบรมพระเณรที่จะเข้าไปหา**หลวงปู่มั่น** เป็นลำดับๆ ชั้นก่อน ต่อเมื่อเห็นพระเณรองค์ใดมีนิสัยพอจะมี "ประกายแวววาว" ก็จะส่งต่อไปให้ได้รับการอบรมขั้นสูงจาก**หลวงปู่มั่น**ต่อไป

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ท่านเป็นพระเถระผู้ใหญ่องค์หนึ่ง ที่ทำหน้าที่นายทวารบาลคอยให้การฝึกอบรมกลั่นกรองพระเณรก่อนเข้ารับการฝึกอบรมกับองค์หลวงปู่มั่น พระอาจารย์ใหญ่ อีกชั้นหนึ่ง

หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

๘๘.

เสมือนเขียงเช็ดเท้า
ของอาจารย์

ในช่วง ๕ ปีที่ **หลวงปู่มั่น** พักจำพรรษาที่**วัดป่าบ้านหนองผือ** ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๔๙๒ นั้น

หลวงปู่หลุย ได้จำพรรษาอยู่ในสถานที่ใกล้เคียงภายในอำเภอพรรณานิคม นั่นเอง ดังนี้ : -

พ.ศ. ๒๔๘๘ จำพรรษาอยู่กับ**หลวงปู่มั่น** ที่**วัดป่าบ้านหนองผือ** เป็นพรรษาที่ ๒๑

พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๔๙๐ จำพรรษาที่ **บ้านอุ่นดง** เป็นพรรษาที่ ๒๒ และ ๒๓

พ.ศ. ๒๔๙๑ จำพรรษาที่ **บ้านโคกมะนาว** เป็นพรรษาที่ ๒๔ มี**พระอาจารย์สิงห์ทอง ธมฺมวโร** จำพรรษาอยู่ด้วย

พ.ศ. ๒๔๙๒ จำพรรษาที่ **บ้านห้วยปุน** เป็นพรรษาที่ ๒๕

แม้**หลวงปู่** จะเป็นพระเถระอายุพรรษามากกว่า ๒๐ แล้วก็ตาม ท่านก็ยังแวะเวียนเข้าไปกราบไปฟังธรรมรับการอบรมจาก**หลวงปู่มั่น** โดยสม่ำเสมอ ไม่ห่างไกลจากครูอาจารย์

หลวงปู่ ได้เขียนบันทึกไว้อย่างถ่อมองค์ว่า

*"เวลาอยู่กับท่านพระอาจารย์มั่น เราเป็นประดุจ**เขียงเช็ดเท้า**ของท่านอาจารย์ เหมือน**ผืนหนัง**ก่อนที่จะถูกฟอกให้อ่อนนุ่ม จะต้องผ่านกรรมวิธี ถูกทั้งทุบทั้งตีอย่างหนัก จนกว่า**จิตที่กำเริบ**ฟุ้งซ่านจะอ่อนยวบสยบลง"*

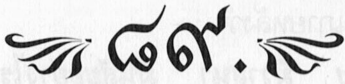
เกี่ยวกับ **"เขียงเช็ดเท้า"** คนรุ่นหลังที่อยู่ในเมืองอาจไม่รู้จัก ในชนบทบางแห่ง ชาวบ้านมักจะเลื่อยต้นไม้ขนาดใหญ่ออกเป็นแผ่นตามขวาง คล้ายกับเขียงขนาดใหญ่ วางไว้ที่เชิงบันได ไว้สำหรับเช็ดเท้า หรือเป็นที่รองสำหรับตักน้ำล้างเท้าก่อนขึ้นเรือนหรือขึ้นกุฏิ

ที่**หลวงปู่**เอาเขียงเช็ดเท้ามาเปรียบเทียบ คือตัวท่านจะไม่มีอาการขัดขืนกระด้างกระเดื่องต่ออาจารย์ แล้วแต่อาจารย์จะดุด่าว่ากล่าวในการอบรมสั่งสอน เพื่อให้จิตของท่านละความกำเริบ หายพยศ

พระอาจารย์สิงห์ทอง ธมฺมวโร

๘๙. อวดกล้าลองวิชา กับครูอาจารย์

หลวงปู่หลุย เล่าให้ลูกศิษย์ฟังว่า เมื่อตอนที่ท่านมาอยู่กับ**หลวงปู่มั่น**ระยะนั้น ท่านก็เพิ่งผ่านพ้นสนามทดลองมาใหม่ๆ จิตกำลังมีกำลังกล้า **ได้ฝึกปรือด้านการม้างกายมา** ทำ**ปฏิภาคนิมิต** คือ ขยายใหญ่ขึ้น หรือทำให้เล็กลง เป็น**อนุโลมปฏิโลม** (ทำกลับไปกลับมา) อย่างคล่องแคล่ว **ถ้าจะกำหนดดูจิตของคนอื่นก็รู้ได้มาก**

วันหนึ่ง **หลวงปู่** ได้ *"**แอบม้างกายท่านพระอาจารย์มั่น** เห็นแสงแห่งจิตของท่าน กำหนดแยกส่วนออกเป็นชิ้นส่วนๆ โดยถือหลักว่า **หากกำหนดม้างกายใครแล้วก็จะรู้จิตคนนั้น ทรมานจิตคนนั้นให้อ่อนลงได้**"*

หลวงปู่ เคยทดลอง**ม้างกาย**กับคนอื่นและประสบผลดีมาโดยตลอด *"วันนั้น อวดกล้าลองดี ไปลองวิชากับครูบาอาจารย์ ถูกท่านอาจารย์เอ็ดกลับมาเสียงดังสนั่นลั่นศาลา"*

มาวันหลัง**หลวงปู่**ก็ยังไม่เข็ด ยังใช้วิชา**ม้างกาย**แอบดูแอบคิดถึงจิต**หลวงปู่มั่น**อีก ท่านว่า *"เหมือนบ้าๆ ขึ้นมาเอง อยากจะดูนักว่าจิตพระอรหันต์เป็นอย่างไร และเช่นเดียวกับครั้งก่อน **ถูกเอ็ดเปรี้ยงลงมาเช่นเดียวกัน**"*

หลวงปู่ได้บันทึกเกี่ยวกับเรื่องนี้ในภายหลังว่า : -

"การดูบุคคลใด คนไหนมีบุญ มีวาสนา มีนิสัยอย่างไร จะเห็นแสงแห่งจิตได้ชัด"

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้เขียนเรื่องนี้ว่า *"วันหนึ่งในระหว่างเรียนภาวนา กำลังพูดถึงการปฏิบัติภาวนากับศิษย์ มีศิษย์คนหนึ่งมีนิสัยออกโลดโผน ปรารภถึงเรื่องนี้*

*วันนั้นท่านก็เผลอคุยให้ฟังว่า ท่านเองเคยแอบดูจิตท่านพระอาจารย์มั่น โดยท่านใช้วิธีหลายวิธี บางครั้ง**ดูในเวลาสงบเงียบอยู่ก็เห็นจิตสว่างไสวเป็นธรรมดา***

*ท่านอยากทราบว่า จิตของพระอรหันต์นั้นเป็นอย่างไร จะมีอารมณ์ราบเรียบอยู่เช่นนั้นตลอดไปหรือไม่ ท่านก็ลองใช้วิธีพูดเพื่อจะทำให้ถูก**ท่านอาจารย์ใหญ่ดุ** แล้วก็แอบดูจิตของ**ท่านพระอาจารย์มั่น***

*ท่านบอกว่า **เป็นแสงแดงจ้า สว่าง สว่างแต่ออกข้างแดง"***

หลวงปู่ เคยบอกว่า *"ความซนของท่านนั้นก็เป็นที่ประจักษ์แก่**ท่านอาจารย์**อยู่ จึงถูกทั้งดุทั้งว่าต่างๆ"*

และ**หลวงปู่**ก็เคยเขียนบันทึกเรื่องนี้ไว้ ว่า : -

"ครั้งหนึ่งที่ภาวนาแล้ว ท่านอาจารย์ใหญ่จะยกโทษเรา แต่เมื่อเห็นรัศมีกายเรา ก็เลยหยุดอยู่... นี่ก็เป็นข้ออัศจรรย์อย่างหนึ่ง"

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้เขียนเกี่ยวกับ**รัศมีกายของหลวงปู่**ไว้น่าสนใจมาก ดังนี้ : -

*"ข้อที่ท่านบันทึกไว้เรื่อง**รัศมีกาย**นี้ ทำให้คิดขึ้นได้ถึงเรื่อง**รัศมีกายของหลวงปู่**ที่เราเคยพบมา*

ลูกศิษย์ได้เคยถ่ายรูปท่านในปี ๒๕๒๐ การถ่ายรูปครั้งนั้นเป็นการถ่ายในอิริยาบถต่างๆ ท่านมาเยี่ยมบ้านลูกศิษย์คนหนึ่ง เผอิญศิษย์ที่มีนิสัยในการถ่ายรูปได้ถือกล้องมาด้วย ก็ขออนุญาตถ่ายรูปท่าน

เธอได้ถ่ายรูป**หลวงปู่**ทั้งม้วน จำนวน ๓๖ รูป เมื่อล้างออกมาแล้ว **มีอยู่รูปหนึ่ง ได้รัศมีวงกลมเอียงไปทางขวา ด้านขวาบนเศียรของท่าน**

รูปนี้ เจ้าของบ้านได้นำไปกราบเรียนครูบาอาจารย์ดูหลายองค์ เช่น **หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ หลวงปู่ขาว อนาลโย ท่านพระอาจารย์วัน อุตฺตโม ท่านพระอาจารย์จวน กุลเชฏฺโฐ** ต่างกล่าวว่า **เป็นรัศมีของท่าน**

อีกองค์หนึ่งกล่าวว่า **เป็นรังสีของท่าน**

รังสีนี้เป็นวงกลมสีขาว เข้าใจว่าเวียนอยู่รอบเศียรท่าน

เมื่อมาพบบันทึกที่ท่านกล่าวว่า **ท่านพระอาจารย์มั่น ได้มองเห็นรัศมีกายของท่าน ก็ไม่ค่อยได้ดุอีกต่อไป หรือต่อหน้าคนอื่นท่านก็ยังดุบ้าง แต่ด้วยความเมตตาอยู่ตลอด”**

๙๐.

ถูกดุถูกลองตลอดเวลา

อีกเรื่องหนึ่งที่**หลวงปู่หลุย**เคยเล่าให้ลูกศิษย์ฟังก็คือ **ท่านถูกทดลองจิตจากหลวงปู่มั่นอยู่เสมอ** บางครั้งก็ถูกดุเรื่องนั้นเรื่องนี้

ความจริงแล้วองค์**หลวงปู่หลุย**เองก็ทราบว่าเป็นอุบายที่ท่านแกล้งเพื่อให้ครูบาอาจารย์ดุ เพื่อให้ทุกคนได้ฟังเทศน์ดีๆ จาก**หลวงปู่มั่น**

บางครั้งถึงกับ**หลวงปู่มั่น**เอ่ยปากขับไล่ว่า *"พระผีบ้า ไปให้พ้นออกไป ออกไป"*

หลวงปู่ก็เก็บข้าวเก็บของหอบผ้าแล้วเข้ามากราบลา พอมาถึง**หลวงปู่มั่น**ก็ถามว่า *"มาทำไม ใครบอกให้ไป เรื่องอะไรกัน?"*

หลวงปู่มั่น ท่านพูดแล้วก็ยิ้ม **หลวงปู่**ก็ต้องเก็บของกลับอยู่ต่อไป

หลวงปู่บอกว่า ท่านโดนขับไล่อย่างนี้ ๒-๓ ครั้ง ครั้งแรกไม่เข้าใจ แต่ตอนต่อไปก็ทราบว่า **หลวงปู่มั่นต้องการจะทดลองจิตของศิษย์**ว่าเมื่อโดนดุด่าโดนขับไล่จะทนได้หรือไม่

เพราะ เมื่อครั้งที่ศิษย์หมอบกราบเข้ามาถวายตัวครั้งแรกก็บอกท่านว่า ***"เกล้ากระผมขอมอบกายถวายชีวิตต่อท่านอาจารย์ ตามแต่ท่านจะเมตตาสั่งสอนทุกอย่าง กระผมยอมทุกประการ"***

หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต

แต่เมื่อถูกดุด่าหรือถูกขับไล่ จิตของศิษย์เกิดความแข็งกระด้าง โต้แย้งท่าน อวดดีต่อท่าน หรือแสดงกิริยาอาการที่ไม่เหมาะสมต่างๆ

แต่ถ้าศิษย์ยอมสยบ **จิตหดเข้าสู่ภายในแนบสนิท** จะพบว่า **เวลาที่ถูกครูอาจารย์ดุนั้นกลับเป็นธรรมที่วิเศษที่สุด กลับทำให้จิตรวม จิตอ่อน จิตนอบน้อม จิตควรแก่การงาน**

ทั้งนี้ เป็นอุบายวิธีของ**หลวงปู่มั่น** ที่ใช้ในการอบรมศิษย์เสมอ และองค์**หลวงปู่หลุย**เองก็เป็นองค์หนึ่งที่ถูกทดลอง ดังที่ท่านกล่าวว่า **"เป็นประดุจเขียงเช็ดเท้า ที่ถูกเหยียบย่ำอยู่ตลอดเวลา"**

๙๑.

แนะอุบายขอสร้างกุฏิถวายหลวงปู่มั่น

เมื่อครั้งที่**หลวงปู่หลุย**มาเริ่มสร้าง**วัดป่าบ้านหนองผือ** เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗ และพักอยู่ ๒ พรรษานั้น ท่านไม่ได้ทำเสนาสนะเป็นกุฏิหรือวิหารใหญ่โตอะไร เพียงแต่ปลูกกระท่อมมุงหญ้าคาอยู่เท่านั้น

และการมาอยู่จำพรรษาช่วงหลัง ในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ ก็เพียงมาซ่อมแซมพอให้ครูบาอาจารย์ได้เข้ามาอยู่สะดวกสบายขึ้นบ้างเท่านั้น

เมื่อองค์**หลวงปู่มั่น** เข้ามาอยู่ในปี ๒๔๘๘ แล้วนั้น **หลวงปู่**ได้เตรียมการจัดสร้างกุฏิถาวรถวาย**หลวงปู่มั่น** แต่เฝ้าเวียนขออนุญาต**หลวงปู่มั่น** นานถึง ๑ ปี จึงได้รับอนุญาต

หลวงปู่หลุย ไม่ได้กราบเรียนขออนุญาตโดยตรง แต่แนะอุบายให้ชาวบ้านเป็นผู้ขอ กราบเรียนว่า ขอสร้างกุฏิถวาย**พ่อแม่ครูอาจารย์**หลังหนึ่งเป็นหลังสุดท้าย

ในระหว่างเข้ามาขอนั้น ชาวบ้านก็เตรียมอุปกรณ์ก่อสร้างมาพร้อม ถ้าได้รับอนุญาตก็ลงมือก่อสร้างได้ทันที

ปรากฏว่า **"ฝ่ายขอก็ขอไป แต่หลวงปู่มั่นไม่อนุญาต ท่านไม่อนุญาตให้สร้าง"**

ชาวบ้านก็พากันมากราบเรียนขอคำแนะนำจาก**หลวงปู่หลุย**ว่า สมควรจะทำประการใด **หลวงปู่** ก็บอกว่าให้รอไปก่อน **พยายามปฏิบัติตัวให้เป็นคนดี ให้หลวงปู่มั่นเพิ่นเห็นใจ**

ขณะเดียวกัน**หลวงปู่**ก็ให้อุบายว่า ให้พยายามขอ โดยเฉพาะให้ขอเวลาที่**หลวงปู่มั่น**มารับบิณฑบาตในหมู่บ้านหรือเวลามาชงน้ำร้อนถวาย (ถวายน้ำปานะในตอนบ่าย) ก็ให้ขอ โดยให้เหตุผลว่า *"ขอสร้างกุฏิถวาย ด้วยถือว่าเพิ่นชราภาพแล้ว ขอให้เพิ่นพักบ้าง ชาวบ้านแสนจะสงสาร ที่ครูบาอาจารย์ที่พวกเขาเคารพต้องอยู่รุกมูลร่มไม้ พวกเขาไม่สบายใจเลย"*

ชาวบ้านก็ปฏิบัติตามอุบายที่**หลวงปู่**แนะให้ พอ**หลวงปู่มั่น**เข้าไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็คุกเข่าอ้อนวอนขอสร้างกุฏิถวาย เอาน้ำร้อนเอาของไปถวายก็อ้อนวอนขออีก

พวกชาวบ้านเขาตั้งใจและเต็มใจขอจริงๆ คือ "น้ำจิตน้ำใจโน้มน้อมลงไปจริงๆ ถึงกับน้ำตาคลอ พร่ำว่าสงสารพ่อแม่ครูอาจารย์นักที่ต้องอยู่รุกขมูลร่มไม้ ไม่ได้อยู่ด้วยความสะดวกสบาย ใคร่จะขอสร้างกุฏิถวาย ถึงองค์ท่านจะไม่เห็นแก่องค์ท่านเองก็ตาม แต่ก็โปรดให้เห็นแก่ **พวกขะน้อยจะได้บุญได้กุศลบ้าง**

ชาตินี้พวกขะน้อยมีวาสนาที่ท่านมาโปรดอย่างใกล้ชิดเช่นนี้ ท่านผู้มีคุณธรรมวิเศษได้มาโปรดถึงปานฉะนี้แล้ว ยังไม่ให้โอกาสพวกขะน้อยได้ทำบุญกระนั้นหรือ

ขอท่านได้โปรดกรุณาเมตตาแก่พวกขะน้อยทั้งหลายด้วย"

พวกชาวบ้านเขามีความจริงใจมาก ขอไปน้ำตาก็คลอไป แถมบางคนถึงกับน้ำตาร่วงพรู

สุดท้ายหลวงปู่มั่นคงจะทนต่อการอ้อนวอนของพวกชาวบ้านไม่ไหว เห็นว่ายังดื้อขออยู่ตลอดเวลา จึงได้อนุญาตให้สร้างกุฏิถวายท่านดังประสงค์

สาธุ! ถือเป็นบุญของชาวบ้านหนองผืออย่างที่สุด และกุฏิก็ยังยืนยงมาให้พวกเราเห็นจนทุกวันนี้ ด้วยเวลานานหลายปี จึงได้มีการบูรณะซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดีมาตราบเท่าทุกวัน

ใครยังไม่เคยไป **วัดป่าบ้านหนองผือ** ก็ควรหาโอกาสไปสักการะสักครั้งให้ได้นะครับ

กุฏิหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต
วัดป่าบ้านหนองผือ

๙๒.

สภาพเสนาสนะ
ยุคบ้านหนองผือ

เพื่อท่านผู้อ่านและลูกหลานเหลนรุ่นหลังจะได้ทราบว่าเสนาสนะคือกุฏิและสิ่งก่อสร้างสำหรับพระเณรที่**วัดป่าบ้านหนองผือ** ในสมัยของ**หลวงปู่มั่น**เป็นอย่างไร ผมขอยกข้อความที่กล่าวในหนังสือ **จันทสาโรบูชา** ในส่วนที่**คุณหญิงสุรีพันธุ์** ท่านบอกว่า *"มีเขียนสั้นๆ ไว้ในหนังสือเล่มนี้"* แต่ท่านไม่ได้บอกว่าชื่อหนังสืออะไร

ข้อความที่ระบุถึง **"สภาพของเสนาสนะยุคบ้านหนองผือ"** มีดังนี้ :-

"ที่ทำก็พออยู่ได้เท่านั้น อย่างสูงก็ปูกระดาน ปูกระดานก็ไม่ใสกบ ฝาก็เหมือนกัน

สมัยนั้นมีปูกระดาน มุงกระดาน ๔ หลังเท่านั้น กับศาลาอุโบสถอีก ๑ หลัง กว้างประมาณ ๖ เมตร ยาวประมาณ ๘ เมตร **เป็นศาลาเก่าโบราณที่เขาปลูกไว้ก่อนหลวงปู่มั่นไปอยู่**

ส่วนศาลาฉันที่ปูฟากได้กล่าวแล้ว หลังอื่นๆ ที่พระเณรอยู่นั้นปูฟากมัดด้วยเครือเถาวัลย์ และมัดด้วยตอก

ท่าน ได้ฝาแถบตอง ใบตองก่อและใบหูกวางทั้งนั้น ประตูทำเป็นฝาแถบตองเป็นหูผลักไปมา หน้าต่างทำเป็นฝาแถบตอง เสี้ยมไม้ไผ่เป็นง่ามค้ำเอาในเวลาเปิด

เชือกระเบียงตากผ้าก็ฟั่นเอาฝ้ายเป็น ๓ เกลียว เพราะฝ้ายไม่หด ส่วนเครื่องมุงกุฏิก็หญ้าคาเป็นส่วนมาก..."

กุฏิและเสนาสนะดังกล่าวได้ก่อสร้างไว้ตั้งแต่สมัย**หลวงปู่หลุย**ท่านพำนัก และมีมาก่อนที่**หลวงปู่มั่น** จะเข้าพัก ทั้งหมดนั้นเกิดจากความนึกคิดของ**หลวงปู่หลุย**ทั้งสิ้น

พวกผู้เฒ่าผู้แก่ที่ **บ้านหนองผือ-นาใน** เล่าบอก**คุณหญิงสุรีพันธุ์**ว่า

"กระดานท่านก็ไม่ให้ไสกบ ท่านสอนเอาไว้ เพราะถ้าทำดีนัก ***หลวงปู่มั่น****ก็จะไม่ยอมอยู่* ***ต้องมีสภาพดิบๆ เหมือนป่า เพราะพ่อแม่ครูอาจารย์หลวงปู่มั่นนั้น รักความวิเวกแห่งป่าอย่างยิ่ง***

ท่านเคยพร่ำสอนลูกศิษย์อยู่เสมอว่า สมเด็จพระพุทธองค์นั้นท่านประสูติในป่า ตรัสรู้ในป่า ประทานปฐมเทศนาก็ในป่า ปรินิพพานก็ในป่า

ป่าเป็นคุณแก่พระกรรมฐาน ธรรมทั้งหลายที่พระธุดงค์จะได้มานั้น ทั้งหมดนั้น จะมาจากความสงัดวิเวกทั้งนั้น

*ในป่านั้นอุดมไปด้วย**เทพ** ที่จะมาอนุโมทนาสาธุการ เมื่อพระได้ปฏิบัติบำเพ็ญความเพียรอย่างดี ทั้งชื่นใจ ทั้งอนุโมทนายินดีปรีดาด้วย*

เมื่อพระได้บำเพ็ญความเพียรและแผ่เมตตาให้ไปโดยรอบไม่มีประมาณ ไม่แต่มนุษย์ เทพ เทวดา อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ แม้แต่สัตว์น้อยใหญ่ ทวิบาท จตุบาท โดยรอบ ก็ได้รับกระแสแห่งความเยือกเย็นของการแผ่เมตตาบารมีของพระตลอดกาล

การจัดสร้างสิ่งใดที่หรูหรา มากมาย ถือว่าเป็นของรกรุงรัง ไม่ควรจะเป็น”

สิ่งเหล่านี้ **หลวงปู่หลุย** ได้บอกได้อบรมให้ชาวบ้านเข้าใจอยู่ตลอดเวลา

ด้วยเหตุนี้เอง หลวงปู่มั่น จึงได้พักภาวนาอยู่ที่บ้านหนองผือนานกว่าที่อื่น และอยู่จนถึงวาระสุดท้ายของท่าน ด้วยถือว่าเป็นที่สัปปายะทั้งทางเสนาสนะ อากาศ อาหาร และบุคคล

▲ *ศาลาหลวงปู่มั่น*

▲ *ศาลาโรงฉันหลวงปู่มั่น*

▲ *บริเวณวัดป่าหนองผือ*

ปี พ.ศ. ๒๔๗๘ : วัดป่าบ้านหนองผือ ต. นาใน อ. พรรณานิคม จ. สกลนคร เป็นที่ซึ่งหลวงปู่หลุยได้นำจัดสร้างขึ้น

▲ *กุฏิท่าน อ. มั่น จำพรรษาตั้งแต่ ๒๔๘๘-๒๔๙๒ ณ วัดป่าบ้านหนองผือ หลวงปู่นำสร้าง*

▲ *ทางเดินจงกรม*

๙๓.

อ้างครูอาจารย์เสมอ

หลวงปู่หลุย ได้บันทึกธรรมของ**หลวงปู่มั่น** ในช่วง ๕ ปีที่พำนักอยู่ที่ **บ้านหนองผือ** ไว้มากมาย ซึ่ง**คุณหญิงสุรีพันธุ์**ได้รวบรวมไว้ใน**ภาคอาจาริยธรรม** ในหนังสือ **จันทสาโรบูชา** ประวัติของหลวงปู่ มีความยาวร่วม ๒๐ หน้า และผมก็...แฮะๆ...ขอถือโอกาสคัดลอกอัญเชิญมาเสนอแก่ท่านผู้อ่านใน**อีกสองตอนข้างหน้า** แม้จะยาวหน่อยก็ขอให้อดทนและตั้งใจอ่านหน่อยนะครับ!

ต่อไปนี้เป็นข้อเขียนของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์** ผมขออนุญาตคัดลอกมาเสนอเต็ม ๑๐๐% ดังนี้ครับ : -

"ท่าน (หลวงปู่หลุย) มีความเคารพอาจารย์ของท่านเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะกล่าวสิ่งใด เทศน์ตอนใด แม้ในระยะหลังนี้ เกือบจะทุกคำพูดที่ท่านจะต้องยกอ้าง ***ท่านอาจารย์มั่นบอกว่า*** *หรือ* ***หนังสือมุตโตทัยบอกว่า***

ท่านจะอ้างธรรมของครูบาอาจารย์มาเป็นประดุจคำไหว้ครูก่อนเสมอ เสร็จแล้วในตอนจบ บางครั้งก็หลุดมาว่า ***ความจริงก็เป็นเช่นนั้น...!"***

คุณหญิงฯ ท่านเขียนบรรยายขยายความต่อไปว่า : -

*“อันที่จริง ธรรมบางประการที่ท่านปฏิบัติตามมาแล้ว ประสบผลสำเร็จแล้ว ท่านอาจจะกล่าวได้ว่า***เป็นธรรมที่ท่านพบ**

บางท่านอาจจะไม่เคยต้องมาอ้างว่า เป็นคำพูดของครูบาอาจารย์ที่สั่งสอนมา เพราะเมื่อปฏิบัติไปประสบความเยือกเย็นเห็นด้วยจิตเช่นเดียวกับอาจารย์ การเทศนาสั่งสอนก็มักจะข้ามเลยไป ไม่ได้เอ่ยถึง

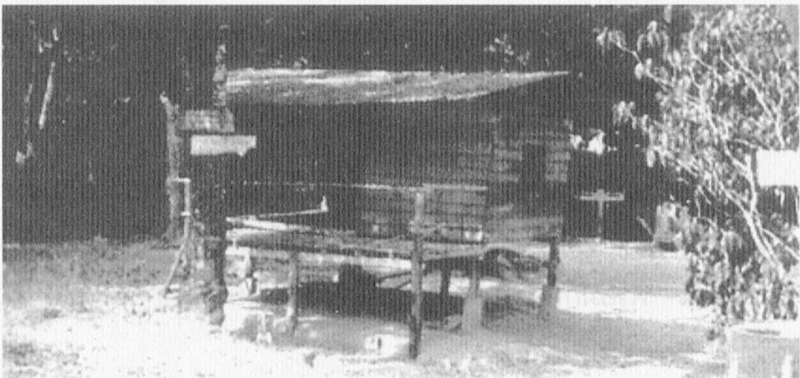
*แต่***หลวงปู่***มิใช่เช่นนั้น* **หลวงปู่***จะยกว่า เป็นคำที่***ท่านอาจารย์มั่นว่า** *เกือบจะตลอด*

*ฟังเผินๆ เหมือนว่าท่านไม่ได้มีความรู้อะไรเป็นของตนเองแต่อ้าง***ท่านอาจารย์มั่น***ตลอด*

แต่ก็อย่างที่กล่าวแล้วหลายครั้ง ที่ท่านแผลอตบท้ายตอนหลังว่า **แต่ความจริงก็เป็นเช่นนั้น**

หมายความว่า ท่านได้ปฏิบัติแล้ว...ได้ประสบผลแล้ว...พบแล้ว

แต่ด้วยความเคารพสูงสุดต่อท่านอาจารย์ เหมือนกับว่า จะยกมือขึ้นประนมกราบไหว้บูรพาจารย์ของท่านก่อน จึงจะให้คำเทศนาอบรมของท่านต่อไป”

๙๔.

นี่แหละปราชญ์แท้!

เรื่องนี้ก็เป็นข้อเขียนของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต** อีกเหมือนกัน ผมขอยกมาเสนอเต็มๆ อีกครั้งหนึ่ง ดังนี้ : -

หลวงปู่ ได้เคยยกเรื่อง **ความน่าเคารพอย่างยิ่งของท่านพระอาจารย์มั่น**ของท่านมากล่าวว่า

"ท่านเป็นคนที่ถ่อมองค์ และมีอุบายวิธีอบรมศิษย์ของท่านอยู่เสมอ"

บางครั้งท่านจะดุ บางครั้งท่านจะปลอบ บางครั้งท่านจะเปรย หรือบางครั้งท่านอาจจะยกยอ

แต่มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ประทับใจ**หลวงปู่**มาก นั้น ท่านเล่าว่า ดูเหมือนจะเป็นในปีประมาณ ๒๔๙๐ ซึ่งท่านไม่ได้จำพรรษาอยู่ ณ **วัดป่าบ้านหนองผือ**ด้วย แต่ท่านอยู่ที่**วัดบ้านอุ่นดง** พอถึงฤดูแล้งท่านก็ได้เข้าไปกราบฟังเทศน์อยู่เสมอ

วันนั้นเป็นวันโอกาสเหมาะ ที่บังเอิญมีพระผู้ใหญ่ที่เป็นพระเถระมาจากจังหวัดต่างๆ หลายทิศทาง เข้าไปศึกษาหารือธรรมะกับ**หลวงปู่มั่น** พร้อมกันในวันเดียวโดยมิได้นัดหมายกันมาก่อนเลย...

มีท่านเจ้าคุณ**พระธรรมเจดีย์** องค์อุปัชฌาย์ของท่าน มาจากอุดรฯ **ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขันตยาคโม** มาจากนครราชสีมา **ท่านเจ้าคุณอริยเวที** (เขียน) มาจากกาฬสินธุ์ **หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร ท่านพระอาจารย์มหาทองสุก สุจิตฺโต** และ**ท่านอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ**

บางท่านก็มาจากพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล อย่างเช่น มาจากอุดรฯ นครราชสีมา กาฬสินธุ์ แต่หลายองค์ก็มาพักอยู่ที่วัดซึ่งไม่ห่างไกลจาก**วัดป่าบ้านหนองผือ**นัก เช่น **หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ** อยู่ที่วัดป่าหนองโดก อ.พรรณานิคม **พระมหาทองสุก สุจิตฺโต** อยู่วัดป่าสุทธาวาส **หลวงปู่ฝั้น อาจาโร** อยู่วัดธาตุนางเวง วัดป่าภูธรพิทักษ์ อ.เมือง จ.สกลนคร **ท่านอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ** อยู่วัดดอยธรรมเจดีย์ ซึ่งขณะนั้นยังไม่ตั้งชื่อวัด แต่มาตั้งใหม่

เปรียบเสมือนท่านแต่ละองค์พักอยู่ตามวัดที่อยู่โดยรอบ**วัดป่าบ้านหนองผือ** ต่างองค์ต่างทำหน้าที่ดุจนายทวารบาลที่รักษาพระราชาซึ่งอยู่กลางพระนคร ต่างองค์ต่างมาเยี่ยมมากราบ**ท่านพระอาจารย์มั่น** โดยมิได้นัดหมายกันเช่นนี้ ทำให้ได้ระลึกถึงวันมาฆบูชา ที่วันนั้นพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ องค์ มากราบสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าในวันเพ็ญเดือน ๓ โดยมิได้นัดหมายเช่นเดียวกัน

ในวันนั้น เมื่อพระผู้ใหญ่มาเยี่ยมกันหลายองค์เช่นนั้น ถึงเวลาท่านก็ให้มีการตีระฆังลงไปรวมกันที่ศาลา จุดตะเกียงเจ้าพายุดวงใหญ่ ทุกองค์ต่างก็ก้มลงกราบ**ท่านพระอาจารย์มั่น** พร้อมกัน ทุกองค์ต่างก็นั่งสงบเสงี่ยมพับเพียบโดยมิได้กล่าวอันใด คอยสดับฟังคำของครูบาอาจารย์อยู่อย่างสงบสงัด

หลวงปู่ (หลุย) เล่าว่า วันนั้นท่านจำได้ไม่ลืม แต่ทำให้รำลึกอยู่ตลอดว่า **นี่เองคือวิธีของ "ปราชญ์"**

ท่านเล่าว่า **หลวงปู่มั่น** ได้กล่าวอารัมภกถาขึ้นในทำนองนี้ว่า ***"เออ...วันนี้เป็นการสมควรแล้วที่ผมจะได้ศึกษากับพวกท่าน จะผิดถูกประการใด อยากให้พวกท่านปรารภได้ เตือนได้ ไม่ต้องเกรงใจ เพราะผมได้ศึกษาน้อย เรียนน้อย..."***

หลวงปู่เล่าว่า **ท่านได้ยินคำเช่นนั้น ท่านรู้สึกน้ำตาแทบจะปริ่มออกมา**...ไหลเลื่อนออกมาจากขอบตา **ทั้งซาบซึ้งและตื้นตันใจเป็นที่สุด**

ดูหรือท่านเป็นครูบาอาจารย์ เคยขู่เข็ญ กำราบ คำราม ดัดนิสัยศิษย์มาต่างๆ ศิษย์ทุกคนสยบยอมรับแทบบารมีท่าน แทบเท้าท่านเคารพนับถือเป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นครูอาจารย์

ท่านสั่งให้ไปตายก็ตายได้ ท่านจะฆ่าก็ยอมทุกอย่าง ท่านตีก็ไม่หลบ ท่านตบก็ไม่หนี

แต่แทนที่ท่านจะเริ่มต้นว่า วันนี้จะสอนเช่นนั้น...เช่นนั้น เราได้เห็นเป็นอย่างนั้น...อย่างนั้น

ท่านกลับกล่าวอย่างแสนที่จะสงบเยือกเย็นเป็นทำนองยกย่องศิษย์

ในขณะเดียวกันก็แสนจะถ่อมองค์ว่า ท่านนั้นได้ศึกษาน้อย เรียนน้อย ขอให้ท่านได้ศึกษากับพวกศิษย์บ้าง ขอว่า ถ้าผิดถูกประการใด ขอให้พวกท่านปรารภได้ไม่ต้องเกรงใจ

นี่แหละปราชญ์แท้...!

เป็นความที่**หลวงปู่หลุย**ยกนำมาให้ลูกศิษย์ได้ฟังเสมอ

ท่านเล่าต่อไปว่า วันนั้นธรรมก็แสนจะวิจิตรบรรจงมาก ซาบซึ้งมาก แต่สิ่งที่ประทับใจมากที่สุด ติดมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ คือ การพูดอย่างอ่อนน้อมถ่อมองค์ของท่านพระอาจารย์มั่น ซึ่งท่านไม่เคยลืมเลือนเลย

สาธุ!

(บน) พระธรรมเจดีย์, พระอริยกวี *(หลวงปู่เขียน จิตสีโล)* หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ
(ล่าง) หลวงปู่พระมหาทองสุก สุจิตฺโต, หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, หลวงปู่กงมา จิรปุญฺโญ

๙๕.
บันทึกข้อธรรมของหลวงปู่มั่น

ดังได้กล่าวมาเมื่อสองตอนที่แล้ว ว่า**หลวงปู่หลุย**ได้บันทึกธรรมของ**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ในช่วงที่พักอยู่ที่**บ้านหนองผือ** ไว้มากมาย ซึ่ง**คุณหญิงสุรีพันธุ์** ได้รวบรวมเสนอไว้ใน**ภาคอาจาริยธรรม** ในหนังสือประวัติของ**หลวงปู่** แล้วผมเอง (ก็มักง่าย) ขออนุญาตคัดลอกนำมาเสนอไว้ ณ ที่นี้

บันทึกข้อธรรมของ**หลวงปู่มั่น**นี้ มีความยาวมากกว่า ๒๐ หน้า ก็คงต้องอดทนอ่าน แล้วค่อยๆ พิจารณาไปนะครับ เพราะถือว่า**เป็นมรดกธรรมล้ำค่าที่หลวงปู่หลุยท่านเมตตามอบให้แก่พวกเรารุ่นลูก-หลาน-เหลน จะได้นำไปเป็นประโยชน์ตามควร** มีดังนี้ : -

- ธรรมะ ธัมโม เรียนมาจากธรรมชาติ เห็นความเกิด ความแปรปรวน ของสังขาร ประกอบด้วยไตรลักษณ์

- อย่าเชื่อหมอมากนัก ให้เชื่อธรรมชาติมากจึงดี เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม

- อรหันต์ก็เป็นคุณอนันต์ นับหาประมาณมิได้ พระอรหันต์ตรัสรู้ในตัว เห็นในตัว มีญาณแจ่มแจ้งดี ล้วนแต่เล่าเรียนธรรมชาติทั้งนั้นฯ

● ธรรมะชี้เข้ากายกับจิตเป็นคัมภีร์เดิม

● ภูเขาสูงที่กลิ้งมาบดสัตว์ให้เป็นจุณไปนั้น อายุ ๗๐ ปีแล้ว ไม่เคยเห็นภูเขา เห็นแต่ชาติทุกข์ ชราทุกข์ พยาธิทุกข์ มรณทุกข์ เท่านั้นแล ทิฐิมานะเป็นภูเขาสูงหาที่ประมาณมิได้

● ธรรมะเป็น**ต้น เอโก** มีอันเดียว แต่แสดงอาการโดยนัย ๘๔,๐๐๐ ธาตุ ๔ ธาตุ ๖ ธาตุ ๑๘ ให้เห็นด้วยจักษุด้วย ให้เห็นด้วยญาณคือปัญญาด้วย **นโม** ดิน น้ำ บิดา มารดา ปั้นขึ้นมา

● ๘๔,๐๐๐ เป็นอุบายที่ให้พระองค์ทรมานสัตว์ สัตว์ย่อมรู้แต่ ๘๔,๐๐๐ เท่านั้น จะรู้ยิ่งไปกว่านั้นเป็นไม่มี เว้นแต่นิสัยพุทธภูมิฯ รู้อนันตนัยหาประมาณมิได้ พ้นจากนิสัยของสาวก สาวกรู้แค่ ๘๔,๐๐๐ เท่านั้น จะรู้ยิ่งไปกว่านี้มิได้

● ให้รู้ **นโม นะ** น้ำ **โม** ดิน (อิ อะ) อิติปิโสฯ อรหํ เมื่อรู้แล้วความรู้หาประมาณมิได้ **อะ อิ** สำคัญนัก เป็นคุณสมบัติของพระอรหันต์

● ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ นี่เองทำให้บุคคลเป็นพระอรหันต์

● ญาณ ของพระพุทธเจ้า ท่านหมายเอา สกนธ์กาย เช่น นิมิตธาตุไฟ ธาตุลม ธาตุน้ำ ธาตุดิน และอาการ ๓๒ เป็นนิมิต ท่านบอกว่ารู้เห็นเช่นนี้ บรรดาท่านเจ้าคุณทั้งหลายไม่คัดค้านเลยฯ

● สัตว์เกิดในท้องมารดาทุกข์แสน กามเป็นของต่ำช้า เป็นของที่นำทุกข์เดือดร้อนฯ

• โลกสันนิวาส มีความแปรปรวนตั้งเที่ยงอยู่เช่นนั้น แต่จิตของเรารักษาไว้ให้ดีอย่าให้ติด ถ้าไม่ติดก็ได้ชื่อว่าเป็นสุข ในตอนนี้ท่านแสดงทบไปทบมาเพื่อให้ศิษย์รู้

• พิจารณาค้นกาย ตรวจกายถูกดีแล้ว ไม่เป็นปัญหาขึ้นมาได้ ถ้าไม่ถูกย่อมเป็นปัญหาขึ้นมา

• ค้นดูกายถึงหลัก แลเห็นอริยสัจของจริงแล้วเดินตามมรรค เห็นตัวสมุทัย เห็นทุกขสัจ

• ต้องทำจิตให้เป็นเอก ต้องสงเคราะห์ธรรมให้เป็นเอกเสมอฯ

• อริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค คือกาย วาจา ใจ เป็นมรรค เข้าไปดับทุกข์ ดับสมุทัย ดับนิโรธ นิโรธดับไม่เอา เอาที่ไม่ดับ คือดับนั้นยังเป็นตัวมรรค เอาสิ่งที่ไม่ดับ สิ่งที่ตั้งอยู่นั้นแหละเป็นตัวให้สิ้นทุกข์

• **ปฏิภาค** นั้น อาศัยผู้ที่มีวาสนา จึงจะบังเกิดขึ้นได้ **อุคคหนิมิต** นั้น เป็นของที่ไม่ถาวร พิจารณาให้ชำนาญแล้วเป็น **ปฏิภาคนิมิต** ชำนาญทาง **ปฏิภาค** แล้วทวนเข้ามาเป็น**ตน** ปฏิภาคนั้นเป็นส่วนวิปัสสนาฯ

• ท่านพิจารณาร่างกระดูกได้ ๕๐๐ ชาติมาแล้ว ตั้งแต่เกิดเป็นเสนาบดีเมืองกุรุราช เป็นอุบาสก ถึงพระรัตนตรัย

• เจริญทางจิตอย่างเดียว ตั้งแต่ **อุปจารสมาธิ** รู้วาระจิตของผู้อื่นได้ แก้นิวรณ์ได้ แต่โมหะคุมจิต ถ้าเจริญวิปัสสนาถึง **อัปปนาสมาธิ** ท่านอาจารย์บอกเช่นนั้น และบอกว่าทำความรู้ให้พอเสียก่อน จึงไม่หวั่นไหว

● ให้รู้ที่จะแก้จิตของตน ให้รู้จักภพของตนที่จะไปเกิดฯ ท่านอาจารย์ได้พิจารณาวัฏฏะ ๕๐๐ ชาติ

● ต้องผ่านความผิดมาเสียก่อน จึงปฏิบัติถูก **ความผิดเป็นเหตุ ความถูกเป็นผลของความดีทั้งหลาย** ต้องเดินมรรค ๘ ให้ถูก จึงจะแก้ได้ เดินตามสายหนทางของพระอริยเจ้า ใช้ตบะอย่างยิ่งคือความเพียร จึงจะสอนตนได้ โลกีย์ โลกุตระ ๒ อย่างประจำอยู่ในโลก ๓ ภพ

● ปัญญามีสัมปยุตทุกๆ ภูมิ **กามาวจร รูปาวจร อรูปาวจร โลกุตร** เหล่านี้ ล้วนแต่มีปัญญาประกอบ ควรที่เป็นเสียมก็เป็น ควรที่เป็นขวานก็เป็น ส่วนที่เฉยๆ เรื่อยๆ นั้น เช่นเหล็กเป็นแท่งกลม จะเอามาใช้อะไรก็มิได้ นี้ฉันใด

● จะบอกการดำเนิน**วิปัสสนา** และ**สมถะ** โดยเฉพาะนั้นมิได้ เพราะมันไปหน้าเดียว จริตของคนต่างๆ กัน แล้วแต่ความฉลาดไหวพริบของใคร เพราะดำเนินจิตหลายแง่แล้วแต่ความสะดวก

● อย่าให้จิตเพ่งนอก ให้รู้ในตัว เห็นในตัว เมื่อรู้ในตัวแล้วรู้ทั่วไป เพราะตัวเป็นต้นเหตุ

● เทศน์เรื่อง**มงคลวิเสส** ที่มนุษย์ เทวดา มีความสงสัย มิได้แก้อัตถะแปลได้เหมือนพระพุทธองค์ มนุษย์เป็นสถานกลาง อะไรดีหรือชั่วก็ต้องกลั่นออกไปจากมนุษย์นี้ทั้งนั้น ทำให้เป็นดีก็มนุษย์ ทำให้ชั่วก็มนุษย์ จะเป็นปุถุชนก็มนุษย์ จะเป็นพระพุทธเจ้าก็มนุษย์

● ท่านเทศน์ให้สงเคราะห์เข้าตนทั้งนั้น **สุภะ เป็นธาตุบูดเน่าเป็นธรรมชาติของเขา** ร้ายแต่มนุษย์ จิตติดสุภะ ดื่มสุรา ท่านยกพระโพธิสัตว์ยศเป็นกษัตริย์ มีเมีย ๖ หมื่น บุตรราหุล ท่านก็ไม่เมา

ไฉนเรามีเมียตาเปียกคนเดียว ติดกันจนตาย ธาตุเมาอันนี้เป็นธรรมชาติไม่ให้คนสิ้นทุกข์ไปได้

● บุคคลรักษาจิต ได้แล้วทั้งศีล แม้รักษาทางปัญญาได้แล้วทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ดุจข้าวสุกที่สำเร็จแล้ว เราจะตวงกิน ไม่ต้องไปกังวลทำนาเก็บเกี่ยว และข้าวเปลือกข้าวสารเลย กินข้าวสุกแล้วก็เป็นพอ นี้ก็ฉันนั้น เป็นสถานที่สำรวม

● ภายนอกให้ละเอียดเสียก่อน แล้วภายในจึงละเอียด

● ครั้งพุทธกาล บางองค์ติดทางสมาธิ ๕๐ ปี จึงได้สำเร็จก็มี

● พระอานนท์ เป็นคลังแห่งพระธรรม อะไรท่านรู้หมด ทำเนิ่นช้าเพราะท่านติดพระสูตร อภิธรรม ไม่น้อมลงมาปฏิบัติ จึงสำเร็จช้า อายุ ๘๐ ปี หลังพุทธปรินิพพาน ๓ เดือน

● พระอานนท์ ทำความเพียรในกายวิปัสสนา กำหนดจิตโดยมิได้ละ จนขาตรงทีเดียว จึงได้ทอดกายด้วยสติ หัวยังไม่ถึงหมอน จิตก็เข้าสู่ภวังค์ ภวังค์หายไป เกิดความรู้ เญยธรรม ทั้งหลายฯ

● พระโมคคัลลาน์ สารีบุตร ล้วนแต่เกิดในตระกูลมิจฉาทิฐิ โมคคัลลาน์สั่งสอนแม่ไม่ได้เลยทีเดียว ฯ

● **เหตุปจฺจโย โหติ** ธรรมทั้งหลายเกิดเพราะเหตุ ดับเพราะเหตุฯ

● อย่าเชื่ออภิญญาฯ ปฏิบัติเพื่อลาภ ยศ สรรเสริญ เป็น **อาบัติทุกกฏ**

● ธรรมเป็นของเย็น พระกรรมฐานอยู่ที่ไหน สัตว์ป่าต้องอาศัยอยู่ หมู่ป่าเห็นคฤหัสถ์เป็นยักษ์เป็นมาร เบียดเบียนสัตว์ ยิงจนไม่มีเหลือ เสือภูวัว ท่านอาจารย์ทำอุโบสถ มันมาร้อง เมื่อฟังปาติโมกข์จบแล้วมันก็หายไป **ท่านอาจารย์มั่น**คุ้นเคยสัตว์เหล่านี้ ท่านรู้วาระจิตสัตว์เหล่านี้ เป็นมิตรสหายกันด้วยธรรมเครื่องเย็นใจ

● สัตว์เดรัจฉาน เขามีสัญญา ปัญญา นามธรรม รู้เหมือนกับมนุษย์ แต่เขาพูดไม่ได้

● ธรรมทั้งหลายเกิดขึ้นนั้นอย่าย้าย มันเต็มแล้วมันย้ายเอง ท่านเตือน**ท่านมหาบัว** ฉะนั้นพระโยคาวจรเจ้า ละกิเลสส่วนใดได้แล้ว ท่านไม่กลับมาละอีก เพราะมรรคประหารสิ้นไปแล้ว **เดินหน้าแก้กิเลสใหม่เรื่อยไป** จนละกิเลสรอบ ไม่เกิดอีก นี้ก็เป็นอัศจรรย์

● **ให้ม้างกายเป็นนิจนั้นดี** อย่าให้มันหุ้ม

● สถานที่เข็ดขวาง ท่านบอกว่าเป็นพวกเปรต ต้องทำบุญให้ทานอุทิศ เขาก็ได้รับ หายไปเกิด ณ ที่อื่น ฯ

● ท่านไม่ชอบฤทธิ์ **ชอบภาวนาให้สิ้นกิเลส** ฤทธิ์ทั้งหลายเกิดด้วยกำลัง**สมถะ ฌานสมาบัติ** ทั้งนั้น ใช้วิปัสสนาอย่างเดียวไม่มีฤทธิ์สำเร็จอรหันต์

● ฝึกหัดจิตดีแล้ว จิตเข้มแข็งมีอำนาจมาก ย่อมกระทำจิตสารพัดได้ทุกอย่าง เมื่อเห็นอำนาจของจิตแล้ว แลเห็นกายเป็นของอ่อนจิตบังคับกายได้ฯ

● เขาโกรธเรา แต่เราอย่าตอบ ให้พิจารณาความบริสุทธิ์ละลายแล้วยกธงชัยขึ้น และ **มีอะไรก็สงเคราะห์เขาผู้ประมาท ไม่นานเขากลับคืนดี** ไม่กลับคืนดีก็วิบัติถึงตายทีเดียว

● ใครจะไปบังคับจิตนั้นไม่ได้เลย **ต้องสอนจิตให้อยู่ด้วยอุบาย** แม้คำสั่งสอนของพระองค์ ล้วนแต่เป็นนโยบายทั้งนั้น เหตุนั้นท่านจึงไม่ชี้อุบายตรงๆ ลงไปทีเดียว จึงชักอื่นมาเปรียบเทียบฯ

● นิมิตทั้งหลายเกิดด้วย**ปีติสมาธิ**อย่างเดียว ที่แสดงเป็นนิมิตออกมา **อย่าหลงตามนิมิต ให้ทวนกระแสเข้าจิตเดิม เพราะนิมิตเป็นของไม่เที่ยง หลงเชื่อนิมิต ประเดี๋ยวเป็นบ้า**

● ปฏิภาคนิมิตเกิดเฉพาะผู้ที่มีวาสนาอย่างเดียว **การภาวนาอย่าให้ทิ้งกายกับจิต** นี้เป็นกรรมฐานเดิม แต่ให้จิตเด็ดเดี่ยวอย่างที่สุด จึงเป็นผู้ที่รู้ธรรมในธรรม ฯ

● ให้เป็นมหาสติ มหาปัญญา รอบกาย รอบจิต มรณะร้ายมาถึงแล้ว ต้องเข้าแย่งกันในช่องแคบ แม้โพธิสัตว์ชนะมาร ชนะมารในช่องแคบ

● **สนิมมันเกิดในเนื้อเหล็ก กิเลสมันเกิดในดวงจิต** ต้องประหารจิตให้เป็นธรรม

● ในโลกนี้เป็นอัตตาหมด ไม่มีต้นไม้และภูเขา วิปัสสนาลบล้างหมด ไม่มีเชื้อโรคอยู่ในโลกชื่อว่า**โลกุตระ**

● เรื่อง **กรรมฐาน ๔** ภาวนาให้มาก ในร่างกาย เห็น**อสุภะเป็นยาปรมัตถ์แก้จิต** พระเณรที่บรรพชาอุปสมบท ล้วนแต่พระอุปัชฌายะ

ให้กรรมฐาน ๕ มาทั้งนั้น เป็นหลักสำคัญที่กุลบุตรจะภาวนารู้แจ้งในรูปธรรม เป็น **สนฺทิฏฺฐิโก** เห็นเอง เบื่อหน่ายรูปธรรม อรูปธรรม และเห็นนามธรรมไปพร้อมกัน

● การนอน การสงบเข้าฌาน เป็นอาหารของจิตและร่างกายอย่างหนึ่ง **สมถะ** ต้องพักจิตสอบอารมณ์ ส่วน **วิปัสสนา** จิตเดินไตรลักษณ์ให้รู้อริยสัจ เหนื่อยแล้วเข้าพักจิต พักจิตหายเหนื่อยแล้วจิตตรวจอริยสัจอีก ดังนี้ ฉะนั้นให้ฉลาดการพักจิต การเดินจิต ทั้ง **วิปัสสนา และ สมถะ พระโยคาวจรเจ้าทิ้งไม่ได้ ชำนิชำนาญทั้งสองวิธีจึงเอาตัวพ้นจากกิเลสทั้งหลายไปได้** เป็นมหาศีล เป็นมหาสมาธิ เป็นมหาปัญญา มีศีลทั้งอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด พร้อมทั้งจิต เจตสิก พร้อมทั้งกรรมบถ ๑๐ ไม่กระทำผิดในที่ลับและที่แจ้งสว่างทั้งภายในและภายนอก มีมหาสติรอบคอบหมด วิโมกข์ วิมุติ อกุปธรรม จิตบริสุทธิ์ จิตปกติเป็นจิตพระอรหันต์ สว่างแจ้งทั้งภายนอกภายในสว่างโร่ บุถุชนติเตียน เกิดบาป เพราะพระอรหันต์บริสุทธิ์ กายเป็นชาตินิพพาน วาจา ใจ เป็นชาตินิพพาน นิพพานมี ๒ อย่าง นิพพานยังมีชีวิตอยู่ ๑ นิพพานตายแล้ว ๑ พระอรหันต์รอขึ้นรถขึ้นเรือไปนิพพานฉะนั้น

● สุทโธทนะ ห้ามพระองค์ไม่ให้ไปบิณฑบาตกรุงกบิลพัสดุ์ เราไม่อด พระองค์ตอบว่าไปตามประเพณีพระพุทธเจ้า สุทโธทนะฟังโอวาทแล้วได้โสดาบัน

● ให้เห็นปัจจุบันธรรม อย่าส่งจิตอนาคตและอดีต ฯ

● ปัญญากับสติให้รู้เท่าทันกัน พิจารณากาย จิต ความไม่เที่ยงของสังขารเป็นธรรมะส่องให้เห็นเรื่อยๆ ทำความรู้ในนั้น เห็นในนั้น ฯ

● ในโลกนี้เป็นธาตุทั้งนั้น ให้รู้เท่าทันกับธาตุ อย่าหลงตามธาตุฯ

● มหาสติเรียนกายจิตให้มากๆ ให้เห็นจริง ธรรมะจริง สมมุติ อย่าหลงรูป เสียง กลิ่น รส ของอันนี้เต็มโลกอยู่เช่นนั้น ฯ

● ธาตุ ๘๔,๐๐๐ ธาตุออกมาจากจิตหมด ฯ

● นิโรธเป็นของดับเพราะรู้เท่าแล้ว จิตไม่เกิดยินดียินร้าย ดับไปเช่นนี้ชื่อว่านิโรธ ฯ

● ให้เอากายวาจาใจนี้ยกขึ้นพิจารณา อย่าเพิ่ม อย่าเอาออก ให้เป็นปกติ ฯ

● มรรค ๘ นั้น สมาธิมรรคเป็นองค์ ๑ นอกนั้นเป็นปริยาย ฯ

● ให้รู้ธรรม และอาการของธรรม ถึงขั้นละเอียด แล้วก็จะรู้เองเห็นเอง ฯ

● พระอานนท์ทรงไว้ซึ่งพระสัทธรรม ว่าเป็นของภายนอก ต่อหันเข้ามาปฏิบัติภายในจึงสำเร็จ ฯ

● หนัง คนในโลกยินดีในหนังและเครื่องอุปโภคบริโภค หนังอันนี้ทำให้มนุษย์หลงยินดี พากันตกทุกข์กันมาก ฯ

● ธรรมธาตุ สัตว์หลงธาตุ ชมธาตุ ยินดีธาตุ ยินร้ายธาตุ จึงได้ทำกรรมไปต่างๆ ฯ

● เรียนแบบตำราเป็นของที่ไม่แน่นอน สู้เรียนทางกายและจิตให้เป็นธรรมชาติไม่ได้ ฉะนั้น ผู้เรียนกายวาจาจิตไม่ใคร่สึก ปฏิบัติแต่ธรรมที่รู้ยิ่งเห็นจริง ฯ

- ปัจจุบัน ให้รู้ทางจิต ฯ

- ปฏิภาคเป็นเรื่องของปัญญา ฯ

- ให้เรียนทางจิตทวนกระแส ตัดรากเหง้าเครื่องผูก ดุจรื้อเครื่องฟัก

- ปฏิภาคนิมิต เป็นปาฏิหาริย์ของจิต มีอำนาจทำให้เป็นอากาศว่างเปล่าได้ อันเป็นอัศจรรย์ใหญ่หลวง ฯ

- ผู้มีราคะ ย่อมเศร้าโศกเสียใจเพราะราคะ ฯ

- เกิด ตาย เกิดแล้วตาย ชมแต่หนังของเก่า ไม่หันไปหาทางที่จะพ้นทุกข์ ฯ

- ทำจิตให้เสมออยู่ อย่าขึ้นอย่าลง อย่าไปอย่ามา ให้รู้เฉพาะปกติของจิต ฯ

- ฐานของธรรมเป็นบ่อเกิดอริยสัจของจริง ฯ

- เกิดความรู้อย่างวิเศษแล้ว ย่อมหาอานิสงส์ประมาณไม่ได้ ฯ

- **อตฺตาหิ** ฯลฯ เป็นของลึกลับเหลือที่สุด ฯ

- ถ้าส่งจิตรู้เห็นนอกกาย เป็น**มิจฉาทิฐิ** ให้รู้เห็นอยู่ในกายกับจิต นั้นเป็นสัมมาทิฐิ

- นักปฏิบัติ ใจต้องเด็ดเดี่ยวกล้าหาญที่สุด จึงจะรู้ธรรมเห็นธรรม ฯ

● ให้รู้ธาตุ เห็นธาตุ จิตจึงไม่ติดทางราคะ ฯ

● คนเราจะดีจะชั่ว ต้องเกิดวิบัติเสียก่อน ฯ

● ธรรมที่ลึกลับ ไม่ควรพูดให้คนอื่นรู้ เพราะคนอื่นไม่เห็นตาม ธรรมจะเสีย ต้องพูดต่อผู้ปฏิบัติเหมือนกัน

● ให้ถือตามมีตามได้ หันหาธรรมชาติ อย่าก่อความกังวลนั้นดีมาก เมื่อปฏิบัติได้แล้วก็ไม่ดีใจ เสียใจ

● มรรค โลกย์ เทวทูต ชาติ ชรา มรณะ พยาธิ ให้โพธิสัตว์ออกบวช พระองค์บวชแล้ว ทำทุกรกิริยา ในวันที่ตรัสรู้ ปฐมยามทางราคะเกิดในดวงจิตของพระองค์ปั่นป่วน พระองค์ทวนกระแสว่า เราเห็นแล้วไม่ใช่หรือ ที่เราออกบวชเราจะไม่กลับแน่ ต่อนั้นทำจิตเข้าสู่ภวังค์สงบอยู่ในอัปปนาสมาธิ ต่อนั้นถึงเกิดปัญญาความรู้ขึ้นมา ระลึกถึงชาติก่อนๆ ได้ในมัชฌิมสมัย ต่อนั้นพระองค์ตรวจปฏิจจสมุปปบาท ทวนไปทวนมาด้วยปัญญาอันยิ่ง จิตลงสู่ภวังค์ เกิดความรู้ขึ้นมาตรัสรู้ ดับอวิชชา ตัณหา เป็นสยมภูพุทธ ปัจฉิมสมัยกาลครั้งนั้น

● เพ่งนอกนั้นไม่สิ้นสงสัย เพราะยังหมายนอกหมายในอยู่ตกอยู่ในกระแสของสมุทัย

● ให้ระงับสังโยชน์ ที่ละเอียดสิงอยู่ในดวงจิตนั้น ฯ

● บริจาคทาน โลภนั้นคือปรารถนา เมื่อได้แล้วปรารถนาอยากได้มาก พระเวสสันดรท่านไม่เป็นเช่นนั้น พระองค์ท่านปรารถนาโพธิญาณ เป็นปรมัตถบารมี

● มรรค ๘ ใครภาวนาเจริญดีแล้ว แก้โลกธรรม ๘ ประการ ฉะนั้นจิตท่านอรหันต์ไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรม ๘ ประการ มีไตรลักษณ์บังคับ แม้โลกีย์ทั้งหลาย มีไตรลักษณ์บังคับอยู่เสมอ ไตรลักษณ์บังคับไม่ได้นั้น มีโลกุตระเท่านั้น โลกุตระอันนี้อยู่เหนือไตรลักษณ์ สถานที่เกษม บุคคลที่จะพ้นโลกโลกีย์ไปถึงโลกุตระ ต้องสร้างบารมีเป็นการใหญ่ บุคคล ๓ จำพวก คือ พระพุทธเจ้า ๑ พระปัจเจก ๑ พระอรหันต์ ๑ พระพุทธเจ้าสร้างบารมี ๓ ชนิด ปัญญาบารมี ๔ อสงไขยแสนกำไรมหากัป ศรัทธาบารมี ๘ อสงไขย แสนกำไรมหากัป วิริยบารมี ๑๖ อสงไขย แสนกำไรมหากัป พระปัจเจกสร้างบารมี ๒ อสงไขย แสนกำไรมหากัป พระอรหันต์สร้างบารมี ๑ อสงไขย แสนกำไรมหากัป ดังนี้ สร้างพระบารมีมิใช่น้อย กว่าจะสำเร็จพระนิพพานได้ ดังนี้ ชำนาญมากที่สุด ๑ อสงไขย เหลือที่จะนับนั้นประการหนึ่ง เอาสวรรค์ เอานรก เป็นเรือนอยู่สร้างบารมี พระนิพพานเป็นของแพงที่สุด ต้องสร้างบารมีแลกเปลี่ยนเอาจึงจะได้พระนิพพาน

● **อคฺคํ มนุสฺเสสุ** (มาจากประโยคเต็ม ซึ่งปรากฏในหนังสือ**มุตโตทัย ว่า อคฺคํ ฐานํ มนุสฺเสสุ มคฺคํ สตฺตวิสุทฺธิยา**) มนุษย์เลิศมนุษย์น้ำใจสูง มีทุกข์ มีสมุทัย มีมรรค มีนิโรธ ครบทุกอย่าง จึงสำเร็จนิพพานได้ พระอินทร์ พระพรหม เป็นต้น บวชเป็นพระเป็นเณรไม่ได้เหมือนมนุษย์ มนุษย์เป็นธาตุพอ ดุจแม่ครัวแกงช่างเอร็ดอร่อย มันพอพริกพอเกลือ จึงให้สำเร็จมรรคผลได้ ไม่ขัดข้องด้วยประการใดๆ ฉะนั้น มนุษย์ไม่ควรน้อยเนื้อต่ำใจ ปฏิบัติให้ได้สวรรค์ นิพพาน ได้ ธาตุพอเป็นชนิดที่สูงสุด

● ชีวิตและนิพพาน ธาตุขันธ์มีจิตสิงอยู่เรียกว่า **ชีวิต** เมื่อพิจารณาวางตามสภาพได้แล้ว จิตหดหาจิตเดิมเข้า รู้เห็นในปัจจุบันเจริญมหาสติรอบในสติ มหาปัญญารอบในปัญญา แล้วเห็นปกติ ฯ

● **นิพพาน** นั้นคือ จิตหดโดยเห็นธาตุ รู้แจ้งธาตุ **จิตฺฐิติภูตํ** รู้อยู่นั้นเป็นตัวนิพพาน ฯ

● **วิชชา ๓** ของพระพุทธเจ้าลึกลับสุขุมมาก ในยามที่ ๑ พระองค์ทำความรู้เท่าอย่างนั้น ยามที่ ๒ พระองค์ทำความรู้เท่านั้น นั้น ยามที่ ๓ พระองค์ทำความรู้เท่า คือแก้อวิชชาและปฏิจจสมุปปบาทในของจิต ในช่องแคบมารแย่งไม่ได้ มีความรู้อันพิเศษขึ้นมาว่า พระองค์เป็น**สยมภู** ความที่ท่านแก้อวิชชาเป็นของขั้นละเอียดยิ่งนัก บุคคลจะรู้เห็นตามนั้นน้อยที่สุด สุดอำนาจของจิต เมื่อกำหนดรู้ลงไปเป็นของว่างหมด ไม่ใช่ตัวตน สัตว์บุคคลเราเขา ไม่ใช่ผู้หญิงผู้ชาย **ธาตุสุญฺโญ** เป็นธาตุสูญ แล้วกำหนดจิต รู้จิต ตั้งอยู่ใน **ฐิติธรรม**

● ธาตุกับจิตติดกัน จึงวนเวียนแก่ เจ็บ ตาย อยู่ทุกชาติ หาที่สิ้นสุดมิได้ ธาตุเป็นของที่มีอยู่เช่นนั้นตั้งแต่ดั้งเดิมมา และแปรปรวนอยู่เช่นนั้น จิตของคนไม่ไปยึดไปถือ ก็เป็นจิตสิ้นทุกข์ได้ ฯ

● อายตนะภายในภายนอกแปรปรวนอยู่เป็นนิจ สว่างไร่ทั้งภายนอกและภายใน ไม่ขาดระยะของ **ทุกขํ อนิจฺจํ อนตฺตา** ฟังเทศน์ธรรมชาติแสดงเรื่อยๆ พระโยคาวจรฟังเทศน์ในตอนนี้ ฉลาดในตอนนี้ สิ้นกิเลสในตอนนี้ เป็น **ปจฺจตฺตํ** ความเพียร มรรคผล ถือ**สมถ**ะพอ **วิปัสสนา**พอ มันผลักกิเลสมันเอง

● บรรพชิตจะต้องปฏิบัติตรงต่อพระนิพพาน

● พุทธองค์เกิดในป่าลุมพินีวัน ปลงสังขารในป่า ให้โอวาทปาติโมกข์ในป่า ตรัสรู้ในป่าเปลี่ยว นิพพานในป่าเปลี่ยว วิจัยธรรมในป่า ชนะมารในป่า ธรรมทั้งหลายล้วนแต่เกิดในป่า เป็นธรรมราคาสูง ธรรมโลกุตระเหนือโลกีย์

● จิตตั้งจิตมิได้ ตั้งจิต ตั้งธาตุ จึงแสดงรู้เห็นด้วยกันได้ เพราะจิตมันเป็นนามธรรม

● อย่าถอนทำความเพียร มันจะเคยตัว ให้ทำจนชิน ให้ได้เนื้อหรือคุ้นเคย จึงจะเห็นมรรคเห็นผล

● ปัญจวัคคีย์นั้นทางปรมัตถ์ว่า หัว ๑ แขน ๒ ขา ๒ เป็นห้า **ภิกษุ** แปลว่า **คนต่อยกิเลส** ปัญจวัคคีย์ก็เป็นภิกษุเหมือนกะเรา ฯ

● วาจาของท่านเป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ไม่มีลาภ ยศ อามิส เจือวาจาของท่าน เทศน์จึงขลังดี พูดถูกธรรมตรงไปตรงมา ไม่เห็นแก่หน้าบุคคลและอามิส

● ท่านไม่ให้ศีลแก่โยมที่รู้ศีล อ้างว่าแม้พระภิกษุที่บวชนั้นก็ไม่ให้ศีล ๒๒๗ เลย ให้แต่เพียงศีล ๑๐ ชั้นสามเณรเท่านั้น ต่อนั้นประกาศสงฆ์ตั้งสมมติให้กันเอง แล้วก็พากันรักษาพระปาติโมกข์ นี้ฉันใด เพียงศีล ๕ ให้เจตนารักษาแต่เฉพาะตนเอง เท่านั้นก็เป็นพอ

● จิตนั้นเมา สุราไม่ได้เมา สุราไม่ติดคน คนติดสุราต่างหาก เมื่อคนดื่มไปแล้วทำให้เป็นบ้าไปต่างๆ ฯ

● เรื่องของโลกย่อมมีการยุ่งอยู่เรื่อยๆ มาตั้งแต่ไหน ฯ

● วิธีละกิเลสฝังแน่นอยู่ในสันดานนั้น ตีลิ่มใหม่ใส่ลงไป ลิ่มเก่ากระดอนออก นี้ฉันใด มรรคเข้าไปฟอกกิเลสเก่าออกมา แล้วจึงเห็นความบริสุทธิ์

● จิตเสวยเวทนาอย่างละเอียดนั้น ให้ละลายเวทนาเข้าไปอีก เอามรรคเข้าไปฟอก แล้วทำความรู้ตั้งอยู่แทนเวทนา จึงจะเห็น**ตน** เห็น**ธรรม** เห็น**ความบริสุทธิ์** ฯ

● สมณะ พราหมณ์ มีการ**เพ่ง**อยู่เป็นนิจ มันไม่รู้ไม่ฉลาด แล้วจะไปอยู่ ณ ที่ไหน อาพาธก็หาย บุญก็ได้ด้วย พระองค์ตรัสให้พระสารีบุตรทำเช่นนั้น แท้ที่จริงพระสารีบุตรก็ทำชำนาญมาแล้ว แล้วทำอีก อาพาธก็หาย ฯ

● ให้พิจารณาธาตุ เมื่อเห็นธาตุแปรปรวนอยู่เป็นนิจเรียกว่า **สัมมาทิฐิ** เห็นชอบ

● มนุษย์เป็นสัตว์เลิศ เป็นที่ตั้งพระพุทธศาสนา ทวีปทั้ง ๓ ก็เป็นมนุษย์ เช่น อุดร กุรุทวีป แต่ไม่สมบูรณ์ พระองค์ไม่โปรดตั้งศาสนา เทวดาก็เหมือนกัน มนุษย์ที่มาเกิดในชมพูทวีปเป็นมนุษย์วิเศษ รับรัชทายาท ฯ

● อารมณ์ภายนอกและภายใน เป็นของที่ตั้งอยู่เป็นธรรมดา แต่**จิต**เป็นของที่รับรู้ ฉะนั้น ต้องทรมานทางจิตให้มากๆ แก้อวิชชา แก้อาสวะ แก้ทุกข์ แก้สมุทัย นิโรธ เกิดญาณตั้งอยู่ เป็นอมตธรรมที่ไม่ตาย ฯ

● แก้โทษคือแก้อาบัติ ให้แก้ปัจจุบันจิต อย่าส่งจิตอดีต อนาคต แล้วบอกจิตว่าไม่มีโทษ เมื่อท่านไปจำพรรษาอยู่เทือกเขาใหญ่ ท่านเกิด

อาบัติจนฉันอาหารเข้าไป ก็เป็นอันนั้นออกมา เพราะจิตวิบัติแล้ว ธาตุก็วิบัติด้วย ต่อนั้นแก้**จิต**ได้แล้ว อาพาธ ๓ วัน หายเป็นปกติดี การอาบัติเช่น อาบัติทุกกฏ อย่าพึงล่วงง่ายๆ เพราะมันเคยตัว ฯ

- ภุมมเทวดา อยากดื้อ ทดลองเสมอทีเดียว ไปอยู่ที่เข็ดขวางต้องระวัง ต้องตรวจจิตเสมอ ฯ

- **อจินไตย** เกิดความรู้ ความฉลาด นั้นหาประมาณมิได้ ฯ

- ปฏิบัติผิดนั้น ลบสังขารด้วยไตรลักษณ์ไม่ได้ ประพฤติไปตามสังขาร ปฏิบัติถูก นั้นคือลบสังขารด้วยไตรลักษณ์ได้

- พวกสุทธาวาสทั้งหลาย คือเจริญฌานและวิปัสสนาต่อไปจึงสำเร็จได้ในที่นั้น

- ผู้ที่รู้ธรรมแล้ว เป็นผู้วิเศษ อานิสงส์หาประมาณมิได้

- สกลกายอันเดียวนี้แหละเป็นตัวธรรม

- ละกิเลสด้วยสติ สติฟอกอาสวกิเลสเอง

- ธรรมเป็นฐีติธรรม ตั้งเที่ยงอยู่เช่นนั้น แปรปรวนอยู่เช่นนั้นให้รู้ให้เห็นเฉพาะที่เกิดกับจิต

- คณาจารย์บางองค์แสดงอริยสัจ มีลาภ ยศ เจืออริยสัจเป็นส่วนมาก

● จิตเป็นธรรมที่บริสุทธิ์ หมดจดทุกอย่าง มนุษย์ เทวดา ไม่มีที่ครหาเลย

● บรรดานักปฏิบัติ ให้เฉลียวฉลาดรู้เท่าทันโจร เมื่อรู้เท่าทันโจรแล้ว โจรย่อมไม่มีโอกาสลักสิ่งของไปได้ แม้ฉันใด ปฏิบัติให้มีสติและปัญญารักษาตน กิเลสมิอาจเข้าถึงได้ ฯ

● ที่แผ่นดินย่อมเป็นฝุ่นผีทั้งสิ้น ให้จิตพิจารณาตกลงถึงฐาน ฯ จิตจึงไม่กังวลฟุ้งซ่านกระสับกระส่าย ฯ

● มนุษย์ตาย จะเอาไปกินและเอาไปใช้ไม่ได้ ไม่เหมือนวัวควาย...วัวควายเอาเนื้อกินได้

● ในขณะที่มีชีวิตนั้นทำบุญดีมาก การทำศพถึงผู้ตายนั้นไม่ได้เป็นส่วนมาก แต่ทำตามประเพณีเท่านั้น พระอรหันต์นิพพานอยู่ ภูเขาถ้ำต่างๆ ใครทำศพให้ท่านเล่า...ท่านทำไมถึงนิพพาน

● ใช้ไหวพริบเป็นอาชาไนยอยู่เป็นนิจ ฯ

● ธรรมทั้งหลาย จิตประกอบกายยกขึ้นแสดง ปราศจากกายแล้ว จะยกนามธรรมขึ้นแสดงไม่ได้เลย

● เหตุเกิดก่อน ปัจจัยเกิดทีหลัง ฯ

● จิตเป็นคนเรียกสมมุติเอง จิตเป็นเหตุที่กระสับกระส่าย จิตปกติดีแล้วก็เป็นอันได้รับความสุข ฯ

● ทำจิตให้สว่างโพลง กำหนดรู้ฐิติธรรม นั้นเรียกว่าปัญญาโดยแท้

● ให้แก้อวิชชา แก้อนุสัย ความไม่รู้ไม่ฉลาดนั้นให้กลับเป็นคนฉลาด ฯ

● พระโมคคัลลาน์ สารีบุตร พระองค์เกิดในตระกูลมิจฉาทิฐิ ดุจดอกบัวย่อมเกิดในตมฉันใด

● ต้องเจริญทุกข์ให้พอเสียก่อน ดับต้องอยู่ในที่นั้น ดุจตีลิ่มลงไป ลิ่มเก่าถอน ลิ่มใหม่เข้าแทน คือกิเลสออก ความบริสุทธิ์เข้าแทน ดุจของดีอยู่ในของชั่ว คืออวิชชาออก วิชชาเข้าแทน ฯ

● เดินมรรคให้เห็นทุกข์ ให้เดินมรรคเห็นสมุทัย ให้ยิ่งในมรรคให้ยิ่งในมรรคนิโรธ จึงจะพ้นทุกข์ ฯ

● ข้อเปรียบชั้นนิพพาน คือ นับ ๑ ไปถึง ๐ ๐ (ศูนย์) โลกเขาแปลว่าไม่มี แต่ศูนย์มีอยู่ นี้ฉันใด นิพพานเป็นของที่มีอยู่ ฯ

● **โลกียสัจจะ** คือโพธิสัตว์เห็นเทวทูต **โลกุตรสัจจะ** คือโพธิสัตว์ตรัสรู้ ฯ

● ความรู้ความฉลาด มีอยู่ในสถานที่ไม่รู้ ฯ

● ธรรมทั้งหลายมาจากเหตุ คือจิตออกจากจิตเรียกว่าเจตสิกต่อนอกนั้นเป็นอาการทั้งหมด ดุจสันหรือคมของดาบ มาจากเหล็กฉะนั้น ฯ

● มีแต่จิต รูปไม่มี แสดงไม่ได้ ต้องอาศัยกันเป็นไปจึงแสดงได้ ฯ

● พระอรหันต์ทั้งหลาย จิตไม่มี มีแต่สติ เพราะจิตสังขาร มันเป็นตัวสังขาร สังขารไม่มีในจิตของพระอรหันต์

● **เอกมูลา** เหตุผลมาจากความที่เป็นหนึ่งของจิต เป็นเหตุ เป็นปัจจัย **(เหตุ ปจฺจโย)** ประกอบกัน จึงตั้งเป็นบทบาทคาถา ฯ

● มีนัยหลายนัย ถึงแปดหมื่นสี่พันอาการ ฯ

● มนุษย์วนเวียนเกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด ติดของเก่า กามาวจรสวรรค์ ๑ สัตว์เดรัจฉาน ๑ มนุษย์ ๑ ท่านพวกนี้ติดของเก่า พระไตรปิฎก มีกิน ๑ มีนอน ๑ สืบพันธุ์ ๑ แม้ปู่ย่าตายายของเรา ล้วนแต่ติดของเก่า พระพุทธเจ้าก็ดี พระปัจเจกก็ดี พระอรหันต์ก็ดี เมื่อท่านยังไม่ตรัสรู้ก็ติดของเก่า เพลิดเพลินของเก่าในรูป เสียง กลิ่น รสของเก่า ทั้งนี้ไม่มีฝั่งไม่มีแดน ไม่มีต้น ไม่มีปลาย ย่อมปรากฏอยู่เช่นนั้น ตื่นเต้นกับของเก่า ติดรสชาติของเก่า ใช้มรรค ๘ ให้ถอนของเก่า ใช้อิทธิบาท ๔ ตีลิ่มสะเทือนใหญ่ปังๆ ลิ่มเก่าถอนคืออวิชชา ลิ่มใหม่คือวิชชาเข้าแทนดังนี้ **ท่านอาจารย์มั่น**ท่านพูด ใช้ตบะความเพียรอย่างยิ่ง ที่จะถอนได้ต้องสร้างพระบารมีนมนาน จึงจะถอนได้ เพราะของเก่ามันบัดกรีกัน ได้เนื้อเชื้อสายของกิเลสมาพอแล้ว ย่อมเป็นอัศจรรย์ของโลกนั้นทีเดียว

● แก้บ้านั้น ให้ทวนกระแสเข้าจิตเดิม แก้ได้

● เสือมาเฝ้าเราที่เป็นพระโยคาวจรเจ้า เป็นเทพโดยมาก ถ้าเป็นเสือ มันเอาไปกินแล้ว

● ธรรมแสดงอยู่เรื่อยๆ เว้นแต่นอนหลับมิได้กำหนด จะไม่รู้ไม่เห็นขณะนั้น

● ส่งจิตออกนอกกาย ทำให้เผลอสติ ฯ

● **มัคโค** หนทางดำเนิน มีที่สุด ส่วนหนทางเดินเท้า ไม่มีที่สิ้นสุด ฯ

● น้ำใจของสัตว์ ยุ่งด้วยธาตุ ระคนอยู่ด้วยธาตุ ธาตุไม่มีที่สิ้นสุด แม้จิตก็ไม่มีสิ้นสุด ฯ

● จิตรับธุระหมดทุกอย่าง จิตเป็นแดนเกิด รู้เท่าอาการของจิตได้แล้ว รู้ปกติของธาตุ ฯ

● **เอโก มคฺโค** หนทางอันเอก **วิสุทฺธิยา** เป็นหนทางอันบริสุทธิ์มีทางเดียวเท่านี้ **มโน ปุพฺพํ** จิตเป็นบุพภาคที่จะได้เป็นใหญ่ จิตถึงก่อน สำเร็จด้วยจิต ฯ **(มโน ปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโน เสฏฺฐา มโนมยา)**

● จิตเป็นเครื่องบังคับกายกับวาจาให้พูดและให้ทำการงาน ฯ

● จิตที่ไม่ติดพัวพันในอารมณ์ทั้งปวง เรียกว่าบริสุทธิ์

● พระองค์แสดงอนุปุพพิกถาไปโดยลำดับ ยก**ทาน**ขึ้นก่อนดุจบันไดขั้นต้น แม้ฉันใด โลกุตระ โลกีย์ ก็ดี ก็ต้องเจริญต้นขึ้นไปก่อน ไม่เจริญขั้นต้นไปก่อนเป็นผิด จะกระโดดขึ้นสูงทีเดียวไม่ได้ตายกัน

● มีแป้น (ไม้กระดาน) แล้วก็มีบ้าน มีบ้านแล้วก็มีแป้น พูดอย่างนี้จึงแจ่มแจ้งดี

● ธรรมเป็นของธรรมดาตั้งอยู่อย่างนั้น คือตั้งอยู่ด้วยความแก่ ความเจ็บ ความตาย จึงได้ชื่อว่าธรรมของจริง ไม่มีอาการไป ไม่มีอาการมา ไม่มีขึ้น ไม่มีลง เป็นสภาพที่ตั้งไว้ดุจกล่าวไว้ข้างต้น ฯ

● ไม่อ้างสวรรค์ นิพพาน ไม่อ้างทุคติ **อ้างความเป็นไปทางปัจจุบันอย่างเดียว** เพราะชั่วดีก็ปัจจุบันที่ยังเป็นชาติมนุษย์

● เอาธรรมชิ้นเดียวนี้เอง คือกายนี้เองไปเจ็บ กายชิ้นเดียวนี้เองไปแก่ กายชิ้นเดียวนี้เองไปตาย เมื่อตายแล้วก็ไปเกิดอีก ล้วนแต่ตื่นเต้นอยู่ด้วยธาตุอันนี้เอง หาที่จบไม่ได้ และสิ้นสุดมิได้ ฯ

● ความรู้ของพระพุทธเจ้าเป็น**อนันตนัย** มากมายยิ่งกว่า ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เป็นอุบายที่จะทรมานสัตว์ พ้นวิสัยของสาวกที่จะรู้ตามเห็นตามได้หมด สาวกกำหนดรู้แต่เพียง ๘๔,๐๐๐ เท่านั้น...นี้ก็เป็นอัศจรรย์ ฯ

● ให้แก้ปัจจุบัน เมื่อแก้ปัจจุบันได้แล้ว **ภพ ๓** นั้น หลุดหมด ไม่ต้องส่งอดีต อนาคต ให้ลบอารมณ์ภายนอกให้หมด จึงจะเข้าอารมณ์ภายในได้ **เพ่งนอกเป็นตัวสมุทัย เป็นตัวทุกข์ และเป็นตัวมิจฉาทิฐิ เพ่งในเป็นตัวสัมมาทิฐิ**

● เรื่องของโลกธาตุนั้น กระทบกระเทือนถึงกันหมด กำหนดรู้เฉพาะจิต ก็รู้สิ้นทางอื่นหมด

● พระธรรมเทศนาทั้งกลางวันและกลางคืน **อกาลิโก** กำหนดกาลเวลามิได้ แสดงทั้งภายนอกและภายใน

● ให้กำหนดจิตให้กล้าแข็ง เรียนมรรคให้แข็งแรง จึงจะเห็นหนทางสิ้นทุกข์ไปได้

● ให้ปล่อยจิต อย่ากดจิต เหตุผลเคลื่อนคลื่นอยู่ใน ให้พิจารณาความรักความชัง พิจารณานิสัยของตน จิตดื้อ บริษัทมาก พึ่งนิสัยเดิมมิได้ ตะครุบจิตจึงมีกำลัง ฯ

● คนในโลก **หลงของเก่า** คือหลงธาตุนั้นเองแหละ ชังแล้วมารัก รักแล้วมาชัง หาที่สิ้นสุดมิได้ พระองค์ไม่หลง

● ธาตุมนุษย์เป็นธาตุตายตัว ไม่เป็นอื่นเหมือน นาค เทวดาทั้งหลายที่เปลี่ยนเป็นอื่นได้ **มนุษย์ มีนิสัยภาวนาให้สำเร็จง่ายกว่าภพอื่น อคฺคํ จานํ มนุสฺเสสุ มคฺคํ สตฺต วิสุทฺธิยา** มนุษย์มีปัญญาเฉียบแหลมคม คอยประดิษฐ์ กุศล อกุศล สำเร็จอกุศล... มหาอเวจีเป็นที่สุด ฝ่ายกุศล มีพระนิพพานให้สำเร็จได้ ภพอื่นไม่เลิศเหมือนมนุษย์ เพราะมีธาตุที่บกพร่อง ไม่เฉียบขาดเหมือนมนุษย์ ไม่มีปัญญากว้างขวางพิสดารเหมือนมนุษย์ มนุษย์ธาตุพอหยุดทุกอย่าง สวรรค์ไม่พอ อบายภูมิธาตุไม่พอ มนุษย์มีทุกข์ สมุทัย...ฝ่ายชั่ว ฝ่ายดี...กุศลมรรคแปด นิโรธ รวมเป็น ๔ อย่าง มนุษย์จึงทำอะไรสำเร็จ ดังนี้ ไม่อาภัพเหมือนภพอื่น

● **สติปัฏฐาน** เป็นความรู้อนันตนัย หาประมาณมิได้ ไม่เหมือนความรู้ชนิดอื่น **สนฺทิฏฺฐิโก** เห็นด้วยเฉพาะนักปฏิบัติ **ปจฺจตฺตํ** รู้เฉพาะในดวงจิต รู้ธรรมลึกลับสุขุมคัมภีรภาพ

๙๖.

เมื่อดวงประทีปแก้วดับลง

หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต พักจำพรรษาช่วงสุดท้ายที่**วัดป่าบ้านหนองผือ** ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ติดต่อกันนาน ๕ พรรษา ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๔๙๒

เมื่อท่านป่วยหนัก ได้ขอให้สานุศิษย์หามท่านออกมาในเมืองและมรณภาพที่**วัดป่าสุทธาวาส** เมื่อ**วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๒** สิริรวมอายุได้ ๘๐ ปี

หลังจากประทีบแก้วของพระกรรมฐาน ที่โชติช่วงอยู่ทางภาคอิสาน โดยเฉพาะที่**วัดป่าบ้านหนองผือ** ได้ดับลง คณะศิษย์ทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาส ได้มีการถวายเพลิงท่านในต้นปี พ.ศ. ๒๔๙๓

หลวงปู่หลุย ได้ช่วยจัดงานศพเป็นการสนองคุณพ่อแม่ครูอาจารย์เป็นครั้งสุดท้าย

เสร็จแล้ว หลวงปู่ก็ออกธุดงค์เรื่อยๆ ไป อย่างที่ท่านเคยบอกว่า **อาชีพคือออกธุดงค์เรื่อยไป**

หลวงปู่ เล่าว่า ระหว่างนั้นรู้สึกว่าจะมีสภาพเหมือนบ้านแตกสาแหรกขาด ทุกคนซบเซา จิตใจหดหู่ พูดจากันแทบจะไม่ได้ เหมือนคล้ายกับว่า ไม่รู้จะทำสิ่งใดต่อไป

ต่างองค์ก็ต่างแยกกัน พระหนุ่ม เณรน้อย ได้อาศัยร่มบารมีของพระเถระผู้ใหญ่ ผู้เป็นเสมือนพี่ชายใหญ่ ซึ่งบางท่านบางองค์ก็ไปกับ**หลวงปู่เทสก์ เทสฺรํสี** บางองค์ก็ไปอยู่กับ**หลวงปู่ขาว อนาลโย** บางองค์ก็ไปอยู่กับ**ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน**

ลูกเล็กลูกหล้าก็ย่อมต้องการพี่ชายใหญ่ที่จะโอบอุ้มให้ความเมตตาดูแลฝึกปรือต่อไป

สำหรับองค์**หลวงปู่หลุย**นั้น ท่านบอกว่า ท่านยังพึ่งตัวเองไม่ได้ ท่านก็แยกจากหมู่เพื่อนเดินทางรอนแรมวิเวกต่อไป

"รำพึงถึงความไม่เที่ยงแท้ของสังขาร ได้เคยหวังพึ่งอาศัยพ่อแม่ครูอาจารย์ ได้อยู่ในร่มเงาใต้รัศมีบารมีท่านหลายปี และถึงเวลาแล้วที่จะต้องแยกตัวออกมา เหมือนลูกนกที่ปีกกล้าขาแข็งแล้ว จะอยู่กับแม่อาศัยไออุ่นแม่ปกปักรักษาต่อไปย่อมไม่ได้ ***จะต้องบินออกไปสู่โลกกว้างตามลำพัง****"*

หลวงปู่เทสก์

หลวงปู่ขาว

หลวงตาพระมหาบัว

เมรุเผาศพท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถร ในวันงานถวายเพลิงศพ
ณ วัดป่าสุทธาวาส อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ภาค ๖ : อาจหาญออกโบยบิน

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร เมื่ออายุ ๖๐ ปี

๙๗.

ออกโบยบินไปโดยลำพัง

ตั้งแต่พรรษาที่ ๒๖ - ๓๑ คือระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๔๙๘ อาจจะถือได้ว่าเป็นเวลาที่ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ออกธุดงค์เรื่อยไปโดยตลอด

ปีแรก คือปี พ.ศ. ๒๔๙๓ หลวงปู่เดินธุดงค์ไปที่**อำเภอเชียงคาน** จังหวัดเลย จำพรรษาที่**วัดศรีพนมมาศ** เป็นวัดที่หลวงปู่เคยได้ช่วยเหลือดูแลในการบุญบ่อยครั้ง เมื่อคราวที่**หลวงปู่**เคยมาอยู่ทำงานตั้งแต่สมัยเป็นเด็กหนุ่ม

ฝั่งตรงข้ามอำเภอเชียงคาน คืออีกฟากของแม่น้ำโขงเป็นฝั่งลาว ชาวบ้านทั้งสองฝั่งมีความคุ้นเคยรักใคร่และศรัทธาใน**หลวงปู่**มาก ท่านก็ได้อบรมธรรมให้เป็นอย่างดี

พ.ศ. ๒๔๙๔ **หลวงปู่** เที่ยวธุดงค์ผ่านจังหวัดเลย มาอุดรฯ ไปสกลนคร กลับไปจำพรรษาที่**ถ้ำพระ** ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของ **ถ้ำโพนงาม** ในเทือกเขาภูพาน ที่ท่านเคยจำพรรษาเมื่อปี ๒๔๗๖-๒๔๗๗ และเมื่อปี ๒๔๘๓

บริเวณถ้ำนั้นกว้างยาวไปไกล อยู่ในเขตเทือกเขาภูพาน อาจจะเดินทางจากด้านหนึ่งไปทะลุอีกด้านหนึ่ง แล้วไปออกอีกหมู่บ้านหนึ่งได้ ลึกลับซับซ้อนต่อกัน

ในบริเวณที่**หลวงปู่**จำพรรษาในปีนี้ มี**พระพุทธรูปตั้งเรียงรายอยู่จำนวนมาก** จึงได้ชื่อว่า **ถ้ำพระ**

การจำพรรษาในครั้งนี้ หลวงปู่ไม่ได้ผจญเสือแบบเผชิญหน้าอย่างที่เคยได้พบในปี ๒๔๘๓ แต่ท่านก็เล่าว่ายังมีเสืออยู่มากเช่นกัน

ที่ซึ่ง**หลวงปู่**ไปอยู่ภาวนานั้นเป็นหลืบหิน มีพระพุทธรูปปางสมาธิขนาดเท่าตัวคนตั้งอยู่ เวลาเช้าหลวงปู่ออกไปบิณฑบาต ท่านได้เอาจีวรคลุมบ่าพระพุทธรูปไว้

เมื่อ**หลวงปู่**กลับจากบิณฑบาต พบว่า เสือได้เข้ามาตะปบพระพุทธรูปจนเศียรหัก จีวรขาด

ในกาลต่อๆ มา **หลวงปู่**มักจะเล่าอย่างมีอารมณ์ขันว่า **“ใครว่าเสือไม่กินพระ ไม่ทำอะไรพระ แม้แต่พระพุทธรูปที่นั่งห่มจีวรอยู่ เสือยังมาตบเสียพระพุทธรูปคอหัก จะว่าเสือไม่กินพระได้อย่างไร?”**

พระพุทธรูปใน **ถ้ำพระนาใน**

องค์ที่ ๓ จากซ้าย เป็นองค์ที่ถูกเสือตะปบจนเศียรหัก

๙๘.

จำพรรษาที่เขาสวนกวาง ขอนแก่น

ในปีต่อมา คือ พ.ศ. ๒๔๙๕ **หลวงปู่หลุย** ไปจำพรรษาที่**เขาสวนกวาง** กิ่งอำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

เหตุที่มาจำพรรษาที่นี่ เพราะ**หลวงปู่** ได้พบปะใกล้ชิดกับท่านเจ้าคุณ**พระอริยคุณาธาร** (มหาเส็ง ปุสฺโส) แห่งเขาสวนกวาง ซึ่งเดิมท่านเป็นเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น ท่านได้พบปะพูดคุยกันระหว่างงานถวายเพลิงศพ**หลวงปู่มั่น** เมื่อสองปีที่แล้ว

ท่านเจ้าคุณ**พระอริยคุณาธาร** เคยชวนให้หลวงปู่มาจำพรรษาที่**เขาสวนกวาง**บ้าง คราวนี้ได้สบโอกาส **หลวงปู่**จึงได้เดินทางมาพักจำพรรษา เป็นพรรษาที่ ๒๘ ของท่าน

หลวงปู่ เล่าว่า **พระอริยคุณาธาร** เป็นพระที่มีอัธยาศัยดีมาก ท่านพูดคุยในสิ่งที่ลึกลับมากมาย แต่น่าเสียดายที่ไม่ได้เดินตรงสู่อริยสัจ ๔ โดยเร็ว ไม่ได้ใช้ไตรลักษณ์เข้าช่วย ความรู้ทางด้านอภิญญาที่ท่านได้มาเก่า เช่น การรู้วาระจิตก็ดี ญาณต่างๆ ก็ดี ในภายหลังจึงเสื่อมอย่างน่าเสียดาย ถึงกับต้องสึก ทั้งๆ ที่เมื่อก่อนนั้นท่านเป็นพระเถระผู้ใหญ่องค์หนึ่ง (สึกออกมาเป็นตาผ้าขาว และถึงแก่กรรมที่**วัดป่าสาลวัน** นครราชสีมา)

กลับไปจำพรรษาที่จังหวัดเลย

สิ้นปี ๒๔๙๕ **หลวงปู่หลุย** ได้ออกธุดงค์กลับไปจังหวัดเลย บ้านเกิดของท่าน

ในพรรษาปี ๒๔๙๖ ท่านได้จำพรรษาที่**วัดดอนเลยหลง** ซึ่งอยู่ในเมืองเลย นับว่าได้มาอยู่ใกล้บ้านเกิดของท่าน

พูดถึงโยมมารดาของท่าน คือ **เจ้าแม่นางกวย** ได้ถึงแก่กรรมตั้งแต่ปี ๒๔๘๘ เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน อายุ ๗๐ ปี

ระหว่างที่โยมมารดาของท่านถึงแก่กรรมอยู่ในช่วงเข้าพรรษา เมื่อ**หลวงปู่**ทราบข่าวก็เตรียมจะไปเยี่ยมศพโยมมารดา แต่**หลวงปู่มั่น**ได้ห้ามไว้ บอกว่าไม่จำเป็น ให้บำเพ็ญภาวนาแผ่เมตตาไปถึงโยมมารดาแทน เพราะถึงเดินทางไปก็ใช่ว่าจะช่วยให้โยมมารดาคืนชีวิตกลับมาได้ โยมมารดาท่านก็ถึงแก่กรรมไปแล้ว ไม่อาจจะช่วยเหลืออะไรได้ **การทำความเพียรอุทิศส่วนกุศลให้จะเป็นประโยชน์มากกว่า**

หลวงปู่กลับมาจำพรรษาที่บ้านเกิดในครั้งนี้จึงเท่ากับว่าได้มาเยี่ยมบ้านอีกครั้งหนึ่ง

พอออกพรรษาในปีนั้น **หลวงปู่**ก็วิเวกไปตามที่ต่างๆ ในจังหวัดเลย เช่น **บ้านหนองบง บ้านกกกอก ถ้ำผาปู่ ถ้ำมโหฬาร** ซึ่งเป็น

ถิ่นเก่าที่**หลวงปู่**เคยไปพำนักบำเพ็ญมาก่อน ในระยะหลังนี้ สถานที่เหล่านั้นได้กลายเป็นวัดกรรมฐานแล้ว และ**หลวงปู่**พอใจในการพักภาวนาในวัดนั้นๆ

ในพรรษาปี ๒๔๙๗ หลวงปู่ได้ไปจำพรรษาที่**บ้านไร่ม่วง** ท่าแพ อ.เมือง จ.เลย

ในปี ๒๔๙๘ **หลวงปู่**ได้มาจำพรรษาที่สวนแห่งหนึ่ง ชื่อว่า **สวนพ่อหนูจันทร์** บ้านฟากเลย จังหวัดเลย

หลวงปู่ ได้บันทึกเหตุการณ์ ดังนี้ : -

*"ได้จำพรรษาที่สวนพ่อหนูจันทร์ ฝันว่าได้นวดขา**ท่านพระอาจารย์เสาร์** รู้สึกเป็นบุญกุศลมาก ได้เห็นพระเถระผู้ใหญ่"*

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ไม่ได้อยู่ที่ไหนนาน จะอยู่ประจำที่ในช่วงเข้าพรรษา พอออกพรรษาแล้ว ท่านก็ออกธุดงค์ไปตามที่ต่างๆ มีกลดและมุ้งกลด ย่าม บาตร เป็นอาวุธประจำกายของท่าน

หลวงปู่เล่าว่า : -

"ระยะนั้นก็เดินเท้าตลอด ไม่มีแม้แต่รองเท้า แต่ก็ดีที่ว่า ทุกย่างทุกก้าวที่ลงสัมผัสพื้นดิน จะกระทบดินหรือกรวดหิน ทำให้มีสติรู้ทุกอิริยาบถ

ไม่เหมือนพระธุดงคกรรมฐานสมัยหลังที่นิยมใส่รองเท้า เท้าแตะดินไม่ได้ จะเจ็บจะพอง

แต่สัมผัสถึงแผ่นดินนั้น พระธุดงคกรรมฐานสมัยเก่า ท่านธุดงค์ภาวนา พิจารณาธรรมอย่างละเอียดลึกซึ้ง สุขุมยิ่งนัก"

๑๐๐.

เรื่องหลวงปู่เอียที่บ้านกกกอก

ในพรรษาที่ ๓๒ คือปี พ.ศ. ๒๔๙๙ **หลวงปู่หลุย** ได้พักจำพรรษาอยู่ที่**เชิงภูหลวง** ในเขตจังหวัดเลย

สถานที่นั้นเป็นป่าเขาอันสงัดวิเวก มีต้นไม้ใหญ่แผ่ร่มเงากิ่งก้านประสานกันแทบไม่เห็นแสงตะวัน เป็นป่าสูง ขึ้นหนาทึบ สูงลดหลั่นขึ้นไปเป็นชั้น คล้ายบันไดที่จะนำขึ้นไปสู่ยอดภู ซึ่งสูงราวกับจะชูยอดไม้ขึ้นไปจรดแผ่นฟ้า

หลวงปู่ บอกว่า *"ต้นไม้แต่ละต้นใหญ่ขนาดเอามือ**กอดไม่หุ้ม** ดูมืดครึ้มอยู่เรื่อย"*

มี**น้ำซำ** หรือ **น้ำซับ** อยู่ใกล้บริเวณที่**หลวงปู่**พักบำเพ็ญเพียร เรียกกันว่าเป็น **ซำเงิน ซำทอง** หรือ**น้ำซับเงิน น้ำซับทอง** น้ำไม่มีแห้ง ไหลออกมาตลอดปี

บริเวณน้ำซำนี้ ชาวบ้านถือกันว่าเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ เทพยดาอารักษ์รักษา ใครไปตัดต้นไม้ไม่ได้ จะมีโทษ

ด้วยเหตุที่บริเวณนี้อยู่ใกล้น้ำซำ ซึ่งมีน้ำซึมซับมาหล่อเลี้ยงต้นไม้ให้เขียวขจีอยู่ตลอด ประกอบกับผู้คนเกรงกลัวไม่กล้ามาตัดฟันไม้อีก จึงยิ่งทำให้สภาพป่าบริเวณนั้นร่มครึ้ม อากาศเยือกเย็นตลอดคืนตลอดวัน

หลวงปู่บอกว่า ไม่ว่าจะไปภาวนาใต้ต้นไม้ต้นใด จิตจะ **"แจบจม"** ดีเสมอ

ลูกศิษย์เคยถามความหมายของคำว่า **"แจบจม"** ตามที่**หลวงปู่**ใช้บ่อย ท่านให้ความหมายว่า *"เวลานั่งสมาธิแล้ว**จิตรวมนิ่งสนิทถึงอัปปนาสมาธิ**"* นั่นคือถึงสมาธิขั้นสูงสุดนั้นเอง

ที่**เชิงภูหลวง** บริเวณที่**หลวงปู่**พักจำพรรษานี้ เรียกว่า **บ้านกกกอก** (ก็คือ ต้นมะกอก ในภาษาภาคกลาง) ปัจจุบันนี้เป็นวัดชื่อว่า **วัดปริตตบรรพต**

ที่**บ้านกกกอก** แห่งนี้เคยมีพระกรรมฐานมาทำความเพียรแล้วบรรลุธรรม ชื่อ **หลวงปู่เอีย** ซึ่งชาวบ้านนับถือกันมากว่า **ท่านได้หูทิพย์ด้วย** ใครอยู่ที่ไหน ในบ้าน ในช่อง จะพูดอะไรไว้ ไปถึงท่าน ไปกราบท่าน ท่านจะเอ่ยทักถึงข้อความที่พูดจากันนั้นได้เสมอ ทำให้ชาวบ้านทั้งรักทั้งกลัวท่านมาก

หลวงปู่เอีย ไม่รู้หนังสือ อ่าน-เขียนไม่ได้ แต่กล้าในทางความเพียรมาก **ท่านภาวนาไป...ภาวนาไป วันหนึ่งตัวหนังสือก็ผุดออกมา**

ท่านว่า *"มันเหมือนฉายหนังในจอ เป็นแถวเป็นแนวไป และรู้ขึ้นมาเอง ว่านั่นคือ **พระปาติโมกข์**"*

ท่านบอกว่าพระธรรมสอนท่านให้อ่าน ให้ท่องและรู้ความหมายของตัวบาลีเหล่านั้นหมด

ท่านหัดท่องพระปาติโมกข์ทางภาวนา รวมทั้งบทสวดมนต์ต่างๆ ในเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน ก็สวดได้คล่องแคล่ว ให้พระเณรอื่นถือหนังสือปาติโมกข์ หนังสือเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน คอยสอบทานเวลาที่ท่านท่องไม่มีผิดเลยสักคำเดียว

หลวงปู่เอีย สวดมนต์ได้ อ่านหนังสือได้ โดยเรียนจากสมาธิภาวนานี้ ส่วนการเขียนนั้น ท่านยังทำไม่ได้ ท่านบอกว่า *"ไม่คิดจะ*

เรียนเขียนด้วยเลย แค่การอ่านได้ สวดมนต์ได้ ก็น่าจะเพียงพอสำหรับนักปฏิบัติกรรมฐานซึ่งพูดกันด้วยใจแล้ว"

หลวงปู่ท่านพูดถึง **หลวงปู่เอีย** ว่า *"ว่ากันว่า* ***ของเก่า หลวงปู่เอีย****ท่านมีอยู่ เป็น* ***ปุพฺเพ กตปุญฺญตา*** *ได้ทำบุญมาแล้วด้วยดีแต่ปุเรชาติ ความรู้ทางหนังสือทั้งหลายจึงผุดขึ้นมาทางการภาวนาอย่างน่าอัศจรรย์ใจ คล้ายกับเรื่องของ* ***หลวงปู่หล้า*** *ผู้เป็นคนมาจากเวียงจันทน์ ท่านมาเรียนภาวนากับ****หลวงปู่เสาร์*** *ไม่มีความรู้ทางภาษาไทยเลย อ่านไม่ได้ เขียนไม่ได้ แต่สุดท้าย ท่านก็สามารถเรียนหนังสือไทยได้ทางสมาธิภาวนา เช่นเดียวกับ* ***หลวงปู่เอีย*** *นี้"*

หลวงปู่ ท่านลงสรุปว่า ***"การภาวนานี้มีผลอันน่าอัศจรรย์แด่ผู้ที่ตั้งใจทำจริงเสมอ ถ้าทำอย่างแน่วแน่ ทำอย่างมั่นคง ทำอย่างมอบกายถวายชีวิต ก็มักประสบผลอย่างคาดไม่ถึงเสมอ"***

๑๐๑.

เรื่องของ "เทพอุ้ม"

เกี่ยวกับการภาวนาของ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ที่บ้านกกกอก บริเวณเชิง**ภูหลวง** ในครั้งนั้น

หลวงปู่ไปภาวนาที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ใกล้น้ำซำ ท่านบอกว่า *"ได้ความสงบเยือกเย็น* ***สิ่งที่ไม่เคยรู้ก็ได้รู้ สิ่งที่ไม่เคยเห็นก็ได้เห็น"***

และ**หลวงปู่**ท่านเรียกสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ว่า **"เทพอุ้ม"**

ท่านขยายความว่า บริเวณต้นไม้ใหญ่กิ่งหนาใบดกนั้น มีรุกขเทพอาศัยอยู่มาก มีฤทธิ์เดชเดชานุภาพ มีรัศมีกายมากน้อยแตกต่างกันตามบารมีสร้างสมอบรมมา

ท่านบอกว่า ต้นไม้ใหญ่ ลำต้นเท่ากัน จะมีเทพไม่เท่ากัน

ต้นที่มีกิ่งแผ่ขยายออกไปกว้างไกลนั้น จะมีรุกขเทพอาศัยอยู่มากกว่าต้นที่สูงชะลูดตรงขึ้นไปถ่ายเดียว

ก็คงคล้ายกันกับคนเรานี่เอง บางคนมีตำแหน่งการงานใหญ่โต แต่ไม่มีเพื่อนพ้องบริวาร บางคนมีตำแหน่งเท่าเทียมกัน แต่มีเพื่อนพ้องบริวารห้อมล้อมดุจดาวล้อมเดือน วาสนาบารมีไม่เหมือนกันฉันใด ในกรณีต้นไม้ใหญ่ก็ฉันนั้น

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้บันทึกตามคำบอกเล่า และคำแนะนำของ**หลวงปู่** ว่า :-

- *การภาวนานั้น...ถ้าเลือกที่ได้ ควรเลือกที่ซึ่งอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ ต้นหนากิ่งก้านดก เทพที่อยู่ตามยอดพฤกษาทุกกิ่งก้านสาขาจะช่วยอนุโมทนา **"อุ้มจิต"** เราให้เข้าสู่ความสงบได้ง่าย*

- แต่ก็อย่ามัว **"รับต้อน"** แขก เพลิดเพลินไป เพียงแผ่เมตตาให้เขาก็พอแล้ว มัวตามตื่นเต้นกับนิมิตในภาวนา (รวมทั้งที่เห็นได้ด้วยตาเนื้อด้วย) จะเป็นบ้าไปเสียเปล่า...

- เห็นเขา เห็นวิมานของเขา นั่นก็ตัวเขา วิมานของเขา ซึ่งล้วนแต่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เทวดาก็เสื่อมสลายได้ เคลื่อนจากภพภูมิได้...ไม่เที่ยงเหมือนกัน

- *ได้กลิ่นดอกไม้หอม เวลานั่งภาวนา หรือเดินจงกรม...จะเป็นนิมิตให้กลิ่นที่เทพถือพานดอกไม้มาอนุโมทนา บูชาการทำความเพียรของเรา...หรือไม่ก็ช่าง...กลิ่นหอม มีได้ ก็ดับได้ ของใดเกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป*

- *ดูแต่จิตของเรา ให้จิตเป็นกลางๆ เป็น**อัพยากฤต**...เอา**ไตรลักษณ์**เข้าฟอกจิต..*

หลังจากเริ่มภาวนาดูแล้ว **หลวงปู่**พอใจในความเป็น**สัปปายะ**ของที่**บ้านกกกอก**มาก จึงตกลงอธิษฐานพรรษาที่ ๓๒ ที่**บ้านกกกอก**นี้

เมื่อพูดถึง **สัปปายะ** หรือ **ความสบายแห่งการภาวนา** นั้น ควรจะบริบูรณ์ด้วยความสบาย ๔ ประการ คือ **สถานที่สัปปายะ อากาศสัปปายะ บุคคลสัปปายะ** และ **อาหารสัปปายะ**

สถานที่สัปปายะ หมายถึง สถานที่ซึ่งชวนให้ดูดดื่มในการภาวนา ไม่เบื่อหน่ายในการปรารภความเพียร

อากาศสัปปายะ หมายถึง อากาศดี อากาศโปร่ง อากาศไม่หนัก ไม่กดทับจิต

บุคคลสัปปายะ หมายถึง ผู้อุปัฏฐากดูแล รู้สิ่งที่ควรประเคน รู้กาลที่ควรประเคน เช่น ไม่พรวดพราดเข้าไปเวลาที่ท่านกำลังสงบจิตอยู่ในสมาธิ รู้เวลาที่เมื่อท่านต้องการทำความเพียรอย่างอุกฤษฏ์ ไม่บิณฑบาต ก็ไม่ต้องวุ่นวายเซ้าซี้อ้อนวอนท่าน บุคคลนี้ รวมทั้งท่านที่เราไม่อาจเห็นได้ด้วยตามนุษย์ธรรมดาด้วย...!

อาหารสัปปายะ หมายถึง อาหารที่ถูกกับธาตุขันธ์ของท่าน ไม่ทำให้เจ็บป่วย เป็นไข้ พอสบายแก่ธาตุขันธ์ ไม่หนักเกินไป ไม่เบาเกินไป พอเป็นไปให้สะดวกแก่การภาวนา

โดยมาก **หลวงปู่**ท่านจะให้ความสำคัญกับ**สัปปายะ** ๓ ข้อแรกมากกว่า สำหรับข้อ **อาหาร** ท่านแทบจะไม่สนใจ เป็นการบิณฑบาตตามมีตามได้โดยแท้ เช่น ได้พริก ได้เกลือ ก็ฉันกับพริกกับเกลือ ได้ข้าวเปล่าๆ ก็ฉันข้าวเปล่าๆ ท่านว่า**พระพุทธเจ้าก็สอน ท่านอาจารย์มั่นก็สั่ง** พริกกับเกลือก็ดี ข้าวเปล่าๆ ก็ดี สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้มาจากการบิณฑบาต เป็น **ลาภ** ที่พระธุดงค์ควรมีความพอใจ เพราะ **ความจนเป็นสมบัติของบรรพชิต**

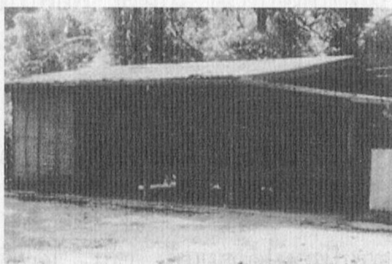
เรื่องการภาวนาที่**บ้านกกกอก**ในพรรษานี้ **หลวงปู่**บอกว่า *“นั่งได้ทุกที่ เดินจงกรมได้ทุกแห่ง เป็นภาวนาไปหมด... ภาวนาได้ทะลุทั้งตัว ภาวนาลมหายใจทุกเส้นขน...”*

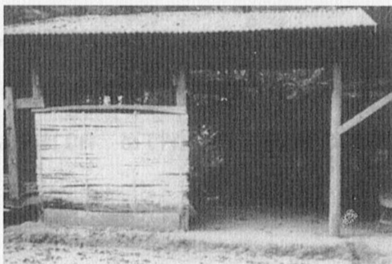
หลวงปู่พอใจการภาวนาที่**บ้านกกกอก**นี้ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ อากาศ และบุคคล ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่เห็นด้วยตา และที่ไม่เห็นด้วยตาปุถุชน ล้วนแต่เป็นสัปปายะ การภาวนาก็ก้าวหน้าดี

ในเวลาอีก ๘ ปีต่อมา คือ ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ พรรษาที่ ๔๐ **หลวงปู่**ได้เวียนกลับมาจำพรรษาที่**บ้านกกกอก**นี้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะได้กล่าวอีกครั้งต่อไป

ขอย้ำอีกครั้งว่า ที่**บ้านกกกอก**นี้ ในภายหลังได้จัดตั้งเป็นวัดชื่อ **วัดปริตตบรรพต** ผมยังไม่เคยไป ถ้ามีโอกาสจะต้องไปภาวนาให้ได้ครับ

บ้านกกกอก *ต.หนองงิ้ว อ.วังสะพุง จ.เลย*

๑. กุฏิที่หลวงปู่พักจำพรรษา เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๗

๒. ศาลาโรงครัว

*๓. โรงต้มน้ำร้อน และด้านหลังออกไปเป็นที่มี**น้ำซับ** มีน้ำตลอดปี ถือเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์*

๔. ป้ายชื่อวัดในปัจจุบัน

๑๒.
เรื่องของภูบักบิด

ในปี ๒๔๙๙ ที่กล่าวแล้ว **หลวงปู่หลุย** จำพรรษาที่**บ้านกกกอก** เป็นพื้นที่เชิงเขา พอออกพรรษาแล้ว **หลวงปู่** จึงเปลี่ยนสถานที่ภาวนา โดยขึ้นภูบ้าง

หลวงปู่ ขึ้นไปภาวนาบนภูชื่อว่า **ภูบักบิด** เป็นภูเขาเล็กๆ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเลยไม่มากนัก คือตั้งอยู่คนละฟากฝั่งแม่น้ำเลยกับตัวเมือง

เหตุที่**หลวงปู่**เลือกไปภาวนาที่ **ภูบักบิด** เพราะบนยอดภูนั้นป่าเขายังบริบูรณ์อยู่มาก และ**ประวัติของภูบักบิดแต่สมัยโบราณก็ดูขลังดี** คงจะมีเทพอยู่ที่นั่นมาก

หลวงปู่ไปที่**ภูบักบิด** ในเดือนอ้าย คือเดือนธันวาคมในปีนั้น หมายความว่าหลังออกพรรษาแล้วเดือนเศษ **หลวงปู่**ก็ขึ้นไปบำเพ็ญที่**ภูบักบิด**แห่งนั้น

ก่อนที่จะเล่าเรื่องการภาวนาของ**หลวงปู่** ผมขอเล่าตำนาน หรือประวัติภูบักบิด ตามที่หลวงปู่บอกว่า "ประวัติภูบักบิดนั้น**ขลังดี**" ที่ว่า**ขลัง**นั้นมีตำนานเล่าขานที่น่าสนใจ

ถ้ำบักบิด ที่หลวงปู่ขึ้นไปทำความเพียรนี้ ปากถ้ำค่อนข้างแคบ แต่ภายในกว้างขวาง สวยงาม ผนังถ้ำเป็นรูเป็นซอกมากมาย

เรื่องเล่าหรือตำนานของ**ถ้ำบักบิด**มีว่า แต่ก่อนภายในถ้ำกว้างขวางเวิ้งว้างกว่านี้ ด้วยมีเขตของพวก**บังบด** หรือพวก **ภุมมเทวดา** ดูแลรักษาอยู่ เพราะที่ถ้ำนี้มีสมบัติมากมาย เป็นสมบัติของเทวดาผู้มีศีลธรรม มีจิตบริสุทธิ์ ได้ปล่อยทิ้งไว้ให้เป็นสมบัติของส่วนกลาง อนุญาตให้ประชาชนนำมากราบไหว้บูชาและสามารถนำออกมาใช้สอยได้

ส่วนที่**ให้นำมากราบไหว้บูชา** ได้แก่ พระพุทธรูปทองคำ พระพุทธรูปเงิน นาก ขนาดต่างๆ กัน อันแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาอย่างสูงสุดของคนสมัยโบราณ จึงได้สร้างพระพุทธรูปด้วยวัสดุมีค่าไว้สักการะบูชา

ส่วนที่**ให้นำไปใช้สอยได้** ก็เป็นพวกสร้อยถนิมพิมพาภรณ์แก้วแหวนเงินทอง เช่น สร้อยตัว สร้อยคอ สร้อยสังวาล กำไลแขน กำไลข้อมือ เข็มขัดทอง เงิน นาก

สิ่งต่างๆ นี้กองทิ้งอยู่บนแท่นหินภายในถ้ำอย่างระเกะระกะ

เป็นที่ทราบกันว่า เมื่อใครก็ตามเข้าไปในเขตถ้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้แล้ว ทุกคนสามารถนำพระพุทธรูปหรือเครื่องประดับเหล่านั้นติดตัวออกมาได้ เมื่อเสร็จธุระแล้วให้นำกลับเอาไปคืนตามเดิม ทุกคนก็ปฏิบัติตามข้ออนุญาตนี้อย่างเคร่งครัด

เกี่ยวกับเครื่องประดับนั้น แต่ละคนสามารถหยิบติดตัวออกมาได้เพียง ๑ กำมือเต็มๆ ไม่ว่าจะเป็นสร้อยตัว สร้อยคอ เข็มขัด จี้ สร้อยปะวะหล่ำ กำไล อย่างใดก็ตาม สิ่งเดียวหรือหลายสิ่ง อนุญาตให้นำออกมาใช้ได้เพียงคนละ ๑ กำมือเท่านั้น เป็นการขอยืม และ...เสร็จแล้วต้องคืน

เพื่อเป็นการแสดงความบริสุทธิ์ ซื่อตรง ไม่หยิบเกิน หรือซุกซ่อนในกระเป๋า ในเสื้อผ้า หรือโดยเล่ห์เหลี่ยมอื่นใด จึงมีข้อกำหนดว่า

ผู้ที่จะเข้าถึงถ้ำตอนในที่เก็บทรัพย์สมบัตินี้ได้ **"จะต้องเข้าไปแต่ตัวเปล่า"** คือเข้าไปโดยไม่มีเสื้อผ้าติดกายเลย ต้องเปลื้องออกหมด

ข้อกำหนดนี้เป็นที่รู้ทั่วถึงกัน ต้องปฏิบัติเหมือนกันหมด ไม่ว่าหญิงหรือชาย ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่

ผู้ที่ต้องการขอยืมเครื่องประดับมาใช้ จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้

ดังนั้น ในสมัยโบราณ เมื่อถึงเทศกาลตรุษสงกรานต์ วันสารท วันทำการมงคล เช่น มีการแต่งงาน โกนจุก ทำบุญบ้าน เป็นต้น ชาวบ้านก็จะพากันขึ้นเขาไปขอยืมสิ่งของเครื่องประดับมาใช้

ผู้คนสมัยนั้นมีความซื่อตรง และอยู่ในศีลธรรมอันดี เห็นว่าของเหล่านี้เป็นสมบัติกลาง เมื่อยืมมาใช้แล้วก็นำไปคืนโดยดี ไม่มีบิดพลิ้ว

ว่ากันว่า มาถึงยุคหลัง คนเริ่มโลภโมโทสัน เริ่มไม่ค่อยยอมส่งของคืน ยึดถือเก็บไว้โดยทึกทักว่าเป็นของตนเอง เป็นการผิดศีลข้อ**อทินนาทาน**

เมื่อคนโกงมากขึ้น สมบัติในถ้ำก็ร่อยหรอลง เครื่องถนิมพิมพาภรณ์ที่เป็นทองคำสุกปลั่งก็เริ่มหมองลง ดำคล้ำลง คล้ายเป็นทองเหลืองไป

หลวงปู่หลุยเล่าว่า เมื่อสมัยท่านเป็นเด็ก ขึ้นภูไปที่ถ้ำนี้ ยังทันได้เห็นฆ้องเภรีโบราณขนาดค่อนข้างเขื่อง ตั้งเรียงรายอยู่ พระพุทธรูปทองคำก็ยังหลงเหลืออยู่บ้าง แต่เป็นพระพุทธรูปองค์เล็กๆ มีแผ่นเงินหรือแผ่นทองแผ่หุ้มองค์ ไม่เป็นทองคำทั้งองค์อย่างที่กล่าวขานกัน

พระพุทธรูปเล็กๆ เหล่านี้ ตั้งอยู่บนแท่นหินในหลืบถ้ำ ขณะนั้นราคาทองราคาเงินยังไม่สูง จึงไม่มีผู้สนใจ

หลวงปู่บอกว่า เห็นมีพระพุทธรูปปั้นดินเผาบรรจุอยู่ในไหเต็มหลายต่อหลายใบ สิ่งเหล่านี้เมื่อท่านกลับไปทำความเพียร ยังคงเหลือแต่พระดินในไหเท่านั้น

ชาวบ้านยืนยันกันว่า ความศักดิ์สิทธิ์ของถ้ำใน**ภูบักบิด**นี้ยังมีอยู่ มีพญานาคอยู่ภายในถ้ำ โพรงของพญานาคนั้น หากเอาลูกมะพร้าวทิ้งลงไปจะไปโผล่ที่**กุดป่อง** ซึ่งอยู่ในตัวเมืองเลยทีเดียว

สำหรับชื่อ **ภูบักบิด** นั้น เกิดจากมีผู้กระทำผิดศีลธรรมที่ถือว่าร้ายแรง ณ สถานที่แห่งนั้น

กล่าวคือ มีสามเณรรูปหนึ่ง เดินตามหลัง "แม่ออก" คือหญิงชาวบ้านคนหนึ่งเข้าไปในถ้ำนั้น ต้องเข้าไปแบบเปลือยเปล่า

สามเณรได้เอื้อมมือไป "บิด" ก้นแม่ออกที่เดินนำหน้า จะด้วยเจตนาอะไรก็ตาม ถือเป็นการผิดศีลธรรมอย่างแรง โดยเฉพาะผู้บวชเป็นสามเณร ควรสำรวมระวังในเรื่องนี้ให้มาก

นอกจากเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมแล้ว ยังเป็นการไม่เคารพสถานที่อีกด้วย **เป็นการดูหมิ่นสถานที่ ทำให้ปากถ้ำบริเวณที่มีสมบัตินั้นถล่มลง ปิดทางเข้าหมด**

ว่ากันว่า สามเณรผู้ทำความผิดเป็นศีลวิบัตินั้นไม่ถึงกับตาย แต่พลัดตกลงไปในรูของพญานาค แล้วไปโผล่อีกสถานที่หนึ่งซึ่งเรียกว่า **กุดป่อง** ในตัวเมืองเลย ตามที่กล่าวมาแล้ว

การที่เณรรอดชีวิตมานั้น ก็เพียงเพื่อมาบอกเล่าเรื่องที่ทำให้ถ้ำนั้นถล่มทลาย แล้วเณรนั้นกลายเป็นคนเสียจริตเลอะเลือน ได้แต่พร่ำเพ้อถึงกรรมไม่ดีของตน และสุดท้ายก็ตายไป

และ...ภูเขาแห่งนี้จึงได้ชื่อว่า **"ภูบักบิด"** ด้วยเหตุฉะนี้...แล!

สำหรับชื่อของภูลูกนี้ ชาวจังหวัดเลยจะเรียกกันว่า **ภูบอบิด** หรือ **ภูบ่อบิด** แต่ในบันทึกของ**หลวงปู่** ท่านเรียกว่า **ภูบักบิด**

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เคยปรึกษาเรื่องชื่อภูนี้กับพระเถระผู้ใหญ่ท่านว่า ควรเขียนตามชื่อที่**หลวงปู่**ท่านใช้ *"เพราะท่านย่อมพิจารณาและทราบเรื่องที่เหนือกว่าบุคคลธรรมดาจะเข้าใจ"*

นอกจากนี้ ชื่อ **"ภูบักบิด"** ก็สอดคล้องกับตำนานของถ้ำ คือ **ภูที่มีเจ้าหนุ่ม (เณร) ผู้ไป "บิด" หรือหยิกก้นแม่สาวภายในถ้ำนั้น**

๑๐๓.

การบำเพ็ญเพียรที่ภูบักบิด

ที่เชิงเขา **ภูบักบิด** มีวัดเล็กๆ อยู่วัดหนึ่ง แต่เดิมเรียกว่า **วัดภูบักบิด** ปัจจุบันคือ **วัดประชานิมิต**

สถานที่ที่**หลวงปู่**ขึ้นไปประกอบความเพียรนั้นเป็นถ้ำอยู่บนยอดภูซึ่งจะต้องเดินขึ้นจากเชิงเขาไปอีกประมาณ ๓ กิโลเมตร

ทาง ๓ กิโลเมตรนี้ หากเป็นพื้นที่ราบก็ไม่เป็นปัญหาแต่ประการใด แต่นี่เป็นทางขึ้นเขา ประกอบด้วยโขดหินตะปุ่มตะป่ำแหลมคม ต้องบุกป่าบุกเขา แหวกเถาวัลย์ กอไม้ พงหนาม พงหวายขึ้นไป ถือเป็นทางที่ลำบากพอดู

ที่โคจรบิณฑบาตอยู่ที่หมู่บ้านเชิงเขา!

หมายถึงว่า **หลวงปู่**จะต้องสะพายบาตรลงจากเขาทุกวัน เพื่อมาบิณฑบาตเป็นกิจวัตร เพื่ออาหารมาขบฉัน

เรื่อง**น้ำดื่มน้ำใช้บนยอดภูนั้นไม่มี หลวงปู่**ต้องใส่กระติก หรือใส่กาน้ำหิ้วขึ้นไป

เพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำไปส่วนหนึ่ง **หลวงปู่** จึงมักจะฉันที่เชิงเขาเป็นการตัดปัญหาเรื่องหาน้ำมาล้างบาตร ฉันแล้วก็ล้างบาตรให้เรียบร้อยแล้วเอาน้ำใส่กาหิ้วขึ้นไปบนภู

ท่านทำอย่างนั้นเป็นประจำ

แต่...ถ้าวันใดรู้สึกว่าภาวนาดี จิตรวมดี **"แจบจมดี"** ถอนออกมาพิจารณาธรรมหมุนตัวเป็นเกลียวต่อเนื่องกัน เช่นนี้ **หลวงปู่**ก็จะงดบิณฑบาตไปเลย งดฉัน ซึ่งอาจจะเป็นคราวละสองวัน สามวัน หรือแม้แต่เจ็ดวันก็มี

หลวงปู่ บอกว่า *"อาหารทางกายไม่มีความหมายเท่าอาหารทางจิต"* ในเวลาเช่นนั้น

การบำเพ็ญเพียรของ**หลวงปู่** ที่**ภูบักบิด**นี้ เป็นที่ลือเลื่องกันว่า **ในวันหนึ่งๆ หลวงปู่ใช้น้ำเพียงกาเดียว**

กล่าวคือ หลวงปู่สามารถใช้น้ำกาเดียวนี้เพื่อทั้งฉัน ทั้งชำระกาย ทั้งล้างหน้า ล้างมือ ล้างเท้าได้

ยิ่งกว่านั้น...หากเป็นเวลาทำความเพียรอย่างอุกฤษฏ์ น้ำกาเดียวนั้นก็จะต้องถนอมใช้ให้เพียงพอไปจนกว่าจะลงมาบิณฑบาตครั้งต่อไป ซึ่งอาจเป็นเวลาสองวัน สามวัน หรือเจ็ดวัน ตามที่ท่านกำหนด

เมื่อลูกศิษย์กราบเรียนถาม **หลวงปู่** อธิบายว่า **ท่านฉันน้ำเพียงจิบเล็กน้อย หรือเมื่อต้องการจะอยู่หลายวัน ก็เพียงแตะปลายลิ้นให้รู้สึกถึงความชุ่มฉ่ำเท่านั้น น้ำที่ใช้ล้างหน้าล้างมือแล้วก็เก็บไว้ใช้สำหรับสรงหรือล้างเท้าต่อไป คือเพียงใช้ผ้าชุบน้ำนั้น ค่อยๆ เช็ดตัวเช็ดเท้าเอา**

ครูบาอาจารย์เคยบอกว่า เรื่องอาหารและน้ำดื่มนี้ ผู้ที่เคยผ่านการบำเพ็ญภาวนาได้ผลดี ย่อมทราบดีว่าระหว่างเวลาจิตทรงอยู่ในสมาธิร่างกายจะแทบไม่รู้สึกถึงความหิวโหยแต่ประการใด จิตจะเอิบอิ่ม

ไม่หิวอาหาร ไม่กระหายน้ำ ไม่ง่วงเหงาหาวนอน จิต **“ตื่น”** รับสัมผัสธรรมที่มากระทบตลอดเวลา

อีกประเด็นหนึ่ง ครูอาจารย์ก็บอกว่า ***“การทรงอยู่ในสมาธิหรือฌานนั้น มิได้หมายความว่าจะต้องนั่งหลับตา ขัดสมาธิ เป็นฤๅษีบำเพ็ญตบะอยู่ตลอดไป แต่อาจจะยืน เดิน พูด สนทนา อยู่ในอิริยาบถปกติของบุคคลธรรมดาก็ได้”***

(เมื่อคราวที่พวกเราจัดงานสมโภช**พระมหาธาตุมณฑปฯ** ที่วัดป่า**อาจารย์มั่น** อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ เมื่อ ๑๐-๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๖ พระครูบาที่ทำหน้าที่เจ้าสำนัก กำลังอยู่ในช่วงอธิษฐาน**งดอาหาร** ท่านไม่ได้ฉันอาหารติดต่อกันนานกว่า ๑ สัปดาห์ ท่านทำหน้าที่จัดงานบริหารงานได้ตามปกติ สีหน้าแช่มชื่น ถ้าไม่ถามไม่มีทางรู้เลยว่าท่านอยู่ระหว่างอดอาหาร และท่านทำอย่างนี้บ่อยๆ ในช่วงที่***ภาวนาดี***_ปฐม)

การภาวนาที่**ภูบักบิด**ในครั้งนั้น **หลวงปู่หลุย** ได้บันทึกไว้ว่า :- ***“สถานที่เป็นมงคลดี เทพมาก จิตแจบจมดี แทบไม่อยากจะจากไปที่อื่นเลย ลืมมืด ลืมแจ้ง***

หลวงปู่ ได้กลับไปภาวนาที่**ภูบักบิด** หลายครั้ง ในระยะหลังๆ ท่านบอกว่า **“มันจืดไปแล้ว”** เข้าใจว่าเมื่อท่านรู้สึกคุ้นกับสถานที่ ความรู้สึก **“ใหม่”** หรือความตื่นเต้นน่าจะหมดไป ท่านจึงบอกว่า **“มันจืดไป”**

๑๐๕.

ผจญพญานาคภูบักบิด

เมื่อแรกที่**หลวงปู่หลุย**ขึ้นไปภาวนาบน**ภูบักบิด** ท่านไม่ได้สนใจเรื่องพญานาคที่มีการกล่าวถึงกัน ท่านขึ้นไปเพราะเห็นสถานที่สงบสงัดและดูขลังดี!

เมื่อ**หลวงปู่**ไปภาวนาในคืนแรก ท่านบอกว่า เห็นมือใหญ่ ดำยื่นออกมาจากถ้ำ เป็นมือที่ใหญ่โตเกินขนาดที่จะเป็นมือมนุษย์ ขนยาวรุงรัง ไม่เห็นอวัยวะส่วนอื่น นอกจากมือที่ชูร้อนเหมือนจะขอบุญกุศล หลับตาก็เห็น ลืมตาก็เห็น

หลวงปู่กำหนดจิตถาม ได้ความว่า **"เป็นเปรตมาขอส่วนบุญ"** ท่านจึงได้ตั้งจิตแผ่เมตตาให้

ส่วนเรื่อง**พญานาคภูบักบิด** ที่เล่าลือกันนั้น ภายหลัง**หลวงปู่**ยอมรับว่า **"มีสิ่งลึกลับนี้อยู่จริง"**

หลวงปู่เล่าว่า พญานาคที่ภูบักบิดนั้น เดิมเป็น**มิจฉาทิฐิ** ระหว่างที่**หลวงปู่**ภาวนาอยู่ก็ถูกลองดี โดย **"เอาส่วนหางพันรอบกายท่านหลายรอบ แล้วรัดจนแน่น"**

ท่านว่า **"หนักอึ๊กซึ๊ก...อึ๊กซึ๊ก...อึดอัดมาก"**

ทันทีที่รู้สึก ตั้งสติไม่ทัน ตกใจนิดหน่อย ท่านว่า "เกือบเสียทีเขา"

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้**หลวงปู่**จะเป็นพระเถระ พรรษากว่า ๓๐ แล้ว รวมทั้งเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับพญานาคมาก่อน แต่เพิ่งมาพบพญานาคพันตัวอย่างกะทันหัน จึงอดสะดุ้งไม่ได้

เมื่อ**หลวงปู่**ตั้งสติได้ ก็กำหนดจิต **"เอา พุทโธ...พุทโธ เป่าเข้าไป...เป่าเข้าไป ที่มันรัดแน่น ก็คลายวับๆ เลย คลายเร็ว...เร็วเลย"**

เมื่อเหตุการณ์ผ่านไปแล้ว **หลวงปู่**ก็คงอยู่ทำความเพียร ณ สถานที่นั้นต่อไป ได้แผ่เมตตาให้พญานาคตนนั้น **จนภายหลังจิตของเขาอ่อนน้อมลงต่อท่าน กลายเป็นเพื่อนเป็นมิตรกัน**

หลวงปู่ได้กลับไปที่**ภูบักบิด**หลายครั้ง ระยะหลังท่านถือเป็นสถานที่ที่จะพาพระเล็กเณรน้อยขึ้นไปภาวนาเร่งความเพียร **โดยมีพญานาคตนนั้นเป็นผู้ช่วยทรมานทดสอบความมั่นคงของจิตใจของพระเณรเหล่านั้น**

ลูกศิษย์เคยกราบเรียนถามว่า *"การทดสอบของพญานาคนั้นทำอย่างไร?"*

หลวงปู่ หัวเราะ แล้วก็เฉยเสีย!

ลูกศิษย์คาดเดากันว่า พญานาคนั้นย่อมมีฤทธิ์ในการแปลงกายหรือเนรมิตสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้รวดเร็วมาก คงจะเป็นการทำให้ผู้ภาวนาเกรงกลัว **จึงจะได้ไม่กล้าส่งจิตออกนอก แนบแน่นอยู่กับพุทโธ จนรวมลงเป็นสมาธิโดยเร็ว**

จะคาดเดาถูกหรือผิด หลวงปู่ก็เฉย อยากเดาก็เดาไป

๑๐๕.

การสร้างแท่นพระ
ในถ้ำที่ภูบักบิด

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เขียนถึงเรื่องนี้ว่า :-

ภายในถ้ำ (บนภูบักบิด) ปัจจุบันมีพระพุทธรูปประธาน ที่ท่าน **พระครูอดิศัยคุณาธาร** สร้างขึ้นไว้แต่ปี ๒๕๑๕ หนึ่งองค์

ภายหลัง **ในปี ๒๕๒๙** นี้เอง **หลวงปู่** ได้มอบพระประธานองค์ใหญ่ไปประดิษฐานไว้อีก ๑ องค์ คู่กับพระพุทธรูปองค์เดิม แล้วรวบรวมพระพุทธรูปโบราณองค์เล็กองค์น้อยที่ยังหลงเหลืออยู่ในถ้ำ บรรจุเข้าไว้ในองค์พระพุทธรูปองค์ใหญ่ด้วย

พระพุทธรูปองค์ใหญ่นี้ตั้งอยู่กับพื้นถ้ำ ดูไม่เหมาะสม

หลวงปู่ได้มอบหมายให้ลูกศิษย์ท่านหนึ่งทางจังหวัดเลยได้จัดการสร้างแท่นพระสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปองค์นั้น โดยท่านมอบเงินให้จำนวนหนึ่ง ๔,๐๐๐ บาท แล้วญาติโยมบริจาคสมทบอีก ๑๔,๐๐๐ บาท

ปรากฏว่า **หาช่างรับเหมาไม่ได้** ไม่มีใครยินยอม เพราะต้องขนอิฐ ปูน ทราย น้ำ และเครื่องไม้เครื่องมือขึ้นไปทำ ต้องเดินทางขึ้นเขาไปลำบากอีก ๓ กิโลเมตร

ศิษย์ท่านนั้นไม่ทราบจะทำอย่างไร **จึงอธิษฐานถึงหลวงปู่ ขอให้งานลุล่วงไปด้วยดีด้วยเถิด!**

น่าประหลาดใจมาก ที่จู่ๆ ก็มีผู้เสนอตัวมาอนุเคราะห์จัดหารถฟอร์วีล และนำลูกน้องมาช่วยขนอิฐ ปูน ทราย บุกเขาขึ้นไปส่งจนถึงที่!

ส่วน**น้ำ** ไม่ต้องขนขึ้นไป เพราะ**บังเอิญ!** (ไม่ทราบว่า บังเอิญหรือไม่?) เกิดฝนตกหนัก สามารถรองน้ำใส่แท็งก์ใส่ตุ่มได้เต็ม!

การก่อสร้างแท่นพระพุทธรูปก็เป็นอันสำเร็จ และสามารถอัญเชิญองค์พระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนแท่นได้เรียบร้อยทุกประการ

พระธรรมวราลังการ
(พระอาจารย์มหาศรีจันทร์ วณฺณาโภ)
วัดศรีสุทธาวาส จ.เลย

นอกจากนี้ **คุณหญิงสุรีพันธุ์** ยังเขียนไว้อีกว่า :-

"ชาวจังหวัดเลยเล่าให้ฟังถึง**โบสถ์วัดประชานิมิต** ที่ก่อสร้างขึ้นมา ณ ที่เชิง**ภูบักบิด**นั้น ในปี ๒๕๒๐ ที่พระคุณเจ้า**หลวงปู่ศรีจันทร์**เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์

เช้าวันงาน **รอบบริเวณภายนอกวัดฝนตกหนัก แต่ในบริเวณงานไม่มีฝนเลย**

ครั้งเมื่อถึงเวลาพิธี ก็มีละอองน้ำโปรยปรายทั่วบริเวณ เหมือนพญานาคมาพ่นน้ำเป็นฟองฝอยอวยชัยให้พรแสดงสาธุการฉะนั้น

ผู้ที่มาร่วมงานต่างเห็นเป็นอัศจรรย์กันทุกคน"

๑๐๖.

หลวงปู่ "เกือบเสีย" ที่ภูบักบิด

หลังจากนั้นอีกหลายปี ใน**บันทึกของหลวงปู่**ได้ย้อนกลับไปเขียนถึง **ภูบักบิด** อีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คราวที่ท่านไปภาวนาครั้งแรกในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ ครั้งที่ท่านถูกพญานาครัดกาย

ในบันทึก **หลวงปู่**ได้เขียนถึงสถานที่ที่ท่านภาวนาแล้ว **"เกือบเสีย"** ว่ามีที่ไหนบ้าง ดังนี้ : -

*"**ภูเก้า ๐๑** ภาวนาเกือบเสีย*

***ถ้ำผาบิ้ง ๐๒** เกือบเสีย*

***๐๓ ถ้ำผาพร้าว ฝั่งซ้าย** (ฝั่งประเทศลาว) เกือบเสีย บุญวาสนาแก้ทัน เพราะอยู่คนเดียวเสียด้วย นี่เถระผู้ใหญ่ยังมีนิมิตหลอกได้ (ปีนั้นหลวงปู่ได้ ๓๖ พรรษา)*

ภูบักบิด** เกือบเสียเหมือนกัน **พ.ศ. ๙๙

***ถ้ำโพนงาม พ.ศ. ๗๗** เกือบเสียเหมือนกัน ระยะผลร้ายที่สุด เกือบสึก เกือบบ้า เกือบเสียชีวิต สกลนคร"*

ที่**ถ้ำโพนงาม** พ.ศ. ๒๔๗๗ ที่**หลวงปู่**เขียนว่า *"เกือบเสีย ฯลฯ"* นั้น *ต่อมาท่านเขียนว่า "การทำความเพียรอยู่**ถ้ำโพนงาม** ปี ๗๗ นั้นเด่นมาก... **หากเราได้ฟังเทศน์ท่านอาจารย์มั่น เราอาจได้สำเร็จอรหันต์!"***

นี่คือคำว่า **"เกือบเสีย"** ของ**หลวงปู่!**

ส่วน **"เกือบเสีย"** ที่ **ภูบักบิด** นั้น **หลวงปู่**ได้บันทึกไว้ในที่อีกแห่งหนึ่งว่า :-

*"**ถ้ำภูบักบิด** เป็นสถานที่ทำความเพียรไม่เบื่อ จิตไม่คุ้นเคยในสถาน เกรงกลัวในสถานเสมอ นำมาซึ่งความเจริญ นิมิตไม่ร้าย เมตตาจิตเสมอภาค ไม่มีอคติ แผ่เมตตาจิตเยือกเย็นดี ถ้ำนี้ปรุโปร่งทั่ว*

ธันวาคม พ.ศ. ๙๙ เดือนอ้าย พ.ศ. ๙๙ *ถ้ำนี้ได้พิจารณาตาย ตายที่สงัดดี **เป็นหนทางพระอริยเจ้า ตายคนเดียว** ตายด้วยกิเลสคือตายด้วยหมู่ไม่ดี"*

"ถ้ำนี้พิจารณาธรรมะแจ่มใส พิจารณาแห่งเดียวรู้ทั่ว ภาวนาได้ทะลุทั้งตัว ภาวนาลมหายใจทุกเส้นขน เทพ อมนุษย์ นาค ในที่นี้ชอบ เอาใจมาก แผ่เมตตาจิตนั้นชอบนัก

*มีเมตตาเสมอภาคต่อบุคคลทั้งปวง **จิตสูงมีอำนาจมาก ความรู้เลื่อนจากฐานะเดิมสู่ที่สูงมาก** ประหวัดถึงกึ่งพุทธกาลเสมอ มีปาฏิหาริย์ดีกว่าถ้ำอื่นๆ...จิตอุ้มหนุน เอื้อเรื่อยๆ*

*อยู่ถ้ำนี้ไปนานๆ จะมีความรู้ใหญ่โต จิตประหวัดคิดถึงกามไม่มี เหมือนที่**ถ้ำผาปู่** นิมิตความฝันเป็นมงคล"*

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ผู้เขียนเรื่องนี้ ลงสรุปท้ายว่า *"เราคงจะเข้าใจว่า **เกือบเสีย** ของท่านได้ดีแล้ว...!"*

ผมไม่มีความเห็น **ฝากเป็นโจทย์การบ้านให้ท่านผู้อ่านเป็นผู้พิจารณาเอาเองก็แล้วกันนะครับ!**

๑๐๗.

จำพรรษาร่วมกับหลวงปู่ขาว

ขอทบทวนท่านผู้อ่านโดยย้อนไปถึงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ ณ **วัดโพธิสมภรณ์** จังหวัดอุดรธานี

ณ วันนั้น **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** กับ **หลวงปู่ขาว อนาลโย** ได้ญัตติเป็นธรรมยุต เป็นนาคขวา-ซ้าย ซึ่งกันและกัน โดยมีท่านเจ้าคุณ**พระธรรมเจดีย์** เป็นพระอุปัชฌาย์

หลวงปู่ทั้งสององค์ จึงเป็นกัลยาณมิตรเอื้อเฟื้อต่อกันตลอดมาด้วยต่างมีใจตรงกัน หวังจะปฏิบัติธรรมเพื่อความเกษมหลุดพ้นจากวัฏฏวนเช่นเดียวกัน

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ **หลวงปู่หลุย** กับ **หลวงปู่ขาว** ได้จำพรรษาด้วยกันที่ **วัดป่าบ้านหนองวัวซอ** อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี และก็มี **หลวงปู่ชอบ ฐานสโม** ร่วมจำพรรษาอยู่ด้วย

หลังจากนั้น ต่างองค์ต่างก็แยกย้ายกันไปแสวงวิเวกตามป่าตามภูเขา เงื้อมถ้ำ โคนไม้ ป่าเปลี่ยว เพื่อทรมานกิเลสในต่างถิ่นต่างสถานที่กันไปตามนิสัยความพอใจของแต่ละองค์

ทาง**หลวงปู่หลุย** เที่ยววิเวกจำพรรษาอยู่ทางอุดร ขอนแก่น นครราชสีมา และใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ตามถ้ำตามเขาในเขตจังหวัดเลย อันเป็นจังหวัดบ้านเกิด พร้อมทั้งติดตามไปจำพรรษาใกล้กับ**หลวงปู่มั่น**ในจังหวัดสกลนคร ตามที่กล่าวมาตั้งแต่ต้น

ทางด้าน**หลวงปู่ขาว** ท่านจากจังหวัดอุดร ไปทางสกลนคร นครพนม แล้วออกติดตาม**หลวงปู่มั่น**ไปแสวงความวิเวกทางภาคเหนือ จนได้ธรรมอันเป็นยอดปรารถนาที่**บ้านโหล่งขอด** อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ แล้วจึงกลับมาภาคอิสาน ได้พบกับ**หลวงปู่หลุย** บ้างในช่วงเวลาที่ท่านทั้งสองเข้ากราบเยี่ยมฟังธรรม**หลวงปู่มั่น** แต่ระยะเวลาที่ท่านโคจรมาประสานกันนั้นค่อนข้างจำกัด

ขอรวบรัดมาถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๙ **หลวงปู่ขาว** ได้รับอาราธนาอ้อนวอนจากชาวบ้านแถบ**บ้านค้อใต้** ขอให้ท่านมาเป็นประธานให้เป็นที่พึ่งทางใจแก่พวกเขา โดยจำพรรษาที่ **วัดป่าแก้ว** บ้านชุมพล ต.ค้อใต้ อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร

เป็นการกลับมาจำพรรษาที่วัดนี้เป็นครั้งที่สอง และ**วัดป่าแก้ว**นี้ เป็นวัดสุดท้ายที่ท่านอยู่จำพรรษา ก่อนจะไปปักหลักอยู่ประจำที่ ที่ **วัดถ้ำกลองเพล** จังหวัดหนองบัวลำภู ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ และพักอยู่ที่วัดนี้ตราบจนวาระสุดท้ายของท่านในปี พ.ศ. ๒๕๒๖

หลวงปู่หลุย ท่านเที่ยววิเวกมาจากทางจังหวัดเลย มาพบ**หลวงปู่ขาว** ที่**วัดป่าแก้ว** ก่อนจะเข้าพรรษา ปี ๒๕๐๐ เล็กน้อย **หลวงปู่ขาว** จึงชักชวนให้จำพรรษาอยู่ด้วยกัน

แม้สภาพของ**วัดป่าแก้ว**จะอยู่ในพื้นที่ราบ ไม่ใช่ถ้ำ ไม่ใช่เขาอย่างที่**หลวงปู่**คุ้นเคยก็ตาม แต่เมื่อ**หลวงปู่ขาว** ซึ่งเป็นเพื่อนสหธรรมมิกชวนให้อยู่ด้วย ประกอบกับท่านมีอัธยาศัยต้องกัน มีคุณธรรมที่ท่านยกย่อง **หลวงปู่**จึงตกลงจำพรรษาอยู่ด้วย

หลวงปู่ บอกว่า สถานที่นี้ออกจะเป็นที่ซึ่ง "ลวงตา" อยู่ เดิมคิดว่าคงจะไม่มีอะไรเลย แต่เมื่อพอใจอยู่กับกัลยาณมิตร ได้มีเวลาธรรมสากัจฉากันบ้าง ซึ่งก็คงเป็น "สัปปายะ" อันเพียงพอแล้วที่ท่านต้องการ แต่ท่านก็ได้พบว่านอกจากบุคคลสัปปายะแล้ว แม้สถานที่ก็สัปปายะ และอากาศก็สัปปายะด้วย

หลวงปู่ทั้งสององค์ถูกอัธยาศัยกันมาก ดังที่กล่าวแล้ว นอกเหนือจากเวลาที่ญาติโยมมาหา ซึ่งเป็นเวลาที่**หลวงปู่** ท่านช่วย**หลวงปู่ขาว**รับแขกแล้ว ท่านทั้งสององค์ต่างก็เข้าที่ภาวนา หรือเดินจงกรมกัน อยู่คนละแห่ง คนละแดนของวัด วันหนึ่งๆ แทบไม่ได้พบหน้ากัน พูดคุยกัน

จะได้คุยกันก็เวลาเตรียมตัวไปบิณฑบาต กับเวลาฉันน้ำร้อน

หลวงปู่ บอกว่านิสัยของ**หลวงปู่ทั้งสอง**คล้ายกัน คือ ชอบเปลี่ยนที่ทำความเพียร เช่น เวลาเช้านั่งภาวนาอยู่ ณ ร่มไม้แห่งหนึ่ง เวลาบ่ายไปทำความเพียรอีกแห่งหนึ่ง ตกค่ำก็เปลี่ยนที่ต่อไปอีก เปลี่ยนทิศเปลี่ยนสถานที่

แม้แต่เส้นทางจงกรม แต่ละองค์ยังจัดทำไว้หลายสาย สายหนึ่งสำหรับบริเวณนี้ อีกสายหนึ่งสำหรับบริเวณตอนโน้น

บริเวณวัดนั้นกว้างขวางมาก ด้วยยังเป็นป่าเป็นแนวไพรอยู่ ผู้ภาวนาจึงสามารถเที่ยวเลือกหาแบ่งปักปันเขตภาวนากันตามอัธยาศัย

แดนนี้...สุดชายป่านี้ เป็นขององค์นี้

แดนโน้น...สุดชายป่าโน้น เป็นขององค์นั้น

หลวงปู่ เล่าขันๆ ว่า *"ก็...สมมติกันนะแหละว่าเป็นแดนของใครๆ ...แต่บางเวลา เปลี่ยนทิศทางไปซ้าย ไปขวา ไปใกล้ ไปไกล...**ภาวนาเพลินไป ออกจากที่ภาวนา ปรากฏว่ามาทับแดนกัน คือ อยู่ห่างกันเพียงกอไม้กลุ่มเดียว ก็เคยมี...!"***

หลวงปู่ขาว อนาลโย, หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร

๑๐๘.

ใช้ฌานของจิตไปเยี่ยมกัน

หลวงปู่หลุย ท่านต้องอัธยาศัยกับ**หลวงปู่ขาว**มาก โดยปกติท่านชอบสันโดษไปองค์เดียว แต่สำหรับกับกรณีของ**หลวงปู่ขาว**ดูจะเป็นกรณียกเว้น

เมื่อ**หลวงปู่ขาว**ไปพบถ้ำกลองเพล ท่านจึงชวน**หลวงปู่หลุย** ให้ไปจำพรรษาด้วยกันอีก

ในพรรษาปี ๒๕๐๑ กับ ๒๕๐๒ **หลวงปู่หลุย**จึงอยู่ร่วมจำพรรษากับ**หลวงปู่ขาว** ต่อไป

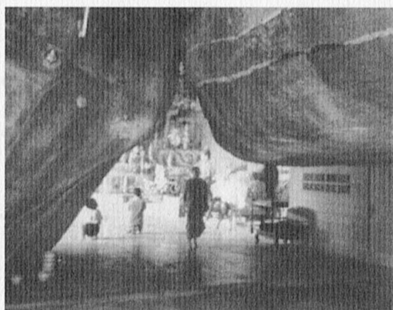
รวมเป็นเวลาที่**หลวงปู่สององค์** จำพรรษาอยู่ด้วยกันถึง ๓ ปีติดต่อกัน ซึ่ง**หลวงปู่หลุย**ท่านว่า **ท่านมิได้เคยจำพรรษาอยู่ด้วยใครนานเช่นนี้มาก่อนเลย**

ที่**ถ้ำกลองเพล**มีอาณาบริเวณกว้างขวาง เป็นป่ารกชัฏ บริบูรณ์ด้วยพลาญหิน ละหานห้วย เงื้อมเขา และเถื่อนถ้ำที่หลบเร้นมากมาย การที่**หลวงปู่ทั้งสององค์**จะแยกกันหลีกเร้นไปหาที่สงัดวิเวก จึงแทบไม่มีโอกาสที่จะมา **"ทับแดน"** กันได้เลย

ท่านอยู่องค์ละเงื้อมหิน องค์ละถ้ำ ไม่ต้องพูดคุยกัน

ในภายหลัง ลูกศิษย์ได้พบบันทึกของ**หลวงปู่หลุย** ท่านเขียนไว้ตอนหนึ่งว่า

"พระเถระไปเยี่ยมกัน ท่านใช้ฌานของจิต ไม่ต้องพูดกันอย่างคนธรรมดา รู้สุข รู้ทุกข์ รู้ทันที ผิดกับคนสามัญต้องถามทุกข์สุขกันเสียจึงจะรู้"

ภายใน ***ถ้ำกลองเพล***

ศาลาหลังเก่า

หน้าลานวิหารถ้ำ

๑๐๙.

หลวงปู่เขียนถึงถ้ำกลองเพล

ในสมุดบันทึกของ**หลวงปู่** ท่านได้เขียนถึง**ถ้ำกลองเพล** หลายแห่ง ซึ่งท่านให้ชื่อว่า **"โฆษณาเชยชมถ้ำกลองเพลโดยเอกเทศ"**

บันทึกเหล่านี้ **คุณหญิงสุรีพันธุ์** ได้**คัดเลือก**มาเสนอในหนังสือประวัติของ**หลวงปู่** แล้วผมก็ทำการ **"คัดลอก"** มาเสนอต่อ ณ ที่นี้ ดังต่อไปนี้ครับ : -

*"**ถ้ำกลองเพล** เป็นสถานที่ประชุมของพุทธบริษัท มีทั้งภิกษุสงฆ์ สามเณร มีทั้งศิษย์วัด มีทั้งแม่ขาว นางชี และมี **ท่านอาจารย์ขาว** ผู้เป็นเถระผู้ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาเป็นเจ้าอาวาส ประกอบทั้งมีคุณวุฒิทางธรรมวินัยที่ได้อบรมและฉายความรู้มาจากเถระผู้ใหญ่ กล่าวคือ **ท่านอาจารย์มั่น** โลกนิยมกันว่า เป็นคณาจารย์ฝ่ายวิปัสสนากรรมฐานที่สำคัญของภาคอีสาน"*

*"แม้**ท่านอาจารย์ขาว**องค์นี้ เป็นที่นับถือของพระเถรานุเถระผู้ใหญ่มานาน ทั้งท่านได้มีโอกาสมาจำพรรษา ณ **ถ้ำกลองเพล** นี้ ก็ได้ทราบว่า พระภิกษุสามเณร แม่ขาว นางชี มาจากต่างถิ่น ต่างจังหวัด เช่น อุบล อุดร ขอนแก่น เลย หนองบัวลำภู สกลนคร พร้อมฉันทะมาจำพรรษา ณ ถ้ำกลองเพลนี้ปีละมากๆ หากว่าเช่นนั้นเป็นสายชนวนให้พุทธบริษัท ดำเนินการก่อสร้าง**วัดถ้ำกลองเพล**"*

*"**ถ้ำกลองเพล** นี้ เนื้อที่ของวัดกว้างขวางประมาณ....ไร่ ภูเขาถ้ำกลองเพลเป็นธรรมชาติภูเขามาตั้งแต่ปฐมกัป มีเรือกเกณฑ์ภูมิลำเนาดี มีน้ำอุปโภคบริโภค มีถ้ำใหญ่ มีพุทธรูปปฏิมากรเป็นพยานน่าชื่นใจน่าบูชา และมีเหลี่ยมหินที่เล็กๆ หลายแห่ง ซอกเขาต่างๆ เป็นที่ ซ่อนใจซ่อนตัวในเวลากลางวันได้ สถานที่ขึ้นไปหา**ถ้ำบิ้ง**ขึ้นแต่**ถ้ำหาร** ไป... มีสูงๆ ต่ำๆ และมีกุฏิปลูกขึ้นไปโดยลำดับสวยงาม ส่วน**ผาผึ้ง**นั้น มีดานหินที่สะอาด เดินภาวนาเปลี่ยนอิริยาบถได้ตามสบาย ทั้งมีก้อนหินสูงๆ ต่ำๆ สะอาด เจริญใจ ทั้งมีลำคลองน้ำเล็กๆ ที่มีน้ำใช้ ฤดูฝนใสสะอาด บริโภค อุปโภค ได้เป็นอย่างดี **ถ้ำกลองเพล**นี้ ประกอบไปด้วยป่าใหญ่ที่เกิดจากธรรมชาติ เป็นเทือกดงแนวป่าเปลี่ยว สดชื่นป่าไม้นั้นล้วนอยู่ในบริเวณ**ถ้ำกลองเพล**ทั้งนั้น"*

*"**ถ้ำกลองเพล** นี้ หนทางเข้าวัด ติดกับทางรถยนต์ระหว่างอุดรไปหนองบัวลำภู ทางแยกรถยนต์เข้ามาทางวัด ๕ กิโลเมตร สะดวกไม่ขัดข้องด้วยประการใดๆ **ถ้ำกลองเพล** เป็นสถานที่ห่างไกลจากบ้าน เป็นสถานที่เจริญสมณธรรม เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์มาแต่โบราณกาลนานหนักหนา เป็นสถานที่มงคลดุจเทพรักษาถิ่นนี้มาก เป็นสถานที่ดึงดูดน้ำใจพวกเราพุทธบริษัทให้มาดูสภาพของถ้ำกลองเพลเรื่อยๆ... เป็นสถานที่มีชื่อเสียงเด่นไปต่างจังหวัดอื่น... เป็นสถานที่ร่วมใจของชาวเมือง มีข้าราชการ พ่อค้าพาณิชย์ และชาวไร่ชาวนา พากันมานมัสการพระพุทธรูปปฏิมากร เจดีย์สถาน แม้ในฤดูกาลปีใหม่ ท่านศาสนิกชนทั้งหลายพากันมาสระสรงพระพุทธรูปเพื่อขอฟ้าขอฝน และขอพรเพื่ออายุ วรรณะ สุขะ พละ สำหรับปีใหม่"*

"**ถ้ำกลองเพล**นี้ มีทั้งต้นกล้วย ต้นขนุน ต้นมะละกอ เป็นพิเศษ หมากไม้บริโภคที่เกิดจากธรรมชาติไม่แสลงโรค ครั้นพากันบริโภคแล้วบังเกิดความสุข หากว่าเป็นเช่นนี้ พวกเราพุทธศาสนิกชนควรปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมสาธารณวัตถุ เพื่ออุทิศบูชาไว้ในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอานิสงส์อย่างใหญ่ไพศาล"

"**ถ้ำกลองเพล** นี้ มี**ท่านอาจารย์ขาว** เป็นเจ้าอาวาส ท่านเป็นคณาจารย์ฝ่ายวิปัสสนา ทั้งมีพระภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมาก มีทั้งฤดูแล้ง ฤดูฝน มิได้ขาด ท่านโยคาวจรเจ้าทั้งหลายผู้ที่แสวงหาวิโมกขธรรมย่อมไปๆ มาๆ อยู่อย่างนั้นมิได้ขาดสาย ท่านเหล่านั้นมาพักพาอาศัยพึ่งร่มพึ่งเย็น ที่คณะอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายท่านพากันก่อสร้างไว้ดังนี้ แม้เสนาสนะไม่เพียงพอก็อยู่ ท่านเหล่านั้นพากันอยู่ในรุกขมูล ต้นไม้บ้าง อยู่ในถ้ำบ้าง อยู่ง่ามภูเขาบ้าง แล้วแต่ความผาสุกของท่านเหล่านั้น"

"**ถ้ำกลองเพล ต่ออนาคตข้างหน้าจะเป็นวัดสำนักใหญ่ เป็นสถานที่เป็นมงคลอย่างยิ่งในอนาคตข้างหน้า** หากว่าเป็นเช่นนี้ การก่อสร้างใดๆ จะเป็นกุฎีก็ดี หรือจะเป็นสรณวัตถุสิ่งอื่นๆ ก็ดี ล้วนแต่เป็นสถานที่เสนาสนะต้อนรับพระโยคาวจรเจ้าทั้งหลาย มาแต่จตุรทิศทั้ง ๔ ซึ่งมีอานิสงส์อย่างไพศาล"

"...นำมาซึ่งความชื่นใจของท่านศาสนิกชนพุทธบริษัทต่อหลายฟ้าหลายปี จะเป็นสำนักใหญ่รุ่งเรืองด้วยผ้ากาสาวพัสตร์ อันเป็นธงชัยของพระอรหันต์ ท่านผู้มาพบเห็น ก็พากันใคร่อยากจะก่อสร้างเป็น

อนุสาวรีย์ไว้ในศาสนาทั้งนั้น เพื่อสืบบุญลูก บุญหลาน บุญเหลน ต่อไป อนุชนเหล่านั้น ก็จะได้พากันระลึกได้ว่า ปู่ของเรา ย่าของเรา ชวดของเรา บิดามารดาของเรา ท่านเหล่านั้นได้พากันก่อสร้างไว้แล้ว อนุชนเหล่านั้นจะได้พากันก่อสร้างสืบต่ออนาคต...ดังนี้"

บางครั้งหลวงปู่จะช่วยนวดเส้นให้หลวงปู่ขาว
เพื่อนสหธรรมิกของท่าน

๑๑๐.

คนถูกเสือคาบไปต่อหน้าต่อตา

พอออกพรรษาปี ๒๕๐๒ แล้ว **หลวงปู่หลุย** ก็อำลา **หลวงปู่ขาว** ออกจาก**วัดถ้ำกลองเพล** ท่องเที่ยววิเวกมุ่งกลับไปทาง**จังหวัดเลย** ซึ่งขณะนั้นยังสมบูรณ์ด้วยป่าด้วยเขา มองเห็นภูเขาลูกแล้วลูกเล่า ต่อเนื่องเนื่องนันต์กันไป เป็นสีเขียวอ่อนแก่สลับซับซ้อนกัน

แม้บริเวณแถว**ถ้ำกลองเพล**เอง ก็ยังเป็นป่าดงพงทึบอยู่ มีเสือมีช้างเข้ามาเยี่ยมกรายในบริเวณวัดอยู่เสมอ

ฉะนั้น เมื่อพ้นเขตวัด ก็ไม่ต้องสงสัยว่า ต่อไปจากนั้นบริเวณป่าเขาลำเนาไพรก็จะยังคงสภาพ **ป่าดงพงทึบ** จริงๆ เพียงใด

ต้นไม้แต่ละต้นใหญ่มาก **หลวงปู่** บอกว่า **"กอดไม่หุ้ม"** หมายความว่า ใหญ่จนคนโอบไม่รอบ

สัตว์ป่ายังอุดมสมบูรณ์ บ้านเรือนผู้คนห่างกัน

*"จาก**อุดร**ไป**เลย**นั้น เป็นภูเขามาก ส่วนที่เห็นเป็นถนนลาดยางคดเคี้ยวไปตามไหล่เขานั้น เพิ่งจะมาทำกันในสมัยหลังๆ นี้ดอก การเดินทางสมัยหลังๆ นี้ จึงกลายเป็นของสะดวกง่ายดาย พระธุดงคกรรมฐานสมัยหลังจึงอาศัยความเจริญก้าวหน้าของการคมนาคม เดินทางไปมาอย่างสะดวกสบาย"*

หลวงปู่ เล่าถึงสภาพป่าเขาแถบจังหวัดอุดร ต่อเนื่องไปจังหวัดเลย ในสมัยที่ท่านยังเดินธุดงค์ไปมาอย่างโชกโชนอย่างละเอียด แม้ขณะในปี ๒๕๐๑-๐๒-๐๓-๐๔ ก็ยังคงสภาพป่าอยู่ เดินไปนานๆ จึงจะพบบ้านผู้บ้านคนสักครั้ง ล้วนขุดดินทำไร่กันตัวเป็นเกลียว

หลวงปู่ เล่าว่า สัตว์ป่าก็ยังมีมาก บางแห่งชาวบ้านเห็นหน้าพระก็ปรับทุกข์ บอกว่า กลางวันแท้ๆ ไปเกี่ยวหญ้ากันห้าหกคน อยู่ใกล้ๆ กันด้วย แต่ต่างคนต่างก็หมกมุ่นอยู่กับงานเฉพาะหน้า

"ได้ยินเสียงเพื่อนร้องคำเดียว เหลียวไปเสือมันตะปบไปแล้ว มันคาบร่างตีใส่ดินตูมเดียวเพื่อนก็เงียบเสียง ทุกคนเห็นกับตา ตะลึงงันไปหมด ไม่ทราบจะทำอย่างไร?

เพื่อนเงียบเสียง ตัวอ่อนนิ่มไปแล้ว จ้าวป่ามันยังชำเลืองดูแล้วก็เยื้องย่างเดินจากไป โดยมีร่างเลือดโทรมของเพื่อนติดอยู่ในปาก"

หลวงปู่ บอกว่า น่าสยดสยอง น่าสลดสังเวชอย่างยิ่ง สัตว์เล็กย่อมพ่ายสัตว์ใหญ่ สัตว์อ่อนแอย่อมพ่ายแพ้แก่สัตว์แข็งแรง **ชีวิตช่างไม่มีคุณค่า หาที่พึ่งมิได้เลย พึ่งได้แต่พระธรรม**

หลวงปู่ ได้เทศน์ปลอบใจชาวบ้าน อบรมสั่งสอนให้เขาพากันยึดถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะที่พึ่ง รู้จักรักษาศีล **ศีลเป็นธรรมเครื่องค้ำจุนโลก**

"...โดยเฉพาะการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ชีวิตย่อมเป็นที่รักที่หวงของทุกคน ไม่มีใครอยากเจ็บอยากตาย

สัตว์ก็เช่นกัน เขาก็มีชีวิตเหมือนกับคนเรา เวลานี้เขามาเกิดเป็นสัตว์ตามกรรมที่กระทำมา ต่างมีความคิด ความนึก เจ็บร้อน อ่อนหิว กลัวตายเช่นมนุษย์เหมือนกัน เพียงแต่พูดออกมาเป็นภาษามนุษย์ไม่ได้เท่านั้น

*การมาอยู่ในป่าเปลี่ยวท่ามกลางสัตว์ร้ายเช่นนี้ ยิ่งต้องพยายามรักษาศีล **ข้อไม่ฆ่าสัตว์** นี้ให้มาก ให้ยิ่ง ให้มีใจเมตตากรุณาต่อสัตว์*

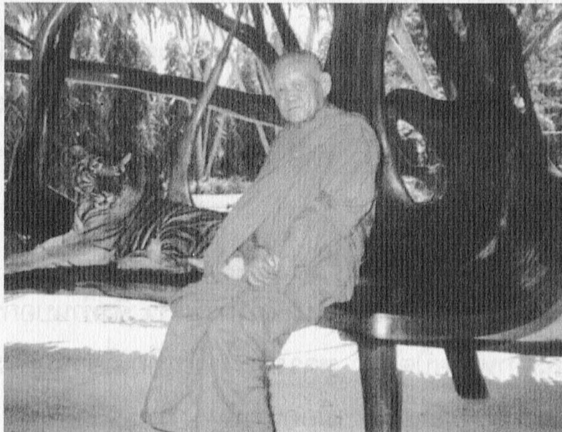
ผลของความเมตตาต่อสัตว์นั้น จะเป็นเครื่องคุ้มครองตนเองและครอบครัว ให้แคล้วคลาดจากภยันตรายจากสัตว์เช่นกัน

เมื่อเราเมตตาเขา เขา-พวกเขา ย่อมเมตตาเรา

เสือ และเพื่อนผู้นั้น คงเป็นคู่กรรมเวรกันมา

*ทำไมอยู่กันหลายคน มันจึงเจาะจงคาบไปแต่คนนั้นคนเดียว ขอให้ปลงใจเสียเถิด ปัจจุบันก็ให้ทำแต่กรรมดี **อย่าก่อเวรต่อไป”***

หลวงปู่เล่าว่า ขณะที่สั่งสอนชาวบ้านกลุ่มนั้น ภาพเหตุการณ์เมื่อท่านเองได้ผจญกับเสือที่**ถ้ำโพนงาม** จังหวัดสกลนคร ก็กลับมาเป็นภาพอนุสรณ์ให้ได้รำลึกถึงอีก **ทำให้สงสารพวกชาวบ้านเหล่านั้นยิ่งนัก**

***เสือ** ที่หลวงปู่พบในกรุงเทพฯ ซึ่งไม่เหลือนิสัย**ป่า**อยู่เลย*

๑๑.

“เกือบเสีย” ที่ฝั่งลาว

การธุดงค์ของ**หลวงปู่**ในเที่ยวนี้ ท่านมุ่งตรงไปทางริมแม่น้ำโขง แถบ**อำเภอเชียงคาน** จังหวัดเลย

หลวงปู่เคยอยู่**เชียงคาน**หลายปี ในสมัยยังหนุ่มก่อนบวชพระ การมาเที่ยวนี้จึงถือโอกาสแวะเยี่ยมผู้คนในแถบนั้นด้วย

หลวงปู่ได้ข้ามฝั่งโขงไป**เมืองแก่นท้าว** ทางฝั่งประเทศลาว ซึ่งท่านได้บันทึกไว้เมื่อกลางเดือนมีนาคม ๒๕๐๓ ว่า :-

*“อยู่**ปากเหือง** ข้างแรม ๓ ค่ำ เดือน ๔ พ.ศ. ๐๓ เทวดานิมิตนิมนต์ให้แผ่เมตตาจนนกเขาขันกลางคืน **ภาวนาดีแจบจม** แม่ครูอ้วนอุปัฏฐาก **น้ำโขง**ไม่เป็นสัปปายะ”*

(**ปากเหือง** น่าจะหมายถึงบริเวณ**ปากแม่น้ำเหือง**ที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขง **แม่น้ำเหือง** เป็นแม่น้ำสายเล็กๆ กั้นพรมแดนระหว่างไทยกับลาว บริเวณอำเภอนาแห้ว ท่าลี่ แล้วไปบรรจบกับแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงคาน_ปฐม)

ในฝั่งลาว **หลวงปู่** ไปภาวนาที่**ถ้ำผาพร้าว** ซึ่งท่านบอกว่า **ภาวนาดีมาก** และอีกหลายปีต่อมา **หลวงปู่** ได้บันทึกเกี่ยวกับการภาวนาอยู่ถ้ำผาพร้าวในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อคราวนั้น ว่า :-

*“**ถ้ำผาพร้าว** ฝั่งซ้าย **เกือบเสีย** บุญวาสนาแก้ทันเพราะอยู่คนเดียวเสียด้วย...”*

ในบันทึกมีต่อไปในเชิงรำพึงว่า *“...นี้พระเถระผู้ใหญ่ยังมีนิมิตหลอกได้...”*

ในปีนั้น**หลวงปู่**มีอายุพรรษา ๓๖ ถือว่าเป็น**พระเถระผู้ใหญ่**ที่สามารถเอาตัวรอดแล้ว

ส่วนที่**หลวงปู่** เขียนว่า **“เกือบเสีย”** นั้น ผมเคยคัดลอกคำอธิบายของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์**มาเสนอครั้งหนึ่งแล้ว

“เกือบเสีย” ในตอนนี้ **คุณหญิงฯ** ก็ได้อธิบาย ดังนี้ :-

*“ดังได้เคยกล่าวมาแล้วว่า คำว่า **เกือบเสีย** ของหลวงปู่นั้น **มีความหมายเฉพาะองค์ท่าน** ใครมาเห็นบันทึกของท่านกล่าวถึงสถานที่บำเพ็ญความเพียรที่ใดว่าเป็นที่ **เกือบเสีย** หรือ **เป็นบ้า** แล้วเข้าใจตามภาษาของเราเองก็จะผิดถนัด*

***เกือบเสีย** หรือ **เป็นบ้า** ของท่าน คือ ภาวนาจนจิตลงถึง **อัปปนาสมาธิ** เมื่อถอนออกมาเกิดมีนิมิตรู้เห็นเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นวิสัยของท่าน **ผู้เคยมีนิสัยวาสนาทางอภิญญามาก่อน** (แล้ว) มิได้ปล่อยวางนิมิต คงเพลิดเพลินไปตามนิมิตและความรู้นั้น”*

หลวงปู่ บอกว่า ถ้าปล่อยจิตให้เพลิดเพลินไปตามนิมิตหรือความรู้นั้น ก็จะ **“เสีย”** หรือ **“เป็นบ้า”** ไปเลย

จึงต้องมีการ **“แก้บ้า”** หรือ **แก้ไม่ให้เสีย** โดยใช้ **ไตรลักษณ์** พิจารณาให้เห็น **ทุกขํ อนิจจํ อนตฺตา** ตามสำนวนของท่านที่ว่า **“ล้างเช็ด”** หรือ **“ฟอก”** จิตให้บริสุทธิ์

หลวงปู่บอกว่า การภาวนาที่ “เกือบเสีย” และ “แก้บ้า” ได้แล้ว จิตจะเด่นดวง เป็นจิตที่มีปาฏิหาริย์แกล้วกล้ามาก

๑๑๒.

จำพรรษาที่ถ้ำมโหฬาร

อ. ภูกระดึง

หลวงปู่หลุย เคยเล่าให้ศิษย์ฟังว่า ทางฝั่งประเทศลาวยังมีป่าดงพงไพรเหมาะเป็นที่วิเวกต่อการเจริญสมณธรรมอีกมาก เพราะบ้านเมืองยังไม่ถูกความเจริญเข้ารุกไล่อย่างรวดเร็วเช่นทางประเทศไทยเรา

สถานที่สงบสงัด เถื่อนถ้ำ เงื้อมเขาสูง ยังโดดเดี่ยวห่างไกล ปกคลุมด้วยไพรพฤกษ์เขียวครึ้ม

นอกจากนี้ ในสมัยนั้นการเดินทางข้ามไปมาระหว่างไทยและลาวก็ง่ายดาย ไม่มีพิธีการเข้มงวดกวดขันดังในสมัยที่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นสาธารณรัฐแล้ว *"พระธุดงคกรรมฐานที่เคยไปแสวงหาความสงบวิเวกยังฟากโน้นจึงต้องลดละไป เป็นที่น่าเสียดายมาก"*

หลวงปู่ เล่าว่า ระหว่างอยู่ทางฝั่งลาว ก็พักตามเถียงนาบ้าง วัดร้างบ้าง บางทีก็มีผู้นิมนต์ให้ไปโปรดตามบ้านช่องห้องหอของศรัทธาญาติโยม ซึ่งมักจะเคยคุ้นต่อการข้ามมากราบครูบาอาจารย์พระกรรมฐานทางฝั่งไทยอยู่แล้ว

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้เขียนถึงการเที่ยวธุดงค์ของ**หลวงปู่**ว่า *"เท่าที่เรียนถามพระเณรที่เคยได้มีโอกาสไปกับท่าน เล่าว่า* ***ท่านมักจะไปผู้เดียวตลอด*** *มาจนระยะหลัง พ.ศ. ๒๕๐๐ ล่วงแล้วนี้ ท่านจึงมีเณรติดตามบ้างเป็นบางครั้ง*

ที่ใดท่านได้อยู่องค์เดียว ท่านก็อยู่นานหน่อย ถ้ามีหมู่พวกอยู่ด้วย ท่านก็จะอยู่ไม่นาน ท่านมักเคลื่อนที่ทุกสามวัน ห้าวัน หากการภาวนาดีก็จะอยู่ถึงเจ็ดวัน แปดวัน หมู่พวกมาอยู่ด้วยท่านก็ปล่อยให้หมู่พวกอยู่ แล้วท่านจะหลีกหนีไปเอง"

หลวงปู่ พำนักทางฝั่งลาวจนถึงต้นเดือนพฤษภาคม แล้วท่านก็ข้ามมาฝั่งไทย ธุดงค์มาในเขตอำเภอวังสะพุง ไปพักบำเพ็ญเพียรที่**ถ้ำมโหฬาร**

ในบันทึกของ**หลวงปู่** เขียนไว้ว่า :-

*"ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ พ.ศ. ๐๓ (๙ พ.ค. ๒๕๐๓) กลับมาอยู่****ถ้ำมโหฬาร*** *วิเวกดี นำมาซึ่งความสุขใหญ่ มีโอกาสภาวนาชำระจิตอย่างเดียว ดีกว่า****ถ้ำผาปู่ ถ้ำผาพร้าว*** *ไม่ขัดข้องด้วยสิ่งอันใด แต่อาพาธบางประการ เบื่อผักหวาน หมู่เพื่อนช่วยเหลือทุกอย่าง..."*

ได้ความว่า ระยะนี้เณรเก็บผักหวานมาต้มถวายทุกวันๆ อาหารส่วนมากมักจะเป็นปลาร้าละลายน้ำต้มกับผัก ใบไม้ ที่พอหาได้ใกล้ถ้ำ

นี้เขียนตาม**คุณหญิงสุรีพันธุ์** นะครับ

การทำความเพียรของ**หลวงปู่** ที่ **ถ้ำมโหฬาร** อำเภอภูกระดึง **เป็นการทำความเพียรอย่างอุกฤษฏ์** ซึ่ง**หลวงปู่**ได้บันทึกไว้ว่า :-

"แรม ๒ ค่ำ เดือน ๖ พ.ศ. ๐๓ (๑๒ พ.ค.๐๓) ภาวนาสละตายลงไป เชื่อนิมิตอิงอริยสัจ ๔ บังคับจิตอยู่เสมอ ตั้งสติให้ระวังอยู่อาการนั้น เพื่อความชำนิชำนาญของสติ เมื่อรู้เท่าอันนี้แล้วเป็นแก่นสารของจิต แก่นสารของอริยสัจ จิตจะปกติ...ตั้งเที่ยงอยู่ในโลกุตระ บรรดานิมิตเข้าหลอกไม่ได้ สติกับหลักอริยสัจอิงกันอยู่โดยดี..."

ในปี ๒๕๐๓ นี้ หลวงปู่ตกลงจำพรรษาที่ถ้ำมโหฬาร ตำบลหนองหิน อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เป็นพรรษาที่ ๓๖ หลวงปู่มีอายุได้ ๕๙ ปี

▲ *หลวงปู่ชอบ ฐานสโม* ▲ *หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร* ▲ *หลวงปู่ชามา อจุตฺโต*

๑๓.

กรุงเทพฯ เมืองฟ้าอมร!

หลังออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๕๐๓ **หลวงปู่หลุย** ยังพำนักอยู่ในเขตจังหวัดเลย

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ อายุ ๖๐ ปี **หลวงปู่**ได้มีโอกาสเข้ากรุงเทพฯ เป็นครั้งแรกในชีวิตสมณเพศ ถือเป็นการมาเมืองหลวงเป็นครั้งที่สองในชีวิตของท่าน

หลวงปู่ บอกว่า เคยเข้ามาครั้งหนึ่ง มากับพวกบาทหลวงสมัยยังเป็นคริสต์ เป็นเด็กหนุ่ม เขาพาไปที่โบสถ์สามเสน ได้ไปสวดมนต์แล้วก็ถูกพากลับไม่ทันเห็นหนอะไร

ถ้าพิจารณา คำนวณจากประวัติ ขณะที่ท่านยังเป็นคริสต์ อายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ก็คงจะเป็นราว พ.ศ.๒๔๖๓ หรือก่อนนั้น (ประมาณ ๘๐ กว่าปีมาแล้ว)

หลวงปู่มากรุงเทพฯ ครั้งที่ ๒ เมื่อปี ๒๕๐๔ นี้ คงจะมีผู้นำท่านชมเมือง ซึ่ง**หลวงปู่**ได้บันทึกสรุปถึงสถานที่ที่ได้ไปโดยย่อ ดังนี้ : -

"พ.ศ. ๐๔ วัดพระแก้ว โรงพยาบาลสงฆ์ วัดนรนาถ วัดมหานิกาย-พระพุทธรูปทองคำ (น่าจะเป็นวัดไตรมิตรวิทยาราม) *วัดมงคล สะพานพระพุทธยอดฟ้า พระเจ้าตากสินทรงม้า บางแค ผ่านโรงทหาร กระทรวงกลาโหม สถานที่เลี้ยงสัตว์* (อาจเป็นเขาดิน) *แต่เข้าไม่ถึง*

วัดสัมพันธวงศ์ ภูเขาทองในพระนคร น้ำพุ วัดอโศการาม สมุทรปราการ นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เขาวัง พระพุทธรูปใหญ่นอน วัดสนามพราหมณ์ สถานที่พิพิธภัณฑ์ ไปกรุงเทพฯ ๑ คืน ๕-๖ เขาพระงาม ลพบุรี ถ้ำสิงห์โต โคราช เขาวงพระจันทร์"

ที่วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา

๑๑๔.

เจ้าตัวยาวที่ถ้ำแก้งยาว

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ พรรษาที่ ๓๗ **หลวงปู่หลุย**จำพรรษาที่**ถ้ำแก้งยาว** บ้านโคกแฝก ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง จ.เลย เป็นการกลับมาจำพรรษาที่จังหวัดเลยติดต่อกันเป็นปีที่สอง

ถ้ำแก้งยาว นี้ อยู่สูงขึ้นไปบนภูเขา อยู่ในเขต**วัดป่าถ้ำแก้งยาว**

ในสมุดบันทึกของ**หลวงปู่** ได้เขียนถึง **ถ้ำแก้งยาว** ดังนี้ :-

*"**วัดป่าถ้ำแก้งยาว** มีภูเขาลูกหนึ่งต่างหาก มีถ้ำเล็กติดต่อกับชายทุ่งนา ประกอบด้วยอากาศที่พัดเข้ามาในวัดได้สะดวก บริบูรณ์ด้วยน้ำอุปโภค บริโภค มีทั้งฤดูแล้ง ฤดูฝน ฤดูหนาว มีลำคลองรอบวัด มีไม้ไผ่ตามลำคลองเขียวชอุ่ม เยือกเย็นดี ไม่พลุกพล่านแก่คนสัญจรไปมา*

ถ้ำแก้งยาวนี้ *มหาชนนิยมถือกันมาแต่โบราณาจารย์ ถึงฤดูปีเทศกาลปีใหม่ คณะญาติโยมพากันไปนมัสการขอพรพระ ขอฟ้าขอฝน และบวงสรวงเพื่ออายุ วรรณะ สุขะ พละ สำหรับปีใหม่ด้วย*

วัดถ้ำแก้งยาว *เป็นวัดที่สวยงาม เป็นวัดที่มั่นคง เป็นวัดที่ถาวร วัดที่นับถือกันมาตั้งแต่โบราณาจารย์ เป็นที่มหาชนนิยมกันมาก เป็นวัดที่วิเวกของพระโยคาวจรเจ้าทั้งหลายมาพักเจริญสมณธรรม..."*

"ฉะนั้น ควรที่คณะอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย พึงพอใจ พึงตริตรอง พึงพิจารณา ช่วยกันทำนุบำรุงการก่อสร้าง เป็นอนุสาวรีย์เพื่อยุวชน กุลบุตรชั้นลูกๆ หลานๆ เหลนๆ ของพวกเราสืบอายุพระพุทธศาสนา รับรัชทายาทสืบมรดกมาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยกันทั้งนั้น..."

ภูเขาที่ถ้ำแก้งยาวนี้ แม้จะไม่สูงเท่าไร และอยู่ใกล้ทุ่งนา แต่ก็มีความสงบสงัดดี **หลวงปู่สรรเสริญถึงคุณของถ้ำแก้งยาวมาก ท่านว่าเทพมาก มีพระปัจเจกพุทธเจ้าเสด็จมาอนุโมทนาทำความเพียรของท่านด้วย**

ถ้ำแก้งยาว เป็นถ้ำที่ไม่ใหญ่ ทำแคร่เล็กๆ นั่งภาวนา กางมุ้งกลดได้

วันหนึ่ง หลวงปู่เห็นงูตัวใหญ่มาขดอยู่ใต้แคร่ภาวนา

ท่านว่า ไม่เห็นตอนที่เขาเลื้อยเข้ามา เพราะถ้าเห็นก็คงจะตกใจบ้าง ช่วงนั้น **หลวงปู่** ออกไปเดินเล่นข้างนอกถ้ำ ชมป่าชมดงเป็นการเปลี่ยนอิริยาบถ

ตรงนี้ **คุณหญิงสุรีพันธุ์** ท่านเขียนตามคำบอกเล่าของ**หลวงปู่**ว่า *"ความจริงเป็นนิสัยของท่าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ว่าท่านมักจะชอบเปลี่ยนที่ภาวนา เดินไป เห็นก้อนหินนั้นเหมาะ ใต้ต้นไม้ใหญ่นี่ท่าจะดี ท่านก็เพียงแวะลงนั่ง ใช้ผ้าอาบปัดๆ ให้หินก้อนนั้น พื้นตอนนั้น สะอาดเรียบบ้าง ก็ลงนั่งทำความเพียรได้แล้ว หรือเข้าป่า เห็นต้นไม้หักโค่นต้นยาวใหญ่ทอดอยู่เหนือพื้นดิน ก็อาศัยขอนไม้นั้นเป็นทางจงกรม ให้มีสติระวังตัวตลอดเวลา มิฉะนั้นก็คงจะต้องตกลงมาจากขอนไม้นั้นได้..."*

เมื่อ**หลวงปู่**กลับมาถ้ำ จึงมองเห็นงูใหญ่ตัวนั้น เขาขดตัวนอนเฉยอยู่ใต้แคร่ มิได้ชูคอร่าขึ้นในท่าฉก หากเอาหัวซุกลงไปในวงขนดหาง

หลวงปู่พยายามคิดว่า ได้มาตั้งแคร่กีดขวางรูถ้ำซึ่งเป็นทางเข้าออกของเขาหรือไม่ มองดูก็เห็นว่าตรงที่ท่านตั้งแคร่นั้น ผนังถ้ำเรียบราบอยู่ มีทางคิดได้อยู่ทางเดียว คือ **งูอาจเห็นว่าใต้แคร่เป็นที่สงบเย็นดี ก็เลยมานอนพักผ่อนเล่นเท่านั้น**

หลวงปู่ คงจะเกรงใจ ไม่อยากรบกวนงูใหญ่ตัวนั้น เพราะเห็นว่าเขากำลังหลับอย่างมีความสุข ท่านจึงเดินกลับออกนอกถ้ำ ทำกิจส่วนองค์ เดินจงกรมพักใหญ่ จึงกลับเข้าถ้ำในตอนเย็น คิดว่าอาคันตุกะที่ไม่ได้รับเชิญคงจะตื่นนอน และออกจากถ้ำไปเรียบร้อยแล้ว

ผิดคาด! เจ้างูใหญ่ยังคงยึดที่สบายนั้นตามเดิม

หลวงปู่ เริ่มรู้สึกคุ้น จึงเขยิบเข้าไปดูใกล้ๆ เห็นนัยน์ตาของเขาจ้องมองท่านอยู่แล้ว

นัยน์ตาทั้งสองคู่พลันประสานกัน!...คู่หนึ่งมองอย่างสงสัยดูท่าที...อีกคู่หนึ่งเต็มไปด้วยความการุณ แผ่กระแสแห่งเมตตาธรรมตรงเข้าไปให้อีกฝ่ายหนึ่งอย่างเต็มเปี่ยม

หลวงปู่ เล่าภายหลังว่า เขาขดอยู่ใต้แคร่นั้นสามวันสามคืน ไม่ไปไหนเลย ไม่เห็นออกไปหาอาหาร หรือไปเที่ยวที่ไหน *"ทำตัวราวกับเป็นทหารองครักษ์มาทำหน้าที่พิทักษ์ให้ความปลอดภัยพระราชาเช่นนั้น"*

เย็นวันนั้น **หลวงปู่**ได้กางมุ้งกลดบนแคร่ตามปกติ ตื่นเช้า ตี ๓ ลุกขึ้นล้างหน้า สวดมนต์ภาวนา แล้วแผ่เมตตาไปโดยไม่มีประมาณ

"โดยเฉพาะ เจ้าตัวยาวที่อยู่ใต้แคร่นั้น อยู่ใกล้ที่สุด คงจะได้รับกระแสเมตตาธรรมของท่านมากที่สุดเช่นกัน"

ท่านผู้อ่านคงจำได้ว่า **หลวงปู่**เคยผ่านการถูกพญานาครัดตัวมาแล้ว ที่**ภูบักบิด** ในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ดังนั้น การที่เพียงเห็นงูใหญ่มาอยู่ใต้แคร่จึงดูเป็นของเล็กน้อยเทียบกันไม่ได้

ประกอบกับเขาก็มิได้แสดงตัวเป็นศัตรูคู่อาฆาตแต่ประการใด ท่าทางดูสนิทสนมคุ้นเคย เป็นมิตร แถมยังดูน่าสงสารด้วยซ้ำ ที่ชาตินี้เขาต้องมาถือกำเนิดในชาติอันต่ำต้อย เป็นสัตว์เดรัจฉาน

หลวงปู่ทำกิจวัตรประจำวันต่อไปโดยปกติ คิดว่า *"ต่างคนต่างอยู่ ต่างใช้ชีวิตตามเพศตามชาติของตน ไม่ขัดเคือง ไม่ขัดขวางกัน มีแต่เมตตาต่อกัน"*

เวลาผ่านไปสามวันสามคืน งูใหญ่นั้นจึงจากไป ท่านบอกว่า เวลาเขาจากไปท่านไม่เห็น *"เห็นแต่ทางราบเป็นทางยาวลงไปจากถ้ำลงไปถึงชายทุ่ง"*

ขณะนั้นต้นข้าวกำลังขึ้นเขียวขจีเต็มทุ่งนา ท่านว่า *"เวลาเห็นเขาขดตัวอยู่ใต้แคร่ มองไม่รู้สึกว่าตัวใหญ่มากเท่าไร แต่เมื่อเห็นนาข้าวที่ราบเป็นทางยาวนั้น คะเนว่า ตัวงูคงมหึมาน่ากลัว เพราะต้นข้าวที่เขาปักดำห่างกันเป็นแถวเป็นกอนั้น ถูกงูทับเป็นทางราบถึง ๓ แถว หรือ ๓ กอ มองเห็นทางราบโล่งเป็นช่องแนวไปในทุ่งนานั้นลิบลิ่วไปไกลสุดสายตาทีเดียว"*

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เขียนในตอนนี้ว่า : -

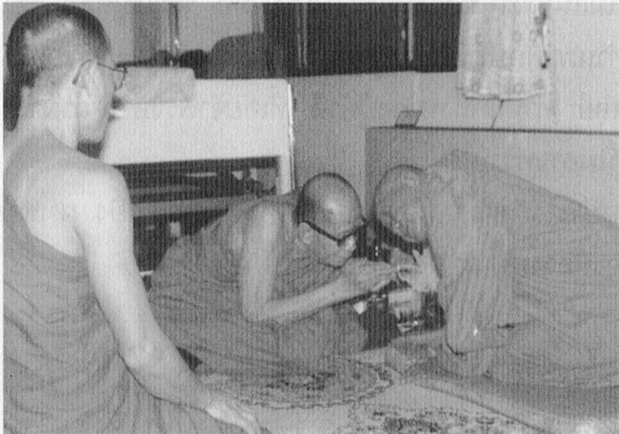
“ฟังท่านเล่า แล้วก็อดกราบเรียนถามไม่ได้ ชะรอยคงจะเป็น ***พญานาค****มากกว่า แต่การมาขดอยู่ใต้แคร่นั้น คงจะต้องเนรมิตกายให้เป็นงูธรรมดา เพื่อมิให้ผู้พบเห็นหวาดกลัว เพราะความจริงท่านมีเณรไปอุปัฏฐากด้วย หากเห็นร่างแท้จริงของนาค เณรจะตกอกตกใจได้ ครั้นเมื่อเขาจะลาจากไป ก็ฝากรอยจริงๆ ไว้ให้เห็นในทุ่งนา”*

ท่านไม่ตอบคำถามนี้โดยตรง แต่เล่าไปว่า

*“เวลา****พญานาค*** *ออกมา จะมีเสียงร้องดัง อื๊...อื๊ด...อื๊ด...ๆ...ๆ ยาวๆ”*

ได้ยินกันทั่วไหม?

ท่านตอบว่า “ได้ยินกันหลายคน แต่บางคนที่ได้ยิน อาจจะไม่ทราบว่าเป็นเสียงพญานาคก็ได้”

พระครูญาณทัสสี (หลวงปู่คำดี ปภาโส)
วัดถ้ำผาปู่ ต.นาอ้อ อ.เมือง จ.เลย เข้ากราบเยี่ยมหลวงปู่

๑๑๕. บันทึกถึงหลวงปู่คำดี ปภาโส

หลวงปู่คำดี ปภาโส หรือ **พระครูญาณทัสสี** เจ้าสำนัก**วัดถ้ำผาปู่** เป็นศิษย์อาวุโสท่านหนึ่งของ**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** มีอายุพรรษาไล่เลี่ยกันกับ**หลวงปู่หลุย**

ที่นำมาเขียนในตอนนี้ เป็นข้อความในบันทึกของ**หลวงปู่หลุย** เขียนในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยเขียนถึง **หลวงปู่คำดี** และเขียนถึง **ถ้ำผาปู่** ด้วยความชื่นชมมาก

ไม่แน่ใจว่า **หลวงปู่ทั้งสององค์** คือ **หลวงปู่หลุย** กับ **หลวงปู่คำดี** ท่านมาพักปฏิบัติธรรมด้วยกันในปีนี้หรือไม่ หรือเป็นเพียงว่า **หลวงปู่หลุย** ท่านนึกถึง**หลวงปู่คำดี** ที่เคยจำพรรษาที่ **ถ้ำผาปู่** ด้วยกันมาก่อนก็ไม่อาจทราบได้

อย่างไรก็ตาม ถือว่าเป็นบันทึกที่มีคุณค่ายิ่ง ผมขออัญเชิญบันทึกของ**หลวงปู่** มาเสนอ ณ ที่นี้ ดังนี้ :-

"พระครูคำดี ญาณทัสสี ๐๔

*ขอท่านศาสนิกชนทั้งหลายกรุณาทราบไว้ว่า **ท่านพระครูญาณทัสสี** (คำดี) เป็นพระเถระผู้ใหญ่ทางฝ่ายวิปัสสนาธุระ มีพรรษาไล่เลี่ยกับอาตมา กับ**ท่านอาจารย์ชอบ** นับตั้งแต่ญัตติธรรมยุตมา ได้เคย*

ไปฝึกปรือวิปัสสนาธุระกับ**ท่านอาจารย์สิงห์** (ขนฺตยาคโม) **ท่านอาจารย์มหาปิ่น** (ปญฺญาพโล) ที่จังหวัดขอนแก่นด้วยกันกับอาตมา (และ) ท่านอาจารย์ชอบ ฉายความรู้มาจากอาจารย์เดียวกัน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ ๒๔๗๔-๒๔๗๕ นั้นๆ

นิสัย**ท่านพระครูญาณฯ** ชอบอยู่ในที่วิเวก ชอบเจริญสมณธรรมในถ้ำภูเขา ชอบปกครองพุทธบริษัท เพื่อนสหธรรมิก พระภิกษุสามเณร ตลอดแม่ขาวนางชี และคณะอุบาสกอุบาสิกา

ฉะนั้น ท่านจึงมีลูกศิษย์ลูกหานั้นมาก นิสัยสุขุม ฉะนั้นบริษัทจึงชอบนัก

แม้ท่าน**พระครูณาณทัสสี** ท่านเคลื่อนไปสู่จังหวัดไหน อำเภอไหน ตำบลไหน ท่านทำอัตถประโยชน์มาก

เห็นได้ว่าท่าน**พระครูญาณทัสสี** อยู่จังหวัดขอนแก่น วัดวา ฝีไม้ลายมือของท่านก่อสร้างมีจำนวนมาก บรรดาข้าราชการ พ่อค้าพาณิชย์ ตลอดชาวไร่ชาวนา นิยมท่านมาก

เพราะฉะนั้น การก่อสร้างของท่านจึงสำเร็จ เพราะกำลังกาย กำลังวาจา กำลังทรัพย์ เพียงพอทุกอย่าง ไม่บกพร่อง แม้ท่าน**พระครูญาณทัสสี** จะดำเนินงานการใหญ่ๆ สำเร็จได้เป็นอย่างดี

ดูได้ที่จังหวัดขอนแก่น ที่**วัดป่าคำมะยาง** ๑ วัด **วัดศรีภาพ** ๑ วัด เป็นวัดที่ทุ่มเทเงินทองก่อสร้าง มีจำนวนมากๆ สำเร็จได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง ท่านได้เคลื่อนพาลูกศิษย์ลูกหามาอยู่**ถ้ำผาปู่** ต.นาอ้อ อ.เมือง จ.เลย ของพวกเรา ดูได้ที่การก่อสร้าง **ถ้ำผาปู่** ๑ วัด **วัดหนองหมากผาง** ๑ วัด เป็นวัดที่กว้างขวางใหญ่โต

พระครูญาณทัสสี
(หลวงปู่คำดี ปภาโส)
วัดถ้ำผาปู่ อ.เมือง จ.เลย

ท่านพระครูญาณทัสสี *เพิ่งมาอยู่ไม่นานเท่าไรปี เวลานี้**วัดถ้ำผาปู่ วัดหนองหมากผาง** กำลังก้าวหน้าเรื่อยๆ มีคณะอุบาสกอุบาสิกาต่างจังหวัดมาเยี่ยมท่านเรื่อยๆ และมีพระภิกษุสามเณรมาจากต่างจังหวัดอื่นๆ มาเยี่ยม ศึกษาธรรมวินัยด้วยท่านเรื่อยๆ*

*เพราะฉะนั้น สังฆรัตนะจึงตกเข้ามาในท้องที่จังหวัดเลยมาก มี**วัดป่าหนองหมากผาง** และ**ถ้ำผาปู่**เป็นอาทิ*

ท่านพระครูญาณทัสสี *เป็นเจ้าอาวาส**วัดถ้ำผาปู่** ก็จริง ปีไหนมีโอกาสดีๆ ท่านก็ไปอำเภอเชียงคานบ้าง ไปอำเภอวังสะพุงบ้าง แผ่อริยธรรม ให้โอวาทแก่พระภิกษุสามเณร ตลอดคณะอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย*

ส่วน อ.ท่าลี่ อ.ด่านซ้าย นั้น ท่านไม่มีโอกาสไป ด้วยหนทางไกล ไม่สะดวกในการเดินทาง ก็มีอันเตวาสิกสานุศิษย์ของท่านไปเที่ยววิเวกเพื่อทำอัตถประโยชน์ ปรมัตถประโยชน์ ต่อคณะอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายในถิ่นตำบลอำเภอนั้นด้วย ได้รับความอบรมศึกษาธรรมวินัยเป็นอย่างดี

*ฉะนั้นก็แลเห็นได้ว่า **ท่านพระครูญาณทัสสี** ทำอัตถประโยชน์ปรมัตถประโยชน์ ให้จังหวัดเลยเป็นอันมาก ดุจท่านอยู่จังหวัดขอนแก่นบ้านเกิดเมืองนอนของท่าน”*

๑๑๖.

เอาชนะความเจ็บป่วย ด้วยความเด็ดเดี่ยว

ในต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๕ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ยังท่องเที่ยวธุดงค์อยู่ในเขตจังหวัดเลย **หลวงปู่**จะเปลี่ยนสถานที่บำเพ็ญเพียร โดยเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่งรวดเร็วมาก

บางทีหลวงปู่ก็ไป**ถ้ำผาบิ้ง** มา**ถ้ำผาปู่** อันเป็นถิ่นที่ท่านคุ้ยเคยมาแต่สมัยเป็นพระผู้น้อย

บางทีท่านก็ไปทาง**อำเภอเชียงคาน** ซึ่งท่านเคยใช้ชีวิตในวัยหนุ่มทำราชการอยู่กับพี่เขยอยู่ที่นั่นหลายปี พอดีกับ**วัดโพนแก่น** ที่เชียงคานมีงานถวายเสนาสนะ หลวงปู่ก็ได้อยู่ช่วยเทศน์อบรมประชาชนให้ด้วย

ในเดือน ๗ คือเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๕ **หลวงปู่** ได้กลับไปที่ **ถ้ำมโหฬาร** อีกครั้ง บันทึกของท่านมีดังนี้ : -

*"**ถ้ำมโหฬาร เดือน ๗ พ.ศ. ๐๕** ฝันเห็นท่านอาจารย์ (หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต) ท่านนั่งคล้ายเชือกอู่ลงมา เราเห็นชัด...เป็นมงคลยิ่ง"*

*"...เดือนนี้ **เราป่วยเป็นไข้คนเดียว** อาการหนักมาก เกิดวิตกวิจารใหญ่ เกิดสงสัยในเวลาจิตกับเวทนา ป่วยผสมกัน ในขณะนั้นทำให้จิตป่วนปั่นมาก นอนไม่หลับ ๒ คืน ก็มี กลางวันก็ไม่ได้นอนอีก **แต่สงบนอนด้วยฌาน** หลับๆ ตื่นๆ ก็อิ่มเหมือนกัน"*

*"ภาวนาแลเห็นนิมิตนอกร้อยแปดอย่างปรากฏเสมอ หลบเข้าอารมณ์ได้ ต่อนั้นได้รับความสงบ...**จิตเข้าสู่อารมณ์แห่งความตายบ้าง**"*

บันทึกบางตอน คล้ายกับการ**อุทาน** : -

*"แหม! ผู้มีภูมิจิตเป็นถึงขนาดนี้... ถ้าผู้ที่ไม่มีภูมิจิตนั้น จิตคงยิ่งแปรปรวนใหญ่ ระยะนี้จะได้ระวังตัวและจิตเรื่อยๆ เพราะเห็นภัยใหญ่หลวง ๓ อย่าง **๑. เราอาพาธที่จะมรณะ ๒. เราแก่ชราแล้วใกล้มรณะ ๓. สงครามจะมีถึงในวันไหน** ภัยทั้ง ๓ อย่างนี้เป็น**เทวทูต**ให้เราทำความเพียรอย่างขนาดหนัก เพื่อจะได้สำเร็จก่อน กว่าภัย ๓ อย่างนี้จะมาถึงตัวเรา อีกนัยหนึ่ง เราก็อยู่ในสถานที่วิเวกคนเดียวเปลี่ยว..."*

บันทึกเกี่ยวกับ **อุบายการภาวนา** ดังนี้ : -

*"ภาวนานั้น ถ้ามีแต่สมาธิอย่างเดียว ต้องมีนิมิตต่างๆ หลอกอยู่เรื่อยๆ เกิดจาก**อุปจารสมาธิ** มี**อุคคหนิมิต**ทำให้เป็นบ้าไปได้ ทำใจให้จมอยู่ในสมาธิ ความสงบและสุขไปได้ ถ้าเอาภาวนา เอา**วิปัสสนา**ผสมสมาธิแล้ว ย่อมไม่เกิดนิมิต **เพราะไตรลักษณ์ล้างอยู่เสมอ** และไม่สำคัญตน และไม่เป็นบ้า เกิดนิมิตทั้งหลายก็รู้เท่า..."*

หลวงปู่ได้ใช้ **ธรรมโอสถ**แก้อาพาธ โดยการพิจารณาลงไปที่ **ชรา พยาธิ** และ**มรณะ** โดยเฉพาะ **พยาธิ** และ**มรณะ** นั้น หลวงปู่ได้พิจารณาหนักแน่นเป็นพิเศษ ท่านบันทึกดังนี้ : -

"อาพาธเปลี่ยนฤดู เปลี่ยนอิริยาบถ ไม่เสมอ อาพาธตอนเพียรกล้า อาพาธกรรมวิบาก เย็น ร้อน อ่อน หนาว หิวข้าว กระหายน้ำ อุจจาระ ปัสสาวะ มีประการต่างๆ ของกายนี้ทั้งนั้น เมื่อพิจารณาเห็นความเป็นจริงแล้ว ย่อมไม่รับ ย่อมเสียสละ ย่อมบรรเทาเสีย ย่อมให้พินาศเสีย ย่อมไม่เกิดต่อไป"

หลวงปู่ได้ตั้งปณิธานเด็ดเดี่ยว ยอมตาย ดังนี้ : -

"ทำความเพียรให้แข็งแรง เอาเป็นเอาตายทีเดียว ป่าช้าอยู่ที่ไหน...ไป! กำหนดตายที่ไหน เผา ณ ที่นั้น ดังนี้..."

แม้**หลวงปู่**จะใช้ความเพียรอย่างหนัก จนแก้ไขความป่วยไข้ได้แล้วก็ตาม (โดยไม่ต้องใช้ยารักษา) ขณะนั้น จวนจะเข้าพรรษาแล้ว **ถ้ำมโหฬาร** แห่งนี้ ท่านก็มีความคุ้นเคย เพราะเคยจำพรรษามาเมื่อปี ๒๕๐๓ คือสองปีที่แล้วนี้เอง

หลวงปู่น่าจะอยู่จำพรรษาที่**ถ้ำมโหฬาร** อำเภอวังสะพุง นี้ เพื่อพักผ่อนสุขภาพให้แข็งแรงอยู่จนตลอดพรรษา

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ท่านเขียนว่า **"แต่...ถ้าเป็นเช่นนั้นก็ไม่ใช่หลวงปู่...!"**

(ถ้าเป็นผม ก็คงต่อด้วยเสียงหัวเราะดังๆ ว่า ๕-๕-๕-๕! แล้วใช่ไหมครับ?)

๑๑๗.

จำพรรษาที่เขาสวนกวาง เป็นครั้งที่สอง

หลวงปู่เห็นว่า การเที่ยววิเวกเปลี่ยนสถานที่ทำความเพียรไปเรื่อยๆ จะทำให้**จิตตื่น**อยู่เสมอ

การอยู่ที่เก่า ซึ่งเคยได้อุบายวิธีชนะกิเลสมาแล้ว ก็ไม่ใช่ว่าครั้งใหม่จะใช้วิธีเก่าได้ผลเสมอไป

ทั้งนี้เพราะ **"โรคมันชินชา"** อย่างหนึ่ง หรือ **"สถานที่มันจืดไป"** อีกอย่างหนึ่ง

ความจริงแล้ว สถานที่ก็น่าจะยังคงเดิม แต่**ความคุ้น**กับสถานที่ **หลวงปู่**จึงเห็นว่า ที่เก่ามัน**จืดไป** ควรแสวงหา**สถานที่ใหม่ บุคคลใหม่ อากาศใหม่** ต่อไป

เมื่อออกจาก **ถ้ำมโหฬาร** ในครั้งนั้นแล้ว **หลวงปู่**ได้เดินทางออกจากเขตจังหวัดเลย ผ่านจังหวัดอุดร แล้วเข้าเขตจังหวัด**ขอนแก่น** ไปพักจำพรรษาที่**เขาสวนกวาง** เป็นพรรษาที่ ๓๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕

หลวงปู่เคยจำพรรษาในสถานที่นี้มาครั้งหนึ่งแล้วเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕ พรรษาที่ ๒๘ ซึ่งผ่านมา ๑๐ ปีแล้ว

พระอริยคุณาธาร *(พระมหาเส็ง ปุสฺโส)*
*อดีตเจ้าสำนัก**เขาสวนกวาง***

เวลาห่างกัน ๑๐ ปีเต็ม ทำให้ท่านเห็นว่าเป็นสถานที่แห่งใหม่ที่ควรวิเวก จิตเปลี่ยว กายเปลี่ยว มโนเปลี่ยว... จิตวิเวก กายวิเวก มโนวิเวก... ท่านจึงมีเวลาทำความเพียรอย่างต่อเนื่อง

ณ ที่นี้ **หลวงปู่**ได้พบญาติโยมที่ท่านเคยอบรมสั่งสอนมาแต่ครั้งก่อน ต่างก็ปีติยินดีที่ได้มีโอกาสกราบรับธรรมะอีกวาระหนึ่ง

หลวงปู่จึงต้องเป็นธุระเทศนาอบรมสั่งสอนพวกเขาเหล่านั้นต่อไป รวมทั้งบรรดาประชาชนในละแวกนั้นเมื่อทราบข่าวก็มาร่วมฟังธรรมรับการอบรมด้วย

กลายเป็นเกิดมีผู้มาทำบุญทำทานการกุศล ถือศีลภาวนาอยู่ด้วย**หลวงปู่**เป็นกลุ่มใหญ่แทบทุกวัน ตลอดพรรษา

ในบันทึกของ**หลวงปู่** ตอนหนึ่ง ท่านได้สำเนาคำเทศนาอบรมญาติโยมไว้กัณฑ์หนึ่ง เป็นการพรรณนาถึง**อานิสงส์ของการทำทานและรักษาศีล** ส่งผลให้ไปเกิดในสุคติภพ โลกสวรรค์ สอนให้เว้นจากกรรมอันชั่วร้าย เพื่อไม่ต้องไปอุบัติในนรก

คำเทศน์ของ**หลวงปู่**ได้มีการแจกแจงอย่างละเอียดชัดเจน ผมจึงขอคัดมาเสนอ ณ ที่นี้หมดทั้งกัณฑ์เต็มๆ ดังต่อไปนี้ : -

"โลก คือหมู่สัตว์ มนุษย์ทุกชาติทุกภาษา ที่อาศัยอยู่ในโลกเวลานี้ มาจากภพต่างๆ ด้วยกรรมดีและกรรมชั่ว มาเกิดเลวและประณีต แล้วแต่กรรมของสัตว์ตบแต่งสัตว์นั้นๆ

สัตว์เหล่านั้น จะเป็นพวกเปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน ในประเภทไหนก็ตาม ต้องมาทำความชั่วในมนุษย์ทั้งนั้น

สุคติ จนถึง ***พระนิพพาน*** ก็มาสร้างในมนุษย์นี่เช่นเดียวกัน

มนุษย์ ที่เป็นประชุมแห่งรถไฟสายต่างๆ บุคคลจะไปจังหวัดใดๆ ก็ต้องออกประชุมที่ต้นทางทั้งนั้น

จะกล่าวถึง***นรก***นั้นร้ายกาจ ไหม้สรรพสัตว์ทุกอย่างโดยไม่เหลือให้เป็นจุณไปทั้งนั้น ยิ่งกว่าไฟมนุษย์นี้หลายเท่า

แม้สาวกพุทธชิโนรสท่านผู้มีฤทธิ์ ***พระโมคคัลลานะ พระมาลัยเถรเจ้า*** เมื่อท่านองค์ใดองค์หนึ่งไปเยี่ยมนรก แม้พระอรหันต์ขีณาสพสาวกเจ้าทั้งหลายองค์อื่นๆ ***ต้องเกรงกลัวขยาด*** น้อยคนนักที่จะมี***อภิญญา***ต่อสู้นรกได้

ในสภาพภูมิประเทศที่สัตว์ทำชั่วไว้ในอดีต เป็นปัจจัยอยู่ในนรกนั้น เป็นสัตว์ที่ขาดแคลนที่สุด ปราศจากผ้านุ่งผ้าห่ม ข้าวน้ำโภชนะอาหารทุกประเภท เช่น มีสิ่งอื่นๆ จะอุปโภคบริโภค ก็กลายเป็นดินน้ำไป เป็นน้ำกรดไป ทั้งนั้น

ตั้งใจจะทำบุญก็สายเกินไป สัตว์นรกไม่มีสมบัติอะไรจะทำบุญและไม่มีพระเจ้าพระสงฆ์ที่จะมารับทักขิณาทานในนรกนั้นด้วย

ครั้นจะปลีกตนมาทำบุญในมนุษย์โลกก็ไม่ได้ เพราะอยู่ในที่คุมขังเสียแล้ว พญายมบาลรักษาอย่างกวดขัน หมดหนทางที่จะทำบุญเช่นนั้น

แม้จะภาวนาพุทโธ ธัมโม สังโฆ ก็จะได้อย่างไร เพราะนรกเผาอยู่ทั้งกลางวันและกลางคืน มิได้ขาดระยะ

ครั้นสัตว์นรกเหล่านั้นอดๆ อยากๆ จะหาโอกาสไปปล้นกิน ก็ไม่มีเศรษฐีอยู่ในนรกให้สัตว์นรกปล้น

เมื่อพ้นจากนรกแล้ว ก็พากันมาเกิดตามยถากรรมอีกต่อไป

สัตว์บางอย่างตกนรกแล้วตกอีกเล่า ประเดี๋ยวตกขุมน้อยบ้าง ขุมใหญ่บ้าง สับสนกัน ไปเกิดเป็นเปรตบ้าง เป็นอสุรกายบ้าง สัตว์เดรัจฉานบ้าง

*แม้**เศษบาป**ที่ทำในมนุษย์ไซร้นั้น มาเกิดเป็นมนุษย์ก็ไม่บริสุทธิ์ มีอวัยวะพิการอย่างใดอย่างหนึ่ง และมีการอดๆ อยากๆ ถือกระเบื้องกะลาขอทานเขากินตามท้องตลาด*

***เมื่อสัตว์เหล่านั้นกระทำดีเป็นกุศลนั้นเล่า** บุญส่งให้เกิดบนสวรรค์เทวโลก ทั้งรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ แต่ละอย่างๆ ล้วนแต่เป็นของที่เลิศๆทั้งนั้น*

***เทวโลก**สมบูรณ์ไปด้วยสมบัติต่างๆ **เทวโลกนั้นจะทำบุญให้ทานแก่ใครเล่า?** สถานที่เทวโลกนั้นเป็นสถานที่มีสมบัติมั่งคั่งด้วยกันทั้งนั้น ก็เทวดาองค์ใดที่จะรับทานกันเล่า?*

***ครั้นจะภาวนา พุทโธ ธัมโม สังโฆ ก็ไม่ได้ เพราะสถานที่เทวโลกนั้นเป็นสถานที่อารมณ์ฟุ้งซ่านทั้งนั้น** ไปโดยรอบไม่มีสงบสงัด ครึกครื้นไปด้วยเสียงต่างๆ*

ครั้นจะถวายทานให้ล้ำเลิศ ก็ไม่มีพระเจ้าพระสงฆ์รับทักขิณาทานในสถานที่นั้น

แม้เทวโลกจะทำบุญกุศลสิ่งใดก็ไม่ได้ทั้งนั้น ไม่เหมือนมนุษยโลกที่เราอยู่นี้

บนสวรรค์ ไม่มีเจ้าหน้าที่รักษาถนนหนทางเหมือนมนุษย์โลก ตลอดคุกตะรางไม่มี เทวโลกเทวดาท่านเหล่านั้นไม่มีอันธพาลทะเลาะ

วิวาทกัน เทวดาทั้งหลายล้วนแต่มีความสุขสำราญด้วยกันทั้งนั้น พักผ่อนหย่อนใจ กล่าวคือ นั่งๆ นอนๆ ยืนเดิน บำเรอความสุขของตน ที่พากันทำไว้แต่มนุษยโลกทั้งนั้น

หมดบุญแล้วจุติไปเกิดตามยถากรรมของท่าน

พระองค์ตรัสไว้ว่า สวรรค์นั้นมีการทำบุญและความดีบ้างเล็กๆ น้อยๆ ท่านว่าเป็น**อัพโพหาริก** มีเหมือนไม่มี ดุจน้ำติดอยู่ในจอกแก้ว นิดหน่อย เมื่อบุคคลอื่นถามว่า น้ำในแก้วมีหรือไม่

ใครๆ ก็คงตอบว่า **จะมีก็ได้ ไม่มีก็ได้** ย่อมเป็นผลพลาดพลั้ง ทั้ง ๒ อย่างเช่นนั้น

เพราะฉะนั้น เทพบุตรบางองค์ เช่น **พระเตมีย์โพธิสัตว์** จึงกลั้นใจตาย จากชั้นดุสิตเทวโลกมาเกิดมนุษย์โลก เพื่อสร้างพระบารมีต่อไป

ฉะนั้น เทวดาอยู่เทวโลก ไม่มีประโยชน์อะไร ล้วนแต่เสวยความสุขของท่านเท่านั้น

ก็เป็นข้อวินิจฉัยตามตำรา**พระสูตรปิฎก** ท่านกล่าวไว้**มนุษย์เป็นภูมิสถาน มีอุดมสมบูรณ์ด้วยสมบัติต่างๆ อุดมเลิศกว่าเทพต่างๆ เรียกว่า เทพพระอินทร์ เทพพรหม เลิศกว่านรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน เลิศกว่าพระยาครุฑ พระยานาค**

เพราะภพเหล่านั้น พระพุทธเจ้า พระปัจเจก พระสาวกเจ้าทั้งหลาย**ไม่ไปบังเกิดตรัสรู้**

เหตุนั้น ชมพูทวีปมนุษย์เป็นเลิศ

พระพุทธองค์ตรัสว่า **อคฺคํ มนุสฺเสสุ ฯ การที่ได้อัตภาพเป็นมนุษย์เป็นของที่เลิศ**

ฉะนั้น มนุษย์จะเป็นหญิงเป็นชายก็ต้องพากันเลิศทั้งนั้น

ศีล ทาน ภาวนา คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ล้วนแต่เป็นของเลิศ ทำสัตว์ผู้ปฏิบัติไปสุดติภพได้

แม้พระพุทธเจ้า พระปัจเจก พระอรหันต์ ท่านเหล่านั้นย่อมมาตรัสรู้ในมนุษย์โลกนี้ทั้งนั้น ท่านเหล่านั้นมาสร้างพระบารมีในมนุษย์โลกทั้งนั้น

มนุษย์เป็นธาตุที่พอ *เป็นธาตุที่ถูกส่วน เป็นสถานที่บริบูรณ์ ย่อมประดิษฐานอยู่ในมนุษย์โลกทั้งนั้น มีพร้อมทั้งทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มีพร้อมครบทุกอย่าง ไม่บกพร่องด้วยประการใด* ***จึงได้นามว่าธาตุพอ***

ภพอื่นไม่พอ ไม่บริบูรณ์ ไม่ครบครันทุกอย่าง *เช่น สวรรค์ มีแต่อารมณ์ความสุข ทุกข์ไม่มี พรหมโลก ธาตุไม่พอ มีแต่สุขอย่างเดียว*

อีกประการหนึ่ง นรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน ภพเหล่านี้ธาตุไม่พอ มีแต่ทุกข์อย่างเดียว นิโรธ มรรค ไม่พบ

นี่แหละ มนุษย์เราเป็นภพอันเลิศ เป็นสถานที่รับรองพระพุทธเจ้า พระปัจเจก พระอรหันตสาวกตรัสรู้ และท่านเหล่านั้นจะต้องเกิดเป็นมนุษย์สร้างพระบารมี

เมื่อสร้างพระบารมีครบครันแล้ว จึงพากันตรัสรู้ตามวาสนานิสัยของท่าน

สัตว์ไหนที่สร้างพระบารมีพอแล้ว ควรที่เป็นพระพุทธเจ้าก็เป็น ควรเป็นพระปัจเจกก็เป็น ควรเป็นพระอรหันต์ก็เป็น

แม้สัตว์ทั้งหลายที่ทำบุญทำบาป ที่จะไปภพต่างๆ ก็พากันทำบุญในมนุษย์โลกทั้งนั้น เช่น สัตว์ทำไม่ดีควรไปตกนรก สัตว์มนุษย์

คนไหนทำไม่ดีที่ไม่ร้ายแรงควรไปเกิดเป็นเปรต อสุรกาย ก็ไปเกิดภพนั้น สัตว์มนุษย์ทำดีเพียงสวรรค์ก็ไปเกิดบนสวรรค์เท่านี้เป็นอาทิ

นี้แหละ สัตว์ไหนทำดีไม่ดี ที่หอบสู่ภพต่างๆ สร้างกรรมบุญกรรมบาป ไปจากมนุษย์โลกนี้ทั้งนั้น

ขอท่านคณะอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย ควรรู้ตามที่อาตมาได้บรรยายมาแล้วนี้ นำไปปฏิบัติ เว้นจากกรรมอันชั่วร้าย

มีให้ทาน การบริจาค **มีศีล** เว้นจากกรรมอันชั่วร้าย **มีภาวนา** อารมณ์ดวงจิตให้ฉลาด หลีกเลี่ยงอุปสรรคความชั่วร้ายต่างๆ

ขอให้ประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ล้วนแต่เป็นกรรมที่ดี นำไปสู่สุคติโลกสวรรค์

เพราะพวกเราคณะอุบาสกอุบาสิกา บังเกิดมาในชาติภูมิที่ดีแล้ว ที่ปฏิบัติควรแก่สวรรค์และนิพพาน เดินตามพระพุทธองค์กล่าวไว้ จึงได้ชื่อว่าตามรอยพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ตามรอยพระอริยเจ้า

คณะอุบาสกอุบาสิกา พระภิกษุสามเณร จึงปฏิบัติได้สวรรค์นิพพานได้ เป็นข้อที่พวกเราควรสนใจในศาสนาให้มาก

ชีวิตมนุษย์เป็นของน้อย นรก สวรรค์ เป็นของอายุมาก นับตั้งกัปตั้งกัลป์ทีเดียว

ขออย่ามัวเมาในความเป็นหนุ่มของตน เช่น ตบแต่งร่างกายให้สวยงามเล่นบ้าง สาวทะเยอทะยานขวนขวายแต่ทางกามจนค่ำมืด จนลืมกิจการทุกอย่าง

มัวไร่มัวนาเรือกสวนไปต่างๆ คนจนก็มัวเมาความทุกข์จนของตน คนมั่งมีก็เมาความมั่งมีของตน

นี่แหละ คนเกิดมาในโลก ไม่ว่าคนประเภทไหน ความมัวเมาประกอบด้วย ราคะ โทสะ โมหะ

ธาตุเมา *อันนี้ยังวุ่นวายอยู่ในโลก พากันเดือดร้อนอยู่ในโลก เกิดทะเลาะวิวาทกันอยู่ในโลก ฆ่าฟันล้มแทงกันจนติดคุกติดตะรางกัน ฟ้องร้องกันเป็นคดีโรงร้านโรงศาล ประเทศต่อประเทศก็เกิดสงครามฆ่าฟันกัน*

สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เกิดจากธาตุเมากันทั้งนั้น

ท่านผู้เป็นสัปปุรุษ นักปราชญ์ เมื่อมาพิจารณาตริตรองในโลกนี้ เป็นของที่วุ่นวายอยู่เช่นนี้ ท่านเหล่านั้นก็พากันบำเพ็ญทาน รักษาศีล ภาวนา ด้วยการสดับพระธรรมเทศนา พากันหลีกเร้นออกจากสงสาร

หวังใจเดินตามรอยพระพุทธเจ้าและพระอริยเจ้าทั้งหลาย ที่เป็นประวัติการสั่งสอนกันสืบๆ มา เป็นแบบ เป็นตัวพิมพ์

เมื่อไม่ผิดธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แม้ธาตุเมาอันนี้สู่สิงอยู่ในดวงจิตของผู้ใด ไม่ว่าหญิงชาย ไม่ว่าหนุ่ม เด็ก แก่ ชรา

พอให้ฆ่าสัตว์ก็ฆ่าไปเลี้ยงลูกเลี้ยงเมียเลี้ยงผัว เลี้ยงหลาน พอที่ลักก็ลัก พอที่จะทำกามเสพสมบุตรภรรยาคนอื่นก็ทำไป

พอที่มุสาหลอกลวงอำพรางไป พอได้เลี้ยงชีพชั่ววันหนึ่งๆ

พอที่จะดื่มสุราเมรัยก็ดื่มสุราเมรัยให้มันเมา เสียเงินเสียชื่อเสียเสียง ด่าบ้านด่าเมืองไปต่างๆ

เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็ได้ชื่อว่าผิดศีลผิดธรรม

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คนเช่นนี้ไม่มีโอกาสจะปฏิบัติศีลธรรมภาวนา มีคติอันชั่วร้าย

บุคคลนั้นมีชีวิตอยู่ในโลกก็หนักโลก แม้ตายไปก็ไปทุคติ หรือพูดง่ายๆ คือนรกนั่นเอง เป็นที่หนักใจแก่พระยายมบาลจะลงโทษทัณฑกรรมต่างๆ

นี่แหละ ขอท่านคณะอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย พึงสนใจว่าคนที่ทำชั่วผิดศีลธรรม แล้วต้องได้รับกรรมอันร้ายแรงเช่นนี้

เพราะฉะนั้น ให้พากันเชื่อกรรม เชื่อผลของกรรมว่า เราทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วเช่นนั้น

ในที่สุดธรรมเทศนานี้ ขออวยพรให้ท่านทั้งหลายพึงอยู่โดยอายุ วรรณะ สุขะ พละ พรทั้ง ๔ ประการนี้ ประสิทธิ์ประสาทมาแต่องค์สมเด็จพระพุทธเจ้าระหว่างที่พระองค์ทรงพระชนม์อยู่”

หลวงปู่หลุย กับ หลวงปู่ชอบ

๑๑๘.

ภาวนาที่ถ้ำมโหฬารอีก

เมื่อออกพรรษาปี ๒๕๐๕ ในเดือนตุลาคม **หลวงปู่หลุย** ก็ออกจาก**เขาสวนกวาง** จังหวัดขอนแก่น ธุดงค์กลับไปทางจังหวัดเลย ไปบำเพ็ญเพียรที่**ถ้ำมโหฬาร** อำเภอวังสะพุง อีกครั้งหนึ่ง ด้วย**หลวงปู่**ยังรำลึกถึงความดูดดื่มแห่งการภาวนา ณ สถานที่แห่งนี้อยู่

หลวงปู่ ได้เดินทางแบกบาตร แบกกลดธุดงค์ไปเพียงองค์เดียวอย่างเคย ในปีนี้**หลวงปู่**มีอายุ ๖๑ ปี อายุพรรษา ๓๘ เป็นพระมหาเถระองค์หนึ่งที่ยังท่องธุดงค์อยู่

การมาบำเพ็ญเพียรที่**ถ้ำมโหฬาร**ในปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ในครั้งนี้ **หลวงปู่** ได้บันทึกไว้ ดังนี้ :-

*"มาอยู่**ถ้ำมโหฬาร** มาตั้งแต่เดือน ๑๑ ตุลาคม จนถึงเดือนอ้าย (ธันวาคม) ๐๕ อยู่ที่นี่สงัดดีวิเวกดีเหลือที่สุด เป็นสัปปายะทุกอย่าง อากาศดี เสนาสนะดี อาหารดี แต่บุคคลไม่ค่อยดี ภาวนาได้ทั้งกลางวันและกลางคืน"*

หลวงปู่ หลบอยู่ในถ้ำ หลีกเร้นตัว เร่งทำความเพียรอย่างหนัก ไม่ติดต่อกับญาติโยม ดังสำนวนที่ท่านใช้ในการบันทึกว่า *"อาตมาไม่**รับต้อน**แขก"* คือไม่ค่อย**ต้อนรับ**ญาติโยมนั่นเอง ทำให้ท่านได้รับความ

สงบกว่าทุกแห่ง

จากคำบอกเล่าของ**หลวงปู่** รวมทั้งประวัติครูบาอาจารย์องค์อื่นๆ บอกว่า ถ้ามีข่าวออกไปว่ามี**พระธุดงค์**มาพักปักกลดอยู่ที่ใด มักจะมีประชาชนไปรบกวน ขอนั่นขอนี่ ขอเครื่องรางของขลัง ขอวัตถุมงคล ขอให้เป่าหัว รวมทั้งรดน้ำมนต์ เป็นต้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมาขอเลขหวยบัตรเบอร์ นับเป็นเรื่องที่ประชาชนชอบกันมาก

หลวงปู่บันทึกการมาบำเพ็ญเพียรคราวนี้ว่า *"ดี...บัตรเบอร์ไม่มีคนมารบกวน เพ่งไตรลักษณ์ดีนัก"*

เมื่อพักจากการนั่งภาวนาหรือเดินจงกรม **หลวงปู่**ก็ใช้การเปลี่ยนอิริยาบถ **ด้วยการพิจารณาธรรมชาติบ้าง การอ่านพระไตรปิฎกบ้าง**

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เขียนในตอนนี้ว่า *"...ดังที่เคยกล่าวไว้ก่อนหน้านี้แล้ว ว่าในการออกเดินธุดงค์ของท่านทุกครั้ง นอกจากบริขารจำเป็นสำหรับสมณะแล้ว ที่จะขาดไม่ได้สำหรับท่านก็คือ หนังสือ ๒ หรือ ๓ เล่ม ซึ่งท่านจะต้องนำติดองค์ไป ขนาดพอใส่ย่าม จำนวนไม่มาก เพื่อประหยัดน้ำหนักในการต้องสะพายขึ้นเขาลงห้วยไปด้วยกัน*

*โดยมากจะเป็น**หนังสือพระไตรปิฎก**เล่มหนึ่ง อีกเล่มหนึ่งก็พวก**บุพพสิกขาวรรณา** หรืออะไรทำนองนี้*

*และที่สำคัญที่สุด เป็น**สมุดเล่มเล็ก** ที่ท่านจะบันทึกข้อธรรมะต่างๆ อันอาจจะเป็นหัวข้อธรรมที่ท่านเห็นว่าสำคัญหลังจากอ่านหนังสือใดๆ มาแล้ว หรืออาจจะเป็นเรื่องที่ประหวัดคิดถึงเหตุการณ์ หรือธรรมะที่ผุดพรายขึ้นมาหลังการภาวนา **สิ่งเหล่านี้ท่านจะบันทึกลงไปโดยสิ้นเชิง**"*

อยู่**ถ้ำมโหฬาร** หลวงปู่ได้อ่าน**พระไตรปิฎก** ซ้ำแล้วซ้ำอีกเป็นหลายเที่ยว ได้บันทึกข้อความที่เห็นว่าสำคัญลงไปมากมายหลายประการ

หลวงปู่ เคยมาวิเวกที่**ถ้ำมโหฬาร** หลายครั้ง เห็นว่าเป็นที่สัปปายะแก่การบำเพ็ญเพียร ท่านจึงหวนกลับมาอยู่ และการบำเพ็ญเพียรครั้งหลังนี้**คงได้ผลดีมาก ท่านจึงอยู่นานถึง ๓ เดือน**

บันทึกธรรมะที่เป็นลายมือของหลวงปู่หลุย จนฺทสาโร นี้ คือจริยวัตรประการหนึ่งที่หลวงปู่ได้ยึดถือปฏิบัติตลอดมา ข้อธรรมะที่เกิดในวัตรปฏิบัติของท่าน จึงเป็นความรู้ในรูปแบบที่เกิดจากการปฏิบัติ รวมถึงการพิจารณาสภาวะธรรมของธรรมชาติทั้งมวลที่ประสบ ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับอนุชนผู้ใฝ่ธรรมะได้ศึกษาสืบต่อไป

๑๑๙.

ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์สูงสุด!

เมื่อล่วงขึ้นปีใหม่ ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ อันเป็นฤดูกาลที่หมดฝนแล้ว ตามวัดต่างๆ ก็เริ่มมี**งานบุญ**กัน

การมาอยู่ในละแวกถิ่นบ้านเกิด **หลวงปู่** ในฐานะที่เป็น **"ลูกเมืองเลย"** รวมทั้งหมู่เพื่อนยกย่องว่า **มีวาทะโวหารดี** สามารถพูดจาโน้มน้าวจิตญาติโยมพุทธบริษัทให้เลื่อมใสศรัทธาในการบุญทานการกุศลได้ดีกว่าหมู่พวก

หลวงปู่ จึงได้รับนิมนต์ให้เป็นองค์แสดงธรรมเทศนาในงานบุญต่างๆ เป็นผู้เขียนใบเชิญชวนบอกกำหนดการบุญในนามของเจ้าอาวาสบ้าง

ด้วยการที่**หลวงปู่**เป็นผู้ละเอียดลออ เทศน์ไปแล้ว เขียนใบเชิญชวนให้ไปแล้ว ท่านก็บันทึกข้อความไว้ในสมุดส่วนตัวของท่าน พร้อมทั้งมีวันเดือนปีกำกับ ทำให้ผู้มาศึกษาเรื่องราวของท่านในภายหลังสามารถติดตามได้ว่าในช่วงนั้นๆ ท่านอยู่ ณ จุดใด ได้ทำกิจกรรมอะไร ได้ผลเช่นไร เป็นต้น นับเป็นความเมตตาอย่างสูงแก่ศิษย์รุ่นลูกรุ่นหลานจะได้ศึกษาประวัติและปฏิปทาของท่านในภายหลังได้

ตัวอย่างเช่น **ในวันที่ ๒๓-๒๔ มกราคม ๒๕๐๖** ตรงกับวันแรม ๑๔-๑๕ ค่ำ เดือนยี่ **หลวงปู่**อยู่ที่**ถ้ำแก้งยาว** บันทึกย่อข้อความสำหรับเทศนาที่จะแสดง**ในงานบุญของถ้ำผาปู่** ซึ่งมีศรัทธาญาติโยม นายอำเภอ บริจาคทรัพย์จัดสร้างทาง ๔ สายเข้าวัดถ้ำผาปู่ พร้อมทั้งสร้างศาลาหอฉัน

อีกไม่กี่วันต่อมา ก็จะเป็นบันทึกข้อความโดยละเอียดของพระธรรมเทศนาที่ท่านแสดงโดยพิสดาร ณ **ถ้ำผาปู่** กล่าวถึงการบุญและอานิสงส์ต่างๆ รวมทั้งข้อความพรรณนาสรรเสริญความสงัดวิเวกของถ้ำผาปู่ด้วย

ในช่วงต้นปี ๒๕๐๖ นี้ ส่วนใหญ่**หลวงปู่**จะไปมาระหว่างวัดในเขตใกล้เคียง และก็มีบางครั้งที่ท่านต้องเดินทางไปร่วมงานบุญในอำเภอห่างไกลออกไป

ในช่วงนี้จึงกล่าวได้ว่า ในเขตจังหวัดเลย ไม่ว่าจะเป็นอำเภอเมือง วังสะพุง ภูกระดึง เชียงคาน หากวัดกรรมฐานวัดใดมีงาน วัดเหล่านั้นจะต้องมานิมนต์**หลวงปู่**ไปร่วมงาน โดยให้เป็นองค์แสดงธรรม**สาธกอานิสงส์แห่งการบุญเสมอ**

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เขียนสรุปในตอนนี้ว่า :-

"ท่านได้ทำความเพียรเพื่อตน เป็น**อัตตัตถประโยชน์,** ช่วยงานหมู่พวกและญาติโยม เป็น **ญาตัตถประโยชน์,** ส่วน **ปรมัตถประโยชน์** อันเป็นประโยชน์สุดยอด สูงสุด เพื่อความเกษม หลุดสิ้นแห่งอาสวกิเลสทั้งปวงนั้น ท่านก็กำลังทำความพากเพียรอยู่

แต่ครูบาอาจารย์ที่เมตตาสั่งสอนท่านมา ดังเช่น**ท่านพระอาจารย์บุญ** (ปญฺญาวุโธ) **ท่านพระอาจารย์เสาร์** (กนฺตสีโล) และ **ท่าน**

พระอาจารย์มั่น (ภูริทตฺโต) แต่ละองค์ล้วนมีพระคุณล้นฟ้าล้นดิน ซึ่ง**หลวงปู่**ได้เทิดทูนไว้เหนือเศียรเกล้าด้วยความเคารพรักนั้น แต่ละองค์ท่านก็ได้นิพพานไปแล้ว คงมีแต่ **“ตน”** ซึ่งจะต้องเป็นที่พึ่งแห่งตนอยู่ในขณะนี้อย่างเดียวดาย

ท่านเล่าว่า นึกถึงตนขณะนั้น บางครั้งให้เกิดความรู้สึกว้าเหว่นัก!”

ภาค ๗ : เสร็จสิ้นภารกิจ

๑๒๐.

ทบทวนตนเองที่ถ้ำกลองเพล

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ได้ตกลงใจกลับไปจำพรรษาที่**ถ้ำกลองเพล** อีกครั้งหนึ่ง ด้วยรำลึกนึกถึง **หลวงปู่ขาว อนาลโย** ซึ่งเป็นกัลยาณมิตรสนิทสนมกัน ว่าอะไรก็เห็นด้วยกัน ไม่มีขัดแย้งกัน

หลวงปู่ ได้เขียนบันทึกถึงการจำพรรษาที่**ถ้ำกลองเพล**ครั้งนี้ไว้สั้นๆ ว่า

*"**พ.ศ. ๒๕๐๖ จำพรรษาอยู่ ณ ถ้ำกลองเพล** ภาวนาดีนัก เสนาสนะดี ปรุโปร่งแจบจมดี ได้กัลยาณมิตรดี **ท่านอาจารย์ขาว** ดีกว่าจำพรรษา ณ ที่อื่น"*

หลวงปู่หลุย และ**หลวงปู่ขาว** ต่างองค์ต่างอยู่ในที่ภาวนากันเหมือนดังที่ท่านเคยได้มาจำพรรษาเมื่อครั้งก่อน ในปี ๒๕๐๑ และ ๒๕๐๒

บริเวณ**วัดถ้ำกลองเพล**นั้นกว้างขวางมาก เป็นป่าเป็นเขา มีโขดหิน มีธารน้ำ เต็มไปทั้งบริเวณวัด จะอยู่ที่ใดก็เป็นที่เงียบสงบ สัตว์ป่าก็ยังมีอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง**พวกช้างป่า ซึ่งดูจะเป็นมิตรสนิทสนมกับหลวงปู่ขาวอย่างยิ่ง**

หลวงปู่ เล่าว่า *"**หลวงปู่ขาว**นั้นมีบุญบารมีเกี่ยวกับช้างมากมาย เห็นทีว่าท่านคงจะเคยมีชาติกำเนิดเก่ามาแต่ปางก่อน **เป็นพญาช้าง** บรรดาช้างซึ่งเกิดในชาติปัจจุบันจึงเคารพยำเกรงท่านมาก..."*

หลวงปู่บอกว่า จำพรรษาในปีนี้ ท่านได้แยกอยู่ห่างจากหมู่เพื่อนมาอยู่องค์เดียวอีกด้านหนึ่งของบริเวณถ้ำกลองเพล **"มานั่งคิดนึกถึงตนแล้ว ก็ให้นึกสะท้อนใจ"**

หลวงปู่ ได้ทบทวนถึงการปฏิบัติของท่านเองในช่วงเวลาที่ผ่านมา ก็ตระหนักว่าท่านได้พยายามปฏิบัติบำเพ็ญเพียรภาวนามาอย่างเด็ดเดี่ยว สิ่งใดที่ครูบาอาจารย์พูดว่า ให้กล้า ให้ทำความเพียร ก็ได้พยายามทำตามคำที่ท่านแนะนำ อย่างเด็ดเดี่ยวและจริงจัง

หรือได้ยินครูอาจารย์ท่านพูดท่านอบรมให้ฟัง อย่างเช่น ให้อดนอน ผ่อนอาหาร ผ่อนน้ำ อาหารเคยฉันเต็มอิ่ม ก็ลดละให้เหลือเพียงวันละ ๒๐ คำ ผ่อนเหลือ ๑๐ คำ ๕ คำ หรือไม่ฉันเลยเป็นวันๆ หรือเป็นอาทิตย์ก็มี

อดข้าวเพื่อจะดูกำลังความเพียรของตนเองว่าจะสามารถอดทนได้เพียงใด

ส่วนน้ำนั้นก็แสนจะประหยัดมัธยัสถ์ ใช้วันละกา ครึ่งกา แม้จะกล่าวขวัญกันว่า อดข้าวนั้นอดได้ แต่อดน้ำนั้นลำบาก แต่ท่านเองก็ได้พยายามอดน้ำมาแล้ว

หลวงปู่ เคยได้รับคำทักจากครูอาจารย์ว่า **ท่านนั้นเป็นคนราคจริต** คือเป็นคนรักสวยรักงาม ชอบความเป็นระเบียบเรียบร้อย เห็นสิ่งไม่งดงามท่านจะทนไม่ได้

หลวงปู่ก็ได้พยายามทรมานตนเอง ให้เห็นเป็น**อสุภะ** ความไม่สวยไม่งามของกาย

แม้แต่เครื่องนุ่งห่ม **จีวร**ท่านก็ต้องเย็บปะชุนจนแทบจะหาเนื้อเดิมไม่ได้ เอาผ้าบังสุกุลหรือที่เขาเรียกว่าผ้าเกลือกฝุ่นที่ทิ้งไว้ตามทุ่งนาเอามาปะเย็บเป็นของตน

หากมีใครถวายจีวรใหม่ สบงใหม่ ก็จะถวายให้พระองค์อื่นไป แต่ตัวท่านเองจะต้องใช้ของเก่าซอมซ่อเพราะปะซ้ำแล้วซ้ำเล่า แต่ท่านก็ต้องซักให้สะอาดอยู่เสมอ

หลวงปู่ ได้พยายามทรมานตนเพื่อที่จะไม่ให้เป็นคน**ราคจริต** รักสวยรักงาม ซึ่งท่านต้องอดทนทุกอย่าง เพราะว่า**จิตเดิมเคยรักสวยรักงาม** เคยเกิดมาในบ้านในตระกูลที่ร่ำรวยมีอันจะกิน

ท่านเคยชินกับของงามของสูง ก็ดัดสันดานจิตของตนให้ไปเคยชินกับความไม่สวยไม่งาม

หลวงปู่ คิดขึ้นมาได้ว่า แม้แต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เกิดในปราสาทราชวัง เกิดเป็นกษัตริย์สุขุมาลชาติ มีนางสนมกำนัลห้อมล้อม มีความสุขความสบาย พระองค์ก็ยังกล้าสละความสำราญความสบายเหล่านั้นออกมาแสวงหาโมกขธรรม

"ตัวเรานี้เทียบไม่ได้เลยกับองค์พระบรมศาสดา ไฉน ทำไมเราจะทำเป็นคนทุกข์คนยาก ลำบากเช่นนั้นไม่ได้?"

เรื่องการพักการนอนนั้น หลวงปู่ก็ทำ**เนสัชชิก** อธิษฐานไม่นอน ไม่ยอมให้หลังแตะพื้นเป็นเดือนๆ อยู่เพียงในอิริยาบถ ๓ คือ เดิน ยืน และนั่ง เท่านั้น

อาหารการกิน ก็อย่างที่กล่าวมาแล้วว่า **ให้อยู่ด้วยความอดอยากยากแค้นเหลือเกิน**

การเดินจงกรม ก็เดินครั้งละเป็นครึ่งวันค่อนวัน เดินจนเท้าแทบจะแตกทะลุ

"แต่ส่วนใหญ่ก็ได้เพียงความสงบ จะพิจารณาให้เห็นไตรลักษณ์ก็ดูเลือนลางอยู่

*อย่างเช่น **การม้างกาย** เห็นเป็น**ปฏิภาคนิมิต**คล่องแคล่ววองไว กำหนดไปครั้งใดจิตจะรวมลง กายแตกแยกเป็นส่วนๆ กำหนดไปให้กายราบ กองร่างกายที่แยกออกเป็นส่วนนั้น ให้ราบลงเป็นหน้ากลอง*

กำหนดให้กลับคืนขึ้นมาเป็นกาย ขยายไปให้ใหญ่โตจนกายนั้นจะใหญ่คับห้องคับถ้ำ หรือจะย่นย่อลงเล็กให้ขนาดเท่าตุ๊กตุ่นตุ๊กตาตัวน้อย ทำได้หมด

*จนกระทั่ง **ม้างกายตนเองก็กระทำได้ว่องไว***

*ม้างกายไปสนุก จนกระทั่งเก่งกล้าไป**ม้างกายครูบาอาจารย์** จนกระทั่งถูกดุ ถูกกำราบ สมัยที่อยู่**วัดป่าบ้านหนองผือ** นั้น เมื่อนึกขึ้นมาแล้วก็แสนจะให้นึกอายใจที่กล้าดี **ม้างท่านพระอาจารย์มั่น** ไปดูจิตของท่านจนเห็น**แสงจิตท่านเป็นสีทองสว่างไสว***

ท่านพระอาจารย์มั่นท่านรู้ ท่านจึงกำราบเสียยกใหญ่"

หลวงปู่เล่าต่อไปว่า *"...ดูเป็นการสนุกสนานที่ได้**ม้างกาย** ได้รู้จิตคนอื่น แต่นั่นเป็นเพียงด้าน**สมถะ** ครูบาอาจารย์สอน**ให้เอาไตรลักษณ์เข้าฟอก**ก็รู้อยู่ มันก็เป็นหลักเกณฑ์อยู่*

แต่จะบอกว่าเป็น อนิจฺจํ เป็น ทุกขํ เป็น อนตฺตา ปากมันว่าเป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา แต่ใจมันยังไม่ยอมรับ เหมือนกับมีอะไรที่มาปกคลุมกั้นกายอยู่"

หลวงปู่ เล่าต่อไปว่า เมื่อท่านมองดูหมู่เพื่อนใครๆ ที่รุ่นราวคราวเดียวกัน อย่างเช่น **หลวงปู่ขาว**ซึ่งเป็นสหธรรมิก ได้บวชในเวลาเดียวกัน เป็นคู่นาคซ้ายขวาด้วยกัน **ท่านก็ผ่านไปสู่ความสงบถึงที่สุดจิตนานหลายปีแล้ว**

(**หลวงปู่ขาว** บรรลุเป็นพระอรหันต์ที่**บ้านโหล่งขอด** ใกล้ดอยแม่ปั๋ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๕ เมื่อท่านอายุประมาณ ๕๔ ปี อายุพรรษาในธรรมยุติกนิกาย ๑๘ _ปฐม)

หลวงปู่รำพึงถึงองค์ท่าน เมื่อเทียบกับ**หลวงปู่ขาว** ว่า

"ตัวเรานั้นเป็นอย่างไรถึงทำไม่ได้ เพื่อนเราซึ่งบวชพร้อมกันกับเรา ทำไมท่านทำได้?

เราเป็นอย่างไร ไม่ได้กินข้าวเหมือนกับเขาหรือ เลือดของเราไม่มีสีแดงเหมือนกันหรือ?

ท่านไม่มีหิว ไม่มีกระหาย ไม่หนาว ไม่ร้อน ไม่เจ็บไม่ไข้ ดีกว่าเรากระนั้นหรือ?

ก็ต่างคนก็ต่างเหมือนกัน ทำไมท่านจึงทำได้ ทำไมเราจึงทำไม่ได้?"

หลวงปู่ ได้พยายามพิจารณาทบทวนในเรื่องนี้ระหว่างทำความเพียร

ท่านบอกว่า **บางครั้งก็รู้สึกว้าเหว่ และนึกน้อยเนื้อต่ำใจ** ซึ่งก็รู้ว่าเป็นความคิดที่ไม่ถูก แต่มันก็พยายามสร้างขึ้น เพื่อให้เกิดความอุตสาหะวิริยะที่จะทำความเพียร

หลวงปู่ ทราบดีว่า การทำความเพียรนั้นท่านก็ไม่ได้ย่อหย่อนน้อยหน้ากว่าใคร

"แต่มันอาจจะเป็นได้ไหมว่า ปัญญายังไม่ได้เกิดขึ้น?

ปัญญาซึ่งเป็นประดุจเส้นผมบังภูเขา ซึ่งเราเองนึกไม่ออก แต่คนอื่นจะนึกออก?"

หลวงปู่ หวนนึกถึงคำพูดของ **หลวงปู่มั่น**ท่านเคยพูดว่า : -
"ท่อนซุงต้นใหญ่ๆ นั้น มันไม่เข้าตาใครหรอก เส้นผมเล็กๆ นั้นต่างหากเล่าที่จะเข้าไปในดวงตา มันกำบังตาไม่ให้เห็น!"

อ้อ! มันเป็นเส้นผมบังภูเขานี่เอง!

หลวงปู่จดบันทึกโดยใช้ฝาบาตรเป็นที่รองเขียน

๑๒๑.

อุบายธรรมของหลวงปู่ขาว

คืนวันเดียวกันนั้น หลังจากที่**หลวงปู่**เดินจงกรมแล้วระยะหนึ่ง ท่านก็ได้มาพบคุยกันกับ**หลวงปู่ขาว** แสดงธรรมสากัจฉาซึ่งกันและกัน (สนทนาธรรม)

หลวงปู่ เล่าว่า **หลวงปู่ขาวก็คงจะเข้าใจความคิดของท่าน แต่คำน้อยที่จะพูดให้กระเทือนใจนั้นไม่มี ท่านคงเข้าใจดีว่า ระยะนั้นเพื่อนสหธรรมิกของท่านกำลังกระสับกระส่ายที่จิตไม่เป็นไปตามที่ต้องการ แต่ท่านจะพูดอะไรตรงๆ ก็ลำบาก ได้แต่เปรยขึ้นด้วยอุบายที่แยบยล**

หลวงปู่ขาว ทำทีเป็นเล่าเรื่องสมัยที่ท่านยังอยู่เชียงใหม่กับ**หลวงปู่มั่น** ว่า

ขณะที่ท่านนั่งภาวนาอยู่องค์เดียว ท่านก็ไม่สบายใจนึกบ่นว่าตัวเองว่า ทำอย่างไรๆ ทำไม จิตมันจึงแข็งอยู่อย่างนั้น ทำสมาธิก็ไม่ลง ทำอย่างไรก็ไม่ลง ทำอย่างไรๆ มันก็ไม่สงบ?

หลวงปู่ขาว เล่าว่าท่านรำคาญเต็มที่ จึงโกรธว่าตัวเองขึ้นมาว่า

"นี่มันผีนรกวิ่งขึ้นมาจากอเวจีนี่นา จิตมันถึงได้แข็งกระด้างอย่างนี้ ไฟเผามันอย่างนี้ น่าจะกลับให้มันลงไปอเวจีอีก อย่าให้มันขึ้นมา ให้อเวจีมันเผาซะ..."

หลวงปู่ขาวท่านด่าตัวท่านเอง เสร็จแล้วก็ลงนอน พอตื่นเช้าท่านก็ขึ้นไปจัดการถ่ายกระโถนของหลวงปู่มั่น ปฏิบัติอาจารย์ของท่านตามปกติ

หลวงปู่มั่น ก็ลุกขึ้นมาพูดเสียงดัง ว่า :-

*"เอ๊ะ! **ท่านขาว** ท่านทำไมทำอย่างนี้ ท่านก็เป็นผู้ประเสริฐ เป็นมนุษย์ก็ประเสริฐอยู่แล้ว มาด่าตัวเองเฮ็ดหยัง? ให้ลงนรกอเวจีอย่างไรนี้ไม่ถูกนี่*

ท่านมาประจานตน ว่าตน อย่างนี้ไม่ได้ ท่านก็ทำความเพียรอย่างดีแล้ว จะไปว่ามันทำไม ถ้าว่าหนักๆ ท่านอาจจะฆ่าตัวตายได้นะ

และผ้าเผลอไปฆ่าตัวตายเข้าแล้วในชาตินี้ ต่อไปนับชาติไม่ได้นะที่จะต้องวนเวียนกลับไปฆ่าตัวตายอีก

การฆ่าตัวตายนี่ ถ้าท่านเริ่มขึ้นชาติหนึ่งแล้วก็จะต้องต่ออีก ๕๐๐ ชาติ แล้วก็ไปเที่ยวเอาภพเอาชาติผูกเวรผูกกรรมกัน ฆ่าตัวตายอยู่อย่างนั้น

อย่าไปทำอีกนะท่าน ไม่ถูก!

ตัวเองบริสุทธิ์อยู่ ทำไมถึงไปทำตน ไปด่าตนอย่างนี้?"

หลวงปู่ขาวท่านบอกว่า ใครไปนึกอะไรทำอย่างไร อยู่ตรงไหน หลวงปู่มั่นท่านรู้หมด *"ท่านก็อยู่กุฏิของท่าน อยู่ที่โน่นแหละ แต่ทำไมท่านรู้จิตคนอื่นก็ไม่ทราบ?"*

แม้จะถูก**หลวงปู่มั่น**ดุเอาแล้ว ทั้งๆ ที่กลัว แต่**หลวงปู่ขาว**ก็ยังนึกโกรธตัวเองอยู่นั่นแหละ

หลวงปู่ขาว เล่าว่า ท่านก็ปลีกตัวขึ้นไปบำเพ็ญเพียรบนดอยมูเซอ ไปอยู่กับพวกมูเซอ ที่นั่นก็มีเสือตัวใหญ่ๆ ลายพาดกลอน เดินอยู่ตอนกลางคืน ก็นึกบอกตัวเองว่า

"เจ้านี่มันเลวจริงๆ มันเป็นหยัง? มันหยาบแท้ มันแข็งแท้ ให้เสือมาคาบมึงไปกินซะ!"

หลวงปู่ขาว เล่าต่อไปอีกว่า ตัวท่านเป็นคน**โทสะจริต** เป็นคนโกรธง่าย เวลาโกรธ สมัยที่ท่านมีลูกเล็กก่อนบวช เวลาลูกร้องไห้ ท่านจับขายกขึ้นห้อยหัวลงมา แล้วก็ตีก้น ทั้งตีทั้งด่า มีอะไรนิดหน่อยก็โกรธ

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้แทรกความเห็นของท่านตรงนี้ว่า

*"...ไม่น่าเชื่อเลยเมื่อได้ยินอย่างนี้ เพราะว่าภาพ**หลวงปู่ขาว**ที่พวกเราเห็นระยะหลัง **ท่านงามพร้อม ยิ้มของท่านเป็นยิ้มที่เปิดโลกสว่างเข้าไปในหัวใจ ยิ้มที่ทำให้ทุกคนได้เห็นแล้วชื่นใจ เต็มไปด้วยความเมตตากรุณาอย่างที่สุด**"*

แต่...องค์**หลวงปู่ขาว** เล่าให้**หลวงปู่หลุย**ฟังว่า**พื้นฐานเดิมนั้นท่านเป็นคนโทสะจริต**

หลวงปู่ขาว เล่าให้**หลวงปู่หลุย**ฟังต่อไปว่า ท่านด่าตัวเอง นึกว่าตัวเอง โกรธที่จิตไม่ลง ให้เสือมาเอาไปกินซะ นึกว่าด่ามันแล้ว จิตมันจะได้เกิดความกลัว มันจะได้เกรง อ่อนน้อมยอมตน

พอท่านด่าจิตด่าตัวของท่านเสร็จแล้ว ท่านก็ออกไปเดินจงกรม นั่งสมาธิ นั่งอย่างไรๆ จิตมันก็ไม่ลง

หลวงปู่ขาวก็เลยนอน!

(อ้าว! แล้วไงล่ะ? เชิญอ่านตอนต่อไปครับ)

๑๒๒.

พิจารณาของอ่อน-ของแข็ง

พอ**หลวงปู่ขาว**นอนหลับไป ก็มีนิมิต (ฝัน) เห็นโยมมารดามานั่งอยู่ข้างๆ แล้วก็เห็นพวกมูเซอเดินกลับจากไร่

โยมมารดาบ่นขึ้นว่า *"ขาว...ขาว ทำอย่างไรเจ้าถึงจะเป็นหนอ?"*

พวกมูเซอก็พูดสวนขึ้นมาว่า *"ไม่ยากๆ เอา**ของอ่อน**ให้กินเด้อ! อย่าไปกิน**ของแข็ง** ถ้ากินของแข็งก็ไม่เป็น กินของอ่อนจึงจะเป็น"*

โยมมารดาก็พูดออกไปว่า *"ไม่เข้าใจ เป็นอย่างไร **ของอ่อน ของแข็ง?**"* แล้วถามต่อไปว่า *"**ของอ่อน** มีอะไรไหม?"*

พวกมูเซอตอบว่า *"ของอ่อนก็อย่าง**เทา**ไงล่ะ!"*

(**เทา** คือสาหร่ายน้ำจืด ที่ชาวชนบทเอามาทำอาหาร)

โยมมารดาก็พูดว่า *"ขาว...ขาว เจ้าต้องกิน**ของอ่อน**เด้อ!"*

พอ**หลวงปู่ขาว**ตื่นขึ้น ท่านก็ลุกขึ้นนั่งสมาธิ พอจิตสงบพอประมาณ ท่านก็เริ่มต้นพิจารณานิมิตที่เพิ่งเกิดขึ้น

หลวงปู่ขาว เริ่มต้นพิจารณา **"ของแข็ง"** ก่อน

*"อะไรหนอที่มูเซอว่าเป็น**ของแข็ง** เรามีอะไรหนอที่เขาว่าเรากินของแข็ง?"*

ท่านพิจารณาไปๆ มาๆ จิต **"ผู้รู้"** ก็ตอบขึ้นว่าของแข็งคือ **ความโกรธ** ความมักโกรธนั้นแหละของแข็งหละ"

*"เออ! แล้ว**อ่อน**ล่ะ? ที่บอกว่าให้เอา**ของอ่อน**มากิน **อะไรคือของอ่อน?**"*

พิจารณาไปๆ มาๆ ก็รู้ขึ้นว่า ***"ของอ่อนก็ต้องเอาเมตตา"***

เมื่อ**หลวงปู่ขาว**ได้ข้อคิดอย่างนั้นแล้ว ต่อนั้นมาท่านก็แผ่เมตตาทั่วสารทิศ แผ่เมตตาให้สัตว์ทั้งหลาย แผ่เมตตาไปถึงญาติพี่น้องเพื่อนฝูงมิตรสหายผู้รู้จักมักคุ้น แม้ผู้เป็นศัตรูก็แผ่ไป แผ่ไปโดยไม่มีประมาณ...

ความโกรธที่เคยสิงอยู่ในดวงจิตก็ค่อยๆ อ่อนลง...อ่อนลง จนไม่มีความรู้สึกโกรธอะไรเหลืออยู่เลย มีแต่ความเมตตาสรรพสัตว์ทั้งหลายทั่วโลก ให้นึกเห็นใจเขา แม้เขาจะทำอะไรผิดไปบ้าง เขาก็ไม่ได้ตั้งใจ หากเขาตั้งใจ ก็เห็นใจว่าเขาเป็นอย่างนั้น เขาถึงได้ทำอย่างนั้นเป็นความลำบากของเขาเอง ให้นึกสงสารเขา

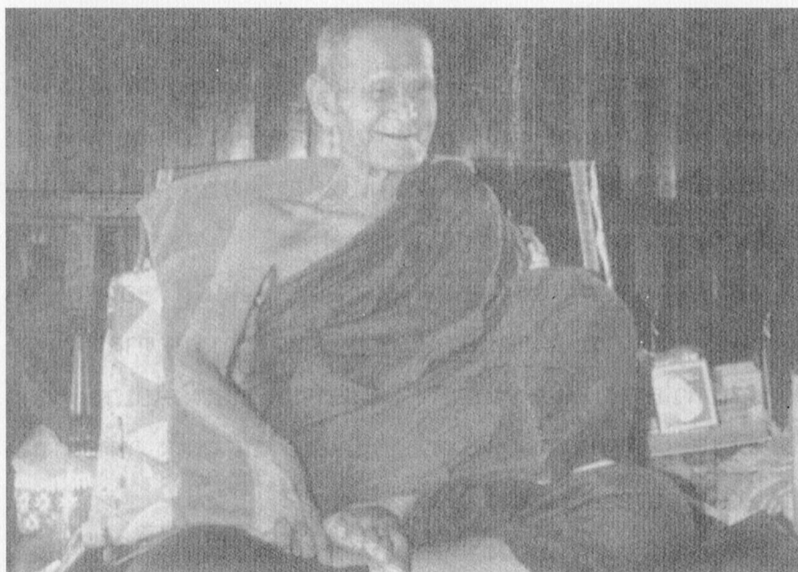
เมื่อแผ่เมตตาไป-แผ่เมตตาไป ความโกรธที่มีในจิตก็ค่อยๆ อ่อนลง จิตก็ไม่ค่อยแข็ง จิตอ่อนแล้ว จิตอ่อนควรแก่การงานแล้ว นึกทำอะไรก็ได้

เป็นจิตที่ดี เป็นจิตที่ควรชม ควรแก่การงาน จะพิจารณาอะไรก็ได้

จิตอ่อน หมายถึงว่าจิตเบา จิตว่าง

เมื่อ**หลวงปู่ขาว** เล่าให้**หลวงปู่หลุย**ฟังมาถึงตรงนี้แล้ว ท่านก็หัวเราะ แล้วก็พูดย้ำว่า : -

"คำพูดของโยมแม่ในนิมิต ที่ว่า ***ขาว...ต้องกินของอ่อนเด้อ*** *มันแจ่มชัดอยู่ในใจ ถ้าไม่มีนิมิตอันนั้น ผมคงจะคิดไม่ออก* ***มันเป็นเส้นผมบังภูเขาจริงๆ****"*

หลวงปู่ขาว อนาลโย "...มันเป็นเส้นผมบังภูเขาจริงๆ"

๑๒๓.
ค้นหาเส้นผมบังภูเขาจนพบ

หลังจากสนทนาธรรมกับ**หลวงปู่ขาว**ในคืนวันนั้น **หลวงปู่หลุย**ก็ได้แง่คิดว่า **อุบายธรรมทั้งหลายนั้นมันไม่ได้เป็นการชี้แจงหรืออธิบายอะไรอย่างตรงไปตรงมา คำพูดบางคำ พูดนิดหน่อยก็สามารถสะกิดใจผู้เป็นปราชญ์ให้คิดขึ้นได้เอง**

หลวงปู่ ได้นำคำพูดของ**หลวงปู่ขาว**กลับมาพิจารณาทบทวนดูตัวของท่านเอง *"**โทสะ** หรือ **ความโกรธ**เราก็ไม่มีอย่าง**ท่านอาจารย์ขาว** เรื่อง**ราคะจริต** ความรักสวยรักงามเราก็ละได้จนหมดแล้ว แต่ทำไมการดำเนินทางจิตของเราจึงยังไม่สิ้นความสงสัย มันเป็นอะไรกันแน่?"*

ภายในใจลึกๆ **หลวงปู่**ก็พอจะรู้ว่ามีอะไรบางอย่างที่ยังค้างคาใจอยู่ เป็นอุปสรรคขวางกั้นไม่ให้การปฏิบัติก้าวหน้าไปจนถึงที่สุดได้

อุบายธรรมของ**หลวงปู่ขาว**เกี่ยวกับเรื่อง **ของอ่อน-ของแข็ง** ก็กลับมาทำให้**หลวงปู่**คิดได้หลังจากพิจารณาทบทวนกลับไปกลับมา

สิ่งที่ว่านั้นได้ค้างคาอยู่ในใจมานาน **หลวงปู่**เองก็ไม่ยอมบอกใคร เพราะเกรงเพื่อนจะว่า **"คิดการใหญ่โต"** **"คิดเกินตัว"**

นั่นคือ หลวงปู่ท่านปรารถนาพุทธภูมิ ต้องการเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ได้ตรัสรู้ธรรมด้วยตนเอง ไม่ต้องอาศัยคำสั่งสอนของใคร

อาจารย์ของท่านที่ได้ทราบเรื่องนี้เป็นองค์แรก คือ **พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** ที่หลวงปู่เคยหลุดปากสารภาพไป คราวเกิดเรื่อง **"รอยอดีตที่ฝังมาแต่ชาติก่อน"** ที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ สมัยเป็นพระหนุ่ม จนกระทั่ง**พระอาจารย์สิงห์** ต้องพยุงพาไป เพื่อหนีอันตรายจากพรหมจรรย์ ไปอยู่ที่**วัดป่าบ้านเหล่างา จ.ขอนแก่น** ในครั้งนั้น

(ท่านผู้อ่านสามารถกลับไปอ่านทบทวนในตอนแรกๆ ได้ครับ)

สำหรับ**พระอาจารย์ใหญ่มั่น** ท่านก็คงทราบเรื่องนี้เช่นกัน คือในตอนแรกท่านดุด่าเคี่ยวเข็ญหลวงปู่หลุยอย่างหนัก และมาภายหลังท่านก็เห็นใจว่า**หลวงปู่ยังสละความปรารถนาที่จะเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า** ไม่ค่อยเด็ดขาด ท่านจึงได้เพลาการดุด่าเข้มงวดไปมาก

หลวงปู่หลุย ได้ปรารภกับองค์ท่านเองว่า ความจริงท่านก็เลิกละความปรารถนานั้นแล้ว ด้วยมาคิดทบทวนดูว่า ครูบาอาจารย์ของท่านต่างองค์ต่างดีกว่า และวิเศษกว่าท่านมากมาย ไม่ว่าจะเป็น**พระอาจารย์เสาร์ พระอาจารย์มั่น** หรือ **พระอาจารย์บุญ** แต่ละองค์ก็ยังต้องกลับมาปรารถนาเพียงพระอรหันตสาวก *"แล้วเราดีวิเศษเช่นไร ถึงจะปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า?* ***เราคงจะต้องละความคิดอันนั้นเสีย"***

หลวงปู่บอกว่า ความจริงท่านก็จะละแล้ว แต่มันก็ยังไม่แน่ใจแท้ เพราะทำอะไรๆ ดูมันขัดเขินอยู่ตลอด

ท่านว่า อย่างน้อยเมื่อปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าก็ย่อมต้องมีผู้ปรารถนามาเกิดด้วย **เป็นบารมีคู่กัน** คงจะได้สร้างบารมีปรารถนาเช่นนั้นมาด้วยกันหลายภพหลายชาติ หรือช้านานแล้ว

เช่น ที่เป็นบิดา มารดา บุตร ภริยา ทั้งบริวาร ก็คงจะได้ไปเกิดพร้อมกัน เป็นบิดา มารดา บุตร ภริยา หรือบริวารของพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นๆ

เมื่อท่านจะเลิกละไป ท่านเหล่านั้นก็ย่อมมาทวงความปรารถนาอยู่ คงยังไม่ยอมเลิกลากันไปได้

ครั้งแรกก็ว่าปรารถนาให้ได้มาพบกันมาเจอกันก็เป็นของยาก ก็พยายามให้ได้พบกัน เพื่อว่าเมื่อพบกันแล้วจะได้ช่วยกันสร้างบารมีจนกว่าจะตรัสรู้ นั้นประการหนึ่ง **ต้องเกิดมาซ้ำซากหลายชาติเป็นอนันตนัย** (มากจนนับไม่ได้)

พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า **"เอาเข็มจิ้ลงบนแผ่นดินไม่ถูกกองฟอนของตถาคตไม่มี"**

(อันนี้หมายความว่า ก่อนมาตรัสรู้ พระองค์ได้เกิดเป็นชาติต่างๆ อย่างนับไม่ถ้วน จนกระดูกและเถ้าถ่านทับถมไปจนทั่วพื้นแผ่นดิน เอาเข็มแทงไปตรงไหนก็เจอ_นี้ผมอธิบายตามความเข้าใจเองนะครับ ผิดถูกอย่างไรก็กราบขออภัยด้วย_ปฐม)

พระพุทธองค์และผู้เกี่ยวข้องต้องสร้างบารมีกันนานนักหนาจนกว่าจะสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าได้ บุตรบริวารว่านเครือ โดยเฉพาะ**คู่บารมี**นั้น ก็ย่อมจะต้องมาเกิดใกล้ชิดกัน

เมื่อท่านผู้เป็นหัวหน้าจะเลิกละ (เลิกการเวียนว่ายตายเกิด) **ผู้อื่นก็ย่อมจะต้องไม่ยอมง่ายๆ จะต้องเจรจากัน**

หลวงปู่หลุย เองก็ไม่ทราบว่าองค์ท่านนั้นได้ตั้งปรารถนานี้มานานเท่าไรแล้ว แต่ท่านก็ทราบดีว่า**ผู้ปรารถนาพุทธภูมินั้น ไม่ว่าเกิดชาติใดย่อมไม่ทิ้งทาน ศีล ภาวนา ไม่ทิ้งการสงเคราะห์ฝูงชนเป็นอย่างยิ่ง** ไม่ทิ้งการเมตตาแก่สัตว์ทั้งหลายเสมอภาคกัน

เกิดภพใดชาติใด ภพน้อยภพใหญ่ ย่อมไม่ทิ้งการสร้างพระบารมี **เป็นบารมีที่เป็นไปเพื่อการตรัสรู้ ไม่ใช่บารมีที่จะตัดภพตัดชาติ**

มาในชาตินี้ **หลวงปู่** ได้พบผู้ที่เคยข้องแวะ เคยเกี่ยวข้องกันมาในชาติก่อนๆ จึงทำให้ดูหวั่นไหวไปบ้าง แต่ด้วยความรักในเพศพรหมจรรย์ ท่านจึงเอาตัวรอดผ่านมาได้

แต่ การดำเนินไปสู่ความหลุดพ้นที่สุดของจิตนั้นก็ยังขัดขวางอยู่มาก

ท่านแน่ใจว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ที่จะต้องดำเนินผ่านไปให้ได้

หลวงปู่เล่าว่า ในพรรษานั้น ท่านรู้สึกปลอดโปร่งใจที่ว่า **"สามารถหาเส้นผมที่มาบังภูเขาได้"**

ด้วยเหตุนี้ **หลวงปู่**จึงได้พูดว่า

"การภาวนา ถ้าจะเป็นไปได้ดีนั้น นอกจากจะต้องมีครูบาอาจารย์ที่ดีแล้ว ก็ควรจะต้องมีกัลยาณมิตรที่ดี มีสหายที่ดีด้วย"

หลวงปู่ตระหนักในองค์ท่านเองว่า ข้อขัดข้องของท่านไม่ใช่เรื่อง**โทสะจริต** เพราะท่านไม่โกรธใครง่ายๆ พื้นฐานของจิตท่านแม้จะเป็น**ราคะจริต** แต่ท่านก็ได้พยายามแก้ไขแล้ว

แต่สิ่งที่ขัดข้องของท่านนั้น มันเป็นเรื่องที่ฝังลึก ฝังรากไว้ช้านานแล้วต่างหาก

หลวงปู่ จึงได้บอกลูกศิษย์ลูกหาว่า : -

"ในบรรดาผู้ที่จะเจริญภาวนานั้น ย่อมต้องใช้อารมณ์ธรรมต่างๆ กัน

คนหนึ่งอาจจะขัดเกลาด้านโทสะจริต อีกคนหนึ่งด้านราคะจริต เป็นต้น **แต่ทุกคนต่างมุ่งเพื่อละกิเลสอย่างเดียวกัน**

ปราชญ์ท่านว่าไว้ว่า ดุจผู้เป็นเสนาม้า เสนารถ เสนาเดินด้วยเท้า แต่ทุกด้านก็ต่างเพื่อทำสงครามเอาชนะอย่างเดียวกัน ฉะนั้น”

๑๒๙.

อำนาจของเมตตา

หลังจาก**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ได้รับอุบายธรรมจาก**หลวงปู่ขาว**แล้ว ท่านก็แยกมาบำเพ็ญเพียรอย่างเต็มที่ด้วยความแช่มชื่นที่สามารถแก้ **"เส้นผมที่บังภูเขา"** ออกได้

หลังออกพรรษาระยะแรกๆ **หลวงปู่**ยังวิเวกอยู่ต่อไปบริเวณ**ถ้ำกลองเพล** เนื่องจากเห็นว่าเป็นที่สงัดวิเวกอย่างมาก

ต่อมา**หลวงปู่**ต้องเปลี่ยนความคิด ด้วยที่**วัดถ้ำกลองเพล**นั้นใครก็รู้ว่า **หลวงปู่ขาว อนาลโย** มาพำนักอยู่ที่นั่น บรรดาสานุศิษย์ต่างพากันมากราบไหว้อยู่เสมอ **ถ้ำกลองเพล**จึงมีทั้งพระเณรและประชาชนพากันมาเยือนมิได้ขาด

หลวงปู่เห็นว่า ถ้าอยู่ต่อไปคงจะไม่ได้รับความวิเวกเต็มที่ **หลวงปู่**จำเป็นต้องหลบซ่อนตัวเพื่อเร่งบำเพ็ญเพียรให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดให้จนได้ ท่านจึงตัดสินใจเก็บบาตร แบกกลด ออกธุดงค์แสวงความวิเวกต่อไป

หลวงปู่มุ่งหน้ากลับไปจังหวัดเลย ด้วยเห็นว่าที่นั่นอยู่ห่างไกลออกไป และยังมีสถานที่น่าบำเพ็ญภาวนาอยู่มาก เถื่อนถ้ำต่างๆ ในจังหวัดเลยนั้นก็ยังเป็นที่ดึงดูดจิตใจให้สงบสงัด น่าบำเพ็ญภาวนามาก

จะเป็น**ถ้ำผาปู่** ก็ดี **ถ้ำมโหฬาร** ก็ดี **ถ้ำผาบิ้ง** ก็ดี **ถ้ำแก้งยาว** ก็ดี หรือแม้แต่ที่วิเวก อย่างเช่น **บ้านไร่ม่วง หนองบง** ก็ล้วนแต่เป็นที่สงบสงัด น่าไปภาวนาทั้งสิ้น

ระยะต้น **หลวงปู่** ได้ธุดงค์เลยไปถึงบริเวณ**แก่งคุดคู้** อำเภอเชียงคาน ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง

ที่แก่งคุดคู้นี้ หลวงปู่ ได้เห็นพญานาคทำทางให้แม่ของเขา โดยพังหินลงมาแล้วเกลี่ยทางเป็นสีแดงพาดขึ้นไปบนไหล่เขา

ในช่วงนั้น**หลวงปู่**บอกว่าได้พบเห็น**พญานาค**อีกหลายครั้ง ท่านจึงค่อนข้างจะคุ้นเคยอยู่บ้าง

นอกจากเห็น**พญานาค**แล้ว ที่**แก่งคุดคู้นี้** **หลวงปู่**เล่าว่า ที่ท่านเห็นน่าอัศจรรย์ คือ **ได้เห็นกระต่ายมาเต้นชมจันทร์**

เวลากลางคืน ฟ้าสว่างมาก ก้อนหินน้อยใหญ่ที่อยู่กลางลำแม่น้ำโขง ก็แพรวพราวรับแสงจันทร์

เมื่อ**หลวงปู่**ถอนจิตออกมาจากการภาวนา ก็เปลี่ยนอิริยาบถออกมาเดินเล่น ก็เห็นบรรดาหมู่กระต่ายมาเต้นชมจันทร์อยู่

และเมื่อ**หลวงปู่**กลับมาเดินจงกรม พวกกระต่ายก็พากันมาเดินอยู่ใกล้ทางเดิน**หลวงปู่** มากันเป็นหมู่ ตัวหัวหน้านั้นมาทำท่าคล้ายกราบนมัสการด้วยความนอบน้อม แต่บรรดาลูกเล็กหางแถวยังวิ่งเล่นหยอกเย้ากันอยู่ ดูประหนึ่งว่า พ่อแม่พาลูกเล็กๆ มากราบพระ

พ่อกับแม่ยังเข้ามากราบพระอยู่ บอกให้ลูกเล็กๆ กราบ พวกเขาก็กราบอย่างไร้เดียงสา และก็ยังเล่นซนกันอยู่ ดูแล้วน่ารักน่าสงสารกับความบริสุทธิ์ของพวกเขาเหล่านั้น

หลวงปู่ บอกว่า พวกสัตว์เหล่านี้เขาต่างมีชีวิตจิตใจเช่นเดียวกับคน มีความรู้สึกนึกคิดเช่นเดียวกัน หากแต่กรรมนั้นปรากฏอยู่ เขาจึงเสวยชาติเป็นสัตว์

ในบางครั้ง นิสัยเช่นคนของพวกเขาก็ยังมีอยู่ อย่างเช่น หลวงปู่หลวงพ่อ พระป่าหลายองค์ก็เคยพบว่าเมื่อเวลาที่ท่านกำลังนั่งภาวนา จะมีกระต่ายมานั่งอยู่ใต้แคร่ของท่าน นั่งหลับตาพริ้มภาวนา ยกมือขึ้นกอดอกก็มี

บางองค์ก็พบว่า ระหว่างที่ท่านกำลังเดินจงกรม มีเจ้ากระต่ายน้อยมายืนที่ปลายทางจงกรม ใช้ขาหน้าสองข้างกอดอกหลับตาพริ้มอยู่

พระเดินมาถึงหัวทางจงกรม เขาก็ยังอยู่ กลับไปจนสุดรอบย้อนมา เขาก็ยังอยู่ที่นั่น จนกว่าพระท่านจะเลิกเดินจงกรม เขาจึงจะละวาง กระโดดเข้าป่าไป

ความอัศจรรย์ที่ **หลวงปู่**ชอบเล่ามากเรื่องหนึ่ง คือเรื่อง **หลวงปู่สิงห์ ขนฺตยาคโม** พระอาจารย์องค์ลำดับแรกๆ ของหลวงปู่ ตอนที่ท่านไปจำพรรษาอยู่ด้วยที่**วัดป่าบ้านเหล่างา** (วัดป่าวิเวกธรรม ในปัจจุบัน) ที่จังหวัดขอนแก่น

หลวงปู่ได้เล่าว่า เวลา**หลวงปู่สิงห์** เดินจงกรมในป่า ด้วยจิตท่านนั้น “อ่อน” แผ่เมตตาไปโดยไม่มีประมาณ ถึงกับว่า เมื่อมีเสือมานั่งอยู่ใกล้ทางจงกรม ท่านแผ่เมตตาให้จนจิตของเสือนั้นอ่อนรวมลงเป็นมิตรสนิทต่อท่าน ท่านหัดให้เสือเดินจงกรมกลับไปกลับมาตามท่านได้

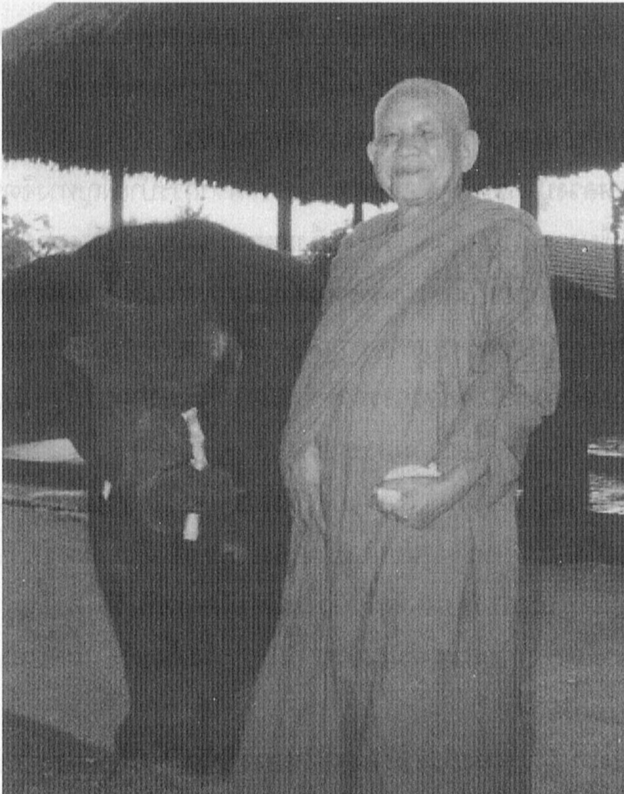
องค์หลวงปู่มั่น พระอาจารย์ใหญ่ ก็กล่าวยกย่องหลวงปู่สิงห์ในเรื่องเช่นนี้อยู่เสมอ และท่านกล่าวด้วยว่า

“สัตว์นั้น สุดท้ายย่อมทำให้อ่อนได้ด้วยแรงเมตตา ไม่ใช่การใช้กำลังอำนาจที่จะเอาชนะกัน

มนุษย์สมัยนี้เอาชนะกันด้วยกำลัง จึงมีการฆ่าฟันกันตาย โกรธขึ้งหึงสาพยาบาทซึ่งกันและกัน พยาบาทแล้วก็เคียดแค้นกัน ก่อเวรก่อกรรมไม่มีสิ้นสุด

หากทุกท่าน จะใช้พรหมวิหาร ประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็น**อัปปมัญญาพรหมวิหาร** แผ่ไปให้มาก แผ่ไปโดยไม่มีประมาณ สัตว์โลกทั้งหลายก็จะเป็นมิตรสนิทกัน ไม่มีการก่อเวรก่อกรรมแต่อย่างใด”

“สัตว์นั้น สุดท้ายย่อมทำให้อ่อนได้ด้วยแรงเมตตา...”

๑๒๕.

ตัดความปรารถนาพุทธภูมิ

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ **หลวงปู่หลุย** มีอายุ ๖๓ ปี อายุพรรษา ๔๐ ท่านคิดว่า *"**ทางด้านสมถะ**ของท่านก็ได้เป็นไปพอตัวแล้ว จิตมีแต่จะเสวยสุขต่อไป ถ้าหากไม่ฝึกปรือให้มัน**อ่อนลงควรแก่การงาน** ให้พิจารณาให้ถ่องแท้ ใช้**ไตรลักษณ์**ไปกำกับหรือ**ฟอกเช็ดจิต** อย่างที่ท่านเคยกล่าวอยู่เสมอแล้ว ก็อาจจะเปล่าประโยชน์..."*

หลวงปู่ได้รำพึงกับองค์ท่านเองว่า หากการบำเพ็ญทางจิตของท่านเป็นอยู่เพียงระดับนี้แล้ว ถ้าหากถึงมรณภาพไป ก็ *"คงจะกลายเป็น**พรหมลูกฟัก** หรือไปเกิดเป็น**พรหม**ต่อไปอย่างน่าเสียดายที่ชาตินี้เกิดมาเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนาแล้ว ความปรารถนาลี้ลับที่คิดว่าจะรู้ธรรมด้วยตัวเอง ไม่ต้องการจะรู้ธรรมจากผู้ที่มาสอนให้ ไม่ต้องการเป็นสาวกใคร นั้นก็ได้อ่อนละลายลง..."*

หลวงปู่ บอกว่า *"เพราะยิ่งได้เห็นได้ฟังจาก**ท่านพระอาจารย์มั่น**นั้น ท่านยังต้องเกิดเป็นสุนัขนับเป็นอสงไขยชาติ ด้วยระหว่างที่เกิดชาติหนึ่งๆ นั้น เกิดไปพบนางสุนัขตัวใหม่ เกิดผูกพันรักใคร่ขึ้น ก็ตั้งจิตปรารถนาที่จะพบกันในชาตินั้นต่อๆ กันไป จึงต้องเวียนกลับมาเกิดเป็นสุนัขไม่มีที่สิ้นสุด"*

(ท่านผู้อ่านคงยังจำเรื่องของ**หลวงปู่มั่น**ได้ ตอนที่ท่านบำเพ็ญเพียรที่**ถ้ำสาลิกา** จังหวัดนครนายก ท่านต้องสลดใจเป็นอย่างมาก ที่ใน

อดีตท่านเกิดเป็นสุนัขนับชาติไม่ถ้วน ทำให้ท่านไม่ปรารถนาที่จะเกิดอีก และได้ปล่อยวาง**ความปรารถนาพุทธภูมิ** ในช่วงนั้น_โปรดอ่านใน **โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม ๑ : หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ประวัติ ข้อวัตรและปฏิปทา**)

เมื่อ**หลวงปู่**พิจารณาเห็นชัดดังกล่าวแล้ว ท่านจึงตัดสินใจว่า

"ควรจะตัดภพตัดชาติ หาทางตัดภพตัดชาติ มุ่งไปสู่ที่สุดจิตเสียโดยเร็ว"

หลวงปู่เล่าว่า การตัดความปรารถนานั้น ต้องตัดในเวลาที่จิตเข้าสู่อัปปนาสมาธิที่ลึกที่สุด แล้วถอนขึ้นมา (อยู่ในประดับอุปจารสมาธิ)

(แล้ว) **กำหนดจิตตัดว่า** ***"ที่เราได้เคยปรารถนาพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณนั้น เราขอลาแล้ว เราขอตัดเด็ดขาดแล้ว เราไม่ต้องการ เราต้องการมุ่งลัดตัดตรงไปสู่ที่สุดของจิตโดยเร็ว"***

ตั้งความปรารถนาย้ำหนักแน่นตลอดกาล

ประกอบกับในระยะนั้น **"คู่บารมี"** ของหลวงปู่ที่มาเป็นประดุจ**อนุสัย** ก่อกวนกิเลสอยู่ตลอดให้รำลึกถึง ก็ได้สิ้นชีวิตไปแล้วหลายปี ความรู้สึกที่คล้ายๆ กับว่าหนามปักจิตอยู่ ยอกจิตอยู่ มันเหมือนมาสะกดจิตอยู่ ก็ถูกบ่งหายไปแล้ว ระลึกได้แค่ความเมตตา ความสงสาร ที่ว่าเธอนั้นยังไม่พบทางอันเกษม ไม่มุ่งไปหาทางอันดี มีแต่ความอาลัยอาวรณ์ถ่ายเดียว

(โปรดย้อนกลับไปอ่านตอนที่ท่านพบคู่บารมีที่ **หล่มสัก** จ.เพชรบูรณ์ และได้ **หลวงปู่สิงห์ ขนฺตยาคโม** เข้ามาช่วยแก้ไข แล้วพาท่านไปอยู่ที่**วัดป่าบ้านเหล่างา** ขอนแก่นด้วย)

หลวงปู่บอกว่า แม้ในภายหลัง เมื่อท่านไปจำพรรษาที่**ถ้ำเจ้าผู้ข้า** อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (วิญญาน) เธอผู้นั้นก็ยังแวะเวียนมากราบนมัสการด้วยความเคารพอยู่ ซึ่งท่านก็ได้เมตตาสั่งสอนให้รีบลัดตัดเข้าสู่ทางเกษมโดยเร็ว

๑๒๖.

กลับมาจำพรรษาที่บ้านกกกอก

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ นี้ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ได้มุ่งไปที่ **บ้านกกกอก** ต.หนองงิ้ว อ.วังสะพุง จ.เลย

ท่านผู้อ่านคงยังพอระลึกได้ว่า **หลวงปู่** เคยมาจำพรรษาที่นี่เมื่อปี ๒๔๙๙ แล้วครั้งหนึ่ง

การจำพรรษาที่ บ้านกกกอก เมื่อครั้งนั้น ท่านได้พบความอัศจรรย์ทางใจมาแล้ว

บ้านกกกอก เป็นหมู่บ้านอยู่ในระหว่างหุบเขา ด้านทิศใต้ติดกับ **ภูหลวง** ทางทิศเหนือก็มีภูเขากั้นระหว่าง**บ้านกกกอก** กับ **บ้านไร่ม่วง** ด้านทิศตะวันตกก็มีภูเขากั้นอยู่อีก มีทางเข้าหมู่บ้านทางทิศตะวันออกเพียงด้านเดียว มีลำธารน้ำไหลผ่านวัด มีน้ำตก และมีสัตว์ป่ามากมาย

หมู่บ้านนี้มีอยู่ประมาณ ๑๐ กว่าหลังคาเรือน อยู่ในดงป่าทึบ ชาวบ้านมีอาชีพทำไร่เล็กๆ น้อยๆ และเก็บของป่าขาย ซึ่งพออาศัยโคจรบิณฑบาตได้

บ้านกกกอกนี้ เป็นสถานที่วิเวก วังเวง สงบ สงัด เหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถทำความเพียรได้ทั้งกลางวันและกลางคืน

สภาพเหมาะสมต่อการบำเพ็ญเพียร ตามที่**หลวงปู่**บอกเน้นย้ำเสมอ ได้แก่ *"สถานที่วิเวก ๑ กายวิเวก ๑ จิตวิเวก ๑ จึงจะเกิดธรรมะอันน่าอัศจรรย์ของจิตอันวิเศษสุด"*

บ้านกกกอกนี้ จัดเป็นสถานที่วิเวก สถานที่เป็นมงคล เป็นที่ที่เคยมีพระอริยเจ้าได้เคยมานิพพานอยู่ที่นั่นด้วย

การกลับมา**บ้านกกกอก**ของหลวงปู่ในครั้งนี้พบว่า ต้นไม้ใหญ่ก็ยังมีอยู่มากมาย ในสมัยปี ๒๕๐๗ นั้น ยังไม่มีการตัดไม้ทำลายป่าเท่าไรนัก ความสงัดวิเวกดังที่เคยพบในปี ๒๔๙๙ ยังเหลืออยู่ส่วนมาก

"น้ำซำ" ที่อยู่ใกล้บริเวณที่หลวงปู่เคยทำความเพียรยังมีน้ำไหลออกมาอยู่ตลอดปี

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เขียนเล่าถึงการมาบำเพ็ญเพียรของหลวงปู่ในครั้งนี้ว่า :-

*"ท่านยังจำได้ว่า เมื่อไปอยู่ครั้งก่อนนั้น **นั่งได้ทุกที่ เดินจงกรมได้ทุกแห่ง เป็นภาวนาไปหมด ภาวนาได้จนมองเห็นทะลุไปทั้งตัว ภาวนาลมหายใจทุกเส้นขน***

*เป็นที่ที่สัปปายะ พร้อมทั้งสถานที่ อากาศ บุคคล ถึงด้านอาหารการกินจะไม่สะดวกเท่าไร แต่**การอด**นั้น เป็นสิ่งที่**หลวงปู่**ได้ประสบเห็นเสมอ ท่านไม่ได้ถือเรื่องอาหารการขบฉันเป็นเรื่องสำคัญแต่ประการใด*

*ท่านกล่าวว่า การอยู่สถานที่เป็นมงคลนั้นดีมาก เพราะทำให้เราต้องคอยตรวจวินัยให้บริสุทธิ์ ตรวจข้อวัตรให้เคร่งครัด เพราะว่า **เจ้าภูมิ เจ้าสถานที่ ซึ่งมีอยู่มากมาย ย่อมดูเราอยู่***

จึงควรต้องแผ่เมตตาจิตถึงเทพและอมนุษย์ให้เสมอหน้ากันด้วย มิให้รังเกียจรังงอน ว่านี่เป็นอมนุษย์ นี่เป็นเทพเราต้องเอาใจมากกว่า

การแผ่เมตตาไปโดยไม่มีประมาณ ให้มากเสมอกันนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เป็นการทำความคุ้นเคยกับเจ้าถิ่น เวลาน้อมจิตเข้าไปถึงหลัก จิตจึงสว่างไสวเป็นที่เบาจิต เราสามารถตรวจปฏิภาคอุคคหนิมิต ได้แจ่มแจ้งดี

จิตจะเข้าสู่วิปัสสนา เพื่อความรู้เท่าสังขาร นำมาซึ่งความสงบเย็นใจ และสงบเป็นอย่างดี"

*กุฏิของหลวงปู่ และศาลาที่**บ้านกกกอก** หรือ**วัดปริตตบรรพต** ได้รับการอนุรักษ์ไว้อย่างดี*

*(ได้รับความเอื้อเฟื้อภาพจาก **พ.ต.อ.หญิง (พิเศษ) จารุวรรณ วัชรพล**)*

๑๒๗.

ทำความเพียรอย่างเอกอุ

ระหว่างบำเพ็ญเพียรที่ **ถ้ำกกกอก** ในพรรษาปี ๒๕๐๗ นี้ **หลวงปู่หลุย** ท่านได้คิดทบทวนถึงที่ครูอาจารย์เคยสอนเคยสั่งมาตลอดเวลา จัดเป็นรากฐานที่จะต้องจดจำเสมอว่า

"ต้องพิจารณาอสุภะ เพื่อแก้ราคะ ทำเมตตาเพื่อแก้โกรธ อานาปานะเพื่อแก้วิตกวิจาร อนิจจสัญญา แก้ถอนทิฐิมานะ อนัตตาให้ตั้งใจไว้โดยดี เพื่อจะได้ถอนอัสมิมานะขึ้นไปได้นิพพาน มีปัญญาเลิศกว่าทั้งปวง"

ในระยะนี้ **หลวงปู่**พากเพียรพิจารณา**อสุภะ**มาก เพื่อจะตัดขาดจาก**อนุสัย**ที่ติดค้างมา

หลวงปู่เล่าว่า การทำความเพียรนั้น ได้จัดอยู่แบบนี้ตลอดมา คือว่า *"ตั้งแต่รุณขึ้นมาถึงพลบค่ำเวลาหนึ่ง ตั้งแต่พลบค่ำไปถึงยามหนึ่ง เวลาหนึ่ง ยามกลางคืนตั้งแต่ ๔ ทุ่มไปจนถึง ๘ ทุ่มนั้นนอน นอกนั้นลุกขึ้นภาวนาตลอดสว่าง"*

หลวงปู่บอกว่า ท่านแบ่งเป็น ๓ ช่วงเวลาดังกล่าว และใช้ชีวิตเป็นไปด้วยวิธีนี้ตลอดพรรษา คือ **ตั้งแต่รุณขึ้นมาถึงพลบค่ำนั้น ท่านทำภาวนาตลอดเลย** แทบจะไม่ได้เอ่ยถึงเวลาฉันจังหันเลยจนนิดเดียว นี้แปลว่า ระยะนั้นท่านมักจะ **"ผ่อนอาหาร"** มาก

ตั้งแต่พลบค่ำไปถึงยามหนึ่ง (สามทุ่ม) ติดต่อกันไป เป็นช่วงเวลาที่เดินจงกรมมาก

ยามกลางคืน ตั้งแต่ ๔ ทุ่มถึง ๘ ทุ่ม (ตีสอง) นั้น นอน ๔ ชั่วโมง

นอกนั้นลุกขึ้นภาวนาตลอดเกือบสว่าง

สว่างเสร็จแล้วก็ตั้งต้นกันใหม่ เป็นการทำความเพียรอย่างเอกอุ

โดยสรุป ในพรรษาปี ๒๕๐๗ นี้ **หลวงปู่กล่าวว่าท่านได้เร่งภาวนามาก แต่ขณะเดียวกันก็มีอาการไข้อาพาธขึ้น**

"ไข้ก็เกิด ความเพียรก็ต้องทำ ไม่มีฝ่ายใดสามารถที่จะย่อหย่อนอ่อนข้อกัน ความจริง การเป็นไข้ทำให้เป็นลมอ่อนเพลีย แต่ในขณะเดียวกันก็กลับให้ประโยชน์ เพราะว่าสามารถได้พิจารณาทุกขเวทนาทางกาย ซึ่งเป็นเรือนรังแห่งความทุกข์ได้

ไข้ยิ่งเกิดก็ยิ่งเท่ากับเวทนามากขึ้น ยิ่งเห็นทุกข์ ก็ยิ่งพิจารณาตัดไป"

๑๒๘.

ถ้าไม่เร่งอาจไม่ทันกาล

หลวงปู่หลุย ได้บันทึกเหตุการณ์ในระหว่างพรรษานี้หลายแง่หลายมุม ตามแบบฉบับที่ท่านปฏิบัติตลอดมา

ก่อนเข้าพรรษา คือช่วง**เดือนกรกฎาคม ๒๕๐๗ หลวงปู่** เขียนไว้ว่า : -

*"ก่อนเข้าพรรษา มีนิมิตเห็น**ท่านอาจารย์สิงห์**เดินมาหา แล้วเดินผ่านไป นับว่าเป็นพระคุณมาก ท่านเดินมาคนเดียว **แสดงความบริสุทธิ์ในทางพรหมจรรย์**"*

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้คัดเลือกบันทึกของ**หลวงปู่** ในส่วนที่ท่านเรียกว่า **"เป็นการพิจารณาด้านความตาย"** มาเสนอเรียงตามลำดับต่อไปนี้ : -

"เข้าใจว่าตนจะตายอยู่เสมอ ร่างกายแปลกมาก เป็นลม ๑ อ่อนเพลีย ๑ จิตวิตก ๑ วิจารณ์ในตาย ๑ จิตไม่ฝักใฝ่สูง ๑ ไม่ทะเยอทะยาน ๑ จิตมัธยัสถ์ในการภาวนาเตรียมตัว ๑ ไม่อยากรับแขกให้เวลาล่วงไป ๑ ชอบสันโดษมักน้อยในปัจจัย ๑ (รู้สึกการเป็นลมเกือบล้มตาย ณ ที่ภูเวียง นอกนั้นก็เป็นบ่อยๆ แต่เป็นเล็กๆ น้อยๆ)"

*"**๑ สิงหา ๐๗ กกกอก** ให้พิจารณาสังขารมันเป็นเรื่องของเขาให้รู้ตามความเป็นจริง เพราะแสดงอยู่เป็นนิตย์ทุกอิริยาบถ นั่ง นอน เดิน ยืน สังขารแปรปรวนอยู่เสมอไม่ขาดสาย ให้**ผู้ที่รู้**นั้นไม่ร้อนไม่หนาวไปตาม เมื่อรู้ตามเป็นจริงแล้ววางตามสภาพได้ เรื่องของสังขารบังคับบัญชาเขาไม่ได้ เขาไม่อยู่ใต้อำนาจของใคร ร่างกายไม่มีการเกิด มีแต่แปรไปเรื่อยๆ ส่วนเดียว ไปหาความตาย จิตอาศัยกายยังมีแตกดับ"*

*"**๒ สิงหา บ้านกกกอก พ.ศ. ๐๗** ได้วางเจตนาสู่การตายไปจริงๆ เพื่อชำระกิเลส ไม่ห่วงอัตภาพร่างกายว่าเป็นของเรา เพราะการเจ็บป่วยอยู่เฉพาะตนคนเดียว ไม่ได้อยู่กับหมู่เพื่อน หากอยู่กับหมู่เพื่อนก็มีความขัดข้องด้วยประการต่างๆ*

*หมายความว่าชีวิตเป็นของน้อย **รีบทำความเพียร** เพราะชีวิตไม่พอกับการทำความเพียรให้สิ้นกิเลสเท่านั้น เพราะจิตยังยินดีอยู่ในโลกเป็นบางครั้งบางคราว อยู่ดีก็มีประโยชน์ ถ้าอยู่ไม่ดีก็ไม่มีประโยชน์อะไร*

บุคคลที่ไม่มีความประมาท มีราตรีเดียว ดีกว่าผู้มีชีวิตเป็นร้อยปีอยู่ด้วยความประมาท

ชราแล้วเร่งความเพียรอยู่เรื่อยๆ ไม่ให้ขาดวรรคขาดตอนเพราะชีวิตเป็นของแพง"

หลวงปู่เล่าว่า การทำความเพียรนั้นกล้ามาก จิตใจมุ่งต่อความเพียร สติปัญญาดูงอกงามขึ้น ไม่มีอับเฉาง่วงเหงาเหมือนอย่างแต่ก่อนๆ

*"รู้สึกว่าอุบายวิธีที่ได้จาก**ท่านอาจารย์ขาว** ที่ให้ตรวจว่าเราขัดข้องเรื่องอะไร เมื่อเราละสิ่งที่คาข้องใจแล้ว ทุกอย่างก็ดูเหมือนจะเปิดโล่งให้ดำเนินต่อไป*

การกินก็ไม่อยากกิน การนอนก็แทบไม่อยากนอน แม้แต่สวดมนต์บทต่างๆ ที่เคยสวดมาแต่เก่าก่อนก็ต้องพัก เพื่อไปเร่งด้านสติปัญญาอย่างเดียว

เมื่อความตายมาเคาะประตูเรา เกรงว่าจะเอาไม่ทัน ไม่เร่งความเพียรอาจจะไม่ทันกาลเวลา กลัวจะล่วงลับดับไปเสียก่อนยังไม่ทันถึงจุดหมายที่มุ่งมาดปรารถนาให้ทันกาล"

๑๒๙.

เมื่อสุดสะพานรุ้ง...จิตเกษม

หลวงปู่ เล่าถึงการบำเพ็ญเพียรที่**ถ้ำกกกอก** ต่อไปว่า :-

อาการไข้ที่เกิดขึ้น ทุกข์ทรมานปล้ำลุกปล้ำนั่งอยู่คนเดียว ยิ่งทำให้เห็น**ตัวทุกข์**มากขึ้น

นี่คือทุกข์! ร่างกายก็อาจจะแปรปรวนไป ไม่เที่ยง ไม่นานก็อาจจะต้องคืนเขาไป

หลวงปู่ รำลึกถึงคำสอนของ**หลวงปู่มั่น**อยู่เสมอ ว่า *"เราได้ยืมธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ จากเขามาสร้างบารมี เมื่อสร้างเสร็จก็ต้องคืนเขาไป"*

"คงน่าอนาถนัก ถ้าจะต้องคืนธาตุ ๔ ให้แก่โลกเขาไป ตั้งแต่เรายังสร้างบารมีไม่เสร็จ ไม่ไปถึงจุดมุ่งมาดปรารถนาปลายทางได้ในชาตินี้"

"ดังนั้น ทุกข์มากเท่าไร เวทนาเกิดขึ้นเท่าไร ก็ราวกับว่าเป็นเชื้อเพลิงที่โหมใส่สติปัญญาให้หมุนเป็นเกลียวขึ้นมาอย่างเป็นใจ

ถือเอาทุกขเวทนาที่เกิดขึ้นจากไข้ นึกถึงความตายที่ขวางอยู่ข้างหน้า ที่จะต้องพุ่งเหมือนพญาเสือที่จะพุ่งเข้าใส่ศัตรู เอาชนะหั่นมัน

กิเลสที่เกิดขึ้นจะต้องประหารให้หมดราบคาบ

สติปัญญาเกิด สติแก่กล้า ปัญญาเกิด เมื่อทุกขเวทนามันขึ้น จะหลีกเลี่ยงไปไหนก็ไม่ได้ ต้องต่อสู้กัน เมื่อมันจนตรอกอยู่ ไม่เห็นทางที่จะหนีหายไปไหนได้ จึงมีแต่ว่าจะต้องหันหน้าสู้กันอย่างเดียว จึงจะเอาชนะกันได้"

หลวงปู่ท่านเร่งภาวนามาก ใจดำริมาเป็นเวลาหลายอาทิตย์แล้วว่า **"พระอริยเจ้าท่านทำสำเร็จ เราทำไม่สำเร็จ** (ทั้งๆ ที่) **ธรรมก็มีอยู่ในตัวเราแท้"**

พระอริยเจ้าทำสำเร็จ เราทำไมไม่สำเร็จ (ต้อง) ให้อาหารแก่จิต ให้กำลังใจแก่จิต

หลวงปู่ ระลึกได้ว่า **"การม้างกาย"** ที่ท่านดำเนินมานาน **หนักไปทางสมถะ** ในระยะนี้ท่านจึงได้เดิน**วิปัสสนา**ควบคู่ไป

ท่านเรียกการเดินจิตแบบนี้ว่า เป็น **"ม้างกายที่ฉลาด ม้างกายด้วยไตรลักษณ์"** พยายามประหารกิเลสให้สิ้นไป จบไปให้จงได้

หลวงปู่ ได้บันทึกการทำความเพียรในช่วงนี้ดังนี้ :-

"ม้างกายให้ฉลาด ม้างกายด้วยไตรลักษณ์ ม้างอนุสัยให้ฉลาดทางจิตและเจตสิก รวมทั้ง ๒ ประเภท แก้เกิดในไตรภพว่าเป็น ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา โดยธรรม ๒ ประเภท ชำระกิเลสออกจากดวงจิตจนเห็นไม่ถือไปเกิดอีกในภพหน้า ม้วนกลมในปัจจุบัน พระอรหันต์ไม่ก่อกิเลสในปัจจุบัน ละกิเลสทั้งอดีต อนาคต ไม่ทำกิเลสเกิดขึ้นในปัจจุบัน เสวยความสุขในปัจจุบัน กว่าจะนิพพานในครั้งสุดท้าย

รอรถรอเรือจะไปนิพพาน สิ้นภพ สิ้นชาติ ทำความรู้แจ้งแทงตลอดเญยธรรมในปัจจุบันนี้ทีเดียว"

\+ + +

ข้อความต่อไปนี้ ไม่ทราบว่า **คุณหญิงสุรีพันธุ์**เขียนบรรยายตามคำบอกเล่าของ**หลวงปู่** หรือว่าเป็นบันทึกของหลวงปู่

เพื่อไม่ให้เสียอรรถรส ผมขอคัดลอกมาเสนอเต็มๆ เลย ดังนี้ : -

"ปัญญาพาค้นคว้า ดำเนินไป...จิตก็ตามไป หมุนเป็นเกลียวอย่างไม่หยุดยั้ง ลืมมืดลืมแจ้ง ลืมวันลืมคืน

บางเวลาจิตม้วนกลมลงสู่จิตเดิม จิตหด แต่บางเวลา ปัญญาหมุนติ้ว จิตเหินตามไป..."

ที่สุดของจิตซึ่งหลวงปู่เคยคิดว่า อยู่แสนไกลประดุจอยู่ปลายสุดสะพานรุ้ง ก็กลับเป็นดูใกล้ แทบจะเอื้อมมือถึงได้

บางเวลาเกิดปีติ ปลื้ม คิดว่า นี่แหละ...นี่แหละ ถูกแล้ว...ใช่แล้ว

จิตกลับตกมาใหม่ เกิดสะดุดหยุดยั้งคิด เพียรซ้ำ เพียรซ้อน ล้มแล้วลุก...ลุกแล้วล้ม ล้มลุกคลุกคลานอยู่องค์เดียว

จิตที่ถูกทรมาน ลงแส้กำราบมาอย่างหนัก สุดท้ายก็เหนื่อยอ่อน จิตวาง จิตสงบ จิตไม่กำเริบ จิตคงที่ ไม่แปรปรวนไปตามสังขารจิต ไม่ขึ้นไม่ลง...

จิตเกษม!

ราวกับว่า สุดสะพานรุ้งนั้น จะพุ่งไปสู่อวกาศอันเวิ้งว้างฉะนั้น

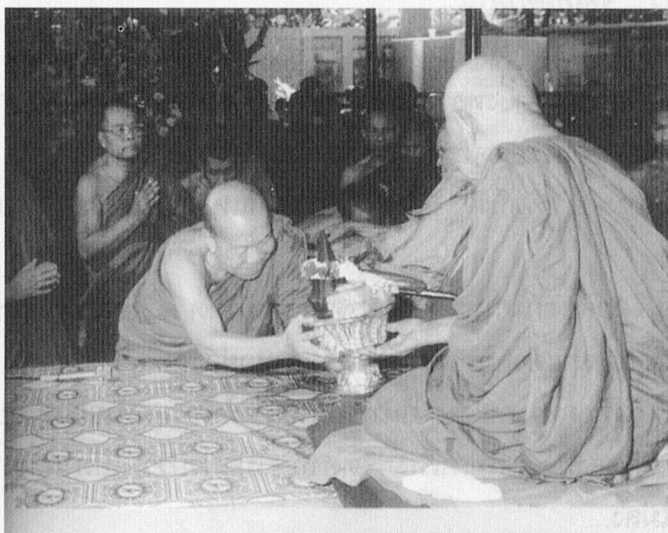
หลวงปู่บอกว่า **"จิตเคยว้าเหว่ บัดนี้จิตมีที่พึ่งแล้ว"**

\+ + +

สาธุ! สาธุ! สาธุ!

ขอกราบเท้าหลวงปู่ อย่างสุดชีวิตจิตใจครับ!

ธรรมะอันใดที่หลวงปู่ประสบ ขอให้ลูกหลานได้ประสบพบเห็นตามหลวงปู่ด้วยเถิด - สาธุ!

หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ *เป็นองค์แทนศิษย์*
ถวายเครื่องสักการะหลวงปู่

๑๓.

เสวยสุข ณ วัดป่าถ้ำแก้งยาว

บัดนี้ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ได้ชำระกิเลสออกจากจิตหมดสิ้น เป็นจิตเกษม ดังที่ท่านบอกว่า **"จิตมีที่พึ่งแล้ว"** ท่านก็ยังคง **"เสวยสุข"** อยู่ที่**ถ้ำกกกอก**จนกระทั่งสิ้นฤดูพรรษา

พอออกพรรษาปี ๒๕๐๗ แล้ว **หลวงปู่**ได้ลาจาก**บ้านกกกอก** มาด้วยความระลึกถึงบุญคุณของสถานที่แห่งนั้นเป็นที่สุด

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ และ ๒๕๐๙ **หลวงปู่** ได้มาพำนักอยู่ที่ **วัดป่าถ้ำแก้งยาว** บ้านโคกแฝก ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง จ.เลย และจำพรรษาอยู่ที่วัดแห่งนี้ติดต่อกัน ๒ พรรษา เป็นพรรษาที่ ๔๑ และ ๔๒ ของท่าน **ใน ๒ ปีนี้ ควรนับได้ว่า เป็นปีแห่งการ "เสวยสุข" โดยแท้**

วัดป่าถ้ำแก้งยาว เป็นสถานที่ที่**หลวงปู่**เคยมาจำพรรษามาก่อนแล้ว เมื่อปี ๒๕๐๔ ได้พบ**งูใหญ่**มานอนขดอยู่ใต้แคร่ถึงสามวันสามคืนจึงจากไป และเมื่อจากไปก็ได้ฝากรอยทิ้งไว้ในนาข้าวให้ชาวบ้านได้เห็นอย่างชัดเจน (ท่านผู้อ่านคงจำเรื่องราวได้นะครับ หรือลองย้อนกลับไปอ่านทบทวนดูก็ได้ครับ)

ระหว่างการภาวนาที่**วัดป่าถ้ำแก้งยาว**ในครั้งนี้ **หลวงปู่ได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าทรงจีวรสีเหลืองคร่ำจนเกือบจะเป็นสีใบไม้เสด็จมาเยี่ยม อนุโมทนาที่ท่านได้ทำความเพียรอย่างยิ่งยวด จนสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดที่ตั้งความปรารถนาไว้** ทำให้ท่านรู้สึกปีติอย่างยิ่งที่ได้มีผู้รับรู้การบำเพ็ญเพียรของท่านตลอดมา

หลวงปู่ได้ย้อนระลึกถึง **บ้านกกกอก** สถานที่อันเป็นมงคลยิ่งแห่งนั้น ถือเป็นที่วิเวกที่มีคุณูปการแก่ท่านเป็นอย่างยิ่ง ท่านไม่เคยลืมสถานที่แห่งนี้เลย

การบำเพ็ญที่**ถ้ำกกกอก หลวงปู่** ยกมาเป็นอุทาหรณ์สอนศิษย์รุ่นลูกหลานเสมอว่า ***"ต้องตรวจวินัยให้บริสุทธิ์ ข้อวัตรให้เคร่งครัด และที่ลืมไม่ได้ คือ การแผ่เมตตาจิตออกไปโดยไม่มีประมาณ*** *แผ่ไปในที่ใกล้ แผ่ไปในที่ไกล แผ่ไปในเบื้องบน แผ่ไปในเบื้องล่าง แผ่ไปในทางเบื้องซ้าย แผ่ไปในทางเบื้องขวา ...หน้า หลัง ...กว้าง ไกล แผ่ถึงเทพและอมนุษย์เสมอ เพื่อทำความคุ้นเคยเป็นมิตรไมตรีต่อกัน รวมทั้งสิงสาราสัตว์น้อยใหญ่ จตุบาท ทวิบาท ทั่วถ้วนกัน เขาจะได้รับกระแสแห่งความเย็นใจ อาบรดจิตใจอย่างชุ่มฉ่ำ เวลาเจริญภาวนา"*

หลวงปู่บันทึกตรงนี้ว่า : -

"น้อมจิตเข้าไปถึงหลัก จิตสว่างไสว มุทุจิต เบาจิต ตรวจปฏิภาค อุคคหนิมิต แจ่มแจ้งดี จิตสู่วิปัสสนาเพื่อความรู้เท่าสังขาร นำมาซึ่งความเย็นใจและสงบ"

หลวงปู่ได้บันทึกการบำเพ็ญภาวนา เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๐๘ ขณะที่พักอยู่ที่ **ถ้ำแก้งยาว** ว่า : -

*“**ถ้ำแก้งยาว ตุลา ๐๘***

*เมื่อแต่ก่อน ภาวนาแน่วแน่ แต่**ปฏิภาค** แต่**ธาตุ** แต่ไม่แน่วแน่ทาง**จิต** เดี๋ยวนี้แน่วแน่ทางปฏิภาคด้วย แน่วแน่ทางจิตด้วย ความรู้**อริยสัจ** จึงแม่นยำดีกว่าเก่านั้นมาก จิตสละตายลงไปถึง**อมตธรรม** แต่ก่อนสละตายลงไปไม่ได้ เกิดกลัว เพราะภูมิ**สมถะ**และ**วิปัสสนา** ไม่พร้อมสามัคคีกัน*

*เมื่อภาวนาพิจารณาแยบคายแล้ว สังขารโลกปลงให้เขาเสียแล้วแต่เขาจะแก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องของเขา รีบเดิน**มรรค**ให้พ้นไปจากสังขารโลก เพราะสังขารโลกเป็นภัยใหญ่โต จะอยู่ไปก็เป็นเรื่องของเขา จะตายก็เป็นเรื่องของเขา แต่ภาวนาความรู้ความเห็นใน**อมตธรรม** นั้นให้มากนั้นเองเป็น **วิหารธรรม** ที่พึ่งของจิต*

*เมื่อตายแล้วนั้นเอง จะไปเกิดในที่ดี แปลว่า ไม่อุทธรณ์ร้อนใจในความแก่ เจ็บ ตาย **นั้นเป็นเรื่องของสังขาร***

เมื่อรู้เท่าแล้ววางเฉย เป็นความสุขอย่างยิ่ง ถ้ามีความรักความชังอยู่...นั้นเองเป็นทุกข์อย่างยิ่ง เพราะยินดียินร้ายในเรื่องนั้น แปลว่าเจ็บ แสบ ร้อน ไปด้วยเขา จึงเป็นทุกข์”

ที่**ถ้ำแก้งยาว** หลวงปู่ได้รับความสงัดวิเวกมาก มีบันทึกด้านธรรมะมากมาย ซึ่ง**คุณหญิงสุรีพันธุ์** ท่านได้รวบรวมไว้ในภาคธรรมะชื่อว่า **ธารแห่งธรรม** ในหนังสือ **จันทสาโรบูชา** ซึ่งเป็นประวัติของหลวงปู่

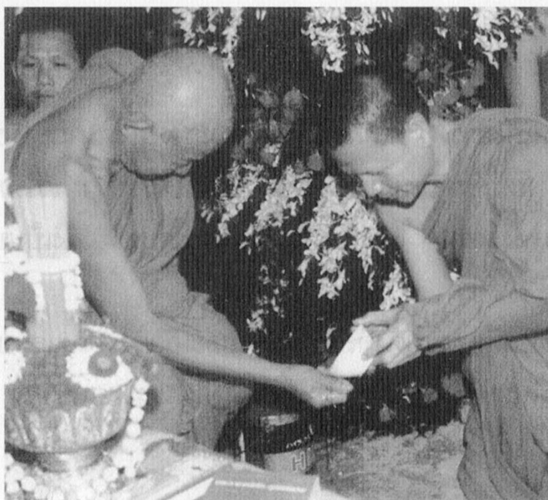
ด้วยบันทึกธรรมดังกล่าว มีรายละเอียดมาก และยาวเกินกว่าที่จะนำเสนอในหนังสือเล่มนี้ ผมจึงของดไม่นำมาเสนอ ณ ที่นี้

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้แสดงความเห็นต่อ**บันทึกธรรมของหลวงปู่** ว่า :-

*"ท่านได้รับความสงัดวิเวกมาก มีบันทึกธรรมะมากมาย... **ประหนึ่งธรรมนั้นได้หลั่งไหลออกมาประดุจกระแสน้ำที่เชี่ยวกราก ตกลงมาจากภูผาสูง แรกๆ อาจจะไหลแรง แต่ต่อไปก็จะไหลระเรื่อยไปตามโขดหิน กลายเป็นธารแห่งธรรม**"*

หลวงปู่ได้บันทึกถึง **ถ้ำแก้งยาว** อีกครั้ง ในปี ๒๕๑๐ หลังจากไปพำนักที่**ถ้ำผาบิ้ง** ดังนี้ :-

*"พ.ศ. ๐๔, ๐๘, ๐๙ จำพรรษา ณ ที่**วัดป่าถ้ำแก้งยาว** ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง จ.เลย ได้รับความสงบสงัดมาก วิเวกมาก เพราะสถานที่เป็นมงคลดีกว่าจำพรรษาทุกๆ แห่ง **เพราะไม่มีความกังวลด้วยสิ่งใดๆ ถึงจะมีการก่อสร้างสิ่งใดๆ ก็ไม่เป็นสัญญา...**"*

๑๓๑.

สร้างและอยู่นานที่วัดถ้ำผาบิ้ง

หลังออกพรรษาที่**วัดป่าถ้ำแก้งยาว**แล้ว **หลวงปู่หลุย** ก็ได้รับนิมนต์ไปงานบุญที่วัดต่างๆ จัดขึ้นเหมือนเช่นทุกปี ทั้งในฐานะประธานของงาน และเป็นองค์แสดงธรรมเทศนา เพื่อโน้มน้าวให้มหาชนสนใจในการทำบุญทำกุศล

หลวงปู่ได้จดบันทึกทั้งเนื้อหาของพระธรรมเทศนาที่ท่านแสดง รวมทั้งบรรยายถึงลักษณะของวัดและสถานที่ที่ท่านไปแสดงธรรมไว้ด้วย นับเป็นประโยชน์แก่ลูกหลานที่สนใจศึกษาประวัติของท่านเป็นอย่างมาก

เมื่อใกล้จะถึงเวลาเข้าพรรษาของปี ๒๕๑๐ **หลวงปู่**ก็คิดหาสถานที่สำหรับ **"หยุดยั้ง"** อยู่กับที่บ้าง

ในปี ๒๕๑๐ นี้ หลวงปู่มีอายุ ๖๖ ปี และอายุพรรษา ๔๓

เมื่อก่อนนี้**หลวงปู่**เคยอยู่องค์เดียว ไปมาองค์เดียวโดยตลอด จนภายหลังตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ เมื่อท่านอายุ ๕๖ ปี จึงได้มีสามเณรอุปัฏฐากดูแลบ้าง เช่น ระหว่างที่ท่านพำนักอยู่บนเขา

แต่ถ้าเป็นช่วงที่หลวงปู่ทำความเพียรอย่างอุกฤษฏ์ โดยจะต้องแบกกลดและบริขารขึ้นเขา บางทีท่านก็ไปองค์เดียวโดยไม่รอพระหรือเณรเลย ท่านจะอยู่โดยลำพังองค์เดียว

ในปี ๒๕๑๐ นี้ **หลวงปู่**ได้กลับไปจำพรรษาที่**ถ้ำผาบิ้ง** ตำบลผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เป็นการจำพรรษาอยู่ที่เดียวติดต่อกันยาวนานที่สุดในชีวิตของท่าน

กล่าวคือ หลวงปู่ได้อยู่จำพรรษา ณ ถ้ำผาบิ้งนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นเวลา ๖ พรรษาติดต่อกัน ถือเป็นวัดที่หลวงปู่พักอยู่ยาวนานที่สุดในชีวิตของท่าน

ถ้ำผาบิ้ง ปรากฏในสมุดบันทึกของ**หลวงปู่**เป็นครั้งแรก **เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๑** เมื่อหลวงปู่มาพักบำเพ็ญเป็นครั้งแรก ณ สถานที่นี้ ซึ่งท่านบันทึกไว้ว่า : -

*"อยู่ถ้ำผาบิ้ง วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๔๘๑ ทำจิตสงัดเงียบมาก วิถีจิตวิปัสสนาสุขุม กลัวแต่ทีแรก ต่อไปไม่กลัว ปฏิภาคเกิดมาก จิตเกิดความรู้แปลกๆ สถานที่ไม่เป็นมงคลเท่าไร สู้**ถ้ำโพนงาม**ไม่ได้ วิถีจิตเดินไปตามลำดับ ไม่ชอบบังคับจิต ไปตามสายกลาง รู้ตามความเป็นจริง"*

ในวันเดียวกัน **หลวงปู่**บันทึกถึงความประทับใจของ**ถ้ำผาบิ้ง** ว่า *"ทำจิตสงัดเงียบมาก วิถีจิตสุขุม กลัวแต่ทีแรก แล้วไม่กลัว ปฏิภาคเกิดมาก จิตตามรู้แปลกๆ **ถ้ำโพนงาม** ที่ ๑ **ถ้ำผาบิ้ง** ที่ ๒ **ถ้ำผาปู่** ที่ ๓"*

ในปี ๒๔๘๑ **หลวงปู่** พำนักที่**ถ้ำผาบิ้ง** ๗-๘ เดือน เคยมาจำพรรษาในปี ๒๔๘๒ แล้วได้วนเวียนมาวิเวกที่**ถ้ำผาบิ้ง**นี้อีกหลายครั้ง นับตั้งแต่ท่านมาพักที่ถ้ำผาบิ้งครั้งแรก จนกระทั่งย้อนกลับมาจำพรรษาครั้งนี้เป็นเวลาถึง ๓๐ ปีเต็ม

หลวงปู่เล่าว่า ที่ถ้ำผาบิ้ง เป็นที่พระอรหันต์ในสมัยพุทธกาล คือ ท่านพระอุบาลี เหาะมาด้วยบุญฤทธิ์มานิพพานที่นี่

หลวงปู่มั่น พระอาจารย์ใหญ่ ก็เคยมาจำพรรษาที่นี่มาก่อน รวมทั้งศิษย์รุ่นพี่ของหลวงปู่ คือ **หลวงปู่ดูลย์ อตุโล** ก็เคยมาพักบำเพ็ญเพียรที่นี่

(โปรดอ่านรายละเอียดในหนังสือ **อตุโล : ไม่มีใดเทียม ประวัติและปฏิปทาของหลวงปู่ดูลย์ อตุโล** เรียบเรียงโดยผู้เขียนคนเดียวกันนี้ครับผม)

หลวงปู่กล่าวว่า ถ้ำผาบิ้งเป็นสถานที่เป็นมงคลอย่างยิ่ง นอกจากเป็นที่นิพพานของพระอรหันต์แล้วยังมีเทพรักษาสถานที่อย่างดี ระหว่างภาวนาจะได้กลิ่นดอกไม้หอมอยู่บ่อยๆ เป็นการนอบน้อมบูชาของรุกขเทพที่ดูแลสถานที่

เจดีย์หลวงปู่หลุยที่วัดถ้ำผาบิ้ง

๑๓๒.
บันทึกการก่อสร้างวัดถ้ำผาบิ้ง

การกลับมาพักที่**ถ้ำผาบิ้ง** อีกในปี ๒๕๑๐ นี้ **หลวงปู่หลุย** ได้มาทำการบูรณะแล้วจัดตั้งเป็นวัดด้วยความอนุเคราะห์ของ **พระธรรมวราลังการ** (หลวงปู่พระมหาศรีจันทร์ วณฺณาโภ) แห่ง**วัดศรีสุทธาวาส** (วัดเลยหลง) ในตัวเมืองจังหวัดเลย ซึ่งท่านเป็นเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะภาคด้วย

ในสมุดบันทึก **หลวงปู่**ได้เขียนถึงการก่อสร้าง**วัดถ้ำผาบิ้ง** ในยุคแรกเริ่มไว้ ดังต่อไปนี้ : -

*"**ถ้ำผาบิ้ง** เจ้าคณะอำเภอจะริเริ่มทำการก่อสร้างแต่ พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นต้นไป เพื่อความถาวร เพื่อความมั่นคง เพื่อความรุ่งเรือง บูชาอุทิศไว้ในพระพุทธศาสนา เพื่อนำคณะอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย ให้เป็นมหากุศลอันไพศาล สืบบุตรลูก บุตรหลาน บุตรเหลน เป็นประวัติการณ์ต่อไปในอนาคต"*

*"เวลานี้**ถ้ำผาบิ้ง**ที่ได้ก่อสร้างขึ้นแล้ว เป็นศาลาก็ดี เป็นกุฏิก็ดี เป็นวัตถุชั่วคราวมุงด้วยหญ้าแฝกเป็นกำมะลอ ที่พักอาศัยยังไม่ถาวรตามที่ท่านทั้งหลายได้พากันทัศนาการเห็นแล้ว"*

*"**ถ้ำผาบิ้ง** จะมีการทำบุญประจำทุกปี เพื่อสะสมเงินทองการก่อสร้าง ขยับขยายไปทีละเล็กละน้อย ให้นึกดู คณะอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย พากันบริจาคปัจจัยก่อสร้างปีละเล็กละน้อยตามความสามารถของพวกเราทั้งหลาย เรียกว่า พวกเราพุทธบริษัท แสวงหาเงินมาด้วยปลีแข้ง ทำการก่อสร้างไว้ในศาสนา"*

*"สถานที่**ถ้ำผาบิ้ง** เป็นสถานที่ตั้งแห่งภูเขาเอกเทศลูกหนึ่งต่างหาก ไม่ติดต่อกับเขาลูกอื่นๆ มีถ้ำอยู่ทางทิศตะวันออกกับทิศตะวันตก ตรงกันเป็นสถานที่ติดต่อกับทุ่งนา อากาศดีบริสุทธิ์ มีลมพัดมาชำระสิ่งโสโครกในถ้ำและภูเขาให้สะอาด ปราศจากเชื้อโรค และมีบ่อน้ำใกล้ชิด เป็นที่อาศัยอุปโภคบริโภคได้สะดวก ทั้งในฤดูแล้งและฤดูฝน ฤดูหนาวไม่ขัดข้องด้วยน้ำ ไม่กันดารน้ำเหมือน**ถ้ำผาปู่** ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย*

***วัดถ้ำผาบิ้ง** ห่างไกลจากหมู่บ้านนาอ้อและนาแก ๕๐๐ คันธนู บ้านอื่นๆ ก็ไม่ไกลนัก เช่น บ้านกกเกี้ยง บ้านนาเหล่า เป็นต้น และไม่ห่างไกลจากอำเภอวังสะพุง ทางรถยนต์ไปมาได้สะดวก ในฤดูแล้งศาสนิกชนมาร่วมบุญร่วมทานได้สะดวก ไม่ขัดข้องด้วยประการใด"*

*"**ถ้ำผาบิ้ง** เป็นสถานที่บรรพบุรุษของพวกเราเหล่าพุทธบริษัทได้นับถือกันสืบๆ มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ว่า เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์*

*ถึงฤดูเทศกาลปีใหม่มา ท่านพุทธศาสนิกชนพุทธบริษัท เฒ่าแก่ หนุ่มสาว ตลอดพระภิกษุสงฆ์ ได้พากันมานมัสการพระพุทธรูปและรอยพระพุทธบาท ซึ่งประดิษฐาน ณ **ถ้ำผาบิ้ง** ทุกๆ ปี เพื่ออายุ วรรณะ สุขะ พละ และขอฟ้าขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล **นี้นับว่าถ้ำ***

ผาบิ้งเป็นสถานที่อัศจรรย์ ที่ศักดิ์สิทธิ์ อำนวยความต้องการของมนุษย์ได้”

“ระยะต่อนี้ ขอเชิญชวนท่านศาสนิกชนพุทธบริษัททั้งหลาย พากันก่อสร้างให้เป็นวัตถุถาวรมั่นคง ดำรงไว้ในพระพุทธศาสนาถึงกึ่งพุทธกาลต่อไปในอนาคตข้างหน้า เพื่อสืบบุตรลูก บุตรหลาน บุตรเหลน ของพวกเราทั้งหลาย พากันฝากฝังอริยทรัพย์ไว้ในพุทธศาสนา ที่ไม่ฉิบหายด้วยโจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย ราชภัยใดๆ เป็นที่สืบประวัติการณ์ไปข้างหน้า

อนึ่ง พระโยคาวจรเจ้าทั้งหลาย พระภิกษุสามเณรที่ทรงเพศในศาสนา ท่านเหล่านั้นรักใคร่รักษาธุดงค์ เดินตามทางพระอริยเจ้าที่สืบๆ กันมาแต่กาลก่อน พากันมาเที่ยววิเวกเจริญสมณธรรม มาพักอาศัยที่ร่มที่เย็น ณ **ถ้ำผาบิ้ง** ที่เราได้ก่อสร้างไว้แล้ว

ขอให้ท่านทั้งหลาย คณะอุบาสก อุบาสิกา พึงพิจารณา พึงดำริ พึงสนใจ พึงตริตรอง ที่พวกท่านทั้งหลายพากันก่อสร้างไว้แล้ว อันเป็นบุญมหากุศลไพศาล

อนึ่ง บุญกุศลอันนี้ จะพาพวกเราเหล่าพุทธบริษัทไปสู่สุคติโลกสวรรค์ นำมาซึ่งความสุขอันเลิศ กายก็เลิศ วาจาก็เลิศ น้ำใจก็เลิศ เลิศตลอดทั้งที่นั่ง นอน ยืน เดิน เครื่องอุปโภค บริโภค เป็นของที่เลิศๆ ทั้งนั้น

ถ้าเป็นเช่นนี้ เป็นเหตุให้พวกเราปลื้มอกปลื้มใจต่อสมบัติอันเลิศในกิจที่พวกเราทำบูชาไว้แล้ว”

๑๓.

บันทึกการเจริญสมณธรรม

นอกจากบันทึกเกี่ยวกับการก่อสร้าง**วัดถ้ำผาบิ้ง** ในระยะแรกแล้ว **หลวงปู่หลุย** ยังได้บันทึกเกี่ยวกับการเจริญสมณธรรมช่วงที่ท่านอยู่ที่ **ถ้ำผาบิ้ง** ไว้อีกหลายที่หลายแห่ง

ขอยกตัวอย่างบันทึกของ**หลวงปู่** บางตอน ดังนี้ : -

"ทำความเพียรเจริญสมณธรรม ณ ***ถ้ำผาบิ้ง*** *ไม่มีวันจืดจาง จิตปลื้ม ใจดูดดื่มเรื่อยๆ เพราะสถานที่เป็นมงคล สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สถานที่พระอริยเจ้านิพพาน"*

บันทึกใน**เดือนตุลาคม ๒๕๑๑ หลวงปู่**เขียนไว้ดังนี้ : -

*"ภายในจิตตัดลงไปเรื่อง****อริยสัจ****อย่างเดียว* ***ไตรลักษณ์ลบนิมิต*** *ทั้งหลาย เพราะนิมิตและสังขารเป็นตัวมาร กำลัง****วิปัสสนา****รู้เท่าถึงการณ์ เมื่อรู้จริงแล้วจิตไม่กำเริบด้วยประการต่างๆ จิตปกติ จิตบริสุทธิ์ ตั้งอยู่ด้วย****อมตธรรม***

เพิ่งเจริญธรรมได้ ณ ถ้ำผาบิ้ง นี้ ที่ไม่ประกอบด้วยความฝัน เพราะจิตไม่ถือสังขารนิมิตใดๆ เป็นตัวมารของจิต"

อีกแห่ง ที่ท่านบันทึกใน**เดือนตุลาคม ๒๕๑๑** เช่นกัน ท่านบันทึกสั้นๆ ว่า : -

"เดินบิณฑบาต มีสติทั้งไปและทั้งกลับ ภาวนาเรื่อยๆ ดีกว่าอยู่แห่งอื่นทั้งหมด"

เกี่ยวกับอาหารการบิณฑบาตในช่วงแรกที่**หลวงปู่**มาอยู่ที่ **วัดถ้ำผาบิ้ง** ช่วงนั้นมีสามเณรอยู่ด้วย **หลวงปู่**เล่าว่า ยังคงต้องเก็บใบมะขามมาตำ ผสมกับน้ำปลาร้าต้ม ถวายให้ฉันอยู่แทบทุกวัน เพราะไม่มีจริงๆ แต่ท่านก็คงมิได้สนใจกับเรื่องอาหาร ว่าจะขาดแคลนอย่างไร **ท่านสนใจเรื่องสติ และจิตที่ดูดดื่มกับการภาวนามากกว่า**

บันทึกของ**หลวงปู่** ที่ **"ถ้ำผาบิ้ง เดือน ๘ พ.ศ. ๒๕๑๑"** มีดังนี้ :-

*"การภาวนาเป็นเครื่องจูงใจในอารมณ์ที่คุ้นเคยในกัมมัฏฐานกระดูกและลมหายใจเป็นคู่กัน มีสมาธิเป็นบาทหน้า มีปัญญาเกิดที่หลังคอยแก้คอยไข ส่วนร่างกายให้เห็นไตรลักษณ์ของขันธ์แปรปรวนอยู่เสมอ ลมฟืดออกถอนพิษตัณหาอาสวกิเลส พิจารณากระดูกให้เห็นแยกออกจากกันเป็นส่วนๆ ด้วย**ญาณทัสนะ** ด้วยความจริงในสังขารทั้งปวงให้เห็น**ใจหดมาตั้งอยู่ในอมตธรรม** ให้เดินอารมณ์ทั้ง ๒ อย่างนี้เป็นนิจ"*

กุฏิที่หลวงปู่เคยจำพรรษาที่ถ้ำผาบิ้ง ทางวัดเก็บรักษาไว้อย่างดี

๑๓๔.

เรื่องบอกเล่าจากฝั่งลาว

เรื่องนี้ผมคัดลอกจากข้อเขียนของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์** มาเสนอแทบทุกตัวอักษรเลยนะครับ

เรื่องมีดังนี้ : -

ระหว่างที่**หลวงปู่หลุย** อยู่ที่ **ถ้ำผาบิ้ง** นั้น ได้มีพวกที่**นครเวียงจันทน์** มานิมนต์พระเถระผู้ใหญ่ของฝ่ายไทยไปทำบุญ

ได้ความว่า **พยายามนิมนต์ ๑๐ องค์** มี **หลวงปู่ชอบ ฐานสโม หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร หลวงปู่ซามา อจุตฺโต หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ หลวงปู่บุญมา ฐิตเปโม** เป็นต้น

ความจริงเขานิมนต์ **หลวงปู่ขาว อนาลโย** ด้วย แต่ท่านมอบให้ **พระอาจารย์บุญเพ็ง เขมาภิรโต** (เจ้าอาวาสวัดถ้ำกลองเพล องค์ปัจจุบัน) เดินทางไปแทน

เรื่องนี้ได้เรียนถามท่านผู้ที่เกี่ยวข้องในการนิมนต์ที่เวียงจันทน์และผู้นิมนต์ได้เล่าให้ (คุณหญิงฯ) ฟังว่า

ในการเดินทางไป เมื่อปี ๒๕๑๓ ก็ได้นิมนต์ท่านไป แล้วให้ไปพักอยู่ที่**วัดจอมไตร** ที่เวียงจันทน์ ที่**ดงนาซ็อก** เป็นเวลา ๒ อาทิตย์

หลังจากที่ทางเวียงจันทน์นิมนต์แล้ว มีคนไทยท่านหนึ่ง ซึ่งระหว่างนั้นกำลังทำงานอยู่ในองค์การระหว่างประเทศที่เวียงจันทน์ ทราบข่าวก็มาขอนิมนต์ท่านและคณะไปทำบุญบ้าน

เธอเล่าว่า **หลวงปู่ชอบ หลวงปู่หลุย หลวงปู่ซามา หลวงปู่บุญมา หลวงปู่อ่อน ท่านอาจารย์บุญเพ็ง** ก็รับนิมนต์มา

เมื่อมาถึงบ้าน เธอได้รู้สึกประทับใจอย่างมากมายหลายประการ **โดยเฉพาะ เมื่อหลวงปู่ชอบมาถึง หลวงปู่หลุยซึ่งมาก่อน ก็มาช่วยล้างเท้าให้ และเช็ดเท้าให้หลวงปู่ชอบเอง ท่านบอกว่า หลวงปู่ชอบคุณธรรมสูงกว่า ท่านต้องขอปรนนิบัติ**

หลังจากการถวายจังหันแล้วก็ได้ตามไปที่วัด เธอได้ลองเรียนถามว่า *"ได้ยินข่าวว่า พระคุณเจ้าเหล่านี้ทรงคุณธรรมอันล้ำเลิศ อยากจะทราบว่า ถ้าเผื่อท่านแผ่เมตตามาถึงเรา เราจะได้รับกระแสเมตตานั้นหรือไม่?"*

เผอิญเธอก็เป็นคนช่างเจรจาสักหน่อย จึงกล่าวต่อไปเป็นเชิงตัดพ้อว่า หลวงปู่มีลูกศิษย์มาก จะแผ่เมตตามาถึงได้อย่างไร จะต้องเจือจานคนมากมาย จะมาถึงได้ทุกคนกระนั้นหรือ?

หลวงปู่หลุย เป็นผู้ตอบว่า ***"ถึงซิ เมตตาต้องมาถึงแน่"***

แต่**หลวงปู่ชอบ** นั้นยิ้ม ไม่ตอบว่ากระไร

เธอเล่าว่า ในคืนนั้นเธอและสามีก็เข้าห้องพระภาวนา ต่างคนต่างเข้าที่ภาวนา จุดธูปเทียนบูชาพระแล้วนั่งสมาธิต่อไป **ไม่นานก็ได้กลิ่นหอมดอกไม้ป่าตลบเต็มไปทั้งห้อง** หอมจนทนไม่ได้ ต้องออกปากถามกัน

ได้ความว่า ทั้งสามีและภรรยาต่างได้กลิ่นหอมเหมือนกัน กลิ่นอธิบายไม่ถูกเช่นกัน

รุ่งขึ้น พอไปกราบที่**วัดจอมไตร** เธอก็ต่อว่า ว่าไหนว่าจะแผ่เมตตามาให้ลูกหลาน ไม่เห็นได้รับ ไม่เห็นมาหาเลย!

หลวงปู่หลุย เป็นองค์ที่ตอบแทนว่า *"ทำไมจะไม่ไป ไปแล้ว!"*

ถามว่า *"ไปอย่างไร ไม่เห็นองค์มา ไม่เห็นตัว หลวงปู่นั่งอยู่เฉยๆ แล้วบอกว่าไปใครจะเชื่อ?"*

หลวงปู่หลุยยิ้ม แล้วตอบว่า **"ก็ไปแล้วนะซิ ไปด้วยกลิ่นหลวงปู่ชอบก็ไป ไม่ได้กลิ่นหรือ? หอมกลิ่นศีลของท่าน"**

ได้ยินเช่นนั้น เธอและสามีก็ต่างมองตากันด้วยความอัศจรรย์ใจ เพราะการที่ได้กลิ่นดอกไม้ป่าหอมเต็มห้องนั้น ไม่ได้เคยพูดกับใครนอกจากรำพึงกันระหว่างสองสามีภรรยาก่อนจะไปกราบท่าน ท่านก็กลับตอบเช่นนี้

และ...ตั้งแต่วันนั้นมา เธอก็ได้กลิ่นหอมตลอดมา และทราบว่าถ้าเป็นหลวงปู่หลุยจะหอมกลิ่นหนึ่ง ท่านหลวงปู่ชอบจะหอมอีกกลิ่นหนึ่ง

เวลาท่านอบรม ท่านก็แนะบอกให้รักษาศีล ๘ เธอบอกว่าทำไม่ได้ ทำราชการ ไม่มีวันเวลาที่จะดูแลตนเพื่อรักษาศีล ๘ ให้บริสุทธิ์ได้

หลวงปู่หลุย ท่านก็บอกว่า ***"ถ้าอย่างนั้นรักษาศีลอุโบสถเฉพาะวันพระก็แล้วกัน"***

วันหนึ่ง อยู่เวียงจันทน์ ไปเที่ยว วันนั้นไม่ได้เป็นวันรักษาศีล แต่กลับหอมดอกไม้ หอมชื่นใจไปหมด รู้ว่าเป็นดอกไม้ที่ไม่มีขายในท้องตลาด **เพียงนึกถึงท่านก็ได้กลิ่นดอกไม้**

เธอเล่าว่า กลิ่นในครั้งก่อนๆ นั้น เป็นกลิ่นดอกไม้สด แต่เดี๋ยวนี้ดูจะปนกลิ่นกระแจะด้วย

ระยะนั้น**หลวงปู่ชอบ**ยังไม่อาพาธ ท่านเทศน์ให้ฟังอยู่ด้วย จำได้ว่า เทศน์ที่ท่านเทศน์ให้ฟังนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับให้ทุกคนทำจิตให้สงบ

ท่านเทศน์อยู่เป็นเวลาถึง ๑๕ นาที แล้วก็สรุปว่า ***"ความสุขจะเท่ากับจิตสงบเป็นไม่มี เอว๋"*** ง่ายๆ เช่นนี้

ในระยะที่พักอยู่ที่**เวียงจันทน์** นอกจากท่านจะพักกันที่**วัดจอมไตร**แล้ว ก็พักที่**นาคำน้อย** แต่ก็มีการนิมนต์ไปภาวนาที่ **ถ้ำผาพร้าว**ด้วย

เธอว่ารู้สึกประหลาดอยู่อย่างหนึ่งเกี่ยวกับ**หลวงปู่ทุกองค์** โดยเฉพาะวันนั้นจวนจะถึงกำหนดกลับแล้ว เพราะท่านได้มาพักอยู่หลายอาทิตย์

จึงไปกราบ**หลวงปู่ชอบ** เรียนถามว่าจะกลับเมืองไทยอย่างไร?

ท่านบอกว่า **"กลับเครื่องบิน"**

สามีของเธอที่เป็นผู้กราบเรียนถามก็งง! ว่าจะกลับอย่างไร เพราะถ้าจะกลับโดยเครื่องบิน จะต้องเดินทางด้วยรถไปขึ้นเครื่องบินที่เวียงจันทน์ ซึ่งห่างจากที่หลวงปู่และคณะกำลังพำนักอยู่มาก เป็นร้อยกว่ากิโลเมตร

ก็ในเมื่อตำบลที่คณะท่านพักอยู่นั้น อยู่ตรงข้ามกับฝั่งไทยพอดี เพียงข้ามแม่น้ำโขงก็จะถึงเมืองไทย การเดินทางกลับทางเรือดูจะเป็นการสะดวกที่สุด

อีกประการหนึ่ง ถึงจะไปเวียงจันทน์ แต่เครื่องบินไม่มีทุกวัน ตั๋วเครื่องบินก็ยังไม่ได้จอง จะทำอย่างไร?

เมื่อท่านบอกว่า จะกลับเครื่องบิน จึงคิดว่าไม่มีทางจะทำได้

แต่...จะอย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลา ปรากฏว่า**มีผู้เสนอจะนำเครื่องบินมาส่งให้ เป็นเครื่องบินของทางราชการ** ซึ่งไม่จำกัดว่าจะเป็นเวลาใด (ก็ตาม)

ตกลง พระ ๙ องค์ ก็ขึ้นเครื่องบินมา

สามีของเธอได้ติดตามมาดูแลท่าน มาในเครื่องบินลำนั้นด้วย

ขณะที่นั่งอยู่ในเครื่องบิน ได้กราบเรียน**หลวงปู่ชอบ**ว่า อยากจะขอของดีไว้ให้พวกที่เขามาส่งนี้ด้วย เช่น พวกนักบินและเจ้าหน้าที่ประจำเครื่องบิน ได้มีไว้คุ้มครองตัว เพราะต้องปฏิบัติงานเสี่ยงอันตรายตลอดเวลา

หลวงปู่ชอบ ท่านก็ยิ้มๆ แล้วก็ล้วงมือลงไปในย่าม ซึ่งย่ามนั้นมองเหมือนไม่มีอะไร แต่**ท่านหยิบออกมาทีไรก็มีพระให้ทุกที** ได้ครบกันทุกคน ทั้ง ๖-๗ คน

สามีของเธอเป็นคนสุดท้าย ก็คิดอยู่ในใจว่า *"เราจะขอ* ***ไอ้งั่ง*** *เถอะ!"*

"ไอ้งั่ง" นี้ เป็นพระที่ทางประเทศลาวยกย่องกันมากว่าศักดิ์สิทธิ์ช่วยในด้านแคล้วคลาด ก็นึกขออยู่ในใจในสิ่งที่เขาคิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้!

เพราะ เวลาที่เฝ้าดูนั้นออกสงสัยเป็นกำลังว่า**หลวงปู่ชอบ**ท่านหยิบอะไรออกจากย่าม พระแต่ละองค์ ที่แต่ละคนได้ไม่เหมือนกัน และขนาดก็มิใช่เล็กน้อย**ทำไมจึงมีได้ทุกครั้ง**

หลวงปู่หลุย กราบหลวงปู่ชอบ

จึงแกล้งนึกว่า *"ขอไอ้งั่งเถอะ!"*

แต่น่าประหลาด หลวงปู่ชอบท่านก็ควักออกมาจากย่าม แล้วก็ได้ "พระงั่ง" จริงๆ!!!

เรื่องนี้ แม้จะเป็นการแสดงเรื่องพระเรื่องเครื่องราง แต่ก็แสดงว่าท่านมีจิตบริสุทธิ์ สามารถทำสิ่งใดๆ ได้เสมอ เพียงแต่ท่านไม่พูด ไม่แสดงเท่านั้น

เธอกล่าวว่า อย่างไรก็ดี สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ **ความอ่อนน้อมถ่อมองค์ของหลวงปู่หลุย**

ระยะนั้นท่านพรรษา ๔๐ กว่า และอายุก็มากถึง ๖๘ พรรษาแล้ว คุณธรรมของท่านเองก็มีอย่างเหลือล้นแล้ว ประดุจน้ำเต็มแก้วเต็มฝั่งแล้ว

แต่ท่านก็ยังคุกเข่า ล้างเท้าให้หลวงปู่ชอบและเช็ดเท้าให้อย่างนอบน้อมถ่อมตน

เป็นบุคลิกประจำองค์ของท่านโดยแท้

๑๓๕.

เบื่ออะไรไม่เท่าเบื่อเมีย

ชื่อหัวเรื่องข้างบนเขียนถูกต้องแล้วครับ ท่านผู้อ่านคงไม่เชื่อว่า บันทึกธรรมขององค์**หลวงปู่หลุย** จะมีชื่อพิสดารเช่นนี้!

จริงครับ แต่ท่านไม่ได้ยกมาเขียนเป็นหัวข้อไว้กลางหน้ากระดาษเหมือนที่ผมทำ

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ท่านบอกว่า บันทึกธรรมของหลวงปู่มีมากมายกว่าที่จะนำมาเสนอได้หมด เฉพาะบันทึกที่**ถ้ำผาบิ้ง**ก็มีมากมาย ตัวอย่างบันทึกที่นำเสนอ ณ ที่นี้ *"แสดงถึงอารมณ์ขันของท่านอย่างยิ่ง เป็นบันทึกที่ท่านคงจะอ่านพบจากหนังสือพิมพ์ และเห็นความน่าขัน ท่านจึงจดลงในบันทึกของท่าน และเมื่อสิ้นกระแสความจากหนังสือพิมพ์ ท่านก็แสดงเป็นธรรมะต่อไป"*

บันทึกธรรมของหลวงปู่ มีดังนี้ :-

*"**เบื่ออะไรไม่เท่าเบื่อเมีย** เบื่อกับข้าว เลิกกินกลับอยากอีก เบื่อดูหนัง เลิกชั่วคราวกลับชอบดูอีก เมียไม่ใช่วัตถุเช่นนั้น เบื่อแล้วจะเปลี่ยนก็ยาก จะขายก็ไม่ได้ จะเก็บไว้ก็ไม่สนิท จะให้คนอื่นเสียก็ไม่ถนัด จะทิ้งก็ไม่รู้จะทิ้งที่ไหน เบื่อแล้วยังต้องเห็นต้องพบ เข้าใกล้ก็ยิ่งเบื่อ ต้องเป็นเช่นนั้น*

นี้แหละความเบื่อถึงอุกฤษฏ์

ความเบื่อเกิดจากความซ้ำซาก จำเจ แก้เบื่อด้วยวิธีหยุด ย้ายที่ หรือพัก หรือเปลี่ยน จะแก้เบื่อพอแล้ว จิตเสมอๆ แล้วก็พออยู่

โบราณท่านว่า **หนามปักเอาหนามบ่ง**

เมื่อเบื่อเกิดจากความซ้ำซาก หนักเข้าก็ชาจนชิน การเบื่อมีขึ้นแล้ว ความเบื่อก็หมด

ธรรมดาผู้ชายทั้งหมดต้องเบื่อเมีย ส่วนผู้หญิงเป็นเจ้าของผู้ชายต้องทนความเบื่อ ไม่มีความรู้สึกชนิดใดอีกแล้ว ที่มีฤทธิ์รุนแรงเท่ากับความรู้สึกเบื่อเมีย จำเป็นจำใจต้องอดทนไป

เบื่อแล้วกลับชอบ เช่น นักเรียนคนหนึ่ง เบื่ออาหารที่เธอกินยิ่งกินซ้ำซากบ่อยด้วยการจำเป็นจนชิน ต่อไปเธอกลับชอบ เมื่อเธอมีครอบครัวแล้วเธอก็แต่งอาหารชนิดนั้นกินบ่อยๆ

อัตตกิลมถานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค เป็นคู่กัน ชังแล้วกลับรัก รักแล้วกลับชัง **เพราะไม่เที่ยง** ปุถุชนมีอารมณ์วนเวียนอยู่กับอารมณ์เท่านั้น

วางความรัก ความชัง ไม่ได้ เหมือนพระอริยเจ้าทั้งหลายเพราะเหตุไม่รู้เท่าสังขาร ผัวเมียวนเวียนนอนนำกันอยู่เรื่อยๆ”

๑๖๖.

อำลาถ้ำผาบิ้ง

ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นปีสุดท้ายที่ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** จำพรรษาอยู่ที่ **วัดถ้ำผาบิ้ง**

ในปี ๒๕๑๕ นี้ ได้มีคณะกฐินจากกรุงเทพฯ นำโดย **พล.อ.อ. โพยม เย็นสุดใจ** และ**คุณหญิง สมควร เย็นสุดใจ** ไปทอดที่**วัดถ้ำผาบิ้ง**

นับเป็นครั้งแรกที่มีคณะกฐินใหญ่โตไปถึง สมัยนั้นทางเข้าวัดก็ยังไม่มี ต้องใช้รถเกรดทำทางให้รถเข้าไป ชาวบ้านใกล้บริเวณวัดต่างตื่นเต้นและดีอกดีใจมากที่ได้มีคณะศรัทธานำกฐินมาจากกรุงเทพฯ

ที่สำคัญ ดูเหมือนจะเป็นกฐินที่ได้เงินเข้าวัดสูงสุดสำหรับช่วงเวลานั้น คือได้ถึง ๑๕๐,๐๐๐ บาท

จากนั้น**วัดถ้ำผาบิ้ง** และ**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ก็เป็นที่รู้จักของผู้สนใจในพระกรรมฐานทั่วไป คณะศรัทธาจากที่ต่างๆ ก็นำคณะผ้าป่ามาทอดเพื่อร่วมสร้างวัดกับ**หลวงปู่**อยู่เรื่อยๆ ตลอดมา

พอสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๑๕ **หลวงปู่** ก็ได้จาก**ถ้ำผาบิ้ง**ออกเดินทางไปโปรดประชาชนทางภาคอื่นต่อไป

หลวงปู่ ได้มอบหมายให้ศิษย์ที่อาวุโสรองจากท่านได้ดูแลปกครอง**วัดถ้ำผาบิ้ง**กันต่อไป แต่ท่านก็ได้ให้ความเมตตาอุปถัมภ์บำรุง**วัดถ้ำผาบิ้ง**เสมอมามิได้ขาด

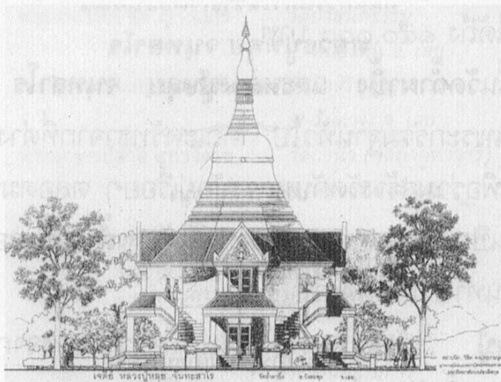
คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้เขียนสรุปในตอนนี้ว่า :-

*"**หลวงปู่** เป็นประดุจพญาช้างที่พอใจซอกซอนซ่อนตัวอยู่ในป่าลึก ไม่ค่อยยอมออกมาพบความศิวิไลซ์ของบ้านเมือง จนล่วงเข้าสู่ปัจฉิมวัยอายุกว่า ๗๐ ปี ท่านจึงยอมรับนิมนต์เข้ามากรุงเทพฯ บ้าง"*

แม้**หลวงปู่** จะไม่เคยกลับไปจำพรรษาที่**วัดถ้ำผาบิ้ง**อีก แต่ศรัทธาประชาชนทั่วไปก็รู้จัก**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ในฐานะเจ้าสำนัก**วัดถ้ำผาบิ้ง** อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เสมอมา

ทั้งนี้เพราะ **วัดถ้ำผาบิ้ง** เป็นวัดที่หลวงปู่เริ่มพักอยู่ประจำที่ และพักอยู่นานที่สุดติดต่อกันถึง ๖ พรรษา ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕ ดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง

เจดีย์พิพิธภัณฑ์หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ที่วัดถ้ำผาบิ้ง
จัดพิธีฉลองเมื่อ ๑ - ๒ มกราคม ๒๕๔๗

๑๓๗.

ไปจำพรรษาและบูรณะ วัดป่าบ้านหนองผือ

ท่านผู้อ่านคงจำ**วัดป่าบ้านหนองผือ** ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ได้นะครับ

เป็นวัดที่**หลวงปู่หลุย** ก่อตั้งขึ้น และอาราธนา **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** พระอาจารย์ใหญ่ ไปพำนัก โดยเป็นวัดสุดท้ายที่**หลวงปู่มั่น**พักจำพรรษาอยู่ ก่อนท่านมรณภาพในปลายปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ปัจจุบันมีชื่อว่า**วัดภูริทัตตถิราวาส**

ทางด้าน **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** เมื่อท่านก่อตั้ง **วัดถ้ำผาบิ้ง** เสร็จเรียบร้อยแล้ว สิ้นปี ๒๕๑๕ ท่านก็ออกเดินทางไปสกลนคร ตั้งใจจะไปบูรณะ**วัดป่าบ้านหนองผือ** ต่อไป

หลวงปู่ มีความผูกพันกับ **วัดป่าบ้านหนองผือ** และผูกพันกับชาวบ้านที่นี่เป็นอย่างมาก

ชาวบ้านหนองผือเล่ากันว่า เมื่อครั้งแรกตอนที่พวกเขานิมนต์ท่านมาพร้อมกับ **ยาหม้อใหญ่** (ยาน้ำเยียววัวดำ) ในปี ๒๔๗๘ ท่านมาจำพรรษา ปีรุ่งขึ้นท่านก็หายไป กว่าจะกลับมาให้ชาวบ้านได้เห็นอีกก็ปี ๒๔๘๖ นึกว่า**หลวงปู่**ล้มหายตายจากไปแล้ว เพราะเห็นหายไปนานก็

ได้แต่อาลัยอาวรณ์ ด้วยว่าท่านเป็นพระที่เมตตากรุณาเข้ากับพวกเขาได้มากที่สุด

ในยามอัตคัดขาดแคลน **หลวงปู่**ก็ช่วยแนะนำสั่งสอนเกี่ยวกับวิถีการครองชีพ แม้แต่การทอผ้าด้วยวิธีและลวดลายที่แปลกใหม่ **หลวงปู่**ก็ได้มาสอนแนะ พร้อมทั้งหาครูมาสอนให้

สำหรับ**ยาหม้อใหญ่** หรือ **ยาเยี่ยววัวดำ** ของ**หลวงปู่** ช่วยให้ชาวบ้านได้อาศัยกินเพื่อเยียวยาอาการป่วยไข้ เนื่องจากหมู่บ้านอยู่ห่างไกลตัวเมือง ตั้งอยู่กลางหุบเขา มีเขาล้อมรอบ อากาศย่อมชื้น ชาวบ้านที่อยู่จำเจย่อมถูกอากาศกดอยู่เสมอ ทำให้เกิดการเจ็บป่วย ได้อาศัยยาของหลวงปู่ช่วยบรรเทาแก้ความเดือดร้อนได้บ้าง

พวกชาวบ้านบอกว่า พวกเขารู้สึกสำนึกในพระคุณของ**หลวงปู่**อยู่เสมอ เมื่อเห็นหายหน้าไปนาน เข้าใจว่าท่านอาจมรณภาพแล้ว เมื่อ**หลวงปู่**กลับมาพวกเขาย่อมดีใจเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อ**หลวงปู่**กลับมาในรอบที่สอง เมื่อปี ๒๔๘๖ ก็ยังได้เป็นผู้นำช่วยให้อุบายจนชาวบ้านสามารถอาราธนาองค์**หลวงปู่มั่น** พระอาจารย์ใหญ่ ให้มาพำนักอยู่เป็นขวัญตาขวัญใจ เป็นหลักชัยที่พึ่งให้ชาวบ้านหนองผือได้ยึดประจำใจมาสืบชั่วลูกหลานกระทั่งปัจจุบันนี้

หลวงปู่หลุย จากบ้านหนองผือมาหลังจากที่**หลวงปู่มั่น**มรณภาพในปลายปี ๒๔๙๒ แล้วท่านได้หวนกลับมาจำพรรษาอีกครั้งหนึ่งในปี ๒๕๑๖ เป็นเวลาให้หลังถึง ๒๔ ปี

การมาจำพรรษาครั้งนี้ เพราะ **หลวงปู่** ได้เห็นว่าหลังจากที่**หลวงปู่มั่น พระอาจารย์ใหญ่** ได้มรณภาพแล้ว สภาพ**วัดป่าบ้านหนองผือ**ดูทรุดโทรมมาก ระยะนั้นแทบไม่มีใครที่จะมาดูแล

เป็นที่กล่าวกันว่า *“แม้แต่***ถาน***ที่***หลวงปู่มั่น***เคยอยู่ถ่าย ก็ได้มีผู้มาขอขุดดินเอาไป ซึ่งกล่าวกันว่าเป็น***พระธาตุ***ทั้งนั้น อย่าว่าแต่กระดูกของท่านจะกลายเป็นพระธาตุเลย แม้แต่สิ่งซึ่งถ้าบุคคลธรรมดาก็จะถือเป็นของปฏิกูลสกปรกโสมมน่าสะอิดสะเอียน ของที่ท่านถ่ายทิ้งลงแล้ว หากเป็นของผู้บริสุทธิ์ สิ่งใดผ่านร่างกายท่าน ผ่านการภาวนาแผ่เมตตาชำระความบริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลา มูลมูตรมูลคูถจึงกลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไป”*

ที่ยกข้อความมากล่าวเช่นนี้ เพื่อชี้ให้เห็นว่า สิ่งใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับ**หลวงปู่มั่น** ที่ท่านอยู่**วัดป่าบ้านหนองผือ** ล้วนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีผู้ต้องการ พยายามหยิบฉวยเอาไปแทบหมดสิ้น ไม่มีผู้ดูแลดำรงรักษาให้คงอยู่นาน สภาพวัดจึงอยู่ในลักษณะทรุดโทรมเป็นอันมาก

นอกจากการกลับมาบูรณะวัดแล้ว **หลวงปู่หลุย**ยังได้**สอนให้ชาวบ้านรู้จักรักและภาคภูมิในสิ่งที่พระอาจารย์ใหญ่ได้ฝากร่องรอยไว้** จะเป็นกุฏิของท่านก็ดี ศาลาธรรมก็ดี บริเวณวัด ทางจงกรม **ขอให้รักษาไว้ให้อยู่ในสภาพเดิมดังที่หลวงปู่มั่นได้เคยอยู่**

หลวงปู่ ได้กล่าวสอนชาวบ้านว่า *“สถานที่นี้จักมีชื่อเสียงต่อไปอีกนานแสนนาน พวกเราอยู่แล้วก็จะตายไปเพียงอายุเท่าชั่วชีวิตของเรา แต่สถานที่นี้ จะอยู่ตลอดไป เพราะเป็นสถานที่พระอรหันตเจ้าได้มาอยู่ในระยะเวลาปัจฉิมวัยของท่าน*

เป็นสถานที่ได้อบรมบ่มร่ำศิษย์ของท่านให้กลายเป็นต้นโพธิ์อันงดงามในพุทธศาสนา แตกกิ่งก้านสาขาเป็นที่พักพึ่งพิงทางใจแก่พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ...”

"ต้นโพธิ์" ตามที่**หลวงปู่**ว่านี้ เราจะเห็นประจักษ์แล้วว่า **แต่ละต้น** ต่างมีชื่อเสียงขจรขจายตามรอยต้นโพธิ์พ่อโพธิ์แม่_คือ **หลวงปู่มั่น พระอาจารย์ใหญ่** ในสายพระกรรมฐานนี้

โพธิ์เหล่านั้นได้รับธรรมจากบ้านหนองผือ มีอีกมากมายหลายองค์ (หลวงพ่อวิริยังค์ ประมาณไว้ว่า ลูกศิษย์**หลวงปู่มั่น** ที่ได้รับการอบรมจาก**วัดป่าบ้านหนองผือ** มีประมาณ ๘๐๐ องค์)

ที่พวกเรารุ่นหลังรู้จักดี ก็อย่างเช่น **หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่ขาว หลวงปู่ชอบ หลวงปู่กงมา ท่านพ่อลี หลวงปู่เทสก์** เป็นต้น หรือศิษย์รุ่นรองต่อไปก็เช่น **พระอาจารย์วัน พระอาจารย์จวน พระอาจารย์สิงห์ทอง** เป็นต้น ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ยังมีหลายองค์ เช่น **หลวงตาพระมหาบัว หลวงปู่เจี๊ยะ หลวงพ่อวิริยังค์ หลวงตาทองคำ หลวงพ่อบุญเพ็ง เขมาภิรโต หลวงปู่อ่อนสี สุขกาโม** เป็นต้น

หลวงปู่หลุย สอนชาวบ้านหนองผือว่า พวกเขาควรจะต้องบำรุงรักษาสถานที่เหล่านี้ แม้พวกเขาจะขาดแคลนกำลังทรัพย์ แต่พุทธศาสนิกชนจากจังหวัดอื่น ถิ่นอื่น ก็คงจะมาให้ความช่วยเหลือในภายหลังได้

หลวงปู่ ได้บอกชาวบ้านหนองผือว่า *"พวกเจ้าอาจจะไม่มีกำลังทรัพย์ แต่เจ้ามีกำลังกาย กำลังศรัทธา ที่จะช่วยบำรุงรักษาให้อยู่ต่อไป อย่างน้อยรักษาความสะอาดเรียบร้อยไว้ อย่าให้สกปรกรกรุงรัง ทางเดินจงกรมเป็นดินก็ต้องให้ดูแลไว้ พระสงฆ์องค์เจ้าที่จะมาจำพรรษาอยู่ที่นี่เป็นการสืบต่อพระศาสนา ก็ขอให้ถวายการอุปัฏฐากอย่างดี..."*

ชาวบ้านเล่าว่า **หลวงปู่**ได้เมตตาสั่งสอนให้พวกเขาได้สามารถมีส่วนแห่งบุญอย่างเต็มที่ แม้จะขาดกำลังทรัพย์ แต่ก็มีกำลังกายกำลังใจสร้างบุญกุศลได้อย่างมหาศาลเช่นกัน

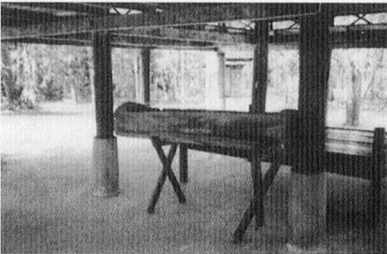
๑.

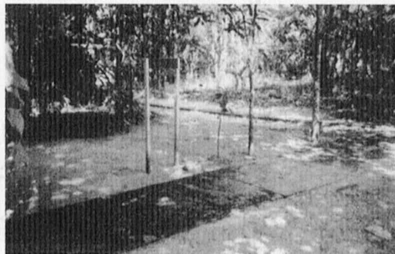
๒.

๓.

๔.

วัดป่าบ้านหนองผือ

๑. กุฏิหลวงปู่มั่น ที่ชาวบ้านสร้างถวาย

๒. ศาลาที่หลวงปู่หลุยกลับมาซ่อมแซม และตกแต่งใหม่ เมื่อปี ๒๕๑๖

๓. รางไม้ที่หลวงปู่มั่นใช้สำหรับแช่หนังให้นุ่ม เพื่อมาทำอาสนะรองนั่ง

๔. ทางเดินจงกรมของหลวงปู่มั่น

๑๓๘.

จำพรรษาและบูรณะ ถ้ำเจ้าผู้ข้า

ในช่วงที่**หลวงปู่หลุย** พักจำพรรษาและบูรณะ**วัดป่าบ้านหนองผือ**นี้ ท่านก็ได้ทำการบูรณะอีกวัดหนึ่งไปพร้อมๆ กัน คือ **ถ้ำเจ้าผู้ข้า** ซึ่งวัดสองแห่งนี้อยู่ไม่ไกลกันนัก

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ **หลวงปู่** ได้มาพักจำพรรษาที่**ถ้ำเจ้าผู้ข้า** ซึ่งอยู่ในตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ถ้ำเจ้าผู้ข้า กับ **วัดป่าบ้านหนองผือ** อยู่ในอำเภอเดียวกัน **หลวงปู่**ได้มาบูรณะและช่วยเหลือสร้างขึ้นเป็นวัดถาวรสืบมาจนปัจจุบันนี้

หลวงปู่ ได้บันทึกถึงวัดทั้งสองแห่ง ดังนี้ :-

*"อยู่**บ้านผือ** ภาวนาดีมากกว่าอยู่แห่งอื่น เพราะสถานที่พระอริยเจ้า **ท่านอาจารย์มั่น ท่านอาจารย์เนียม** ประทับอยู่ ณ ที่นั้น เป็นสถานที่เป็นมงคล สถานที่เตือนสติบ่อยๆ คล้ายอยู่กับท่านอาจารย์มั่น ความรู้ธรรมลึกลับสุขุมคัมภีรภาพ*

ฉะนั้น การบำรุงก่อสร้างจึงทำให้ถาวรมั่นคง รุ่งเรือง ให้สมฐานะกับสถานที่เป็นมงคล

เทศนามีปฏิภาณดี บุคคลสอนง่าย อุบาสกอุบาสิกากลัวเรามาก เพราะเราทรมานเขามาแต่ก่อน ดุด่าเขาไม่โกรธ

อยู่ได้แต่ออกพรรษา เข้าพรรษาอยู่ไม่ได้ อากาศดับ

ถ้ำผู้ข้า**อากาศดี มีถ้ำเป็นมงคลดี **บ้านผือ**สงัดดีกว่า เกิดธรรมะสถานที่ดีมาก พระเณรเราว่ากล่าวสั่งสอนได้ **ได้มีธรรมะจากสถานที่ ๒ แห่งนี้มากมาย”

***ถ้ำเจ้าผู้ข้า** อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร*

ภาค ๘ : เมตตาจิตแผ่กำจาย

๑๓๙.

โปรดชาวภาคตะวันออก

ออกพรรษาปี ๒๕๑๗ แล้ว **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** คงอยู่เป็นหลักชัยให้ญาติโยมที่อยู่ใกล้เคียงกับ **ถ้ำเจ้าผู้ข้า** และบริเวณใกล้เคียงแถว**อำเภอพรรณานิคม**ต่อไปอีกระยะหนึ่ง

พอดีมีงานนิมนต์ทาง**กรุงเทพฯ** หลวงปู่จึงเดินทางลงมาตามคำนิมนต์ **หลวงปู่** จะพักที่**วัดอโศการาม** จังหวัดสมุทรปราการ บ้าง และพักที่ **ที่พักสงฆ์ กม.๒๗** ดอนเมือง บ้าง

ระหว่างที่**หลวงปู่**อยู่กรุงเทพฯ นั้น **นายแพทย์โรจน์ สุวรรณสุทธิ** และภรรยา คือ **คุณสำรวย สุวรรณสุทธิ** ได้มากราบท่าน และปฏิบัติธรรมกับท่าน

คุณหมอคุยให้ท่านฟังถึงที่สวนของคุณหมอเองอยู่ที่จังหวัด**จันทบุรี** ซึ่งปลูกยางเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีต้นผลไม้อื่น เช่น ส้มเขียวหวาน และมะม่วงบ้าง รวมทั้งมีสวนพริกไทยซึ่งเป็นพืชพันธุ์ไม้ที่ทำให้จันทบุรีมีชื่อเสียง

ที่สวนมีพริกไทยเป็นสินค้าขาออกสำคัญของจังหวัดจันทบุรีนอกเหนือจากอัญมณีอย่างพลอยด้วย

คุณหมอ กราบเรียน **หลวงปู่** ว่า บริเวณสวนนั้นกว้างใหญ่ มีอาณาบริเวณหลายร้อยไร่ ต้นยางก็สูงระหงมีร่มเงาดี บริเวณด้านหลังมีเนินเขา มีอ่างน้ำ มีลำธาร

ควรถือได้ว่า เป็นป่า เป็นเขา อุดมด้วยต้นไม้ใหญ่ ท่อธารละหานห้วย ดังเช่นป่าเขาที่**หลวงปู่**ได้เคยเดินธุดงค์วิเวกมาในภาคอิสาน **หากท่านจะเมตตาไปพักบำเพ็ญภาวนา ก็จะเป็นมงคลแก่สถานที่เป็นอย่างยิ่ง**

เมื่อหลวงปู่ไปเห็นสถานที่ และได้พักภาวนากำหนดจิตแผ่เมตตาอยู่ระยะหนึ่ง ท่านก็บอกว่า สถานที่นั้นสัปปายะอย่างยิ่ง

คุณหมอและภรรยาจึงอาราธนานิมนต์ว่า ในพรรษาที่จะถึงนี้ ขอให้หลวงปู่เมตตาอยู่จำพรรษา ณ "สวนบ้านอ่าง" นี้

อ้อ! ผมลืมบอกไป **สวนบ้านอ่าง** ของคุณหมออยู่ในท้องที่ **อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี** ครับ

ครับ! ที่เขียนมาทั้งหมดนี้ก็เขียนตาม **คุณหญิงสุรีพันธุ์** ตามระเบียบ และก็ก้มหน้าเขียนตามต่อไปดังนี้ : -

เมื่อหลวงปู่รับนิมนต์แล้ว มีเวลาพอควรก่อนถึงเวลาปวารณาเข้าพรรษา **หลวงปู่** จึงกลับมาโปรดญาติโยมทางกรุงเทพฯ ก่อน

ระหว่างนั้น ทาง**สวนบ้างอ่าง** ก็เตรียมจัดสถานที่รอรับท่านและคณะ

คุณหมอบอกว่า รู้อยู่ว่าพระป่าไม่ชอบสถานที่หรูหราฟุ่มเฟือย ขอเพียงมีแคร่เล็กๆ พอแขวนกลดแขวนมุ้งได้ ก็พอแล้ว

แต่โดยที่ระหว่างพรรษาเป็นเวลาหน้าฝน และฝนทางจันทบุรีนั้นตกหนักและชุกมาก จำต้องจัดให้ท่านมีที่มุงที่บังอันแข็งแรงพอจะป้องกันลมกันฝนได้

อย่าว่าแต่ความหรูหราฟุ่มเฟือยเลย แม้แต่การจะไปซื้อวัสดุเช่นไม้ จากข้างนอก **หลวงปู่ก็ปรารภห้ามไว้ก่อนแล้ว**

ดังนั้น เจ้าภาพจึงหาทางประนีประนอมที่จะจัดสร้างที่พักให้แข็งแรงทนแดดทนฝนได้ แต่ในขณะเดียวกัน **ก็ต้องไม่เป็นการจัดซื้อให้เสียเงิน** โดยจัดหาวัสดุในสวน ***"ตามมีตามเกิด...นะ!"*** อย่างที่**หลวงปู่**สั่ง

กล่าวคือ ในสวนแถบจันทบุรีย่อมอุดมด้วยต้นระกำป่า **คุณหมอ**ก็ให้ตัดต้นมาสร้างเป็น**กุฏิไม้ระกำ** ได้ ๑ หลัง

ส่วนพระและเณรที่จะติดตาม**หลวงปู่**มานั้น เจ้าของสถานที่ก็หาไม้ไผ่ในสวนมาสร้างเป็นกระท่อมเล็กๆ ขนาดกว้างพอแขวนกลดและมุ้งได้ มุงด้วยหญ้าที่เก็บเกี่ยวจากในเขตสวนยางสวนส้มนั้นเอง

บริเวณใกล้อ่างน้ำและลำธารทำเป็นศาลา ใช้ทั้งเป็นที่ประชุมสวดมนต์ ฟังธรรม และทั้งเป็นที่ฉันจังหันด้วย

ใช้วัสดุเรียบง่าย และตามมีตามเกิด คือหาได้ในสวนตรงตามหลวงปู่สั่งไว้

เมื่อหลวงปู่มาเห็นเข้า จึงพอใจสถานที่ที่จำพรรษานี้อย่างยิ่ง

กุฏิหลวงปู่ที่วัดถ้ำผาบิ้ง

๑๔๐.

จำพรรษาที่สวนบ้านอ่าง จันทบุรี

ตกลงในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ได้ปวารณาจำพรรษา ณ **สวนบ้านอ่าง** อ.มะขาม จ.จันทบุรี ของ**คุณหมอโรจน์และคุณสำรวย สุวรรณสุทธิ** ดังได้กล่าวมาแล้ว

เป็นการจำพรรษาที่ ๕๑ และหลวงปู่มีอายุ ๗๔ ปี

หลวงปู่ ได้บันทึกในสมุดของท่าน เป็นการชมเชยสถานที่จำพรรษาครั้งนี้ว่า ***"ดีกว่าภาคอิสาน"***

หลวงปู่ บันทึกการภาวนาที่**สวนบ้านอ่าง** ดังนี้ :-

"ภาวนาดีนัก ทั้งกลางวันและกลางคืน แต่กลางคืนเพ่งอารมณ์กรรมฐานโดยเฉพาะ ประกอบไตรลักษณ์ไม่ให้ยึดมั่น ถือมั่น ในสังขารทั้งปวง เห็นว่าสังขารเป็นภัยใหญ่"

ปกติในการเดินทางไปพำนักที่ใดก็ตาม **หลวงปู่**มักจะนำหนังสือติดองค์ไปอ่านด้วยเสมอ เป็น **วิหารธรรม** เป็น**เครื่องอยู่**ของท่านระหว่างว่างจากเวลารับแขกหรือเวลาภาวนา

แต่ที่**สวนบ้านอ่าง** จันทบุรี นี้ **หลวงปู่**ดื่มด่ำเพลิดเพลินในการภาวนาโดยตลอด แทบไม่ได้หยิบหนังสือเล่มใดขึ้นมาอ่าน

หลวงปู่ได้บันทึกเรื่องนี้ไว้หลายตอน ดังนี้ :-

"ดูหนังสืออยากนอน เข้าอารมณ์ภาวนาไม่อยากนอน ชวนให้ภาวนาเรื่อยๆ นิมิตไม่ฝันร้าย นิสัยถูกกับเขา (หมายถึงญาติโยม) อยากนำเขาไปเรื่อยๆ"

"เพ่งกาย ตรวจกายไปเรื่อยๆ ไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นในสังขารใดๆ ถูกกับอากาศ ทะเล ไม่เจ็บป่วยเหมือนกะอยู่ภาคอิสาน กินข้าวมีรส นอนหลับดี ร่างกายสมบูรณ์ไม่เจ็บป่วย เทศนาแก่บุคคลมีปาฏิหาริย์... ลึกตื้นมีคนเข้าใจ"

*"ตรวจกายถึงหลักธรรมะเสมอ ค้นอนุสัยของจิตเสมอ **คุณหมอโรจน์ พร้อมด้วยภรรยา** เข้าใจธรรมะมาก สอนให้ม้างกาย เข้าใจมากกว่าคนอื่นในจังหวัดพระนคร..."*

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมตรงนี้ว่า

*"ความจริง เมื่อกล่าวแต่ต้นว่าหลวงปู่**พอใจ**สถานที่จำพรรษา**นี้อย่างยิ่ง**นั้น ตั้งใจจะกล่าวต่อไปว่า แต่สิ่งที่ทำให้**พอใจอย่างที่สุด**นั้น มิใช่สถานที่อันสงัดวิเวก **แต่เป็นบุคคล...ผู้เป็นศิษย์ ผู้รับฟังคำสอนจากท่านด้วยความเลื่อมใสศรัทธา และสามารถปฏิบัติตามได้...!!"***

เป็นที่ทราบกันดีว่า เมื่อ**หลวงปู่**ไปพักอยู่ที่ใด ท่านจะนำคนให้ไหว้พระ สวดมนต์ รักษาศีล รู้จักการถวายทาน การภาวนา เป็นประจำทุกวัน

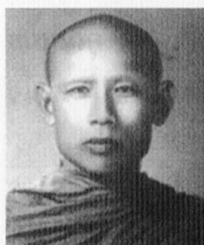
ณ ที่**สวนบ้านอ่าง** นี้ แต่แรกก็อบรมเฉพาะผู้ที่อยู่ในเขตสวน เช่น ผู้จัดการและคนงานพร้อมครอบครัว

ต่อมา ชาวบ้านใกล้เรือนเคียงทราบข่าว ก็เข้ามาฟังธรรมด้วย รวมทั้งจากอำเภอนอกๆ และที่ตลาดจันทบุรี รวมถึงระยอง ก็มาใส่บาตร ฟังเทศน์ด้วย

ตอนระยะหลังๆ มีผู้เลื่อมใสศรัทธาขอนอนวัดภาวนาทุกคืน

ความจริงแล้ว แถบจังหวัดภาคตะวันออก โดยเฉพาะที่จันทบุรีนี้ เคยมีพระเถระผู้ใหญ่ฝ่ายกรรมฐานสาย**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ได้มาโปรดญาติโยมทางนี้อยู่มากแล้ว

เช่น **พ่อท่านลี ธมฺมธโร หลวงปู่กงมา จิรปุญฺโญ หลวงปู่เทสก์ เทสฺรํสี หลวงปู่สาม อกิญฺจโน** เป็นต้น

ท่านพ่อลี

หลวงปู่กงมา

หลวงปู่เทสก์

หลวงปู่สาม

ศรัทธาญาติโยมจึงเป็นผู้คุ้นเคยกับพระกรรมฐาน เคยต่อการ**ทัสนานุตริยะ** (ได้พบเห็นสิ่งประเสริฐ) ได้เห็นพระสุปฏิบัติ ได้กราบไหว้พระ บังเกิดความชื่นอกชื่นใจ เลื่อมใส เชื่อฟัง **นิสัยจึงน้อมมาทางธรรม เชื่อมั่นในธรรมอยู่แล้ว**

เมื่อคณะศรัทธาชาวภาคตะวันออกได้มากราบ**หลวงปู่** ท่านจึงชมพวกเขาเหล่านี้ว่า เป็น ***"ช้างที่ฝึกแล้ว ว่าง่าย สอนง่าย"***

๑๔๑.

อานิสงส์จากการถวายที่พักพระสงฆ์

ข้อความที่นำเสนอในตอนนี้ ผมคัดมาจากข้อเขียนของ **คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต** อย่างเต็มๆ เกือบ ๑๐๐% เลยครับ ดังนี้ : -

บาปมี บุญมี อานิสงส์ของบุญ...มีอย่างจริงแท้ ท่านผู้ให้ที่พักในการบำเพ็ญเพียรภาวนาแก่พระภิกษุสามเณร และญาติโยมผู้ประพฤติปฏิบัติ ย่อมได้รับอานิสงส์แห่งการนั้นอย่างไม่ต้องสงสัย

อย่างน้อยที่สุด ที่เห็นโดยพลัน ก็ได้ทำให้การภาวนาของท่าน (เจ้าของสถานที่) ก้าวหน้าไปอย่างน่าปลื้มใจ

คุณสำรวย สุวรรณสุทธิ ภรรยาคุณหมอโรจน์ เป็นผู้ที่หลวงปู่ยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างยกย่องเสมอ

หลวงปู่สอนเสมอ ให้ทุกคน **ม้างกาย** ซึ่งเป็นการพิจารณากาย...**กายคตานุสติ**แบบหนึ่ง โดยใช้วิธีแยกกายออกเป็นส่วนๆ ให้เห็นความเกิด ความเสื่อม ความดับไป แห่งสกนธ์กายนี้ เพ่งพิจารณากายให้เป็น**อุคคหนิมิต** ให้เป็น**ปฏิภาคนิมิต**...แล้วดำเนินจิตเข้าสู่**ไตรลักษณ์**

หลวงปู่สอนไป...สอนไป แต่ก็แทบไม่มีใครจะสามารถกำหนดจิต **“ม้างกาย”** ทำตามท่านได้

กระทั่งท่านมาอยู่ที่**สวนบ้านอ่าง**จันทบุรี นี้ ท่านได้ **“เคี่ยว”** ศิษย์ กระทั่งวันหนึ่ง ศิษย์ผู้นั้น...คือ **คุณสำรวย** ก็สามารถเรียนเรื่องการหัด **“ม้างกาย”** ของเธอถวายให้**หลวงปู่**ฟังได้อย่างเป็นที่น่าพอใจ

ดังบันทึกของ**หลวงปู่**ตอนหนึ่งว่า *“สอนให้ม้างกาย...เข้าใจมากกว่าคนอื่นในจังหวัดพระนคร...”*

คุณสำรวย เล่าว่า เธอไม่ทราบจะ **“ม้างกาย”** อย่างไร ทำแบบไหน... **ท่าน** ว่า ให้แยกกาย ให้ตัดกาย... เฮ้อ!...ก็เลยนึกแบบทำกับข้าว...สับไก่ ฉีกไก่ เอ!...มันก็ยังไม่ได้ความ

วันหลังเล่าถวายท่านว่า สับก็แล้ว ฉีกก็แล้ว กายมันยังเป็นแท่งทึบอยู่นั่นแล้ว

หลวงปู่ก็เอ็ดเปรี้ยงเข้าให้

“แม่มีตีน มือ...! มีเอาไว้ทำไม? เอามือฉีก เอาตีนถีบ ตบมันออกไปซี่...! นะแม่นะ”

เธอก็กลับมาทำต่อ ผ่าอกตัวเองออกไปเหมือนผ่าอกเป็ด อกไก่ ผ่าออกเป็น ๒ ซีก จะฉีกให้เป็นชิ้นๆ แล้วก็น้อมเข้ามาที่ตัวเรา สับเหมือนสับเป็ดสับไก่ สับจนละเอียด

พยายามเพ่งกาย สับกาย อยู่เช่นนั้น...น้อมนึกอยู่ดังนั้นเรื่อยๆ....

วันหนึ่ง เธอไปทำบุญที่**พิพิธภัณฑ์ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตต มหาเถระ ที่วัดป่าสุทธาวาส** จังหวัดสกลนคร ได้เห็นอัฐิพระธาตุของท่านที่ใสเป็นแก้ว ก็บังเกิดความปลื้มปีติ...คำนึงว่า เราได้ทำบุญอย่างเต็มเปี่ยมกับท่าน น่าชื่นใจ

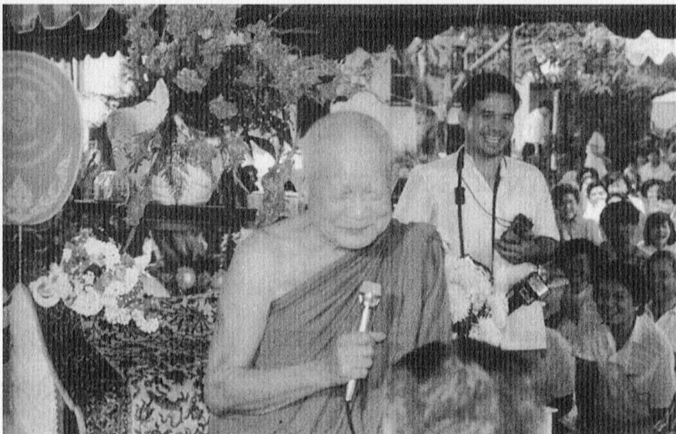
นึกย้อนดูกายเรา กระดูกของเรา มันเป็นอย่างไร...?

ความที่เคยหัด **"ม้างกาย"** ตามคำ**หลวงปู่**สอน สับมัน...หั่นมัน...ฉีกมัน...ถีบมัน...ตบมัน อยู่เป็นประจำ...บ่อยๆ วันนั้นเกิดปีติส่ง...

นึก **"ม้างกาย"** ตามกรรมวิธีของ**หลวงปู่** เพียงอึดใจเดียว ก็รวมพั่บลง เห็นกระดูกในร่างกายแหลกละเอียดลงเป็นฝุ่น ปลิวไปหมดเลย...

...เหลือแต่ "ผู้รู้" เด่นดวงอยู่อย่างเดียว...

สาธุ! เพียงแต่อ่าน ถ้าไม่ทำให้เป็น ไม่ทำให้ถึง ไม่มีวันเข้าใจครับ!

๑๙๒.

ร่วมทำบุญฉลองวันเกิด ที่วัดอโศการาม

ออกพรรษาปี ๒๕๑๘ แล้ว **หลวงปู่หลุย** ยังคงพำนักที่ **สวนบ้านอ่าง** ของ**คุณหมอโรจน์** ต่อไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อโปรดญาติโยมในตัวจังหวัดจันทบุรี ญาติโยมจากอำเภอโดยรอบ รวมทั้งญาติโยมจากจังหวัดใกล้เคียง

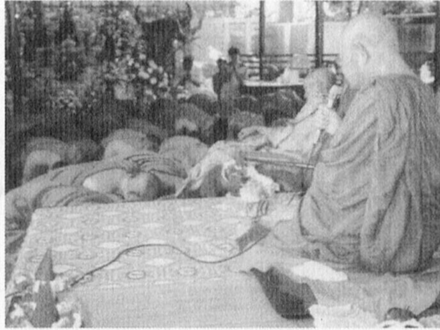
หลวงปู่ได้พาพระเณร และฆราวาส ไหว้พระ ทำวัตรสวดมนต์เป็นประจำทุกวัน ทุกคนก็สนใจทำตามด้วยจิตอันนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย

สำหรับ คุณสำรวย ภรรยาคุณหมอโรจน์ ที่เมื่อหลวงปู่สอนการม้างกาย ก็พยายามปฏิบัติตามจนปรากฏผลเป็นที่พอใจ

หลวงปู่ได้รับนิมนต์ให้มาร่วมทำบุญวันเกิดของท่านที่คณะศิษย์จัดขึ้นที่ **วัดอโศการาม** จังหวัดสมุทรปราการ ในสมุดบันทึกของท่านได้บันทึกเหตุการณ์ไว้ว่า : -

ท่านจากจังหวัดจันทบุรีมาเมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙ เนื่องด้วยคณะพุทธบริษัทของ**วัดอโศกราม** อาราธนาให้ท่านมาพักผ่อนล่วงหน้าก่อน เพราะบรรดาศิษย์และพุทธศาสนิกชนผู้มีความเคารพรัก

ในองค์ท่าน จะได้จัดงานทำบุญฉลองอายุให้**ท่าน** และ**หลวงปู่ชอบ ฐานสโม** รวมสององค์ในวาระเดียวกัน

หลวงปู่ทั้งสององค์ เกิดในเดือนเดียวกัน คือ **เดือนกุมภาพันธ์** และปีเดียวกัน คือ ปีฉลู พ.ศ. ๒๔๔๔ เพียงแต่เกิดห่างกันวันเดียว

หลวงปู่หลุย เกิดวันอังคารที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ส่วนหลวงปู่ชอบท่านเกิดวันพุธที่ ๑๒ กุมภาพันธ์

ดังนั้น คราวนี้คณะศิษย์จึงได้กำหนดจัดงานทำบุญฉลองวันเกิด**หลวงปู่ทั้งสององค์**รวมกัน ๒ วัน คือ วันที่ ๑๑ และ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๙ ณ **วัดอโศการาม**

ปกติ พระ เณร แม่ชี ที่**วัดอโศการาม** ก็มีจำนวนมากอยู่แล้ว เมื่อเป็นวาระงานของครูบาอาจารย์ผู้ใหญ่ ผู้เป็นประดุจธงชัย **คู่เอก**ของพระกรรมฐานคราวเดียวกันถึง ๒ องค์ จำนวนพระ เณร ชี และศรัทธาญาติโยมที่มาชุมนุม ณ **วัดอโศการาม** ในโอกาสสำคัญเช่นนี้จึงคับคั่งเป็นพิเศษ

ทำให้บริเวณอันกว้างใหญ่ของวัดดูแคบไปถนัดตา

บรรดาผู้ไปร่วมงาน ทั้งภิกษุสามเณร แม่ชี และฆราวาส ต่างปลื้มปีติยินดีเป็นล้นพ้น ในงานบุญครั้งนี้

๑๔๓.

เดินทางไปโปรดชาวภาคใต้

ระหว่างงานที่**วัดอโศการาม** มีผู้ทราบว่า **หลวงปู่หลุย**ยังไม่ได้เคยเดินทางไปภาคใต้เลย **จึงนิมนต์ขอให้ท่านเดินทางไปโปรดชาวภาคใต้บ้าง**

หลวงปู่รับนิมนต์ และเพียงวันรุ่งขึ้นเสร็จจากงาน คือ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙ หลวงปู่หลุย และ ท่านเจ้าคุณ**พระโสภณคุณาจารย์** ซึ่งในขณะนั้นยังเป็น**พระมหาเนียม** ก็เดินทางโดยรถด่วนสายใต้ทันที

"ไป" ของหลวงปู่ ก็คือ ไป! และ ไป ทันที...!

รถด่วนถึง **หาดใหญ่** เช้าวันรุ่งขึ้นที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙ เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. ได้พักที่ **วัดสระน้ำ** อำเภอหาดใหญ่

มีคณะศรัทธาญาติโยมมาฟังเทศน์และปฏิบัติธรรมกับ**หลวงปู่**อย่างคับคั่ง โดยเฉพาะ**คณะศรัทธาชาวการรถไฟ** ซึ่งปกติมีความเลื่อมใสในแนวการปฏิบัติธรรมของพระกรรมฐานสาย **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** และ **พระอาจารย์ใหญ่มั่น ภูริทตฺโต** อย่างแน่นแฟ้นอยู่แล้ว ก็ได้นำญาติสนิทมิตรสหายมากราบ**หลวงปู่**กันมากมายเป็นประจำทุกวัน

หลวงปู่ ได้พาไหว้พระ ทำวัตรสวดมนต์ สอนให้ถึงพระไตรสรณคมน์อย่างแท้จริง คำสวดของท่านจะไม่มีแต่เพียงภาษาบาลี หากมีคำแปลอย่างพิสดารประกอบด้วย ทำให้ผู้ที่สวดตามสามารถเข้าใจ ใคร่ครวญและน้อมจิตพิจารณาตามไปด้วยอย่างซาบซึ้ง และเพิ่มความศรัทธายิ่งขึ้น

หลวงปู่ได้ศิษย์หน้าใหม่ๆ มาสวดมนต์ ปฏิบัติภาวนาด้วยอีกมาก

ระหว่างพักที่ **วัดสระน้ำ** อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เผอิญ **คุณบันยง ศรลัมพ์** อดีตผู้ว่าการการรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งขณะนั้นยังดำรงตำแหน่ง**รองผู้ว่าการ ด้านปฏิบัติการ** ได้เดินทางไปตรวจราชการที่**หาดใหญ่** ทราบว่า**หลวงปู่หลุย**อยู่ที่นั่น จึงไปกราบเยี่ยม

คุณบันยง ได้นิมนต์**หลวงปู่**ให้เดินทางไปกับขบวนรถพิเศษให้ถึง**ชายแดนสุไหงโก-ลก** ด้วย เพราะเมตตาของพระกรรมฐานระดับครูบาอาจารย์นั้นย่อมกอปรด้วยพลังอันบริสุทธิ์ และแผ่ไปโดยรอบ... แผ่ไปในที่ใกล้...และแผ่ไปในที่ไกล...แผ่ไปโดยไม่มีประมาณ **เป็นมงคลแก่สถานที่ซึ่งท่านพำนัก เป็นมงคลแก่สถานที่ที่ท่านเดินทางผ่านไป**

หลวงปู่ เดินทางไปจนถึงสุดชายแดนประเทศไทย ผ่านสุไหงโก-ลก เข้าไปในลันตู เขตประเทศมาเลเซียด้วย

๑๔๔.

โปรดชาวยะลา-หาดใหญ่ นครศรีธรรมราช

ขากลับจาก**สุไหงโก-ลก** **หลวงปู่**ได้แวะลงที่**สถานียะลา** อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พักที่ **วัดยะลาธรรมาราม**

ท่านเจ้าคุณ**พระราชญาณเวที** เจ้าคณะจังหวัดยะลา (ธรรมยุต) ได้มากราบต้อนรับหลวงปู่ และเชิญชวนให้พุทธบริษัททางยะลามาฟังธรรมคำสอนจากหลวงปู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกราบอาราธนาให้หลวงปู่ฝึกหัดด้านการภาวนาให้

หลวงปู่พักอยู่ **วัดยะลาธรรมาราม** ๓-๔ วัน อบรมพระเณรและประชาชนพอสมควร แล้วก็เดินทางกลับ

หลวงปู่ ลงรถไฟที่สถานี**ควนจง** ซึ่งอยู่ห่างจากสถานีหาดใหญ่ประมาณ ๘ กิโลเมตร ด้วยทราบว่า ที่**ควนจง**นี้มีวัดกรรมฐานอยู่วัดหนึ่ง ชื่อ **วัดควนจง** เจ้าอาวาสชื่อ **พระมหาสมจิตต์** เป็นศิษย์ของ**ท่านพ่อลี วัดอโศการาม** **หลวงปู่**จึงแวะไปเยี่ยมเยียน

หลวงปู่บอกว่า *"ไปให้กำลังใจ"* และชมว่า **จัดทำเป็นวัดป่าได้อย่างเหมาะสม มีความสงบ สงัด สัปปายะดี**

หลวงปู่พักวิเวกที่**วัดควนจง**ระยะหนึ่งแล้ว ทางนายช่างรถไฟก็ได้ส่งรถยนต์มารับ**หลวงปู่** รับท่านไปขึ้นรถไฟที่**หาดใหญ่** เพื่อเดินทางไปในพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ณ **โรงงานรถจักรทุ่งสง** อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จาก**ทุ่งสง หลวงปู่**ไปแวะพักที่ **วัดเขาน้อย อำเภอร่อนพิบูลย์**

ที่**วัดเขาน้อย ร่อนพิบูลย์** นี้ สมัยที่**หลวงปู่เทสก์ เทสรํสี** มาเผยแผ่ธรรมทางภาคใต้ เดินทางไปมาระหว่าง**ภูเก็ต**กับ**นครศรีธรรมราช** ท่านได้มาพักโปรดญาติโยมที่ **วัดเขาน้อย** นี้เอง

เมื่อ **หลวงปู่เทสก์** จากปักษ์ใต้ไปเป็นเวลาช้านานกว่าสิบปี ผู้ที่เคยได้รับกระแสเมตตาธรรมของท่านย่อมรู้สึกว้าเหว่ขาดที่พึ่งทางใจไป

เมื่อพวกเขาได้มาพบ **หลวงปู่องค์ใหม่ ซึ่งพรรษาอายุใกล้เคียงกับหลวงปู่เทสก์** ได้ผ่านมาโปรด จึงอดเป็นน้ำหูน้ำตาไม่ได้ และพากันกุลีกุจออุปัฏฐาก **"รับต้อน"** ท่านเป็นอย่างดี

หลวงปู่ บันทึกถึง**คณะศรัทธาวัดเขาน้อย ร่อนพิบูลย์** ว่า : -

"มองปราดเดียวก็รู้ว่า ผ่านการสมาคมอบรมมาแล้ว...เคยเป็นศิษย์มีครูมาแล้ว"

หลวงปู่บอกว่า ไม่ต้องดูเลยไปถึงกิริยาอาการอันสงบเสงี่ยมนิ่มนวลของอุบาสกอุบาสิกา เพียงดูการ "กราบ" ก็รู้แล้ว...แสดงอาการให้รู้ว่า "ดิฉันเป็นลูกศิษย์หลวงปู่เทสก์" ทำให้พระกรรมฐานไปมาได้รับความสะดวกเป็นพิเศษเจือจานมาด้วย

๑๔๕.

เยี่ยมวัดในพังงา-ภูเก็ต จำพรรษาที่สตูล

ต่อจากนั้น ญาติโยมก็พา**หลวงปู่หลุย**เดินทางมา**พังงา** และ**ภูเก็ต** เพื่อแวะเยี่ยมและพักตามวัดต่างๆ ที่**หลวงปู่เทสก์**ท่านได้มาเผยแผ่ธรรม มีผู้เลื่อมใสสร้างวัดถวายท่าน เช่น **วัดนิโรธรังสี** อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา **วัดเจริญสมณกิจ** หลังศาลจังหวัดภูเก็ต และ**วัดไม้ขาว** ใกล้สนามบินภูเก็ต เป็นต้น

พระอริยเวที
(หลวงปู่พระมหาเขียน จิตสีโล)

ต่อมา**หลวงปู่**ได้ไปพักที่ **วัดควนกะไหล** อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา วัดนี้เริ่มแรกท่านเจ้าคุณ**พระอริยเวที** (หลวงปู่พระมหาเขียน จิตสีโล วัดรังสีปาลิวัน จ.กาฬสินธุ์) ได้ไปพักวิเวก **หลวงปู่**ให้อุปถัมภ์ถวายปัจจัยเดือนละ ๕๐๐ บาททุกเดือน เป็นค่าภัตตาหารแก่ภิกษุ

สามเณรในวัด ในสมัยหลวงปู่มีชีวิตตลอดมา ด้วยระลึกถึงอุปการคุณที่**แม่ชีกัลยา**เคยถวายให้แก่ท่าน

หลวงปู่ พักที่ **วัดควนกะไหล** จนใกล้เข้าพรรษาจึงกลับมา**หาดใหญ่** ท่านอาจารย์**พระมหาเนียม** กราบเรียนถึงสถานที่อันควรบำเพ็ญภาวนาตลอดพรรษาที่ **วัดกุมภีร์บรรพต** นิคมควนกาหลง อำเภอควนกาหลง **จังหวัดสตูล** ว่ามีเงื้อมเขา มีถ้ำ อันสงัดวิเวกเหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม **หลวงปู่**ก็เห็นด้วย ญาติโยมทางหาดใหญ่ได้จัดรถยนต์ไปส่ง

ดังนั้น ในพรรษาปี พ.ศ. ๒๕๑๙ หลวงปู่จึงปวารณาเข้าพรรษาที่ **วัดกุมภีร์บรรพต** นิคมควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล เป็นพรรษาที่ ๕๒ และหลวงปู่มีอายุ ๗๕ ปี

ตลอดพรรษา คณะศรัทธาในเขตอำเภอหาดใหญ่ สงขลา และจังหวัดใกล้เคียง ก็ได้เดินทางไปถวายจังหัน และหาโอกาสไปฟังธรรมกันเสมอมิได้ขาด **พร้อมทั้งได้ช่วยกันเป็นเจ้าภาพทอดกฐิน ณ วัดกุมภีร์บรรพต เมื่อออกพรรษาแล้วด้วย**

๑๔๖.

อยู่โปรดญาติโยมที่หาดใหญ่

หลังจากรับกฐินแล้ว **หลวงปู่หลุย**ยังคงพักที่**วัดกุมภีร์บรรพต** อยู่ระยะหนึ่ง แล้วญาติโยมมารับท่านกลับไป**หาดใหญ่** เพื่อให้อยู่โปรดญาติโยมชาวหาดใหญ่ สงขลา และจังหวัดใกล้เคียง

หลวงปู่มาพำนักที่**วัดควนเจดีย์** อยู่ไม่ไกลจากทะเล และห่างจากเมืองสงขลาประมาณ ๑๐ กิโลเมตร สะดวกแก่ศิษย์และญาติโยมที่จะมาทำบุญและประพฤติปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่

ที่**วัดควนเจดีย์** นี้ มีความสงัดเงียบไม่พลุกพล่าน ท่านจึงอยู่ด้วยความสัปปายะ ทั้งเรื่องอากาศ บุคคล อาหาร และสถานที่

คณะศิษย์กลุ่มใหญ่ๆ ที่มาฟังธรรมกับ**หลวงปู่**เป็นประจำ ได้แก่ คณะการรถไฟ คณะโรงพยาบาล คณะอาจารย์วิทยาลัยครูสงขลา คณะนายทหารและครอบครัวจากค่ายคอหงษ์ เป็นต้น

หลวงปู่ ให้การอบรมธรรม นำภาวนา อยู่จนใกล้จะถึงเวลาเข้าพรรษาของปี ๒๕๒๐ บังเอิญ**หลวงปู่**เกิดอาการอาพาธ ปวดเจ็บที่คอ

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพร้อมภรรยา และคณะศิษย์ของท่านได้มาดูแลรักษา แต่อาการนั้นก็ไม่หาย

สิ่งหนึ่งที่หลวงปู่ท่านทำอยู่เป็นประจำ คือ การทำกลดธุดงค์เพื่อแจกแก่พระเณร และญาติโยมผู้มีศรัทธายินดีในการปฏิบัติธรรม ผู้ที่ได้รับกลดจากหลวงปู่จึงถือได้ว่าเป็นมงคลสูงสุดอย่างหนึ่งในชีวิต

คณะแพทย์และลูกศิษย์ลูกหาได้ขอร้องให้**หลวงปู่**ลดละการทำกลดลงบ้าง เพราะการที่ท่านอายุมากแล้วต้องมานั่งก้มศีรษะคร่ำเคร่งกับการทำกลดเพื่อแจกลูกศิษย์ลูกหานั้น อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อาการเจ็บปวดที่คอของท่านไม่หายขาด มีแต่ทรงตัวอยู่ หรือกำเริบทรมานขึ้นได้

ข่าวการอาพาธของ**หลวงปู่** ทราบมาถึงกรุงเทพฯ **พระอาจารย์ทิวา อาภากโร** จึงรีบเดินทางไปกราบนิมนต์**หลวงปู่**กลับขึ้นมาจำพรรษาที่กรุงเทพฯ เพื่อให้โอกาสศิษย์ได้อุปัฏฐากรับใช้ เพราะสะดวกแก่การถวายการบำบัดรักษา เพราะในกรุงเทพฯ ย่อมใกล้หมอผู้เชี่ยวชาญและมีเครื่องมือที่ทันสมัยมากกว่าต่างจังหวัด

ด้วยเหตุผลหว่านล้อมและด้วยอาการที่เคารพนอบน้อมยิ่งของพระอาจารย์ทิวา หลวงปู่จึงรับคำนิมนต์ และเดินทางกลับถึงกรุงเทพฯ ก่อนวันปวารณาเข้าพรรษาเพียงแค่สองวันเท่านั้น

หลวงปู่พาพระเณรทำกลดถวายพระประธานวัดต่างๆ รวมทั้งทำแจกลูกศิษย์ด้วย

๑๔๗.

จำพรรษาที่สวนปทุมธานี และสัญญาสุภาพบุรุษ

อาการอาพาธของ**หลวงปู่**นั้น ท่านบอกว่า *"แม้แต่จะเอี้ยวคอก็รู้สึกเจ็บมาก"*

การรักษานอกจากรักษาทางแพทย์แผนปัจจุบันแล้ว ยังต้องการหมอนวดเส้นเป็นพิเศษที่จะรักษาไปด้วยกัน แต่ "หลวงปู่ก็จะไม่ค่อยฉันยาสักเท่าใด"

ก่อนรับนิมนต์เดินทางกลับกรุงเทพฯ **หลวงปู่**มีข้อสัญญาตกลงกับ**พระอาจารย์ทิวา**ในเรื่องการรักษาอาพาธ ซึ่ง**หลวงปู่**เล่าว่า ท่านบังคับให้**พระอาจารย์ทิวา** เซ็นสัญญากับท่านก่อน ท่านจึงจะยอมมากรุงเทพฯ ด้วย

ท่านเรียกว่า เป็น**สัญญาสุภาพบุรุษ** ทั้งนี้ด้วย**หลวงปู่**กับ**พระอาจารย์ทิวา** ต่างองค์ต่างเป็น **อนาคาริก** ไม่มีที่อยู่ เดินทางไปเรื่อยๆ ไม่มีลูกศิษย์ปฏิบัติใกล้ชิด ไปองค์เดียวตลอด

ดังนั้น หากองค์ใดองค์หนึ่งเกิดอาพาธขึ้น อีกองค์จะต้องเดินทางมาดูแลกัน

พระอาจารย์ทิวา อาภากโร

ข้อนี้อาจเป็นอุบายของ**พระอาจารย์ทิวา**ด้วย คือ ถ้าท่านไม่ยอมรับสัญญาสุภาพบุรุษจาก**หลวงปู่**เช่นนั้น **หลวงปู่**คงไม่ยอมรับความปรารถนาดีจาก**พระอาจารย์ทิวา** แต่เพียงฝ่ายเดียว

จะต้องมีข้อแลกเปลี่ยนกันว่า เมื่อหลวงปู่อาพาธพระอาจารย์ทิวาขอเข้ามาดูแลท่าน และในกรณีกลับกัน พระอาจารย์ทิวาจำต้องรับว่าเมื่อท่านเกิดอาพาธขึ้นบ้าง ก็ต้องยอมให้หลวงปู่เป็นฝ่ายดูแลเช่นกัน

ที่ต้องสัญญาอย่างนี้ **ด้วยหลวงปู่ถือว่า เท่าเทียมกัน ไม่เอาเปรียบกัน**

คิดดูแล้วจะเห็นว่า **หลวงปู่**ท่านไม่ได้คำนึงเลยว่าท่านเป็นพระเถระผู้ใหญ่ มีพรรษาถึง ๕๓ แล้ว ในขณะที่พระอาจารย์ทิวามีพรรษาเพียง ๒๐ ซึ่งหลวงปู่ถือว่า **ต้องเท่าเทียมกัน** ท่านไม่ยอมรับความหวังดีแต่ฝ่ายเดียว

อันนี้เป็นคุณธรรมอีกประการหนึ่ง ที่หลวงปู่แสดงออกอย่างเด่นชัดเสมอมาว่า ท่านไม่เคยถือองค์ท่านว่าเป็นพระเถระผู้ใหญ่เลย ท่านมีความอ่อนน้อมถ่อมองค์เป็นที่สุด

พระอาจารย์ทิวา จำต้องยอมรับสัญญาสุภาพบุรุษนี้เพื่อให้**หลวงปู่**ยอมรับนิมนต์การมารักษาอาพาธที่กรุงเทพฯ

ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ **ทั้งหลวงปู่** และ **พระอาจารย์ทิวา** ท่านเป็น**อนาคาริก** คือไม่มีที่อยู่ ไปมาองค์เดียวเหมือนกัน

สถานที่จำพรรษาในปีนั้นจึงแล้วแต่หลวงปู่จะเป็นผู้เลือก แล้วแต่ท่านจะเห็นว่าที่ใดเหมาะสม

หลวงปู่ได้เลือกไปจำพรรษาที่ **"สวนปทุมธานี"** ตั้งอยู่ที่ตำบลสวนพริกไทย อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

เป็นการจำพรรษาที่ ๕๓ ปีนั้นเป็นปี พ.ศ. ๒๕๒๐ หลวงปู่มีอายุ ๗๖ ปี

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เขียนถึง **สวนปทุมธานี** และการพักจำพรรษาของ**หลวงปู่** และ**พระอาจารย์ทิวา** ดังนี้ :-

...**สวนปทุมธานี** เป็นที่สวนซึ่ง **คุณประชา** และ **คุณไขศรี ตันศิริ** ได้ซื้อไว้ส่วนหนึ่ง และในบริเวณสวนที่ติดต่อกันนั้นเป็นของ **คุณมานพ** กับ **คุณอารี สุภาพันธ์**

สภาพบริเวณนั้นคล้ายป่า ทั้งนี้เพราะเจ้าของที่ซื้อแล้วก็ไม่ได้ทำอะไร อีกทั้งมีคูน้ำลัดเลาะในบริเวณ สงบ สงัด เหมาะแก่การเจริญสมณธรรมเป็นอย่างยิ่ง

หลวงปู่ เคยมาพักที่นี่ครั้งหนึ่งแล้วในปี ๒๕๑๘ ก่อนที่จะไปจำพรรษาที่**จันทบุรี** ท่านพอใจสถานที่นี้มาก และกล่าวว่า **"ที่นี่เป็นสถานที่มงคล ภาวนาดี"**

เจ้าของที่ได้จัดสร้างกุฏิ ๒ หลัง แยกกันอยู่กุฏิละด้าน หลังหนึ่งสำหรับเป็นที่พักของ**หลวงปู่** และอีกหลังหนึ่งเป็นที่พักของ**พระอาจารย์ทิวา**

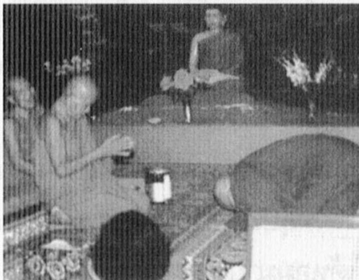
พรรษานั้นท่านจำพรรษากันเพียงลำพังสององค์ โดยมีข้อตกลงว่า หลังจากที่**พระอาจารย์ทิวา**ถวายยาตามกำหนดเวลาอันควรแล้ว และเมื่อฉันจังหันแล้ว ต่างองค์จะแยกกันไปวิเวกเจริญภาวนาอยู่ในที่ของตน ไม่มาวุ่นวายเกี่ยวข้องกัน ต่างองค์ต่างอยู่ ไม่รบกวนกัน ให้เวลาแต่ละองค์ได้ปรารภความเพียรอย่างเต็มที่

ต่อเมื่อถึงตอนค่ำ หากว่ามีญาติโยมมากราบนมัสการ จึงจะออกมาทำวัตรสวดมนต์พร้อมกัน

หากไม่มี (ญาติโยมมา) ทั้งสององค์ก็จะอยู่แต่ในที่ของท่าน **เพียงแต่พระอาจารย์ทิวา คอยดูแลถวายยาหลวงปู่ตามกำหนดเวลาเท่านั้น**

อัศจรรย์ที่เจดีย์ชะเวดากอง พม่า

เจ้าอาวาสวัดมหาสีสยาดอ เมืองย่างกุ้ง กราบนมัสการหลวงปู่

๑๔๘.

ศิษย์สำคัญ...มาแล้ว

คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต ศิษย์สำคัญท่านหนึ่งได้มากราบ**หลวงปู่**ครั้งแรกที่**สวนปทุมธานี**แห่งนี้เอง **คุณหญิงฯ** เล่าไว้ ดังต่อไปนี้ :-

ตอนปลายพรรษานี้ (พ.ศ. ๒๕๒๐) เป็นครั้งแรกที่ผู้เขียน (คุณหญิงฯ) ได้มีโอกาสไปกราบท่าน ได้กิตติศัพท์ของท่าน

ได้ไปกราบ**ท่านพระอาจารย์ทิวา** ที่เรือนพักของท่านก่อน ท่านก็บอกว่า ให้มารอที่ศาลาซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารชั่วคราว พื้นดูเหมือนระยะนั้นจะไม่ได้ราดซีเมนต์ด้วยซ้ำ แต่มีที่ตั้งพระพุทธรูป มีแคร่สำหรับพระสงฆ์ที่จะนั่งฉันจังหัน

เราก็ปูเสื่อรออยู่ที่พื้น ในขณะเดียวกัน ผู้เขียนก็มองไปรอบๆ ด้วยความชื่นชม **ด้วยได้กลิ่นดอกจำปาหอมตลบอบอวลไปหมด**

เงยหน้าขึ้นไปก็มองเห็นเชือกที่ท่านขึงเป็นราวไว้ เข้าใจว่า ก่อนหน้านั้นก็คงมีผู้ที่ได้ไปกราบท่าน และได้ถวายพวงมาลัยเป็นพุทธบูชา ท่านให้แขวนไว้ตามราวเป็นพวงๆ ไป

มองดูว่าอุบะของพวงมาลัยเหล่านั้นจะมีอุบะพวงใดที่มีดอกจำปาบ้าง แต่ก็แปลกใจมากที่ไม่เห็นดอกจำปาตามอุบะเหล่านั้นเลย แต่เหตุใดบริเวณนั้นจึงมีกลิ่นจำปา และกลิ่นถึงได้หอมมากเช่นนั้น?

ลุกขึ้นเดินวนอยู่รอบศาลา แล้วก็มองไปในป่า

ท่านอาจารย์ทิวา ซึ่งตามมาจากกุฏิ ท่านก็เห็นเราเดินวนๆ อยู่ จึงถามว่า นั่นผู้เขียนเดินดูอะไร?

ก็กราบเรียนท่านว่า เดินมองหาต้นจำปาเจ้าค่ะ เพราะได้กลิ่นหอมเหลือเกิน ไม่ทราบว่าเจ้าของสวนปลูกไว้ตรงไหน?

ท่านก็หัวเราะ บอกว่าที่นั่นไม่มีต้นจำปา!

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จ ณ ภูทอก จ.หนองคาย เมื่อ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๖
คุณหญิงสุรีพันธุ์ เฝ้ารับเสด็จอยู่ ณ ที่นั้น

ผู้เขียนสงสัยว่า **ถ้าเช่นนั้นกลิ่นจำปาจะมาจากไหน?**

ท่านไม่ตอบโดยตรง แต่กล่าวว่า *“เรื่องพรรค์นี้อาตมาไม่ค่อยพบ คุณพบบ่อย...”*

หมายความว่า คงเป็นเรื่อง **“พิเศษ”** แล้ว!

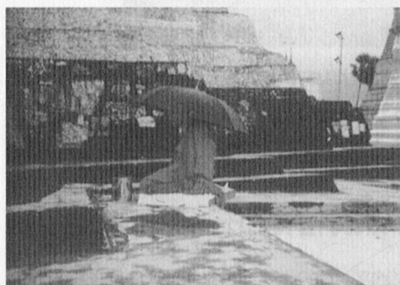
ระยะนั้นผู้เขียนเริ่มทราบแล้ว เพราะได้พบสิ่งที่พิเศษ ไม่อยากเรียกว่า**ปาฏิหาริย์**... ทำนองที่ว่า **บางครั้งเราไปกราบครูบาอาจารย์องค์ใด ที่คิดว่าท่านผู้ทรงศีลบริสุทธิ์ และมีจิตบริสุทธิ์นั้น มักจะมีกลิ่นพิเศษให้เราได้กลิ่นอยู่เสมอ**

ป่าใกล้นั้นก็ไม่มีต้นไม้ชนิดนั้นอยู่ แต่กลิ่นดอกไม้ประเภทนั้นก็อาจจะเกิดขึ้นได้ บางครั้งอาจจะเป็นมะลิหรือจำปา หรือเป็นจำปีหรือกุหลาบ หรือแม้แต่กลิ่นพิเศษซึ่งไม่อาจจะตอบได้ว่าเป็นกลิ่นของดอกไม้ใด

และบางครั้งก็อาจจะ เป็นกลิ่นของดอกไม้ที่มีเสียงบอกขึ้นมาชัดเจน **ดอกไม้นี้ไม่มีในโลกนี้**

คราวนี้ก็เช่นกัน การที่ได้กลิ่นหอมดอกไม้เป็นพิเศษในวาระแรกที่จะได้กราบ ทำให้ผู้เขียนอดแอบคิดขึ้นในใจไม่ได้ว่า

"ท่านองค์นี้ย่อมทรงศีลบริสุทธิ์ จิตบริสุทธิ์ อย่าว่าแต่มนุษย์จะบูชาเลย แม้แต่เทพยดาก็ยังมาบูชาด้วย ทำให้เราพลอยได้กลิ่นหอมของดอกไม้ทิพย์ด้วย"

หลวงปู่ภาวนาที่ลานเจดีย์ชะเวดากอง วันละ ๖ ชั่วโมง จาก ๑๕.๐๐ - ๒๑.๐๐ น. ไม่ว่าฝนจะตกแดดจะออกท่านก็กางร่มเช่นนี้

พาคณะไปเยี่ยมวัดต่างๆ ในกรุงย่างกุ้งและหงสาวดี ที่มีการฝึกสมาธิภาวนาแบบต่างๆ

๑๘๙.

ช่วงโปรยปรายสายธรรม

วลีที่ไพเราะเพราะพริ้งที่เป็นชื่อหัวข้อข้างบน เป็นคำที่ **คุณหญิงสุรีพันธุ์** ท่านใช้บรรยายถึงช่วงที่**หลวงปู่หลุย** ท่าน**เปิดเผยองค์** รับนิมนต์ออกจาก**ถ้ำผาบิ้ง** เดินทางไปโปรดญาติโยมตามสถานที่ต่างๆ แทบทุกภูมิภาคของประเทศ

คำว่า **"โปรยปรายสายธรรม"** แสดงให้เห็นชัดเจนถึงเมตตาของหลวงปู่ ที่โปรยปรายไปยังหมู่ชนต่างๆ ให้ได้รับกระแสธรรม ประดุจดังสายฝนที่ยังความชุ่มฉ่ำไปทั่วทีปทั่วแดนฉะนั้น

ผมก็ขอยกงานเขียนของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์** มาเสนอต่อ ดังนี้ : -

หลังจากที่**คุณหญิงฯ** ไปกราบ**หลวงปู่**ครั้งแรกที่**สวนปทุมธานี**แล้ว ก็มีโอกาสอาราธนานิมนต์**หลวงปู่**ไปโปรดที่**บ้านลาดพร้าว** บ้านของ**คุณหญิงฯ** หลายครั้ง ตลอดปี ๒๕๒๐-๒๕๒๓

*"ระยะนั้นเป็นระยะที่ท่านเวียนมาโปรดเรามาก และตลอดระยะเวลาเหล่านั้น ก็ทำให้เราได้ซาบซึ้งในความเมตตาของท่าน และ**ประจักษ์ในบุญบารมีอันน่าอัศจรรย์หลายประการ**..."*

คุณหญิงฯ เขียนต่อไปว่า :-

*"ระยะเวลาเหล่านี้ (๒๕๒๐-๒๕๒๔) ควรจะกล่าวได้ว่า นับตั้งแต่ที่**หลวงปู่** เข้ามาในกรุงเทพฯ มาจำพรรษาอยู่ในจังหวัดต่างๆ หลังจากที่ท่านออกจาก**ถ้ำผาบิ้ง**แล้ว ควรจะถือว่า เป็นเวลาที่ท่านได้**โปรยปรายสายธรรม** ให้แก่บรรดาพุทธบริษัทในเขตภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออก เป็นอันมาก"*

หลวงปู่จะเปลี่ยนสถานที่จำพรรษา ไม่ได้อยู่ซ้ำในสถานที่เดิม

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ **หลวงปู่**กลับไปโปรดศรัทธาญาติโยมทางจังหวัด**อุดรธานี** จำพรรษาที่ **วัดป่าหนองแซง** อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ **หลวงปู่** มาจำพรรษาที่ **โรงนานายแดง** ซึ่งอยู่ที่ **คลอง ๑๖ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก**

ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มาพักจำพรรษาที่ **วัดอโศการาม** ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ **หลวงปู่**ไปอยู่ที่**ศรีราชา** พักจำพรรษาที่ **ที่พักสงฆ์บ้านคุณประเสริฐ โพธิวิเชียร** อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

การไปพักแต่ละแห่งแต่ละจุด **หลวงปู่**ก็ได้เทศนาอบรมผู้คนในละแวกใกล้เคียงนั้นอยู่เสมอ

นอกจากนั้นในช่วงออกพรรษาแต่ละปี **หลวงปู่**ก็ไม่อยู่เป็นที่ประจำ **ท่านคงเดินทางธุดงค์ไปเรื่อยๆ**

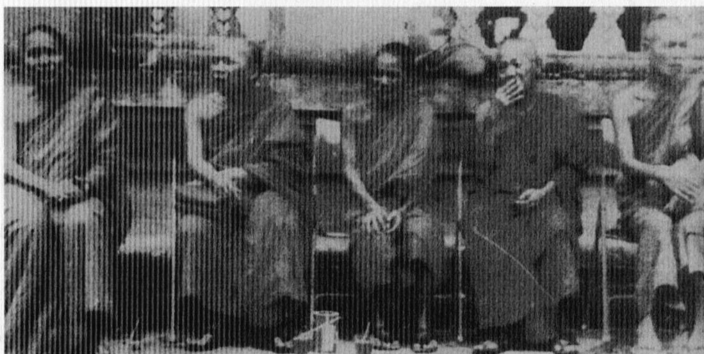
ในระยะนั้น เมื่อมีผู้ทราบกิตติศัพท์ของ**หลวงปู่** ก็มากราบนมัสการนิมนต์ให้ท่านไปพักอยู่ตามที่ต่างๆ

การธุดงค์ระยะนี้ของ**หลวงปู่** ซึ่งเจริญชนมายุร่วม ๘๐ แล้ว ก็ไม่ได้เดินด้วยเท้าเหมือนอย่างที่ท่านเคยกระทำมาแต่สมัยยังเป็นพระหนุ่ม หรือในช่วง**มัชฌิมวัย** กล่าวคือ **มีรถยนต์นำไป**

หลวงปู่ มักพูดอย่างขำขันว่า **ตอนนี้กลายเป็น "กรรมฐานขุนนาง" ไปแล้ว!**

คือ ไม่ได้สะพายบาตร แบกกลด เดินด้วยเท้าอย่างสมัยก่อนๆ แต่กลับเดินทางด้วยรถ เป็นการธุดงค์ด้วยรถ!

๑. หลวงปู่ศรีจันทร์ วณฺณาโภ
๒. หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ
๓. หลวงปู่ชอบ ฐานสโม
๔. หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร
๕. หลวงปู่ชามา อจุตฺโต

๑๕๐.

พาศิษย์ไปกราบพระเถระ

ระหว่างนอกพรรษา **หลวงปู่**มักจะพาลูกศิษย์ไปกราบเยี่ยมครูบาอาจารย์ที่เป็นพระเถระผู้ใหญ่ตามที่ต่างๆ

ขอยกตัวอย่างคณะของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์** ซึ่งถือเป็นศิษย์ที่ใกล้ชิดกับองค์หลวงปู่มาก

คุณหญิงฯ ได้เขียนเล่าไว้ดังนี้ :-

...อย่างเช่น ขณะที่ท่านอยู่ที่ **วัดป่าหนองแซง** ในปี ๒๕๒๑ ลูกศิษย์ชาวกรุงเทพฯ ได้ติดตามไปกราบท่านที่วัดในวันสุดสัปดาห์ เพื่อฟังธรรมและภาวนา

เสร็จแล้วท่านได้พาออกไปกราบครูบาอาจารย์องค์อื่นๆ ที่ท่านเห็นสมควร ว่าจะได้มีความคุ้นเคย ได้กราบท่านเหล่านั้นให้เป็นบุญตาบุญใจ หรือตามสำนวนท่านพูดว่า ไปกราบท่านที่ **"เป็นขวัญตาขวัญใจ"** ของเรา

อย่างเช่น **หลวงปู่ขาว อนาลโย** ที่วัดถ้ำกลองเพล พาไปกราบ**หลวงปู่ชอบ ฐานสโม** ที่วัดป่าสัมมานุสรณ์ อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย พาไปกราบ**หลวงปู่คำดี ปภาโส** ที่วัดถ้ำผาปู่ อำเภอเมือง จังหวัดเลย พาไปกราบ **หลวงปู่ซามา อจุตฺโต** ที่วัดป่าอัมพวัน ตำบลไร่ม่วง อำเภอเมือง จังหวัดเลย

หรือมิฉะนั้น ก็จะพาไปยัง**จังหวัดสกลนคร** เพื่อดูสถานที่ที่**ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต** ได้เคยจำพรรษาอยู่ถึง ๕ พรรษา คือ **วัดป่าบ้านหนองผือ** เป็นอาทิ

การที่ท่านเมตตาพาไปนี้ ทำให้ได้มีโอกาสเห็นจริยานุวัตรที่ท่านปฏิบัติต่อกันตามพรรษาก่อนหลังกัน ได้ฟังธรรมสากัจฉาที่ท่านสนทนากัน เป็นบุญตา บุญใจ เป็นทัสนานุตริยะ (การพบเห็นสิ่งที่ดีงามยิ่ง) **อันงามยิ่ง**

ขณะนั้น**หลวงปู่** อายุ ๘๐ ปี แล้ว แต่ท่านก็ยังมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ดีมาก ท่านยังไปคล่อง-มาคล่อง อย่างที่เราแอบปรารภกันว่า *"ใครจะสามารถทำได้อย่างท่าน ที่**หลวงปู่** ไปเยี่ยมลูกศิษย์ได้วันละ ๕-๖ บ้าน แทนที่ลูกศิษย์จะมากราบนมัสการท่าน วันไหนว่างไม่มีคนมา ท่านก็จะพาออกไปเที่ยวเยี่ยมตามบ้านต่างๆ ซึ่งทำให้ลูกศิษย์ส่วนใหญ่รู้สึกในพระคุณของท่านเป็นอย่างยิ่ง"*

หลวงปู่มีเมตตาแผ่มาโดยไม่มีประมาณ แม้ท่านอายุ ๘๐ ก็ยังสามารถไปมาได้อย่างน่าอัศจรรย์

*"ความจริงระยะนั้น ท่านก็มีโรคประจำตัวอยู่แล้ว คือ**โรคหัวใจ**และ**เบาหวาน** มิหนำซ้ำยังเป็น**ฝีคัณฑสูตร**อยู่นานแล้วด้วย **แต่ท่านไม่ยอมบอกให้ใครทราบเรื่องเหล่านี้ ท่านทำเป็นเฉยอยู่"***

๑๕๑.

แปลและขยายธรรมได้ลึกซึ้ง

หลวงปู่หลุย ท่านมีเมตตาโปรดไปทั่วไป ดังคำกล่าวของ**คุณหญิงสุรีพันธุ์** ที่ว่า **"เป็นการโปรยปรายสายธรรมของท่านโดยเฉพาะ"**

หลวงปู่ ไม่ได้เมตตาแต่เฉพาะชาวอิสานถิ่นกำเนิด หรือเฉพาะจังหวัดเลยเท่านั้น ท่านบอกว่า : -

*"คิดถึงโดยเฉพาะ**คนภาคกลาง คนจังหวัดพระนคร** เพราะคนทางนี้ได้ส่งปัจจัยไปช่วยเหลือเจือจานทางฝ่ายอิสาน ทั้งสิ่งก่อสร้างศาสนวัตถุต่างๆ ในจังหวัดอิสานนั้น ได้อาศัยปัจจัยไปจากชาวจังหวัดพระนคร และจังหวัดใกล้เคียงมาก"*

หลวงปู่ถือเป็นบุญคุณที่จะต้องตอบแทน ให้ผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาในศาสนาได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างถูกต้อง

ทุกๆ วันหยุด บรรดาศิษย์จะได้เห็นภาพที่**หลวงปู่**นำพระเถรานุเถระ และบรรดาพวกญาติโยม ที่มาทำบุญกันทั้งหลาย ทำวัตรสวดมนต์ โดยท่านจะกล่าวสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ไม่เฉพาะแต่ภาษาบาลีที่เคยทราบ หรือเคยได้ยินได้ฟังกัน

แต่จะมีคำแปลอย่างวิจิตรลึกซึ้ง ให้สมกับที่เราจะได้ระลึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง

คำสวดของ**หลวงปู่** จะเริ่มตั้งแต่ **"ยะมะหัง"** ในแบบที่ท่านฝึกมาจาก **ท่านพระอาจารย์บุญ ปญฺญาวุโธ** พระอาจารย์องค์แรกของท่านด้วย และท่านจะเพิ่มเติมถ้อยคำ คำแปลเป็นภาษาไทยเพิ่มขึ้นไปด้วย

หมายความว่า **หลวงปู่**จะนำสวดเป็นคำบาลี แล้วท่านจะเติมคำแปลเป็นภาษาไทยที่ไพเราะกินใจเป็นช่วงไป ทำให้พวกเราเข้าใจความหมายของคำสวดได้มากกว่าที่เคย

แม้คำบางคำ หรือ ธรรมะบางประโยค ดูจะเป็นข้อความง่ายๆ แต่พอฟัง**หลวงปู่ท่านขยายความให้ฟังแล้ว**ก็จะพบว่ามีความหมายลึกซึ้งและกว้างขวางเกินกว่าที่เราจะนึกคิดไปถึงได้

ตัวอย่างเช่น เมื่อ**หลวงปู่**พูดถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ท่านกล่าวตอนหนึ่งว่า *"พระคุณของพระพุทธเจ้านั้น ดุจคล้ายๆ กับ **นกบินไปในอากาศ**"*

ถ้าเราฟังเผินๆ ก็ดูธรรมดา ไม่น่าจะมีอะไรสำคัญ แต่**หลวงปู่**ได้ขยายความให้พวกเราเห็นจริง ว่ามีความหมายลึกซึ้งมาก

หลวงปู่บอกว่า : -

*"...พระคุณของพระพุทธเจ้านั้น ดุจคล้ายๆ กับ**นกบินไปในอากาศ** ฟังเผินๆ ก็ดูแค่นั้น แต่ถ้าคิดลงไปให้ลึกซึ้งแล้วละก็ จะเข้าใจได้ว่า อากาศที่นกน้อยจะต้องบินอยู่นั้น แสนจะเวิ้งว้าง กว้างใหญ่ไพศาลจนสุดที่จะหยั่งได้ หรือบอกได้ว่า **ความกว้างใหญ่ไพศาลของอากาศนั้นเป็นเช่นไร***

*ส่วนตัวของเรานั้นเช่นกัน **เกิดมาชีวิตนั้นช่างน้อยนิดนี่กระไร** และถ้าจะไปเทียบกับพระคุณของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งแผ่ไพศาลไปดุจห้วงอวกาศ ไม่แต่โลกนี้ หากเป็นทั่วทั้งไตรภพ*

เจ้านกน้อยตัวนั้น จะสามารถรู้ถึงความกว้างใหญ่ไพศาลของห้วงอวกาศได้ครบถ้วนเพียงใด

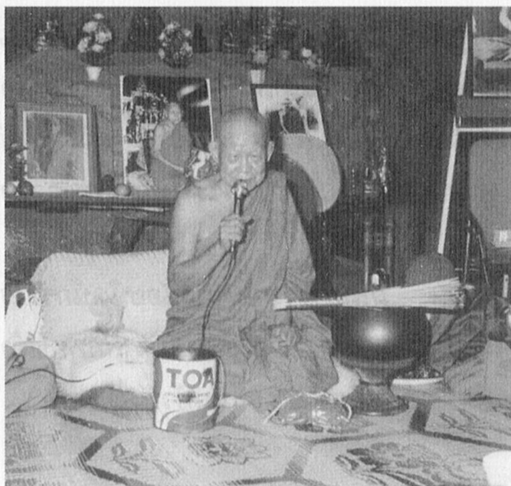
นกที่มีความรู้สึกต่ออากาศฉันใด ก็เป็นเช่นเราที่มีต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฉันนั้น

อากาศยังเป็นอาหารที่ช่วยให้นกได้สูด ได้ลิ้มกลิ่นอันบริสุทธิ์นั้นด้วย

พระคุณของพระพุทธเจ้า คำสั่งสอนของพระองค์ท่านที่มีต่อปวงสาธุชนก็เช่นเดียวกัน ***เป็นอาหารวิเศษทางใจ*** *เหมือนกับที่เราจะขาดอากาศไม่ได้ เพราะเท่ากับจะขาดชีวิตเช่นนั้น*

ด้วยถ้อยคำเพียงสั้นๆ แค่นี้ ถ้าเราเพียงแต่จะคิดไปให้ลึกซึ้งเท่านั้น จะได้ความที่ซาบซึ้ง พรรณนาไปได้กว้างไกลเหลือเกิน...”

จะเห็นว่าหลวงปู่ท่านบรรยายธรรมได้อย่างละเอียดประณีต ลึกซึ้ง และชัดเจนมาก

โปรดสังเกตุ
“กระโถนธรรม” ของหลวงปู่
โดยท่านใช้กระป๋องสี
เป็นกระโถนอเนกประสงค์
ติดตัวท่านเสมอ

๑๕๒.

สอนทาน ศีล ภาวนา

นอกจากการไหว้พระสวดมนต์ **หลวงปู่หลุย** ยังให้พวกเราญาติโยมปฏิญาณตน**รับพระไตรสรณาคมน์** ด้วย

ท่านอธิบายว่า ***"แม้เรารับพระไตรสรณาคมน์แล้ว อาจจะขาดบ้าง ทะลุบ้าง ด่างพร้อยบ้าง เหมือนกับพระเป็นอาบัติ ซึ่งต้องแสดงต่อสงฆ์จึงจะเกิดความบริสุทธิ์ได้..."***

หลวงปู่มักจะกล่าวนำลูกศิษย์ให้ปฏิญาณตนถึงพระไตรสรณาคมน์ก่อนการรับศีลเสมอๆ

สำหรับ**การรักษาศีล** โดยเฉพาะในวันอาทิตย์ **หลวงปู่**จะเน้นให้บรรดาศิษย์**รักษาศีลเพิ่มจากศีล ๕ เป็นศีล ๘** โดยท่านให้เหตุผลว่า สำหรับวันพระซึ่งควรเป็นวันรักษาศีลอุโบสถนั้น ส่วนใหญ่พวกเราต้องทำราชการ ติดการงานต่างๆ ไม่ได้มีโอกาสมาวัดเลย เมื่อได้มาก็มาเฉพาะวันหยุด คือ **วันอาทิตย์** ก็ควรจะต้องรักษาให้ได้ **ใช้วันอาทิตย์เป็นวันพระ คือรักษาศีล ๘ แทน**

หลวงปู่ ได้อธิบาย**อานิสงส์ของศีล**ให้ฟังว่า *"**ศีล ๕** นี้ พระพุทธเจ้าท่านมีเมตตาต่อผู้ครองเรือนให้รักษาศีล ๕ อย่าดูถูกศีล ๕ นะ เพราะผู้รักษาศีล ๕ ย่อมสำเร็จ**โสดาบัน**ได้ สำหรับศีล ๘ นั้น ก็จะสำเร็จ**อนาคามี** ได้..."*

หลวงปู่ท่านไม่บังคับว่า ใครควรจะรักษาศีล ๕ ใครควรจะรักษาศีล ๘ โดยท่านจะกล่าวนำ เริ่มต้นจากศีล ๕ ซึ่งทุกคนจะต้องกล่าวตาม

จากนั้น ก่อนที่ท่านจะกล่าวนำศีลข้อ ๖-๘ ท่านจะแนะนำให้ผู้ที่รักษาศีล ๕ กราบ แล้วนั่งเฉยอยู่ ไม่ต้องกล่าวตาม เฉพาะผู้ที่จะรักษาศีล ๘ ให้กล่าวตามคำที่ท่านกล่าวนำต่อไป

แล้วท่านจะบอกย้ำว่า *"...เพื่อจะรักษาให้ดีให้บริบูรณ์ สิ้นวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ด้วยอำนาจกุศลนี้ ขอจงเป็นบุพนิสัยเพื่อจะกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน"*

ต่อจากนั้น**หลวงปู่**จะแสดงธรรมอบรมก่อนแล้วจึงให้พร ธรรมะที่**หลวงปู่**มักจะหยิบยกขึ้นมาย้ำเตือนเสมอ ได้แก่ **เรื่องการบริจาคทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา**

หลวงปู่ มักจะเน้นเรื่อง**ศีล** อยู่เสมอ เพราะ**ศีล** แปลว่า **ความปกติ** เป็นการรักษาใจให้ปกติ

ศีลเป็นบาทเบื้องต้นของการภาวนาด้วย ถ้าหากเรารักษาศีลให้บริสุทธิ์แล้ว การภาวนาก็จะเจริญงอกงามไปอย่างรวดเร็ว

ผู้ที่มีศีลย่อมต้องมีจิตใจผ่องใส เป็นที่รักของญาติพี่น้องเพื่อนฝูง และในสังคมที่เราอยู่ด้วย

ถ้าทุกคนรักษาศีลอยู่ได้ เพียงแค่ศีล ๕ บ้านเมืองก็จะสงบราบรื่น ปราศจากขโมย ลักเล็กขโมยน้อย ไม่มีการฆ่าฟันกัน อิจฉาริษยา เกลียดชังกัน

เพราะอานุภาพแห่งศีล ย่อมรักษาตัวผู้รักษาศีลและสังคมโดยรอบได้

ส่วน**การภาวนา หลวงปู่** จะนำภาวนาในตอนกลางคืน โดยท่านเทศน์ให้ฟัง แล้วศิษย์ภาวนาไปด้วยระหว่างฟังเทศน์

หลวงปู่สอนว่า ก่อนจะเริ่มภาวนา เราต้องแต่งตัวให้เรียบร้อย อาบน้ำชำระกายให้สะอาด ฟอกจิตของเราด้วยการรักษาศีล

การบำเพ็ญทานนั้น ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้จิตโน้มน้าว ตัดความตระหนี่ ให้มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ถึงกัน

*"ศีลก็มี ทานก็มี แล้วยิ่งมีการภาวนาด้วย ก็จะยิ่ง**ต่อ**ไปได้ไกล"*

เรื่อง**จิตภาวนา**นั้น **หลวงปู่**เน้นมากว่า **ถ้าไม่หัดไว้ก็แสนจะลำบาก**

หลวงปู่มักจะกล่าวบ่อยๆ ว่า การภาวนานั้นมีอานิสงส์มากเพียงช่วง **"ช้างพัดหู งูแลบลิ้น"** แค่นั้น ก็ยังมีอานิสงส์มหาศาล ถ้าได้มากกว่านั้นก็จะยิ่งดีขึ้น

หลวงปู่บอกว่า *"...จิตติดที่ไหน ย่อมไปเกิด ณ ที่นั้น จิตติดเรือนก็อาจจะมาเกิดเป็นจิ้งจกตุ๊กแกได้ แม้แต่พระภิกษุติดจีวรยังไปเกิดเป็น(ตัว) เล็น น่าหวาดกลัวนัก แล้วกิเลสมันมีร้อยแปดประตู **พุทโธ** มีประตูเดียว เพราะฉะนั้น ให้ฝึกหัดปฏิบัติให้คุ้นเคย **วาระที่เราจะเปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติ จะเข้าจิตได้ทันหรือเปล่า...**"*

๑๕๓.

สอนละเอียดพิถีพิถันมาก

การสอนของ**หลวงปู่หลุย**นั้นละเอียดและพิถีพิถันมากในการที่จะนำศิษย์ให้รู้จัก ทาน ศีล ภาวนา การไหว้พระสวดมนต์

แม้แต่การ **"กราบ"** ซึ่งทุกคนรู้สึกว่าเป็นเรื่องง่ายๆ เป็นหญ้าปากคอก **หลวงปู่**ก็จะพิถีพิถันในการสอน บางครั้งแม้สุภาพสตรีที่เป็นคุณหญิงคุณนาย หลายท่านออกจะตกใจ เมื่อมากราบนมัสการท่านแล้วจู่ๆ ท่านก็สั่งต่อหน้าศิษย์คนอื่นว่า *"ไหนลองกราบให้ดูซิ"*

เมื่อสุภาพสตรีท่านนั้นกราบตามแบบที่ตนเคยชิน ซึ่งออกจะดูร้อนรนตามวิสัยคนเมืองกรุง อาจถือว่าการกราบเพียงแต่สักว่าทำให้เสร็จเรื่อง หรืออย่างที่บางคนบอกว่า "กราบยังกะพลิกข้าวเกรียบ" เช่นนั้น

หลวงปู่ จะนำการกราบให้ดู โดยท่านจะแสดงท่านั่งกระหย่งพร้อมกับอบรมว่า กราบอย่างนี้เรียกว่ากราบแบบ**เบญจางคประดิษฐ์** "นอกจากเข่าทั้งสอง มือสองมือ ศอกจรดพื้น หน้าผากต้องแตะถึงพื้นด้วย ถึงจะเป็นท่ากราบที่งดงาม"

แล้ว**หลวงปู่**ก็สอนต่อไปว่า ...แล้วก็ไม่ใช่ท่าที่รีบร้อนจะไปไหน ต้องค่อยๆ น้อมตัวกราบลงไป พร้อมกับจิตที่น้อมรำลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า นั่นเป็นครั้งที่หนึ่ง

ครั้งที่สอง ก็นึกถึงพระธรรม คำสั่งสอนของพระองค์ท่าน ที่สืบต่อพระศาสนามาจนทุกวันนี้

กราบครั้งที่สาม ระลึกถึงคุณพระสงฆ์ สาวกของพระพุทธองค์ ซึ่งเป็นสมมุติสงฆ์ แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สืบพระศาสนามาจนทุกวันนี้

พร้อมกับการกราบทุกๆ ครั้ง ต้องน้อมจิตให้รำลึกไปด้วยเสมอ **จิตจะเอิบอาบในการบุญ จิตจะเป็นจิตที่อ่อนน้อมควรแก่การงาน**

เมื่อฝึกอยู่เช่นนี้ ก็จะเข้าใจดีขึ้น จะเป็นผู้นอบน้อมถ่อมตน น่ารัก **หลวงปู่** บอกว่า *"มองดูแค่การกราบ ก็สามารถบอกได้ทันทีเลยว่า เป็นลูกศิษย์มีครูหรือไม่!"*

จะสังเกตได้อย่างชัดเจนว่า ในภายหลังผู้ที่ผ่านการอบรมจากหลวงปู่ จะกราบได้อย่างงดงาม ทั้งหญิง ทั้งชาย ทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ **เวลาเมื่อกราบพร้อมๆ กัน จะดูงดงามยิ่งนัก เป็นระเบียบที่น่าชม**

๑๕๔.

แวะเวียนไปโปรดโยม ตามที่ต่างๆ

ในช่วงที่**หลวงปู่หลุย** เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ท่านคงถือ**ที่พักสงฆ์ ก.ม.๒๗ ดอนเมือง** เป็นคล้ายๆ กับ**ฐานที่ตั้ง** ที่จะเดินทางไปที่อื่นต่อไป เมื่อไปที่ใดกลับมาก็จะมาพักที่ **ที่พักสงฆ์ ก.ม.๒๗** นี้ ซึ่งท่าน**พลอากาศเอก โพยม เย็นสุดใจ และคุณหญิง** ได้เป็นศรัทธาที่น่าเลื่อมใสเคารพครูบาอาจารย์ จัดที่พักของท่านให้เป็นที่ครูบาอาจารย์ชั้นผู้ใหญ่ได้มาพักระหว่างเดินทางเข้ามากรุงเทพฯ **เป็นเวลาที่ครูบาอาจารย์จะได้สามารถเทศนาอบรมสั่งสอนคนกรุง ซึ่งมัวแต่วุ่นวายกับธุรกิจการงานจนลืมนึกถึงที่สงบทางใจ**

ในระยะหลัง ได้มีผู้เลื่อมใสศรัทธา จัดสร้างที่พักพระสงฆ์ในบ้านของตน โดยหาที่ว่างส่วนหนึ่งในบริเวณบ้านจัดสร้างขึ้นมาให้เป็นสัดส่วน พอให้พระสายกรรมฐานที่มาจากต่างจังหวัดได้พักโปรดญาติโยมเป็นการชั่วคราวได้

บ้านหลายแห่งในกรุงเทพฯ ได้ปวารณาถวายที่พัก**หลวงปู่** ท่านจึงได้แวะเวียนไปโปรดลูกศิษย์ลูกหาตามสถานที่นั้นๆ

ในระยะหลังนี้ **หลวงปู่** ท่านชราภาพอายุ ๘๐ แล้ว เริ่มมีพระอุปัฏฐากติดตามท่าน ซึ่งจำกัดให้มีองค์เดียว ต่อมาภายหลัง เริ่มมีพระขอติดตามท่านมากขึ้น เพราะบรรดาพระเหล่านั้นมีความประสงค์จะได้รับการฝึกฝนจากท่านอย่างใกล้ชิดด้วย

เพราะการอยู่ใกล้ครูบาอาจารย์ผู้ใหญ่ เท่ากับได้มีครูอาจารย์คอยฝึกปรือไปตลอดทั้ง ๒๔ ชั่วโมง

การฟังคำเทศนาสั่งสอนของท่านก็ดี การอบรมของท่านในช่วงกลางคืนหรือช่วงตอนเช้าก็ดี เหล่านี้เป็นการอบรมสั่งสอนตามปกติธรรมดา แต่สิ่งที่จะได้นอกเหนือไปกว่านั้น คือ **"ให้รู้ในสิ่งที่ท่านทำและทำตามที่ท่านสอน ก็จะได้ประโยชน์มหาศาล"** เพราะ**กิริยาอาการของท่านทุกอย่าง มีความหมาย เป็นเนติ เป็นแบบอย่างให้ศึกษาให้ปฏิบัติตาม แล้วได้ผลดีทั้งนั้น**

พระเณรใดที่ได้ปฏิบัติใกล้ชิดครูอาจารย์ ก็เท่ากับว่าผ่านการฝึกปรืออย่างหนักแล้ว ส่วนใหญ่จึงพยายามหันเข้าหาครูบาอาจารย์ผู้ใหญ่

ระยะนี้**หลวงปู่** จึงเสมือนต้นพฤกษาใหญ่ มีนก กา มาอาศัยความร่มเย็นของท่านอยู่มาก ตั้งแต่ระยะแรก ๗-๘ องค์ ก็เพิ่มเป็น ๑๐ กว่าองค์ และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ

หลวงปู่ ก็เมตตาไปอยู่ตามบ้านญาติโยม ที่จัดเป็นที่พักที่แสดงธรรมถวายท่าน

ที่**หลวงปู่**ต้องไปตามสถานที่เหล่านั้น ก็ด้วยท่านเล็งเห็นว่า *"การคมนาคมในจังหวัดพระนครนั้นลำบาก รถติด เสียเวลาในการ*

เดินทางมาก หากได้ไปโปรดตามที่ต่างๆ ผู้ที่อยู่ใกล้เคียงก็สามารถเข้ามาฟังธรรมรับการอบรมได้”

การรับนิมนต์ไปสถานที่ใดในครั้งแรก **หลวงปู่**จะพิถีพิถัน ดูความเหมาะสม สามารถพักได้อยู่ได้เป็นการชั่วคราวโดยไม่ผิดพระวินัย

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เขียนถึงการที่**หลวงปู่**มาพักที่**บ้านลาดพร้าว** บ้านของ**คุณหญิงฯ** ว่า

“ผู้เขียนยังจำได้ว่า ท่านมาดู ท่านตรวจดูหมดว่าที่ไหนควรจะนั่งได้ ให้จัดสถานที่เตรียมไว้ ท่านลงมาอำนวยการโดยละเอียด โดยเฉพาะทางจงกรม เพราะท่านไม่นิยมที่จะให้มีการนั่งภาวนาไปนานๆ ท่านบอกว่าจะกลายเป็น**อัมพาต** ต้องพยายามทำความเพียรแบบชนิดที่เปลี่ยนแปลงอิริยาบถให้สลับกันทั้ง**อิริยาบถ ๔** คือ **เดิน ยืน นั่ง นอน**

แต่...**หลวงปู่** มักจะพูดหัวเราะๆ ว่า **พวกเรามักจะไปติดอยู่ในอิริยาบถที่ ๔...นอน...กันมากกว่า**”

ผมเคยกราบเรียนถามหลวงปู่ว่า *“ผมรู้ตัวว่า**ขี้เกียจ** แล้วจะแก้อย่างไรครับ?”*

หลวงปู่ ตอบชัดเจนว่า *“ก็**ขยัน**ซิ!”*

ทำเอาคนที่อยู่ที่นั่นหัวเราะกันครืนทีเดียว

สมน้ำหน้าไอ้คนถาม!

๑๕๕.

การแผ่เมตตาของหลวงปู่

การเมตตาโปรดญาติโยมตามที่ต่างๆ นี้ **หลวงปู่**ไม่ได้จำกัดแต่เพียง**มนุษย์**เท่านั้น ท่านกล่าวเสมอว่า *"เราจะต้องแผ่เมตตาไปทั้งผู้ที่เป็น**อมนุษย์**ด้วย ทุกผู้ทุกนามก็ควรจะได้รับกระแสแห่งความเมตตาเสมอกัน"*

ในบันทึกของ**หลวงปู่** ในช่วงหลังๆ นี้ ท่านจะเขียนถึงการแผ่เมตตาไว้หลายครั้งหลายที่ บอกว่า **การที่ท่านแผ่เมตตาไปนั้น พวกเทพยดาอารักษ์ อมนุษย์ทั้งหลายนั้น ชอบมาก ดีใจมาก เพราะได้รับกระแสแห่งความเมตตาเป็นที่เยือกเย็น แม้แต่สัตว์ต่างๆ เวลาท่านจะจากที่นั้นไปก็มีความอาลัย** ท่านว่า *"เขาชอบนัก เพราะได้ความเมตตา"*

ด้วยเหตุนี้ **หลวงปู่** จึงสอนว่า เมื่อลูกศิษย์ของท่านคนใดจะเดินธุดงค์ไปในที่ต่างจังหวัดหรือป่าเปลี่ยว ให้พึง**แผ่เมตตาไปให้ผู้ที่เราไม่เห็นด้วยตาด้วย** คือนอกจากให้เพื่อนร่วมทุกข์ทั้งหลายที่ยังมีชีวิตอยู่แล้ว ก็ให้นึกถึงเขา (ที่มองไม่เห็น) เหล่านั้นด้วย

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เล่าถึงการแผ่เมตตาของ**หลวงปู่** ว่า :-

นึกถึงเหตุการณ์ครั้งหนึ่ง ตอนนั้นท่านได้รับนิมนต์ไปพักภาวนาที่**ชายทะเล**แห่งหนึ่ง ใครๆ ก็เข้าใจว่าเป็นเพียงการเปลี่ยนอากาศ

หลวงปู่กับสมเด็จพระสังฆราชศรีลังกา
ต่อหน้าเจดีย์บรรจุพระธาตุเขี้ยวแก้ว

แต่จุดประสงค์อันหนึ่งที่ท่านไปอยู่ที่นั่น เนื่องจากท่านได้**เมตตาชาวบ้าน**ในบริเวณนั้น ซึ่งมีหน้าตาดำคร่ำเครียดไม่เคยพบแสงแห่งธรรมเลย

เนื่องจากพวกเขาเป็น**ชาวประมง** ออกเรือหาปลาครั้งหนึ่งๆ ได้กุ้งหอยปูปลามาเป็นพันเป็นหมื่นตัว ก็หมายถึง พัน-หมื่นชีวิตที่ต้องดับดิ้นสิ้นไปด้วยน้ำมือของเขา

อันนี้ถือเป็นกรรมอันหนัก โดยที่เขาเหล่านั้นไม่รู้

หลวงปู่ก็ไปอยู่ใกล้ เพื่อให้โอกาสเขาเหล่านั้นได้ทำบุญบ้าง เป็นการสร้างกรรมดีขึ้นมา อาจจะช่วยละลายกรรมหนักนั้นให้ลดลงได้บ้าง

หลวงปู่รำพึงให้ได้ยินว่า *"จิตใจคนแถบนั้นรับธรรมะได้ช้า"* แต่ท่านก็เมตตา อยู่โปรดพวกเขาให้มีโอกาสได้ทำบุญบ้าง

เหล่านี้ย่อมเป็นเหตุการณ์ที่ประจักษ์ถึงความเมตตาอันมหาศาลของท่านอีกประการหนึ่ง

๑๕๖.

แผ่เมตตาให้วิญญาณทหารญี่ปุ่น

ในช่วงที่**หลวงปู่หลุย** ท่าน **"ออกโปรยปรายสายธรรม"** นี้ ท่านเล่าถึงการภาวนาครั้งหนึ่งว่า **ได้มีผู้มาขอความเมตตา มา "ตำจิต" ท่าน**

หลวงปู่ เล่าว่า ในระหว่างที่ท่านภาวนา จะมีผู้มาขอความเมตตาจากท่าน ไขว่คว้าหาที่พึ่งที่องค์ท่านภาวนาอยู่ ซึ่งเปรียบเสมือนแสงสว่างที่อยู่กลางป่าใหญ่อันมืดสนิท ผู้ที่หลงติดอยู่ในความมืดมนอนธการเมื่อมองเห็นแสงสว่างก็ย่อมกระเสือกกระสนเข้ามาขอพึ่งแสงสว่างนั้น

หลวงปู่ บอกว่า ผู้ที่มาร้องทุกข์ขอบารมีจากท่านนั้นกลายเป็น**ทหารญี่ปุ่น** ซึ่งมาตายระหว่างการสู้รบขณะที่ยกพลขึ้นบก ที่ชายทะเลของจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย ในช่วงของสงครามโลกครั้งที่ ๒

พวกเขาเหล่านั้นเมื่อตายไปแล้ว ก็ไม่รู้จะไปที่ใด ยังเซซัดยึดติดอยู่ในภพ เมื่อมาเห็นประทีปสว่างอยู่ที่นี่ วิญญาณเหล่านั้นก็เข้ามาขอบารมีท่านเป็นที่พึ่ง

หลวงปู่ ก็แผ่เมตตาออกไป บางครั้งวิญญาณเหล่านั้นก็ยังไม่เข้าใจ **จึงรับไม่ได้**

หลวงปู่ จึงคิดจัดให้มีการทำบุญและถวายสังฆทานอุทิศบุญกุศลให้แก่วิญญาณทหารเหล่านั้นเป็นการเฉพาะเจาะจง

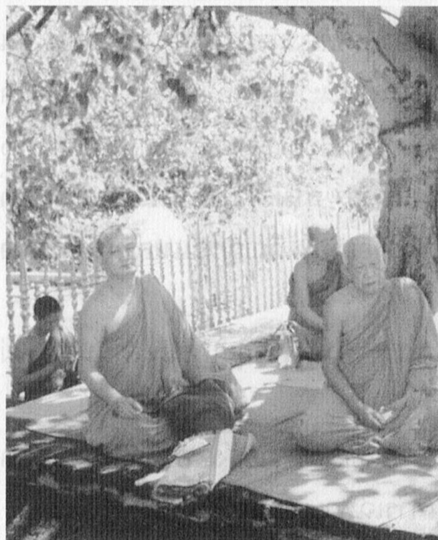
เพราะการ**ถวายสังฆทาน**นั้น มีอานิสงส์มากกว่าที่จะถวายเจาะจงพระภิกษุองค์ใดองค์หนึ่ง ซึ่งพระพุทธองค์เคยทรงมีพุทธดำรัสว่า *"การถวายสังฆทานนั้น มีอานุสงส์มากกว่า แม้แต่ที่จะถวายพระพุทธเจ้าเสียอีก"*

หลวงปู่ให้จัดทำ**สังฆทาน** ทำบุญอุทิศให้แก่ทหารญี่ปุ่นเหล่านั้นหลายครั้งติดต่อกัน จนที่สุด **"วิญญาณที่มาขอส่วนบุญนั้นก็เงียบหายไป"**

มีลูกศิษย์ท่านหนึ่ง กราบเรียนถาม**หลวงปู่**ว่า "แล้วทหารไทยเป็นอย่างไร?"

หลวงปู่ บอกว่า ทหารไทยเรานั้น ที่เสียชีวิตมีจำนวนน้อยกว่าทหารญี่ปุ่นมาก แล้วจิตใจดั้งเดิมของทหารไทยนั้น มีความเลื่อมใสมั่นคงอยู่ในพุทธศาสนาอยู่แล้ว จึงเข้าใจง่าย รับง่าย

เมื่อท่านแผ่เมตตาไปให้แต่แรกก็รับไปได้หมด เหลืออยู่แต่ทหารญี่ปุ่น ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ที่ศรีลังกา
ภาวนาใต้ต้นโพธิ์ที่นำกิ่งโพธิ์ตรัสรู้จากอินเดียมาปลูก
(องค์ซ้าย คือ หลวงปู่ท่อน ญาณธโร)

๑๕๗.

หลวงปู่ขึ้นภาคเหนือ

การเดินทางของ**หลวงปู่หลุย** อย่างที่กล่าวมาแล้วว่า **ท่านมาเร็วไปเร็ว และไปได้ง่าย** ถ้าเปรียบแล้วก็เสมือนกับนกบิน หรือ ถ้าจะไปก็ไปได้ทันที ไม่มีข้าวของทรัพย์สมบัติ ให้ห่วงหน้าพะวงหลังแต่อย่างใด

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ใช้คำว่า **"หลวงปู่โยกย้ายตัวเองได้เร็วที่สุด"**

คุณหญิงฯ ยกตัวอย่างเหตุการณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ (เมื่อหลวงปู่อายุ ๗๖) ดังนี้

หลังจากที่**หลวงปู่** จำพรรษาที่**สวนปทุม** จังหวัดปทุมธานี พอออกพรรษาแล้วท่านก็รับนิมนต์ไปโปรดญาติโยมตามที่**พัก**ต่างๆ แห่งละสามวัน เจ็ดวัน ตามแต่จะมีศรัทธามาฟังธรรม ทำภาวนา น้อยมากเพียงไร

แล้ว**หลวงปู่**ไปพักวิเวกที่ **วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ** (วัดธรรมยุต) ที่บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ระยะหนึ่ง

พอปลายเดือน**พฤศจิกายน ๒๕๒๐ หลวงปู่** เดินทางไป**จังหวัดเชียงใหม่** โดยมีศิษย์ขับรถพาไปส่ง ระยะนี้มี**ท่านพระอาจารย์สำลี**และ**ท่านเจ้าคุณพระมหาเนียม** เป็นพระติดตามไปด้วย

หลวงปู่ให้พาไปนมัสการ **วัดเจดีย์หลวง** เป็นลำดับแรก ท่านถือว่าเป็นวัดที่ **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** บูรพาจารย์ของท่านได้มาอยู่จำพรรษา รวมทั้งท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** (จันทร์ สิริจนฺโท) ด้วย

เสร็จแล้วท่านก็เลยไป **วัดดอยแม่ปั๋ง** อำเภอพร้าว เพื่อไปเยี่ยม **หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ**

หลวงปู่แหวน ก็เป็นยอดมณีอันมีค่าของ**จังหวัดเลย** เช่นกับหลวงปู่ อายุของ**หลวงปู่แหวน** รุ่นเดียวกับ **หลวงปู่ขาว อนาลโย** แต่พรรษาที่ท่านมาญัตติเป็นธรรมยุตนั้น **หลังหลวงปู่ขาว** กับ **หลวงปู่หลุย** ๒ พรรษา

หลวงปู่หลุย กับ **หลวงปู่แหวน** ได้พบปะแสดงธรรมสากัจฉาซึ่งกันและกันอยู่ได้ไม่กี่วัน ท่านทราบข่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะเสด็จพระราชดำเนินไปนมัสการ **หลวงปู่แหวน**

หลวงปู่ ก็รีบย้ายหนีไปที่อื่นทันที เพราะตอนนั้น**ท่านเกรงมากกับการที่จะพบ**...ท่านใช้คำว่า **"เจ้าฟ้า เจ้าแผ่นดิน"**

ท่านบอกว่าอาตมาพูดไม่เป็น ท่านจึงหลบไปพักที่ **วัดอรัญญวิเวก** (วัดป่าบ้านปง) ต.อินทขิล อ.แม่แตง อยู่ทางใต้วัดหลวงปู่แหวน ประมาณ ๕๐ กิโลเมตร

วัดอรัญญวิเวก นี้เป็นวัดครูบาอาจารย์สายกรรมฐาน **หลวงปู่มั่น** มาพักเป็นองค์แรกเมื่อปี ๒๔๗๑ ต่อจากนั้นบูรพาจารย์หลายองค์เคยมาพัก เช่น **หลวงปู่เทสก์ หลวงปู่ชอบ หลวงปู่แหวน หลวงปู่ขาว หลวงปู่ตื้อ หลวงปู่พรหม หลวงปู่อ่อน หลวงปู่สิม หลวงปู่สาม** และหลวงปู่อีกหลายต่อหลายองค์ เป็นสถานที่มงคลอย่างยิ่ง ปัจจุบัน

(๒๕๔๗) **หลวงพ่อเปลี่ยน ปญฺญาปทีโป** เป็นประธานสงฆ์ และ**พระอาจารย์เจริญ** เป็นเจ้าอาวาส

หลวงปู่ พักที่ **วัดอรัญญวิเวก** อยู่นาน ด้วยถือว่าเป็นวัดพ่อแม่ครูอาจารย์ ใช้วัดนี้เป็นศูนย์กลางสำหรับไปเยี่ยมวัดต่างๆ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่

หลวงปู่ เดินทางเลยไปถึง **ดอยผาแด่น** ซึ่งอยู่บนดอยสูงบนเส้นทางไปจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นวัดที่**หลวงปู่ชอบ ฐานสโม** เป็นผู้จัดสร้างขึ้น **หลวงปู่**ไปในงานฉลองกุฏิใหม่ที่มีผู้สร้างถวาย มีคณะศรัทธาญาติโยมจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปกันมาก

ขณะพักอยู่ที่**วัดอรัญญวิเวก** นี้ หลวงปู่ได้พาญาติโยมสวดมนต์ไหว้พระ และปฏิบัติภาวนาตามวิธีการของท่าน เมื่อพักอยู่นานพอควรแล้วท่านก็ย้ายไปพักที่วัดอื่นอีกต่อๆ ไป เพื่อเยี่ยมเยียนให้กำลังใจพระลูกพระหลาน และโปรดญาติโยมตามที่ต่างๆ ให้มีศรัทธายึดมั่นในพระไตรสรณาคมน์

เมื่อ**หลวงปู่** อยู่เชียงใหม่นานเข้า และย้ายที่บ่อยๆ พระที่ติดตามและศรัทธาญาติโยมที่ติดตามท่านมาแต่แรกก็ลดจำนวนลงเรื่อยๆ จนเหลือเพียงพระผู้ปฏิบัติท่านเพียงองค์เดียว

หลวงปู่ และพระติดตามก็เดินทางจากเชียงใหม่ ไปจังหวัด**พะเยา** พักที่**วัดรัตนวราราม** ซึ่งเป็นวัดของ**หลวงพ่อไพบูลย์ สุมงฺคโล** จากนั้นท่านก็ไปวิเวกที่**วัดอรัญป่าน้อย** ใช้วัดนี้เป็นศูนย์กลางอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเยี่ยมเยียนวัดต่างๆ ในภาคเหนือ

ไม่ว่าไปพักที่ใด**หลวงปู่**ท่านจะนำสวดมนต์ทำวัตรทั้งเช้าและเย็น แสดงธรรม พาพระเณรและฆราวาสญาติโยมนั่งสมาธิภาวนาทุกวัน ไม่เคยขาด

จาก**พะเยา** หลวงปู่เดินทางขึ้นเหนือต่อไปยังจังหวัด**เชียงราย** ไปพักทาง**เชียงแสน** จนกระทั่งปลายเดือน**มีนาคม** ๒๕๒๑ ท่านจึงได้ลงมาที่จังหวัด**ลำปาง** ไปเยี่ยมวัดต่างๆ ในสายกรรมฐาน เช่น **วัดพม่า** **วัดดอยม่อนพญาแก้ว** **วัดป่าสำราญนิวาส** ของ**หลวงปู่หลวง กตปุญฺโญ** ที่อำเภอเกาะคา **วัดถ้ำพระสบาย** ของ**หลวงปู่แว่น ธนปาโล** ที่อำเภอแม่ทะ เป็นต้น

ระหว่างพักที่ **วัดพม่า** นั้น วิศวกรใหญ่ของการรถไฟที่พม่าได้มากราบนมัสการนิมนต์**หลวงปู่** ให้ไปโปรดที่พม่าด้วย ด้วยเกิดศรัทธาในปฏิปทาของท่าน

ท่านรับนิมนต์จะไปพม่า แต่เกิดขัดข้องเพราะทั้งสองประเทศได้ปิดพรมแดนระหว่างไทย-พม่าขึ้นทุกเส้นทาง คงไปได้แต่ทางอากาศ จำเป็นต้องใช้หนังสือเดินทางและต้องทำวีซ่า **หลวงปู่**จึงงดการไปพม่าครั้งนั้น

ออกจาก**วัดพม่า** หลวงปู่ไปพักที่ **วัดม่อนพญาแก้ว** ทางผู้อำนวยการศูนย์ ร.พ.ช.ภาคเหนือ ก็มานิมนต์ให้**หลวงปู่** ไปโปรดชาวคณะ ร.พ.ช. ซึ่งระหว่างนั้นการปฏิบัติงานจะมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยๆ

หลวงปู่ พักอยู่ที่บ้านรับรองของ ร.พ.ช. ประมาณ ๑ เดือน ได้พาคณะศรัทธาไหว้พระสวดมนต์ และเจริญสมาธิภาวนาทุกวัน ท่านสอนให้รักษาศีล ฝึกหัดภาวนา แล้วก็จัดให้มีการทำบุญใหญ่ นิมนต์

พระกรรมฐานมาจากเชียงใหม่ เชียงราย น่าน ลำปาง พะเยา ประมาณ ๕๐ รูป เข้ามาเจริญพระพุทธมนต์ และแผ่บุญกุศลให้อุบัติเหตุและภัยอันตรายต่างๆ ลดน้อยลง มีความร่มเย็นเป็นสุขกันทั่วถ้วน

ระยะนั้น การจัดทำถนนของ ร.พ.ช.ภาคเหนือจะต้องเข้าไปในท้องถิ่นทุรกันดาร มีผู้ก่อการร้ายคอยขัดขวาง มีการเผารถแทร็กเตอร์ ยิงเจ้าหน้าที่ และมีอุบัติเหตุบ่อยครั้ง

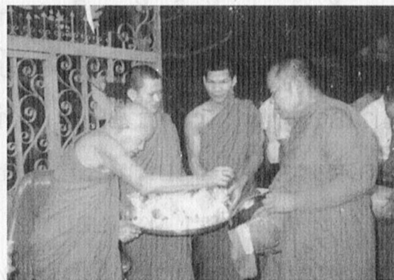
ทาง ร.พ.ช.ได้นิมนต์**หลวงปู่**ไปโปรดและแผ่เมตตาตามจุดต่างๆ ของงานด้วย บางครั้งต้องเข้าไปในป่าลึกที่มีการยิงต่อสู้กันด้วย

การไปพักแต่ละแห่ง แต่ละจุด หลวงปู่ได้พาเจ้าหน้าที่ คนงาน และประชาชนในละแวกนั้น ทำการไหว้พระสวดมนต์ หัดทำสมาธิภาวนา และแสดงธรรมโปรดศรัทธาในที่นั้นๆ ทุกแห่งไป

ณ ที่ทำการ ร.พ.ช. **หลวงปู่** ได้แนะนำให้รื้อศาลพระภูมิออก ท่านบอกว่า *"การตั้งศาลพระภูมิเป็นการกราบไหว้ผีสาง ทำให้ขาดจากพระไตรสรณาคมน์ ไม่ควรยึดถือผีสางให้ใหญ่กว่าพระรัตนตรัย"*

หลวงปู่ เป็นผู้ดำเนินการรื้อถอนศาลพระภูมิ แล้วจัดทำบุญใหญ่เลี้ยงพระ ๕๐ รูป แล้ว**หลวงปู่**ได้พักอยู่ที่นั่นให้เป็นสิริมงคลแก่สถานที่ จนถึงปลายเดือน**พฤษภาคม** ๒๕๒๑ ท่านจึงเดินทางกลับกรุงเทพฯ

▲ ที่กรุงเทพฯ

๑๕๘.

สังกัดที่อยู่...
"เที่ยวโปรดสัตว์เรื่อยๆ ไป"

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เขียนบรรยายถึงการเดินทางโปรดญาติโยมของ **หลวงปู่หลุย** ต่อไป ดังนี้ :-

การเดินทางกลับกรุงเทพฯ ของ**หลวงปู่**ในครั้งนั้นเป็นการแสดงให้เห็นความอดทนแข็งแรงของ**หลวงปู่** ในวัย ๗๖ เป็นอย่างดี

กล่าวคือ ท่านเดินทางจากลำปางมาโดยรถยนต์ มาถึงที่พักสงฆ์ ก.ม. ๒๗ ดอนเมือง เวลาประมาณบ่าย ๒ โมง

พอมาถึงกรุงเทพฯ แล้ว **หลวงปู่**ก็ให้พาไปเยี่ยมตามบ้านศรัทธาญาติโยมในที่ต่างๆ ในกรุงเทพฯ อีก ไปได้ถึง ๕ หลัง โดยแต่ละบ้านท่านจะเทศน์ให้ธรรมะญาติโยมอีกประมาณแห่งละครึ่งชั่วโมง รวมถึง ๕ บ้านในบ่ายวันที่กลับมาถึงกรุงเทพฯ นั้นเลย

ถึงตอนเย็น เมื่อลูกศิษย์ชาวกรุงเทพฯ ทราบข่าวว่า**หลวงปู่**มาแล้ว ก็พากันมากราบเยี่ยม ท่านก็พาสวดมนต์ทำวัตรอีก และยังแสดงธรรมพร้อมกับนำนั่งสมาธิภาวนาอีก

คุณหญิงฯ ท่านบอกว่า *"คิดดู...ขนาดที่พวกเราอายุน้อยกว่าเดินทางไกลจากลำปางมาถึงกรุงเทพฯ ก็คงเหนื่อยอ่อนพอดูแล้ว ท่าน*

ยังไปแวะเยี่ยมตามศรัทธาญาติโยมอีก ๕ บ้าน เทศน์อีก ๕ กัณฑ์ ตอนกลางคืนนำไหว้พระสวดมนต์เอง เทศน์ให้อีก ๑ กัณฑ์ แล้วนำภาวนาอีกทั้งระยะนั้นท่านมีอายุถึง ๗๖ ปีแล้ว"

เมื่อกลับถึงกรุงเทพฯ แล้ว **หลวงปู่**ได้ไปพักในที่ต่างๆ อีกหลายแห่ง เช่น ไปโปรดญาติโยมแถบ**บริเวณชายทะเลศรีราชา** แล้วจึงย้ายไปพักที่**วัดธุดงคนิมิต** จังหวัดกาญจนบุรี

กลับจากกาญจนบุรี **หลวงปู่** กลับมาพักที่**บ้านเรือนไทย** ลาดพร้าว (บ้านของคุณหญิงสุรีพันธุ์) เพื่อโปรดญาติโยมในกรุงเทพฯ

ในระหว่างพักที่ **บ้านเรือนไทย** ลาดพร้าว นี้เอง **สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ** ทรงทราบว่า **หลวงปู่ชอบ ฐานสโม** และ**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** มาพักอยู่ **จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้องคมนตรีอัญเชิญแจกันดอกบัวสัตบงกช และน้ำผึ้งมาถวายหลวงปู่ทั้ง ๒ องค์**

จากนั้น **หลวงปู่หลุย** เข้าไปโปรดพวก**โรงพยาบาลแพทย์ปัญญา** แถวถนนรามคำแหง **หัวหมาก** และเพื่อที่จะรับการตรวจร่างกายด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อทางโรงพยาบาลขอให้ท่านจัดทำทะเบียนประวัติ บัตรคนไข้ **หลวงปู่** ได้ลงชื่อในทะเบียน แล้วท่านได้กรอกในช่อง **"สังกัดที่อยู่"** โดยท่านเขียนกรอกเอง ว่า **"เที่ยวโปรดสัตว์เรื่อยๆ ไป"**

และก็เช่นเคย ที่**โรงพยาบาลแพทย์ปัญญานี้ หลวงปู่**ก็ได้พาคณะแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สวดมนต์ไหว้พระตามตำรับของท่าน

ไม่ว่า**หลวงปู่** จะได้รับนิมนต์ออกไปฉันที่ใดก็ตาม เมื่อไปถึง**หลวงปู่**ก็จะนำไหว้พระ ให้ศีล เทศน์ ยถาสัพพี-ให้พร เสร็จแล้วจึงฉันเช้า

หลวงปู่ พักที่**โรงพยาบาลแพทย์ปัญญา** พอสมควรแล้ว ท่านก็ย้ายไปพักที่บ้าน**โยมแดง** อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก อยู่จนถึงกลางเดือน**กรกฎาคม** จึงย้ายกลับมาพักที่**ที่พักสงฆ์ กม. ๒๗ ดอนเมือง**

จากนั้น**หลวงปู่** ก็ออกเดินทางเพื่อไปจำพรรษาที่**วัดป่าหนองแซง** อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

ในการเดินทางไป**อุดรธานี** ครั้งนี้ **หลวงปู่**ขอเดินทางตอนกลางวันด้วยรถไฟขบวนรถเร็ว ท่านบอกว่า *"เพื่อจะได้ดูความเจริญของบ้านเมืองในเวลากลางวันด้วย"*

ที่นำเสนอมาทั้งหมดนี้ (เขียนไม่ครบทุกแห่ง) เป็นตัวอย่างการเดินทางเพื่อโปรดศรัทธาญาติโยม ของ**หลวงปู่** ให้เห็นว่าท่านใช้เวลาอย่างไร ในช่วงหลังออกพรรษาปี ๒๕๒๐ จนถึงช่วงจะเข้าพรรษาในปี ๒๕๒๑

ท่านผู้อ่านคงจะเห็นแล้วว่า **หลวงปู่หลุย** ท่านเป็นพระที่ไปเร็วมาเร็วอย่างไร

ดูรายการและสถานที่ที่ท่านเดินทางอย่างนี้แล้วต้องเรียกว่าเป็นการเดินธุดงค์อย่างที่ท่านลงทะเบียนช่วง **"สังกัดที่อยู่"** ณ โรงพยาบาลแพทย์ปัญญา ว่า **"เที่ยวโปรดสัตว์เรื่อยๆ ไป"** อย่างจริงแท้แน่ทีเดียว

๑๕๙.

ภาวนาสู้โรค ที่วัดอโศการาม

ในต้นปี พ.ศ. ๒๕๒๕ **หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ไปพักที่**วัดอโศการาม** สมุทรปราการ ท่านมีอาการอาพาธด้วยไข้หวัดใหญ่ หัวใจเต้นแรง ครั่นเนื้อครั่นตัว นอนไม่หลับ ไอมาก

บันทึกของ**หลวงปู่** เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๕ ท่านเขียนถึงอาการของโรค และการภาวนาสู้โรคในครั้งนั้นดังต่อไปนี้ : -

"ลมตีขึ้นข้างบนแล้วโรคกำเริบ ถ้าลมตีลงข้างล่างแล้วโรคหาย ทำให้วิงเวียนหัว ทำให้ตามัวเป็นประจำ ดีอย่างเดียวไม่ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ กินข้าวไม่อร่อย (ไม่ได้) ทำให้ความดันค่อนข้างสูงอยู่บ่อยๆ"

*"พิจารณาแต่การเป็นการตาย พิจารณาธาตุขันธ์จะแตกดับ มีเวทนามากน้อยเท่าไร พิจารณาออกจากสู่ภพใหม่ด้วยอาการกิริยาอย่างไร พิจารณาโลกมนุษย์เป็นทุกข์อย่างยิ่ง ต้องเปลี่ยนอิริยาบถทั้ง ๔ นั่ง นอน ยืน เดิน พยาบาลร่างกายให้ชีวิตทรงอยู่ พิจารณาอาพาธยังทรงอยู่หรือกำเริบ หรือปานกลาง **กำหนดให้รู้เท่าทัน** ตรวจดูศีล สมาธิ ปัญญา สม่ำเสมอ **เป็นกิริยาผู้ที่จะละโลกนี้ไปสู่สุคติภพ***

พ.ศ. ๒๕๒๕ ไม่มีที่พึ่งนอกจากธรรมะไปแล้ว ตนช่วยตนเอง ให้ชำระความบริสุทธิ์ของจิตเสมอไป"

"พิจารณาก่อนตายให้ชำนิชำนาญ คล่องแคล่วอารมณ์แห่งความตายเรื่อยๆ ไม่ให้จิตส่งไปข้างนอก"

"วางอารมณ์เฉยๆ โรคบรรเทาลงบ้าง แต่กำเริบเป็นบางครั้งบางคราว **โรคชราพาธ**เป็นโรคจรมา มีร่างกายแปรไปต่างๆ อวัยวะภายในมีกำลังน้อย ต้านทานโรคไม่ได้ เขาเรียกว่า **"ชราพาธ"** เป็นธรรมดาของคนแก่ย่อมเป็นดังนี้ แก้ไขไม่ได้ รักษาแต่อารมณ์เข้าสู่มรณภาพเท่านั้น แก้ไขทางอื่นไม่ได้ เรียกเป็น **ทุกขํ อนิจฺจํ อนตฺตา** ของชีวิต แก้ไขอย่างหนึ่งแล้วย่อมเป็นอีกอย่างหนึ่งร่ำไป"

"ต้นไม้แก่ชราเต็มที่แล้ว ย่อมไม่ดูดดื่มปุ๋ยเลี้ยงลำต้นได้เลย มีแต่ทรุดโทรมหาความตายเสมอ ฉะนั้น วางธุระของขันธ์เข้าสู่อารมณ์แห่งความตายเสียดีกว่า เพราะไม่มั่นไม่เที่ยงของชีวิต"

"พุทธเจ้าท่านตรัสไว้ว่า เกวียนซ่อมแซมด้วยไม้ไผ่ ไม่ยั่งยืนถาวรของชีวิต พระองค์ตรัสให้แก่สงฆ์ทั้งหลายทราบ ซึ่งมีมาในพระไตรปิฎก"

"นับตั้งแต่ป่วยมา ระวังตัวอยู่เป็นนิตย์ ไม่เพลิดเพลินต่อสิ่งใด เพราะสิ่งเหล่านั้นเป็นของไม่เที่ยงอยู่แล้ว เราผู้ที่ไปติดก็ไม่เที่ยง สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา มีอย่างเดียวรีบเร่งความบริสุทธิ์ทางใจ **เพราะชีวิตอยู่ไม่นาน จะมีเวลาแตกดับโดยไม่ช้า** จะเพลิดเพลินอะไรกับโลกที่ไม่เที่ยง เป็นของที่ไม่แน่นอน"

*"เราเกิดมาในโลกมาค้าขาย ขาดทุนใหญ่ ร่ำรวยใหญ่ **มิจฉาทิฐิ** ขาดทุนใหญ่ เป็น**สัมมาทิฐิ** ร่ำรวยใหญ่ ไม่ว่า กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร และไม่ว่ากษัตริย์มหาศาล พราหมณ์มหาศาล เศรษฐีมหาศาล"*

"เกิดมนุษย์อันเลิศแล้ว พบพุทธศาสนาอันเลิศแล้ว ได้บวชในศาสนาอันเลิศแล้ว...ได้ปฏิบัติธุดงค์อันเลิศแล้ว อายุ ๘๒ ปี พรรษา ๔๗ *จำพรรษาวัดบ้าน ๒ ปี มหานิกาย ๑ ธรรมยุต ๑ รวม ๒ ปี"*

"เราได้สละชีวิตให้ญาติโยมมาดูดกินเลือดเนื้อของเรา"

ท่านผู้อ่านครับ อ่านมาถึงประโยคสุดท้ายในบันทึกของ**หลวงปู่**แล้ว **ท่านรู้สึกอย่างไรครับ?**

หลวงปู่หลุยท่านตั้งปณิธานไว้อย่างแน่วแน่ว่า **"เราได้สละชีวิตให้ญาติโยมมาดูดกินเลือดเนื้อของเรา"** และดูจากปฏิปทาของท่าน ท่านได้เสียสละเพื่อญาติโยมอย่างแท้จริง

บันทึกทั้งหลายของ**หลวงปู่** ลูกศิษย์ลูกหาได้นำมาศึกษาหลังจากท่านมรณภาพแล้ว ถ้าท่านไม่บันทึกไว้พวกเราก็อาจจะไม่รู้

ในบันทึกข้างต้นนั้น หลวงปู่ท่านชราภาพแล้ว ท่านกำลังเจ็บไข้ไอ แน่นหน้าอก หายใจแทบไม่ออก ท่านกำลังชำระความบริสุทธิ์ของจิต ตรวจดูศีล สมาธิ ปัญญา และเตรียมตัวที่จะละปล่อยวางขันธ์ แต่ต่อมาไม่นานเมื่อรู้สึกอาการค่อยยังชั่วแล้ว ท่านก็พยายาม "ฝืนสังขารเทศน์ และนำญาติโยมสวดมนต์ไหว้พระ นำภาวนา"

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ท่านว่า *"ใครติดตามประวัติของท่านมาถึงช่วงนี้ ถ้าไม่น้ำตาซึม ก็คงใจแข็งมากทีเดียว..."*

เพราะอะไรหรือครับ? ในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๕ วันเดียวกันนี้เอง นอกจาก**หลวงปู่**จะบันทึกเรื่องการเจ็บไข้ของท่านแล้ว ก็ยังมีบันทึกการสอนญาติโยมด้วย ดังสำเนา**ลายมือ**ในสมุดบันทึกของท่านข้างล่างนี้

Tues วันที่ ๒๕ ม.ค. ๒๕ 19 January . 1982

๑๖๐.

พิจารณาธาตุขันธ์จะแตกดับ ที่ถ้ำเจ้าผู้ข้า

หลังจาก**หลวงปู่หลุย**ท่านค่อยยังชั่วจากการป่วยเป็นไข้หวัดใหญ่ในครั้งนั้น ทางคณะศิษย์ก็ได้จัดงานทำบุญอายุถวายท่าน ณ **วัดอโศการาม**

ตกถึงเดือน**มีนาคม ๒๕๒๔ หลวงปู่** ก็ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัด**สกลนคร** ไปพักอยู่ที่ **ถ้ำเจ้าผู้ข้า** ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม ซึ่งหลวงปู่เคยไปจำพรรษามา ๒ ครั้งแล้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ สมัยก่อสร้าง**วัดป่าบ้านหนองผือ** ครั้งหนึ่ง และอีกครั้งหนึ่งก็เมื่อท่านกลับมาบูรณะ**วัดป่าบ้านหนองผือ** ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เมื่อ ๘ ปีที่ผ่านมา

หลวงปู่มาพักภาวนาที่**ถ้ำเจ้าผู้ข้า** ตั้งแต่เดือน**มีนาคม** และอยู่ตลอดไปจนอธิษฐานพรรษา ต่อไปจนรับกฐินในเดือน**ตุลาคม** ๒๕๒๕ ท่านอยู่ที่นี่นานถึง ๘ เดือน เป็นพรรษาที่ ๕๘ **หลวงปู่** อายุ ๘๒ ปี

ที่**ถ้ำเจ้าผู้ข้านี้ หลวงปู่** ได้บันทึกในสมุดบันทึกส่วนตัวของท่านไว้มากมาย ทำให้ลูกศิษย์ได้ทราบเรื่องราวของท่านในช่วงนี้เป็นอย่างดี

ประวัติ "เจ้าผู้ข้า"

สมัยเมื่อร้อยปีเศษมาแล้ว "เจ้าผู้ข้า" เป็นชื่อที่ชาวเมืองพรรณานิคม ยกย่องบูชา เคารพ นับถือในปฏิปทาและคุณธรรมของท่าน ได้พากันขนานนามว่า "เจ้าผู้ข้า" คือเจ้าผู้เป็นที่พึ่งแห่งเรา

นามเดิมชื่อ นายน้อยหนา เกิดที่เมืองวัง แขวงมหาไชย ประเทศลาว อพยพมากับครอบครัวเมื่อครั้งยังเล็ก ๆ เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์ โดยได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านม่วงไข่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ได้เริ่มต้นเรียนหนังสือไทยน้อย จนอ่านออกเขียนได้และเข้ารับราชการอยู่โรงศาล มีภรรยาคนหนึ่ง แต่ชื่อใดไม่ปรากฏ มีลูกสาวคนเดียวชื่อ "ดอกบี"

ครั้งนั้นเมืองพรรณานิคม จะต้องส่งส่วยให้กับพระเจ้ากรุงสยามทุกปีเป็นทองคำหนัก ๒๒ บาท นายน้อยหนาเป็นผู้หนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ไปเมืองวัง เพื่อนำทองคำที่ร่อนได้เป็นค่าส่งส่วยตามความต้องการทุก ๆ ปี

ต่อมามีความเบื่อหน่ายในชีวิตหน้าที่ราชการและลูกเมีย ได้หนีออกจากบ้านไปบำเพ็ญพรต อาศัยอยู่ในถ้ำกลางป่า ถือศีลแปดปฏิบัติธรรมจนมีคุณธรรมสูง ได้ประกอบคุณความดีให้แก่ชาวบ้านไว้มากมาย

เมื่อถึงวัยชราภาพมากแล้ว ท่านก็ได้สิ้นชีพไปด้วยอาการสงบ ณ ที่ถ้ำเจ้าผู้ข้า บ้านอุ่มไผ่ ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เมื่อวันศุกร์ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ยี่ ปีวอก ตรงกับวันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๒๗.

หลวงปู่บันทึกไว้หลายแห่งหลายที่ **คุณหญิงสุรีพันธุ์**นำมาพิมพ์เผยแพร่ และผมก็ขอถือโอกาสคัดลอกมาเสนอ ณ ที่นี้ โดยเสนอเรียงตามลำดับเวลาก่อน-หลัง ขอให้ท่านผู้อ่านพิจารณาเอาเองก็แล้วกันครับ ดังต่อไปนี้ : -

*“**เดือนมีนาคม ๒๔** มาภาวนา**ถ้ำผู้ข้า** สถานเป็นมงคลดี วิเวกดี อาศัยภาวนาเป็นยาโอสถ ศิษย์**คั้นนวด*** (นวดแบบจับเส้น_ปฐม) *กินยาแพทย์ปัญญาเอามาจากกรุงเทพฯ โรคค่อยหายเป็นปกติ กินข้าวอร่อย นอนหลับ ภาวนาพร้อมด้วยสมถวิธี วิปัสสนาวิธี **ม้างกาย**กระดูกให้เห็น**อสุภะ** ให้เกิด**นิพพิทาญาณ** ความเบื่อหน่าย แล้วเจริญวิปัสสนาต่อเมื่อเหนื่อยแล้ว เข้าสงบอารมณ์**สมถะ** หายเหนื่อยแล้วเจริญ**วิปัสสนา**ต่อภาวนาดังนี้เสมอต้นเสมอปลาย จึงจะละกิเลสได้”*

*“ภาวนาสถาน**ถ้ำผู้ข้า**ดูดดื่มมาก เพราะพระเถระมรณภาพที่ถ้ำนี้ ๒ องค์ มี**ท่านอาจารย์กู่*** *(ธมฺมทินฺโน) ๑ องค์ พระเถระอีก ๑ องค์ **สละชีวิตเพื่อพรหมจรรย์ได้** อยู่แห่งอื่นสละชีวิตไม่ได้ แม้**วัดป่าบ้านหนองผือ นาใน** ถิ่น**ท่านอาจารย์มั่น**มรณภาพก็ดุจเดียวกัน ล้วนแต่สถานที่วิเวกและเป็นมงคล ฉะนั้น พระโยคาวจรเจ้าควรสนใจสถานที่เช่นนั้น”*

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ท่านเขียนไว้ว่า บันทึกของ**หลวงปู่** เกี่ยวกับการวิเวกภาวนาที่**ถ้ำเจ้าผู้ข้า**นี้ รวมอยู่ในสมุดบันทึกเล่มเดียวกัน และอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่ง**คุณหญิงฯ**ท่านบอกว่าท่านนำลงทั้งหมด โดยเสนอเรียงไปตามลำดับหน้ากระดาษแต่ละตอนที่**หลวงปู่**บันทึก ซึ่งไม่ได้เรียงตามเหตุการณ์ และไม่ได้เรียงตามลำดับก่อนหลัง คล้ายกับว่า**หลวงปู่**เปิดเจอตรงไหน ท่านก็เขียนลงไปตรงนั้น

สำหรับผม จะขออนุญาตนำเรียงตามลำดับวันเดือนปี และนำเสนอทั้งหมด เพื่อแสดงให้เห็นว่า **ใน ๑ พรรษา หลวงปู่บันทึกไว้มากน้อยเพียงใด**

๑๒ มิถุนา ๒๕

*การทำความเพียร **ถ้ำผู้ข้า** จิตไปเอง ระลึกธรรมะได้เสมอ เพราะเป็นสถานที่เป็นมงคล ธรรมะสิ่งใดโดยไม่เกิดขึ้นแต่ก่อน ก็เกิดขึ้นเสมอ **ตาลคำ จันทา** มีศรัทธาเต็มที่ ต้องการอะไรได้ทุกอย่าง เขาอยากให้จำพรรษา ณ ถ้ำนี้ ติดต่อกับ**บ้านหนองผือ ต.นาใน** ได้ดี*

***การทำร่ม** ธาตุแปรปรวนวิงเวียนศีรษะ แต่พออดทนทำได้ เพราะยินดีในการทำ**ให้เป็นทาน** ทำจนเป็นอาจิณกรรม มาอยู่ที่นี่ได้ทำก่อสร้างสะดวกดี*

*ภาวนาเห็นนิมิตเป็นตัวคน ภายในจิตสมมติ นิมิตนั้นเป็น**พระอรหันต์ฉันข้าว** หลับตาเห็นความแยบคายของอาหารที่ฉันลงไป มีเมตตาจิตแก่แม่ชีมาก **เพราะคิดถึงแม่กวย** ให้ร่มแม่ชีไปประมาณ ๑๕ คน พร้อมด้วยมุ้งกางนอน จ่ายผ้าขาวแม่ชี**หนองผือ ถ้ำผู้ข้า ๑ ไม้กว่าๆ รวม ๒ อาวาส***

*ภาวนาเกิดความรู้แปลกๆ ถ้าจะโคจรไปทางอื่นไปง่ายสะดวก แต่เดินทางไกลไม่ได้ **เพราะป่วยชราพาธ***

***คั้นเอ็น** มีผลมาก โรคหาย ภาวนาสะดวกดี*

(คั้นเอ็น หมายถึง การนวดแบบที่เรียกว่า **จับเส้น** _ ปฐม)

๓ ส.ค. ๒๕ ถ้ำผู้ข้า

ถ้ำผู้ข้า *เยือกเย็นที่สุด วิเวกดีที่สุด พระโยคาวจรภาวนาได้ทั้งกลางวันและกลางคืน เป็นถิ่นที่รับรองพระโยคาวจรทั้งหลาย ที่โคจรมาจากจตุรทิศทั้ง ๔ พึ่งร่มพึ่งเย็นของคณะญาติโยมที่ก่อสร้างไว้แล้ว*

ฉะนั้นต้องเดี่ยวๆ ***เวียนมาพักเจริญสมณธรรมถ้ำผู้ข้าเสมอไป จนกว่าจะสิ้นชีวิต*** *สถานที่สัปปายะเจริญสมณธรรมระย่อระยองสะท้อนถึงจิตเสมอไป จิตใคร่ใช้ตบะอย่างยิ่ง ห่วงทำความเพียรเสมอไป ธรรมะในจิตเกิดขึ้นแปลกๆ ชอบเจริญวิปัสสนาโดยมาก ธาตุขันธ์ให้โอกาสทำความเพียร ไม่นั่งๆ นอนๆ ยืนๆ เดินๆ เสียเปล่า* ***วันเวลาเป็นเงินเป็นทอง อย่าให้ล่วงไปเสียเปล่า***

สมณะ *เป็นสมณะที่ดี รักษาความสงบ จิตไม่ส่งเดชฟุ้งซ่านไปตามอารมณ์ต่างๆ ให้เสียความสงบทางใจให้เสียไป*

*สานุศิษย์****คั้นเอ็น*** *ปรากฏว่า* ***เห็นอวัยวะภายในได้หมดทุกอย่าง*** *แต่อดเจ็บไม่ได้ เป็นโรคหายด้วยคั้นเอ็นโดยกว่ากินยา ร่างกายปกติ โรคชราพาธนั้นเป็นธรรมดาของสังขาร ภาวนาแนบเนียนดีกว่ายังเป็นหนุ่ม* ***เพราะคิดถึงความตายนั้นเสมอ มีความประมาทน้อย*** *หนุ่มประมาทมาก จิตเดินทางวิปัสสนาโดยมาก รู้เองเห็นเองของธรรมะทั้งปวง ความตายผ่านมาหลายครั้งเนื่องด้วย****โรคหัวใจวาย****โดยมาก ลืมเผลอสติโดยมาก การเทศนามีไวหารขึ้นหน้า โดยปฏิภาณ* ***เทศนามากทำให้แน่นหัวใจ นายแพทย์จึงบอกไม่ให้รับแขกและเทศนา***

๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕ ถ้ำผู้ข้า

*เมื่อคราวเราอยู่กับ**ท่านอาจารย์มั่น หัวยหีบ** จ.สกลนคร นั้น เราทรมานตนอย่างขนาดใหญ่ มีประการต่างๆ กำลังม้างกาย ประกอบจิตเด็ดเดี่ยว กล้าตาย ส่งเข้าภายใน **มารตัวสำคัญ คล้ายมันปัดออก แต่เราสละตายเข้าไป เกิดระเบิดใหญ่ภายในนั้น***

*ข้อ ๑. **ถือธรรมะนิสัยท่านอาจารย์มั่น จึงชนะได้***

*ข้อ ๒. **เราเข้าป่า หัดม้างกายอย่างเต็มที่** จนร่างกายเกิดวิบัติ จนกระดูกคล้ายๆ ออกจากกัน แม้เราเดินเสียงกรอบกราบ แต่นานไปหาย มีกำลังทางจิต*

*คราว**ท่านอาจารย์มั่น** ไปจุดศพ **ท่านอาจารย์เสาร์** ณ จังหวัดอุบลราชธานีนั้น เราเดินจงกรม ระลึกถึงท่านเป็นที่พึ่ง พร้อมทั้งอิทธิบาท ๔ ไม่ละซึ่งความเพียร*

มีมารกระทบ นอนสะพาน มีผู้หญิงไปหาโดยไม่ตั้งใจนั้น ครั้ง ๑

*มีพระหนุ่มฟ้อง**ท่านอาจารย์มั่น ท่านอาจารย์มั่น**ดุเอาประกาศต่อสงฆ์ ทำสังคายนาใหม่ ดังอย่างร้ายกาจทุกๆ คราว ตามที่พรรณนามานี้*

*คราวอยู่กะ**ท่านอาจารย์เสาร์** เรามาทรมานภาวนาใน**ถ้ำโพนงาม** นั้น ก็ร้ายกาจเต็มที่ ประกอบด้วย เสือ งู สัตว์ต่างๆ กับท่าน อาจเกิดวิบัติ แทบเอาตัวไม่รอด อยู่ถ้ำนั้น ในระยะหลายเดือนเกิดวิบัติ**เกือบปลงสังขาร***

มาเกิดวิบัติ ***มาจำพรรษากับท่านอาจารย์เสาร์ ณ วัดสุทธาวาส*** *จังหวัดสกลนคร นั้น ก็เกิดวิบัติเกือบเอาตัวไม่รอด ร้ายแรงมากทีเดียว*

พ.ศ. ๒๕๒๕ มาจำพรรษา ถ้ำผู้ข้า *เกิดธรรมะอัศจรรย์ เมื่ออายุ ๘๒ พรรษา ๕๗ เกิดความรู้แปลกๆ อาศัยกำลังสมถวิธี และวิปัสสนาวิธี แก้เรื่องหัวใจโต แก้หัวใจวาย แก้โรคนานาประการ เกิดมีพร้อมชราพาธไปต่างๆ* ***รู้สึกตัวเสมอว่าจะตายเร็วๆ*** *อยู่ด้วยกำลัง****นวด*** *และ****กินยา*** *จิตวิเวก กำลังภาวนาธาตุขันธ์ปกติ การเจริญภาวนา สมถะและวิปัสสนา เกิดธรรมรู้แยบคายมาก*

*อยู่ ณ กรุงเทพฯ ไม่ได้วิเวก รับแขก เทศนามากหัวใจวายเกือบตาย ที่บ้านจำพรรษา****คุณประเสริฐ*** *นั้นครั้งหนึ่ง เกิดจาก****โรงพยาบาลแพทย์ปัญญา*** *อีกครั้งหนึ่ง* ***มาจำพรรษาถ้ำผู้ข้า โรคจึงบรรเทามาดังนี้***

*มาอยู่ ณ ที่นี้ บุคคลดี อาหารดี อากาศพอทนอยู่ไปได้ เสนาสนะดี หมู่เพื่อนสหธรรมิกดี ญาติโยมดี แต่****ทำร่ม****ประจำเรื่อยๆ ไม่ท้อถอย และมีการปรับปรุงก่อสร้างใหญ่โต ดูแลพร้อม* ***หนองผือนาใน*** *การก่อสร้างให้เสร็จไป เพื่อยุวชนในกาละภายหลัง มีความเพียรโดยไม่จืดจาง พระเถรานุเถระมีเมตตาถึงกัน น่าปลื้มใจในเขตจังหวัดสกลนคร*

ไปเที่ยวอินเดีย *เห็นปาฏิหาริย์หลายอย่างในสถานที่ตรัสรู้ ตลอดจนเห็นสถานที่ปรินิพพานของพุทธองค์* ***ภาวนาทำจิตได้ง่ายกว่าอยู่เมืองไทย*** *เพราะพระอรหันต์ทั้งหลายท่านเมตตา ภาวนาการทำจิตได้เร็วกว่าอยู่เมืองไทย เข้าใจถึงอริยสัจเสมอไป กำหนด ๑๕ วัน กลับ*

เมืองไทยด้วยเครื่องบิน ล้วนแต่เป็นสถานที่เป็นมงคลทั้งนั้น ค่าพาหนะเดินทางเสียเงินไปมาก ***ดุจประหนึ่งว่าเราเกิดอินเดียมาหลายชาติ สร้างบารมีครั้งสุดท้าย มาเกิดเมืองไทย*** *ผู้คนพลเมืองหนาแน่น มีลัทธิร้อยแปดนักพรตในอินเดีย ประสบโจรลักถุงย่ามในที่พักรถไฟ*

เมืองไทยทำความเพียรจนหัวปอกหัวลอกจึงเห็นธรรม ไม่ง่ายเหมือนอยู่อินเดีย *นอนโรงแรมราคาสูง*

เกิดมาในโลกมนุษย์ ทุกข์มาก รู้สึกเป็นอย่างยิ่ง จึงพยายามเจริญสมณธรรม ให้สิ้นทุกข์ในชาตินี้ ทุกข์ ปัญจขันธ์ก็พออยู่แล้ว ทุกข์ภายนอกกลัวอันตรายทุกอย่างที่มนุษย์เบียดเบียนกัน ฆ่ากัน แย่งชิงกัน อาชีพ เพื่อลาภยศบ้าง สารพัดทุกอย่าง สุขแต่ผู้มีธรรมะเป็นเรือนของใจ ไม่มีธรรมะเป็นทุกข์อย่างยิ่ง

๒๒ ส.ค. ๒๕ ถ้ำผู้ข้า

คนมีธรรมะเป็นที่สบายของจิต คนไม่มีธรรมะข่มจิต เป็นทุกข์อย่างยิ่ง *เพราะแบกขันธ์ หาบขันธ์ ๕ ธรรมะความเกิดดับ แสดงเป็นอริยสัจอยู่เรื่อยๆ ไม่ขาดสาย พราหมณ์ผู้เพ่งอยู่ของความแปรปรวน ย่อมรู้ธรรม เห็นธรรม จิตอยู่ที่ไหน ย่อมรู้แจ้ง ณ ที่นั้น ดังนี้* ***ขยายปฏิภาค*** *มากไว้เช่นนั้น เห็นธรรมะอยู่เช่นนั้น ย่อมแก้ความสงสัย รู้ธรรม เห็นธรรมะอย่างสุขุมลุ่มลึก* ***จิตอย่าออกจากกาย เห็นแปรปรวนอยู่เรื่อยๆ***

พุทธศาสนาทำให้เชื่อกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ธรรมะไม่เป็นหมัน

เห็นความเสื่อมของร่างกายอย่างเดียว ไม่เห็นความเจริญเลย ความเกิดมี แล้วมีความเสื่อมไปจนตายของร่างกายดังนี้ ธรรมะสว่างโร่ทั้งกลางวันและกลางคืน ไม่มีปิดบังด้วยประการใดๆ

พระพุทธองค์ตรัสว่า ความสะดุ้งกลัวมีแล้ว ขนพองสยองเกล้ามีแล้ว ธาตุจะ **ตีลังกาเปลี่ยนภพ** ในระหว่างนั้น นับว่าขวัญเสีย แต่ให้ระลึกถึงตถาคตเรื่อยๆ ความกลัวจะหายไป เป็นวาจาพระองค์ซึ่งมีราคาสูง ที่แย้มมาจากน้ำพระทัยของพระองค์ เป็นพระมหากรุณาอย่างยิ่ง เพราะพระองค์ไม่กลัวตาย น้ำพระทัยพระองค์ถึงอมตธรรมดังนี้

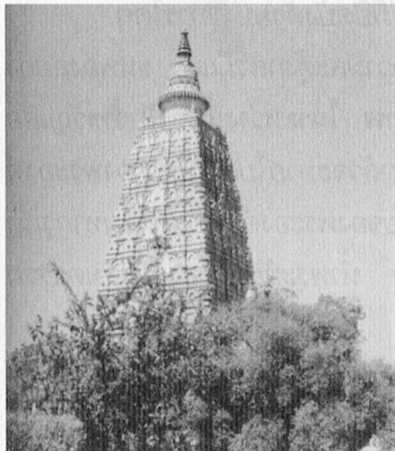
สังขารทั้งหลายเกิดมาแล้ว หันไปหาความตายอย่างเดียว ไม่ว่าสัตว์มนุษย์ สัตว์เดรัจฉาน และต้นไม้ ภูเขา ก็ดุจเดียวกัน **หันไปหาความตายด้วยธาตุขันธ์แปรปรวน** ดังนี้

ทำความเพียรเด็ดเดี่ยว ยิ่งเห็นอานิสงส์ใหญ่โต แล้วจะเกิดวิบัติ วิบัติแล้วจะเกิดภาวนาดี หมายความว่า ความดีความชั่วเป็นคู่กันไป เมื่อเห็นดีแล้วเห็นชั่ว เห็นชั่วแล้วเห็นดี มืดกับแจ้งเป็นคู่กัน **วิปัสสนู**กับ**วิปัสสนา**คู่กัน ทุกข์กับสุขเป็นคู่กัน

มนุษย์เป็นภูมิใหญ่ชั้นพิเศษ ได้ชื่อว่า**มนุษย์เป็นฐานะที่เลิศ** เป็นที่ประชุมใหญ่ ให้ร้ายให้ดีก็เป็นชาติมนุษย์ อินทร์ พรหม อบายภูมินรก...สู้มนุษย์ไม่ได้ มนุษย์มีฐานะอันเลิศ เลิศทั้งหญิง เลิศทั้งชายมีอยู่ในชาติเป็นมนุษย์นี้ทั้งนั้น แม้ปรารถนาใดๆ สำเร็จได้ในชั้นมนุษย์ **มนุษย์** แปลว่า **ใจสูง ใจกล้าหาญ** ทำบาป ทำบุญ ได้ทั้งนั้น เพราะ

หลวงปู่ได้รับนิมนต์ไปกราบพุทธสังเวชนียสถาน
ที่ประเทศอินเดีย ๒ ครั้ง ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ และ ๒๕๒๙

๑.

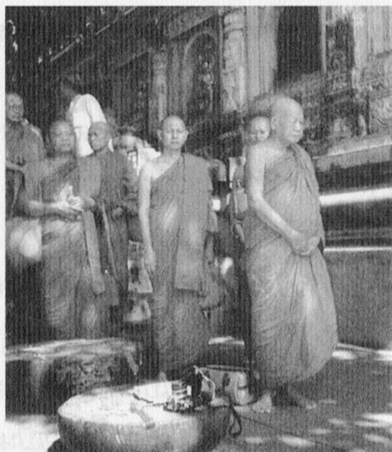
๒.

๓.

๔.

๑. เจดีย์พุทธคยา สถานที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้
๒., ๓. ภายในองค์พระเจดีย์
๔. เวียนเทียนรอบฐานบัวภายนอกองค์พระเจดีย์

บุคคลเกิดเป็นมนุษย์เป็นลาภอย่างยิ่ง ทั้งพบพระพุทธศาสนายิ่งลาภใหญ่ ปฏิบัติมรรคผลนิพพานได้

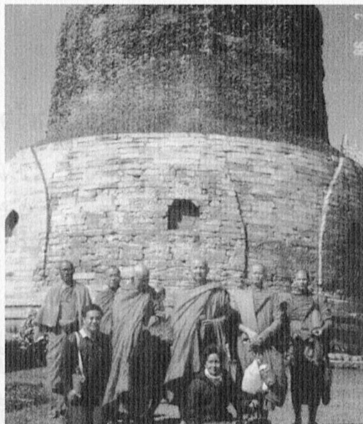
มนุษย์ทำจริง เห็นจริง ในอริยสัจ แจ้งชัดจนสำเร็จมรรคผล เป็นชาติที่เลิศวิเศษมากกว่าสัตว์อื่น กว่าภพอื่น ดังนี้ เว้นจากมนุษย์ไปแล้วไม่มี จะให้เป็นพุทธเจ้า พระปัจเจก พระสาวก ได้ดังนี้

ราคะ โทสะ โมหะ เป็นผลร้ายที่สุด ที่ฝังอยู่ในจิตมนุษย์ มนุษย์กระทำได้ทุกอย่าง มีอำนาจได้ มีเดชานุภาพได้ ไม่เหมือนสัตว์อื่น

มนุษย์ แปลว่า **ใจสูง ใจแกล้วกล้า** ประกอบด้วยความฉลาด ประดิษฐ์การงานได้ทุกอย่าง ยิ่งกว่าประเภทสัตว์อื่นในไตรภพ เป็นธาตุที่พอทุกอย่าง จึงปฏิบัติสำเร็จมรรคผลได้

ใจไม่ว่างจากความเพียร ใจเด็ดเดี่ยว จึงเป็นพุทธเจ้า พระปัจเจก พระอรหันต์ได้ สัตว์อื่นไม่ได้ ต้องอาศัยพุทธเจ้าสั่งสอน กล้าหาญ สร้างพระบารมีให้สำเร็จได้ไม่ท้อถอย ที่แยกออกจากมนุษย์ทั้งดีและชั่ว **มนุสสนิรยโก** เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน ที่มนุษย์ทำไม่ดี ทำบาป **มนุสสพุทโธ** พระปัจเจก พระอรหันต์ **มนุสสเทโว มนุสสพรหมา...**เหล่านี้เป็นต้น ล้วนแต่ทำความดีและชั่วในชั้นมนุษย์ทั้งนั้น เหตุนั้น **มนุษย์เป็นที่ประชุมใหญ่** ที่ออกจากชาติมนุษย์ทั้งนั้น ได้นามว่า **อคฺคํ มนุสฺเสสุ** มนุษย์เลิศ มนุษย์ไม่ใช่หินชาติ...ต่ำ เป็นชาติที่สูงสุด

๑.

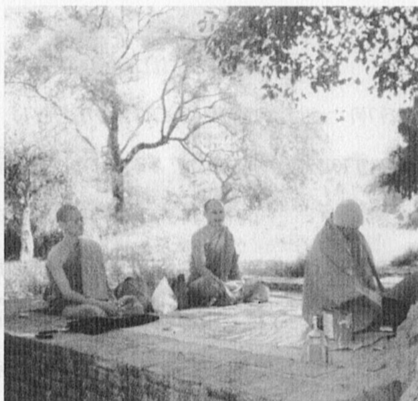
๒.

๓.

๔.

๑. **สารนาถ** ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน สถานที่แสดง
ปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์
๒. เวียนเทียนรอบ **คันธกุฎี** บนยอดเขาคิชกูฏ
๓., ๔. อยู่รุกขมูล ๒ วัน ๒ คืน ใต้ต้นโพธิ์ตรัสรู้ ที่**พุทธคยา**

มนุษย์อยู่ในท่ามกลาง ข้างบนเทวดา ข้างล่างอบายภูมิ ๔ ***มัชเฌมนุส*** มนุษย์อยู่ในท่ามกลางของชาติที่เกิด มนุษย์พบอริยสัจ จึงปฏิบัติสำเร็จอรหันต์ คล้ายๆ แม่ครัว แกงมันพอพริกพอเกลือ เอร็ดอร่อยมาก ไม่ควรเหยียบย่ำชาติที่เกิดของตัวให้ตกต่ำ ตกนรก เปรต อสุรกาย ไปได้ ***ควรพากันปฏิบัติในศาสนา*** เป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดี ควรแก่การจะได้รับมรรคผล ***มัชเฌวัน*** ท่ามกลาง เดินปฏิบัติสายกลางให้สำเร็จ ดังนี้ สัตว์ทั้งหลาย รู้จักกิน รู้จักนอน รู้จักสืบพันธุ์ รู้จักทำความดี ความชั่ว ไปนรก สวรรค์ ได้ทั้งนั้น มนุษย์นั้น***ระคน***ด้วยบุญ บาป ชื่อว่า "คน" ก็ได้ ชื่อว่า "มนุษย์" ก็ได้ ไม่ผิดแปลกกัน

มนุษย์โอนไปทางโลกีย์มากกว่าประพฤติศาสนา ที่จะเอาตัวรอดจากอบายภูมิ ๔ ได้ ฉะนั้น นักปราชญ์เลือกค้นเอา ประพฤติปฏิบัติเอา เอาความดีไปนิพพาน เอาความชั่วไปอเวจีนรก มนุษย์เป็นชาติที่สูงสุด ปรารถนาสมบัติอะไรก็ได้ทั้งสิ้น ไม่ตกต่ำเหมือนชาติอื่นๆ ภพอื่นๆ ภพเหล่านั้น***ธาตุไม่พอ*** เป็นชาติที่ขาดมรรคผลนิพพาน มนุษย์เป็นฐานะที่จะสร้างบารมีให้สำเร็จได้ ไม่มีความสงสัยด้วยประการใดประการหนึ่ง

อุบาสก เรียกว่า เป็นพ่อพระ ***อุบาสิกา*** เรียกว่า เป็นแม่พระ ***พระ*** แปลว่า ***ประเสริฐ*** ดังนี้

ธรรมชาติโลกีย์เป็นสถานถิ่นที่แปรปรวน เพราะไม่เที่ยง ***อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา*** ยักย้ายแปรผันอยู่เป็นนิตย์ ***ธรรมชาติโลกุตระ***เป็นสถานที่เที่ยงธรรม เป็นโลกเหนือโลกทั้งหลาย เป็นโลกที่เกษม เป็นโลกที่ไม่ตายเหมือนโลกมนุษย์

บันทึก...ธุดงค์...อินเดีย

> ไปเที่ยวอินเดีย. เห็นปูชนียสถานหลายแห่ง ไม่
สถานที่ตรัสรู้ ตลอดจนเห็นสถานที่ปรินิพพาน
ของพุทธองค์ ทำให้ [illegible] ว่าอยู่
เมืองไทย เพราะพระธรรมวินัย [illegible] เมืองไทย. ทำให้
การปฏิบัติ [illegible] ว่าอยู่เมืองไทย เจริญรุ่งเรือง [illegible]
[illegible] ทั้งหมด เจริญกว่าเมืองไทย [illegible]
[illegible] เป็นสถานที่เป็นมรดกทาง [illegible]. ส่วนพระ [illegible]
[illegible]
[illegible] เมืองไทย [illegible]
เมือง [illegible] อินเดีย
[illegible]
> เมืองไทย [illegible]
[illegible] เหมือนอยู่อินเดีย

> อยู่ประเทศอินเดีย พระ [illegible] ไม่ [illegible]
พระ [illegible] เพราะว่า [illegible]
[illegible]
[illegible]

บุคคลที่แลเห็นธรรม สิ่งที่แปรปรวนว่าเป็นของร้ายกาจ แล้วปฏิบัติศาสนา เดินมรรคให้ถึงมรรคผลนิพพาน แม้จะปริยายชาติมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด **โลกียะ** เป็นโลกที่แปรปรวนไม่เที่ยงธรรม เพราะทำตาม ราคะ โทสะ โมหะ **ตามมติกิเลสของตัว**

ถ้ำผู้ข้า ๑ ก.ย. ๒๕

เจริญ**กายานุปัสสนา** ตั้งแต่เท้าขึ้นถึงบนศีรษะ ตั้งแต่บนศีรษะถึงเท้า เป็น **ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา** ทำให้มากแล้ว ทำให้ชำนาญแล้ว ทำให้คล่องแคล่วแล้ว จะเกิด**นิพพิทาญาณ** คือความเบื่อหน่ายในอวัยวะทุกส่วน แล้วเจริญความเบื่อหน่ายให้มาก แล้วจะเกิด **วิราโค** แปลว่า สำรอก ออก ไม่ยินดีในกามคุณ มรคุณ จิตจะถึงความเกษม ไม่มัวเมาในกามคุณ

ที่จะ**เปลี่ยนภพ**ไปสู่ภพใหม่นั้น **มัจจุราชมายา**ทุกอย่างมันพอ จึงเข้าถึงความตาย ตายดีไปสวรรค์ ตายชั่วไปสู่ทุคติภพ มี ๒ อย่างเท่านั้น ถ้าสิ้นกิเลสแล้วก็ไปนิพพาน ไม่ปรารภเกิดในภพน้อยใหญ่

ถ้าเดินมรรคไม่พอ ยังคานิมิตดีและชั่วอยู่ เพราะอ่อนทางวิปัสสนา ล้างเช็ดกิเลสไม่หมด

ภาวนา ณ ถ้ำผู้ข้า เดินทาง**วิปัสสนา** จิตสว่างไสวดี ปรุโปร่งดี รู้แต่เท้าถึงศีรษะ ทวนขึ้นทวนลง อนุโลม ปฏิโลม เพ่งไตรลักษณ์ลบเล่ห์เหลี่ยมของกิเลสทั้งหลายให้เห็นอมตธรรม เห็นปกติ

ของจิต ให้จิตเป็น**อกุปธรรม** ไม่ให้จิตกำเริบ ให้รู้แจ้งแทงตลอดอยู่เป็นนิตย์ ***ด้วยกำลังวิปัสสนา ไม่ใช่กำลังวิปัสสนู***

พิจารณาการตายไปสู่ภพใหม่ จะเป็นกิริยาอย่างไร ในขณะที่ธาตุขันธ์จะตีลังกานั้นแหละ ใจหาย ขวัญเสีย เอา**สติ**ได้เป็นการดี ถ้าเอาไม่ได้ก็เสียท่าใหญ่โต ความรู้แจ้งแทงตลอดของ**อวัยวะ** เป็นสมบัติอย่างยิ่ง ***แลเห็นอริยสัจด้วยความจริง***

ถ้ำผู้ข้า ๔ กันยา ๒๕๒๕

ดีใจได้สงเคราะห์ แม่ชี... บ้านหนองผือ นาใน ๒ คราว พันกว่าบาท ครั้งแรก ๖๐๐ บาท ครั้งที่ ๒ ๕๐๐ บาท จ้างฉีดยา แม่เป็นมะเร็งทวารเบา **แม่**เบ่งอาตมาเป็นมนุษย์ กล่อมเลี้ยงดูอาตมาสืบตระกูล นี้พูดตามพระไตรปิฎก พระองค์ตรัส ***มนุษย์เกิดมาในโลก ไม่เคยเป็นพ่อเป็นแม่กันนั้นไม่มี*** ดังนี้

๗ ต.ค. ๒๕

อยู่บ้านผือ ภาวนาดีมากกว่าอยู่แห่งอื่น เพราะสถานที่พระอริยเจ้า ***ท่านอาจารย์มั่น ท่านอาจารย์เนียม*** ประทับอยู่ ณ ที่นั้นเป็นสถานที่เป็นมงคล สถานที่เตือนสติบ่อยๆ คล้ายอยู่กับ***ท่านอาจารย์มั่น*** ความรู้ธรรมะลึกลับสุขุมคัมภีรภาพ ฉะนั้น การบำรุงก่อสร้างจึงทำให้ถาวร มั่นคง รุ่งเรือง ให้สมฐานะกับสถานที่เป็นมงคล เทศนามีปฏิภาณดี บุคคลสอนง่าย อุบาสก อุบาสิกา กลัวเรามาก เพราะเราทรมานเขามาแต่ก่อน ดุด่าเขาไม่โกรธ อยู่ได้แต่ออกพรรษา เข้าพรรษา

อยู่ไม่ได้อากาศทับ **ถ้ำผู้ข้า** อากาศดี มีถ้ำเป็นมงคล **บ้านผือ**สงัดดีกว่า เกิดธรรมะ สถานที่วิเวกดีมาก พระเณรเราว่ากล่าวสั่งสอนได้

ถ้ำผู้ข้า ๒๔ ต.ค. ๒๕๒๕

มนุษย์เกิดมาในโลก มีบิดามารดา พี่ๆ น้องๆ และวัตถุข้าวของ ในปัจจุบันที่เกิดนั้น ประกอบด้วยจิตมีราคะ โทสะ โมหะเหล่านี้ พากันรักใคร่ เพลิดเพลิน เห่อกัน ฉะนั้น มีราคะ โทสะ โมหะ เพราะติดภพ ติดชาติ ติดโลกธรรม ๘ ประการ ไม่เพียงพอ อยากได้โน้น อยากได้นี้ ความพอความอิ่มในดวงจิตไม่เพียงพอ แม้แม่น้ำ ทะเล ยังรู้จักบก พร่อง หรือเต็ม ดังนี้ นี่แหละเป็นเรื่องตัณหาของโลก จึงพากันประพฤติทุจริตต่างๆ พากันทำบาปนานาประการ เมื่อบุคคลฟังโอวาทคำสั่งสอนพุทธเจ้า รู้สึกตัว ปฏิบัติมรรคผลให้เกิดขึ้นก็พ้นโลกไป ข้อนี้เป็นข้อลี้ลับ สุขุม จะต้องอบรมในศาสนาให้มากๆ เพื่อแก้สันดานที่หยาบๆ ของตนให้ถึงมรรคผล ให้เชื่อ**อริยสัจ**ความจริงของศาสนา นรก สวรรค์ นิพพาน มีจริงๆ ให้เกิดความเลื่อมใสในศาสนา

ผู้ที่จะเห็นมรรคผลนิพพานจริงๆ ต้องเพียร **ตปะ** ความเพียรอย่างยิ่ง ทรมานตัว นอนใจไม่ได้ เกียจคร้านไม่ได้ เพราะมรรคผลนิพพานมีจริงๆ ประมาทนั้นไม่ได้ ต้องเดินสายมรรค ๘ ประการ เป็นหนทางของพระอริยเจ้าและพุทธเจ้า พระปัจเจก อรหันต์ขีณาสพทั้งหลาย

ภาวนาถึงหลักอริยสัจ นิมิตแสดงออกมาให้ปรากฏรูปร่างเหมือนมนุษย์ที่บริสุทธิ์ ต่อนั้นน้อมนิมิตให้เป็นไตรลักษณ์ เพราะ

นิมิตนั้นจะแปรปรวนเป็นอาการต่างๆ จะติดดี **แก้ความดีให้เป็นอริยสัจ กลั่นกรองให้เป็นชาตินิพพาน** ข้อนี้สำคัญนัก

๒๔ ตุลาคม ๒๕๒๔ พักภูทอก ๓ คืน

ฝันลุยน้ำ ปั้นผ้าอาบน้ำ และลืมผ้า ต่อไปจะได้รับทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่ง ประกอบการก่อสร้าง ฝันตามที่ผ่านมาแล้ว ลุยน้ำลึกแต่ไม่ได้ลอยน้ำนั้น **น้ำ**แปลว่า**โอฆะ** เป็นกรรมมาจรให้ระวังตัว

พิจารณาภาวนาเดี๋ยวนี้ ไม่มีความฝัน เพราะก่อนนอนได้นอนหลบนิมิตทั้งหลาย เพราะเห็นว่านิมิตนั้นเป็นมาร เป็นตัวสังขาร จึงเอาไตรลักษณ์ล้างเช็ดให้บริสุทธิ์ก่อนนอน

ภาวนาไตรลักษณ์ทุกขณะจิต ให้เห็นภายในสว่างเสมอไป เป็นตัววิปัสสนา ล้างเช็ดให้จิตสะอาดทุกอิริยาบถ นั่ง นอน ยืน เดิน อย่าประมาทด้วยประการใดประการหนึ่ง

๑ พ.ย. ๒๕ ถ้ำผู้ข้า

กายานุปัสสนา กรรมฐาน ๕ เป็นมรรคที่จิตเดินถูกต้อง เร่งความเพียร**เดินมรรค** เป็นหนทางของพระอริยเจ้า

ร่างกาย อวัยวะ เป็นธรรมะที่แปรผันอยู่ในไตรลักษณ์ เมื่อเห็นความไม่จริงแล้ว ย่อมเห็นความจริงของอริยสัจ จิตไม่แปรผัน

เป็นอย่างอื่น แก้ไขเดินมรรคให้ถูกเป็นอันที่แล้วกัน เดินมรรคผิดแล้วยุ่งวุ่นวายใหญ่โต

๕ พ.ย. ๒๕๒๕ ถ้ำผู้ข้า

สมถะรับระงับนิวรณ์ได้ชั่วคราว เสวยความสุขด้วยความสงบ แต่กิเลสเกิดขึ้นอีก ส่วน**วิปัสสนา** รู้แจ้งแทงตลอด ทำให้สิ้นกิเลสได้ หัวใจไม่มีพิษมีภัยด้วยนานาประการ **จิตเกษม จิตอมตธรรม จิตอกุปธรรม** จิตไม่กำเริบ จิตคงที่เพราะจิตรู้แจ้งแทงตลอด

ไตรลักษณ์ม้างไปได้ทั้งไตรภพ มีอำนาจเหนือโลกีย์ โลกุตระ เป็นโลกหนึ่งต่างหาก

แก่ชราพาธ ร่างกายเหี่ยวแห้ง หมดยาง กำลังไม่ติดต่อ กำลังน้อย อ่อนเพลีย อิริยาบถผิดอนามัยแล้วไม่ได้ ธาตุแปรปรวนชักชวนให้ล้ม เดินไปมาคล้ายกับเด็กหัดเดิน ซวนหน้าซวนหลัง ไปไม่ตรง มีคนอื่นพยุงเรื่อยๆ เว้นจากพระคิลานอุปัฏฐากนั้นไม่ได้ ต้องบำรุงยาฉันเสมอ พอพยุงตัวไปได้ แต่จิตแน่นหนาในทางธรรมะ เพราะระลึกการตายเสมอ ความประมาทน้อย **แต่กำลังจิต กำลังโคจรสะดวก แต่ร่างกายเดินไม่ไหว**เหมือนยังหนุ่ม ชอบสันโดษ มักน้อยด้วยปัจจัย ๔ เพราะระลึกถึงความตาย จะสะสมไว้ทำไม รีบบริจาคยังมีชีวิตอยู่

การทำบุญต่ออายุ เห็นอานิสงส์ปัจจุบันเป็นอัศจรรย์อย่างใดอย่างหนึ่ง ฉะนั้น **พระยาพิมพิสาร** บำเพ็ญอุทิศถึงเปรต เปรตได้รับอนุโมทนาไปเกิดบนสวรรค์ การ**ทาน**มีแรงกล้าถึงขนาดนั้น

ภาวนา *จิตเดินถูกมรรคสะดวกมาก ไม่ขัดข้องด้วยประการใดๆ เพราะเป็นหนทางของพระอริยเจ้า เดินผิดมรรค ถูกนิวรณ์ครอบงำ จิตลำบากมาก*

อยู่ประเทศอินเดีย ภาวนาง่ายที่สุด *ไม่ต้องชำระนิวรณ์ ภาวนาจิตถึงอริยสัจเลยทีเดียว เพราะวิญญาณพระอรหันต์อุ้ม อินเดียเป็นต้นศาสนา พระอรหันต์นิพพานในที่นั้นมาก ช่วยพระ คนทุกข์ คนจน ท่านอุ้มชู*

พระโยคาวจรเจ้าทั้งหลายถือธุดงค์บริสุทธิ์ดีแล้ว เทพต้องไปเยี่ยม พระจะรู้ก็ตาม ไม่รู้ก็ตาม เทพไปเยี่ยม... ท่านอาจารย์มั่นพูด

ถ้ำผาบิ้ง *เป็นมงคล ๒ อย่าง พระอรหันต์อุบาลีนิพพานในที่นั้น ๑ มีนาครักษาอยู่ ณ ที่นั้น ๑ พระโยคาวจรเจ้าภาวนาจึงสะดวกมาก เป็นสถานที่เป็นมงคล* ***อาจารย์มั่น*** *จำพรรษาอยู่ ณ ที่นั้น รู้อภิธรรม ไปอื่นลืม?* ***ท่านอาจารย์สิงห์*** *สำคัญตนสำเร็จดุจ...พระโมคคัลลาน์*

ท่านอาจารย์บุญ *สำเร็จถ้ำ... อ.ผือ จ.อุดร*

ภาวนาธาตุนาเวง คิดถึงพระอริยเจ้า ภาวนาบ้านหนองผือ คิดถึงท่านอาจารย์มั่น ท่านเนียม ท่านทั้งสองเป็นพระอริยเจ้า

ความสันโดษ*นั้นเบากาย เบาใจ เพราะไม่มีการสะสมปัจจัย ๔ จะสะสมไว้ทำไม ญาติโยมเขาเลี้ยงอยู่แล้ว ลาภเหลือแหล่ มีโอกาส* ***ภาวนาให้ยิ่ง***

๘ พ.ย. ๒๕ ถ้ำผู้ข้า

อยู่ ณ **ถ้ำผู้ข้า** ภาวนาสงัดดี ศิษย์เอาใจใส่อุปัฏฐากดี อาหารดี อากาศดี อยากเจ็บเวลาฝนตก สนใจในการภาวนามาก เกิดความรู้แปลกๆ ละเอียดสุขุม สถานที่เป็นมงคล ญาติโยมว่าง่ายสอนง่าย ภาวนาถึงหลักของจิต เพ่งนิมิตให้ละลายเป็น ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา แต่ไม่ฝัน **เพราะภาวนาล้างอนุสัย เพ่งร่างกายปรุโปร่งตลอดทั่วไปของร่างกายและลึกซึ้ง**

จิตหายสงสัยทางนิวรณ์ ไม่รับนิมิตพิจารณา เพราะนิมิตเป็นตัวสังขาร

อาพาธค่อยหายไปเรื่อยๆ เพราะ**คั้นเอ็น** แต่เดินทางไกลไม่ได้ เจ็บขาข้างขวา แน่นหัวใจ มักมีบ่อยๆ ไม่อยากอาหาร กินไปก็พอกิน มักเวียน เป็นลมเป็นบางวัน ลุกนั่ง - เดินลำบาก เดินคล้ายเด็กหัดเดิน เพราะชรา อวัยวะบกพร่อง กำลังน้อย อ่อนเพลีย ต้องเปลี่ยนอิริยาบถบ่อยๆ นั่งนานเส้นตึง **อายุแก่เท่าไรยิ่งเห็นความลำบากของร่างกาย**

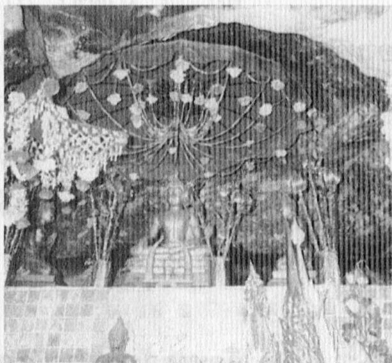
พิจารณาตามเรื่องของสังขาร แต่อย่าทิ้งไตรลักษณ์ ลบล้างให้หายไป อย่าปรุงมันขึ้นมา เห็นความไม่เที่ยง แล้วเห็นเที่ยงของอริยสัจ

ถ้ำเจ้าผู้ข้า อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร
หลวงปู่มาจำพรรษาในปี พ.ศ.๒๕๑๗ และ ๒๕๒๕

๑.

๒.

๓.

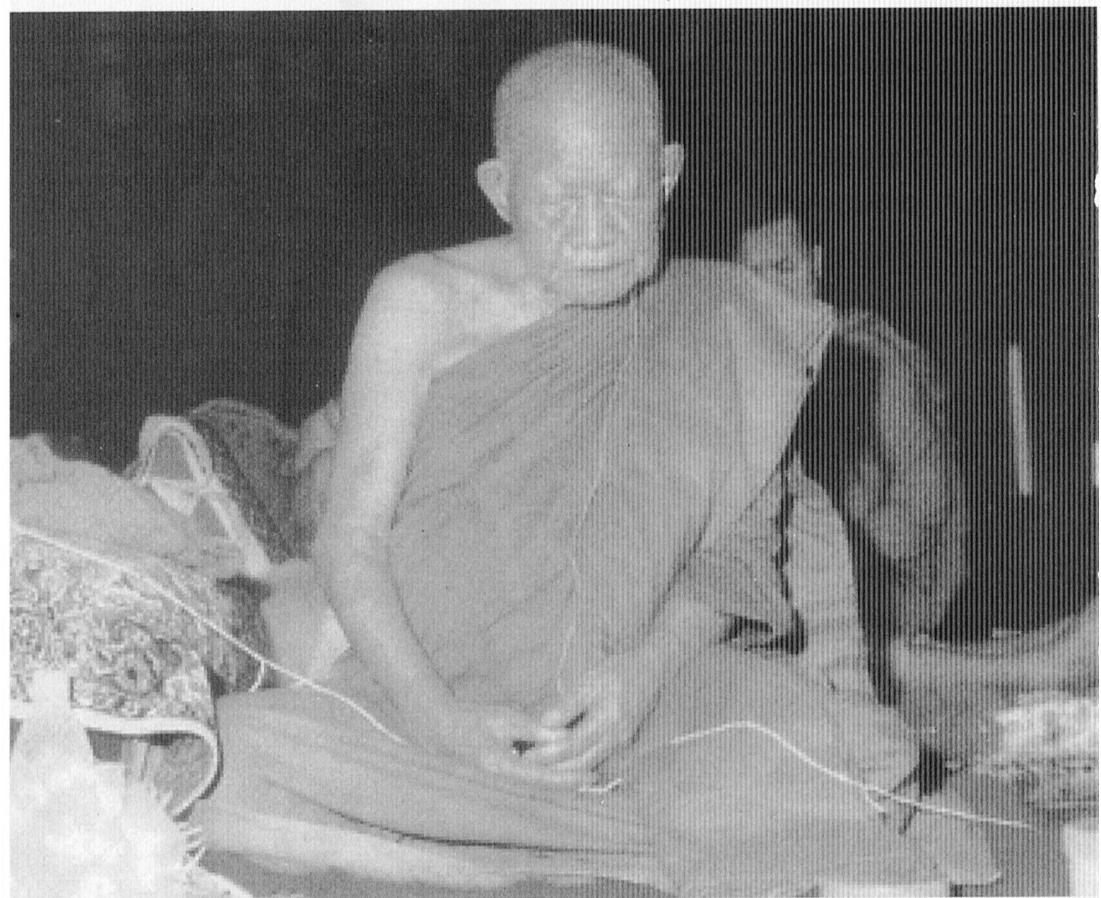
๔.

๑. หลวงปู่มาคุมการต่อเติมลานถ้ำให้กว้างขึ้น
๒. กลดสีแดงเหนือเศียรพระพุทธรูป เป็นสัญญลักษณ์ของหลวงปู่ จัดทำมอบให้เฉพาะวัดที่ท่านเคยภาวนา เห็นว่าเป็นสถานที่มงคล
๓. กุฏิที่หลวงปู่จำพรรษา ปี ๒๕๒๕
๔. ศาลาที่หลวงปู่ต่อเติมในปี ๒๕๑๗ ให้กว้างขวางขึ้น

ภาค ๙ : ช่วงสุดท้ายแห่งขันธ์

๑๖๑.

ช่วงปัจฉิมกาลของหลวงปู่

บัดนี้จัดได้ว่าเป็นช่วง**ปัจฉิมกาล** ของ**หลวงปู่** เพราะในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่จำพรรษาที่ **ถ้ำเจ้าผู้ข้า** นั้น **หลวงปู่** อายุ ๘๒ ปี อายุพรรษา ๕๘ **หลวงปู่**ท่านชราภาพมากแล้ว

เมื่อสมเด็จพระบรมครู...สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงปลงพระชนมายุสังขาร เสด็จเข้าสู่มหาปรินิพพานนั้น ก็มีพระชนม์เพียง ๘๐ พรรษาเท่านั้น

หรือแม้แต่ **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** พระอาจารย์ใหญ่และบูรพาจารย์ของ**หลวงปู่หลุย** ก็ละสังขารไปเมื่ออายุ ๘๐ ปีพอดี

องค์**หลวงปู่หลุย** ท่านมีอายุเกินกว่าแปดสิบปีแล้ว แต่ท่านก็ยังเมตตานำพระเณร อุบาสก อุบาสิกา และญาติโยมสวดมนต์ทำวัตรเช้าทำวัตรเย็น ตลอดจนเทศนาอบรมสั่งสอน และนำภาวนามิได้ขาด

เรื่องการสวดมนต์ ทำวัตรเช้า - เย็น นั้น หลวงปู่ท่านมีแบบฉบับของท่านเอง โดย**หลวงปู่**ท่านจะเป็นองค์นำในการกล่าวน้อมนำให้รำลึกถึงคุณของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างซาบซึ้งก่อน แล้วจึงให้สวดเป็นภาษาบาลีต่อไป

(ดูรายละเอียดในหนังสือ **บทไหว้พระสวดมนต์ และธรรมเทศนา** ของหลวงปู่หลุย จนฺทสาโร)

ถึงแม้ว่า **หลวงปู่** จะเจริญด้วยวัยอันสูงยิ่ง และมีสภาพสังขารดังที่**หลวงปู่**บันทึกไว้ว่า ***"...คำนวณชีวิตเห็นจะไม่ยั่งยืน ร่างกายบอกมา***

เช่นนั้น ทำให้เวียนศีรษะเรื่อยๆ แต่มีสติระวังอย่าให้ล้ม มีคนอื่นพยุงเสมอ...”

และ *“...ธาตุขันธ์ทำให้วิงเวียนอยู่เรื่อยๆ คอยแต่จะล้ม ต้องระวังหน้า ระวังหลัง...”*

แม้กระนั้น**หลวงปู่** ก็ยังมีเมตตาไปโปรดเยี่ยมลูกศิษย์ตามที่ต่างๆ บ่อยครั้ง โดยทุกครั้งจะไปวันละหลายๆ บ้าน และทุกๆ บ้านมักจะอบรมเทศน์ เป็นเวลาครึ่งชั่วโมงเป็นอย่างน้อย

คุณหญิงสุรีพันธุ์ เขียนเกี่ยวกับ **หลวงปู่** ในระยะนี้ว่า :-

“นึกถึงวัย นึกถึงสังขาร ผู้ที่มีอายุปานนั้นแล้วควรจะพักผ่อนได้แล้ว แต่กลับมาเหน็ดเหนื่อยอย่างยิ่ง ท่านไม่น่าจะปฏิบัติภารกิจเช่นนี้ได้ไหว แต่**หลวงปู่**ก็ยังคงมีเมตตาอยู่เช่นนั้นเสมอมา **บำเพ็ญตนดุจเหล็กไหล ไปมาคล่องแคล่วว่องไว** แทนที่ลูกศิษย์จะเป็นฝ่ายมากราบนมัสการเยี่ยมท่าน ท่านกลับไปเยี่ยมลูกศิษย์เสียเอง...!”

ข้อเขียนของ**คุณหญิงฯ** มีต่อไปว่า “เมื่อดูจากภายนอก ท่านเป็นเสมือนบุรุษเหล็ก แต่จากบันทึกที่ค้นพบ ปรากฏว่า องค์ท่านเองกลับเหน็ดเหนื่อยยิ่งนักดังที่ว่า **...เราสละชีวิตให้ญาติโยมมาดูดกินเลือดเนื้อของเรา...”**

มีอยู่หลายครั้งที่หลวงปู่สารภาพกับศิษย์ใกล้ชิดว่า การเทศน์ก็ดี การอบรมก็ดี ดูดกินกำลังของท่านไปหมด จนแน่นหน้าอกแทบหายใจไม่ออก แต่ท่านก็อดทนทำ ด้วยว่าเป็นกิจของศาสนา และด้วยเมตตาสั่งสอนญาติโยมทั้งใกล้ ทั้งไกล ทุกแห่งหน

“...เราสละชีวิตให้ญาติโยมมาดูดกินเลือดเนื้อของเรา...”

๑๖๒.

จำพรรษาที่ภูทอก จ.หนองคาย

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร จำพรรษาที่**วัดเจติยาคีรีวิหาร (ภูทอก)** กิ่งอำเภอศรีวิไล จังหวัดหนองคาย ๒ พรรษา คือในพรรษาปี พ.ศ. ๒๕๒๖ และ พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นพรรษาที่ ๕๙ และ ๖๑ ของท่าน

ท่านผู้อ่านคงทราบดีแล้วว่า **ภูทอก** เป็นวัดของ**ท่านพระอาจารย์จวน กุลเชฏฺโฐ** ศิษย์สำคัญในสาย**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** อีกองค์หนึ่ง

หลวงปู่หลุย เคยมาวิเวกที่ภูทอกหลายครั้ง แต่ปี ๒๕๒๑ เป็นต้นมา และท่านก็ได้รับนิมนต์มาในงานกฐินบ้าง งานทอดผ้าป่าบ้าง รวมทั้งมาแสดงธรรมในโอกาสงานบุญต่างๆ

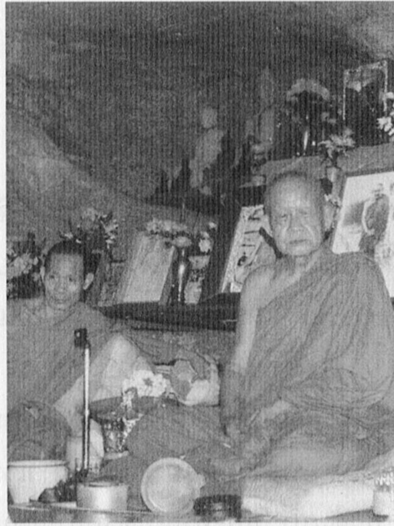
การมาจำพรรษาครั้งนี้ ได้พบบันทึกของท่าน ดังนี้ :-

*"**ภูทอก** ซึ่งมาอยู่ใหม่ๆ **วันที่ ๒๒ ต.ค. ๒๕***

ภาวนามีชีวิตอยู่ต่อดี เป็นสถานที่เป็นมงคล ภาวนาอวัยวะปรุโปร่งดี สงัด วิเวกดี... มีเทพศักดิ์สิทธิ์ประทับอยู่ บุคคลยังภาวนายังไม่เป็น ไปยุ่งอยู่กับการงาน ค่าครองชีพ ยังไม่เห็นอานิสงส์ของศาสนาเต็มที่ ขาดครึ่งๆ กลางๆ การก่อสร้างถาวรมาก เทียบกับวัดเอราวัณ ถ้ำผาปู่ ถ้ำขาม ถ้ำผาบิ้ง"

วัดเจติยาคีรีวิหาร (ภูทอก) อ.ศรีวิไล จ.หนองคาย

- *หลวงปู่อยู่จำพรรษา ๒ ครั้ง ในปี ๒๕๒๖ และ ๒๕๒๘ ในภาพเป็นการรับกฐินปี ๒๕๒๘*
- *เจดีย์พิพิธภัณฑ์พระอาจารย์จวน กุลเชฏฺโฐ และภูเขาเบื้องหลังที่เห็นเป็นชั้นๆ เยื้องข้างล่างก้อนเมฆก้อนใหญ่ คือ **ภูทอก** มี ๗ ชั้น*

"สร้างถาวรมั่นคงดี รุ่งเรืองดี ทันสมัยนิยม แม้...สิ้นเงินเป็นล้านๆ ทีเดียว เราเทศน์ไปดูเหมือนไม่เข้าใจเท่าไร"

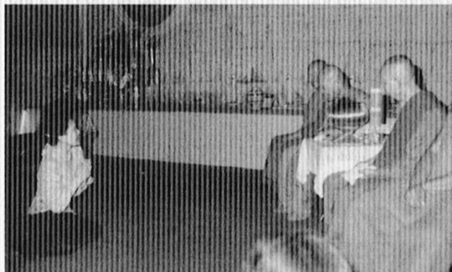
*"**ต่ออนาคตจะเป็นเจดีย์ที่สำคัญของประเทศไทย เป็นที่อัศจรรย์แห่งหนึ่งของประเทศไทย** ทัศนาจรของคนต่างจังหวัด จะหาสมภารเหมือน**ท่านอาจารย์จวน** ยากนัก เพราะพุทธศาสนิกชนเลื่อมใสท่านมาก หาเงินก่อสร้างและปกครองพระภิกษุ เณร ได้ดียิ่งกว่าเรา"*

จากบันทึกในเชิงทำนายเหตุการณ์ข้างหน้าของ**หลวงปู่**ที่บอกว่า **"ต่ออนาคตจะเป็นเจดีย์ที่สำคัญ..."** นี้ ต่อมาภายหลังจากที่**ท่านพระอาจารย์จวน** มรณภาพด้วยอุบัติเหตุเครื่องบินตกที่จังหวัดปทุมธานี บรรดาลูกศิษย์ลูกหาก็ได้สร้างเจดีย์อนุสรณ์ของท่านขึ้น ดังที่ **คุณหญิงสุรีพันธุ์** ได้บันทึกไว้ว่า :-

"ขณะนั้น เดือนตุลาคม ๒๕๒๕ ความคิดที่จะสร้างเจดีย์โดยเสด็จพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังเพิ่งเริ่มต้น ยังมิได้มีการหาทุนมาเพื่อสร้างเลย เพราะบรรดาศิษย์กำลังกังวลเรื่องจะช่วยจัดสร้างเจดีย์ถวาย**หลวงปู่ฝั้น** ให้เสร็จสิ้นก่อน และเราก็มีความคิดสั้นๆ เพียงว่า จะทำเจดีย์เพียงแค่ ๓ - ๔ ล้านบาท และความจริงเงิน ๓ - ๔ ล้านบาท สำหรับเราในปี ๒๕๒๕ นั้น ก็ยังเป็นเรื่องเกินฝันอยู่เหลือเกิน

ไม่มีใครคิดว่า สุดท้าย **เจดีย์พิพิธภัณฑ์ท่านอาจารย์จวน กุลเชฏฺโฐ** จะใช้ทุนในการก่อสร้างไปถึง ๑๗ ล้านบาท มีความสูงจากพื้นดินเดิมถึงยอดเจดีย์ถึง ๓๗ เมตร...! และ**หลวงปู่ท่านเขียนไว้แต่ครั้งนั้น...!** คงต้องยืมคำของท่านที่ท่านกล่าวบ่อยๆ นั่นเอง มารำพึงในวันนี้... **น่าอัศจรรย์นัก...!"**

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จไปพระราชทานรูปปั้นเหมือน ท่านพระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ
ณ ภูทอก เมื่อ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๖
และ **หลวงปู่หลุย** เป็นประธานสร้างเจดีย์พิพิธภัณฑ์

บันทึกของ**หลวงปู่**คราวจำพรรษาที่**ภูทอก** มีต่อไปว่า : -

“ภาวนาข้างบน (หมายถึงบนภูเขา) ดี ข้างล่างภาวนาไม่ค่อยดี ที่เราผ่านมาแล้ว ปรากฏเป็นอัศจรรย์

ถ้ำผาปู่ *๑* ***ถ้ำขาม*** *๑* ***ภูทอก*** *๑* ***ถ้ำเอราวัณ*** *๑* ***ถ้ำผาบิ้ง*** *๑* ***ถ้ำมโหฬาร*** *๑ ทุ่มเทเงินการก่อสร้างมากมาย ของประเทศไทยน่าอัศจรรย์ เป็นหลักวัดป่าที่วิเวกของประเทศไทย เป็นขวัญตาขวัญใจของประเทศไทย ชาวพุทธศาสนิกชนทัศนาการ ต้องเลือกอาจารย์ที่สำคัญอยู่จึงสมกับฐานะของถ้ำที่เป็นมงคล*

ภูทอก *เป็นสถานทัศนาจรหลายแห่ง มีสถานที่ใกล้ๆ กัน สะดวกแก่พระโยคาวจรเจ้าเจริญภาวนา ล้วนแต่บุคคลเป็นเศรษฐีการก่อสร้างทั้งนั้น”*

ภูทอก อยู่ห่างกรุงเทพฯ ประมาณ ๘๐๐ กิโลเมตร เส้นทางเข้าสู่ภูทอกในสมัยนั้นค่อนข้างลำบาก ขณะนั้น**หลวงปู่หลุย**มีอายุ ๘๔ ปีแล้ว ท่านก็ยังแสดงพระธรรมเทศนาเกือบทุกวัน อบรมพระเณรตลอดจนผู้ที่มีศรัทธาแรงกล้าที่ได้ติดตามท่านไปด้วย

ท่านได้นำพระเณรขึ้นไปบำเพ็ญภาวนาอยู่บนวิหารยอดภูทอกชั้นที่ ๕ เป็นเวลากว่าเดือน ในระยะนั้นธรรมะของ**หลวงปู่**มีมาก ซึ่งท่านก็ได้บันทึกไว้ (ไม่สามารถนำมาพิมพ์ในที่นี้ได้หมด) ขอคัดลอกมาเพียงเศษเสี้ยวเล็กน้อยเท่านั้น ดังนี้ : -

“เร่งความเพียรเข้าไป เส้นเอ็น กระดูก ปีติไล่กิเลสออกจากดวงจิต อำนาจวิปัสสนาฟอกหัวใจให้สะอาด”

"อุบายกิเลสมีนานาประการ ***มรรค*** *ทำให้มาก ให้รู้เท่าทันกับกิเลส* ***ไตรลักษณ์****ตัดกระแสกิเลสทั้งหลายให้ขาดจากดวงจิต หัวใจเปลี่ยนแปลง****อวิชชา****ให้เป็น****วิชชา*** *เรื่องนี้ควรสนใจ* ***เพราะมันเดินถูกมรรค****"*

"ชอบสวยงาม พิจารณาให้เป็น ***อสุภะ*** *- ไม่งาม ของอวัยวะทุกส่วน ดำเนินเข้าไปดู จักเห็นความเป็นจริงของอริยสัจ"*

"รู้แจ้งอวัยวะของร่างกายยิ่งกว่าเก่า ละเอียดกว่าเก่า ด้วย ***ไตรลักษณ์ ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา*** *ขยายธรรมะรู้ทั่วไป ระงับ****นิวรณ์****ได้ รู้เองเห็นเอง เป็น****ปัจจัตตัง ปฏิภาค*** *และ****วิปัสสนา****ผสมกันแต่****วิปัสสนา****มากกว่า****สมถะ****"*

"พิจารณาการตาย *เกิดสะกิดใจว่าจะต้องตายง่าย อายุไม่ยืนนาน บอกมาเรื่อยๆ เร่งความเพียรมากก่อนตายเพื่อให้ชำนิชำนาญเพื่อเข้าจิต สู้การตาย ข้อนี้สำคัญมากกว่าอย่างอื่น"*

"ทำวิปัสสนามากกว่าทำปฏิภาคนิมิต ให้จิตรู้เองเห็นเอง ไม่มีความอาลัยในชีวิต พิจารณาความตายอยู่เรื่อยๆ เพื่อให้ชำนาญเข้าสู่อารมณ์แห่งความตาย*"*

ภาพถ่ายจากยอดบนสุด ชั้น ๗ ของภูทอก เมื่อคราวที่คณะเรานำผ้าป่าไปทอด

๑๖๓.

ผลของการให้ทาน

เทศน์ของ **หลวงปู่หลุย** บ่อยครั้ง จะกล่าวถึง**การให้ทาน** ซึ่งไม่เฉพาะแต่คำเทศน์เท่านั้น ท่านยังปฏิบัติเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่พระเณร อุบาสก อุบาสิกา อีกด้วย

หลวงปู่กล่าวว่า อานิสงส์ของการให้ทานนั้น จะมีผลให้ผู้บริจาคทานมีฐานะร่ำรวย อย่างเช่น **พระเวสสันดรในพระไตรปิฎก** และจะอุดหนุนให้ตัวเราสบาย ซึ่งย่อมเห็นอานิสงส์นี้ได้ในชาติปัจจุบัน

หลวงปู่ได้บันทึกอานิสงส์ของการให้ทาน ซึ่งส่งผลมาถึงองค์ท่านดังนี้ : -

"...เงินฝากธนาคาร ช่วยอาหารพระเณรวัดป่าที่กันดารนั้น ยิ่งปลื้มใจ หาที่สุดมิได้ มีตบะความเพียรอย่างยิ่ง และมีศาลาเกิดขึ้นทุกวันนี้ก็เพราะอนุเคราะห์หมู่เพื่อนสหธรรมิกนั่นเอง ก็ด้วยอานิสงส์อันนี้แหละอุดหนุน จึงมีชีวิตประทังตัวอยู่ทุกวันนี้"

เงินฝากธนาคาร ตามบันทึกของ**หลวงปู่**นั้น ได้มาจากไหน? ก็ได้มาจากปัจจัยที่บรรดาญาติโยม บรรดาลูกศิษย์ถวายท่านนั่นแหละ

โดยอัธยาศัยส่วนองค์ของ**หลวงปู่**แล้ว ท่านเป็นผู้มัธยัสถ์ประหยัดมาก ด้วยท่านชอบ**ธุดงควัตร** จึงฝึกหัดให้มีชีวิตอยู่อย่างประหยัด อย่างไม่กังวลต่อความอัตคัดขัดสน

ดังมีเรื่องเล่าที่ว่า **"น้ำปลาขวดเดียว เป็นกับข้าวที่ท่านฉันได้ทั้งพรรษา"**

ดังนั้น ปัจจัยที่บรรดาศรัทธาถวาย**หลวงปู่จึงเกิดอานิสงส์ผลบุญถึง ๒ ชั้น คือ บุญที่เกิดจากการถวายปัจจัยหลวงปู่ ชั้นหนึ่ง กับบุญที่เกิดจากหลวงปู่นำปัจจัยนั้นไปเพื่อการสงเคราะห์พระเณรในป่ากันดาร อีกชั้นหนึ่ง**

หลวงปู่ ได้จัดตั้ง **"มูลนิธิจันทะสาโร"** ขึ้น ให้นำดอกผลส่งไปช่วยเป็นค่าอาหารสำหรับวัดป่าในที่ทุรกันดารและขาดแคลน

นอกจากจะช่วยพระเณรในด้านปัจจัยแล้ว การช่วยเหลือในลักษณะอื่นๆ ก็ถือว่าเป็น "ทาน" อีกชนิดหนึ่ง ดังบันทึกของท่านดังนี้ :-

"เราได้แลกโวหารเทศนาหาเงินช่วยการก่อสร้าง ช่วยเพื่อนสหธรรมิก นี้ก็เห็นอานิสงส์เหมือนกัน การให้ทานร่ำรวยเหมือนพระเวสสันดร มีอานิสงส์ตามที่ท่านกล่าวไว้ในพระไตรปิฎก"

๑๖๔.

ชอบเล่าเรื่องหลวงปู่ชอบ

หลวงปู่หลุย มักจะมีเรื่องต่างๆ เล่าให้ญาติโยมและลูกศิษย์ฟังเสมอๆ ประกอบกับคำสั่งสอนอบรมของท่าน

เรื่องหนึ่งที่**หลวงปู่**มักจะกล่าวถึงก็คือ คำสรรเสริญสหธรรมิกของท่าน คือ **หลวงปู่ชอบ ฐานสโม** ว่า มีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว มีธรรมคมในฝัก สันโดษ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีของพระโยคาวจรเจ้าในสมัยปัจจุบัน

ตัวอย่างหนึ่งที่**หลวงปู่**ยกขึ้นมาเล่า ว่า ในสมัยหนึ่ง **หลวงปู่ชอบ** ธุดงค์เข้าไปในป่าทึบ ทางเดินนั้นเป็นทางเปลี่ยว หนทางนั้นมีเสือกินคนหลายรายแล้ว กลางคืนนั้นท่านเดินเข้าไปคนเดียว แม้ญาติโยมจะห้ามปรามหรือทัดทานอย่างไร **ท่านก็ดื้อไป**

หลวงปู่ชอบ ไปพบเสือใหญ่ลายพาดกลอนร้องขึ้นบนทางข้างหน้าท่าน ๑ ตัว ข้างหลังอีก ๑ ตัว ท่านจึงเข้าสมาธิอยู่ ณ ที่นั้นราว ๑ ชั่วโมง พอออกจากสมาธิแล้วจึงออกเดินต่อไป

ตอนเช้า ท่านออกบิณฑบาต ญาติโยมทั้งหลายเห็นเป็นอัศจรรย์ที่ท่านเดินกลางคืนในป่าโดยที่เสือไม่ทำอันตรายท่าน

ความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ของ**หลวงปู่ชอบ** เป็นเรื่องที่**หลวงปู่**มักนำมากล่าวให้ญาติโยม ลูกศิษย์ ได้ฟังเสมอๆ

เหล่านี้เป็นการยืนยันถึงอุปนิสัยการถ่อมองค์ของหลวงปู่ ที่มักจะเล่าและยกย่องครูบาอาจารย์องค์อื่นมากกว่าจะกล่าวถึงองค์ท่านเอง

๑๖๕.

จำพรรษาที่สำนักสงฆ์ ก.ม. ๒๗ ดอนเมือง

ในพรรษาปี พ.ศ. ๒๕๒๗ **หลวงปู่หลุย** จำพรรษาที่ **สำนักสงฆ์ ก.ม. ๒๗ ดอนเมือง** ในปีนี้**หลวงปู่**มีอายุ ๘๓ ปี พรรษา ๖๐

แม้ที่พักสงฆ์แห่งนี้จะมีเสียงรบกวนอยู่ตลอดเวลา แต่**หลวงปู่**ก็หาได้ทิ้งเรื่องการภาวนาไม่ กลับมุ่งหน้าเข้าหาการภาวนาอย่างจริงจัง ดังบันทึกส่วนหนึ่งของท่าน ดังนี้ : -

"การภาวนาเมื่อว่างเครื่องบินแล้ว สงัดดี วิเวกดี พิจารณาร่างกายแจ่มแจ้งดี ของอวัยวะร่างกายตั้งแต่ขาต่อไปถึงหน้า สละชีวิตโดยเฉพาะเอกเทศอย่างหนึ่ง พยายามให้สละซากความเป็นความตาย ณ ที่นั้นให้ชำนิชำนาญ ทำให้มากจะเกิดปาฏิหาริย์ใหญ่ เห็นธรรมเป็นอัศจรรย์อย่างใดอย่างหนึ่ง สละกิเลสทั้งหยาบ ทั้งอย่างกลาง อย่างละเอียด มีในนั้นเสร็จ กลั่นเอาความไม่ตายจากที่นั้นเป็นตัวนิพพาน เมื่อก่อนไม่เที่ยงเช่นนั้น จะเห็นตอนที่ไม่ตาย อมตธรรมอย่างสุขุมลึกลงไปเป็นสำคัญ"

"เร่งความเพียร นอนไม่หลับ เพราะมีปีติล่อใจ รักใคร่ภาวนาเรื่อยๆ ลืมมืดลืมค่ำ แต่มีการอ่อนเพลีย การนอนไม่หลับ แต่ความรู้

ความฉลาดก้าวหน้า ใครในวิปัสสนาวิธี นิสัยย่อมเป็นไปเช่นนั้น นอนดึกๆ ทุกคืน ทำให้เพลินทางธรรมมาก"

"เจริญภาวนาสะดวก ม้างกายให้เห็นทั่วด้วยวิปัสสนาอย่างเดียว สมถะมีการทำน้อยไป เพราะที่อยู่ไม่วิเวก"

ภาพที่สำนักสงฆ์ กม.๒๗ ดอนเมือง

๑๖๖.

พระมหากรุณาธิคุณ

ในระยะหลังนี้ **หลวงปู่หลุย** ได้ไปวิเวกที่ **สำนักสงฆ์เย็นสุดใจ** อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้วย

ในระหว่างนั้น **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**

หลวงปู่ จึงมีโอกาสได้เข้าเฝ้า ดังที่ท่านบันทึกไว้ดังนี้ : -

*"อยู่**หัวหิน** อยู่ใกล้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แล้ว มักจะเกิดธรรมแปลกๆ เป็นอัศจรรย์ เป็นเพราะทั้งสองพระองค์ทรงมีพรหมวิหารอยู่ในน้ำพระทัยของพระองค์ ทั้งสองพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ และพระราชินีที่เพียบพร้อมทุกอย่าง ไม่ทรงทิ้งธรรม เป็นคนมีบุญเสด็จอวตารมาจากสวรรค์มาเกิด มาบริหารชาติ มาทำนุบำรุงศาสนาให้เจริญ ประเทศไทยไม่สิ้นจากคนดี **นี้เป็นอัศจรรย์ประการหนึ่งของประเทศไทย**"*

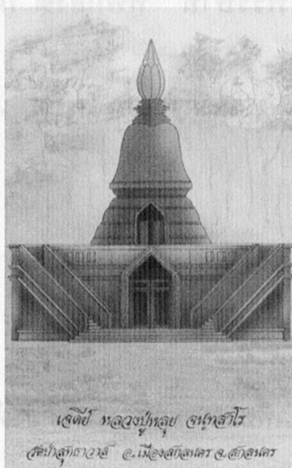
หลวงปู่ มักจะอบรมบรรดาลูกศิษย์ ทั้งพระ เณร อุบาสก อุบาสิกา ให้รู้สึกรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของ**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ** อยู่เสมอ โดยองค์ท่านเองเขียนไว้ในบันทึกว่า : -

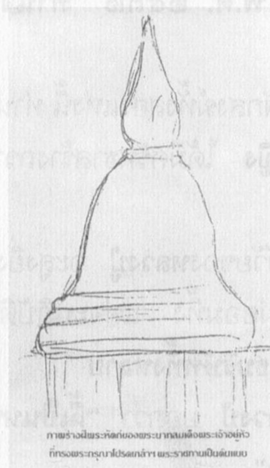

“***สมเด็จในหลวงรัชกาลที่ ๙*** *ขอให้พระองค์มีพระปรีชาญาณปราดเปรียว ปกครองชาวประเทศไทยให้เป็นสุขทั่วกัน พร้อมทั้ง ๗๔ จังหวัด ประชาชนนับถือพระองค์ดุจบิดามารดาของชาวไทย ทั้งหญิงทั้งชาย เหตุนั้นชาวไทย อุบาสก อุบาสิกา ท่านทั้งหลาย บำเพ็ญทานก็ดี รักษาศีลก็ดี ภาวนาก็ดี ขอกุศลอันใหญ่มหาศาล อุทิศบุญกุศลอันนี้ จงดลบันดาลให้ความสนับสนุนถวายสมเด็จในหลวงและ**องค์ราชดินี*** พึงเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ สิ้นกาลนานเทอญ (ตรงตามโบราณาจารย์ทั้งหลายกล่าวไว้ ปกครองไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินให้เป็นสุขทั่วหน้ากัน)*”

---

* **องค์ราชดินี** เป็นคำเฉพาะที่หลวงปู่ท่านชอบใช้ เมื่อจะกล่าวถึงสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

(ซ้าย) เจดีย์หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร วัดป่าสุทธาวาส อ.เมือง จ.สกลนคร

(ขวา) ภาพร่างฝีพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเป็นต้นแบบ

๑๖๗.

ช่วง ๔ พรรษาสุดท้าย

เห็นหัวเรื่องข้างบนแล้วใจหาย ชวนให้เห็นกฎ **"ไตรลักษณ์"** ว่าเป็นสิ่งเที่ยงแท้แน่นอน ไม่มีใครหรือสิ่งใดจะเลี่ยงพ้น**ความจริง** นี้ไปได้ **แม้แต่องค์สมเด็จพระบรมศาสดา**

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ - ๒๕๓๑ หลวงปู่จำพรรษา ณ ที่พักสงฆ์เย็นสุดใจ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ท่านจำพรรษาที่ ที่พักสงฆ์ ก.ม. ๒๗ ดอนเมือง

ที่พักสงฆ์ทั้งสองแห่งนี้ ท่าน **พลอากาศเอก โพยม เย็นสุดใจ และคุณหญิง** ได้มีศรัทธาสร้างถวาย

แม้วัยของ**หลวงปู่** จะสูงยิ่ง เลย ๘๕ ปีแล้วก็ตาม ภาระหน้าที่ที่**หลวงปู่**ไม่ยอมทิ้ง แต่จะปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ คือ **อบรมสั่งสอนพุทธบริษัททั้งหลาย**

หลวงปู่ บอกว่า **"นี้เป็นหน้าที่ของพระเถระที่จะต้องดำเนินกิจของศาสนา"**

ในทางปฏิบัตินั้น ช่วงกลางคืน ไม่ว่าท่านจะเพลิดเพลินทางธรรมภาวนาจนตลอดถึงรุ่งเช้าก็ตาม สังขารท่านจะเหนื่อย หายใจ

หอบอย่างไรก็ตาม แต่รุ่งเช้าของวันถัดมา**ท่านก็จะถือเอาหน้าที่การอบรมสั่งสอนมาปฏิบัติโดยไม่ให้ขาดเลย**

หลวงปู่ เขียนในบันทึกของท่านว่า : -

"เรามีหน้าที่แผ่เมตตาจิตอย่างเต็มที่ อย่างสุขุม เพื่อให้เขาเห็นอานิสงส์ และเราได้สละชีวิตแผ่เมตตา สะท้อนให้เขาภาวนาดียิ่งขึ้นไปพ้นจากอบายภูมิทั้งสี่..."

๑๖๘.

พระมหาเถระมาเยี่ยม ด้วยวิธี "พิเศษ"

ณ ที่พักสงฆ์เย็นสุดใจ หัวหิน หลวงปู่ ได้ปรารภถึงการมาอยู่วิเวกที่นี่ ดังนี้ :-

*"มาอยู่**หัวหิน**ในช่วงสุดท้ายของชีวิตนี้ มีความสุขบริบูรณ์ทุกอย่าง พรั่งพร้อมทั้ง พระ เณร ที่ดูแลอุปัฏฐาก ตลอดจนญาติโยม ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต จากทั้งทางใกล้และทางไกล ก็ได้มาเยี่ยมนมัสการเสมอๆ ไม่ขาดระยะ"*

หลวงปู่ ได้เล่าถึงว่า แม้กระทั่งพระเถระผู้ใหญ่อย่าง**หลวงปู่เทสก์ เทสฺรํสี** กับ **ท่านหลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน** ก็ได้มาเยี่ยมท่านด้วย

หลวงปู่ บอกว่า พระอาจารย์ทั้งสององค์นั้นได้มาเยี่ยม**หลวงปู่**ด้วยวิธี "พิเศษ" ดังที่ท่านได้บันทึกไว้ ดังนี้ :-

*"...ฝันเห็น**ท่านอาจารย์เทสก์** กับ **ท่านมหาบัว** มาเยี่ยมเรา ท่านทั้งสองถามธรรมกันอย่างไพเราะคล้ายๆ **สอบ** เรา เราดีใจอยู่ในท่ามกลางท่านทั้งสอง **ปรากฏท่านทั้งสองชมเชยเรา** ดังนี้ **นี้เป็นมงคลอย่างยิ่ง**"*

๑๖๙.

ดุจแสงตะวันลำสุดท้าย

บันทึกส่วนตัวของ**หลวงปู่** ในช่วงหลังนี้มีดังนี้ : -

*“พิจารณาการตาย เกิดสะกิดใจว่า จะต้องตายง่าย อายุไม่ยืนนาน บอกมาเรื่อยๆ เร่งความเพียรมากก่อนตาย เพื่อให้ชำนิชำนาญ **เพื่อเข้าจิตสู้การตาย ข้อนี้สำคัญกว่าอย่างอื่น**”*

ระหว่างพักอยู่ ณ **ที่พักสงฆ์ ก.ม. ๒๗ ดอนเมือง** บันทึกของ**หลวงปู่** เมื่อ**วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๓๒** มีดังนี้ : -

*“แก่ ชรา มานานเท่าไร **พึงภาวนาให้คุ้นเคยกับความตาย** เพราะจะต้องตายอยู่แล้ว เตรียมตัวไว้ก่อนตาย **รอรถ รอเรือ ที่จะต้องขึ้นไปสวรรค์พระนิพพาน***

หูยิ่งหนวกหนักเข้าทุกวัน ตายิ่งไม่เห็นหน ตีนเท้าอ่อนเพลีย หันไปหาความตายเสมอไป

*ถือภาวนาใน**ไตรลักษณ์ ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา** มีเกิดแล้วย่อมมีตาย เพราะโลกไม่เที่ยงอยู่แล้ว แปรปรวนไปต่างๆ สังขารเราบอกเช่นนั้น **เที่ยงแท้แต่พระนิพพานอย่างเดียว**”*

*"**สมถะ กับ วิปัสสนา** เป็นธรรมมีอุปการะแก่พระเถระ และพระขีณาสวเจ้า แต่ต้นจนวาระสุดท้ายแห่งขันธ์ **ต้องอาศัยสมถะและวิปัสสนา เป็นวิหารธรรม เครื่องอยู่**ระหว่างขันธ์และจิตที่อาศัยกันอยู่จนกว่าขันธ์อันเป็นสมมติ และจิตอันวิสุทธิและวิมุตติจะเลิกลาจากกัน..."*

คุณหญิงสุรีพันธุ์ ท่านเขียนต่อจากบันทึกของ**หลวงปู่** ว่า

"ซึ่ง **ขันธ์** และ **จิต** ของ**หลวงปู่** ก็ใกล้จะเลิกลาจากกันไปจริงๆ ...!"

แล้ว**คุณหญิงฯ** ท่านก็เขียนข้อความที่ชวนให้สะเทือนใจต่อไปว่า : -

"แสงตะวันที่กำลังจะอัสดงลับเหลี่ยมขุนเขาแมกไม้ หรือผืนน้ำ ย่อมจะเจิดจ้า ทอแสงจับท้องฟ้าเปล่งเป็นรังสีสะท้อนเป็นสีจ้าจับตา ดูงดงามยิ่งนัก

บารมีธรรม ในระยะเวลาช่วงหลังๆ นี้ของ**หลวงปู่** ก็เป็นประดุจ **แสงตะวันลำสุดท้าย** ที่ใกล้จะอัสดงเช่นกัน... ให้ความอบอุ่นทางจิตใจ ให้แสงสว่างในทางธรรมแก่บรรดาพุทธศาสนิกชนทุกถ้วนหน้า **ด้วยเมตตาธรรมอันสูงส่งของท่านอย่างมิมีประมาณ**"

๑๗๐.

ตะวันเริ่มลา

กิจวัตรประจำวันของ**หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ระหว่างพักอยู่ ณ **ที่พักสงฆ์เย็นสุดใจ หัวหิน** จ.ประจวบคีรีขันธ์ นั้น

ตามปกติ **หลวงปู่** จะออกจากห้องเวลาประมาณ ๗.๓๐ น. แล้วเดินจงกรมอยู่ที่ระเบียงหน้ากุฏิเสมอ จนได้เวลาเกือบ ๘.๐๐ น. ท่านจึงจะลงมารับประเคนอาหาร

ในเช้าวันพิเศษ ที่คณะศิษย์จะต้องจดจำ คือ **วันอาทิตย์ที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๒** นั้น

หลวงปู่ ออกมาจากห้องก่อนเวลาปกติ คือ ท่านออกมาตั้งแต่ ๗.๐๐ น. แล้วเรียกพระเณรที่อุปัฏฐากท่านให้เอายามาให้ฉัน

ฉันยาเสร็จแล้ว **หลวงปู่**เรียกพระ ๒ รูปที่เพิ่งกลับจากจังหวัดเลย คือ **หลวงพ่ออมร** และ **พระสมนึก มาขอนิสัยใหม่**

อีกสักพักหนึ่ง ประมาณ ๑๐ นาทีต่อมา **หลวงปู่** ก็เรียกพระเณรที่อยู่ที่นั่น รวมทั้งพระที่บวชใหม่ **มาขอนิสัยอีกครั้ง**

ต่อจากนั้นท่านก็อบรมธรรมะ โดยให้พระเณรนั่งภาวนาไปด้วย

เทศน์สั้นๆ ของ**หลวงปู่**ในเช้าวันนั้น ท่านเน้นหนักในเรื่อง**จิต** คือ **ให้ดูจิตของตัวเอง ภาวนาให้จิตสงบ** มัธยัสถ์ในปัจจุบัน (อยู่ใน

ปัจจุบัน) **ม้างกายให้มาก** เพราะกรุงเทพฯ มีสีสันมาก **ม้างกายจะช่วยให้หมดความกำหนัด**

เทศน์เสร็จ ท่านบอกให้พระเณรนั่งภาวนากันต่อ องค์ท่านก็ลุกไปเดินจงกรม จนกระทั่งถึงเวลาฉัน ประมาณ ๗.๕๐ น. **หลวงปู่** จึงลงมาที่ฉันข้างล่าง

เช้าวันอาทิตย์นี้ หลวงปู่มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ซึ่งเป็นปกติของท่าน

หลวงปู่ ทักทายญาติโยมที่มารอถวายจังหันอย่างอารมณ์ดี แต่คำพูดของท่านในเช้านี้ปรารภถึง**ความตาย**บ่อยครั้ง จนลูกศิษย์ลูกหารู้สึกสะดุดใจ แต่คงไม่ได้คิดอะไรมาก

ด้วยคิดว่า หลวงปู่คงจะเตือนให้ทุกคนระลึกถึงความตาย คือเจริญมรณานุสติให้มาก จะได้ไม่ประมาท

บังเอิญ วันอาทิตย์นี้ มีศรัทธาญาติโยมมาทำบุญมากพอสมควร มีบางท่านกราบเรียนท่านว่า ระหว่างไปตลาดพบเขาขายปลา เต่า กบ เพื่อให้คนซื้อไปทำอาหาร จึงได้ซื้อมาถวายให้**หลวงปู่ปล่อยในวัด** เป็นการช่วยยืดอายุสัตว์เหล่านั้นให้ยืนยาวไป

หลวงปู่ รับฟังด้วยใบหน้ายิ้ม ชมว่า **ดี**

ท่านรับประเคนอาหารตามปกติ ฉันได้มากพอสมควร ไม่มีอะไรที่แสดงให้เห็นว่าผิดปกติ

พอพระเณรฉันเสร็จเรียบร้อยแล้ว **หลวงปู่** ก็บอกให้โยมที่ซื้อเต่า ปลา และกบ นั้น นำไปปล่อยในวัด **แล้วให้พระเณรสวดชยันโตพร้อมกัน**

เสร็จแล้ว หลวงปู่ก็พูดบอกโยมถึงอานิสงส์ของการช่วยชีวิตสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์ที่เขาจะนำไปฆ่า หรือที่แน่ใจว่าจะต้องตายแน่ๆ แล้วนั้น ว่ามี**อานิสงส์มาก** คือ **"ทำให้อายุยืน หนึ่ง ไม่ติดคุกติดตะราง หนึ่ง ถึงแม้จะตกทุกข์ได้ยากก็มีคนมาช่วยเหลือ..."**

ต่อจากนั้น **หลวงปู่** ก็คุยกับญาติโยมต่อไปตามปกติ แต่มีพิเศษผิดจากวันก่อนๆ ตรงที่ท่านบอกว่า **ท่านคงจะอยู่กับลูกศิษย์ไม่ได้นาน**

"...จึงขอลาล่วงหน้าไว้ก่อน เดี๋ยวจะหาว่าหลวงปู่หลุยไม่ลาลูกศิษย์ลูกหาเลยนะ...!"

บนระเบียง สำนักสงฆ์เย็นสุดใจ หัวหิน
ที่ที่หลวงปู่นั่งพัก ภาวนา และเดินจงกรม
ถ่ายเมื่อ ๓ ธันวาคม ๒๕๓๒ เป็นรูปถ่ายชุดสุดท้าย ก่อนหลวงปู่ลาขันธ์

๑๗๑.

ดูหน้าหลวงปู่ไว้... เดี๋ยวจะไม่เห็นอีกแล้ว

เมื่อ**หลวงปู่**บอก **"ขอลาล่วงหน้า**..." ลูกศิษย์ก็ร้องขึ้นระเบ็งเซ็งแซ่ว่า "ขอให้หลวงปู่อยู่นานๆ"

แต่ท่านตอบว่า **"ไม่ได้ สังขารมันไม่เที่ยง เอาแน่ไม่ได้"**

ญาติโยมบางท่านขอโอกาสกราบเรียนถามเรื่องการปฏิบัติภาวนา **หลวงปู่**ก็เมตตาตอบ แนะนำให้

ได้เวลาที่หมอขอให้พัก หลวงปู่ก็ขึ้นห้อง พระเณรอุปัฏฐากก็ขึ้นไปทำกิจวัตรเป็นปกติที่ห้องหลวงปู่ เตรียมเครื่องใช้ถวายท่าน ของใดควรตั้งที่ใด วางที่ใด เพื่อให้ท่านหยิบฉวยได้ง่าย ของใดควรประเคนที่ยังไม่ประเคน ก็จัดถวายท่านให้ถูกพระวินัย

เวลานั้นเป็นเวลาพักผ่อนของ**หลวงปู่** ท่านจะอยู่ตามลำพังองค์เดียว ในช่วงหลังท่านมักจะ**จำวัด** (นอนพัก) ในเวลากลางวัน **แต่ตื่นทำความเพียรตลอดคืน ด้วยเป็นเวลาสงัดเงียบดี**

สำหรับเวลากลางวัน ที่กำหนดว่าเป็นเวลา**จำวัด**ของหลวงปู่นี้ บางทีก็เป็น**เวลาภาวนา** ของท่าน หรือไม่ก็**อ่านหนังสือ** หรือ **บันทึกหัวข้อธรรมะต่างๆ** ที่ผุดขึ้นมาหลังจากที่ท่านเข้าที่พิจารณา ก็ได้ แล้วแต่อัธยาศัยของท่าน

เมื่อทำกิจวัตรถวายท่านแล้ว พระเณรก็กราบ แล้วออกจากห้องมา ให้**หลวงปู่**ได้พักผ่อนอยู่องค์เดียว

หลังจากนั้นประมาณ ๑๐ นาที **หลวงปู่ก็ออกมาเดินจงกรมนอกห้อง** จนถึงเวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น. ท่านก็กลับเข้าห้อง

ประมาณ ๑๒.๐๐ น. ท่านออกจากห้องมานั่งตากอากาศ โดยมีหนังสือธรรมะติดองค์มาด้วย ท่านอ่านหนังสือพักหนึ่ง แล้วลุกขึ้นเดินจงกรมถึงเวลาประมาณ ๑๒.๓๐ น. ก็กลับเข้าห้องพัก

เวลาประมาณ ๑๓.๐๐ น. หลวงปู่ออกมาเรียกพระอุปัฏฐากขึ้นไปพบ ปรารภให้ฟังว่า **ท่านไม่ได้พักเลย รู้สึกแน่นหน้าอก หายใจไม่สะดวก รู้สึกลมมันตีขึ้นเบื้องบน**

หลวงปู่ท่านว่า **หรือเป็นเพราะว่าอาหารไม่ย่อย** ท่านจึงบอกให้พระนวดขา เผื่อว่าลมมันจะได้วิ่งลงข้างล่าง อาการอาจจะดีขึ้น

พระนวดขาถวายพักหนึ่ง ท่านก็บอกให้พอ บอกว่า **อาการดีขึ้นแล้ว หายแล้ว**

พอดีมีศิษย์คณะหนึ่งมาจากกรุงเทพฯ เดินทางมาถึง **หลวงปู่**เรียกให้ขึ้นไปกราบท่าน โดยท่านทักทายเป็นอันดี

"อ้อ! มาน้อ ใครบอกให้มา? ดูหน้าหลวงปู่ไว้นะ และก็จำไว้ เดี๋ยวจะไม่ได้เห็นอีกแล้ว..."

๑๗๒.

หมอก็ช่วยไม่ได้... ขอตายที่หัวหิน

เมื่อ**หลวงปู่**บอกคณะศิษย์จากกรุงเทพฯ ว่า **ให้จำหน้าท่านไว้ เดี๋ยวจะไม่ได้เห็นอีกแล้ว**

คณะศิษย์ก็ระเบ็งเซ็งแซ่ ว่า *"หลวงปู่ไม่เป็นไรหรอก ขอนิมนต์หลวงปู่อยู่นานๆ"*

พระอุปัฏฐากก็พูดเสริมว่า *"หลวงปู่มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นไรหรอก หลวงปู่ยังอยู่อีกนาน ขอนิมนต์หลวงปู่อยู่ถึง ๑๐๐ ปี"*

หลวงปู่ ตอบด้วยน้ำเสียงราบเรียบว่า *"...ไม่ได้หรอก ฝืนสังขารเขาไม่ได้หรอก **ข้างนอกมันดี แต่ข้างในมันเสียหมด** เหมือนกับเกวียนไม้ไผ่ที่ใช้มานานแล้ว ย่อมชำรุดเป็นธรรมดา"*

คุยธรรมะต่อไปพักหนึ่ง พระอุปัฏฐากก็ขอให้โยมทำ**น้ำปานะ**ถวายหลวงปู่ เพราะกลัวว่าท่านจะท้องผูก

เวลา ๑๔.๐๐ น. พระอุปัฏฐากตรวจวัดน้ำตาลเป็นปกติแล้ว ถวายน้ำปานะ **หลวงปู่**ฉันแล้ว ก็นิมนต์ให้ท่านกลับเข้าห้องพักผ่อน

เวลา ๑๕.๐๐ น. หลวงปู่เรียกพระอุปัฏฐากขึ้นไปพบ แล้วปรารภให้ฟังว่า *วันนี้เป็นอย่างไรไม่ทราบ นอนไม่ได้เลย พอเอนกายลงจะไม่สบาย เวลานั่งพิงหรือเดินจงกรมก็ค่อยยังชั่วหน่อย*

พระอุปัฏฐากขอโอกาส**นวดเส้น** ถวาย ท่านยินยอม สักพักท่านบอกให้**ขึ้นเหยียบ** เหยียบแต่ปลายเท้าขึ้นไปจนถึงเอว กลับไปกลับมาหลายเที่ยว แล้วก็นวดเส้นต่อ บีบตรงต้นคอ บีบหลัง ประมาณ ๑๐ นาที ท่านบอกให้หยุด บอกว่า *"ดีขึ้นมาก หายแล้ว!"*

พระชงยาหอมถวายให้ท่านฉัน เพื่อให้ท่านหายแน่น และหายใจคล่องขึ้น แล้วท่านบอกให้พระกลับออกไป

เวลา ๑๖.๐๐ น. หลวงปู่ออกจากห้องมายืนตรงราวลูกกรง ระหว่างนั้นพระเณรกำลังมารวมกันอยู่ที่ลานข้างล่าง ด้วยเป็นเวลาฉันน้ำร้อน ฉันน้ำปานะ พอดีพระอุปัฏฐากเดินผ่านมา ท่านก็กวักมือเรียกขึ้นไปบอกว่า

"เร็วๆ ...มัน... มันหายใจไม่ออก มาช่วยนวดหน่อย"

พระเณรทั้งหมดรีบขึ้นไปดู**หลวงปู่** บังเอิญ**พระอาจารย์อุทัย สิริธโร** จาก **วัดถ้ำพระภูวัว** อ.เซกา จ.หนองคาย พาญาติโยมจะมากราบหลวงปู่ มาถึงพอดีจึงได้ขึ้นไปด้วย

หลวงปู่ไปนั่งที่เก้าอี้ พระเณรช่วยกันกุลีกุจอถวายนวดท่าน สักพักท่านลืมตาขึ้น บอกว่า *"ดีขึ้น หายแล้ว... หายแล้ว !"* แล้วพระจัดที่นอนถวายให้ท่านนอนพัก แล้วก็นิมนต์ให้ท่านไปโรงพยาบาล

หลวงปู่ไม่รับ บอกว่า

"หมอก็ช่วยไม่ได้ ขอตายที่หัวหิน ไม่เข้ากรุงเทพฯ ดอก สถานที่ไม่สงบเลย เราจะเข้าจิตไม่ทัน"

๑๗๓.

ได้ตายตอนนี้ดีทีเดียว

เมื่อ**หลวงปู่**ท่านบอกไม่ไปโรงพยาบาล **พระอาจารย์อุทัย** ศิษย์อาวุโสที่สุด ณ ที่นั้น เห็นด้วยที่จะให้ไปตามแพทย์มาดูอาการของหลวงปู่ เพราะขณะนั้น แม้ท่านจะบอกว่า *"ดีขึ้น หายแล้ว...หายแล้ว"* แต่ก็ไม่น่าไว้วางใจ ด้วยอาการมีกำเริบเป็นระยะๆ

พระอาจารย์อุทัย ถามว่า *"หลวงปู่เคยมีอาการแบบนี้บ้างไหม ?"*

พระอุปัฏฐากเรียนว่า *"...บางครั้งโรคของท่านกำเริบขึ้นจนถึงกับเหงื่อแตกก็ยังเคยมี..."*

เวลาเกือบ ๑๘.๐๐ น. นายแพทย์มาถึง เพราะเป็นวันหยุดวันอาทิตย์ จึงตามตัวได้ยากหน่อย หมอทำการตรวจพลางถามอาการ**หลวงปู่**บอกว่านอนไม่หลับมา ๒ วันแล้ว แน่นหน้าอก หายใจไม่สะดวกเลย

หมอตรวจอาการแล้วบอกว่า *"อาการโรคหัวใจกำเริบ ทั้งอาหารไม่ย่อยด้วย"*

หลวงปู่ตอบว่า *"แม่นแล้ว..."*

หมอฉีดยาบำรุงหัวใจถวาย ๑ เข็ม พร้อมทั้งให้ยาระบายด้วยตามที่ท่านบอกว่าท้องผูก

ประมาณ ๑๘.๒๐ น. หมอรอดูอาการระยะหนึ่ง เห็นว่าท่านอาการดีขึ้น จึงให้สวนท้อง แล้วหมอก็กลับไป

หลวงปู่เข้าที่พักเงียบ บอกไม่ให้ทุกคนรบกวน ท่านจะอยู่คนเดียวในห้อง พระเณรทุกองค์จึงออกมารออยู่นอกห้องด้วยเคารพในคำสั่ง ต่างองค์ต่างเฝ้ารอด้วยความเป็นห่วง

ราวสองทุ่มครึ่ง อาการหลวงปู่กำเริบขึ้นอีก พระจึงให้โยมไปตามแพทย์อีกครั้งหนึ่ง นายแพทย์มาถึงปรากฏว่า**หลวงปู่กำลังพัก** หมอจึงสั่งว่า *"ถ้าอาการของท่านไม่ดีขึ้น ให้รีบนำส่งโรงพยาบาลทันที"*

เวลาประมาณ ๒๒.๐๐ น. หลวงปู่ออกมาจากห้องพัก เรียกพระเข้าไปปรารภอาการให้ฟังว่า

"แน่นหน้าอก หายใจไม่ออกเลย เอ...ทำไมมันถึงเป็นแบบนี้แปลกจัง แต่...แม้..."

ท่านพูดเสียงดังขึ้น ใบหน้ายังยิ้มแย้ม

"...ถ้าตายตอนนี้ก็ดีเน่าะ...!"

พระเณรรวมกันอยู่ในห้องทั้งหมด **หลวงปู่บอกว่าธาตุขันธ์จะไม่ไหวแล้ว ขอแสดงอาบัติ**

พระช่วยท่านครองผ้า พาดสังฆาฏิ ประคองท่านนั่ง ท่านบอกว่า *"ขอแสดงอาบัติ และบอกปาริสุทธิต่อท่ามกลางสงฆ์"*

เสียงที่หลวงปู่ท่านแสดงอาบัติ และบอกปาริสุทธินั้นแจ่มใสยิ่งนัก แทบไม่น่าเชื่อเลยว่า เวลาต่อไปอีกไม่ถึง ๓ ชั่วโมง ท่านก็จะลาขันธ์ และจากทุกคนไปแล้ว

พระเณรช่วยประคอง**หลวงปู่** ขึ้นนั่งบนเก้าอี้ หลวงปู่นั่งกำหนดจิตด้วยอาการอันสงบ ท่านนั่งนิ่ง หลับตาพริ้มๆ ใบหน้าของท่านก้มนิดๆ เอียงในท่าอันสงบเย็นอย่างที่ท่านปฏิบัติเป็นประจำเมื่อเข้าที่ภาวนา

ดูท่าทาง ใบหน้า ของหลวงปู่ ผู้บริสุทธิ์ด้วยศีล บริสุทธิ์ด้วยสมาธิ บริสุทธิ์ด้วยปัญญา ดูอิ่มเอิบ สงบเย็น ปลูกศรัทธาเลื่อมใสให้แก่ผู้พบเห็น ดูไม่เบื่อ ยิ่งดูยิ่งปีติ ปลื้มใจที่ได้เห็น

อ้อ! อย่างนี้หรือที่หลวงปู่บอกว่า **ทัศนานุตริยะ - การเห็นอย่างยอดเยี่ยม การเห็นที่เป็นมงคลยิ่ง**

ถูกแล้ว แม้แต่ในเวลาที่ท่านกำลังจะละขันธ์ มีพระยามัจจุราชผู้มีเสนามารเป็นใหญ่ กำลังมารออยู่แล้ว เมื่อเราทอดตาแลดูท่าน ก็เป็น **ทัศนานุตริยะ - เห็นอย่างเยี่ยม เห็นอย่างยอด ดูไม่จืดจาง ยิ่งดูยิ่งปลื้มใจ ภูมิใจที่ได้เป็นศิษย์ท่าน**

หลวงปู่ลืมตาขึ้น นัยน์ตาใสกระจ่าง บอกพระเณรที่นั่งวิตกกังวลอยู่โดยรอบว่า

“หายแล้ว...หายแล้ว หายเหมือนปลิดทิ้ง ! ความจริง ถ้าตายตอนนี้ก็ดี ได้ตายในท่ามกลางสงฆ์ ภูมิใจมาก...”

แล้วหลวงปู่ก็กล่าวอย่างชัดเจน ว่า

“...แม้...ได้ตายตอนนี้ดีทีเดียว...!”

๑๗๔.

ให้ดูจิตอย่างเดียว อย่าดูอาการของเวทนา

พระเณรขอให้**หลวงปู่**หยุดพูด ด้วยเกรงท่านจะเหนื่อย ขอให้ท่านพักผ่อนก่อน เพราะดึกแล้ว และตอนกลางวันท่านก็ไม่ได้พักผ่อนเลย

หลวงปู่เอ็ดเสียงดัง : -

"ไม่ได้ ! ไม่ได้ ! ไม่พูดได้ยังไง เผื่อมีลูกศิษย์ลูกหาเขาถามท่านอาจารย์หลุยเป็นอะไร พวกท่านจะตอบพวกญาติโยมไม่ได้ ก่อนท่านอาจารย์หลุยจะตาย ท่านพูดว่ายังไง ? มีอาการอย่างไรบ้าง ? นั่งเป็นอย่างไรบ้าง ? นอนเป็นอย่างไรบ้าง ? เอียงไปทางไหน ? จะได้ตอบเขาได้ถูก

แหม !... ไม่พูด แล้วพวกท่านจะตอบเขายังไง ?..."

พระอาจารย์อุทัย รีบกราบเรียนท่าน *"**หลวงปู่** ไม่ตายหรอกครับ !"*

หลวงปู่ หันมาทาง**พระอาจารย์อุทัย** *"ไม่ตายได้ยังไง ? เมื่อกี้ผมเกือบตายแล้ว หายใจไม่ออก เหมือนใจจะขาด เหมือนมีอะไรมาปกคลุมอยู่ทั่ว ดูมืดไปหมด มองอะไรไม่เห็นเลย **กำหนดจิตตามมันทันมันก็เลยคืนมา..."***

หลวงปู่ นิ่งไปชั่วอึดใจหนึ่ง แล้วก็พูดต่อ *"...กำหนดดูธาตุขันธ์เนื้อหนังมันทำงาน...มันดิ้น...มันเต้น หัวใจมันทำงาน เห็นมันเต้น ตุ๊บ ! ...ตุ๊บ ! ธาตุขันธ์จะเอาไม่ไหวแล้ว **ต้องกำหนดจิตอย่างเดียว** ตอนเมื่อกี้*

***กำหนดจิตถึงคืนมา ม้างกาย**จนมันสว่างโร่ขึ้นหายเหมือนปลิดทิ้งเลย !”*

พระอาจารย์อุทัย กราบเรียนอีก *“จิตหลวงปู่ไม่ตายหรอกครับ ! ...ที่มันจะตายน่ะ ธาตุขันธ์ดอก”*

หลวงปู่ พยักหน้านิดๆ ยิ้มรับ แล้วกล่าวว่า *“อย่างที่ท่านอาจารย์อุทัยพูดก็จริงอยู่หรอก ที่ว่าจะตายแต่ธาตุขันธ์* ***จิตไม่ตาย*** *แต่ทุกวันนี้มันก็เหมือนเกวียนไม้ไผ่ที่ใช้กันมานานแล้ว...”*

พระเณรช่วยกันนวด ตามที่ท่านเคยปรารภบ่อยๆ ว่า ***“การคั้นเอ็น”*** *นั้นมีประโยชน์มาก นวดไล่ลมให้ค่อยยังชั่วขึ้น*

หลวงปู่ เคยบอกว่า ประการสำคัญที่สุดของ**การคั้นเอ็น**นั้น เมื่อท่านกำหนดจิตตามดู จะมองเห็นเส้นเอ็น กระดูก อวัยวะภายในของท่านอย่างทะลุปรุโปร่ง เป็นการ **“ม้างกาย”** ทำ**ปฏิภาคนิมิต** และทำเป็น**ธรรมโอสถ**ให้โรคภัยหายได้

พระเณรถวายนวดได้ระยะหนึ่ง **หลวงปู่**ก็บอกให้หยุด แล้วปรารภธรรมให้ฟังอีก ดูเหมือนจะเป็น**ปัจฉิมโอวาท**ในเรื่อง **“ม้างกาย”** โดยท่านนำ**กาย**ของท่านออก **“ม้าง”** เป็นตัวอย่าง ดังนี้

“สังขารของเรา ตอนนี้มันเหมือนเนื้อที่ถูกเขาฆ่าแล้ว นำไปแขวนบนตะขอ แต่เนื้อมันยังไม่ตาย มันยังดิ้นทรมานอยู่ ก้อนเนื้อที่มันดิ้นมันเต้นนั้น เหมือนเนื้อวัวที่เขาปาดออกมาใหม่ๆ มันเต้นตุ๊บ...ตุ๊บ ! ยังไงยังงั้น”

หลวงปู่ เปรียบให้ฟังเรื่อง **“ภาคปฏิบัติ”** ของการ **“ม้างกาย”** ไม่ใช่รู้เพียงแต่ ***“ภาคทฤษฎี”*** ที่เรียนมา ต้องดู **“ตอนที่เนื้อแยกออกจากเอ็น แยกออกจากกระดูก ให้เห็นชัดเจน”**

หลวงปู่ ท่านพูดโดยแยกให้ฟังเป็นส่วนๆ แล้วท่านก็พูดเชิงปรารภอีก : -

"ถ้าตายตอนนี้ก็ดี ที่ตายท่ามกลางสงฆ์ เสียดายมันหายเสียแล้ว เอ !... ทำไมมันจึงหาย หายเหมือนปลิดทิ้งเลย !"

หลวงปู่ กล่าวต่อไป โดยไม่เปิดโอกาสให้พระเณรองค์ใดพูดขัดจังหวะเพื่อบอกให้ท่านหยุดพัก : -

*"สังขารเราขณะนี้ เหมือน**พระจักขุบาล** บำเพ็ญความเพียรมาตลอดสามเดือน... เราเหมือนกับเกวียนทำด้วยไม้ไผ่ที่ใช้มานานแล้วจะต้องผุพังลง..."*

ในสภาพการณ์อย่างนั้น **แม้หลวงปู่จะปฏิญาณปลงอายุสังขาร** แล้ว แต่สีหน้าท่านกลับแช่มชื่นผ่องใสอย่างประหลาด ท่านกวาดสายตาตรวจดูหน้าของศิษย์ทุกองค์ แล้วปรารภ**ปัจฉิมเทศนา**ในเรื่อง**การทำจิต**ให้ฟังโดยทั่วกัน : -

*"การภาวนาหรือทำจิต **ให้ดูอาการของจิตก่อนตาย อย่าไปดูอาการของเวทนา** ให้ดูจิตอย่างเดียว เอาจิตอย่างเดียว เวลาธาตุจะตีลังกาเปลี่ยนภพ จิตจะออกจากร่าง พิจารณาตามจิต จะเห็นว่าจิตจะออกจากร่างอย่างไร ไปอย่างไร จิตจะเข้าๆ ออกๆ อย่างไร มืดๆ สว่างๆ อย่างไร จิตจะเข้าๆ ออกๆ มืดๆ สว่างๆ อย่างนั้น เหนื่อยหอบมาก กำหนดตามจิตคืน เห็นอาการของจิตชัด ถ้าเอาไม่ทันก็ไปเลย"*

หลวงปู่ ย้ำตอนหลัง ว่า : -

"อย่าไปตามดูอาการของเวทนา ให้ดูจิตอย่างเดียว"

๑๗๕.

“สุดแท้แต่พวกท่านจะจัดการ”

พระเณรนิ่งฟังคำสอนของ**หลวงปู่** ด้วยความอัศจรรย์ใจ ที่ท่านยังแสดงความองอาจแกล้วกล้าต่อมรณภัยที่กำลังคุกคามเข้ามา

หลวงปู่เทศน์ด้วยเสียงดัง ชัดเจน มีสีหน้าอิ่มเอิบด้วยรอยเมตตา ไม่มีพระเณรองค์ใดกล้าเอ่ยปากซักถาม รวมทั้งไม่กล้าทัดทานให้ท่านหยุดเทศน์ด้วย แม้จะเกรงสักเพียงใดว่าท่านจะเหนื่อยหอบ และทำให้อาการท่านทรุดลงก็ตาม

เมตตาของหลวงปู่ ไม่มีประมาณจริงๆ ...เป็นอกาลิโก คือไม่อ้างกาล ไม่อ้างเวลา อย่างแท้จริง

ไม่ใช่ว่า เวลาสบายจึงจะเทศน์ เวลาไม่สบายก็ยังไม่เทศน์

แต่**หลวงปู่หลุย** ไม่ใช่เช่นนั้น

ธรรมะของท่านหลั่งไหลออกมา แม้แต่เวลาที่ท่านกำลังอาพาธอย่างหนัก อาพาธครั้งสุดท้ายใกล้จะละขันธ์ก็ตาม

พระเณรเริ่มน้ำตาซึม ปลงธรรมสังเวช นิมนต์ให้ท่านพักผ่อนก่อน และขอโอกาสนิมนต์ท่านไปโรงพยาบาลด้วย

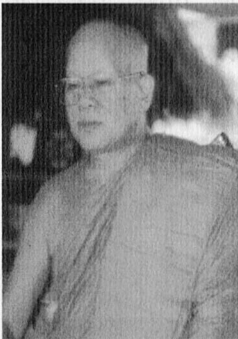
หลวงปู่ยอมเข้าห้องพัก แต่โรงพยาบาลท่านไม่ยอมไป บอกว่า *“ไม่ไปหรอก หากอาการหนักจริงๆ หมอก็รักษาไม่ได้* ***นอกจากเราจะต้องพึ่งตัวเองเท่านั้น”***

พระเณรกราบเรียนชี้แจงว่า ทุกคนเป็นห่วงหลวงปู่ อยากจะขอให้ท่านไปตรวจเช็คร่างกายให้แน่ใจเท่านั้น ไปที่**โรงพยาบาลหัวหิน**นี่ก็ได้

หลวงปู่ ยังปฏิเสธ

เวลาประมาณ ๒๓.๓๐ น. อาการของท่านดูหนักขึ้นอีก **ท่านออกมาบอกพระเณรว่า กลับแน่นหน้าอก หายใจไม่ค่อยออกอีกแล้ว เห็นจะประคองธาตุขันธ์ต่อไปไม่ไหว คงจะต้องปล่อยวางแล้ว...เอาจิตอย่างเดียว**

พระอาจารย์อุทัย สิริธโร
วัดถ้ำพระภูวัว อ.เซกา
จ.หนองคาย

พระอาจารย์เลิศ เขมิโก
วัดสุวรรณาราม อ.พรเจริญ
จ.หนองคาย

พระเณรอันมี**พระอาจารย์อุทัย สิริธโร** และ **ท่านพระอาจารย์เลิศ เขมิโย** เป็นหัวหน้า จึงปรึกษากันว่า **หลวงปู่**เป็นพระเถระชั้นผู้ใหญ่ เป็นที่เคารพสักการะของคนทั้งประเทศ **แม้องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ** ก็ทรงมีพระราชศรัทธาปสาทาธิการในองค์หลวงปู่ ทรงสดับธรรมโอวาทของ

หลวงปู่ ถวายพระบรมราชานุเคราะห์ตามพระราชวโรกาสอันควรเนืองๆ แม้การสร้างขยาย**ที่พักสงฆ์ที่หัวหิน**นี้ ก็ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ถวายหลวงปู่เพื่อการนี้ด้วย

หาก**หลวงปู่**เป็นอะไรไป โดยคณะสงฆ์ผู้เป็นศิษย์มิได้พยายามติดต่อโรงพยาบาลเพื่อการรักษาพยาบาลอย่างเต็มที่ ก็จะเป็นที่ติเตียนได้

จึงกราบขอโอกาสเรียนชี้แจงเหตุผลเหล่านี้ อย่างน้อยไปที่**โรงพยาบาลหัวหิน** ก็ได้ เครื่องมือแพทย์ก็มีครบครัน และแพทย์จะได้ดูแลอย่างใกล้ชิด

คณะศิษย์กราบเรียนท่านว่า *"หลวงปู่เอาแต่จิตนั้นดีแล้ว แต่ธาตุขันธ์ขอให้ปล่อยวาง ให้หมอเขาดูแลเถิด...(และ ประการสำคัญ)...* ***ถ้าหลวงปู่เป็นอะไรไป จะลำบากพวกกระผม..."***

คำพูดที่ว่า **"จะลำบากพวกกระผม"** เป็นเหตุผลที่**หลวงปู่**นิ่งไปด้วยคงจะเห็นใจพระเณรผู้ปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง สุดท้ายท่านจึงออกปากว่า :-

"สุดแล้วแต่พวกท่านจะจัดการ !"

ภาพถ่ายเมื่อต้นเดือนธันวาคม ๒๕๓๒
ที่สำนักสงฆ์เย็นสุดใจ หัวหิน ก่อนหลวงปู่มรณภาพไม่กี่วัน

๑๗๖.

เป็นความกรุณา อย่างลึกซึ้งยิ่ง

เมื่อพยุง**หลวงปู่**ขึ้นนั่งรถเข็น ท่านกวาดสายตามองพระเณร ณ ที่นั้น แล้วกล่าววาจาออกมาด้วยความเมตตา ว่า :-

"อาตมาทราบดีว่า พระเณรทุกๆ องค์เป็นห่วง ช่วยอุปัฏฐาก อาตมาอย่างดีตลอดมา อาตมาขอขอบใจยิ่ง

การอยู่ด้วยกัน อาจจะมีการกระทบกระทั่งพลาดพลั้งไปด้วยกาย วาจา หรือใจ ตามวิสัยของครูบาอาจารย์และศิษย์ แต่ก็เป็นไปด้วยความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน

หากหลวงปู่ ได้ล่วงเกินท่านทั้งหลายองค์ใดไป ก็ขออโหสิกรรมด้วย

และหากท่านทั้งหลายองค์ใดได้ล่วงเกินหลวงปู่ จะด้วยตั้งใจก็ตาม หรือไม่ตั้งใจก็ตาม หลวงปู่ก็ขออโหสิกรรมให้ทุกประการ"

พระเณรทุกองค์ก้มลงกราบหลวงปู่พร้อมกัน ต่างองค์คงจะตระหนักว่า เป็นมธุรสวาจาที่ไพเราะนัก ที่อ่อนโยนนัก และเปี่ยมด้วยความเมตตาอย่างยิ่ง

วาระนั้น ลูกศิษย์คงจะระลึกถึงคำเทศน์ของ**หลวงปู่** ซึ่งยามใดที่ท่านพรรณนาถึงความที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงเมตตา หลวงปู่จะ

กล่าวว่า *"...เป็นความที่แย้มออกมาจากน้ำพระทัยของพระองค์ เป็นพระมหากรุณายิ่ง..."*

ท่านที่อยู่ ณ ที่นั้น คงเห็นว่าในวาระเช่นนี้ คงไม่ผิดนักที่จะกล่าวว่า *"ความเมตตา หลั่งมาจากน้ำใจอันเปี่ยมไปด้วยมหากรุณายิ่งของท่านโดยแท้"*

ด้วย**หลวงปู่**ท่านทราบฐานะอันแท้จริงขององค์ท่านดีว่า ท่านเป็นผู้ซึ่งไม่มีบุญ - ไม่มีบาป จะต้องคำนึงถึงแล้ว กรรมใดไม่มีโอกาสจะแผ้วพานดวงจิตท่านได้แล้ว **อโหสิกรรมสำหรับท่านจึงไม่จำเป็น**

แต่สำหรับพระหนุ่ม เณรน้อย ผู้ใกล้ชิดปฏิบัติท่าน อาจจะมีการพลั้งพลาดทางกาย หรือวาจา หรือใจได้ **หากมิได้มีการอโหสิกรรมก็จะเป็นบาปอันมหันต์ ที่ล่วงเกินท่านผู้ทรงศีลและครองจิตอันวิสุทธิ** จะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม

หลวงปู่จึงได้กล่าวการอโหสิกรรมทั้ง ๒ ฝ่าย ซึ่งดูเผินๆ อาจจะคิดว่าท่านกล่าวตามธรรมเนียมนิยม แต่แท้ที่จริง **เป็นความกรุณาอย่างลึกซึ้งยิ่งของท่าน**

และยิ่งเมื่อคำนึงถึงว่า ขณะที่ศิษย์พระเณรทุกองค์ ผู้ซึ่งธาตุขันธ์ปกติ ร่างกายไม่เจ็บป่วย สมบูรณ์ทุกประการ มีภาระการคิดเพียงอย่างเดียวที่จะรักษาพยาบาลครูอาจารย์ ก็ยังไม่มีองค์ใดทันนึกถึงการทำวัตร ขอขมา ขออโหสิกรรมต่อหลวงปู่

จนกระทั่งองค์**หลวงปู่**ต้องเมตตาให้อุบายกล่าวนำขึ้น ทั้งๆ ที่ท่านเองกำลังแบกภาระอันเป็นทุกข์ยิ่งของขันธ์ ๕ ไว้อย่างหนักหน่วง

แต่หลวงปู่ก็มีเมตตา มีความคิดอันกว้างไกลนึกถึงศิษย์ กรุณาศิษย์อย่างยิ่ง

รำลึกได้เช่นนั้น พระเณรทุกองค์น่าจะอดน้ำตาคลอด้วยความตื้นตันใจมิได้...

๑๗๗.

ปัจฉิมโอวาทของหลวงปู่

แน่นอน พระเณรลูกศิษย์ทุกองค์ ทั้งเคารพรัก**หลวงปู่** ทั้งเทิดทูนบูชา ทั้งสงสารหลวงปู่ในยามนั้น

หลายองค์ถึงกับสะอื้นออกมา มีเฉพาะพระเถระเท่านั้นที่จะแสดงธรรมสังเวช

ลูกศิษย์คงจะซึ้งใจในบัดนั้น หากสามารถระลึกขึ้นได้ว่า ในวาระที่สมเด็จพระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้า จะเสด็จดับขันธ์เข้าสู่ปรินิพพานนั้น **พระอานนท์**ผู้เป็นพุทธอุปัฏฐากได้หนีไปสู่วิหาร เหนี่ยวสลักเพชรหัวลิ่มประตู ยืนร้องไห้สะอื้นอยู่

โอ้ !...พระองค์ผู้ทรงเป็นร่มฉัตร แผ่บารมีไปทั่วไตรภพ ที่ท่านพระอานนท์เคยถวายการปรนนิบัติรับใช้อุปัฏฐากมาช้านาน จะเสด็จดับขันธ์เข้าสู่ปรินิพพานแล้วกระนั้นหรือ...!

สมเด็จพระบรมศาสดาทรงทราบ ก็ตรัสเรียก**พระอานนท์**ให้เข้าเฝ้า ตรัสปลอบใจ เป็นธรรมดาที่จะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจไป จะปรารถนาให้สิ่งที่มีความทรุดโทรมเป็นธรรมดามิให้ทรุดโทรม ย่อมเป็นไปไม่ได้

แล้วตรัสสรรเสริญการอุปัฏฐากของ**พระอานนท์** ที่เมตตาทั้งกาย วาจา และใจ ต่อพระองค์ตลอดมา โดยมิได้คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยอ่อนล้า จัดเป็นบุญกุศลอันเลิศ

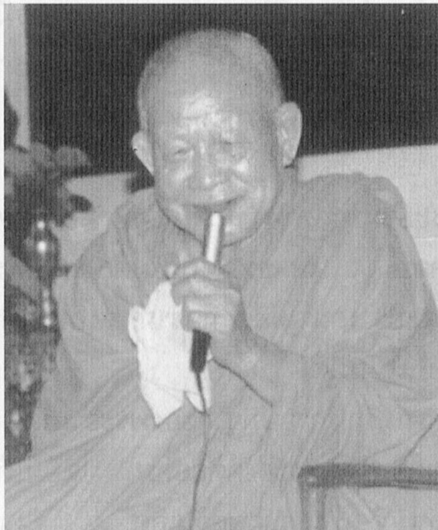
ต่อนี้ไป ขอให้พระอานนท์เร่งตั้งความเพียรเถิด จะเป็นผู้สิ้นอาสวะโดยพลัน ตามรอยบาทพระบรมศาสดา !

"ต่อไปนี้ ขอให้ท่านทุกองค์ เร่งตั้งความเพียร จะได้เป็นผู้ประจักษ์ในธรรม ตามรอยที่ครูบาอาจารย์พาดำเนิน"

แม้**หลวงปู่**จะมิได้กล่าวข้อความนี้ออกมาทางวาจา แต่สายตาอันเมตตาของท่านก็ดูประหนึ่งจะกล่าวเช่นนั้น

"ขอให้พวกท่านเร่งทำความเพียร ทุกๆ คนที่อยู่ร่วมกัน ขอให้สามัคคีกลมเกลียวกัน"

เป็นปัจฉิมโอวาท คือโอวาทครั้งสุดท้ายที่หลวงปู่มอบให้คณะสงฆ์ผู้เป็นสานุศิษย์

๑๗๘.

ตะวันลา...ลับแล้ว

บรรดาพระลูกศิษย์ประคอง**หลวงปู่**ขึ้นรถ ออกเดินทางไป**โรงพยาบาลหัวหิน**

สภาพถนนขุรขระ รถจึงค่อยๆ ไปอย่างช้าๆ เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือน**องค์หลวงปู่** กระนั้นท่านก็ยังบอกให้รถจอดพักเป็นระยะ ด้วยท่านมีอาการกำเริบ จุกแน่นหน้าอก

"หยุดก่อน ขอทำจิตก่อน...รถกระเทือน ไม่สะดวก ไม่สงบต่อการกำหนดจิต..." เป็นคำบอกของ**หลวงปู่**ในระหว่างนั้น

ทาง**โรงพยาบาลหัวหิน** เตรียมการไว้พร้อมแล้ว เมื่อ**หลวงปู่**ไปถึง ทางคุณหมอก็รีบให้การรักษาทันที โดยให้ออกซิเจน ให้น้ำเกลือ และฉีดยา ทำให้รู้สึกว่า**อาการของท่านดีขึ้น**

พระอุปัฏฐากจึงปรึกษากับแพทย์ว่า สมควรจะนำท่านเข้ารับการรักษาต่อที่กรุงเทพฯ หรือไม่

เนื่องด้วยระยะทางไกล แพทย์บอกว่า อาจกระทำได้โดยทางโรงพยาบาลจะจัดแพทย์ดูแลไปด้วยในรถพยาบาล แต่ควรต้องแวะพักตามโรงพยาบาลรายทางเป็นระยะๆ เพราะไม่เหมาะที่จะเดินทางรวดเดียว

เมื่อเตรียมทุกอย่างพร้อม รวมทั้งเครื่องมือแพทย์ฉุกเฉินในรถพยาบาล การเดินทางก็เริ่มต้น ซึ่งเป็นเวลาล่วงเข้าสู่วันใหม่แล้วประมาณครึ่งชั่วโมง

ตอนขึ้นรถ หลวงปู่บ่นว่าปวดหลัง นั่งไม่ได้ นอนก็เจ็บอยู่ เลยจัดให้ท่านนั่งพิงไป

ท่านบอกอยากให้เอาสายออกซิเจนออก แต่แพทย์เกรงจะเป็นอันตราย จึงไม่ยอม

รถพยาบาลเคลื่อนมาถึงเพียงประตูโรงพยาบาล **หลวงปู่**ก็ขยับตัวไปมา บอกทั้งแน่นหน้าอกและปวดหลัง

"เอาขันธ์ไว้ไม่ไหวแล้ว !"

นี่เป็น**ปัจฉิมวาจา**ของท่าน พอสิ้นคำ **หลวงปู่**ก็มีอาการตัวอ่อนแน่นิ่งไป

แพทย์ที่มาในรถพยาบาลดูสายออกซิเจน และสายน้ำเกลือ แล้วสั่งให้ย้อนรถกลับเข้าโรงพยาบาลอีกครั้ง

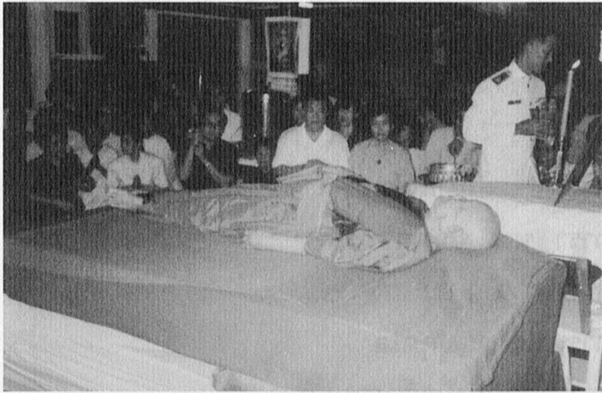
ทำการปั๊มหัวใจ ดูดเสมหะ อาการไม่ดีขึ้น หมอพยายามช่วยจนสุดความสามารถ แต่ไม่เป็นผล

ในที่สุดคุณหมอก็บอกว่า **"หลวงปู่ท่านจากไปแล้ว !"**

เวลานั้นเป็นเวลา ๐๐.๔๓ น. ของคืนวันอาทิตย์ที่ ๒๔ ธันวาคม หรือล่วงเข้าสู่วันจันทร์ที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ มาแล้ว ๔๕ นาที

พระคุณเจ้า หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ผู้เป็นประดุจดวงประทีป ที่โปรยปรายสายธรรมให้แก่มหาชนทั้งประเทศมาช้านานกว่าหกสิบห้าวัสสา ได้ลาลับดับขันธ์ไปแล้ว

เมื่อท่านอายุได้ ๘๘ ปี อายุพรรษาในธรรมยุติกนิกาย ๖๕

อัญเชิญศพหลวงปู่มาบำเพ็ญกุศล ณ ที่พักสงฆ์ กม.๒๗ ดอนเมือง
(ภาพล่าง) ท่านหลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน
มาคารวะศพหลวงปู่ เมื่อ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๓๒

๑๗๙.

กราบแทบเท้าหลวงปู่ ด้วยใจคารวะสูงยิ่ง

ตะวันลา...ลับไปแล้ว !

ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา

ขันธ์ ๕ เป็นภาระแล

ภารหาโร จ ปุคฺคโล

แต่บุคคลก็ยังยึดถือภาระไว้

ภารานิกฺเขปนํ สุขํ

การปล่อยวางภาระเสียเป็นสุข

นิกฺขิปิตฺวา ครุํ ภารํ

ครั้นปล่อยวางภาระอย่างหนักได้แล้ว

อญฺญํ ภารํ อนาทิย

ไม่ยึดถือสิ่งอื่นเป็นภาระอีก

สมูลํ ตณฺหํ อพฺพยฺห

ถอนตัณหาพร้อมทั้งรากได้แล้ว

นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโต ติ ฯ

หมดความปรารถนาแล้ว **ปรินิพพาน** ดังนี้แลฯ

กระผมขอจบธรรมประวัติของ **พระคุณเจ้าหลวงปู่หลุย จนฺทสาโร** ไว้เพียงแค่นี้ ไม่สามารถนำเสนอบันทึกธรรม ธรรมะ และพระธรรมเทศนา รวมไว้ในเล่มเดียวกันนี้ได้หมด โปรดติดตามศึกษาจากแหล่งอื่นได้ ล้วนแต่มีคุณค่าสูงยิ่ง

กราบแทบเท้าหลวงปู่ด้วยใจคารวะอย่างสูงยิ่ง หากลูกหลานผิดพลาดพลั้งไปประการใด ขอกราบเท้าขออโหสิกรรมด้วยครับ

กราบขอบพระคุณ **คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต** ที่ใช้ความวิริยะอุตสาหะ และอัจฉริยภาพอย่างสูง ในการเรียบเรียงประวัติของหลวงปู่ _ **จันทสาโรบูชา** _ ที่มีคุณค่าสูงยิ่ง อันเป็นเหตุให้ผม (รศ.ดร.ปฐม นิคมานนท์) ได้คัดลอกนำมาเสนอตั้งแต่อักษรตัวแรก จนถึงตัวสุดท้าย ด้วยเจตนาที่ต้องการเผยแพร่ให้กว้างขวางออกไป ไม่ได้ทำเพื่อรายได้ให้แก่ตนและครอบครัวแต่อย่างใด

สุดท้าย กราบขอบพระคุณทุกท่านที่ร่วมบริจาคเป็นทุนพิมพ์หนังสือใน **โครงการหนังสือบูรพาจารย์** มาตั้งแต่เล่มที่ ๑ จนถึงเล่มปัจจุบันคือ เล่มที่ ๘ และคงช่วยอุปถัมภ์ค้ำจุนให้โครงการนี้ได้เดินไปตลอดรอดฝั่ง ถึงเล่มที่ ๑๒ ตามเป้าหมายนะครับ_นะคะ

ปฐม - ภัทรา นิคมานนท์

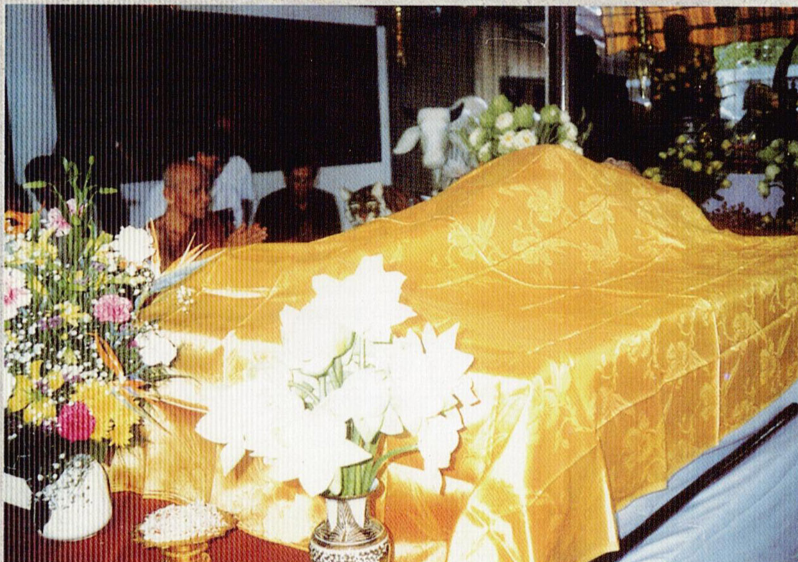
๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๗

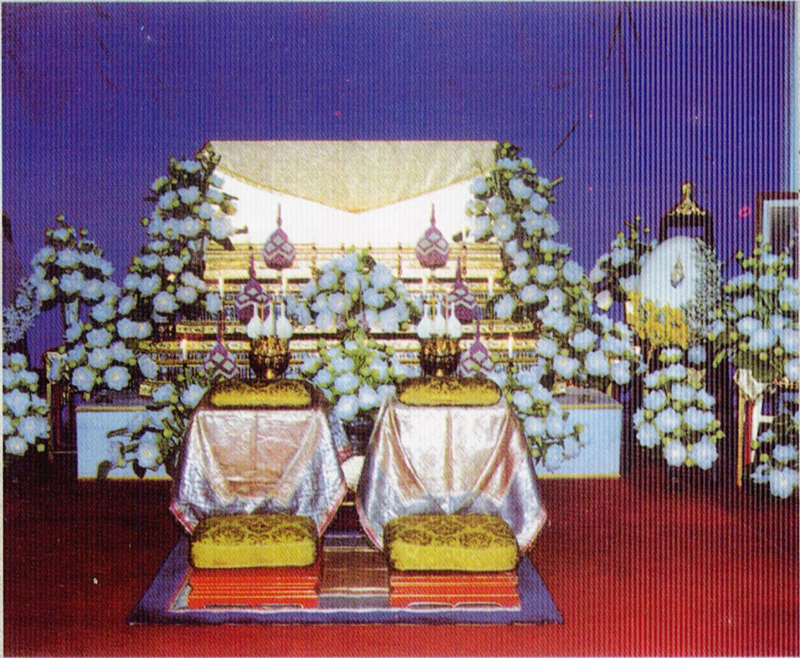

ภาพชุดรำลึกหลวงปู่

หลวงตาพระมหาบัวฯ กราบสรีระหลวงปู่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๓๒

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร มรณภาพด้วยโรคหัวใจ เมื่อวันจันทร์ ที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๒ ณ โรงพยาบาลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เชิญศพมาตั้ง ณ ที่พักสงฆ์ ก.ม. ๒๗ ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ภายหลังได้เคลื่อนย้ายมาตั้ง ณ ตึกติสสมหาเถระ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร เขตบางเขน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำสรงศพ พระราชทานหีบทองทึบ พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศประกอบศพ และจัดการศพอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์โดยตลอด มีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเวลากลางคืนกำหนด ๗ คืน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปในการสวดพระอภิธรรมศพหลวงปู่หลุย จนฺทสาโรณ ที่พักสงฆ์ กม.๒๗ ดอนเมือง วันอังคารที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๓๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญกุศลศพ หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ณ ตึกติสสมหาเถระ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร วันพุธที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๓๓

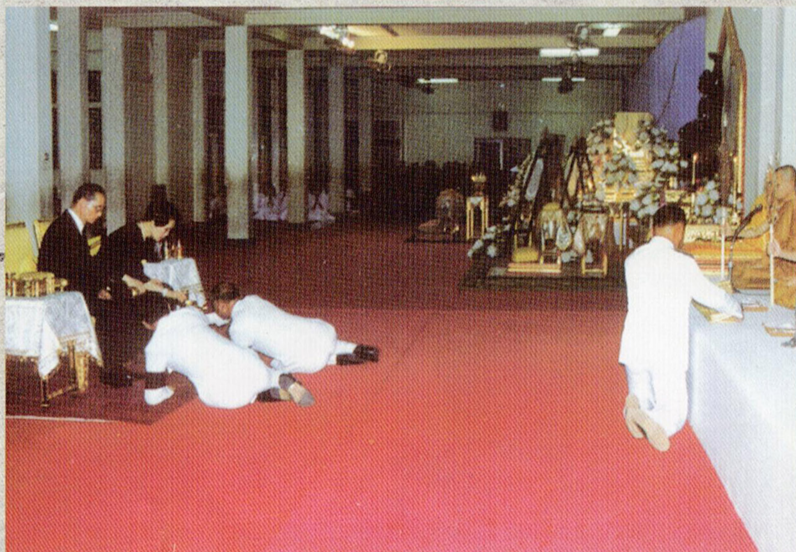

ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมกัณฑ์เทศน์ แด่พระครูญาณปรีชา (เหรียญ วรลาโภ) ผู้ถวายพระธรรมเทศนา

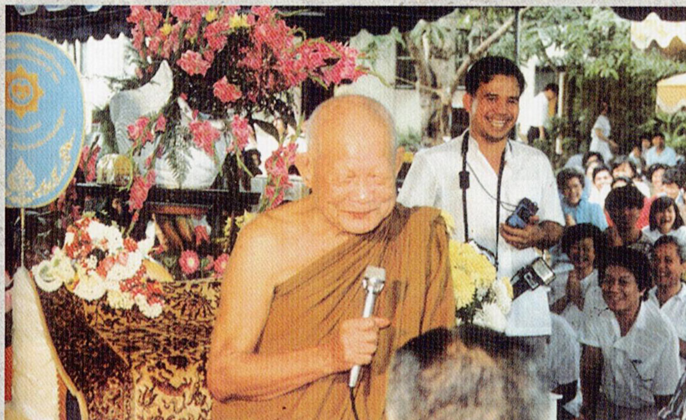
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญกุศล ๕๐ วัน พระราชทานศพ หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร ณ ตึกติสสมหาเถระ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร วันอังคารที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓

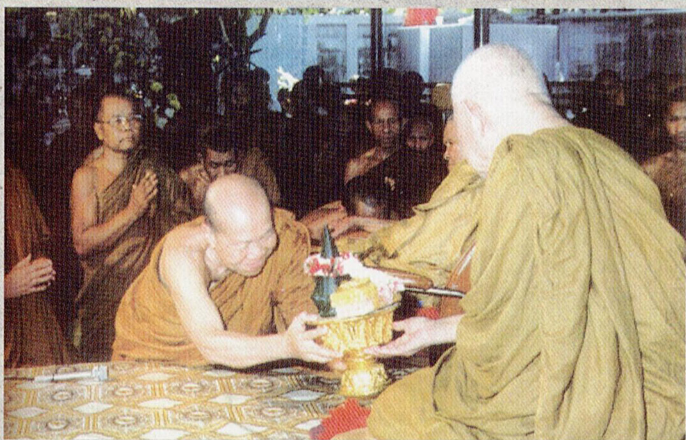

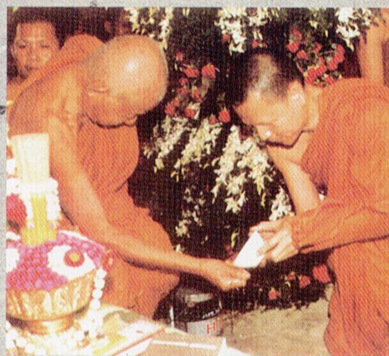

ทรงทอดผ้า พระสงฆ์บังสุกุล ถวายอนุโมทนา

ทำบุญฉลองวันเกิด**หลวงปู่ชอบ** และ **หลวงปู่หลุย**

▲ เวลาแสดงธรรม จะนึกถึงและกล่าวถึงประชาชนทุกเพศ ทุกวัย หลาน, เหลน, โหลน

ทำกลดถวายพระประธานตามวัดต่างๆ สนับสนุนให้ศิษย์ฝึกจิต-สติ ▲
เนื่องจากเป็นงานประณีต เป็นการฝึกปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง

หลวงปู่ชอบ และหลวงปู่หลุย เพชรยอดมงกุฎแห่งจังหวัดเลย

ส่วนหนึ่งของสมุดบันทึกของหลวงปู่

“จันทสารเจติยานุสรณ์”

เจดีย์พิพิธภัณฑ์ หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร

ณ วัดป่าสุทธาวาส อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

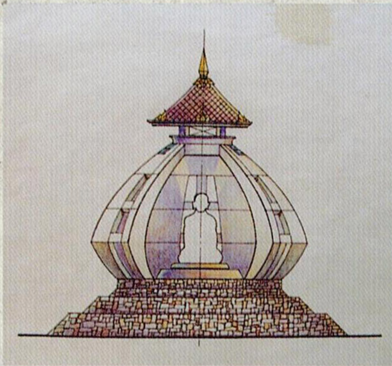
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงร่างภาพต้นแบบด้วยพระองค์เอง

เจดีย์พิพิธภัณฑ์

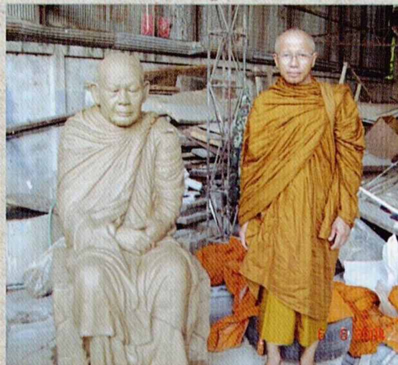
วัดถ้ำผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

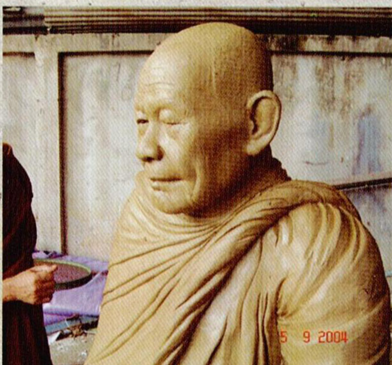

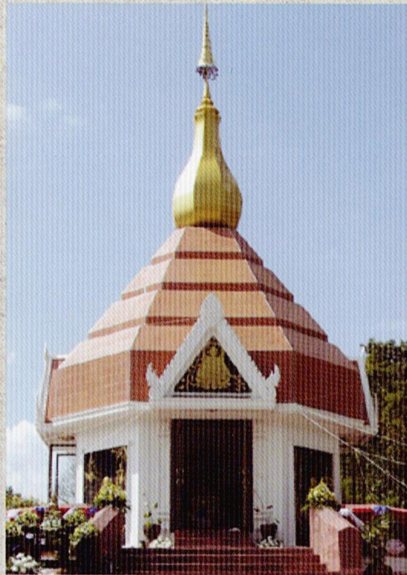

คณะศิษย์จัดสร้างรูปเหมือนหลวงปู่
นำไปประดิษฐานที่วัดถ้ำผาบิ้ง อ.วังสะพุง จ.เลย

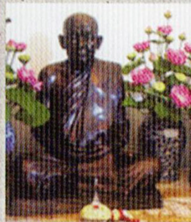

พระประธานภายในมณฑป
รูปหล่อหลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล,
หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต

พระมหาธาตุมณฑปอนุสรณ์บูรพาจารย์
วัดป่าอาจารย์มั่น (ภูริทตฺโต) บ้านแม่กอย
ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

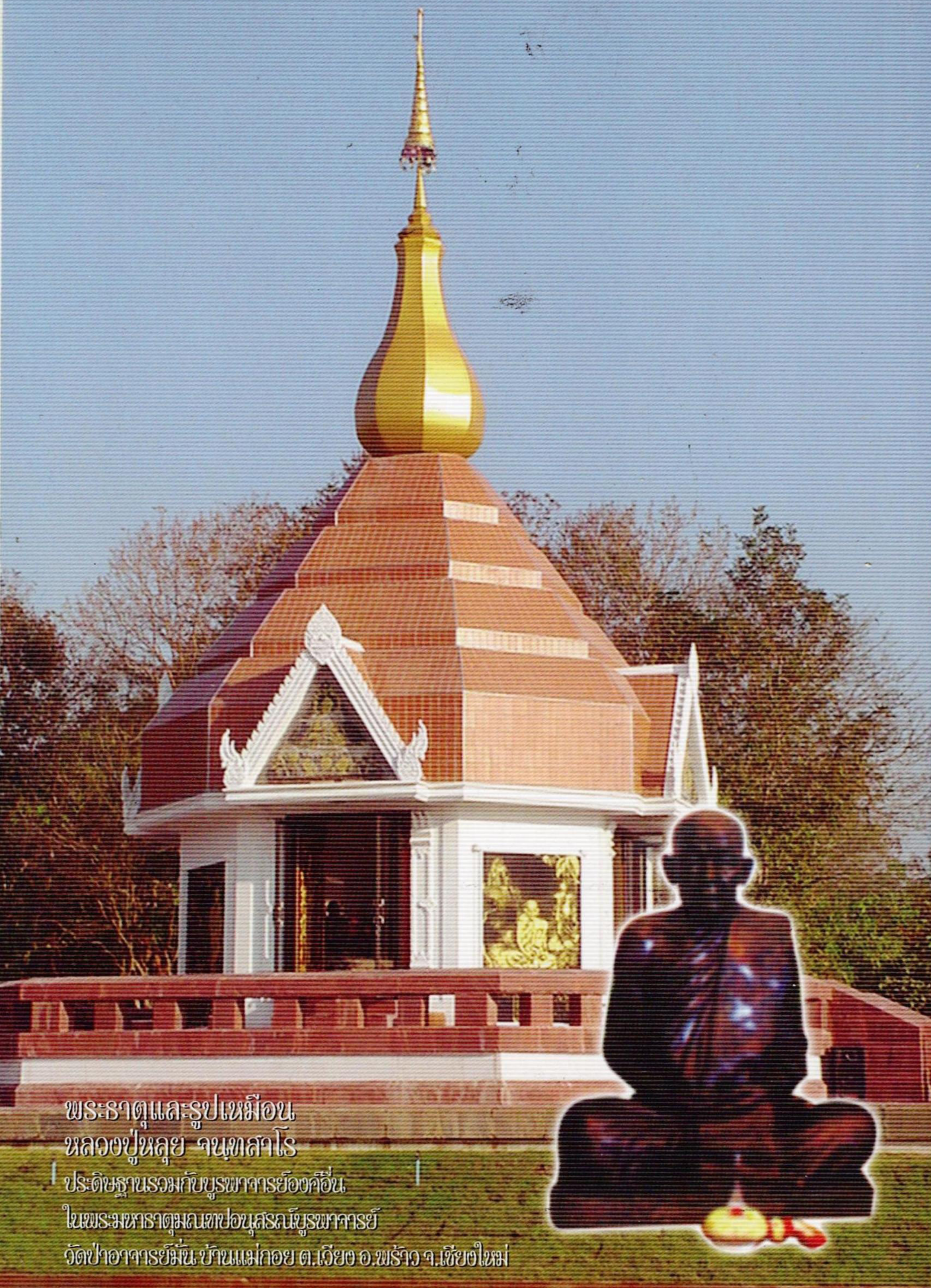
พระธาตุและรูปเหมือน
หลวงปู่หลุย จันทสาโร

บูรพาจารย์สายหลวงปู่มั่น ประดิษฐานภายในพระมหาธาตุมณฑป ฯ

ท่านผู้รับรูปนี้ไว้ ขอให้มีอายุ.
วรรณะ สุขะ พละ ยืนคงทน
ให้ไว้ ณ วันที่ 8 พฤศจิก 2532
หลวง. จันทสาโร

พระธาตุและรูปเหมือน
หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร
ประดิษฐานรวมกับบูรพาจารย์องค์อื่น
ในพระมหาธาตุมณฑปอนุสรณ์บูรพาจารย์
วัดป่าอาจารย์มั่น บ้านแม่กอย ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

หลวงปู่หลุย จนฺทสาโร วัดถ้ำผาบิ้ง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม ๘